Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn

Udgivet af Johan Werfel (1804-09), S. Soldin (1810-25), derefter Fr. Thaarup.

Udkom 1804-31. Fortsat som Allernyeste Skilderie af Kjøbenhavn, 1831-37.

Papiret er spækket med mørke nistre og meget bulet, det sidste får siderne til at fremstå skæve, og beggte dele vanskeliggør OCR. På nogle sider kan OCR-teksten mangle, da siden har været for vanskelig at tolke.

Skønlitterære bidrag indekseret på Dansk Forfatterleksikon:

https://danskforfatterleksikon.dk/1850p/p173876.htm

Udarbejdet 2025 af Niels Jensen

Nyeste

Skilderie af Kjøbenhavn.

Udgivet af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Fire og Fyrretyvende Bind.

Kjøbenhavn, 1825.
Trykt paa S. Soldins Forlag, hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 53.

I Etatsraad F. Thaarups Fraværelse redigeret af Chr. Thaarup.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 2 Juli 1825.

Om den rette Grændse mellem Religion og Poesie.

(Slutning; see forr. No.)

(Forfatteren viser nu, at Catholikerne ved paa lige Maade at udhæve det poetisk Skjønne, søge at aflede Opmærksomheden fra Sætninger, som de om "Himmeldronningen Maria", "Transsubstantiationen", "Helgeners Tilbedelse" o. s. v., og fortsætter derpaa sin Undersøgelse saaledes Pag. 34.) "Ved denne forkeerte Indblanding af Poesien bibringer Man Religionen farlige, dodelige Saar, og berøver den dens Værdighed som dens Sandhed og Paalidelighed. Den himmelsendte Religion indbefatter i sig den høieste Skjønhed. Hvo som derfor formener ved noget udvortes Tillæg at kunne forhøje dens naturlige Skjønheds Glorie, vil vove et dædalisk Forsøg. Religionen indtager os, men at indtage er ikke det eneste Øjemærke, hvori den blev os forundet. Poesien kan da vel beskueliggjøre os dens Skjønhed; men stræber den at have lige Anseelse med Religionen og ved sine Kunster at forvanske og fordreie denne, da kommer den dog ikke videre end at dens jordiske Herkomst end tydeligere falder i Oie, og at dens Irglands dessnarere overskygges af Religionens klare Lys. Men netop denne Straaleglands er det, som ikke sjeldent blænder Ukyndige, og for Saadanne bliver da hiin Forvanskning af Religionen virkeligen til Fordærvelse. Vi have seet, at Poesien er i sit Væsen subjectiv, og lægger an paa en udvortes skjøn Form, og ikke uden Grund kaldes den en Slags Beruselse og Udsvævelse. Religionen derimod er ædrue, alvorlig, fremlægger Tingenes objective Væsen, og holder sig inden Sandhedens snævre Grændser. Mon da ikke de, som blande Religion med Poesie, aldeles bortlede den almindelige Hob fra retteligen at lære den at kjende? Sætte de ikke tomme Phantasiefostre ind i det rene Guddomsords Sted? Thi for Saadanne er Formens Skjønhed Sandhedens sikkreste Kjendemærke. Derfor er det, at Man optager uden Forskjel de ældste som de nyeste Læresætninger, kun at de pirre Phantasien og ere iførte et skinnende poetisk Klædebon. Om den sande Mening af Skristens eller Kirkens Lære ere de

heelt ubekymrede; men tvetydige, høitklingende Udtryk, som Ælde har helliget, er det de bruge, og forbinde hermed en ny og vilkaarligen antaget, ofte vel endog ingen Mening. Derfor torde Man vel formene, at hiin ivrige Anbefaling af den religieuse Mysticisme, som hist og her fremføres, ingenlunde bør taales. Hvad Godt Man forstaaer herunder, kan udtrykkes ved andre Ord, men Mysticismen bør nu, som tilforn, have sin Plads blandt Forvildelser. Den sande Religion selv lider intet ved deslige Bestræbelser, men hvo afgjør, hvor meget den almindelige Hob derved forvirres og forvildes. Kræften æder om sig, og hvor den vil ende, seer den Forstandige let. Thi varer hiin poetiske Glimmer-Orthodoxie endnu ved i Tydskland, kommer det dertil, at denne urene Blandings Smitte trænger sig ind i Folkets Marv; da ville vi ustandset dale ned til overtroisk Polytheisme eller Pantheismens mystiske Drømmerier. Grækernes og Romernes Religionshistorie kan her tjene som et Exempel. Hvi blev disse Folks, i Begyndelsen simple Religionsbegreber saa forvirrede, at de optoge Levninger og Sætninger af fast alle Religioner? Poeterne maa bære den største Deel af Skylden. Jo nærmere en Religion kommer Naturtilbedelse, en desto friere Mark aabner den da for Poeternes Forvanskninger. Der manglede disse Folk hellige Bøger, den rene Religions Kilder og Vidner; der manglede dem kraftfulde Mænd, som kunde omgjerde og haandhæve de religieuse Sandheder. De hensank da til en desto fordærveligere Polytheisme, jo mere lidt efter lidt deres religieuse Forestillinger havde tabt sig i Pantheismens umaadelige Svælg. Samme Fare vilde i vore Dage true Christendommen, hvis hiin poetiske Religionsforvandskning skulde

gribe mere om sig. Man maatte da befrygte, at de nu bestaaende Religionsbekjendelser vilde, med Tilsidesættelse af deres særegne Form, tabe sig i en tom og kold Naturalisme. Dog — vi have Intet at befrygte! Den hellige Skrift skal værne om Kirken, og Christendommens altid aarvaagne Genius skal af Historiens Speil gjenkjende og med Sandhedens Meduseskjold tilbageskræmme hine Poesiens paatrængende Gespenster. Thi ikke vil vor Religion være en blot Følelsessag, ei heller søger den hiin Grækernes tilsyneladende Skjønhed. "Mine Ord, siger Christus, Joh. 6, 63, ere Aand og ere Liv."

Dette være da den Regel, vi holde fast ved: Poesien maa tjene Religionen, ikke beherske den. Thi gjøre vi Religionen afhængig af Poesien, da kommer dens indre Væsen, dens objective Sandhed, i Fare.

(Forfatteren viser nu Pag. 36, hvorlunde den lutherske Kirke fremfor nogen har viist, hvilke herlige Frugter begges tilladelige Forening kan bære. Af den øvrige Deel ville vi endnu tilføie følgende Undersøgelse, Pag. 37 o. følg.)

Dog, jo større Anbefaling den religieuse Poesie fortjener, saalænge den holder sig inden sine Grændser (dum casta maneat), med desto større Omhyggelighed maa Man vaage over, at den tilbørligen affondres fra den geistlige Veltalenhed. Thi som disse tvende ere hinanden nær beslægtede, saa ere de og ofte blevne sammenblandede med hinanden. Den religieuse Veltalenhed anvender de religieuse Sandheder til at opklare Forstanden og anspore Villien; den religieuse Poesie henter derfra Stof til at opflamme Phantasien, og paa en behage-

lig Maade at røre den indre Følelse. Der gives derfor en ligesaa nær Forbindelse mellem den religieuse Veltalenhed og rel. Poesie, som mellem Forstand og Villie paa den ene og Phantasie og indre Følelse paa den anden Side. Begge have de det Diemærke, at bringe de religieuse Sandheder Mennesket nærmere og ligesom uformærkt indplante dem i hans Bryst. Derfor er der ogsaa Meget, som Veltalenheden maa laane af Poesien, saasom: en forhøiet Fremstilling ved Hjelp af Billeder, Sammenligninger og Exempler, der ligesom beskueliggjøre Sandheden: Originalitet i Sproget, Fyrighed og heldig Dristighed i Udtrykket, hvilket Alt fremkalder og vedligeholder hos Tilhørerne Lyst til at undervises: og nu endelig Ordenes rythmiske Skjønhed, der, i det den kildrer Øret, fremlokker, fastholder og fast uimodstaaeligt henriver Tilhørernes Opmærksomhed. Og disse Hjelpemidler fra Phantasien kan den christelige Veltalenhed endog meget mindre undvære, end den politiske, hvad enten man tager Hensyn til vor Religions historiske Form eller Tilhørernes Beskaffenhed, der ikke ynde den nøgne Sandhed. Hvis det derfor er med fuld Grund, at vor Kirke ynder og befordrer den religieuse Poesie; skulde det da ikke være baade sømmeligt og tilbørligt, at dens Søster Veltalenheden fra dens Forraad hentede sine Smykker. Derfor vogte sig ogsaa alle den evige Sandheds Forkyndere, at de ikke for Folket foredrage Religionen tomt og uden noget Smykke; og dette bliver Tilfældet, hvis de undvige alt Samqvem med Muserne og aldrig ved at lytte til Poeternes Tale have lært hvorledes Religionen kan iføres passende Smykker, saa den baade bliver meer indlysende og indtagende, og fæster dybere Rod i Hjertet.

Men langt mere fornøden er en til det Modsatte hensigtende Formaning: at den religieuse Veltalenhed ikke maa gjøre Indgreb i Poesiens Rettigheder; thi hvor dette skeer, følger det af selve Veltalenhedens Natur, at Religionens objective Sandhed kommer i Fare. Det er de højere Kræfter hos et Menneske, og især Villien, som Taleren søger at opildne, luttre og røre; men dette kan, efter Menneskenes Natur, aldrig skee i sin fulde Udstrækning eller paa den tilbørlige Maade, uden at den Sandhed, der ligesom fremspringer af Talerens begeistrede Bryst, puur og reen fremlægges for deres aandelige — Fornuftens, Øje. Men hvis nu Taleren forvansker denne Sandhed med et poetisk Anstrøg deraf, hvis han ombytter Fornuftens Udsagn med Phantasiens Hjernefostre; saa vil han vel — ogsaa ad den Vei — kunne rive den ukyndige Tilhører bort med sig, hvorhen han vil; men at dette er et skjændigt, et farefuldt Bedrag, hvo indseer ikke dette? Vist nok ikke de, som sammenblande Religion og Poesie, hvem fast ingen Religion kan tækkes uden den prunker i poetisk Dragt. Saalænge det nu blot er Poeterne, der ved deres Digtninger mishandle Religionen og forvanske dens Væsen, er det vistnok ilde, men medfører dog mindre Fordærv for Andre. Thi det blotte Navn "Digtning" gjør Tilhørerne opmærksomme paa, at Hensigten er her ikke at belære, og at desaarsag større Frihed i Opdigtning kan indrømmes. Men for at en Taler skal kunne gjøre Indtryk paa os, forlange vi af ham blot Sandheden. Hvor han da sammenblander Religion og Poesie, vil dette Skin af sand Overbeviisning kunne besnære os og lede os i store farlige Vildfarelser. Og af saadanne Talere har til enhver Tid

været nogle. Mindre Skyld have de, som altfor gjerne ville give Foredraget en poetisk Form, som indslikke i deres Tale hist og her snappede poetiske Blomster, og mene at maatte udsire alt ved selvgjorte eller andenstedsfra laante Vers. De skulde dog snarligen have opgivet denne Fremgangsmaade, hvis de havde gjennemskuet deres Kunsts Mysterium. Thi Veltalenheden spilder sin Møie, naar den snarere røber Kunst, end den fremsætter det Væsentlige og det Indtrængende ved Sandheden. Derfor var det ogsaa, at de gamle Talere som bekjendt ængsteligen skyede al Tilsætning af Vers. Men da dog Religionen staaer i en langt nærmere Forbindelse med Poesien, end hine Statssager, der udgjorde Emnet for en Ciceros og Demosthenes's Tale; saa kan Man med Føje indrømme den christelige Taler en forsigtig, og desaarsag ikke altfor hyppig Anvendelse af Vers, hvorsomhelst Ordene strømme ud af det stærkt bevægede Bryst, som i Perorationer, i Bønner o. s. v. Dog, som alt er bemærket, dette er et mindre betydeligt Misgreb. Men nyeligen er der fremstaaet Talere, som ville paatvinge de religieuse Taler ikke blot en poetisk Form, men selve Poesiens Væsen. Saasnart nemlig hiin Bestræbelse, at sammenknytte de kantianske Dogmer med de christelige, hastigen havde udgjæret hos os, begyndte Man Dag for Dag med større Ivrighed at udraabe: at der allerede fandtes alt for meget Lys og for liden Varme i den religieuse Folkeunderviisning. Hvorhen disse Klager sigte, have vi ovenfor udviklet: de mene, at Religionen gaaer tilgrunde, dersom den foredrages alt for reent og ublandet, og ikke vil gjøre fælleds Sag med Poesien. Med Føje talede Man saa; men hvortil ledte det? Alt forefinde vi hos mangen geistlig Taler et Foredrag, hvori de ikke bekymre sig om passende at henføre Materien til visse bestemte Hovedpuncter, men overvælde og overdøve Tilhørerne med intetsigende poetisk Ordbram. En tydelig Udvikling af Begreberne, en sikker Beviisførelse af Læresætningerne, en let og sig selv ligesom tilbydende Anvendelse af Skriftsteder — alt dette søger Man forgjeves hos disse en Demosthenes's Rivaler. Men Man kan finde Talere, lig Poeter, der surre omkring som den matinske Bie, og uden Valg eller Skjønsomhed snart berøre, snart udstrøe de meest forskjellige Blomster; d e r veed at trække Skriftens simple Udsagn hen til alt Andet, end det de angaae; d e r bag Dunkelhedens Slør forstaae at lege med Tilhørerne liig den, der fremsætter Gaader; d e r kaste om sig med høitravende alenlange Ord. Vover nu Nogen at misbillige denne Prædikemaneer som uværdig en Sandhedens Tolk, da vil han enten selv blive beskyldt for Ufølsomhed, eller præke for døve Øren. Men — ville disse poetiske Talere indvende — det er netop Sligt der behager, der gjør Indtryk paa den simple Mand, som jo ikke engang kan fatte en sammentrængt Udvikling eller streng Beviisførelse. De ville bryste sig af den talløse Kreds af Tilhørere, der omringe dem; de ville anføre Lovtaler af Romanhelte (delicatuli) og Taarer i Qvindeøjet som talende uomstødelige Vidnesbyrd om hvad de virke. Derfor fælde de ogsaa en heel skjæv Dom om Rhetorikens Studium; thi ved en forkeert Anvendelse af hiint Qvinctilianske; det er Følelsen, som gjør veltalende (pectus esse, qvod desertos faciat) paastaae de, at Man maa fødes Taler, ligesom Poeter fødes, og kan ikke dannes dertil; at hele den religieuse Veltalenheds Kraft hænger alene af Guddommens umiddelbare Impuls, og erklære

dristigen og med Selvtilfredshed, at hverken Moses eller Jesus, hverken Propheter eller Apostler have bundet sig til rhetoriske Regler. Hvor daarligt en daarlig Paastand forfægtes ved slige Vaaben, er iøinefaldende for Enhver. Vi ville ikkun med faa Træk antyde, hvilke Vildfarelser, hvilken Skade, der kan udrinde af den Slags Veltalenhed. Den er det, der har paadraget Talerne hiin gamle Bebreidelse, at deres Kunster skuffe Menneskene, og give en slet Sag et skjønt Anstrøg. Sandt nok! det kildrer Tilhørernes Øren, Phantasien finder behagelig Næring, hele Sindet ligesom omhvirvles med en sød Duft, naar Taleren paa en original Maade (οὐ κατὰ κόσμον) flagrer hid og did, fører et prosaisk-poetisk Sprog, opfylder alt med enorme Figurer og upassende Billeder, og endeligen ogsaa i sin udvortes Holdning anstiller sig, som Mænaderne, ude af sig selv. Men sømmer dette den evige Frelses Forkyndere? Er Religionen givet os i den Hensigt, at den skal kildre Følelsen og blive Lystens Tjenerinde? Maaskee ville Folk uden Eftertanke og Indsigt lade sig fange ved slig Lokkemad; men de Forstandigere vil det volde Hovedsvimmel, og Sandhedens varme Venner ville snart, naar den Damp, hiin Røgelse har fremkaldt, er bortdunstet, med Blusel indsee, hvor hviligen de ere bedragne. Og nu de Hindringer, dette skuffende Phantasiespil (poetica ludibria) lægger Udbredelsen af sund Religion i Vejen! Under al den Sammendyngen af Smykker og Prydelser bliver Religionen og dens sande Skikkelse ukjendelig, saa den almindelige Hob favner en Skye istedetfor en Juno, modtager phantastisk Hjernespind istedetfor det guddommelige Ord, og overtroisk Vankundighed tiltager i lige Forhold med ubesindig Fanatisme. Dette er

Grunden, hvi der hersker Kiv og Tvedragt — Vankundigheds tro Ledsagere; hvi fromme Gemytter føle sig stødte i Angst og Vaande; hvi Kirker ofte pludseligen staae øde. Man har et træffende herhen hørende Indfald af Comoedieskriveren Island. Theologen Teller spurgte ham: hvi Theatrene havde ondt med at rumme Tilskuerne paa en Tid, da Kirkegjængernes Tal tog af? Grunden er, skal da Island have sagt, at I byde dem Sandhed forvandlet til Digt, vi derimod Digt forvandlet til Virkelighed. Hvor sundt og rigtigt! Thi Religionens simple Sandhed lider ikke blot ved deres Bestræbelser, som mishandle den ved spidsfindige Indvendinger og magre Undersøgelser, men og ved dem, der fremsætte den, overlæsset med en Masse af svulstig-poetiske Phraser, og fast ukjendelig under Billeders og Figurers bedragelige Sminke.

Indenlandske Efterretninger.

I en extraordinair Generalforsamling i det Kgl. octrojerede danske asiatiske Compagnie, afvigte Torsdag (d. 30 Juni), blev af Directionen foreslaaet en combineret ostindisk og chinesisk Expedition i anstundende Efteraar. Ifølge den af Directionen oplæste Plan til denne Expedition, skulde Skibet nemlig anløbe Rio Janeiro, Cap og Isle de France ꝛc. ꝛc., og Retourladningen vilde formodentligen komme til at bestaae af Indigo og andre Varer. Directionen foreslog endvidere den største Oeconomie, som skulde indføres ved Skibet paa denne Expedition, samt at der, til at forebygge de Farendes Selvhandel, til Skade for Compagniet, skulde vælges 2de af de Herrer Interessenter, hvilke skulde have Tilsyn med, saavel ved Skibets Udgang som Hjemkomst, at sligt af de Farende ikke blev foretaget, og naar det desuagtet befandtes, at disse havde drevet Handel for dem selv, skulde deres Varer confisqueres og hjemfalde til Com-

pagniet. Efterat der var debatteret for og imod denne Expedition, foreslog Directionen, at Sagen skulde afgjøres ved Ballotering. Efterat Balloteringen var foretaget fandtes 60 Stemmer for og 85 Stemmer imod Expeditionen. Resultatet blev altsaa, at den af Directionen foreslaaede Expedition ikke bliver foretaget. — Grosserer J. A. Lange, der i forrige Generalforsamling blev valgt til Revisor, men som den Gang ikke var tilstede, mødte i denne extraordinaire Generalforsamling, modtog Valget og aflagde Eden. — Endvidere blev af Directionen oplæst et Brev fra Commerceraad Rabeholm, hvori han takker de Herrer Directeurer og samtlige Interessenter, som i sidste Generalforsamling, da han afgik som Revisor ved Compagniet, besluttede, at han skal beholde sin fulde Gage i Pension, saalænge han lever.

Sadelmager J. G. Randell har paataget sig et Chausseeanlæg paa Strandvejen ved Kjøbenhavn, imod derfor at oppebære Bompenge. Erlæggelsen af disse begyndte den 24de Juni ved en Bom ved Slukefter, hvor Chausseen begynder.

Fra Fejøe har en Baad med 3 Mand nylig været i store Belt paa Fiskerie. I en Tid af 20 Dage fangede de omtrent 1200 Torsk og en Helleflynder. Nogle af disse Fisk saltes, og andre præpareres til Klip- og Stokfisk, for derefter at forhandles. Senere er en Jagt med 6 Mand i lignende Hensigt gaaet samme Tour.

Mariboe, den 17de Juni. Det er behageligt at erfare, med hvilken Raskhed Udbedringen af Aaen fra Ourebye til Saxkjøbing foregaaer, under Ohrr. Kammerraad Schougaards og Kjøbmændene C. Kronmanns og Dorphs Bestyrelse. Ved Hjelp af 3de Muddermaskiner er siden Aaret 1820 i bemeldte Aae 3000 Alen udmuddret til 6½ Fods Dybde og 14½ Alens Bredde. Andre 3000 Alen, der for Tiden ikkun have 4 til 5 Fod Vand, skal endnu, førend det hele Arbeide er færdig, udmuddres til samme Dybde og Brede. En kostbar, men tillige meget nyttig Indretning af et Bassin ved Saxkjøbing er paabegyndt i denne Sommer, og den hele Havneforbedring for Fartøier paa 350 Tdr. skal være tilendebragt 1828.

Odense, d. 28 Juni. At det regnede paa Syvsoverdagen i Gaar anmærkes for dem, som bygge paa de gamle Veirmærker. Uagtet Luften har været temmelig afkjølet, trak dog i Formiddags lidet over Kl. 11 en Torden her over Byen med flere ualmindelig vedholdende og tildeels skrattende Slag. Dog veed Man endnu ikke af noget Nedslag her i Omegnen at sige. En stærk Skylregn medfulgte. Dette er nu her den anden Torden i Aar, som er indtruffet midt paa Dagen.

Viborg, d. 27 Juni. I Dag paa Syvsoverdagen regner det af og til. Efter gammelt Sagn skal det da regne i 7 paafølgende Uger. De sidste 8te Dages Blæst, Kulde og Tordenbyger endtes i Gaar med en tæt Regn i 6 Timer. Denne Regn, der dog falder meget ulige, fremhjelper Græssets og Vaarsædens standsede Vext. — Hvad Snapsting angaaer, da synes det i Aar ganske at sove ind. Forretningerne sove i Pengemændenes Lommer; et sandt Dødsstille har udbredt sig over alt hvad der skal betale. Modtagerne leve i det graadige Haab at fange Penge; men om de dennem fange, er et sandt Jægerspørgsmaal. Handlende ere der flere af i Aar end sædvanlig; de fleste kom først i Gaar. Modehandlende fraregnet, der klæde Hovedet, og Skomagerne, der klæde Fødderne, ville vel Faa kunne broute af megen Aftræk.

I Viborger Samler No. 76 læses følgende under: (Indsendt.) Da Solen den 21de Juni gaaer kun 10 Grader dybt under Horizonten, skulde der reises 150 Miil udi Nord for at see Midnatssolen. Hvor mange Miil skulde reises lige op i Luften (om det var mueligt) for at see Solen om Midnat paa fornævnte Dag? Dette ønskes besvaret af en Kyndig udi Mathematiken.

Blandede Efterretninger.

Haven Gethsemane.

Haven Gethsemane paa Oliebjerget tilhører nu et Fransiskanerkloster. Imellem dens Olietræer ere 8 gamle, om hvilke man paastaaer, at de allerede have staaet der i Christi Tider. Man søger at bevise dette derved, at der kun udredes 1 Para af hvert til Tyrkerne. Men dette beviser blot, at Træerne alt stode der, da Tyrkerne erobrede Landet. Thi kun af ethvert senere plantet Olietræ maa Halvdelen af Indtægten afleveres. Man har trukket det Sted, hvor Flekken Gethsemane laae, ind i Byen. I den underjordiske Kirke, i hvilken Jomfru Marias, den hell. Josephs, Annas og Joachims Gravsteder vises, og hvori alle christelige Secter have Deel, have nu Grækerne Hovedalteret inde. Marias Grav tilegne Katholikerne sig alene. Det Sted, hvor Christus, svedende Blod, bad: "Fader! er det mueligt, saa lad denne Kalk gaae fra mig!" er indsluttet i en Grotte, og har kun eet Alter, paa hvilket Fransiskanerne hver Uge læse en Messe. Nær derved vises det Sted, hvor Judas forraadte Christus. I en højere liggende og af 12 Buer bestaaende Cisterne skal Apostlerne have forfattet Troesartiklerne, og hvor, endnu højere oppe, staae Ruinerne af en Søile, skal Christus have prædiket Fader vor. En 70 Skridt længer oppe ligger Stedet, hvor Himmelfarten skete. En Klippe viser Indtrykket af Fødderne. Derover er der bygget en Moschee, hvilken en Tyrk lukker op imod Betaling af en Afgift. Hele Bjerget er dyrket alene med Olietræer og noget Korn. Stenene ere kun let bedækkede med rødlig Jord.

Sion.

Bjerget Sion er ufrugtbart, af guulagtig Farve. Toppen, som nu ligger udenfor Jerusalems Mure, er det mærkværdigste derved. Her byggede David sit Pallads og Gravminde; her blev Pagtens Ark 3 Maaneder igjennem bevaret; her høitideligholdt Christus sin sidste Paaske; her indsatte han Nadveren; her viste han sig for sine Disciple efter Opstandelsen; her begeistrede den hellige Aand Apostlerne, og her stod Caiphas Huus. Armenierne have paa det sidste Sted bygget en Kirke. En Moschee med et tyrkisk Hospital, der forhen var Fransiskanernes Kloster, staaer paa det Huses Plads, hvor Christus indstiftede Nadveren, og en lille hvælvet Sal, hvori der ere 3 Grave udhugne i en sortladen Steen, udgives for Davids Gravminde og en Ruin af hans Pallads.

(Af J. Leutzens Mittheilungen i Abendzeitung 1825. No. 13.)

Lord Byrons Bagage, og Buste.

Lord Byrons Reise-Equipage var temmelig besynderlig, og leverede Dogana en forunderlig Fortegnelse: 7 Tjenere, 5 Vogne, 9 Heste, 1 Abekat, 1 Bulbider og 1 engelsk Dogge, 2 Katte, 3 Paafugle og nogle Høns (jeg veed ikke, om jeg har nævnet dem efter Rangen) udgjorde hans Huushold. Disse og alle hans Bøger, et temmeligt stort Bibliothek af nyere Værker (thi han kjøbte de bedste, som udkom), sammentagne med en stor Mængde Huusgeraad, kunde man vel med Cæsars Udtryk kalde hans Impedimenta.

Bartolini, en florentinsk Billedhugger, forfærdigede en Buste af Lord Byron af en beundringsværdig Lighed. Thorvaldsens derimod er for ung for Lord Byron, og har en for tynd Nakke. Lord B. var stolt af sin Nakke, og man maa tilstaae, at hans Hoved var værd, at sidde paa den. Intet Kobberstik gav mig den mindste Forestilling om ham.

(Medwin, Samtaler med L. B.)

Lithographie i Sverrig.

(Udtogsviis af Argus III No. 49.)

Som en Prøve paa det maaskee mærkværdigste Fremskridt, som Lithographien har gjort i vort Fædreneland, torde man ustridig kunne ansee en nylig hos Hr. **Walter** her i Staden (ↄ: Stockholm) trykt Samling af Haandtegninger, efter Originaler i Hs. Exc. Greve van Suchtelens herværende Samlinger, og lithographerede af Grevens

Neveu, Hr. Changuion. Samlingen bestaaer af 9 særskilte Stykker, efter Tegninger deels med Pensel, deels med Pen og Kridt, af Guercino da Cento, Jan van Goijen, Lionardo da Vinci, Bakhuizen, Rembrandt, van Rhyn, Lodovico Carracci, du Jardin, Salvator Rosa og Adrian van Ostade. Hr. Walter har heri brugt tre lithographiske Manerer, hvoraf vi hidtil ikke have seet nogen Anvendelse i de fra Sverigs lithographiske Presser udgaaede Arbeider; nemlig Aftryk efter Pensel, af Gravure i Steen, og med dobbelte Plader. Det første forekommer i Kopien efter Rembrandt, det andet i den efter du Jardin, og det tredie i den efter Ostade. Efter de Prøver, som Hr. Walter har givet paa sin lithographiske Duelighed, kunne Artisterne i vort Fædreland, lige saa vel som de udenlandske, ved Lithographiens Bistand, overgive en Deel af sine Tegninger til en større Almeenhed, uden Frygt for at see dem fordærvede og uigjenkjendelige efter den lithographiske Behandling. Hr. Changuion skal have i Sinde at fortsætte Lithographeringen af de i Greve van Suchtelens Samlinger forekommende mærkværdigste Haandtegninger, og Hr. Walter at trykke og udgive dem, ifald Afsætningen af det alt udkomne Hefte svarer dertil.

Ved Hjelp af de af Rigsstænderne bevilgede Fonds drives nu Gothacanalens Bygning paa det ivrigste. Den vil være færdig i Slutningen af 1828 og seilbar 1829. Ved dens Bredder skal anlægges en ny Stad, Matala, hvortil Planen allerede er udkastet. Denne skal have meget brede Gader, Trottoir, Alleer, store Torvepladser, en Havn og beqvemme Kais. En Deel Personer have tilbudet at bygge Huse og nedsætte sig der med deres Familier.

Da Hannibal leverede Romerne Slaget ved Thrasymenes, var Troppernes Animositet saa stor, og Alles Opmærksomhed paa Striden saa anspændt, at der Ingen var mellem de Kæmpende, som mærkede det Jordskjælv, der paa samme Dag for en stor Deel begrov mange af Italiens Byer, der bortvendte rivende Floders Strøm, kastede Havet tilbage paa Floderne, og nedstyrtede selv Bjerge. Dette fortæller Livius i 22 Bogs 12 Kap.

Nylig døde i Nærheden af London en høiærværdig geistlig Herre, uden Kone og Børn. Hans Efterladenskab blev sat til Auction. Af Auctionsprotokollen viser det sig da, at hans Bogsamling var 3 Pund Sterl. værd; hans Viin- og Romforraad derimod 340 Pund 15 Sh. Det kalder man at blive Bibelens Mening tro: Bogstaven slaaer ihjel, Aanden levendegjør.

(Brittania II B. II H.)

Kjøbenhavns Børs, den 1ste Juli 1825.

Hamburg 2 M.		à
a vista 211		
Species 212		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 11 a $11\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 10 Specier	$18\frac{3}{4}$	$18\frac{7}{8}$ Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$51\frac{1}{2}$	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	95	$95\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	$90\frac{1}{2}$	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	103	$103\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	$109\frac{1}{2}$	110 i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	$99\frac{1}{2}$	100 Banco
Dito Dito Bmk. 4000	$99\frac{1}{2}$	100 Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	106	$106\frac{1}{4}$ i Banco
4 pC. Dito nye	$98\frac{1}{2}$	$98\frac{3}{4}$ i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler

Rettelse. I No. 51, P. 806, L. 7, for: et fastnaglet Lem, læs: en fastnaglet Lem,

---

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Toogtyvende Aargang. No. 54.
I Etatsraad F. Thaarups Fraværelse redigeret af Chr. Thaarup.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 5 Juli 1825.

Et Par Ord om Retskrivning.

Til Hr. Prof. Nyerup.

I det nye Aftenblad No. 24 og 25 har Professor Molbech givet os en Forklaring over Retskrivning, der i mine Tanker ikke allene ikke holder Stik, men endog, hvis den befulgtes, vilde hindre Retskrivningen i at gåe frem til Fuldkommenhed. Efter ham er Retskrivning den Stave- og Skrivemåde, som vore fornemste og bedste Skribentere, Digtere og Prosaister betjene sig af. Men er da Retskrivning og Skrivebrug synonyme Ord? Hvem ere vore bedste Skribentere? Kan Een ikke være en god Skribent, fordi han ei skriver som den største Hob Skribentere? Er den største Deel altid den bedste Deel eller gjelder det ikke snarere tvertimod? Skrive de fleste Skribentere ikke således, som de af deres ofte såre vankundige Læremestere have lært at ortografere i deres Barndom, uden at de nogensinde have undersøgt, om det og er rigtigt som de skrive? Ere vore bedste Skribentere tilmed fuldkommen enige i deres Bogstavering og Skrivemåde? Og hvo vilde så nu påståe, at Pluralitetens Skrivemåde var rigtigere end enkelte Tænkeres? (Non tam bene cum rebus humanis agitur, ut pars melior major sit.) Vore Forfædres Skrivemåde var anderledes end vor nærværende, og vore Efterkommeres vil blive anderledes end den, Vi nu bruge. Intet er derfor fornuftigere end efterhånden at rette og forbedre Skrivebrugen således, at den kan tillige blive Retskrivning; thi det hjelper her ikke at stampe imod Brådden og at ville holde fast på det, der som Qviksølv er for flygtigt til at kunne holdes. Jeg erindrer, at jeg i min første Ungdom ligesom min Fader og Broder skrev mand (nos), hand (ille), dend (iste) ꝛc. istædenfor man, han, den; men at nogle unge Mennesker begyndte på samme Tid i Skrift og Trykt at bortkaste det såre overflødige d finale. Min ældre Broder og jeg kastede da strax ligel. det unyttige d bort i vor Skrift. Min Fader dadlede os tidt derfor og sagde: "Man bør ikke være Modegække og strax følge de unge Mennesker, som ville indføre nye Skrivemåder; man bør tvertimod rette sig efter de offentlige Autoritæters Skrivemåde (Cancelliets i Breve og Forordninger), såvelsom efter den, der bruges i Bibelen". Da han imidlertid indrømmede os, at dette d finale var ganske overflødigt: så vedbleve Vi at bortkaste det, uden at tage Notice enten af Cancellie eller Bibel. Unge Mennesker elske Frihed, og den lærde Verden, hørte Vi, var en Republik, hvor det ene Menneske ikke behøvede at følge det andet længere, end han selv syntes. Om Bispen selv (som man den Tid endnu var temmelig bange for) havde befalet os at beholde Deet, der havde Seclers Hævd at beråbe sig på: så havde Vi dog kastet det bort, da vi eengang vare overbeviiste om, det burde kastes bort. Også havde

Vi den Glæde, at vor gamle Fader snart fulgte sine Sønners Exempel. Det varede heller ikke længe, førend Cancellie og Bibel ligeledes måtte, nolentes volentes, følge Modegækkene og kaste Deet bort. Jeg må tilståe, jeg aldrig har lært Dansk, ti den Tid, jeg gik i Latinskole, lærte man det ikke, og jeg har heller ikke siden studeret mit Modersmål. Ikke destomindre bildte jeg mig ind at kunne Dansk ligeságodt som mine Jevnaldrende, der ligesom jeg heller ikke havde lært deres Modersmål metodisk. Det Eneste, som jeg i min Barndom lærte, var lidt Ortografie, som jeg lærte ved det, min Fader corrigerte et og andet i de Breve, jeg havde skrevet ham til. Efterat jeg 1783 havde udgivet mit første Skrift, Forskjel imellem Dyd og gode Handlinger, spurgte Prof. Baden mig, i det han roeste Stilen i min Bog, hvor jeg havde lært Dansk? Jeg svarede, som sandt var, at jeg ikke allene ikke havde lært Dansk, men at jeg ei engang nogensinde havde seet en dansk Grammatik.

Efterat det var blevet befalet, at Disciplerne i vore lærde Skoler skulle lære Dansk, var det i Forslag, at vor første Skribents (såvel i Prosa som i Vers) Skrivemåde skulde tages til Norm for dansk Retskrivning. Men mon vore Rectorer og Sproggrandskere ville derved lade sig hindre i at sige, hvad de ansåe for den rigtigste Skrivemåde; og mon vel enten vore nærværende eller tilkommende Skribentere ville bekymre sig om Normer for de lærde Skoler?

Af det Anførte mener jeg, det er klart, at hverken enkelt Mands Skrivemåde eller selv Pluralitetens (af vore bedste Skribentere) Skrivebrug bør eller kan ansees for Retskrivning. Heller ikke fortjener vore første eller tidligste Forfædres Skrivemåde at kaldes Retskrivning, eftersom deres Børn og sildige Efterkommere så meget have forandret den. Og da nu Retskrivning således er foranderlig, anderledes idag end den var igår og atter anderledes imorgen end den var idag: så mener jeg, det er et såre forgjeves Arbeide at tænke at ville bestemme den ene rigtige Skrivemåde. Men deraf følger ikke, at Vi skulle være ligegyldige ved vor Skrivebrug. Vi bør tvertimod opsøge de Regler, hvorefter Vi kunne rette og forbedre Skrivebrugen, der så ofte er feilende. Og hvilke ere da disse Regler? Og hvilken Regl skal i Tilfælde af Collision fornemmelig følges? Skulde jeg sige, hvilken Skrivemåde der er den rigtige, så vilde jeg sige: Retskrivning er den Skrivemåde, som meest nærmer sig til eller ligner Udtalen. Da Skrift nemlig er Ordlydenes Repræsentant: så bør den uden Tvivl ligne disse så meget som muligt. See Vi og til de Forandringer, som ere foregåede med vor Skrift fra de ældste Tider af: så vil Vi befinde, at de stædse ere foretagne med Hensyn til Udtalen for at komme denne nærmere. Da nu et Sprogs Udtale, efterhånden, som Menneskene blive mere cultiverte, stædse bliver blødere og bøjeligere: så forandrer man og retter Tid efter anden Skrivemåden efter den forandrede Udtale. I gamle Dage udtalte man f. E. alting og bliver hårdere og skrev derfor og aldting og blifver. Efterat Udtalen var bleven mildere, forandrede man og Skriften og skrev alting og bliver. Etymologie og Derivation kan derfor ikkun komme i Betragtning, når Lyden af Ordene er vaklende og utydelig. Når Vi f. E. ei kan høre Forskjel i Lyden af Mænds og mens, så skrive Vi det første Ord med æ og d fordi det kommer af Mand, og det sidste med e fordi det er det samme som medens. Hvad jeg her har sagt om vort Sprogs Udtale som den, hvorefter vi fornemmelig bør rette vor Skrivemåde, bestyrkes ligeledes ved andre Sprogs Retskrivningshistorie. I de ældste Tider skreve Romerne det latinske Sprog meget anderledes end i Ciceros Tid. I Guldalderen vare og de berømteste Skribentere intet mindre end enige hvad Retskrivning angik. De fleste fulgte den forandrede Udtale, men nogle fulgte den gamle Skrivemåde og Etymologie. Mange skreve f. E. visse Ord med c som endnu flere skreve med t *). Dersom man vilde for-

---

*) Jeg troer endog at Cicero selv skriver både conditio og condicio. Det er mærkeligt, at Frandsmænd og Engellændere skrive så mange Ord med t, men udtale dem dog,

andre Skrivemåden efter Etymologien tvertimod den forandrede Udtale, kunde man være vis på ei at fåe Efterfølgere i deslige Nyheder. Agent Gyldendal udgav den ældre Snedorfs patriotiske Tilskuer tilligemed hans øvrige efterladte Arbeider under Titel af Snedorphs samtlige Skrivter; men da han derved foranledigede en bondeagtig, bred Udtale af Ordet Skrift: så fandt han intet Bifald, skjønt det vel var etymologisk rigtigere (sc. af infin. skrive og supin. skrevet) og Skrifter vel er mere tydsk.

Efter således åt have sagt mine uforgribelige Tanker om Retskriven i Almindelighed, vil jeg blot tilføje lidt angaaende Prof. Rasks Forslag. Manglen af et Bogstav i vort Alfabet til at betegne Ålyden er i mine Øine så følelig, at Vi med Taknemmelighed bør modtage og betjene os af Bogstavet eller Hieroglyfen *) å, hvad enten det så først er brugt i Sverrig eller Danmark. Jeg for min Deel såe aldrig så snart en dansk Mand betjene sig deraf, før jeg besluttede ligeledes at gjøre det; og jeg tvivler ikke på, det jo i næste Generation vil blive almindelig brugt. Ti just det, at de Svenske i forveien have dette Bogstav, er en stor Anbefaling for det. Begge Nazioner kunne så desto lettere læse og skrive hinandens Sprog **). To Aer

som om det var c, de vare skrevne med, da derimod Spanierne skrive de samme Ord med c og Italiænerne med z. Jeg mener det er Beviis for min Påstand at Skrivemåden bør forandres efter Udtalen.

*) Jeg begriber ikke, hvorfor Prof. Molbech kalder dette Bogstav Hieroglyf. Ere da ikke de øvrige Bogstaver ligesåvel Hieroglyfer?

**) Uagtet jeg tilstår, det er langt vigtigere for os Danske at lære Tydsk end Svensk: så synes det mig dog utilgiveligt, at vor Ungdom ikke og lærer Svensk, just fordi det er så overmåde let at lære og den svenske Litteratur således uden synderlig Møie kan blive os bekjendt og nyttig.

repræsentere Ålyden meget slet, ti de tilkjendegive ikkun et langt a, ligesom enhver anden Vocals Fordobbling tjener til at forestille den som lang, eftersom man nødvendigviis må holde på den ved at see og ligesom læse den to Gange efter hinanden. Men er to Aer en unaturlig Betegnelse af Ålyden: så er også hverken a med en Stræg over eller et omvendt w passeligt til at betegne hin Lyd, da de begge blot minde om to Aer eller det tydske lange a *).

Hvad Prof. Rasks Forslag at bruge to forskjellige Figurer til at betegne den forskjellige Ølyd, angåer, da troer jeg vel, det kunde have sin Nytte til rigtigere både Skriven og Læsen; men jeg troer tillige, at det vilde have altfor megen Vanskelighed at fåe den indført; ti ligesom Vi i mange Tilfælde ikke ved den blotte Hørelse kan bestemme, når man bør skrive e og når æ, så vilde det uden Tvivl og blive med det forskjellige ø. Er Ølyden end såre forskjellig i visse Ord såsom Dør (Janua), Smør rc. på den ene Side, og hør, dør rc. paa den anden Side, så frygter jeg dog, man i adskillige Ord ikke så strax hører, hvad Bogstav man skulde bruge.

Hvad Jlyden eller Bogstavet jod angåer, da er jeg fuldkommen enig med Prof. Rask, når han vil have det bortkastet (udstødt) af så mange Ord, især foran ø og æ, f. E. af kjøbe, kjøre, gjære, gjække rc., fordi Vi nemlig virkelig ingen Jlyd høre i disse Ord, og Skriften ved Bogstavets Bortkastelse derfor simplificeres. Hvad det derimod angåer, at indføre jod i visse Ord, hvor Vi ingen Jlyd høre, da anseer jeg det for unyttigt, eftersom det istæden for at forkorte og simplificere Læsningen snarere gjør den vanskeligere.

*) Ihvormeget jeg end for mange, mange År siden har følet Mangelen af en Figur til at betegne Ålyden: så havde jeg dog ikke vovet at være den første i Danmark til at betjene mig af det i Sverrig brugelige Bogstav, for ikke at pådrage mig de bittersøde Recensenters umilde Angreb.

På det stumme e kan jeg i mangfoldige Ord derimod ikke give Slip, eftersom det nøder Læseren til at holde på den foregående Vocal og gjør Stavelsen lang. - Jeg skriver således ikke allene see, lee ꝛc., men også fåer, flåer ꝛc., befrie, Ortografie, Filosofie ꝛc., også toe (lavare), boe ꝛc., skjønt jeg ikke nægter, det jo vel kunde undværes, hvor det ikke behøves til at bestemme Tonen. Hvad jeg her har sagt om e, gjelder og om det stumme h. Efter t kaster jeg det gjerne bort, men bruger det derimod efter en Vocal, for at tilkjendegive, der skal holdes på Stavelsen f. E. bah! Såh!

Hvad endelig fremmede og især franske Ords Retskrivning angåer, da troer jeg, vi som Danske, når Vi skrive for danske i det franske Sprog ukyndige Læsere og Tilhørere, bør skrive dem ikke således som vedkommende Nazion skriver dem, men således, som vore Landsmænd efter den blotte Hørelse vilde skrive dem. Således skriver jeg Burdo eller Bordoh og ikke Bordeaux, når jeg vil fortælle Noget fra hin franske By. Jeg skriver Marsellie og ikke Marseille, og håber, enhver dansk Læser vil rigtig forståe, hvad jeg mener; thi gåer Skrift end først til Øinene: så er dens egentlige Vandring dog til Ørene*).

Jeg har ikkun et Ord at tilføje i Anledning af noget, man i de nyere Tider hos os har begyndt at regne til Ortografie, endskønt det i mine Tanker ikke burde regnes dertil. Man vil nemlig, at man ikke allene skal skrive Nomina Propria, Embedsnavne og Ord man vil udmærke, med store Begyndelses Bogstaver, således som de gamle Romere gjorde og som Spanier og Italiæner, Frandsmænd og Engellændere endnu gjøre; men man fordrer, at man skal skrive alle Substantiver, visse Pronominer og selve Adjectiver, der ståe i Substantivers Stæd, ligeledes med store Begyndelsesbogstaver.

*) Jeg mener, at selve Frandsmænd ville rigtig læse Marsellie og Bordoh, om de end sagde, det ei var rigtigt skrevet (d. e. ikke som de Franske skrive det).

Jeg må oprigtig tilståe, jeg til denne Mode (ti andet er det dog ikke) ingen rimelig Grund kan indsee. Skal det måskee være, for at studerte Mandfolk derved kan vise deres Fortrin for ustuderte; og Fruentimmer, der have lært Grammatiken tilbunds, ligeledes vise sig anderledes, end de der blot have lært at skrive naturligt og fornustigt??

Deres
Andr. Gamborg.

Den Døde, som anklager sine Mordere.

En sand Historie.

Le vrai peut quelquefois n'être pas vraisemblable.
Boileau.

I Nærheden af Aberdeen i Skotland tildrog sig for nogen Tid siden følgende mærkværdige Begivenhed, som synes næsten vidunderlig. Stedets protestantiske Præst besteg den første Søndag i Marts Maaned Prækestolen ganske roligen. Han aabnede Bibelen, for at oplæse de sædvanlige Bønner, og blev, paa det Sted, hvor disse fandtes, en sammenlagt Billet vaer, som han antog for een af de almindelige Bekjendtgjørelser, Sacristanen pleiede at henlægge der for ham. Han aabnede den altsaa uden Betænkning, og ene syssselsat med den Præken, han skulde til at holde, læste han Begyndelsen med lydelig Stemme, indtil han med eet standsede, skiftede Farve, og med næsten qvalt Røst, efter en lang Pause, opfordrede Menigheden til at bede.

Dette Optrin var ikke undgaaet nogen af de Tilstedeværendes Opmærksomhed; man stak Hovederne sammen, og vilde hist og her gjette den muelige Aarsag hertil. Adskillige af de Nysgjerrigste eller meest Deeltagende talte efter Gudstjenesten endog til Præsten og spurgte ham om Aarsagen til hans Skræk; men han takkede dem undvigende og trak sig ganske forvirret tilbage i sin Bolig.

For ikke at lade vore Læsere blive længer i Uvished, meddele vi her Billettens Indhold:

"I Gaar, Søndag, Kl. 10, er jeg paa min Tilbagereise til Aberdeen, i en ringe Afstand fra Landsbyen, bleven bestjaalen af Deres Sacristan og Skolemester. Mit Legeme ligger begravet i Dee. De bede til Gud for den ulykkelige
Jeremias Brus."

Denne Brus var en reisende Kjøbmand, som Præsten meget nøje kjendte, og som sædvanligen plejede at boe hos Sacristanen, der tillige var Gjæstgiver i Landsbyen. Den hele Begivenhed forekom Præsten saa forunderlig og vigtig, at han tabte derover al Madlyst, og at han, hensjunken i dyb Eftertanke, igjen efter Bordet tog Bibelen frem og gik dermed til Fredsdommeren, for at fortælle ham hvad der var hændet og raadføre sig med ham derom. "Meget vel, sagde denne, hvor er Billetten? Han aabnede den, for at læse samme og fandt ikke det ringeste Spor til noget Skrifttræk. "De tillader Dem en ganske besynderlig Skjemt", sagde han til den Geistlige, der studsende stod for ham og forgjeves gned Øinene, for atter at see det, han forhen havde læst — men Bladet var og blev kun hvidt. Det havde imidlertid ikke været nogen Drøm, han havde læst den gruelige Anmeldelse og fast overbeviist sig om, ikke at have bedraget sig, og desuden overalt bekjendt for en fornuftig og oplyst Mand, formaaede han endeligen saa meget over Fredsdommeren, at denne lovede at ville undersøge Sagen nøjere. Man blev enig om, at iagttage en dyb Taushed og at begive sig hemmeligen til Aberdeen, for at anstille videre Undersøgelse.

Kjøbmanden, som man havde ventet samme Aften tilbage til sin Bopæl, havde endnu ikke indfundet sig. Man anstillede alle muelige Efterforskninger, men han var intetsteds at finde, og man havde intetsteds seet ham, uagtet hvert Barn i hele Landet kjendte ham. Derpaa besluttede omsider Dommeren at lade begge de Beskyldte komme for sig, og tage hver især af dem i Forhør. De yttrede den største Forundring over en Formodning, der syntes at oprøre dem. Ved den Mængde Spørgsmaale og de derpaa fulgte Svar opstode adskillige Tvivl og Modsigelser, der i en saa alvorlig Sag ikke kunde blive upaaagtede. Men angaaende Hovedsagen bleve begges Forklaring den samme, nemlig at de ikke vidste, hvad man vilde vide af dem; at en saa skrækkelig Mistanke oprørte dem; at de forlangte, at man skulde nævne dem Anklageren eller fremføre Vidner eller andre Beviisgrunde. Da man ikke formaaede at opfylde disse Fordringer, som i og for sig syntes billige, saa var man allerede paa Veje, at sætte dem i Frihed igjen, da netop den ulykkelige Brus's Legeme var blevet fundet i Dee af Fiskere og bragtes til Fredsdommeren. Man saae strax paa adskillige betydelige Saar i Hovedet, at han paa en voldsom Maade var tagen af Dage, men intet tilkjendegav, hvilke Personer der havde begaaet Mordet.

Hændelsesviis bemærkede een af de Tilstedeværende, at den Døde holdt den venstre Haand krampagtigen sammen. Han søgte at aabne den, og fandt deri en Metalknap og en Stump Klæde. Man erindrede sig strax, at der havde manglet paa Skolemesterens daglige Kjole en Knap. Undersøgelsen beviste da ogsaa klart, at man ikke havde taget Feil. Klædestumpen og Knappen passede fuldkomment i Hullet, og den Skyldige, paa saadan Maade overbeviist, tilstod uden Tilbageholdenhed sin og sine Medskyldiges Forbrydelse. Begge Morderne, der viste den oprigtigste Anger og eenstemmigen forlangte Døden, bleve for ikke længe siden henrettede i Aberdeen.

Men, hvor kom den hemmelighedsfulde Billet i Præstens Bibel fra? Den offentlige, bestemte Beskyldning i tydelig, meget læselig Skrift? — og hvorledes forsvandt den saa pludseligen? Thi den Geistlige erindrede sig nøje, i den første Forskrækkelse at have gjort en ængstelig Streg derpaa med Neglen af Tommelfingeren, og hvilken Streg endnu tydeligen fandtes paa det hvide Papir? — Det var gaaet meget naturligt til. Præstens Tjenestekarl, en meget frygtsom og

forknyttet Karl, var det, som havde skrevet den Seddel, Præsten forefandt i sin Bibel.

Han havde nemlig samme Aften, da Mordet var blevet begaaet i en liden Skov nær Landsbyen, været Vidne til samme, fordi han ikke langt derfra, skjult bag en Busk, havde ventet paa Ankomsten af hans Kjereste, en ung Pige fra et Mejerie i Nabolavet. Men, uden at vente længer paa denne, havde han, efter at Morderne havde kastet Liget i den tæt forbi strømmende Dee, hvorved han nøje kjendte dem, begivet sig hjem til sin Bopæl igjen, hvor han tilbragte den hele Nat i den pinligste Raadvildhed, om han skulde aabenbare Forbrydelsen eller ei. Hans Samvittighed bød ham det første, men hans overdrevne Frygt holdt ham tilbage. Desuden troede han at compromittere sig, da han ikke kunde fremføre noget andet Beviis end sit eget Udsagn. Han skammede sig maaskee ogsaa over sin egen Feighed, ikke at være kommen den Anfaldne til Hjelp, og formodede maaskee endog, at man vilde gjøre ham Bebreidelse for samme, og desaarsag kunde straffe ham. I denne Raadvildhed valgte han den Udvei, at skrive hiin Billet, og lagde den, fuldkomment bekjendt med sin Herres Vane, i hans Bibel. Men aldrig saasnart var Præsten, i umiskjendelig Bestyrtelse, vendt tilbage fra Kirken, førend han befrygtede, at være gaaet forvidt, og at blive røbet ved sine Skrifttræk. Derfor benyttede han sig snildeligen af et gunstigt Øjeblik til at practisere i den skrevne Seddels Sted et Stykke hvidt Papir ind i Bibelen, hvilket han i Forvejen havde betegnet paa samme Maade med Neglen, som det andet. Ikke førend de Skyldige vare henrettede, havde han Mod til at drage Sløret fra sin Fremfærd.

Indenlandske Efterretninger.

Hals, den 27de Juni 1825. Som Man erfarer skal der nu i Frederikshavn med Kongelig Understøttelse oprettes et Fiskesalterie, som Man maae ønske, maae nyde alt muligt Held, da Pladsen dertil er særdeles skikket. Virkelig kunde Man ønske ogsaa her et lignende Etablissement oprettet. Vor Kjøbmand Svendsen har viist, at ogsaa ypperlige Vare her ved Flid kan fremvirkes; ved Regjeringens Hjelp kunde Man med sikkert Held vente det fortsat, saa meget mere, da Beliggenheden passer særdeles til et saadant Anlæg. — For et Par Dage siden er hertil ankommen Skipper J. H. Duus med sine Folk. Fartøiet er med Ladning og alt sjunket i Nordsøen. Gud skee Lov at Folkene dog bleve reddede. Virkelig synes Skjebnen at bruge sine haardeste Stød mod denne Mand, som saa ganske har opoffret sig til Søen; flere Haverier og nu tilsidst ovennævnte Stød, skulde synes tilstrækkelig at fraskrække endog den meest Forvovne, efter saamange Uheld. Efter Rygtet skal han nu være bleven ansat som Fører af et Dampskib til og fra Kjøbenhavn. Gid det nu og ikke blev til blot Damp. (Borchs Av.)

Blandede Efterretninger.

Condoren (vultur gryphus), som Humboldt kalder Kjæmpen blandt Glenterne, beboer Sydamerica og er større end Ørnen. Dens udspændte Vinger udgjøre 18 Fod; dens Krop, Snabel og Kløer ere forholdsmæssig store og stærke. Dens Mod staaer i Forhold til dens Styrke. Dens Opholds Region indbefatter, efter Humboldt, Luftlag, der befinde sig 1600 til 3000 Toiser over Havets Speilflade. De største Condorener træffes i Quitos Andeskjede, de holde med udspændte Vinger 14, og de mindre 8 Fod. Den er sandsynligviis blandt alle levende Skabninger den, som vilkaarligen fjerner sig meest fra vor Jords Overflade; thi Humboldt saae den i en Høide af 3,639 Toiser over Sydhavets Flade. Men rimeligviis flyver den endnu høiere; thi paa Cotopari saae han den flyvende Fugl i en Høide, hvor den viste sig som en sort Punkt. Hjorte, Daadyr, Faar og Kalve udgjøre dens Næring; den skal ogsaa gribe Drengebørn paa fex Aar og derover med sine Kløer og føre dem bort. — Stundom fanger man Condoren paa en besynderlig Maade. Et Menneske indsvøber sig i et nyligen slagtet Dyrs Skind, gaaer frem og til-

bage, og tager en saadan Stilling, at ofte Fuglen, som lader sig skuffe af denne Forklædning, kommer flyvende, for at angribe samme; nu komme andre Personer, der holde sig skjulte, ham til Hjelp; de overfalde paa eengang Fuglen og dræbe den. — To Americanere fra Staden Quito have nu med ubeskrivelig Møie, Taalmodighed og Færdighed gjort to Condorener, som de have fundet ganske smaa og fjerløse, aldeles tamme, og afrettet dem saaledes, at de i største Tryghed kunne gjøre meer eller mindre betydelige Luftreiser. De have til dette Brug opfundet en Luftballon, under hvilken der findes en Jolle, som meget ligner en Sømusling. Condorerne spændes paa begge de ydre Sider; man paalægger dem Tømme og Bidsel, for beqvemt at kunne styre dem. De to Reisende sætte sig paa to Roerbræder, der findes ved Siden af hinanden; man giver et Tegn, Ballonen stiger langsomt, og naar den har naaet en Høide af omtrent 100 Favne, blive Fuglene, som didtil have befundet sig i Jollen, løsspændte, og nu gaaer det med Lynets Fart. Nyligen have de Reisende gjort i Neapel deres første Luftreise. Kl. 4 om Eftermiddagen havde de forladt denne Stads Marsmark, og 10 Minuter derefter ankom de paa Toppen af Vesuv, hvorfra de toge Veien over Havbugten til Forbjerget Misene. Disse 4 Mile i lige Retning have de tilbagelagt i 19 Minuter.

En Officier i den brittiske Landmagt i Ostindien bereiste Sydindien (1800 engelske Mile), deels for at see de Valpladse, der i Indien grundede den brittiske Krigshæder, deels for at undersøge Christendommens Tilstand og dens Forbedring ved Missioner. Han udgav sin Reise under Titel af: Diary of a tour through southern India, Egypt and Palestina, by a field Officer of Cavalry. Han fortæller deri, at han 1820 gjorde Bekjendtskab med en protestantisk Catechet, Johan Dewasagayam, en Eleve af Missionen i Tranquebar, som havde Opsigt over 31 Skoler med 1630 Børn, medens han tillige flittigen prækede i Nærheden af denne Colonie. "Han var, siger vor Reisende, en Indfødt, og den første

indianske Christen, som jeg har lært at kjende. Han forsikkrede, at han kunde vel ikke indestaae for de Indfødtes sande Bekjendelse, men haabede dog med Glæde, at have gjort meget for Christendommen. Hans Fortællinger havde intet Overdrevent. Jeg erfarede af ham og en Nyomvendt, der følte sig lykkelig, dagligen at kunne læse i sin Tamuliske Bibel, hvorledes i Vantroens Land Omvendelsen til Christendommen udmærker en Hjord sædelige Mennesker blandt et stort Antal fordærvede Samtidige. Dette klinger ganske anderledes end de protestantiske Missioners Fiende, Abbed Dubbis i Frankrig meget læste Efterretning om de slette, catholske Hedningeomvendelser i Ostindien. Familien B., hos hvilken den Nyomvendte tjente, gav ham det fordeelagtigste Vidnesbyrd; men forsikkrede, at de hedenske Paarørende gjorde sig megen Umage for, at afholde deres Slægtninger fra Christendommen. I Tranquebar traf jeg den danske Overmissionair Dr. Camerer, og saae i Fortet i Tranquebar den ældste christelige Missionskirke i Indien, ligesom og Huset af den gudfrygtige Ziegenbalg, som her var den første Missionair. Det herværende Fort betyder, som Fæstning, ikke meget, og har kun Skyts af smaat Caliber. Jeg besøgte her fremdeles en Tamulisk Skole, og en anden, der var indrettet efter Bell's Maneer. Saare velunderviist fandt jeg Skoleungdommen i det Seminarium, som staaer under Dewasagayams Opsigt og hvori christelige Skolelærere og Præster dannes. Ynglingerne læste, skrev og regnede meget godt. Med otte af disse unge Mennesker holdt jeg en christelig Samtale, og var med Underviisningen og Foredraget fuldkommen fornøiet. Man viste mig et Brev fra Jaffna paa Ceylon. Der havde tolv Ceylonesere forenet sig til et Bibelselskab, hvori ikke en eneste Europæer havde taget Plads."

En engelsk Cavallerieofficier, der nyligen har udgivet sin Reise paa Engelsk, gjorde i Aaret 1820 en Lystvandring med Rajahen af Mysore i en Kareet, som blev trukken af fire overordentlig store Elephanter. Indvendig i Vognen fandtes en Sopha for sex Personer, og foran

samme en aaben Verandah med forgyldte eller paa andre Maader smykkede Søiler, bedækket med mørkegrønt Fløiel og Guld, under en hvælvet Himmel. Karethvælvingen havde en Høide af 22 Fod; der var Rum i Kareten for 60 Personer. Den blev sat i Bevægelse ved en Undervogn med 4 Hjul. Baghjulene vare 8 Fod i Diameter og 12 Fod i Breden mellem Hjulene. Elephanternes Skridt var et langsomt Trav. De gik i en Time 7 engelske Mile. Vognen, som var forfærdiget af indenlandske Konstnere, under Rajahns umiddelbare Veiledning, bevægede sig meget let. — Samme Officier havde Audience hos Vicekongen Muhamed Aly i Stor-Cayro. Vi fandt ham, siger han, i hans Palads i Staden og i den ydre Gaard af samme. Mange Heste med kostbart Seletøi, som tilhørte de forskjellige Paschaer og Hofmænd, der deels opvartede, deels tjente Paschaen som Hofmænd. Vi traf Vicekongen i en lang tyrkisk Kjole med en Caschemirs Turban. Han sad paa sin Divan, og endskjøndt han ikke reiste sig, for at hilse os, bad han os dog forbindtligen at sætte os ned. Hans Tale og Ansigtstræk røbede Forstand. Han talte om mangehaande Ting med større Kundskab og Veltalenhed, end man ellers finder blandt Tyrkerne. — Den talrige Pøbel tillod sig aldrig den mindste Usømmelighed mod os Franker; thi nu er i hele Ægypten Europæeren en uforkrænkelig Person. Ved Opdragelse, Vane og Omstændigheder viser Vicekongen, som man har at takke for denne Sikkerhed, sig stundom som en Barbar i et oplyst Folks Øine, men som Tyrk bliver han altid en stor og overordentlig Mand.

Müllner fortæller i en Anmærkning til en Recension over Luise Brachmanns auserlesene Dichtungen, at han, medens Digterinden levede, havde gjort meer end eet forgjeves Forsøg paa at faae en Forlægger til hendes Digte. Men neppe var hun død (som bekjendt ved at styrte sig i Vandet), saa gjorde Adskillige Forespørgsel hos ham om hendes efterladte Skrifter.

Den i sin Tid saa meget yndede Romanskriver Müller i Itzehoe lever endnu i en meget høi, men rørig Alder. I Physiognomie har han en paafaldende Lighed med Voltaire.

Ved Rajahen af Oudepores Hof i Indien har følgende skrækkelige Begivenhed tildraget sig. Han havde nemlig en Prindsesse, der i hele Egnen var bekjendt for sin Skjønhed og Deilighed. Rajahen af Iondepore begjerte hendes Haand paa samme Tid, som Rajahen af Jeypore ogsaa beilede til hende. Da Faderen var raadvild, til hvem han skulde give hende, begyndte Frierne en Krig med den Trusel, at den Seirende skulde føre Bruden hjem. Da Rajahen af Oudepores Raad ikke forudsaae andet end Ulykke for Landet, saa formaaede de Faderen til at lade hende døe af — Gift.

Kjøbenhavns Børs, den 5te Juli 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 211		
Species 212		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 11 a 11½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 10 Specier	19	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	52	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	95	95½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	90½	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	103¼	103¾ Rbd. r.S.
Dito Dito	109½	110 i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99½	100 Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99½	100 Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	106	106½ i Banco
4 pC. Dito nye	98¾	99 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler

3 pC. nye danske Oblig., 3 M. efter at samme ere udstædte, 71 L. Sterling. 1 L. Sterling beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Hôecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 55.

I Etatsraad F. Thaarups Fraværelse redigeret af Chr. Thaarup.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 9 Juli 1825.

(Indsendt.)

Tillæg til Skilderiets Uddrag af Prof. Koesters Program.

To Nummere af Skilderiet have nylig leveret Uddrag af en Afhandling af Prof. Koester i Kiel, om den rette Grændse mellem Religion og Poesie. Skjøndt den hele Afhandling vel fortjente at oversættes, da den paa en vis Maade er maaskee det meest Udmærkede, som nogensinde er skrevet over denne Gjenstand, saa maa man dog allerede være Oversætteren af de meddeelte Uddrag taknemmelig, fordi han har givet os nogle af de meest frappante Steder, som ere særdeles skikkede til at give dem, der ikke allerede kjendte Afhandlingen, Lyst til at gjøre sig bekjendte med den i dens hele Omfang.

Mange have skrevet tilforn over denne Gjenstand, men Ingen har saa udelukkende betragtet den, som Prof. Koester. Hvad man især kan dadle hos hans Forgjængere, er at de ei ere blevne staaende ved Grændsen af Religion og Poesie, men have tvertimod søgt at hæve denne, som en Indskrænkning, og finde den speculative Eenhed, som fremgaaer af begges Modsætning. Nu er det imidlertid aabenbart, at hvo som skriver om en Grændse, ei bør afhandle det Ubegrændsede, da han jo derved selv tilintetgjør sin Gjenstand, bedrager sine Læsere, som faae det Modsatte af hvad de kunde vente, og i egentlig Forstand raser i sit eget Kjød og Blod. Meget er derfor Hr. Prof. Koester at rose, fordi han har strængt holdt sig til den Gjenstand, som Titelen af hans Afhandling udlover. Han er bestandig bleven staaende paa Grændsen, hvori han har gjort meget vel, thi det er gal Mands Gjerning at gaae over Grændsen, naar man ikke er forsynet med Speculationens Pas, og man ovenikjøbet kan vente at miste alle sine Reflections toldbare Varer. Hvormange ere ved denne Uforsigtighed blevne anholdte som Vagabonds? og hvor ubehageligt maae dette ikke være for en fredelig Mand, som intet Ondt har isinde, og som blot for at befordre sin aandelige Fordøielse gjør en lille Eftermiddagstour i Philosophiens Lysthave?

Og hvormeget har Forf. ikke opnaaet ved at indskrænke sig til Grændsen? Det er derved lykkedes ham, at betegne denne langt skarpere, end nogen foregaaende philosophisk Landmaaler har gjort det. Han betragter nemlig Poesiens Gjenstand som noget udenfra givet, og Poesien selv som den, der ifører hiin fremmede Gjenstand en smuk og behagelig Dragt. Skjøndt denne Anskuelse af Poesien vel ikke er den højeste, saa maa man dog tilstaae, at den har noget særdeles bekvemt i Anvendelsen, eftersom Poesien derved — hvad jo ogsaa er Hensigten dermed — stærkt begrændses. Ja den adskilles derved ei blot fra Religionen, men endogsaa, som Forf. viser, fra Veltalenheden, thi denne — siger Forf. — taler til Forstanden og Villien, Poesien derimod opflammer Indbildningskraften og vækker paa en behagelig Maade den indre Følelse. Saa fortræffeligt som dette Kjendemærke er til at adskille Poesien fra Manges Veltalenhed, f. Ex. fra Forfatterens i dette Skrift, der hverken opflammer Indbildningskraften, eller vækker paa nogen behagelig Maade den indre Følelse, saa forekommer det mig dog, som om Poesien herved ikke blev skilt fra Alles Veltalenhed; ja (det være mig tilladt at sige det) det forekommer mig næsten, som om Poesien ved denne Bestemmelse netop blev confunderet med mange andre Ting, f. Ex. med stærk Drik og adskilligt Andet, hvorom det ikke er passende at tale, og som jeg derfor heller ikke vil nævne. (Thi hvor meget gives der ikke udenfor Poesien, som opflammer Indbildningskraften, og vækker paa en behagelig Maade den indre, ja selv den ydre Følelse? Et cetera quis nescit?)

Men heri kan man ikke andet, end give

Forf. et berømmeligt Vidnesbyrd, at han synes selv at have følt Utilstrækkeligheden af den foregaaende Bestemmelse, hvorfor han ogsaa længere hen i Afhandlingen forandrer den saaledes, at han nu ved Poesie forstaaer det som er paa Vers. Herimod kan nu intet være at indvende, undtagen at Principet dog undertiden er vanskeligt i Anvendelsen, eftersom der gives Vers, der have saa stor Lighed med Prosa, at det ogsaa her bliver vanskeligt at drage en sikker Grændse. Imidlertid vil dog Ingen nægte, at Principet, som saadant, er rigtigt, og at Vers i det mindste ikke bør være Prosa, eller omvendt, hvorfor ogsaa Poesien bør være uden Veltalenhed, og Veltalenheden uden Poesie. Det forekommer mig derfor, som om Forf. arbeider imod sine egne Grundsætninger, idet han længer hen anstiller en for Resten meget skarpsindig Undersøgelse, om hvorvidt det er tilladt at anføre Vers i en Præken. For at være consequent maatte han nægte dette, men han tillader at anføre Vers i Bønnen og paa andre Steder, hvor den Talendes Bryst er meget bevæget, hvorved dog savnes den nøjere Bestemmelse af, hvor ofte og hvor længe Brystet i een og samme Præken maa være meget bevæget. Dog maa man atter rose Forf. for at han paany vender tilbage til sit Princip, idet han paa det alvorligste indskjærper alle Prædikanter at gjøre deres Prækener saa upoetiske som muligt.

Udmærket fortræffelig er endelig den Distinction af Forf., hvorved Religion og Videnskab fremstille den nøgne Sandhed, Poesien derimod den paa en behagelig Maade udsmykkede. Da imidlertid Forf. (hvad man maa beklage) ikke har udviklet Grunden, hvorpaa

denne Distinction beroer, saa være det mig tilladt at supplere det Manglende. Distinctionen har sin Rigtighed, thi den beroer paa den uomstødelige Sandhed, at Religion og Videnskab meget vel kunne undvære Sproget, Poesien derimod ikke. Kunde denne Sætning kuldkastes saa vilde ogsaa Forfatterens Distinction falde, da det er aabenbart, at enhver, være sig religiøs eller videnskabelig, Sandhed, naar den bliver fremsat i Ord, ophører at være nøgen, da den bliver indklædt i en sandselig Dragt, eftersom hele Sprogets Natur er symbolisk. Men lykkeligviis staaer den anførte Sætning fast, hvorfor det er saa meget meer at beklage, at Forf. har forsmaaet dette væsentlige Argument. Selv Gud — siger Forf. — har troet at burde indklæde Sandheden i Digt. Denne Sætning er mærkelig, thi den indeholder meer end man ved første Øjekast skulde mene. Den lærer os, at selv Gud troer, ja troer at burde noget; og da Tro i denne Forstand ikke kan betyde andet end den subjective Tro, saa kan Sætningen udtrykkes populært, paa følgende Maade: Gud var længe uenig med sig selv, om han skulde fremstille Sandheden nøgen eller i en smuk Dragt. Efter nogen Tids Tvivl og Overvejelse af hvad der kunde siges pro et contra, valgte han endelig det sidste (maaskee for at undgaae Forargelsen, om muligt). Men udførligen at udvikle denne indholdsrige Sætning, vilde føre mig for langt bort, baade fra Religion og Poesie.

Ved Ovenstaaende troer jeg allerede at have efter Evne bidraget Mit til at gjøre et saa udmærket Skrift fra vort Nabo-Universitet end mere bekjendt i Danmark, omendskjøndt jeg ogsaa har troet med Frimodighed at burde pege

paa de enkelte svage Steder, hvilke dette, som ethvert menneskeligt Værk, forgjeves vilde stræbe at undgaae.

Jeg kan ikke slutte bedre end med et Epigram, som jeg for ikke længe siden læste i et tydsk Blad — jeg troer, i Originalien — og som, hvis det ikke skylder Prof. Koesters Afhandling sin Oprindelse, dog med al Føje kan anvendes derpaa, omendskjøndt det rigtig nok synes at indeholde en skjult Ironie. Men man kan dog ganske abstrahere fra denne, og forstaae det efter Ordene. Kun under denne Forudsætning fordrister jeg mig til at anvende det her. Det lyder saaledes:

"Kurze Recension.

Was ist Gränze? — Das Nichts entgegengesetzter Gestalten,
Leer an beyden; es fließt ein' in die andre dadurch. —
Trefflich bezeichnet dein Buch die Gränze der Kunst und des Glaubens:
Ausserhalb beyder du schriebst; so ward zur Gränze das Buch."

General von Ewalds Tanker om Militærdannelse.

Den fra saa mange Sider hæderlig bekjendte General Ewald, blev i Aaret 1807 i et tydsk Tidsskrift opfordret af en Anonym, til at besvare et almeennyttigt og paafaldende Spørgsmaal, hvortil Anonymen foreslog Archenholz's Minerva, som det periodiske Skrift, der havde det største Publicum. Den værdige General, stedse liden-

skabelig beskæftiget med at befordre det Gode, hvor han kunde, tog ikke i Betænkning at optage en Ubekjendts Opfordring, for dens gode Hensigts Skyld, og tilsendte Minervas Udgiver Følgende til Indrykkelse *), Underlegnede herved meddeler Skilderiets Læsere, overbeviist at det vil læses med Interesse, om det end ikke vinder eenstemmigt Bifald.

Min Herre!

De maae undskylde mig, at jeg saa silde besvarer Deres anonyme Skrivelse, som jeg modtog i forrige Aar.

I denne Skrivelse yttrer De det Ønske, at jeg, igjennem Minerva, vilde meddele Dem min Mening over nedenstaaende Gjenstand, og lover efter Meddelelsen, at ville give Dem tilkjende. De spørger:

"Hvorledes det gaaer til, efterat Man i "ethvert Rige, ja hartad i ethvert Fyrstendømme, "har med store Bekostninger oprettet Cadetaca- "demier og Militærinstituter for at danne gode "Officerer, dog ikke finder Armeerne forbedrede, "og derimod har seet, saavel i den nordameri- "kanske som franske Revolutionskrig, at de regel- "rette Tropper bestandigt kom tilkort, og at, "trods hiin Militærdannelse, disse tvende Na- "tioner have frembragt gode Officerer og Felt-

*) I den medfulgte Privatskrivelse siger han ligesaa ædelt som patriotiskt: "Man bør jo saae saalænge Man lever, naar Man vil opfylde sin Pligt som Menneske; maaskee fæster dog hist og her et Korn Rødder, og bærer lidt efter lidt Frugt. Alt i denne Verden er jo kun Udsaaening for en tilkommende Høst" o. s. v.

"herrer i Mængde, mod hvilke de ældre, erfarne "og dannede Krigere, Lidet eller Intet have ud- "rettet; da Man dog af den gamle Historie, "hvor Man endnu ikke havde søgt at studere "Krigskonsten med saadan Ængstelighed, aldrig "kan opvise saa udmærkede Begivenheder, som i "vor Tid, hvor hele Hære i faa Timer ere øde- "lagte, og hele Kongeriger i nogle Dage ere "blevne erobrede?" —

Her, min Herre! har De min Mening; dog med den Betingelse: at De i Fremtiden ikke maae vente nogen videre Forklaring over denne Gjenstand.

Den amerikanske *) og franske Revolutionskrigs Begivenheder ere vistnok høist paafaldende, og i begge disse Krige, især i den sidste, ere Tilfælde indtrufne, som Efterverdenen vil have Ondt ved at begribe. Men Man maa lægge Mærke til, at i begge disse Krige, enhver Amerikaner eller Franskmand, som traadte i Krigsstanden, valgte denne Stand for at vorde Soldat i Ordets egentlige Betydning. Enhver haabede, ved Mod og Tapperhed, at gjøre sig og Sine lykkelige, eller at erhverve sig et Navn hos Efterverdenen. Den største Deel af de Mennesker, som i andre Lande træde i Krigsstanden, vælge den derimod ikke for at blive virkelig Soldat, for i Farens Øjeblikke at forsvare Fædrelandet eller for Ærens Skyld; de vælge den alene for at faae Brød. I dette Tal befinder sig en stor Deel, som ikke kunde have Sands eller Lyst for dette halsbrækkende Haandværk, men har kun

*) General Ewald havde, som bekjendt, ærefuldt deeltaget i den nordamerikanske Krig.

det Meed, at lege Soldat, og smigre sig med den Trøst: — Hvo veed om jeg i min Levetid oplever nogen Krig.

Det gaaer altsaa meget naturligt til, at et større Antal af dygtige Officerer og Generaler uddanne sig hos de Første end hos de Sidste.

Jeg har allerede, i mine forhen udgivne Smaaskrifter, bemærket, at en amerikansk Officeers Mantelsæk eller Tornister neppe blev gjort til Bytte, uden at Man fandt deri en eller anden militær Bog, oversat paa Engelsk; sjelden derimod vare den forenede Armees Officerers Mantelsække opfyldte med militære Bøger, og fandt Man nu og da en Bog i dem, saa var det enten en Roman eller en anden Morskabsbog.

I den franske Revolutionskrigs Begyndelse befandt der sig i enhver Armeedivision Boghandlere, der førte militaire Skrifter med sig til Salg; ja selv i Revolutionskrigens første Aaringer bleve militære Skrifter reqvirerede som en Contributionsartikel i Stæderne. Dette gjorde Custine i Frankfurt. Hvo der saaledes studerer Krigen i Krigen, han maa ikke allene blive en lærd, men en lært Soldat. Hertil kommer endnu det store Spillerum for Lykken i disse Armeer, som Enhver, der har Hoved og Hjerte, seer aaben for sig, han være Statsministerens eller Bondens Søn.

Man tillade mig at bemærke — maaskee jeg feiler — at Man i Militærstanden er falden fra een Yderlighed i en anden. For halvtredsindstive Aar siden, troede Man at Krigen kunde læres i Krig, og Man foragtede alt Videnskabeligt. Denne Idee kunde have Noget for sig,

dersom Verden, til Ulykke, laae i en evig Krig. Nu derimod er Man af den Mening, at Man skal lære Krigen alene i Kammeret. Man vil allerede danne Lieutenanten til General, istedet for Man blot skulde danne ham til Officeer, og, desværre, troer den unge Mand selv at han er det, saasnart han har hugget sig igjennem til sin Examen. Nu kaster han Bøgerne væk, og troer at have lært nok. Jeg tviler paa, at Vi ere klogere Soldater end vore Forfædre; men at vi vide Mere; ere istand til at sladdre lært over mange Ting, og at vi ere mere indbildte end dannede Soldater *); det kunde vel være sandt. Hvo som vil overbevise sig herom, han gjøre sig en Tour omkring i Verden, og tage de gamle Skandser i Øjesyn, og han vil finde, at de ligge alle paa den rette Plet; men lad ham reise for at see hvor de Nye ligge, saa vil han finde Forskjellen. Jeg erindrer godt fra Syvaarskrigen, at alle de Værker som stammede fra Trediveaarskrigen, bleve brugte med Fordeel.

Man kunde vel med Føje paastaae, at man ligesaavel Nu, som i de ældre Tider, kunde spare de store Summer, der anvendes paa Cadetacademier og Militærinstituter, dersom Man paa samme Maade bar sig ad med Krigsvidenskaben, som med de andre Videnskaber.

Er da Krigsvidenskaben saa vanskelig at lære, som dog staaer i Forbindelse med mange andre Discipliner? Maa ikke enhver videnskabelig Mand — han vælge sig hvilken Stand han

*) Originalens Ordspil "mehr eingebildete als gebildete Soldaten" veed jeg ikke at give i Dansken.

vil — erhverve sig mathematiske, geographiske, historiske og statistiske Kundskaber? For Exempel: hvorfor har Man alle Faculteter ved eet Academie, og ikke et egent Academie for ethvert Facultet? Skulde Man ikke kunne træffe den Indretning: at Man paa ethvert Universitet endnu føjede et militært Facultet til de Øvrige, hvor de unge Mennesker, som valgte Krigsstanden, kunde lære Krigen? Thi ved enhver Brødvidenskab findes et stort Antal unge Mennesker, som af fri Lyst og Valg udvælger sig denne Stand, kun ikke ved Militærstanden. Men det forstaaer sig, at Lærerne i Krigsvidenskaben maatte være Mænd, som ikke alene vare lærde, men lærte Soldater. Herved maa erindres, at Man i de lavere Skoler maa igjen begynde at arbeide paa Ynglingens Hjerte, og ikke alene paa hans Hoved. Man indplante i Ungdommens Hjerter Gudsfrygt, Kjærlighed, Hengivenhed og Agtelse for Konge og Fødeland, for Forældre og Foresatte; Man opvække paa Ny disse Cardinaldyder, som ved den nyere Opdragelse ere blevne undertrykte hos Ungdommen, og hvis Sted Egoisme har indtaget; saa vil Man snart igjen finde Mænd, som med Glæde opoffre sig for det almene Bedste. Hertil hører endvidere, at enhver Mand maatte have tjent som Soldat, førend han blev erkjendt som Borger eller erholdt Embede i Staten. Denne Grundsætning behager vistnok ikke Mange. Thi Hvo vil ikke heller see en Andens Knokler brækkede end sine Egne.

Hirschholm, d. 22 Maji 1808.

Ewald,
Kongl. dansk Generalmajor.
(Meddeelt af Frederik Møller.)

---

* * *

I Anledning af det i Skilderiet No. 53, P. 844, efter Viborger Samler No. 76, optagne Spørgsmaal, ere følgende to Svar indsendte.

I.

Det i No. 53 af nærværende Blad, fra den Viborger Samler, optagne Spørgsmaal om: Hvor høit man maatte være oppe i Luften, for om Natten Kl. 12 at kunne see Solen? besvares i Almindelighed, for ethvert Stæd paa Jorden og til enhver Aarets Tid, ved Formelen:

$$h = \frac{r\ (\text{sint} \div \cos.\ n)}{\cos.\ n.}$$

hvori:

h er den omspurgte Høide over Stædet,
r Jordens Radius, og
n (naar Stædet har nordlig Polhøide) lig Æqvators Høide enten minus Solens nordlige Deklination, eller plus dens sydlige Deklination. (Har Stædet sydlig Polhøide er det v. v.)

Efter Ovenstaaende, besvares altsaa det omtalte Spørgsmaal med nærmest $13\frac{1}{4}$ Miil. Derimod bliver bemeldte Høide, ved Vinter-Soelhvervstid, nærmest 719 Mile.
A. E. M.

II.

Svar paa Spørgsmaalet i Kjøbh. Skilderie No. 53, angaaende Midnatssolen, i Viborger Samler: Man maatte stige omtrent $13\frac{1}{2}$ Miil lodret op i Luften, for at kunne see Solen, naar den laae 10 Grader under den nordlige Horizont.
H.

Indenlandske Efterretninger.

Odense, d. 5 Juli. Den i Avisen No. 92 (Skilderiet No. 53) omtalte Torden, slog ned paa Bellinge Kirkegaards søndre Side tæt ved Kirken, dog, Gud skee Tak! uden at anrette anden Skade end adsplitte og aldeles nedslaae eet af de ved Ringmuren staaende store Træer, hvoraf Stykker fandtes endog paa Kirkens nordre Side, og under hvilket en Pige havde søgt Skjul, men lykkelig forladt det saa Øieblikke før den frygtelige Lynstraale knuste det.

Aalborg. Sildefiskeriet i Liimfjorden har i dette Foraar været jevnt godt. Fiskerne have vundet og erholdt de ferske Sild betalt med 8, 9 a 10 ß. Oelen, imod at de ifjor kun fik 4 a 4½ til 5 ß. Anledningen dertil var de mange Helsingøersbaade, som kom, ofte 50 til 60 ad Gangen, og kjøbte fersk Sild, 100 a 1000 Oel hver. I Førstningen betalte de dem med 20, 18, 16 ß. Oelen.

Viborg, d. 4 Juli. Det er forbi, det fatale, magtesløse, svindsotagtige Snapsting. — Domklokkens Sørgelyd bragte det til Graven. Sørgeparrene vare utallige; thi i Aanden fulgte mange Hundrede den Hensovede, der bragte Kummer i Hjerterne og Tomhed til Arvepart. Af Fremmede, hvoraf Byen i gamle Dage havde saa store Indtægter i Terminen, saaes næsten Ingen. Af Handlende vare Mange. Modehandlerne og Galanterihandlere gjorde vel det bedste Marked. Skal Snapstinget, der og i Aalborg var saa ganske tyndt, saaledes tiltage i Afmagt, saa maatte man ønske, at med den saa almene Pengemangel ogsaa Fortidens Sparsommelighed, især i Dragter og Levemaade, blev Mode. Førend den 26 og 27 Juni kom næsten ingen Forretningsmænd hertil. God Betalingstid (24de Juni) nævnes nu ikke mere. Renter betales seent og modtages med Glæde i Juli. Af aandrige Glæder havde vi kun de 2 Concerter, som Hr. Kammermusikus Lemming fra Kjøbenhavn og hans Datter, som heldig Sangerinde, gav paa det dramatiske Huus. Skuespillere, baade tydske og danske, have ganske slaaet Haanden af os. — Veiret er siden Syvsoverdagen regnigt og ledsaget med Nattekulde og stærk Nordvestvind; Haveværterne trives derved godt. Kornet, hvor Regnen er falden, staaer, som Græsset, ypperligt; hvor Regnen er udebleven, er det maadeligt. — Fiskeriet har i mange Aar ikke været ringere end i Aar, da vi hverken see store Brasen, Laxørter o. s. v. Selv i Laxestaden Randers er en sand Tomhed for Lax. Ligerviis som den hele Klode synes at have dreiet sig til et ublidt Hjørne, saaledes følger og det Umælende, ja selv de Mælende, ganske andre Veie, end i ældre Tider.

Blandede Efterretninger.

Kongen af Nederlandenes Mynt- og Itaglio-Kabinet i 'S. Gravenhage.

Efter den flittige og lærde Katalog, som sammes Director, Hr. van Jonge, for kort siden har bekjendtgjort, indeholder denne Myntsamling 33,675 Exemplarer. Græske Mynter gives der 5800 af, hvoriblandt 197 af Guld; romerske 11380, hvorimellem 88 Guldmynter; nyere 5760; Beleiringsmynter 640, Kroner og Dalere 2137. Itaglio'ernes Tal er 1325. Egentlige Mynter i Guld, Sølv og Kobber 7958. Denne Myntsamling har Statholderen Wilhelm IV. at takke for sin Oprindelse, i det den blev grundet ved Kjøbet af Boerhaves Svigersøns Grev Thoms's Kabinet. Wilhelm den 5te fulgte sin Faders Exempel, og formerede Kabinettet anseeligt, hvorved især Vosmaer og Hemsterhuis vare virksomme. Revolutionen brød ind, Statholderen forlod Landet. Omstændighederne forhindrede at tage den hele Samling med; Resten toge derfor Franskmændene, og bragte den til Paris, hvor den for Øieblikket endnu befinder sig. Men den største Deel, og Hovedmynterne, saavel i Guld, som i Sølv og Bronze, blev reddet af Fyrsten, og udgjør nu Stammen til det nærværende Kabinet, som ved Kongens Omhu aarligen formeres. (Notice sur le Cabinet des médailles &c., par J. D. Jonge. La Haie 1823. 180 S. 12.)

(Af Hertha, Zeitschrift für Erde- u. Völkerkunde. 1 Hfte.)

Den herlige Italienske Maler Salvator Rosa havde en ligesaa stor Tillid til sit sjeldne Talent, som han ufordulgt røbede denne i sin Tale. Da en Dag en Ven besøgte ham i Florents, just som han sad og klimprede paa et gammelt Claveer, spurgte hiin ham, hvorfor han gad have et saa uselt Instrument i sit Huus. "Det er jo ikke een Scudo værd", bemærkede Vennen. "Jeg vil vædde med Jer, hvad I vil, at det skal være tusende Scudi værd, naar I seer det igjen", svarede Salvator Rosa. Et Væddemaal fandt Sted, og Salvator Rosa malede nu paa Laaget et Landskab, hvilket ikke alene blev solgt for tusende Scudi, men endog anseet som et "Capo d'opera".

(Af Lady Morgans høist interessante Skrift: Salvator Rosa u. seiner Zeit.)

Den Russiske Keiserinde Elisabeth var stedse saa vanskelig at faae til sit Navns Underskrift, og opsatte det saa tidt fra een Tid til en anden, at Forretningernes Gang derved utilbørligen standsedes. Hendes Storcanzler, Bestusche, var ofte i Dødsens Angst derover, faldt mangen Gang paa Knæ for Keiserinden, og bad hende med Taarer i Dinene for Guds Skyld at skrive under, men hun dandsede omkring ham, og kaldte ham en gammel Skolemester og Pedant. Dog ophørte han ikke med Bøn og Graad før hun havde underskrevet Alt, hvad han vilde. Denne Anekdot fortæller Flögel i sin Geschichte der Hofnarren; selv har han den af en forhenværende Ministers Mund.

Ligesom Dampskibsfarten er først opfunden i Nordamerika, saa er den ogsaa der bragt til den største Fuldkommenhed. Hr. Ludvig Gall, som forresten er ingen Lovtaler over dette Land, siger derom i sin nye Reisebeskrivelse, at de Dampskibe, som han ved sin Tilbagekomst saae i Dover, kunne paa ingen Maade sammenlignes med de amerikanske, hverken i Skjønhed eller i

Størrelse. Han saae saaledes et Dampskib afseile fra Nyeyork til Albani, som kaldtes Cantsler Livingston, der var saa stort som et Orlogsskib paa 120 Kanoner. Man sagde ham, at det kunde i 20 Timer seile 160 engelske Mile opad Hudson Floden, uagtet dens rivende Strøm; paa den gode Aarstid havde det ikke sjeldent 800 Passagerer ombord, som alle fik deres gode Middagsmad, og Halvdelen kunde have Senge.

(Vestsjell. Avis. No. 51.)

I Morgenblatt fortælles, at ved Oversvømmelserne paa de holsteenske Kyster mistede paa een af Derne en Præst sin hele Menighed, paa en eneste Person nær.

Kjøbenhavns Børs, den 8de Juli 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 211		
Species 212		
Specier solgtes til 12 Rbmk. $11\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 10 Specier	$19\frac{3}{8}$	$19\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	52	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	95	$95\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	$90\frac{1}{4}$	$90\frac{1}{2}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	$103\frac{1}{2}$	104 Rbd. r. S.
Dito Dito	110	— i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	$99\frac{1}{2}$	100 Banco
Dito Dito Bmk. 4000	$99\frac{1}{2}$	100 Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	106	$106\frac{1}{2}$ i Banco
4 pC. Dito nye	$98\frac{1}{2}$	99 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler

3 pC. nye danske Oblig., 3 M. efter at samme ere udstædte, $70\frac{1}{2}$ a 71 L. Sterling. 1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Toogtyvende Aargang. No. 56.
I Etatsraad F. Thaarups Fraværelse redigeret af Chr. Thaarup.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 12 Juli 1825.

Til Digteren Atterbom.

Velkommen Skiald fra Sveas Fielde
Til Axels Stad, til Danas Lund!
Du Fosterson af Nordens Vælde,
Formildet i en heldig Stund
Ved Sanggudindens hulde Gave,
Dig aarle sendt fra Sydens Have.

Det, som i Livets stille Morgen
Du aned hist bag Klippens Muur,
Hvor Konstens Aand, endnu forborgen
I Skiødet af en høi Natur,
Dig lærte først de fulde Toner,
Som før ei klang i Sveas Zoner:

Det blev Dig klart, da ned fra Bierget
Du steg til Sydens gyldne Pragt.
Men ogsaa der Du kiækt har værget
Din Aand mod fremmed Letsinds Magt.
I Hiertet Troskab, Ild i Sangen,
Du bragte med fra Romervangen.

Nu skienker os en nordisk Frænde
Et længe næret Ønskes Lyst:
At ogsaa her han maatte kiende
Sit Nordens Præg i Danskes Bryst,
Og glæde sig i Dalens Skygger
Hvis Ly vor Fredrik mildt betrygger.

Ja, Du, som varm, dybsindig, stille
Gik Sangens morgenlyse Vei,
Som Bifaldssmiger ei kan hilde,
Som Virakduft beruseð ei,
Som aandfuld kiærlig vandt et Hierte
Hvergang Du qvad om Lyst og Smerte:

Dig, Sverrigs ædle, elskte Sanger
Vi bringe vort: Velkommen vær!
Det, som Din Attraa mest forlanger,
Du ingensteds vil savne her:
Et kiærligt Sind, en trofast Aand,
En ærlig dansk, en Venne-Haand!

Ch. Molbech.

(Meddeelt.)

En unævnt Indsender i No. 51 af Skildeviet har i en meget afgjørende Tone villet vise, at alle de i Stykket om nogle Synonymer i No. 50 af samme Blad fremsatte Bemærkninger ere urigtige og ugrundede.

Han paastaaer, at man, uden at støde det fineste Øre, kan sige om den, der vanker om i en ubekjendt Ørk, for at finde Vand: han gaaer og leder efter en Kilde, og deri kan han maaskee have Ret; men kun beviser det ikke, hvad han dog egentligen vil bevise; thi sæt, at den Omvankende finder Kilden meget snart, som let er muligt, saa udtrykker lede jo ingenlunde, at han har søgt længe og nøie. For ydermere at godtgjøre Ordets sidste Betydning beraaber Indsenderen sig paa Skriftens Ord: "leder (d. e. h. l. søger længe og nøie), saa skulle I finde". Men om der nu havde staaet søger, havde Meningen da ikke været den samme? Han troer, at Enhver visseligen vil finde søge mat og mindre passende, da Søgen kan være overfladisk og stakket, men Leden derimod ikke. — Kan man da ikke sige: Christophro Colombo søgte efter en ny Verdensdeel, eller skal og maa man sige her ledte? Vil man hente Exempler af den danske Bibeloversættelse, saa kan man finde nok, der netop bevise det Modsatte af hvad Indsenderen paastaaer; f. Ex. som en Hyrde søger efter sin Hjord (Ezech. 7—12). "At man kun kan sige at lede efter den Gjenstand, som man har været i Besiddelse af o. s. v.", har jeg aldrig sagt; men jeg har derimod sagt, "at Forskjellen nok snarest bestaaer deri &c." Om det overalt kunde godtgjøres, at denne, som uafgjort fremsatte, Mening var urigtig, saa beviser det jo endnu ikke, at lede er at søge længe og nøie. — Indsend. siger, at det er klart, at man ikke kan sige: Politiet har efterforsket hans Opholdssted; men at man bør sige: søge efter, lede efter, efterspore. Men hvoraf det er klart anføres ikke. Videnskab. Selsk. Ordbog forklarer efterforske ved at undersøge paa det nøieste en Tings sande Grund og Aarsag, og forske anseer samme Ordbog for contr. af ant. for-søker. — Naar Politiebetjenter søge, lede efter, efterspore Nogens Opholdssted, saa forstaaes derved, at de gaae omkring for at opsøge det; men naar jeg siger: Politiet (d. e. Retten) efterforsker Nogens Opholdssted, saa kan det skee, uden at det rører sig af Pletten, f. Ex. ved Forhør &c. — Randsage Bjergets Inderste, for at finde Metaller, anseer Indf. ligeledes for urigtigt. Staaer da ikke i Bibelen: han haver randsaget Afgrunden o. s. v. (Sir. 42, 26.)? Og beviser ikke: "Herrens Veie ere urandsagelige", at randsage ogsaa kan bruges om Ting, som ikke ere skjulte af Mennesker? — Indf. nægter, at den Listige er listig af Naturen, men ved Omgang, Exempel og Opdragelse. Altsaa er den Kloge heller ikke klog af Naturen; thi ogsaa den Enfoldige kan ved Omgang, Exempel og Opdragelse samle nogen Klogskab; men den virkelig Kloge maa, som den virkelig Listige, være det af Naturen, naar han med Ret skal fortjene dette Navn. Der gives Dyr, som i visse Henseender ere lige saa listige som Ræven, men dog kaldes den sidste kun listig. — At Forslagenhed er forbunden med Dristighed og Umoralitet, "som et væsentligt Requisit", har jeg aldrig sagt. I mine Bemærkninger hedder det: "jeg troer, at et forslagent Menneske er En, der forener

List med Dristighed og som ikke seer saa nøie paa Midlets Moralitet, naar det kun leder til Maalet. Denne Mening finder Medhold i Videnskaber-Selsk. Ordbog, som forklarer forslagen ved trædsk, listig, snild, og anfører som Exempler: Han er en forslagen Skjelm. Forslagen paa allehaande Grib (Skonn. hed. Philos.), som under Ordet Grib igjen forklares efter samme Forf. ved Exemplet: "listig Griff og Praktiker". — Vist nok kan man kalde Falstaff en forslagen Karl, uagtet han er saa bange som en Hare; men saaledes kan man ogsaa kalde en Tyv, der er forslagen i at udtænke Planer, dristig i at udføre dem og dog bange som en Hare for at gribes i Gjerningen. Derfor tales der ideligen i Aviserne om dumdristige Tyve. Alle de Exempler, Vidensk. Selsk. Ordbog anfører ved Ordet forslagen vise, at Ordet aldrig bruges i fordeelagtig Forstand. Derimod maa den Snilde aldrig være bange eller mangle Aandsnærværelse, naar han med Grund skal fortjene dette Navn.

Frimodige Yttringer om Skolelærernes Lønninger, og indbyrdes Underviisning.

Almueskolevæsenet har altid havt sine Velyndere, der have antaget Ungdommens Oplysning for Kilden til Handelens, Konsternes, Haandværkernes og Agerdyrkningens Flor, og til almindelig Sædelighed og Velstand; men ogsaa har det, til alle Tider, havt sine Fiender, der have skjælvet for det Lys, der vilde vise enhvers Pligter, Rettigheder, Kundskaber, Værdigheder og Handlinger paa den rette Plads. Derfor har Skolevæsenet i de sidste 10, og indb. Underv. i de sidste 5 Aar kunnet give rigt Stof for vore Aviser og Flyveskrifter.

At mange af Skolevæsenets Modstandere blot have yttret deres individuelle Meninger, og altsaa kan have havt redelige Hensigter, kan ligesaalidet omtvivles, som det Skrevne og Tonen hvori det er skrevet lader os formode saadanne Hensigter hos dem alle.

Over det nye Skolevæsen og dets Virkninger har Stormen forlængst lagt sig, saa man maa formode dets Værd erkjendt. Derimod er Skolelærernes formeentlige alt for høje Lønninger, som man ikke har skammet sig ved, offentligen at paastaae, vare større end Præsternes, og indbyrdes Underviisnings Værd stedse et Tvistensæble.

Sammenligningen imellem Præsternes og Lærernes Lønninger formodedes imidlertid ikke saa meget at være fremsat for at bevise at de sidste vare for store, som for at faae kundbart, at de første vare for smaa; og at Striden ophørte, da Præsternes Byrder bleve lettede, synes at bevise Formodningens Rigtighed.

For imidlertid at bidrage til at forandre de feilagtige Anskuelser, som en saadan falsk Calcul, der maaskee, uden fuldstændig Kundskab om det Calculerede, er fremsat som Middel til et Øjemed, kan have efterladt sig hos Enkelte, tillades det at anmærke:

1.) Det kan vel ikke nægtes, at det nye Skolevæsen koster Landboerne mere end det gamle; men ikke Skolelærernes forbedrede Lønning saa meget som nye Skolelærerembeders Tilblivelse, har foraarsaget de større Afgivter.

2.) I Forhold til den Nytte, man kan vente sig af Lærerne, kan deres Lønninger aldrig være trykkende. Hvor et Sogn har 200 Tdr. Hartkorn, der er mestendeels Skolelærerembedet reglementeret ɔ: Læreren nyder 6 Tdr. Rug og 35 Tdr. Byg. Naar derfra drages hans Accidentser, kan det Hele beløbe sig til omtrent 4 Potter Rug og 18 til 25 Potter Byg, eller 24 ß. til 2 Mk. pr. Tde. Hartkorn. Har Sognet under 200 Tdr. Htk., da har Læreren mindre;

men hvor fremviser man et mere end reglementeret Embede, om Sognet endog har 3 til 400 Td. Htk., med mindre Skolelæreren er forpligtet til at holde en Assistent? Noget maatte tillægges, om flere Skoler skulle oprettes. Dette Noget var en tvungen Afgift, og deri ligger det Trykkende. En Smed eller Hjulmand paa Landet koster meget mere; men derover klager Ingen.

Imidlertid have vedholdende Klager over denne trykkende Afgivt bevirket, at paa sine Steder ere Skolelærerembederne, ved indtrufne Vacancer, blevne forringede 5 til 10 Tdr. Byg. Denne Lettelse af 5 til 7 Potter Byg pr. Tde. Hartkorn har dog neppe foraarsaget de Ydende saa megen Glæde, som den har voldet Læreren Bekymring.

3.) Lærernes Lønninger paa Landet ere heller ikke saa meget forbedrede, som man i offentlige Blade vil bringe Folk til at troe. Beviis derfor er, at mange af de gamle Degne ikke have været at overtale til at ombytte de gamle Indtægter med de nye, og de glæde sig nu med Grund over deres Standhaftighed, og andre, der forledede af de daværende høje Kornpriser (24 Rbd. pr. Tde. Rug og 18 Rbd. pr. Tde. Byg) modtoge de nye Tilbud, have senere haardt fortrudt dette Skridt. Efter staaende Kornpriser ere de 25 Tdr. Byg, som egentlig er Lønnen til reglementerede Skoler, omtr. 41 Rbd. 4 Mk. af Værdi; vist nok en saare lille Løn, der dog i de mindre Embeder daler til 30, 20, 16 ja 6 Rbdlr.; men er en saadan Skolelærer end vis paa, altid at blive en fattig Mand; saa er han ligesaa vis paa, for sin Person, saalænge han har Helbredet (men heller ikke længere) ingen Mangel at lide. Han avler selv det Fornødne af Korn, Melk, Smør, Ost, Kjød, Havevexter, Hør og Uld; men for disse Fornødenheder maa mangen Lærer i Kjøbstaden aarligen betale 200 til 250 Rbd.

I Aarene 1811, 12 og 13 vare mange Oplysningsvenner, der skildrede Kjøbstædskolelærernes trange Kaar med temmelig mørke Farver *); men mestendeels var det kun Friskolernes Lærere, som dengang fortjente at beklages. - En saadan Lærer havde almindeligviis kun 100 Rd. d. C. i Løn, og i Aaret 1812 kostede 1 Tde. Rug 100 Rd., et Par Støvler ligeledes 100 Rd, en grov Klædning 200 til 250 Rd. o. s. v. Han fik de fleste Steder sin Løn af Fattigkassen. Stundom vare Legater til hans Løn; men i dette Tilfælde hævede Fattigkassen Renterne, fordi den lønnede ham, og saaledes anvendtes Legators Penge, ikke til Bedste for Læreren, men for Communen. Man gav Almisselemmerne Tillæg fra 8 ß. til 1 Rd. d. C. ugentlig; Læreren beklagede man blot, og han havde været aldeles ulykkelig, naar ikke 2 til 3 Timer, han havde daglig tilovers fra sit Embede, havde lønnet ham desto bedre.

Borgerskolernes Lærere derimod fik kun faa Steder fast Løn og vare derfor lykkeligere. Deres største Uheld var, at forarmede Borgere, udtjente Underofficerer, Soldater, Tjenere m. fl., som kunde indbilde Borgerne, at de kunde læse, nedsatte sig som Lærere, og derved formindskede Børneantallet i Skolerne, saalænge til Forældrene, efterat have prøvet 3 til 4 af disse Instituter, endelig kjede af de mislykkede Forsøg, igjen satte deres Børn, forfuskede og fordærvede, i ordentligere Skoler. Iøvrigt kunde en Lærer ved en Borgerskole, naar han efter nogle Aars Forløb var erkjendt som en duelig og flittig Mand, faae saa mange Elever som han ønskede. Han antog nu en Assistent, som han lønnede med 25 til 30 Rd., og modtog fra 70 til 150

*) Een af disse Skildringer sammenlignede Skolelæreren med en Mile- eller Lygtepæl. Begge stode ved Vejen og viste Andre Vejen, selv kom de ikke derpaa. De Vandrende raadspurgte dem, og forlode dem, for at naae et eller andet højere Maal; Skolelæreren og Milepælen bleve tilbage. Tør man ikke haabe af Tiden, at ogsaa Skolelæreren engang, for al sin Møje, kunde komme paa Vejen, og ikke altid løbes forbi af de Mange, han viste den!?

Skolarer. For hver gaves i Aaret 1807 12 til 16 Rd. i Skoleløn; men fra den Tid steg Skolelønnen indtil 100 Rd. d. C. Der gaves altsaa Skolelærere, hvis Indtægter i Aaret 1807 stode imellem 1000 og 2000, og i Aaret 1812 imellem 7000 og 15000 Rd. d. C. Og vare de fleste Skolelærere end ikke saa heldige, saa var Udgiften for Borgerne dog den samme, fordi Skolelønnen var, næsten hos Alle, den samme *). En Sammenligning imellem hvad Skoleunderviisning kostede da og hvad den koster nu, vil indsees, naar man antager, at en Kjøbstad, som behøver 2 Første- og 2 Andenlærere, eller 2 Borgerskoler, har omtrent 400 skolepligtige Borgerbørn. Lærerne lønnes med 1200 Rbd.; men da de deels have Kirketjeninger, eller disse Betjeninger ere bortforpagtede til Andre, der svare Afgivter deraf til Skolerne, og Skolerne tildeels selv have Legater, saa falde kun 1000 eller maaskee kun 900 Rbd. Indvaanerne til Byrde. I Aaret 1807 var Skolelønnen for 400 Børn imellem 4800 og 6400 Rd. d. C. og i 1812 var den 40,000 Rdlr. d. C. Enhver som har levet og svaret Skoleløn i disse Tider, veed at heri er intet overdrevet. Men da kunde ogsaa Lærerne, ligesom andre Borgere, forøge deres Velstand, kjøbe en Gaard til deres Næringsdrivt, betale den, og endda oplægge en Nødskilling til de kommende Dage, og dog klagede Ingen over de tunge Byrder, deres Børns Underviisning medførte, ikke heller raabte man paa, at Lærerne havde for meget at leve af; thi hvad de betalte dem var accorderet, altsaa frivilligt, og deres Indtægter laae ingensteds udslagne. Nu er derimod deres Løn en tvungen Skat, der viser sig i Kæmnerens Regnskab i sin fulde Udstrækning, og deri ligger Grunden til Misundelse og de af Tvangen og Misundelsen avlede Klager.

Vel forstørrer nu Friskolernes Læreres Lønninger (hvilke forhen betaltes af Fattigkasserne) den Skoleskat, man klager over; men desuagtet

*) I Aaret 1777 var Skolelønnen allerede 5 Rdlr., foruden Ildebrandspenge og visse betingede Sportler.

er det ikke Lønningerne saa meget, som Skolebygningerne, der gjør Skolevæsenet kostbart. Men ere end ved disse Bekostningerne betydelige, kan man da med Rette, eller med sand Fordeel, søge Repressalier i at formindske Lærernes Lønninger? Hvis den Mand, der forestaaer Gadebelysningen, anvendte den hele dertil anviste Sum til kostbare Lygter, blev da Olie til Lamperne ikke ligefuldt en Reqvisit? En uheldig Omstændighed ved Skolebygningers Anskaffelse vare de den Tid ugunstige Conjuncturer; men desuagtet skulde vel Bekostningerne ikke være uoverkommelige. Vore Forfædre byggede overflødige Kirker og unyttige Klostere. Af de første staae endnu de fornødne, som herlige Minder om Fædrenes Iver og Opoffrelser for den gode Sag. Og i vore Tider bygger man Klub- og Comoediehuse, der aarligen koste mere end Skolerne; men Contingenten er frivillig, og derfor hedder det: "en saadan lille Udgivt til Fornøjelser er ingen Mand til Hinder"; men at bygge eller blot indrette en Skole, hvilket før en eneste privat Mand og mangen Skolelærer paa egen Bekostning har ladet gjøre, er for en Commune en trykkende Byrde.

"Den almindelige Pengetrang" raabe Alle paa, naar de ikke længer finde Tingen ubillig. Og dette Udraab er blevet saa almindeligt, at de Rige endog dermed overdøve de Fattige. Ja den Mand, der kjøbte faste Ejendomme til en Cours af 375, eller paa anden Maade, ved Conjuncturernes voldsomme Forandring, er bleven ødelagt, ham kan man med Grund beklage; men af Alle som klynke over at Næringskilderne udtørres, synes Borgeren at have mindst Grund til Klage. Den Handlende mangler ikke Søgning, naar han vil have den, og Haandværksmanden, som kan og vil arbeide, ja selv Vertshuusholderen, mangler ikke Kunder. En Troup omflakkende Skuespillere, Kunstridere, Taskenspillere, Linedandsere og Gjoglere kan i ½ Aar afløse en anden, og for deres Brædeskuur er pludseligen hele Pengetrangen forsvunden. De fleste Aftener kunne afsættes 2, 3 til 400 Billetter, a 1, 2, 3 Mark Stykket. Hvis man kunde gjøre Overregning over denne Udgivt,

mon den da ikke mange Gange vilde overstige Udgivterne til det kostbareste Skolevæsen? Men vi ville henvende vort Blik til Lærerne og deres Lønninger. (Fortsættes.)

Christus og Børnene. *)

Hvor Palmen hist sit Løv til Skygge bærer,
Mens Jordans Bølger om dens Rødder slaae,
Sad eengang Kjerlighedens blide Lærer
I eenlig Kreds af de udvalgte Faa; —
De Faa, som under Modgang skulde bringe
Det store Naadens Værk til Modenhed,
Og Stormen lig paa Hurtighedens Vinge
Udsprede Frøe til Jorderiges Fred.

Med sønlig Hu de lytted til hans Tale,
Hvert Ord var dem et Lys paa Livets Stie.
Med djerve Træk han monne dem afmale
Den lede Djævlens Afkom — Hyklerie.
En Pharisæ'r han stilled dem til Skue,
Der praled af sin Dyd — sin Gud bedrog,
Og ligerviis en Synders Angerslue,
Som ydmyg, høi og reen til Himlen flog.

Da nærmed blye sig nogle fromme Qvinder,
Hvem Moderkjerlighed til Herren drev.
De vidste: hvo som leder, stedse finder,
At den, som haabed', ei beskjæmmet blev.
De bragte med dem deres bedste Glæde,
Det Kjæreste, de ejed her paa Jord —:
De rakte Herren deres hulde Spæde
Og bad ham signe dem ved Sandheds Ord.

Men — Harme mødte dem i hver en Mine,
Som lænket var til Viisdoms høje Røst.
Man heftig bød dem at tilbagetrine,
Og nægted dem den høit attraaede Trøst.
Hver Lyd, som kom fra den Eenbaarnes Læbe,
For de Udvalgte var en Skat saa stor,
At i Opmærksomhed de Alle stræbe,
Som om en Perle var i hvert et Ord.

*) Fragment af en Tale over Luc. 18, 15—17.

Dog — som naar stundum hist en eenlig Stjerne
Heel venlig tindrer midt i Skyens Rivt,
Og skjænker Modgangs Bytte fra det Fjerne
Det Haab, at der — der vejes hans Bedrivt —
Saalunde fæsted og de fromme Mødre
Med Tryghed Liid til Kristi hulde Blik,
Til Ham, som lærte: Alle ere Brødre;
Thi af den samme Haand vi Livet fik.

Da hørte de med Fryd den blide Stemme:
"O nei! forhindrer ei de kjære Smaae!
"Lad det Jer, Venner, aldrig gaae af Glemme,
"At I hos dem kan Maalet lettest naae!
"Hvo, som et Barn annammer ei Guds Rige,
"Han kommer vanskelig som Mand derind."
Derpaa han tog i Favn de Elskelige,
Og lettede de ømme Mødres Sind.

P. C. Becker.

Indenlandske Efterretninger.

Aalborg, d. 7 Juli. I Aftes gaves til Benefice for Jfr. Adolphine Becker: Den Forældreløse, Melodrama i 3 Acter. Stykket blev givet til almindelig Tilfredshed; især vandt Jfr. Becker, som den Forældreløse, almindeligt Bifald. Efter Stykkets Slutning fremkaldtes, under almindeligt Bravo- og Bifaldsraab, Jfr. Becker; med megen Beskedenhed takkede hun for den hende beviste Opmærksomhed. Huset var temmelig fuldt. — — Paa Læsøe har der, efter Beretning, været et særdeles stærkt Tordenveir den 21de f. M. Lynet slog ned forskjellige Steder, og traf paa tvende Bygninger: den ene hos Cancellieraad Landfoged Hesselholt paa Klitgaard, hvor det dog ikke tændte, men Hovedklædet paa en i Huset tilligemed flere Folk værende Pige, blev paa tvende Steder svedet.

Den anden hos Districtschirurg Kønig, hvor det tændte og afbrændte endeel af Bygningen, som var et Udhuus ved hans Gaard. Endnu Dagen efter laae store Hagl paa Jorden.

Skive, den 5te Juli. Ved den her i Gaar holdte Stutteriebesigtigelse, erholdt Gaardmand Jens Christensen i Frederiksdahl, Hirrk Sogn, den første Præmie 100 Rbd. Sølv for den bedste Hingst, og Gaardmand Peder Pedersen Hougaard i Brøndum Bye og Sogn den anden Præmie 40 Rbd. Sølv; begge boende her i Salling.

Viborg. Mandagen den 27de Juni sidstafvigte holdtes paa sædvanlig Maade det aarlige Viborg Stifts Landemode, ved hvilket Hr. Amtsprovst Funder i Vroue prædikede over Matth. 5. 15, 16 V. Dagen efter holdt Bibelselskabet sit aarlige Møde, hvori Regnskaberne bleve fremlagte, som udviste hvilken Beholdning Selskabet til Dato har. I de faa Aar, Selskabet har virket, ere til fattige Bibelelskere gratis udleverede 85 indbunde Bibler og 235 indbundne Nyetestamenter, ligesom til Andre for en moderat Betaling 134 Bibler og 556 Nyetestamenter. — Det er for Agerdyrkningens Venner glædeligt at vide, at der og her i Nørrejylland haves og trives Skæferier af spansk Race. Hr. Provst Krarup i Veirum ved Holstebroe har i mange Aar havt en saadan Race og ved Staldforing og hensigtsmæssig Behandling har denne kyndige Landmand bragt det saavidt, at han f. Ex. i disse Dage har solgt til Klædefabriken, Hr. Kjøbmand P. Guldberg her driver, af spansk Uld 63 Lpd. a 10 Rbd. 4 Mk. Lispundet. Hans Faareflok siges at være 400. Ogsaa Proprietair Stabell, paa Allingskougaard i Aarhuus Stift, har en forbedret Blandingsrace af 600 Faar, der rigelig betaler sig. Man seer heraf, at Landmanden, ved at angribe sig og benytte sine Jorder efter fremmede Landes Maade, ikke behøver at frygte for Udkommet, om end Kornpriserne ere lave.

Blandede Efterretninger.

I Worcester var nyligen en Dyrefægtning af ganske egen Art, nemlig imellem to store Løver og sex Bulbidere, af hvilke altid tre ad Gangen anfaldt Dyret. Kampen varede ikke længe, da de, paa een nær, som Løven bed midt over, af dens stærke Labber bleve kastede saaledes omkuld, at Benene knækkedes paa dem. Det oprindelige Veddemaal var 5000 Pd. St., men der skal være veddet langt større Summer, og det i Begyndelsen til Fordeel for Hundene.

En affindig Skomager i Engelland, ved Navn Hale, tillod sig for ikke længe siden i en Kirke, da den Geistlige holdt den sædvanlige Bøn for den gudfrygtige og naadige Konge, at raabe: "det er Løgn!" Til sit Forsvar anførte han, at det var hans Hensigt at affkaffe den ugudelige Skik, at lyve i Bønner og lige i Ansigtet, eller betjene sig af Formularer, der i de fleste Tilfælde ere upassende. Men han blev dømt til en Mulct af 20 Pd., og da han ikke kunde betale denne, efterdi han, i Følge hans egen Forsikkring, havde anvendt sin hele Formue af 300 Pd. paa religiøse Skrifters Udbredelse, blev han sat i Arrest.

I Calcutta foreviste man i Fjor en Dverg paa sexten Aar, som ikke var over to Fod stor og saae ud som et Barn paa otte Maaneder. Hans Stemme kunde neppe fornemmes, og mod Fremmede var han meget frygtsom.

I Altona har een for Musikens Fremme varmt besjelet Mand, Dr. Mutzenbiecher, ladet opføre og indrette en egen Bygning, die Tonhalle kaldet, hvor der gives Vinterconcerter af Musikyndere, der danne et talrigt, sluttet Selskab.

Jernveien fra London til Edinburg skal med det første paabegyndes. For at undgaae en Række af Høje bliver man nødsaget til at tage en Omvei. Veien faaer derfor en Længde af 500 engelske Mile. Dens Vigtighed og den Mængde Dampvogne, der kunne benytte den,

gjøre tre forskjellige Veje nødvendige. Man beregner, at dertil vil bruges 90,000 Tønder Jern, ei at tale om den uhyre Mængde af dette Metal, som vil behøves til Vognene.

Den franske Cour. fortæller, at Kongen af Spanien nyligen spurgte den gamle Castannos: Nu? hvorledes finder du nu mine Gardeofficierer? og den graahærdede General svarede med krigersk Frimodighed: Sire! bare Børnekopperne ikke bryde ud blandt dem. Formedelst Purgationen er nemlig næsten hele det gamle Officierscorps udrenset, og unge Herrer (vist nok af honette Familier) have faaet deres Post.

(Hamb. U. C. Nachr.)

Kjøbenhavns Børs, den 12te Juli 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 211		
Species 213		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 12½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 10 Specier	$19\frac{1}{8}$	$19\frac{1}{4}$ Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$52\frac{1}{4}$	$52\frac{3}{4}$ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$95\frac{1}{4}$	$95\frac{3}{4}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	$90\frac{1}{2}$	$90\frac{3}{4}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	$103\frac{1}{2}$	104 Rbd. r. S.
Dito Dito	$110\frac{1}{2}$	111 i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	$99\frac{1}{2}$	100 Banco
Dito Dito Bmk. 4000	$99\frac{1}{2}$	100 Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	106	$106\frac{1}{2}$ i Banco
4 pC. Dito nye	$98\frac{3}{4}$	99 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler

3 pC. nye danske Oblig., 3 M. efter at samme ere udstædte, $70\frac{3}{4}$ a 71 L. Sterling. 1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Advarsel for det Kjøbenhavnske Publikum.

Man trykkes.
I Kjøbenhavns Politieret, d. 11 Juli 1825.
P. Eberlin.

Paris, den 25 Juni 1825.

Igaarmorges bragte mig et Bud fra et af de utallige Deligence-Contoirer her i Paris, en Pakke, hvorved var fastbundet, som det syntes, et Brev, med min fulde Adresse og forsynet med adskillige saavel franske som tydske Deligencemærker og med denne Paaskrift: Ce paquet contient un livre. Jeg betalte Fragten med ni Franker og qvitterede for Modtagelsen i Protokollen, der var fuldkommen i sin Orden. Da Buddet var gaaet, løsnede jeg Seglgarnet, hvormed det tilsyneladende Brev var bundet til Pakken, og fandt da til min store Forundring, at Convoluten, der havde været tredobbelt forsynet med det Kongelige Postsegl i Hamborg, var brækket, og Brevet borttaget. Ved nu at aabne Pakken fandt jeg, at Bogen ligeledes var bortstjaalet, og at Tyven i dens Sted havde lagt en hvidagtig Muursteen. At Pakken var kommet fra Kjøbenhavn er upaatvivlelig kjendeligt af Udskriften og af andre Mærker, men efter Sagens Beskaffenhed er det umueligt at nævne eller endog at gjette paa Opfinderen; og at Tyveriet er begaaet paa fransk Grund, derom kan heller ingen Tvivl være, ligesom det ogsaa er klart, at der har været fleer end een Haand i dette Spidsbuberie. Videre kan jeg ikke udlade mig angaaende mine Mistanker, men overlader til enhver at gjette sig frem, ligesom jeg. Allene vil jeg herved tage mig den Frihed at advare det danske Publikum i Almindelighed, og mine Venner i Særdeleshed, at de aldrig sender smaae Pakker til Hamborg, for derfra at afgaae til Frankrig med Deligencer, men at de stedse sende dem enten med bekjendte Reisende, eller og ved danske Boghandlere eller andre Handlende, der have større Forsendelser at gjøre til en Boghandler eller til et andet Handelshuus i Paris.

P. A. Heiberg.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kiøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 57.

I Etatsraad F. Thaarups Fraværelse redigeret af Chr. Thaarup.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 16 Juli 1825.

Et Brev til Hr. Professor Gamborg, i Anledning af Sammes: "Et Par Ord om Retskrivning."

(S. dette Blads No. 54.)

Med den Agtelse og Ærbødighed, jeg skylder en hæderlig Olding, som jeg ikke allene tæller blandt mine academiske Lærere, men der alt var fremtraadt som philosophisk Forfatter i det Aar, da jeg først traadte ind i Livet, tillader jeg mig, høistærede Hr. Professor! at vælge denne Vei til at giøre nogle Erindringer ved Deres ovenanførte orthographiske Bemærkninger. Jeg venter mig ikke blot Deres Overbærelse med den cursoriske Brevform, jeg af flere Grunde maa give disse mine Erindringer; men jeg stoler med Tillid paa, at de ville sees og bedømmes fra det rette Synspunkt af en Mand, som hverken fattes Evne til at giennemskue Begreberne om Sagen, der handles om, eller Sind til at behandle den paa en Maade, sømmelig for den Dannede — en Mand, som tidlig af Oldtidens Vise har lært: "Nihil melius esse illis mysteriis, quibus ex agresti immanique vita exculti ad humanitatem & mitigati sumus." *)

Min vigtigste Erindring er imod den Forklaring over Begrebet: Retskrivning, som De tillægger mig: "Efter Prof. Molbechs Forklaring i Aftenbladet No. 24 og 25 — siger De — er Retskrivning den Stave- og Skrivemaade, som vore fornemste og bedste Skribenter, Digtere og Prosaister betiene sig af." Men denne Forklaring eller Definition vil Hr. Professoren, ved nøiere Eftersyn, ingensteds finde i det, jeg i ovenmeldte Blade har skrevet "om den ny-svenske Skrivemaade i dansk Skrift" **). Det Sted, hvorpaa De mueligen især vil grunde ovenanførte, mig tillagte Forklaring, er den S. 33 yttrede Grundsætning: "at hiemlet Brug maa være den første Grund for al Lære om Retskrivning." Nu vil en logisk Sammenligning af begge Sætninger strax vise, at den sidste indeholder, efter-

*) Cicero de Legibus. II. 14.

**) Ogsaa særskilt trykt; 42 S. 8vo; i den Gyldendalske Boghandling. (Jeg anfører Sidetallene af dette særskilte Aftryk.)

som den forstaaes, enten mere, eller mindre, end den første. Ved hiemlet Brug i Skrift forstaaer jeg den, som ikke allene har "vore fornemste og bedste Skribenters" Auctoritet for sig (hvilken dog naturligviis saa meget mere styrker Hiemmelen); men som er saa gammel og saa almindelig, at den, uden at trænge til nogen ny Theorie, opfylder Skriftens Hensigt ved almeen Forstaaelighed. Hertil hører f. Ex. Brugen af det dobbelte a eller aa til at betegne en os Alle bekiendt Lyd. Fra den første Tid, at man i det danske Sprog fik denne Mellemlyd af a og o, eller hvad man ellers vil kalde den, har man i dansk Skrift betient sig af Tegnet aa til at udtrykke den. Enhver, som har lært at læse Dansk, forstaaer Tegnet og anvender det rigtigt. Dette kalder jeg hiemlet Brug, og nu siger jeg: hvis Orthographen vil lære os skriftlig at udtrykke bemeldte Lyd, da maa hans Forskrift være den: efter dansk Skrivebrug (ikke blot de bedste danske Prosaisters og Digteres, men 5 til 6 Aarhundredes Brug) udtrykkes denne Lyd med Tegnet aa. — Men nu siger Hr. Professor Gamborg, eller hvilkensomhelst anden Forfatter: det danske Skrifttegn for Aa-Lyden bør forkastes, og et andet Tegn å sættes i Stedet. Dog kan han jo ligesaa lidt faae det nye Tegn indført i Almeenhedens nærværende Skrivebrug, som han kan fortrænge det gamle af de tusinde Skrifter, hvori det findes. Det nye Tegn bliver altsaa kun Professor Gamborgs aa; og Orthographen har intet med Hr. Professorens, men kun med den danske Skrivemaade at giøre. Det tilkommer ham heller ikke at sige: saaledes var det bedre; men kun: saaledes er det. At han maaskee leilighedsviis beretter: I Aaret 1825 fremstod Hr. N. N.

med den Paastand, at de Danske burde afgnide en 500 Aars gammel Rustplet i deres Skriftsprog, nemlig det danske Lydtegn aa, og indsætte det blanke svenske å i Stedet: hører til det danske Skriftsprogs Historie; men ikke til den danske Retskrivningslære som den er.

En heel anden Sag er det, at tale om Tegnet å i sig selv, eller som et fremmedt Skrifttegn, og foreslaae af en eller anden Grund dets Indførelse i vort Skriftsprog. Her ere vi paa en ganske anden Mark, end hvor vi lære hvad der er rigtig ɔ: almeen antagen og derfor almeen forstaaelig dansk Skrift. Orthographen, eller den, som vil fremsætte Reglerne for rigtig dansk Skrift, er ligesaa lidt Lovgiver i Skriftriget, som Forfatteren af en Lærebog i den danske Lovkyndighed er Lovgiver i Danmark. Hvad vilde dog være urimeligere, end om en saadan Forfatter, der troede at indsee det Urigtige eller mindre Gode og Gavnende i et gieldende Lovbud, vilde i sin Lærebog blande et nyt Lovforslag imellem Lovgivningens positive Forskrifter? — Ikke anderledes handler den, som i en dansk Retskrivningslære vil indføre en Artikel, der lærer Brugen af det svenske å i Stedet for det danske Skrifttegn aa.

"Men, siger Hr. Professoren, er da Retskrivning og Skrivebrug synonyme Ord?" — I mangfoldige og de allerfleste Tilfælde ere de det paa en soleklar Maade. Skrivebrugen lærer os, at skrive Tegnet A for A-Lyden ꝛc. ꝛc. eller i en almindelig Regel: at betegne enhver dansk Sproglyd med det almindelig vedtagne Skrifttegn. Hvad giør Retskrivningslæren andet? — I enkelte og faa Tilfælde kan det derimod siges, at det er tvivlsomt hvad der er

almindelig Skrivebrug f. E. med Hensyn til Brugen af j i de eiendommelige danske Tvelyde. Her kan Retskrivningslæren ingen anden Vei gaae, end at den 1.) nøiagtigen angiver, hvorledes det i Henseende til den nærværende Brug forholder sig. 2.) Historisk beretter, hvorledes Brugen har dannet og fæstet sig i den forgangne Tid, og hvilken Skrivemaade der kan siges at have den største nationale Auctoritet. For at blive ved sidstnævnte Exempel, saa kan Orthographen anføre følgende:

Fra de ældste Tider vi kiende til Skrift og skrevne Bøger i Norden, har man kun brugt et Tegn (i) for J-Lyden, baade hvor den er selvstændig Vocal, og hvor den er sammensmeltet med andre Vocaler, saavel i de fuldkomne Diphtonger (ai, ei, øi, ꝛc.) som i de Tilfælde, hvor J-Lyden gaaer over til et Slags Aspiration eller Halv-Consonant og danner, med Vocaler efter sig, en anden Art af Tvelyd (saasom i Ordene: Skiald, igien, fiollet, Biælde, giøre.) Nogle have i den sildigere Tid, især fra Slutningen af det 18de Aarhundrede, villet i disse Tilfælde, og fornemmelig i det sidste, ombytte Tegnet i med j. Denne Forandring har hverken gammel Vedtægt, eller almindelig nyere Brug for sig. *)

Saaledes omtrent er min Mening, at Retskrivningslæren i dette Tilfælde maatte udtrykke sig. Maaskee vilde jeg endnu tillægge følgende:

Med Hensyn til dem, som i ovenmeldte sidste Tilfælde forsvare Brugen af j som rigtigere, paa Grund af at det er en fra Vocalen i forskiellig Lyd, man i dette Tilfælde har at betegne, kan det bemærkes: at uagtet en vis Forskiellighed vel finder Sted, er det uden Tvivl urigtigt at kalde det danske Lyd-Element af i, som flyder sammen med Vocalerne a, e, o, æ og ø, en Consonant; hvorved man tillægger den danske Udtale en Haardhed, som den i Folkets Mund ikke har. Fortiden har erkiendt dette; og man har derfor fra ældgammel Tid i dansk Skrift enten betegnet bemeldte Lyd-Element ved i, eller reent udeladt Betegnelsen og skrevet Skald, halp (hialp) gerne, Berg, gøre ꝛc. ligesom og Islænderne aldrig betegne denne J-Lyd, hvor den sammensmelter med Vokalen e, ved et j, men ved en Accent over dette e (f. Ex. i Ordene sé, séd, léttr, hér, o. d.)

(Fortsættes.)

*) Det er saaledes urigtigt, naar det hedder i Dahls Oversigt af den danske Retskrivningslære S. 9. B. 6. "Foran en Selvlyd i samme Stavelse bliver i-Lyden altid betegnet ved j, f. E. Tjære", o. s. v. I det mindste maa ved dette altid ikke forstaaes: af alle.

Frimodige Yttringer om Skolelærernes Lønninger, og indbyrdes Underviisning.

(Fortsættelse; see forr. No.)

Andenlærerembederne ere almindeligst bestemte for ugivte Personer, og Lønnen er, i de større Kjøbstæder, eller hvilket er det samme, paa de kostbareste Levesteder, 2 til 300 Rbd. I de mindre Kjøbstæder, hvor Læreren da mestendeels, uden Betaling, faaer Kosten i Borgernes Huse, er Lønnen gjerne 100 Rbd. Endskjøndt en saadan Mands Løn neppe staaer i Ligning med mangen Handelsbetjents, da denne nyder alle Fornødenheder i Principalens Huus, saa kan han, naar han lever sparsomt, klæder sig borger-

ligt og intet anvender paa Fornøjelser, vel intet lægge op, som Erfaring ogsaa viser; men leve anstændigt uden nogens Hjelp.

Hans Løn er altsaa tilstrækkelig for ham, men ikke for den Skoles Vel, hvori han arbeider. Givte sig kan han ikke, følgeligen søger han, saasnart et passende Embede er ledigt, at komme paa Landet, hvor han haaber at opnaae Mandens Bestemmelse, at vorde Huusfader og lykkelig i eget Hjem. Men derved skeer det stundom, at en Skole, i en Tid af 8 til 9 Aar, 5 til 6 Gange kan skifte Andenlærer, og derved lide de Unge endnu et større Tab, end om de ligesaa ofte skiftede Skole, fordi de jevnligen blive unge, uøvede Seminaristers Læreklude.

Førstelærer har paa enkelte Steder 500, almindeligst 400 Rbd. i de større Kjøbstæder. Neppe i flere end een eneste af saadanne Kjøbstæder er Førstelærerens Løn 300 til 350 Rbd., endog uden, efter den allernaadigste Skoleanordnings Bestemmelse, at kunne holde en Ko. I de mindre Kjøbstæder er Lønnen imellem 200 og 400 Rbd.; men da er der mestendeels sørget for Embedets Forbedring paa anden Maade, f. Ex. ved en betydelig Have, ved Markavl o. a. m. Er Førstelæreren nu ordineret Catechet, Chordegn, eller er han saa heldig at være Klokker, da kan han, ved Sparsomhed, vist leve uden trykkende Næringssorger, og dog søger han, hvis han er Candidat i Theologien, saasnart som muligt, om Præstekald *). Men er han blot Førstelærer, uden at have noget Biembede (der dog, i Henseende til Indtægterne, ofte kunde kaldes Hovedembede), da vil han af sine 400 Rbd., om hans Løn er saa stor, ikke kunne leve uden i den bitterste Armod.

For Mange, især for Landboerne, er dette vist en Gaade. Ja boede han paa Landet, hvor hans Fornødenheder af Korn, Smør, Æg, Kjød,

*) Noget der var ubegribeligt, hvis Skolelærerembederne virkeligen vare bedre end Præstekaldene.

Ost, Melk, Havefrugter, Hør og Uld voxede til ham, og han til dagligt Brug kunde gaae i Træsko og en Vadmels Trøje, som hans Kone selv kunde forfærdige af selvavlet Uld, da kunde han af sine 4 Hundrede Rbd. spare de 3. Man beraaber sig vel paa, at Naturalier koste kun Lidet; men Fedevare ere dog langt dyrere end i den gamle (saakaldte gode) Tid. Kornet alene er ikke dyrt; men naar Rugen tilbørligen er fortoldet, og den temmelig dyre Bagerløn betalt, saa er dog Brødet ½ Gang dyrere end Rugen var. Lægges nu til, at Pengene bestandigen forbedre sig, og Lønnen altsaa bliver mindre, om den endog i Værdie er den samme; men Priserne paa enhver Ting ere nærmere ved at stige end at falde; saa ere den mindre lønnede Embedsmands Kaar neppe misundelsesværdige.

Sæt nu, at en Skolelærer har 4 Børn og hans Familie følgeligen bestaaer af 7 Personer, Tjenestepigen iberegnet. Pigen faaer i aarlig Løn 16 til 20 Rbd., i Fattigskat og Skoleskat *) 10 til 12 Rbd., og til Hjelpekassen 1 Tde. Byg, saa har han ikke 370 Rbd. tilbage. For 6 Mennesker bliver Skomagerens Regning paa det nøjeste 40 Rbd. Jeg sætter, at de 3 af Børnene ere Sønner, da behøves til deres og en Mands Beklædning, det ene Aar med det andet, 20 Al. Klæde a 3 Rbd. er 60 Rbd., Skrædderløn og Tillæg 20 Rbd., til Hatte og øvrige Klæder 28 Rbd, 2 Hvergarns Fruentimmerkjoler 7 Rbd., 2 dito Sirtzes 8 Rbd., de øvrige Klæder 8 Rbd., til Husets Brug 80 Al. Lærred a 24 ß. er 20 Rbd., Anskaffelse af nye og Reparation paa gamle Sengeklæder, Møbler og Huusgeraad 20 Rbd., bliver i Alt 211 Rbd. **), og jeg tvivler om, at Nogen kan ansee det allermindste deraf som overflødigt eller luxuriøst, ligesom jeg er vis paa,

*) Præsten er befriet fra Skoleskat, paa Landet betale Lærerne ei engang Fattigskat, i Kjøbstæderne maae de svare Skat til dem selv.

**) Desuden forefalde mangfoldige Udgivter i en Huusholdning, hvorover ingen Beregning kan gjøres.

og af Erfaring veed, at af simple Borgerfamilier bruges $\frac{1}{2}$ Gang saa meget, og af de fleste mere end dobbelt saa meget til Anskaffelsen af de anførte eller lignende Artikler. At beregne hvad Føden koster, vilde blive for vidtløftigt; her behøves kun at bemærke, at dertil haves, naar det Anførte fradrages, 169 Rbd., som bliver til hvert af de 7 Menneskers Underholdning daglig omtrent 6 ß. Er hans Løn nu 350 Rbd., saa har han noget over 5 ß., og er den kun 300 Rbd., noget over 3 ß. daglig til hver Persons Underholdning. At ingen Familie deraf kan underholdes, da en Haandværksmand, som ugentlig beregner sine Udgivter, finder, at en Person daglig behøver 24 ß. til sin Kost, og da ingen Livsfange engang holdes i sin Arrest for saadan Betaling, er vel Enhver indlysende.

Sætter man en Smaahandler eller en Haandværksmand i Skat, da veed Ingen, end ikke han selv, hvor store hans Indtægter ere, fordi de komme til hver Time paa Dagen og udgives igjen uden videre Beregning; men uagtet han maaskee om Aftenen kan fortære mere i Vertshusene end en Skolelærerfamilie har til sin Underholdning hele Dagen, og uagtet han kan gjøre sig mange kostbare Fornøjelser, saa ansættes han maaskee for 10 Mk., naar Skolelæreren sættes for 10 Rbd.; men Læreren er og saa ubeldig, at Indvaanere, som selv tildeels skulle udrede hans Løn, foreslog den, og Indvaanere, som lettes ved hans Byrder, sætte hans Skat.

Ved at foreslaae Lønningerne indsaae man vel, at en Andenlærer behøvede 2 til 300 Rbd., det var da ikke vanskeligt at indsee, at en Familie ikke kunde leve af det Dobbelte.

Hvad hidtil er fremsat, omhandler endnu ikke de mange Extraudgivter, som forefalde for enhver Familie, saasom Barsler, Begravelser, Børns Opdragelse til et eller andet Fag, eller Sygdomme. Af alle de Kjøbstædskolelærere, jeg kjender, findes saare faa fuldkommen sunde Mennesker. Næsten Alle lide mere eller mindre af de Svagheder, som følge af Stillesidden, Ærgrelse, Brystets vedholdende Anstrængelse og Mangel

paa reen og sund Luft. Lægges dertil trykkende Næringssorger og ængstlig Frygt for at efterlade sin Familie til Fortvivlelse, da indsees letteligen, at Skolelæreren er udsat for mange og farlige Sygdomme. Hvormed skal han lønne Lægen? hvormed betale Apothekeren? En Daglejer, et Almisselem sørger det Offentlige for i slige Tilfælde, en kongelig Embedsmand finder det sig neppe pligtigt at understøtte.

Men uden at tale mere om Sygdomme, om Børnenes Forsørgelse, eller Skolelærerenker, hvis Haab maa være Gud og Fattigvæsenet, hvad bliver af den gamle, affældige Skolelærer? Naar Synet og Kræfterne forlade ham, saa forlader al Orden og Disciplin hans Skole. Han maa afskediges. Maaskee faaer han en Pension af 50 Rbd., der neppe er tilstrækkelig til at leje et Kammer for, hvori han kan døe. Maaskee Faa af dem, han viste Vejen gjennem Livet til Evigheden, række ham en skjønsom og hjelpsom Haand. Hellere, langt hellere, maa han eftergive den hele Pension og lade sig indlemme i en almindelig Forsørgelsesanstalt. Saaledes ender maaskee den Mand, paa hvis Gravminde man med fuld Ret kan skrive: Faa have været nyttigere, arbeidet møisommeligere, gjennemgaaet flere Fortrædeligheder, gjort større Opoffrelse og modtaget mindre Tak *).

Man fristes nu til at spørge: Hvorfor er en Førstelærer saaledes lønnet? Er det ikke muligt at udrede til Lærernes Lønning hvad vi nu have seet kunde udredes for 20 Aar siden? eller i det mindste, uden alt for store Byrder for

---

*) Sikkert tør man haabe af vor vise og landsfaderlige Regjering, der ikke med Vidende lader nogen Undersaat lide uforskyldt eller nogen Fortjeneste ulønnet, at Førstelærere efter troe Tjeneste tør, som andre kongelige Embedsmænd, gjøre sig Haab om andre Embeder, der kunne være passende for deres Kræfter og lønnende for deres Møje. Da deres Antal er lidet, vilde de desto lettere kunne anbringes.

Communen, dog lønne ham saaledes, som den allernaadigste Anordning af 29 Juli 1814 bestemmer, nemlig: at han kan leve anstændigt og fri for Næringssorger? Vi have Beviser for Dinene. Private Skoler gives næsten overalt, og lyve ikke Aspecterne, saa kan man paa sine Steder befrygte, at disse med Tiden ville gjøre Borgerskolerne lidet søgte, om de ikke ganske ville opløse dem. I nogle af disse Skoler betales 12 Rbd., og i andre 40 Rbd. aarligen for et Barn *), endog uden at det undervises i flere Gjenstande, end de Borgerskolerne Søgende undervises i, eller at Privatskolernes Elever ved Examen have glimret i mindste Maade fremfor Borgerskolernes. En saadan privat Lærer behøver altsaa kun 15 Elever for at have en Indtægt af 600 Rbd., og denne Indtægt hæves af Enkelte. Mon det da skulde være saa trykkende, ved en almindelig Ligning at udrede et Par Hundrede Rbd. mere, for at en mindre lønnet offentlig Lærer ikke skulde lide Mangel? En Forøgelse af 2 Mk. til 2 Rbd. for hver Borger vilde vist være mere end tilstrækkeligt.

Borgerskolernes Reform blev vist ikke foretaget i oeconomisk Hensigt, men for at fremme Oplysningen. Vil man forarme Lærerne, saa tager man sandelig feil af Midlerne. Og det er vist, at hvor den Feil ikke nogensinde er begaaet, at betroe Læreembederne til Stormænds forfaldne Sønner, eller gjøre dem til Pensionsanstalter for Ladefogder, Kudske eller Skovudsere, men der derimod er sørget, saavidt muligt, for at faae duelige og drivtige Lærere, der søge man Aarsagen til Skolernes Forfald i Skolelærernes Undertrykkelse paa een eller anden Maade. En Mand som Kummer ledsager, og som nedslaaet begynder sit Dagværk, arbeider, endog imod sin Villie, slet. Er han en Agerdyrker eller Haandværker rc., kan dog hans Mod oplives ved det Haab, at den taknemlige Natur eller den skjønsomme Medborger vil lønne hans Bestræbelser og forbedre hans Kaar; men om Skolelæreren er nok saa nidkjær i sit Kald, om han dagligen anstrænger sig endog over Evne, hans hele Anstrængelse vil end ikke med ½ Skilling forbedre hans Kaar. Børns Characteer er Liv, Munterhed og Hjertelighed, og ved Munterhed og Hjertelighed maa Læreren hos dem fremelske de vakte og vække de slumrende Evner. Men hvorfra tager han denne Munterhed, denne Lyst til sit møisomme Embede, naar han lægger sig med Kummer og vækkes til Fortvivlelse?! Hans nagende Bekymring vil hos de Unge føde Uvirksomhed og Aandssløvhed. Skolelærernes gode Udkomme og Ungdommens Oplysning ere forenede som Aarsag og Virkning. Hvo som vil undertrykke Almueoplysningen, han begynde altsaa med at undertrykke Lærerne, forkue og forarme dem, og som Følge deraf bringe dem i Ringeagt; — Menneske- og Fødelandsvennen derimod, som elsker Almueoplysningen, han sørge for at faae duelige Lærere, holde sig den allernaadigste Skoleanordning efterrettelig, ogsaa deri, at han formilder Lærernes Kaar, opmuntrer dem og behandler dem med Agtelse, og ingen af dem skal forfeile sin Hensigt.

(Fortsættes.)

*) I Syskolerne betales 16 til 20 Rbd. aarligen for et Barns Underviisning.

Enucleationer.

Menneskene ere undertiden utilfredse med Livets Korthed; men Man maa vistnok kun slet forstaae sig paa at vurdere Livets Værd, hvis Man kunde ønske, at det maatte vedvare længere end det virkelig varer; thi det var dog blot en Forlængelse af en, med idel Møisommeligheder, bestandig kæmpende Leg. Naar Man kun betænker, hvor mange Sorger der møder os, for at tilvejebringe Midlerne til et saa kort Liv, og hvormange Uretfærdigheder der udøves, i Haab om en tilkommende, skjøndt ligesaa lidet varende Nydelse; saa maa Man fornuftigviis tro, at dersom Menneskene kunde udsætte deres Livs Varighed til flere hundrede Aar, Faderen neppe ville være sit Liv sikker for Sønnen, Broderen for Brødrene, eller en Ven for den Anden, og at Lasterne, hos en saalænge levende Menneskeslægt, maatte stige til en Høide, hvorved den

ikke vilde blive en bedre Skjebne værd, end, i en almindelig Oversvømmelse, at udryddes af Jorden. Det historiske Beviis for denne Sandhed leverer første Mos. Bog 6 Cap. v. 12—13.

En herhid hørende Anecdote er følgende: En ung Adelsmand blev angivet for sin ham protecterende Oncle, som den der ilde anvendte sin Tid og begik alskens Daarligheder; Onclen lod ham komme for sig og begyndte den ham tiltænkte Straffeprædiken med det Spørgsmaal: "Naar staaer Man op om Morgenen?" Den unge Mand, som troede at han her, til sin Fordeel, burde vige lidt fra Sandheden, svarede "præcis Klokken fem." "Der har Vi det", raabte Onclen — "lig til Klokken ti, Mon Neveu! saa vil De ikke begaae nær saa mange Sottiser"! Efter denne Theori er det godt, at Naturen har maget det saa, at vi, i det ringeste, bortsove $\frac{1}{3}$ Deel af vort Liv; hvor mange flere dumme Streger vilde vi ellers begaae.

Det har, ligefra Homers Tider, været et nedslaaende Sagn, at Menneskeslægten tog af i Størrelse og svækkedes fra Slægt til Slægt.

Nam genus hoc vivo jam decrescebat Homero,
Terra malos homines nunc educat atque pusillos,

siger Juvenal i sin 15 Sat. Men denne Formening er urigtig. De i de egyptiske Pyramider fundne Sarcophager vise kun almindelig Størrelse, og Gangene i Pyramiderne ere saa lave og trange, at Arbeiderne, som have bygget dem, og maatte gaae derigjennem, kun kunne have havt almindelig Væxt. Denon, som undersøgte de egyptiske Gravminder, fandt ikke eet Lig eller Menneskelem, der var større end de Nulevendes.

(Meddeelt af Frederik Møller.)

Blandede Efterretninger.

De i sin Tid mange indtrufne Digebrud havde allerede for mange Aar siden bragt de Hollandske Hydrodecter paa den Tanke, at lede

Rhinstrømmen og den østlige Side af den Geldernske Lavhed til Sydersøen — og igiennem Neder-Betuve til Waal. Lignende Forslag havde fundet tidligere Sted i Henseende til Maas og Merwede. Men ingen af alle disse Planer kom siden igjen paa Bane og blev modent overvejet, førend under den forrige Konge af Holland, Ludvig Bonaparte, der var Øjenvidne til den i Januar 1809 indtrufne rædsomme Oversvømmelse. Han blev saa mægtigen rørt derved, at han strax udnævnte en Centralcommission, til hvis Medlemmer de sagkyndigste Hollandske Vandbygningsmestere valgtes. Det blev især paalagt Commissionen at hefte sit Øjemærke paa de den forelagte Spørgsmaale: at lede Vandet fra Nederrhinen og Lek til Ysselfloden, at afslukke hine og tilføre, ved en indre Landcanal Rhinstrømmen Yssélen. Commissionen kunde ikke blive enig om Midlerne til Udførelsen, og saaledes blev af det Hele intet videre færdigt, end det i Aaret 1809 begyndte Lymerske høje Sommerdige, hvis hensigtsmæssige Virkning viste sig i Oversvømmelsen 1820, da Rhinen, uagtet den i Gjennemsnit var stegen 6 Fod høit, dog intet Digebrud anrettede der. Man har gjort den Beregning, at Anlægget af hiin projecterede Canal, som Hollands Vel beroer paa, vilde koste ialt 34 Mill. Recensenten af de i den Anledning udkomne hollandske Skrifter i Gött. Anzeiger gjør blandt andet følgende Indsigelser derimod. Antaget, siger han, at den uhyre Sum 34 Mill. til et saa usikkert Foretagende, efter Mønstret af Nord-Wilhelms-Canalen, der nu forbinder Nordsøen, fra Helder af, med Amsterdam, agtes ved Actier at tilveiebringes, vilde da de nederlandske Capitalister have den billige Tillid til dette Foretagende, som til det i Aaret 1824 aabnede Laan, som til Fuldendelsen af Syd-Wilhelms-Canalen allerede har fundet en Mængde Deeltagere, fordi Øjemedet lovede almindeligen det fuldkommen gode Udfald deraf? — Desuden skal denne Capital af 2 Mill. 200,000 Gylden, som denne Zuid-Willems-Vaart (i Modsætning af hiin Nordcanal) udfordrer, der giver Actieeierne $4\frac{1}{2}$ pC Rente og en progressiv Præmie af $\frac{1}{2}$ pC. aarligen, tages af denne Canals Indkomster, og fra 1826 af til 1843 være aldeles til-

bagebetalt, uden at gjøre i det Væsentlige nogen Fordring hos Nationen. Men ved hvilke Midler skulde hine 34 Mill. skaffes tilveie? Den, som er bekjendt med Culturen af Gelderland ꝛc. — med de der, som overalt, sjunkne Priser paa Korn- og andre Landhuusholdningsproducter — med den vel i nyere Tid frie og mindre end tilforn indskrænkede Activ-, Passiv- og Gjennemfartshandel i Kongeriget Nederlandene; — den, som veed, at især i dette Land og de tydske Nabostater den almindelige Pengemangel bliver paafaldende følelig, i det de inden- og udenlandske Statspapirer opsluge alle renteløse Capitaler; — den, som veed alt dette, vil overveie de grundede Bekymringer, som vi her have yttret.

Under Overskrift: Et Skud i Luften, læses i Militairisches Magazin et Forslag angaaende Røverstaterne. I en Recension over Skriftet i Gött. Anz., Jun. f. A., hedder det i Anledning af samme: "Naar man efter en Artikel i Hamb. Corresp. af 21 Dec. 1822 kan antage, at Danmark allene har anvendt i Foræringer til de africanske Røverstater, i Tidsrummet fra 1778 til 1787 over 1 Mill. Specier, at Summen af denne skjændige Tribut fra de øvrige mindre mægtige Sømagter, Nederlandene, Portugal, Spanien, Sverrig, Hansestæderne o. s. v. i et Aarhundrede har beløbet sig til i det mindste 70 skriver halvfjerdsindstyve Millioner, for at tilkjøbe sig af disse Røvere Fred og Sikkerhed for deres Handel, saa kunde man nu, ved Deyen af Algiers fornyede Insolenzer, gjerne med Forfatteren vove et Skud i Luften ved det Forslag: at de mindre Søstater, saalænge de større dvæle med, ved deres Beskyttelse at yde dem en Borgen for deres Flags Sikkerhed, maatte forene sig, med en fælles, hæderfuld Anvendelse af omtrent 7 Mill., maaskee under Directionen af den i Tidsaanden reorganiserede Maltheserorden — at udruste en Flaade, for at sænke hver Sørøver, der lader sig see, med Mand og Muus, og derved maaskee at lægge Grunden til Gjenoprettelsen af de Nordafricanske Kystlandes Civilisation — eller og at anlægge der Colonier for vore urolige Sværmere.

I October f. A. fandt man i et Steenbrud nær Paris, da man kløvede en Blok, en fortræffeligt bevaret Flaggermuus. Den ligner i Delenes Størrelse og Forhold fuldkomment de nu levende. Dens nøjere Overenstemmelse med samme vil nærmere kunne bestemmes, saasnart Incrustationen er bortskaffet.

Kjøbenhavns Børs, den 15de Juli 1825.

Hamburg 2 M. a vista 212		à
Species 214		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 13½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 10 Specier	19¼	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	53	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	95	95½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	90	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	103½	104 Rbd. r. S.
Dito Dito	110¼	— i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99½	100 Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99½	100 Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	106	106½ i Banco
4 pC. Dito nye	98½	99 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler

3 pC. nye danske Oblig., 3 M. efter at samme ere udstædte, — L. Sterling. 1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 58.

I Etatsraad F. Thaarups Fraværelse redigeret af Chr. Thaarup.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 19 Juli 1825.

Et Brev til Hr. Professor Gamborg, i Anledning af Sammes: "Et Par Ord om Retskrivning."

(Slutning; see forr. No.)

Dette kan være et Exempel paa, hvorledes jeg tænker mig at Forfatteren af en dansk Retskrivningslære maatte fremstille Sagen i et af hine Tilfælde, hvor Skrivebrugen kan siges at være bleven tvivlsom ved Nogles Afvigelse fra en i ældre Tid ganske almindelig Brug, uden at denne Afvigelse hidtil endnu kan siges at have vundet Gyldighed ved almindelig Vedtægt eller Overeensstemmelse i vore Dages Skrivemaade. — At jeg grunder denne Anskuelse paa det Princip, at Orthographen (Retskrivnings-Læreren) ikke er Lovgiver men kun Lovkyndig i Skriftlæren: vil Hr. Professoren lettelig indsee. Men nu vil De herimod indvende: at hiint Princip af Dem og Flere ikke erkiendes; at De derimod tænker Dem Orthographen som en Sprogkyndig, hvis Kald ikke blot er at giøre Rede for Skrivebrugen, og bringe dens Elementer under visse almindelige Sætninger og Regler; men ogsaa kritisk at bedømme den, og efter nye theoretiske Sætninger at indrette den paa en anden, formeentlig rigtigere Maade. "Intet er rigtigere, siger Hr. Professoren, end efterhaanden at rette og forbedre Skrivebrugen saaledes, at den kan tillige blive Retskrivning."

Striden om dette Hovedpunkt i Retskrivningslæren kan let blive til blot Ordstrid, naar de Stridende ikke først ere enige om Grund-Begreberne, hvorfra man maae gaae ud. At en væsentlig Betingelse for ret Skrift er almindelig Forstaaelighed af det, der skrives: kan vel ei negtes; saa lidt som, at denne Betingelse ei lader sig opnaae, hvis den Skrivende enten ikke kiender, eller ikke følger den Skik eller Maade i at bruge Skrifttegnene til de respective (tilsvarende) Lyd-Deles Betegnelse, som har giort Bogstavtegnene til fattelige Lydbilleder; med andre Ord, dersom han ikke erkiender almindelig Vedtægt eller Skrivebrug for det øverste Princip i Orthographien.*) Forlade eller opgive vi dette Princip, da opgive vi tillige Muligheden af at giøre Retskrivnings-

*) "Et Folks Sprogbrug — Talebrug og Skrivebrug — lader sig da ei omforme eller construere efter fuldkomne philosophiske Grundsætninger, saalænge Sproget skal blive just det Sprog, det er. — Sproglæren maa grunde sig paa Talebrugen; Retskrivningslæren paa Skrivebrugen." Dahls Oversigt af den d. Retskr. Lære. S. 5. §. 11. Vilde dog den skarpsindige og smagfulde Forfatter af dette gode Skrift give os det i en ny, mere handelig Udgave, end i det ubeqvemme Folioformat!

læren til en praktisk anvendelig Disciplin; og handle aldeles som den, der f. Ex. vilde indrette en dansk Sproglære i det 19de Aarhundrede efter Regler og Grundsætninger, hentede fra Sproget i Jydske Lov; eller der vilde lære os at bøie og construere danske Ord efter den islandske Maade, fordi han ansaae denne for rigtigere og fornuftigere. Med hiint Princip i Retskrivningen: at Vedtægt er Lov, falder ogsaa enhver almindelig Gyldighed af Regler for Skrivningen. Een kan da fordre samme Agtelse for sin Theorie, som den anden; og følger nu enhver Forfatter i sin Skrivemaade sit eget Hoved, da opstaae ligesaa mange Skrivemaader, som der gives orthographiske Systemer; Skriftsproget ophører at være et almindeligt Heelt; dets Forstaaelighed formindskes og udsættes for, tilsidst reent at gaae til Grunde.

Hvo vilde negte, at enhver enkelt for sin Deel kunde være berettiget hertil? Hvo vilde negte, at den lærde Verden, efter Hr. Professorens Udtryk, "er en Republik, hvori det ene Menneske ikke behøver at følge det andet, længere end han selv synes"? Ubegribeligt maa det synes, at nogen, der ei af gode Grunde vilde det, har kunnet mistyde mine Yttringer, som om jeg ikke forstod at skielne imellem Skrivebrugens almindelige Lovgyldighed, og den Enkeltes fuldkomne Frihed til at opfinde en ny Theorie for Skriftsproget, og at giøre sin egen Skrift saa uforstaaelig og barbarisk, som han lyster. — Men hvilket fornuftigt Menneske, der vil naae et vist Maal, tager den Vei, som, i Stedet for at føre til Maalet, netop fører fra det? Hvilken Maler, der vil forestille en løvgrøn Bøg, vælger en rød Farve til Bladene? — Saaledes vil vel ogsaa enhver i den lærde Republik, der fornuftigen bruger sin ustridige Frihed til at skrive som det behager ham, helst skrive saaledes, at de fleste Læsere lettest forstaae det han skriver; med mindre han imod Tingenes Natur giør Middelet til Diemed, og sætter mere Værd paa Bogstaver, end paa Tanker, paa Former end paa Ideer; og da mener jeg, Fornuften vil giøre en grundet exceptio fori. De Herrer Sproglærde kunne fortælle os saa vidt og bredt, saa løst eller fast som de ville og kunne, om deres dybe Indsigter i Sprogets Natur, i forældede Sprogformer og Kundskab til Ordenes Herkomst og Slægtskab: de kunne dog dermed ikke udrydde den vanartige Natur hos ethvert Publicum e. g. det danske, at det helst læser danske Bøger, som ere saaledes skrevne, at man baade finder Indhold i dem, og umiddelbar under Læsningen forstaaer dem, end saadanne, til hvis Læsning man paa sin gamle Alder først skal gaae i Skole hos islandske, angelsaxiske, svenske eller endog malaiske Sprogmestere (til hvis Bogstavskrift en islandsk Sproglærer nylig har henviist sine Læsere).

Disse Herrer give naturligviis Publicum Uret; og Hr. Professoren selv, uden dog, som jeg mener, at dele deres fornemme Foragt for al Vedtægt, fremsætter dog blandt flere det Spørgsmaal: "hvo vilde nu paastaae at Pluralitetens Skrivemaade var rigtigere, end enkelte Tænkeres?" Det giør mig ondt at jeg, derved maaskee atter udsat for at misforstaaes, maa vedkiende mig, at denne Paastand er min; og at jeg hertil endnu vil føie den: at selv Tænkeren i det mindste bør have ligesaa megen Agtelse for vor egen Skrivebrug, som for fremmede Nationers; hvilken vi aldrig overtræde naar vi skrive deres Sprog. — For nu dog at giøre mit til at forebygge Misforstaaelsen, maa jeg nærmere forklare hiin Paastand.

Bogstaver, Stavning, Skrift overhovedet, ere kun Midler til at opnaae det reelle Diemed: Læsningen af det Skrevne. Rigtig og naturlig er derfor den Skrift, ved hvilken dette Diemed opnaaes med den største Lethed og i størst Udstrækning; thi hvert Middel, jo lettere og sikkrere det virker, jo mere almindeligen det, naturligviis med Hensyn paa dets nærmeste Bestemmelse, kan bruges, desto fuldkomnere er det. Nu er en saadan Virkning af Bogstavskrift ikke mulig, uden at der maa gives det, vi kalde vedtagen Skrivebrug, og hvorved vi opnaae at alle, som have lært at læse et vist Sprog, derved ere satte i Stand

til, uden unyttig, tidsspildende Forstyrring, uden at nødes til paa ny at lære at læse, imedens de læse, kunne ved Læsning tilegne sig det, som er skrevet eller trykt i Sproget.

Af denne Betingelse er med hiin naturlige, i Tingenes Væsen grundede Nødvendighed, der yttrer sig overalt, hvor et stort, et vidt udbredt Resultat af menneskelig Virken skal opnaaes, fremstaaet en Overeensstemmelse i Skrifttegnenes Brug, som i større eller mindre Grad hersker i enhver Periode af et Sprogs Historie, eller dets temporaire Tilværelse i et vist Tidsstum. Naturligviis er denne Overeensstemmelse ringere, mindre fuldkommen, jo længere vi gaae tilbage i Tiden, eller jo mindre Sproget endnu har opnaaet Fasthed og Uddannelse ved Skrifter. Imidlertid fattes den aldrig ganske; heller ikke skeer nogensinde dens Forandring eller Omskiftning ved en pludselig Overgang; men kun gradviis og saa at sige umærkeligen. Skrivebrug er derfor vel, som Hr. Professoren rigtigen bemærker, aldrig en uforanderlig, for bestandig grundfæstet Norm; men den er en Vedtægt, som vinder mere og mere i Fasthed, jo mere Grundvolden, hvorpaa den hviler, og for hvis Skyld den er til, Sproget selv, vinder i Dannelse. Jo mere nu Brugen vinder i Fasthed, desto mere Hiemmel vinder den; desto mere Gyldighed har Folkets overeenstemmende Skrivebrug, fremfor den Enkeltes, hvad enten han er Tænker, eller ikke. — Gaae vi saaledes tilbage i vort eget Sprogs Oldhistorie, da finde vi langt større Fasthed, et mere uddannet og consequent orthographisk System i den islandske Skrift fra det 13de og 14de Aarhundrede, fordi dette Sprog dengang var meget dannet ved Skrifter, end i vort nyere Danske i det 15de og 16de Aarhundrede, da dette endnu var fattigt, lidet dyrket, lidet brugt i Skrifter. Men vort nyere Modersmaal dannede og berigede sig mere og mere; det blev til et selvstændigt, dyrket, poleret Skriftsprog; og nu paafulgte samme Virkning, som i ethvert andet Sprog: en mere consequent, stadig, til visse Regler henførelig Skrivebrug dannede sig; og vel at mærke: den dannede sig ikke af nye Materialier, men ved successiv modificeret Brug af de, Aarhundreder gamle Elementer, saaledes, at vel deels adskillige Sidegrene bortskares, deels andre udvoxede i Stedet; men Hovedstammen endnu væsentlig blev den samme. Derfor læser endnu den Danske, med liden Øvelse, med nogen Kundskab til vort Sprogs Kilder, danske Skrifter fra det 15de, 16de, 17de Aarhundrede uden Møie. Der gives (som jeg i mit ovenfor anførte Skrift har viist) Elementer i den danske Skrivebrug, som man nu vil udstøde, men som have været til fra det 14de Aarhundrede; som Enkelte have prøvet flere Gange paa at berøve vor Skrift, uden at det har villet lykkes dem.

Hertil hører f. Ex. det nyligen af Hr. Professor Rask atter angrebne Skrifttegn aa. Beviisligen er dette, og intet andet brugt i dansk Skrift for Vocallyden, som de Svenske betegne ved å, fra det 14de, ja fra Slutningen af det 13de Aarhundrede; uden nogensinde at være aflagt. I denne lange Brug har det, i Følge Skriftsprogets Natur, en fuldkommen national Gyldighed, en praktisk Brugbarhed, som man forgieves ved alle mulige, paa blotte Theorier og vilkaarlige Forudsætninger byggede Grunde, vil søge at omstøde. Jeg siger derfor: have vi i 5 Aarhundreder læst ved Hielp af dette Tegn, kunne vi ved det endnu læse hvert dansk Ord, hvori det forekommer i Skrifter og Bøger fra disse 5 Aarhundreder, læse vi ved dets Hielp uden Hinder og Vanskelighed endnu den Dag al dansk Skrift — da maa ethvert nyt Tegn, man vil paabyrde os i Stedet for det gamle, kaldes aldeles unyttigt, ja positiv skadeligt, for saa vidt som det bryder Eenheden i dansk Skrift fra de ældste indtil vore Tider, sætter et Skillerum imellem ældre og nyere Dansk, og føier en overflødig Hindring til Læsningen af den danske Skrift, hvori det anvendes.

Det er ikke nogen særegen, theoretisk Sætning, jeg her fremfører; jeg udtaler kun den almindelig erkiendte Erfaring. Den danske Nation vil stiltiende mene og handle, som den forhen har meent og handlet i samme Tilfælde: Vi have vort eget Skrifttegn for Vocallyden aa;

vore Forfædre have brugt det i 5 Aarhundreder; vi læse ved Hielp af det baade hvad vore Forfattere skrive i Aar, og hvad der fra Arilds Tid er skrevet paa Dansk. Vi trænge altsaa ikke til noget Aberi; vi trænge ikke til de Svenskes å; saa lidt som vi ville paabyrde disse vore Naboer vort gammeldanske aa. Men i vort Modersmaal ville vi fremdeles anvende vort eget Skrifttegn, der knytter dansk Skrift i det 19de Aarhundrede til vore Forfædres Skrift i det 14de og alle følgende.

Hvad jeg her har anvendt paa det nye Tegn å, vil vel ogsaa være Tilfældet med andre, næsten lige saa stærke Afvigelser fra ældgammel dansk Skrivebrug, som Opfinderen af det nye orthographiske System vil have indførte; f. Ex. de dobbelte Vocalers Forviisning (i Ord som Ben ɔ: Been, ses ɔ: sees, indses ɔ: indsees, Helt ɔ: Heelt, o. s. v.) Indflikning af et Jod, hvor man aldrig før har brugt det (f. E. i Ord som skje, maaskje, Regjentsen &c.) fremmede Ords og Navnes barbariske Skrivemaade og Forvanskning (f. E. Vise=Formand f. Vice=Formand, Evropa f. Europa, Sakse for Saxo 2c.) og andet deslige. Afvigelser af denne Art ere et alt for stærkt, for meget i Øine faldende Brud paa det historiske Princip i Skrivebrugen, eller paa den, ved hele Rækken af Kiendsgierninger i Orthographien beviste Grundsætning: at Skrivebrugen i et Sprog er en vel ei uforanderlig, men umærkeligen, eller ved langsomme Overgange udviklet Modification af et vist System i de Sproget tilhørende Skrifttegns Brug. Endvidere er det beviisligt, at jo mere Skriftsproget selv danner, beriger og forædler sig, desto mindre modtagelig bliver Skrivebrugen for nye Modificationer, desto mere holder "Samfundets Overeensstemmelse" over de engang indførte Lyd-Betegnelser. De der saaledes nu ville paabyrde os det nye å, det dobbelte ø, det indsmuglede Jod, m. m. tænke slet ikke paa, at vi leve i det 19de Aarhundrede, ei i det 15de eller 16de, da dansk Skriftsprog først begyndte at danne sig. Havde man dengang indført Tegnet å, da havde det muligen, skiøndt uovereensstemmende med den endnu ældre danske Skrivebrug, vundet Indgang hos os, som i Sverrige. Nu kunne lærde Sproggrandskere, en Gamborg, Nyerup, Rask 2c. eller disses blinde Efterabere, sætte alle optænkelige Midler i Brug, for at paatrænge vort Skriftsprog det svenske å — al deres Møie og Anstrengelse vil dog være forgieves. Det vil vise sig, at en heel talende og skrivende Nation ikke saa let lader sig paabyrde, eller ved Beskyldning for indslumret Folkefølelse, Vankundighed, Skiødesløshed, Barbarie *) 2c. paatrue et fremmedt Skrifttegn; som det kan falde let, at faae servile Tilhængere til at bruge det, eller til at lade trykke et halvdansk Ugeblad med latinske Skrifter. "Alle Forsøg — siger Dahl — paa at indføre pludselige og betydelige Forandringer i Tale, som i Skrift — af Tyranner eller af Sproggrandskere — have havt et Udfald, der viste, at Sprogets Aand ei lod sig tvinge; thi her gialdt Kampen dens Liv."

Dette, høistærede Hr. Professor! er, hvad jeg for nærværende Tid har fundet Leilighed til at nedskrive, i Anledning af Deres, Hr. Professor Nyerup tilskrevne Bemærkninger om Retskrivning. I nogle Dele af sammes Indhold vilde vore Meninger formodentlig findes overeensstemmende, dersom vi fandt Leilighed til mundtligen at giøre os mere forstaaelige for hinanden. I flere andre Tilfælde maa jeg forbigaae de Indvendinger, jeg efter min Overbeviisning maatte giøre imod Deres Yttringer; da jeg hverken finder Tid, eller i dette Blad har Rum til at fremsætte mine Modgrunde. Jeg tilstaaer ogsaa, at jeg vilde finde det overflødigt at gientage, hvad jeg allerede for 12 Aar siden (i mine Grundtræk af den danske Retskrivningslære) har bestræbt mig for i Korthed at udvikle, saavel theoretisk, som ved Anvendelse paa alle Hoved=Punkter i den danske Orthographie. Sagkyndige danske Sproggrandskeres og Sproglæreres Bifald har forvisset mig om, at saavel disse Grundtræk, som den orthographiske Ordbog, de ere medgivne, ei have

*) Jævnf. "Hermod, det nordiske Oldskrift-Selskabs Tidende" ved Professor Rask. No. 2.

været unyttige Arbeider. At jeg nu fremdeles, saalænge det bliver mit Kald at skrive Dansk og at arbeide i dansk Sprogkyndighed, vil følge et System og hylde Grundsætninger, der i det Væsentlige stemme overeens med en J. Badens, en Blochs, Bøeghs, Dahls, J. L. Heibergs, og flere tænkende Sproglærdes Grundsætninger: kan vel (som jeg nylig har seet) give Anledning til, at man bruger den ny-svenske Skrivemaade til at øve sig i Grovheder; men da saadanne altid ere Beviis paa en slet Sag, kan jeg roligen overlade den Udmærkelse, at skrive om Orthographien i Pøbelens Tone til det halvdanske Sprogs, den ny-svenske Skrivemaades, og de latinske Bogstavers praktiske Bagfegtere. *)

Dog De, høistærede Hr. Professor, lever i Fred ved Issefiordens Strand, og kiender saaledes maaskee ei saa nøie til Hovedtrækkene i den nye orthographiske Feide, man har begyndt at føre mod dansk Sprog, dansk Skrift og danske Bogstaver. Jeg vil meddele Dem en kort Fremstilling af samme, i det jeg dermed tillige byder Dem og Feiden selv mit Farvel. Enhver Fortsættelse fra min Side anseer jeg for overflødig; og mest imod saadanne Modstandere, der troe, ved personlige Fornærmelser at kunne bøde paa det, de fattes i sund Tænkeevne og almindelig Dømmekraft.

En, ved sin vidtudbredte Lærdom i Sprogvidenskaben, i og udenfor Fædrelandet agtet og berømt Mand har dannet sig en ny Theorie for det danske Sprogs Skrivemaade, i den Grad afvigende fra dansk Skrivebrug igiennem Aarhundreder, at den deelviis kan siges, at danne et ganske nyt Skriftsprog. Han troer ei allene at udrette noget nyttigt ved at anvende denne Skrivemaade i sine egne Skrifter; men gaaer endog saa vidt i sin Iver for samme, at han mener, paa Grund af en "ham overladt uindskrænket Bestyrelse" at burde bruge den, hvor der tales og skrives i et Selskabs Navn, som ei har antaget den. Han lader sig af denne Iver henrive til at søge bestyrkende Grunde for sin nye Skrift-Theorie, enten hvor Grundene vakle og rave (saasom i fremmed, islandsk, angelsaxisk, svensk Skrift; da vi dog alt i en Række Aarhundreder have og bruge vort eget Sprog: det danske;) eller hvor de slet ikke ere til; f. Ex. i den Paastand: at hans Skrivemaade er den danske; at Tegnet å tilhører vore Forfædres Skrift — en Paastand, hvis historiske Urigtighed jeg har beviist; o. a. d.

En saadan Fremgangsmaade af vor lærdeste nordiske Sproggrandsker har bevæget mig, som den, der i lang Tid har dyrket vort Modersmaal, uden at være kaldet til at følge denne Dyrkelse paa hiin overordentlige Flids og Lærdoms Vei, som Hr. Professor Rask er gaaet, og uden at mene, min egen Vei derfor skulde være en reent unyttig Afvei, til at modsige ham der, hvor jeg er overbeviist om, at han har og altid vil beholde Uret. Dette var neppe skeet, dersom ei min Modstanders Lærdom og Navnkundighed havde kunnet give hans apodictiske Sætninger, den danske Skrivebrug vedkommende, en Auctoritet, som de ved indvortes Rigtighed ei kunne opnaae. Maaskee havde jeg dog fundet offentlig Modsigelse indtil videre overflødig, dersom ei Hr. Professor Rask i Bladet Hermod No. 2 havde yttret sig om dansk Skrift og Skrivebrug i en saa besynderlig afgiørende og lidenskabelig Tone, som om enhver af hans Forgængere i Undersøgelser, Sproggrandskning og Retskrivning vedkommende, havde været Idioter uden al Stemmeret, og det hele danske Skriftsprog før hans Tid et Foster af barbarisk Uvidenhed. En saadan Adfærd er i videnskabelige Materier upassende, selv for den lærdeste Mand. Finder nogen paa, at ville bruge en trekantet Hat, naar hele Verden gaaer med rund Hat, fordi den finder og længe har fundet sig vel derved: da staaer det ham frit for at prise sin Trekant saa meget han lyster, men ei at sige: enhver, som har brugt og bruger den runde Hat, er en uvidende, vankundig, skiødesløs og magelig Barbar.

*) Jeg bruger dette nye Ord i Stedet for: Forfegtere af den Grund, at dette egentlig kun passer paa Hovedmanden, Ridderen, Landsefegteren, ikke paa hans Følgesvende, Vaabendragere, Poursuivants,

Bemeldte min Opposition imod den berømte Sproglærde, Skriftet, hvori jeg beviste det historisk Urigtige i hans Foregivende, at Bogstavet å er et ældgammelt dansk Skrifttegn, m. m. og Umuligheden af at stride med Grunde imod historiske Beviser og sund Fornuft — have, som jeg erfarer, bragt det for Dagen, at fanatisk Iver ogsaa kan finde Sted i en Gienstand, som Orthographien, og at den her, som overalt, er sig selv liig. Man har grebet til det Middel at formere vore mangfoldige Dagblade med et nyt, for at kunne faae de ynkelige Fordreielser og bagvendte Fremstillinger af mine Sætninger, hvoraf man maatte betiene sig, og de lave Uartigheder, man følte naturlig Drift til at sige mig, trykkede med latinske Bogstaver og paa den ny=svenske Maade. Har Vrede og Hidsighed derved kunnet køle og lædske sig noget i den stærke Sommerbrynde, saa under jeg gierne de Herrer Neographer i det halvdanske Blad denne Qvægelse; men beklager paa deres Vegne, at Pinen af at see dansk Skrift og danske Bogstaver i danske Bøger ikke saa let fordrives, som det er let, at være grov og uartig for den, i hvis Natur saadant ligger. Spørger nu Hr. Professoren mig, hvorledes jeg fremdeles tænker at møde en Polemik af slig Natur? da er mit Svar: paa selvsamme Maade, som jeg i lignende Tilfælde har giort det: ved at foragte uopdragen Kaadhed og beklage Uforstandigheds Forvildelser, more mig ved Daarligheds komiske Side og lee ad det Latterlige og Smagløse.

Kiøbenhavn den 15de Jul. 1825.

Ch. Molbech.

Enucleationer.

En dannet Aand og et glad Hjerte er allevegne Hovedsagen, Man leve hvorsomhelst:

- - - - - - navibus atqve
Qvadrigis petimus bene vivere: qvod petis hic est,
Est Ulubris, animus si te non defuit æqvus.

En dannet Aand og skærpet Følelse for Skjønhed yttrer ogsaa sin Indflydelse paa Legemets Holding, Sprog, Miner og Gebærder. Raae Menneskers Legemer bevæges blot efter Tyngdens Love. Bonden bevæger sig enten overmaade seendrægtigt og klodset, som en Følge af at hans Aand ikke virker paa hans Legeme, eller han ved indvortes eller udvortes stærke Irritationer fordreier Ansigt og Ledemod saare unaturligt, fordi hans Forstand ikke kan beherske opluede Følelser eller hvilkensomhelst Lidenskaber. Han mangler altsaa den naturlige Middeltilstand — Ciceros: decorum — som Man finder hos andre cultiverede Mennesker, og som er Grundvolden for tækkelige Sæder. — Pøbeludtale er et temmeligt sikkert Kjendetegn paa Pøbelsæder.

Enhver enkelt Dag er, efter en formindsket Maalestok, et heelt Liv. Om Morgenen leve Vi for Staten, om Aftenen for Os selv; om Morgenen ere Vi Borgere, om Aftenen Mennesker. Prima vitæ tempora & media patriæ, extrema nobis impertire debemus, siger Plinius. — Tidenden om en af vore Venners Død, naar den bringes Os om Morgenen, rører Os vel, men bringes den Os i Skumringen, sove Vi ikke om Natten. — Hør om Morgenen en Kammermusik — Man ækles ved den i samme Grad, som den fornøier Os om Aftenen. Hvor Man har lange Aftener, der er ogsaa megen Følelse, megen Deeltagelse, megen Eftertanke. I Norden kunde derfor være de bedste Mennesker, de største Hoveder, de lykkeligste Ægteskaber.

(Meddeelt af Frederik Møller.)

Historiske Misceller.

Da Franz den Første ikke opfyldte den i Madrid sluttede Fred, saa overdrog Carl d. 5te den franske Calvimont i Granada, at opfordre sin Herre til Tvekamp med ham; men denne vovede uden Tvivl ikke at gjøre nogen Indberetning desangaaende. Keiseren lod nu Franz den Første

paaminde derom, som gjorde Forespørgsel i den Anledning hos sin Gesandt. Denne anstillede sig som Sagen var gaaet ham i Glemme, skrev til Keiseren og modtog nu en skriftlig Udfordring til sin Herre. I denne forekomme følgende mærkværdige Ord: "Det anstaaer christelige Regenter ilde, at de, medens Christenhedens Fiende fra alle Sider truer, selv udgyde de Christnes Blod, hvilkes Beskyttere de skulle være. Derfor er det bedre, at en Tvekamp afgjør Striden mellem To." — Franz sendte derpaa ligeledes Keiseren en skriftlig Udfordring og forlangte, at Kamppladsen skulde bestemmes; men da Carl bestemte til den Ende det Sted ved den lille Flod Bidassoa, hvor Franz var bleven sat i Frihed, saa mødte denne ikke, under mange ubetydelige Paaskud. Carl paastod nu lydeligen, at Kongen af Frankrig skammeligen havde undslaaet sig for den tilbudne Tvekamp. — Saaledes endtes, siger Prof. A. L. Herrmann, der i sit Værk "Franz I. König von Frankreich", 1824, anfører denne Anecdot, et med Bram bebudet Sørgespil som et latterligt Gøglespil, hvorved Tilskuerne paa de Kongelige Heltes Bekostning loe. (En lignende Udfordring fra Keiser Poul af Rusland læstes engang i de offentlige Blade endog i vore Dage.)

En Pastor primarius i Stralsund, ved Navn Kurt Bonow, undveg fra Staden 1407, fordi Magistraten, for at formindske det overdrevne Offer, havde ladet slaae tre Gange ringere Offerpenninger af Kobber. Han samlede derpaa 300 Ryttere fra Rügen og rykkede med dem frem mod Stralsund, afbrændte de til Staden hørende Godser og lod hugge Hænder og Fødder af de Stralsundske Borgere, der kom i hans Vold. Geistligheden i Byen glædede sig over de fra de brændende Boliger fremluende Flammer og viste Borgerne dem som Ligbegængelseslys, hvilke Overpræsten havde tændt for dem. Borgerne bleve saa forbittrede over denne trodsige Tale, over hine Ødelæggelser og Mishandlinger, at de grebe to Underpræster og brændte dem offentligen paa Torvet. Kun med Møie kunde Magistraten afholde Pøbelen fra at lægge Haand paa de øvrige Geistlige, men den drog imidlertid dog ud

af Staden og hevnede sig paa Bonows Paarørende og Medhjelpere, ved at brænde og hærje deres Eiendomme. Omsider blev Staden sat i en syvaarig Ban. (Af Joh. Jac. Selt's Geschichte des Herzogthums Pommern.)

I Aaret 1404 døde den sidste vendiske Qvinde paa Øen Rügen, og med hende det vendiske Sprog i Hertugdommet Pommern paa denne Side Swine. (S. Skr.)

Wratislaw den Niende fangede en Sørøver ved Navn Eiseborn. Han slog selv en Løkke paa et Hundereb, som han trak ud af sit Ærme, og lagde den om Røverens Hals. Derefter blev denne sat paa en Hest, Rebet befæstet ved et Træ og Hesten dreven afsted med Pidske, hvorpaa Eiseborn blev hængende ved Træet. — Saa kort Proces gjorde Fyrsterne i de Tider! (S. Skr.)

Indenlandske Efterretninger.

Den 15de d. M. forsvarede Hr. Pastor H. U. Møller, residerende Capellan for Kiøbeløv og Vindebye Menigheder, sin for Magistergraden skrevne Afhandling De authentia oraculorum Esaïæ capp. 40—66 (om Ægtheden af Es. 40—66). De ordentlige Opponenter vare Hr. Professor Dr. Theol. J. Møller og Hr. Professor Dr. Phil. Rasmussen. Ex auditorio opponerede Hr. Dr. Phil. Bredsdorff. Respondens var Hr. P. Møller, Adjunct ved Metropolitanskolen. Akten foregik i Regentskirken og varede fra Kl. 10—1.

Aarhuus, den 15 Juli. I Tirsdags Eftermiddag rullede en frygtelig Torden her over Byen, der næsten slet ikke var ledsaget af Regn. Paa Byens Mark slog Lynilden ned, og dræbte en der græssende halvandenaarig Qvie. Straalen havde ramt dens ene Horn, forfulgt Rygraden, og gaaet ned ad det ene Baglaar, hvilke Steder befandtes ganske svedne. — Paa samme Tid slog Lynilden ned i Tammestrup

Hovedgaard (imellem Skanderborg og Horsens), hvis samtlige Bygninger, bestaaende af 123 Fag, i kortere Tid end en Time vare heelt afbrændte, saasom Luerne særdeles vare begunstigede af Vinden. Gaarden var assureret for 14,300 Rbd. Sølv. Foruden Bygningerne brændte ogsaa 13 Sviin, en Qvie, Gaards-Redskaberne, endeel Indboe, samt alle Tjenestefolkenes Tøi. Gnisterne af det brændende Tag førtes af Vinden hen paa et nogle hundrede Alen derfra liggende Huus, paa Riis Mark, som ligeledes afbrændte. — Ogsaa paa Herregaarden Bygholm ved Horsens har Lynilden samme Dag to Gange slaaet ned, afbrændt den søndre Side af Qvæghuset, hvorved endeel Sviin med Yngel, en Hingst, og endeel Vogne bleve et Rov for Luerne, og beskadiget en tilstødende Ladebygning.

Intet Hestemarked har i flere Aar været saa godt som det sidste i Randers, hvor et betydeligt Antal gode Heste blev opkjøbt af Holstenere. De gjængse Priser for gode unge Heste vare fra 60 til 80 Rbd. Fortrinlige betaltes endog med 110 a 120 Rbd.

Blandede Efterretninger.

I Birmingham er der forefalden en frygtelig Begivenhed, som beviser, hvor farligt det er, at tillade enhver Privatmand uden Forskjel at drive Handel med alle Slags Krudt. Knapmageren Wilson havde i nogen Tid givet sig af med at forfærdige Knaldpulver; for kort Tid siden kalder han en ung Pige ind i sit Værelse, lader hende udbrede Forklædet, og drysser derpaa en Qvantitet af sit nye Krudt. Pludseligen paafølger en skrækkelig Explosion; Husets Tagværk slynges nogle hundrede Fod bort, Huset styrter sammen og hele Qvarteret rystes. Naar ikke en Nabo fra sit Vindue af havde seet Hr. Wilson ryste sit Krudt i den unge Piges Forklæde, saa havde man ikke vidst hvad der var bleven af de to Ulykkelige; thi man finder intet Spor til dem. Mange Arbeidere ved Knapfabriken ere, uagtet de befandt sig langt fra Explosionen, blevne farligt saarede.

I Annapolis i Maryland var en W. Crane, beskyldt for Mord, bleven sat fast. Han brød ud af Fængselet, og efterlod sig nogle Linier til Fangevogteren, hvori han i Indledningen siger: Høist ugjerne forlader jeg dette Sted, men Sorg for Kone og Børn nøder mig dertil. Sæt De Dem i mit Sted, saa vil De gjøre det samme.

I Residentsstaden St. Petersborg maa herefter ingen Sæbesyderier og Garverier anlægges.

Kjøbenhavns Børs, den 19de Juli 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 212		
Species 214		
Specier solgtes til 12 Rbmk. $13\frac{1}{2}$ a 13 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 10 Specier	$19\frac{3}{8}$	$19\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$53\frac{1}{2}$	$53\frac{5}{8}$ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$95\frac{1}{2}$	96 Rbd. Sedl.
Dito Dito	$90\frac{1}{4}$	$90\frac{1}{2}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	$103\frac{1}{2}$	104 Rbd. r. S.
Dito Dito	111	$111\frac{1}{4}$ i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	$99\frac{1}{2}$	100 Banco
Dito Dito Bmk. 4000	$99\frac{1}{2}$	100 Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	106	$106\frac{1}{2}$ i Banco
4 pC. Dito nye	$98\frac{3}{4}$	99 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler

3 pC. nye danske Oblig., 3 M. efter at samme ere udstædte, $70\frac{1}{2}$ a 71 L. Sterling. 1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 59.

I Etatsraad F. Thaarups Fraværelse redigeret af Chr. Thaarup.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 23 Juli 1825.

Velkommen

Lykfalig og glad
Til Axels Dig ventende Stad;
Velkommen høitelskede Drot!
Til Fædres Dig savnende Slot;
Velkommen vor Dronning saa prud!
Velsignet af Himmelens Gud;
Velkomne I Konningemøer!
Til Hertha's de blomstrende Øer.

Her Tungen er Hjerternes Tolk,
Ier hylder taknemmeligt Folk;
Uhyklet dets festlige Fryd
Frembryder i jublende Lyd;
Ej kom I fra Kamp eller Baal,
Med Krigens bloddryppende Staal,
Med Sejer, fra sjeldnere Tog,
I Sorgers Betvingere! drog.

Nys Væger fra Afgrundens Grav
Oprørte det stormende Hav,
Og fulgt af den fraadende Ran
Omspændte fredsalige Dan;
Da knustes det skjærmende Skjold,
Da styrtede Kysternes Vold;
Snart Vovers utallige Hær
Har Øer forvandlet til Skjær!

Alt falder ved Flodernes Stød,
Hvo skildrer den Jammer og Nød!
Naar Byer og Gaarde forgaa
Selv Kjæmpen ei magter at staa;
Der frodigste Ager og Eng
Blev Hvales tangbækkede Seng,
Men under Ulykkernes Vægt
Er sjunken den herligste Slægt!

Hvo lindrer den Husvildes Nød!
Hvo rækker den Trængende Brød!

Hvo svinger det skjærmende Skjold!
Hvo reiser den styrtede Vold!" —
"Kong Fredrik er ædel og god,
Maria en ny Dannebod;
Trofasteste Folk er dem kjært
Og Drotternes Kjærlighed værdt!"

Ej Skjoldungen sparte sin Skat;
Han pønsed ved Dag og ved Nat;
Med Kraft og med Visdom i Aand
Han rakte de Lidende Haand. —
Med Døttre vor Dronning saa fin
Udsyede det hvideste Lin
Og Taarer det tørrede af
Som trilled i Slægternes Grav. —

Alt Graven sig atter har lukt.
Thi Æger blev slaget paa Flugt,
Fordrevet den fraadende Ran
Og Landet gjenvindet for Dan;
Dets Virke nu stærkere staar,
Det Skjoldungens Omsorg formaar;
Han drog til den hærgede Kyst
Og Nøden forvandled til Lyst.

Med Sejer fra sjeldneste Tog,
I Sorgers Betvingere! drog —
Velkommen høitelskede Drot!
Til Fædres Dig savnende Slot;
Velkommen vor Dronning saa prud!
Velsignet af Himmelens Gud;
Velkomne I Konningemøer!
Til Herthas de blomstrende Øer!

6. 12.

Bøn til vore unge stridbare Theologer.

Ved paa ny at see de theologiske Stridigheder i dette Blads No. 52, og bemærke, at disse Ting skulle gives til Pris for et større Publicum end det, som deri kan dømme, maatte man baade af Agtelse for Religionen, saavelsom af Skaansel over de mange af vore Medbrødre, saadanne Kiævlerier forvirre, og den Spænding det opvækker, samt det Sindelag det fremmer og nærer, inderlig ønske og bede vore unge Theologer, at de dog engang dermed ville ophøre, eller skrive paa Latin, foredrage Sagerne kun for de Lærde, eller endelig henvise saadanne Sager til saadanne Steder og Skrivter, hvor de ikke kom ud i et større Publicum end det, der kunde dømme, og følgelig ingen Forvirring afstedkom. Jeg vil ikke her undersøge, hvorfra denne Stridsindighed har sin Oprindelse, men det tør jeg frit paastaae, at de stridende Herrer ikke derved indlægge sig nogen Ære eller Berømmelse, ligesaalidet som de handle i Hans Aand, der bad: Lærer af mig, thi jeg er sagtmodig og ydmyg af Hjertet; eller lyde Hans Vink, der vilde, at Alt skulde skee til Opbyggelse, og Intet til Forvirring og Nedbrydelse, og bød den kristne Lærer at undslaae sig for Ordstrid og daarlige Spørgsmaale. At anvende sin Tid paa saadanne Kjævlerier, hvoraf vore theologiske Skrivter nu vrimle, anseer jeg at være en aldeles Afvigelse baade fra den kristelige Religions Bud og dens ofte og ideligen gjentagne Erindringer, saavelsom og stridende mod dens hele Væsen, der er Aandens Enighed i Fredens Baand.

Hertil kommer ogsaa dette, at der i den theologiske Videnskab er langt vigtigere Ting at anvende sin Lærdom og sin Skarpsindighed paa, og det saadanne Ting, der altid giver sand Berømmelse og skaffer sand Ære, men hvorpaa man med Bedrøvelse maa see, endnu Ingen anvender sin Tid. Er den hellige Skrivts Indhold end bekjendt, og kunne end alle Christendommens Lærdomme deraf med Vished og Klarhed udledes; saa er det dog ligesaa vist, at deri ere mange Ting, der endnu ikke ere tilstrækkeligt oplyste, mangen Sætnings Høihed ikke endnu ret for-

staaet, ikke endnu opfattet i al Storhed, mange Paastande endnu ikke rigtigen bestemte. Jeg frygter ikke for offentligt at sige, at her endnu efter saa mange store og værdige Mænds Bestræbelser er meget at oplyse, meget at berigtige, meget at forklare, der alt kan tjene til Lærdom og Opbyggelse. Men hertil udfordres dyb Lærdom — en Skolephilosophie kan her intet nytte — her kræves et stort Apparat af philologiske, geographiske, astronomiske, naturhistoriske, politiske og philosophiske Kundskaber, hvortil et Menneskes Liv neppe kan forslaae. Og naar man lægger hertil og veed, at den største Deel af d. h. Skrifts Fortolkere have været Stuelærde, i det Hele taget med snever Synskreds, indskrænket Judicium, kun bevandret i enkelte Dele af den theologiske Videnskab og altsaa eensidige, og som eensidige ogsaa gjerne meget mere tilbøjelige til at ansee deres Slutninger for de rigtigste — og desforuden fængslede til Fordomme og Sædvaner — saa forundrer den i Sagen Kyndige sig ikke, naar man af mange Aarsager endelig bevæget beder de Herrer stridbare Theologer: anvender Eders Tid til at opdyrke denne vidtløftige og uoverskuelige Mark, der er endnu mange Opdagelser at gjøre, og som ikke ville undgaae den lærde, skarpsindige og smagfulde Fortolker — der ville I finde en værdig Løn for Eders Flid, og nyde Videnskabsmandens største Glæde — at tænde Lys i Mørket — derved ville I skaffe Eder et hædret og ærværdigt Navn og give Eders lærde Læsere mangen ædel og høi Nydelse. Har end denne Videnskab i vort Fædreneland i de sidste 30 Aar ikke nydt den Agtelse og Udmærkelse, som den før har nydt og som den i Betragtning af sin Vigtighed og de mange Kundskaber, dertil udfordres, fortjener; og er den end i samme Tid fortrængt af en Slags Katechismuslærdom, der i det blot Populaire og umiddelbar Nyttige troede at have fundet de Vises Steen, og senere ved en aldeles urigtig, indkneben og svagsindet Anskuelse af de hellige Skrivter, saa er dette dog kun en overgaaende Periode, der engang vil fremkalde en lysere end den allerede forbigangne lyse — og have I da arbeidet deri med tilstrækkelig Lærdom og alt omfattende Blik og dyb Skarpsindighed — da ville Eders Navne i sin Tid lyse som Stjerner af første Størrelse, og I ville kunne erhverve Eder et evigt hæderligt Minde i den theologiske Videnskabs første og vigtigste Deel — den hellige Skrivts Fortolkning.

Men det er ikke allene det, hvori vi staae tilbage, og som vel maa lægges vore stridbare og som det synes ogsaa stridlystne Theologer paa Hjerte, men og dette, nemlig Kristendommens Fremsættelse for sine Tilhørere, saa at den bliver lys for Forstanden, yndig for Følelsen, velgjørende for Hjertet, kraftfuld i Udøvelsen. Men dertil kræves megen lys Kundskab om Religionen selv, megen Følelse af dens høje Værd, og en tydelig, følelsesfuld og høitidelig Fremstilling og Fremsættelse deraf. Men paa at vorde Taler i Ordets rigtige og ophøjede Forstand, derpaa synes mange af vore unge stridbare Theologer ikke at lægge an. Man behøver kun at læse og høre dem, og hvad er det saa, man som oftest læser og hører? hvad er det, de skrive og tale om? om Jesu Blod og Vunder, om en blind og død Troe, om gode Gjerningers Unødvendighed, Fordømmelse af anderledes Tænkende, Skuldertræk over deres Blindhed, Skjelden paa dem, der ikke bevæge sig inden de selvsamme snevre Grændser, som de snevre Kundskaber og det snevre Hjerte afstikker, og alt dette fremført i en overmodig, forhaanende og fordømmende Tone, og med et Aasyn og en Stilling og Miner og Gebærder, som den Forstandige og Indsigtsfulde ikke kan andet end baade beklage og begræde; — at saadant kan finde Behag — belee. Men er det ikke sørgeligt, at saadan en Tone er opkommet, saadan en Fremgangsmaade finder Bifald, saadan Adfærd kunne roses? Strid og Fordømmelse er nu alt beregnet paa, men det fromme Sindelag, som Han lærte og Han viste, Han, siger jeg, der anmeldte sig som den, der ikke var kommet for at fordømme, men for at frelse — hvor findes nu dette? Nei, desto værre kun faa Steder. En god christelig Taler, som en Zollikofer, en Marezol, en Reinhard, en Clausen, en Gutfeld, en Münster og flere, de talede og tale endnu i en ganske anden Tone; de talede og tale endnu til Underviisning, til Advarsel, til Beroligelse og

til Trøst, gjøre intet af Strid og Kiv, men gjøre Alt, for at Alt kan vorde til Opbyggelse for Alle. Men til at vorde saadanne Talere, saadanne kristelige Lærere, dertil høre mange Kundskaber, Rhetorikens dybtgaaende og vedholdende Studium, lyst Overblik over hele J. C. Lære, stor Menneskekundskab, egen lys Tænkning og klar, yndig, tiltrækkende og kraftfuld Fremstilling deraf. Hvilken viid Mark aabner sig ikke ogsaa her for vore unge Theologer, hvorpaa deres Tid og Flid hæderligen og til største Nytte kan anvendes. Saaledes kunne I stifte Fred, saaledes kunne I udbrede Jesu Christi Aand vidt og bredt omkring Eder, saaledes kalde Dyden frem af sit Skjul, saaledes trænge Lasterne tilbage i Mørkhedens fule Rige, saaledes udbrede Underviisning og Trøst og Haab trindt omkring Eder; knytte Kjærligheds- og Enighedsbaandet til alt Ædelt og Godt fast mellem Konge og Folk, mellem Medborgere indbyrdes, og Mange ville da velsigne Eder og Eders Minde.

Og endelig er der endnu en tredie Green af den theologiske Videnskab, hvorpaa vore unge stridbare Theologer hæderligen kunne anvende deres Flid og Tid, om de fik nogen tilovers fra den foregaaende Disciplin, og det langt gavnligere end paa Kiv og Strid og de øvrige Kjævlerier uden nogen Betydning — det er vort Fædrenelands Kirkehistorie. Samlet er hertil vel ikke nok, thi en stor Deel kan endnu opfindes — men dog meget. Langebek, Skiønning, Pontoppidan, Suhm, Rothe, Münter, Nyrup, Møller og Flere ere hæderlige og lyse Navne i dette Fag; men de give os alle for det meste ikkun Materialier, intet rigtigt og efter ægte historiske Principer udført Heelt. Det er tnngt at sige, men næsten ei modsigeligt, at chronicon Schibyense, Katholicismen fraregnet, følger et rigtigere historisk Princip end alle de øvrige. Her er endnu meget at oplyse, meget at berigtige, meget der, naar Sandheden skal følges, maa anderledes sammensættes og forbindes, anderledes bedømmes, altsaa en vidtløftig, halv opdyrket Mark at tage fat paa og ligesom paa ny at opdyrke og rense for det meget Ukrud, hvormed den endnu er begroet. Her, mine ærede

unge stridbare Theologer! her er endnu en tredie Øvelsesskole, der kjerligen indbyder dem til derpaa at anvende deres Kræfter og Talenter. De vil ogsaa derved kunne gavne, og gavne meget, dersom De kunne finde den rette historiske Vei og forblive derpaa under hele Udarbeidelsen. Det er vigtigt, høist vigtigt, at Kirkehistorien, den kristelige, fremstilles efter et højere og renere Øjemed end det, hvori de fleste Kirkehistorier endnu ere fremstillede. Kirkehistorien er det Speil, hvori Fyrster og Folk skue den kristelige Religions og den kristne Læres og de kristne Lærerers Virkning paa Folkene, og som den fremstiller den kristelige Religion og dens Virkninger og dens Lærerers Sindelag og Hensigter, saaledes bliver Kristendommen og dens Virkninger og dens Lærere enten begunstigede eller undertrykte, forhaanede eller ærede, og man tør vel med Sandhed sige, at vore Skribenter i Kirkehistorien have til alle Tider, fulde af Sectaand og Lyst til at behage Tiden og Tidsaanden, bibragt den kristelige Religion og dens Indvirkning paa Folkene dødelige Saar; gjort saavel Læren selv som dens Lærere mistænkte, forhaanede og foragtede, og i ubetænksom Iver kastet Feidehandsken imod den, i det de troede at gjøre det Modsatte. Og naar nu Kristendommen frygtes af mangen en Mægtig og Ophøjet, og dens veldædige Løb hemmes, og Folkene holdes i Uvidenhed og Slaverie, og Ligegyldighed derfor udbredes, og den høje christelige Sands og det himmelske Sind efter Jesum Christum da heller ikke udbreder sig, ei heller griber og henriver Mennesket til enhver ædel Daad, Fyrsten som Folket til at gjøre dens høje Lærdomme til Menneskeslægtens Forædling gjeldende — saa tager jeg ikke i Betænkning at tilregne de kirkehistoriske Skribenter en stor og ikke misundelsesværdig Andeel i denne Ting, som jeg vist kan ansee for en af Jordens og Menneskehedens største Ulykker.

Her altsaa, mine ærede Herrer unge stridbare Theologer, her er en Kampplads, hvorpaa De med Ære kunne bruge Deres Vaaben og erhverve Dem sande og store Fortjenester ikke af Fædreneland allene, men af alle Jordens Slægter, saavel dem der ere i en Slags cultiveret

Tilstand, som de raae og de vilde; thi det kan ikke drages i Tvivl, at jo mere Fyrste og Folk kjende Kristendommens Hensigter, jo mere ville de virke for dens Udbredelse, og jo mere Kristendommen udbreder det høje og fromme Sind, der hvilte i dens Stifters Barm, desto lykkeligere blive baade Fyrster og Folk. Anvend derfor, mine ærede Herrer, herpaa Deres Talenter: Sæt J. C. guddommelige Lære og dens Indvirkning paa Folkenes Tilstand i sit sande Lys, men med Rolighed og Klarhed; træd i den uforlignelige og upartiske og ærværdige Tyge Rothes Fodspor, en Mand, der lyser som Luna inter minora sidera; glem al Mennesket fornedrende og den ægte J. C. Tilbeder endnu mere fornedrende Sectaand; kun Sandhedens og Retfærdighedens og Billighedens og Menneskekjærlighedens Fakkel lyse for Dem, og det kan maaskee under Guds blide Veiledning da lykkes Dem, at vise Fyrsterne og Folkene, Høje og Lave, Kristne og Ikkekristne: at Kristendommen er Velsignelsen for Folkene, og redde dens mange værdige Læreres ædle Bestræbelser i alle Confessioner fra det sorte Slør og den vanærende Dom Kirkehistorien har kastet over deres Minde, og lære Dem at tildele saavel disse som hine, hvad der paa Retfærdighedens og Billighedens og Menneskekjærlighedens Vei tilkommer enhver af dem.

See her, mine Herrer, her er Vejen til Hæder og Berømmelse og Fortjeneste af Fædrenelandet og af Verden. Den gjør Dem Ære; men det evige Kjævl, som nu lyder allevegne fra, skader baade den Religion De forkynder, og Dem selv. Dixi.

Frimodige Ytteringer om Skolelærernes Lønninger, og indbyrdes Underviisning.

(Fortsættelse; see No. 57.)

Hvor inconseqvente de menneskelige Domme ere, og hvor lidet de offentligen fremsatte Yttringer ofte egne sig til Afbenyttelse, viser Striden om Lærernes Lønninger, sammenlignet med Striden om indb. Underv. Man klagede over de

trykkende Afgivter til Skolerne; der findes et Middel, hvorved disse Afgivter kunde lettes, og endnu førend man kjender dette Middel, ere Snese Penne spidsede, for at hindre dets Anvendelse. Mere eller mindre Mangel paa Kundskab om denne Methodes Væsen og Værd lod endog Nogle skabe sig et Phantom, som de troede lignede indb. Underv., og jo mindre de vare indviede i Hemmeligheden, desto hæsligere blev det opstilte Skyggebillede, og denne Vanskabning kappedes man siden om, ret alvorligen at læse sin Text.

At indb. Underv., som enhver anden Ting, kan misbruges, derom er neppe Tvivl; men Misbrugen staaer det jo i enhver Skolemands Magt at forhindre. Feiler jeg ikke, saa er det blot Misbrugen man tænker sig, naar man mener, at indb. Underv. kan i mørke Lande være et brugbart Lys, men som maa tabe sit Skin i Danmarks Middagssol (?). Ja var det den lancasterske Methode man indførte hos os, da vilde denne Paastand upaatvivleligen være rigtig; men indb. Underv. og Lancasters Methode ere ikke synonyme.

Lancaster anvender sin Methode i alle Underviisningsgjenstande, og med det ældre, saavel som med det yngre Barn. Indb. Underv., saaledes som den er indført i Danmark, befatter sig kun med Elementerne, og kun med Børn paa det Dannelses- og Udviklingstrin, hvor Anskuelsesevnen er den herskende Kraft. Fra Anskuelser begynde jo vore Kundskaber, og i dem maa først den aandige Menneskekraft aabenbare sig. Ere nu de, til denne Krafts Udvikling bestemte Materialier saaledes ordnede, at de følge Barnets stigende Evner Skridt for Skridt, hvilket man vel med Sandhed kan sige om de, vist nok mesterligen udarbeidede, indb. Underviisningstabeller, og har Læreren, i det han flytter et Barn fra een Tabel til en anden, Tid til at gjøre det bekiendt med de, paa Tabellen nævnede Gienstande, da veed jeg ikke, hvad mere der er tilbage at ønske; men mangler han i en indb. Underviisningsskole Tid dertil, hvorfra tager han da Tid, hvis han underviser efter den almindelige Methode?

Saasnart Barnet er kommet paa det Trin, at den mekaniske Færdighed er opnaaet, og det bør lære at læse med Eftertanke, saa udtræder det jo fra indb. Underv., og de Skoler jeg har seet, hvori indb. Underv. er anvendt, har været deelt i 2 Classer, og hver Classe i 2 Afdelinger, af hvilke 4 Afdelinger der blot underviistes efter indb. Underv. i den nederste, men i de andre tre efter den almindelige Methode, saa intet Barn blev i mere end $\frac{1}{4}$ Deel af sin Skolegangstid (og kun Faa saalænge) opholdt ved Elementerne, førend det deeltog i de almindelige, for Skolerne befalede Øvelser; altsaa seer jeg ikke, hvad imod denne, saa omtvistede Methode, med Billighed kan være at indvende.

Hvor anbefalelsesværdig denne Methode paa sine Steder, i oeconomisk Henseende er, derfor har jeg et stort og sjeldent Exempel for Øine. Siden 4de December 1820 har jeg hver Dag og hver Time paa Dagen havt Leilighed til at iagttage den største indb. Underviisningsskole i Danmark. Foruden det Antal Børn, de 3 øverste Afdelinger have været fyldte med, har alene i den nederste, hvor indb. Underv. anvendes, paa een Tid været underviist 162, af hvilke saare Faa, ved Antagelsen i Skolen, have kjendt eet eneste Bogstav, og dog bestyres hele Skolen af 2de Lærere. Det er let at indsee, at et Antal af 20 Børn, som kjende Bogstaver eller stave, er omtrent det højeste een Lærer, med Held, kan undervise, og at altsaa til ovenfor omtalte nederste Afdeling alene, behøvedes 8 Lærere.

At noget saa Nyt, saa Uhørt, som indb. Underviisn., i Begyndelsen maatte vække Betænkeligheder, og disse igjen en alvorlig og gavnlig Drøvtelse af en saa vigtig Sag, var at forudsee. Det Samme har været Tilfældet ved Fælledsskabets Ophævelse, Stavnsbaandets Løsning, Vaccinationens Indførelse, med flere gavnlige Foranstaltninger; men at indb. Underv., efterat den seirende har gjennemgaaet Skjærsilden, og i 5 fulde Aar virket saa megen Nytte iblandt os, endnu skal fremstilles deels som unødvendig, deels som skadelig, er noget der maa vække enhver i Skolefaget nogenlunde bevandret Mands Forundring.

Den fremstilles som unødvendig, i det man for Alvor paastaaer, at en Skolelærer til Fuldkommenhed kan undervise 120 Børn, eller 60 ad Gangen; at Fader, Moder rc. lære de Smaa at stave og læse, før de komme i Skolen; at den Tid kan altsaa ikke være langt borte, da Skolegangen kan indskrænkes til 1 a 2 Aar o. s. v.

At 2 Lærere ved een Skole kunne arbeide nogenlunde heldigen med 240 Børn, fordi de kunne dele dem efter deres Fremskridt i 4 Afdelinger, hvorved de 60 Skolarer, de hver Dag eller Halvdag havde at undervise, kunne være hinanden omtrent lige i Kundskaber, var maaskee muligt, og dog udfordredes til dette Arbeide meer end almindelig duelige og virksomme Lærere; men hvorledes een Mand til Fuldkommenhed paa een Tid kan undervise 60 forskjelligt dannede Børn, uden Hjelp af indb. Underv., er en Gaade, som denne udmærkede Lærer vilde bevise sine Embedsbrødre en sand Tjeneste ved fyldestgjørende at opløse. Jeg begriber det ikke, med mindre Skolecommissionen har været overordentlig nøisom.

(Slutningen følger.)

Enucleationer.

Det Kongelige almeennyttige Videnskabsacademie i Erfurt bekjendtgjorde i den jenaiske Literaturtidendes Intelligentsblad, No. 31, 1821, Følgende:

"Da ingen fyldestgjørende Besvarelse er indkommen paa det af Academiet i Aaret 1817 udsatte Priisspørgsmaal: „Hvilken Indflydelse har Befrielseskrigen, i Aarene 1813 og 14, yttret paa Menneskehedens Udvikling i dens rene Idee?" saa tager Academiet dette Priisspørgsmaal tilbage, og udsætter i dets Sted, med samme Belønning, nemlig 100 Rdlr., følgende Priisspørgsmaal: „Hvilket Stof, — foruden de bekjendte — kan Man bruge i Farverierne istedet for Bark?"

I "Schwedens Kirchenverfassung und Unterrichtswesen, von Frid. Wilh. von Schubart, der Theol. Dr. und Prof., 1ster Band 1821", Side 195, staaer en Sammenligning imellem den svenske og norske Geistlighed, som ikke falder ud til den sidstes Fordeel, og som — efter Forfatteren — skal hidrøre fra, at den norske Geistlighed lever i trykkende Armod, fordi den danske Regjering betog den Naturallønningen og gav den fast Pengeløn. "Derved — siger han — blev Geistligheden ikke alene fattig, men tabte ogsaa øjensynligt i Dannelse, Agtelse og Virksomhed." — Enhver dansk og norsk Mand veed hvor usandt Dette er. — "De svenske Universiteter — siger samme Forfatter — have store Indkomster og nyde store Friheder; i en Kreds af 6 Mile om Universitetsbyer, maa ingen Student arresteres i civile Sager." En Frihed, som ikke er værd at misunde de Herrer.

(Meddeelt af Frederik Møller.)

Indenlandske Efterretninger.

Odense d. 19 Juli. Det i forrige Uge afholdte St. Knuds Marked var talrigt besøgt af Mennesker, hvortil det smukke Veir ogsaa bidrog, men de Fleste komme mere for at see end for at kjøbe. Varmen har her i en Uges Tid fortjent at hedde vestindisk. I Løverdags især kunde Man brænde sig paa Metal, som var udsat for Solstraalerne. I denne Hede er den skjønne Badeanstalt af Hr. Gartner Petersen i den rindende Aae her ved Byen Publikum høist kjerkommen, og besøges fra Morgen til Aften. Alt er indrettet paa det smagfuldeste og beqvemmeste, og vil, især naar Plantningen deromkring opvoxer, afgive et vakkert Lystpartie, da Man kan seile lige her fra Byen opad den yndigt beliggende Aae, til samme. — Ved Steenløse (½ Miil herfra) fandtes afvigte 6 Juli en gammel Tjenestekarl druknet i en Tørvegrav.

Viborg, d. 18 Juli. En gruelig trykkende Hede, meest med Nordvestvind, der ligner Fortidens delikateste Sydvest, har vedholdt i mange Dage. Rugen, der er kjernesat, befrygter man

tager Skade. Græsset bortvisner og affvies. — Det har i nogle Dage tordnet i Øster, og Regn er falden; men her og Sønder og Vester paa intet.

Blandede Efterretninger.

Preussens Statsindkomster beløb sig i Aarene 1740—1786 til 21 Millioner Thlr. Dets Militæretat kostede i samme Tidsrum 13 Mill. I Aarene 1797—1807 vare Statsindtægterne 36 Mill.; dets Militæretats Underholdning 20 Mill. Fra 1807—1813 vare Statsindtægterne 15 Mill.; Militæretaten kostede 8 Mill. Endelig fra 1813—1824 Statsindtægterne 50 Mill. og Militæretatens Underholdning 23 Mill.

Efter en Beregning existere nu i Storbritannien 12,400 Dampmaskiner. I den nærmeste Omegn af Manchester befinde sig nu 30,000 ved Damp drevne Væverstole, der i det mindste beskjeftige 200,000 Mennesker.

Efter den nye engelske Bill angaaende Uformuenhed til at betale, skal Enhver, der ikke kan bevise, at saadan Uformuenhed er opstaaet af Ulykkestilfælde, holdes i Arrest i 18 Maaneder, naar ikke ¾ Dele af hans Creditorer indvilige i hans Frigivelse.

Wilkes Hude i Nordamerika har opfundet en Maskine, paa hvilken een Pige i een Dag kan bringe ligesaa meget Bomuld i Stand, som andre Maskiner i 4 Dage kunne frembringe. Sammesteds har Gilbert opfundet en anden, hvorved Spindningen, endog af det fineste Garn, bliver i saa høi Grad lettet, at Arbeidslønnen ikke kommer paa meer end een Centime Pundet.

Ifølge en nøiagtig, af den franske Viceconsul i London, Moreau, anstillet Beregning, beløb hele Storbritannien og Irlands Handel med alle Verdensdele sig i Aaret 1823 til 40,415,245 Lstrl's. Værd i Indførsel, og 56,234,663 Lstrl. i Udførsel. I de sidste 100 Aar har Engellands Handel tiltaget meer end det dobbelte.

Kjøbenhavns Børs, den 22de Juli 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 211		
Species 213		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 12½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	194½	195 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	53	53½ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	95	95½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	90	90¼ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	103½	104 Rbd. r. S.
Dito Dito	110½	111 i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99½	100 Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99½	100 Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	106	106½ i Banco
4 pC. Dito nye	98½	99 i Banco
Asiatiske Actier	89	90 i Sedler

3 pC. nye danske Oblig., 3 M. efter at samme ere udstædte, 70⅜ a 70¾ L. Sterling. 1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Til

Min i sit 85de Aar hensovede Fader!

paa min 66de Fødselsdag.

Velsignet være Du min Fader
For alle Godheder til Løn!
At hylde Dig ej efterlader
Din saa taknemmelige Søn.
Mig stedse helligt er Dit Minde,
Skal af min Barm ej rykkes ud,
Og Du deri det friskt skal finde
Naar mig igjen Du seer hos Gud.

Begjerlig efter at begynde
Nyt Samqvem hisset der med Dig,
I Klagetoner at forkynde,
Hvor langsomt Stunden nærmer sig,
Mig denne rig paa Saligheder
Alt tryller saa med Billeder,
At længselfuld jeg dem tilbeder
Midt i Lyksaligheden her.

Hvorvel tilfreds med Kaar i Livet,
Med al den Vellyst, her jeg fik,
Jeg savner dog, hvad ej blev givet,
End fristes af hint Øjeblik.
Selv naar mig egen Kreds omringer,
For alle Levende saa rart,
Ei sjelden højt min Aand sig svinger
Ad Faders Himmelhjem i Fart.

Jeg føler snart, at jeg iblinde
Saaledes rejser uden Pas;
Strax slige Drømmerier svinde,
For Virkelighed give Plads:
Med ømme Kjærtegn udvalgt Mage,
Samt mild og yndig Børneflok,
Mig lære, at af disse Dage
Kun sildig kan mig gives nok.

Nu raadvild jeg, min gode Fader,
Dog modløs ej, men fuld af Haab,
Mig heel og holden overlader
Til Forsynet med bønligt Raab,
Reent ej at qvæle Aandens Lue,
Om og vel højt her blusser den,
Ja stiger stundum for at skue
Ind dybt i Evigheder hen.

Til der jeg staaer, Din Stjerne tindre
Blidt over Sønnens Frydenlund!
Hver Venten hjælpe Du at lindre,
Hvormed hjemsøges maa mit Blund!
Da brave, sjeldne Fader værdig,
Naar mig ved Morgnens Klokkeslæt
Du vækker hisset, sees jeg færdig,
Af Skyggespil hernede mæt.

Fro iler jeg til øverst Trone:
Alfader skjenker stille Fred,
Indtil mig baade Børn og Kone
Fuldt aabne sidste Salighed:
Forældre smile mig imøde,
Med Blomster did bestrøe min Gang:
"At først jeg leved', da jeg døde",
Blier evigt Omqvad i min Sang.

P. Blicherolsen.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Tryft hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 60.

I Etatsraad F. Thaarups Fraværelse redigeret af Chr. Thaarup.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 26 Juli 1825.

Søllerød, d. 4 Julii 1825.

Kjere Trp. — Rimeligviis undrer Du Dig over, at jeg, der i Almindelighed ikke har for Skik, at lade mine Venners Breve henligge ubesvarede, i mange Dage har tiet qvær i usædvanlig lang Tid, ja ei engang meldt Dig Modtagelsen af Din kjerkomne Reisejournal; men ogsaa for mig henglide Dagene, skjønt de — som Du skriver — nu ere saa lange, som muelige, saa hastigen, at jeg ikke veed hvor Tiden bliver af, ja den skyder mig slig Fart, at jeg, med alt mit Otium, maa om Aftenen beklage, ikke at have kundet udføre de om Morgenen for Halvdøgnet lagte Planer.

Jeg tilbringer, som Du veed, denne Sommer i Landsbyen Søllerød, for at lappe paa mit skrøbelige og pjaltede Helbred, og Flikkeriet lykkes tildeels, da jeg stundom glemmer hvor Skaden stak.

Jeg valgte denne Plads paa vor ynderige Ø, deels fordi Stedet ligger høit, og følgeligen sundt, — man siger endog at Pesten i sin Tid har slig Ærbødighed for Stedet, at den ikke turde nærme sig det — og deels fordi det og Omegnen har — dog Udtrykket er ikke stærkt nok — jeg bør skrive, fordi Stedet og Omegnen vrimler af malcriske og fortryllende Situationer.

Ikke kjender jeg den Udsigt, Du nød fra det Valløiske stolte Taarn, men neppe kan den veje op mod den, som vores herværende Søebakke (Søllerøds runde Taarn kaldet) og Sandbjerget yde. Fra det første Sted seer man den speilklare Søe og ynderige Grupper af Skov og Krat, ja det, som mere er, selve Paradiis *), og fra det sidste øiner man ikke blot Kirker, men endog et fremmed Kongerige.

Da Du, min høitagtede Ven, ifølge jus talionis, kan gjøre Fordring paa en ligesaa fuldstændig Topographie af min Landsbye, som Du leverede af Dine Herresæder, saa vil jeg pro eo ac debui fremtræde med nogle Brudstykker; thi paa noget Heelt maa Du ikke spidse Din

*) En Skov, der fører dette Navn.

Næse, efterdi Ingen kan pligtes til Mere, end han mægter at præstere. Du kjender mig desuden fra mit forlængst udgivne Fragment af en Reisebeskrivelse, og veed, jeg er bedst faren, naar jeg ikke behøver at binde mig til nogen bestemt Orden, men kan præsentere alskens Blomster, alt ligesom de falde mig under Hænderne til Afplukning.

For dog imidlertid at lade, som var jeg et Stykke af en lærd statistisk-geographisk Skribent, vil jeg begynde med at udvikle Legemets Bestanddele, og maa Du da vide, at Søllerød Sogn bestaaer af Byerne Søllerød, Øvred, Wedbeck, Holte, Tryggerød, eller som det og kaldes Trødrød, Nærum, og af Fabrikerne Nyemølle, Ørholm, Stampeværket i Dyrehaugen, Lyst- og Avlsgaarden Dronninggaard, Frydenlund og Kaninholmen. Sub rosa være det sagt: jeg har her consuleret Holcks Provincial-Lexicon, og følgeligen tilegner jeg mig ingen Fortjeneste ved Meddelelsen af denne Efterretning. — Dog, Herre Gud! have ikke de fleste Forfattere Tyve-Organer?

Søllerøds Bye fremviser iøvrigt 3de Gaarde og 12 Huse, af hvilke Søllerødgaard og det skjønne Carls Minde ere de betydeligste. Et af Stederne førte i sin Tid Navn af Grillenborg, fordi den daværende Ejer faldt paa det kuriøse Indfald, at lade samtlige Værelser iføre et sort Betræk.

Da jeg nu har berørt de Steder og Byer, der søge Søllerøds Kirke, saa synes mig ikke upassende, at jeg gjør en Overgang til selve Kirken.

Dens Alder har jeg, uagtet al anvendt Møje — Pontoppidan og Holberg melde, saavidt

jeg veed, Intet derom — ikke kundet opspore. Hverken paa dens ydre eller indre Deel findes noget oplysende Aarstal, og Kirkearchivet er brændt. — Mig synes, at ved enhver Kirke burde anbringes et lidet brandfrit Aflukke, hvor Kirkebøgerne kunde opbevares, thi vel er Noget vundet ved Anordningen, at Kirkebøgerne skulle føres in duplo, og opbevares paa tvende Steder, men dog kunde de mueligen brænde paa begge Steder.

En i Kirken ophængt Tavle fortæller Navnene paa Præsterne til Søllerød, fra Reformationen af; Skarens Anfører, Jens Olufsøn, blev ordineret i Aaret 1555. Neden under Tavlen staaer: Deres Been grönnes Dersom de ligge. (Dette Dersom skal betyde: der, hvor.)

Under mit herværende Ophold har en snild Snedker, der reparerer Kirkestolene, opdaget under Alteret en tykmuret Hvælving, der findes tæt belagt med Trækul. Disse have formodentligen været brugte ved den katholske Gudstjeneste til Røgelsekarret.

I Kirken findes intet mærkeligt Malerie. Paa een af Stolestaderne sees trende Karrikaturansigter, der skulle repræsentere Debora, Esther og Dronningen af Saba, og paa et andet Kong Frederik den Tredies Chiffer.

Prækestolen er simpel og net, og skriver sig fra de nyere Tider, men Alterklædet, der er en Gave af vor nuværende allernaadigste ejegode Konge, er saare brillant. Det er af rødt Fløjel, besat med rigt Guldbroderie og fører Aarstallet 1823. Det forrige Alterklæde var fra 1685, og det næstforrige, der er overgangen til Forraadnelse, fra 1559.

Kirken ejer en Lysekrone af Messing, et Døbefad af Sølv, et lidet Orgel, 2de Klokker, af hvilke den ene er mærket med Aarstallet 1592. En Sølvkande, skjenket frivillig af Menigheden i Aaret 1819, samt en Sølvæske til Oblaterne med Paaskrivt:

Spiis vor Sjæl med Dine Ord rene,
Dertil os aandelig Hunger forlene,
At den Mad kan os gudelig smage
Alle vore Dage.

Paa en Væg henimod Alteret hænger en stor sort Tavle, paa hvilken er anbragt et skjønt Crusifix af Messing (var jeg en rig Mand lod jeg det paa min Bekostning forgylde); og er det efter Paaskriften skjenket af:

Henr: Ehm, Kabersmid i Kjöbenhavn. og hans gudfryctig oc Dyderig Huustrv Marine Beenholts Daatter, Aar 1663.

I et Rum bag Altertavlen fandtes, fra nogle af andre Sognes Præster, en stor Mængde Testimonia, af hvilke jeg vil, deels for at fylde Rummet (thi jeg sætter Ære i at kunne hamle op med Dig NB. ihenseende til Brevets Længde) og deels for at vise, hvorlunde man i Fordumstid havde for Skik, paa det latinske Tungemaal at bevidne Godtfolks Opførsel, afskrive een, der lyder som saa:

L. B. S.

Pauperrimi atque optimi conjuges, Andreas Michaelis et Coecilia, Andreæ f., dum Parochianis mejs annumerabantur, ita vitam et mores suos attemperarunt, ut ad sacrosanctum Jesu Dni. Epulum sint admissi, jtaque nihil, mihi notum, hominibus Christianis indignum designarunt, qvin eos, decenter præparatos, Tu optime Lector, in Chto. frater, cujus jam coetui se aggegarunt, ad sacræ coenæ participationem tuto possis admittere. Vale! vige, flore!

Ex Prædiolo Blaasterodensi, die 10 Juny 1662.

T. d. S. Matthias Magni
Romsd.
m. solita.

End leverede jeg heel gjerne en Dito, der omtaler en vis Qvindesperson, som ikke havde lagt tilbørlig Tøile paa sin pirrende Kjødslyst, og desaarsag havde maattet — horribile dictu! — staae aabenbar Skrifte; men Tingen er deels skrevet med saa mange Abbreviaturer, og deels saa læderet, at jeg ikke kan læse det Hele.

Alterstagerne ere meget svære og gamle. Paa den indre Kirkedør er malet en Christus med Paaskrivt: Jeg er Faarernes Dör.

Kirkegaardens Gravminder frembyde intet Mærkeligt; naturligviis hviler her en stor Samling af dydige og ærlige Mennesker (ligesom alle tjenstsøgende Piger efter Adresseavisens Lydende ere honette og anstændige Piger); dog kan jeg ikke undlade at meddele Dig eet af disse Minder, da det turde være det første i Rangen, nemlig:

"Her hviler det Jordiske af Ole Kingo Olsen, fød 23 April 1788, død 3 Febr. 1822. I 5½ Aar deelte Du Livets Sorger og Glæder med Din efterladte Huustro, som tilligemed 2de Børn græde ved Dit Savn.

"Hvor kjerligt var det sidste Smiil,
"Du til mig Arme slog,
"Da under Dødens bittre Piil,
"Det sidste Suk Du drog!
"Det Haab allene trøster mig,

"Naar, taus, jeg droser hen
"Til denne Grav, der skjuler Dig,
"Med Taarer væder den."

Skolevæsenet er efter mit Skjøn, i god Drivt; Børnenes Antal er mellem 70—80. De ere inddeelte i 2de Klasser; den første eller nederste nyder Underviisning 2de Dage ugentligen om Vinteren og 4 Dage ugentligen om Sommeren; den 2den eller øverste Klasse nyder Underviisning 4 Dage ugentlig om Vinteren, og 2de Dage ugentligen om Sommeren. Dog skal Skolegangen ikke om Sommeren være aldeles stadig, formedelst de mange Leiligheder, som her gives, selv for det mindste Barn, til at kunne fortjene Noget, deels ved Arbeide paa Tørvemoserne, deels ved Qvægvogtning, og deels ved Bærplukning i de paa Bær saa rige Skove rc.

Ogsaa her er den indbyrdes Underviisningsmethode i fuld Gang siden den 24 Septbr. 1824, og efter min Formening har den duelige Skolelærer P. Jensen, det rette Greb paa at lære fra sig.

Adskillige af Børnene skrive en smuk, og de fleste en læselig Haand; ved Regningsøvelserne tages især Hensyn til hvad der kan komme den vordende Bonde eller Jorddyrker til reelt Gavn. Frapperende var det mig, kjere Trp., at høre Børnene synge med Fasthed efter Chiffre. Blandt andet blev under mit Overvær afsjunget trestemmigen en Sang, forfattet af bemeldte Lærer Jensen til Examen i Skolen d. 24 Martii d. A. Ved at læse nedenstaaende Prøve paa hans Maneer, vil man vel ikke fradømme ham poetisk Genie:

"Man finder en Blomst her paa Jorden,
Den ikke med Tiden forgaaer,

Den voxer saa herligt i Norden,
Paa Dannemarks Sletter den staaer.
Omgjordet med codanske Bølger,
Grundfæstet ved Kjerligheds Bud,
Dens Minde vort Dannemark følger
I fjerneste Fremtider ud.

Den Blomst man Oplysning mon kalde,
En Evighedsblomst den vist er,
Thi aldrig dens Blade vil falme,
Bestandig den Frugter frembær" rc.

Ogsaa har Læreren begyndt at øve Gymnastik med Drengene; de øves ofte i Svømning, hvortil Stedets store Søe afgiver god Leilighed. Mange svømme temmelig godt, og vil denne Øvelse saaledes komme den tilkommende Soldat vel tilpas.

Byen har et Hospital, der p. t. huser 4 Mænd, 4 Qvinder, og har en Gangkone. Det kaldes det Drewsenske Hospital, og har — hvis min Hukommelse ei slaaer mig feil — en vis Dehn skjenket en, ikke ubetydelig Kapital til samme.

Her findes 3de private Sprøiter; thi Kirken har ingen. De møde naar Ildsvaade i Districtet opstaaer, og det ved første Signal.

Jeg forglemte, da jeg omtalte Kirkegaarden, at melde Dig, at man ved Kirkens østre Ende seer et, maaskee mageløst, skjønt Lindetræ, der saaledes beskygger det Allerhelligste. Gud maa vide, hvormange Aar denne Olding tæller.

I den til Søllerød grændsende Bye Øvred findes ligeledes et usædvanligt stort Gadetræ, omkring hvilket er anbragt 6 vældige Stene, for Byens 6 Gaardmænd, for at de der kunde tage

Sæde, naar der i Byens Anliggender blev tudet til Stevne. Denne Bye udmærker sig ved nogle ret skjønne landlige Boliger, men pro dolor! Suhms Minde staaer i en sørgelig og bedrøvelig Skikkelse; dog have selv disse Rudera Værdie, thi her vandrede, her boede i sin Tid vor ædle Suhm! Denne hjemgangne høistfortjente Ædling har ogsaa gjort sig fortjent ved Fredningen af en i Byen værende Kilde. Den var for et Aar siden meget forfalden, da adskillige Mænd i Søllerød og Øvred forenede sig for at restaurere den, og dette have de og udført trods den bedste Kjøbenhavnske Restauratør, saa hver Mand, baade høi og lav, maa vide dem Tak for dette priisværdige Foretagende.

Nu kunde maaskee og Nysgjerrigheden pirre Dig, at Du gad vide, paa hvilket Sted i S. jeg har opslaaet min Bolig. Viid da, at det er paa Kroen; thi her behøver jeg ikke at have Huusholdningsbryderier, men kan, naar jeg tilbørligen udreder det maanedlige Contingent, fordre, at man skal putte mig Maden i Munden. Min Vert, ved Navn Moos, har gjort sig fortjent af Byen og af de Reisende, ved med megen Møje og Opofrelse at gjøre den fordum ufremkommelige Søebakke fremkommelig; han har nemlig planeret den, og ved at sætte et langt Steengjerde, sikkret den for Udskred.

Her lever jeg, ligesom i Residentsstaden (hvis Røg og Tummel jeg er glad til at have vendt Ryggen), i største Stilhed og Eensomhed; dog samtaler jeg ofte med pastore loci, som Du kjender fra hans heldige Oversættelse af Virgils Georgica, ligesom jeg og af og til gjæstes af enkelte Kjøbenhavnske Venner. Naar Aurora aabner dens Purpurdør og fortærer sit Smørrebrød til Frokost, er ogsaa jeg paa Benene, og sysler da med literære Sager, som, komme de end ikke Publikum til Nytte, — thi hvo tør nu være Forlægger uden til reciperede Skolebøger og W. Scottske Romaner? — dog yde mig den Frugt, at Livets Momenter henglide hastigen for mig, og at de bortjage en og anden Grille, til hvilken jeg maaskee ellers vilde henfalde, ved at tænke paa Dit og Dat.

Naar jeg i Aftenskumringen med en Horatz eller Virgil i Haanden gjennemvandrer Hr. Conferensraad S. skjønne Allee (han er saa liberal at tilstede fri Gjennemgang), da tænker jeg paa det stolte Slot, der fordum stod her, paa dets ypperlige Trykværk, paa dets prægtige Kuppel, og da sander jeg mine Digteres Ord:

Mortalia facta peribunt, og
Iam seges ubi Troja fuit.

Gud signe Dig, fordi Du den 21 f. M. dvælede ved vor kjere Gravhøi. — Nei! H. er ikke død! Hun omsvæver mig allevegne som en Skytsengel. Ofte synes hun at vinke ad mig. — Maaskee mere om S. næste Gang.

Draagedeh.

Erindringer ved et Stykke i Messager du Nord No. 25, om Retskrivningen.

I Messager du Nord No. 20 findes en Opsats undertegnet X, angaaende Prof. Raskes nye Skrivesystem, hvori blandt Andet yttres, at dette af alle synes bedst skikket til at lede os til en eensformig Skrivebrug. Der siges, at Prof. R. har viist, at å er et gammelt dansk Bogstav. Der fortælles tillige, at iblandt Andre Præsten Hr. Galskjøt er gaaet over paa Prof. Rs.

Partie med Hensyn til Hovedpuncterne i dennes System.

I samme Blad No. 22 erindrede jeg, at den første Bemærkning ikke var grundet, fordi 1) Prof. Raskes Regler ikke omfatte alle tvivlsomme Puncter, saasom Brugen af y og ø i Mynt, af k og g i vække m. m. 2) fordi disse Regler netop maa forvolde Vaklen, i det Nogle ville rette sig efter dem, medens Andre følge den gamle Skrivebrug. 3) fordi de tildeels grunde sig paa Udtalen, og det i Tilfælde, hvor den er ubestemt. Sammesteds bemærkede jeg, at det gamle danske Skrifttegn ikke var å men ă, samt at Hr. G. ikke har fulgt Prof. Rs. Skrivesystem i dets Hovedpuncter, men blot skrevet ā, et Forkortningstegn for aa, dannet i Analogie med n̄ og m̄, til at betegne Lyden aa.

I Mess. du Nord No. 25 findes atter et Stykke, undertegnet X, hvori de nysanførte Erindringer modsiges. Her bemærkes 1) at man i den førstnævnte Opsats ikke havde tænkt paa de i Bladet Hermod fremsatte Regler alene, men paa Prof. Raskes hele System, saaledes som det er anvendt i hans spanske Grammatik, og som det vil blive udviklet i en Afhandling, hvoraf Stykker ere læste i det nordiske Oldskriftselskab, og hvori de tvivlsomme Tilfælde formodes at ville blive afgjorte.

2) at den Vaklen, der vil foraarsages ved Prof. Rs. nye Ideer, ikke kan have skadelige Følger af Betydenhed ved en Orthographie der i Forvejen er saa ubestemt som den danske.

3) at man maa holde sig til dannede Menneskers Udtale, og ikke bryde sig om Dialecter; at desuden Udtalen i Ordene søge*) og bør,

*) Dette var en Trykfeil istedenfor sørge.

samt i mange Ord, som af Nogle skrives med kj, af Andre med k, hvilke jeg havde anført som Exempler paa en vaklende Udtale, ikke er usikker.

4) at ă er det samme som å, da det første er en Virkning af Tachygraphie.

5) at ā ikke kan være dannet i Analogie med n̄ og m̄.

Ved 1) har jeg at erindre, at jeg ikke kunde troe, at Forf. af det førstnævnte Stykke tænkte paa at omtale Andet af Prof. Rs. System, end det allerede Bekjendte, da han ingensteds angiver at have læst Raskes Afhandling, der er bestemt for det nordiske Oldskriftselskabs Journal. Men i de hidtil bekjendte Regler af Prof. R., som findes deels i Hermod, deels i andre Blade og Skrifter, ere de nævnte tvivlsomme Tilfælde ikke behandlede.

2) Efter min Mening er Ustadigheden i vore gode Scribenters Skrivebrug ikke stor, og den er i de sidste 20 Aar før Prof. Raskes Hjemkomst stærkt aftaget. At den vil blive meget større, dersom Mange ville rette sig efter den raskiske Ortographie, er let at see, og Endefølgen deraf maa altid være tvivlsom. Saa meget er vist, at Campes, en saa frugtbar og saa meget læst Scribents Forandringer i den tydske Orthographie, som dog tildeels vare meget vel grundede, ikke fandt synderlig Indgang.

Til 3. I dannede Menneskers Tale spores ligesaavel afvigende Dialecter som i Almuens, kun ikke i saa høj Grad. Indskrænke vi os endog, som en vis ældre Sproggrandsker, til dannede sjællandske Folk, ville vi finde Afvigelser nok, som der ej engang hører et meget fiint Øre, men kun Opmærsomhed, til at iagt-

tage. Angaaende Ordet bør er min Mening endnu uforandret *). At mange dannede Mennesker udtale de anførte Ord keed, beskeden o. fl. uden j, er noksom bekjendt. Hvilken Udtale der er rettest, er ikke let at afgjøre. Vist er det, at naar det bløde j kommer foran det lukte e, smeltes det saaledes sammen dermed, at det er vanskeligt at høre, om det er der eller ikke, og at man derfor ej let faaer en bestemt Skrivebrug i dette Punct, naar man skal rette sig efter Udtalen.

Angaaende 4) behøver jeg kun at henvise til Nyt Aftenblad d. A. No. 25, Pag. 225, Noten, samt Hermod No. 2, Pag. 24, Lin. 8—10, og ligeledes i Henseende til 5) ikkun til Minerva 1791, Septbr. Pag. 338, Lin. 2—6, hvormed kan sammenlignes Hermod No. 2, Pag. 20, L. 26.

53.

Den ærede Forfatter bedes undskylde, at dette Bidrag, som temmelig længe har været i Redaktionens Besiddelse, er bleven opholdt.

Indenlandske Efterretninger.

Louisenlund, den 23 Juli. Formedelst det urolige Vejr er Deres Majestæters Afrejse, som var berammet til i Dag, udsat nogle Dage.

Ifølge den, mellem Staden Kjøbenhavn og det forenede almindelige Gas-Compagnie i London, under 6te d. M. oprettede Contract, er det tilladt bemeldte Gas-Compagnie at oprette et Gasbelysnings Etablissement her i Staden, imod at det paatager sig paa 21 Aar, nemlig fra 1ste August 1826 til 31te Juli 1847, at belyse alle offentlige Gader, Stræder, Veie, Pladser og Torve i Kjøbenhavns Bye, Christianshavn og

*) Baggesen og Pram rime det paa før (Adverbium), C. A. Lund derimod paa døer.

Vesterbroe deri beregnet, med Gas af Steenkul, Olie eller andet, paa de Vilkaar, som Contracten nærmere bestemmer. — Compagniet skal, efter sit Tilbud, skaffe en Belysning, som i det mindste er 3 Gange saa stærk, som den, der nu haves af de hidtil brugte 2000 Tranlygter, og formener at tilveiebringe samme ved 800 Gaslamper med store saakaldte Flagermuusvinge-Brændmundinger. For denne Belysning er foreløbigen med ovenmeldte Gas-Compagnie accorderet en aarlig Betaling, fra 1ste August i det ene Aar til 1ste August i det næste Aar at regne, af danske Rigsbankdalere 12,500 rede Sølv, saalænge Prisen paa hvid Havkalvstran her i Staden ikke er over 20 Rbdlr. r. S.; men naar Middelprisen paa denne Slags Tran i September og October Maaneder skulde være over 20 Rbdlr. r. S., da skal for hver 1 Rbdlr. r. S. denne Middelpriis overstiger 20 Rbdlr. r. S., for det iværende Aar, fra 1ste August til næste Aars første August, endvidere tillægges 400 Rbdlr. til den til Compagniet erlæggende Betaling, dog kun indtil denne skulde stige til en Sum af 16,500 Rbdlr. r. S., som er Maximum af den Sum, Compagniet kan fordre, i hvor høit end Prisen paa Tran maatte stige; dog, skulde Vedkommende, paa Stadens Vegne, efter en Tids Forløb, i Stedet for en saadan varierende Betaling, foretrække den af Compagniets Agent foreslaaede faste aarlige Sum 14,500 Rbdlr. r. S., uden Hensyn til Tranpriserne, saa skal det være Staden tilladt at vælge saadan Betalingsmaade, imod at vedtage denne for den hele tilbageværende Tid, og at godtgjøre Compagniet det, der har været erlagt mindre end 14,500 Rbdlr. for de tilbagelagte Aar. For denne Betaling, og uden Tillæg i samme, lader Compagniet ogsaa de nødvendige Gasværker opføre og indrette, anskaffer alle dertil hørende Apparater, samt antager og lønner de fornødne Folk til at reenholde Lamperne, tænde og slukke dem paa de bestemte Tider, samt sørge for, at de i den hele Tid, de skulle være tændte, brænde med den bestemte Flamme. — Compagniet skal, efter dets Løfte, til dets Gasfabrication være forbundet, saa meget som muligt eller passende, at anvende Bornholmske Kul. Ligeledes skal det lade Lamperne og de andre Inventariestykker, det kan behøve, forfærdige her i Landet, naar de her kunne

erholdes af passende Godhed og til en passende Priis, og naar Compagniet finder, at Danske kunne levere dem af samme Godhed og til samme Priis som Fremmede, skal dem altid gives Fortrin. — Ved Contractens Udløb om 21 Aar er Compagniet pligtigt til, naar det fra Stadens Side ønskes, at fornye den paa de samme Vilkaar, eller for en ringere Betaling, hvis Tranpriserne paa den Tid ere lavere.

Kjøbenhavns Børs, den 26de Juli 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 211		
Species 213		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 12½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	194½	195 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	52½	53 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	95	95¼ Rbd. Sedl.
Dito Dito	90	90¼ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	103	103½ Rbd. r. S.
Dito Dito	110¼	— i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99½	100 Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99½	100 Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	106	106½ i Banco
4 pC. Dito nye	98½	99 i Banco
Asiatiske Actier	89	90 i Sedler

3 pC. nye danske Oblig., 3 M. efter at samme ere udstædte, 70¼ a 70¾ L. Sterling. 1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Til
Min for 46 Aar siden hensovede Moder!
i Anledning af min 66de Fødselsdag.

Blandt Livets kosteligste Goder
En skjønsom Yngling Intet har
Meer dyrebart end huldrig Moder,
Saaledes just som min Du var:

Hvem troer vel Moder god og skjøn
Som Hendes førstefødte Søn?

Saa moderlig en Ømhed fatter
Hun for den lille Talisman,
At ømmere af første Datter
Ej Fader gjennemtrylles kan;
Han Hende, som jeg Ketty Dig,
End ynde nok saa faderlig.

Her, under sildig Alders Rynker,
Skjønt meer og meer saa uformærkt
Erindringsevnen i os synker;
Dog levende og lige stærkt
Hvert tidligt Ungdoms-Indtryk vist
Ledsager Os til allersidst.

Naturen, Alles Moder, gyder
Os troeligt hver den Sandhed ind;
Men Du især mig dermed fryder,
Naar hos Dig er min Sands, mit Sind:
Ej firogtyve Timer gaae,
At op til Dig jo disse naae.

Hvor frit jeg end med Andre tænker,
Kun sagte Stemmen lyde tør;
Knap taales nu blot Klang af Lænker,
Og Dine bærer jeg som før,
Dem løser ej, til hist min Aand
Sig faaer et evigt Silkebaand.

Sku vennesalig fra Dit Høje,
Hvorledes i en søvnløs Nat
Jeg rørt, med taarevædet Øje,
Af Længsel, Grublen, Syner mat
Hendysses ved den Trøst saa sød:
Endnu at vaagne i Dit Skjød.

Min uforglemmelige Moder,
Indtil det lysner saa for mig,
I allerhjerteligste Oder
Jeg vil, jeg skal lovsynge Dig:
Imidlertid kom stedse Du
Din egen første Søn ihu!

P. Blicherolsen.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 61.

I Etatsraad F. Thaarups Fraværelse redigeret af Chr. Thaarup.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 30 Juli 1825.

Post scriptum
til Prof. Nyerup fra A. Gamborg.

Ved at læse Prof. Molbechs Stiklerier på "det halvdanske Sprog, den nysvenske Skrivemåde og de latinske Bogstaver" o. s. v. (Skild. Nr. 58 S. 921.) faldt det mig ind at jeg i mine Bemærkninger om Ortografien havde glemt en Materie, hvorom jeg endnu vil tilföje et Par Ord. Jeg ønskede nemlig meget, vi kunde fåe indført latinsk Skrift istæden for den gotiske. Jeg vilde endog ladet Jesu Moral, som jeg udgav på Subscription, trykke dermed, men Agent Gyldendal rådte mig derfra, sigende den så vilde blive mindre almindelig læst. Det er besynderligt at man endnu i de lærde Skoler, ligesom i Borger- og Landsbyskoler ikke allene nøder Børnene til at lære at skrive hine Kragetæer, men ikke engang vil tillade dem at skrive deres danske Stile eller Udarbejdelser med latinske Bogstaver. Ingen af mine Børn have lært at skrive andre end de latinske Bogstaver. I Fortalen til min Læsebog af 1797 har jeg også anbefalet deres udelukkende Brug i alle Skoler, og understøttet min Anbefaling med flere betydelige Grunde, som jeg ikke her vil gjentage.

Skrivelse til Prof. A. Gamborg fra R. Rask om Retskrivningen.

Deres Skrivelse til Prof. Nyerup i Skilderiet Nr. 54. har såvel han som jeg og mange andre tör jeg sige læst med stor Fornöjelse. Deres klare Blik på Sagen, Deres rolige Fremstilling af Grundene og Deres kraftige Eksempel i at følge dem straks kunde ikke andet end indgyde enhver, der ikke forud var alt for indtaget, Mod til at følge sin Overbevisning og Håb om at Fornuften tilsidst vilde sejre. Prof. Molbechs Brev til Dem i denne Anledning (Skilderiet Nr. 57 og 58) bestyrker mig i dette Håb; ti når den Mand, som allerivrigst modsætter sig al Forbedring i Retskrivningen, ikke kan finde på bedre Grunde at bestride os med; så kunne vi have stor Fortrøstning til vor Sags Godhed. Publikum vil ikke lade sig blænde ved Professor Molbechs Kunstgreb: at kalde det "nysvensk" som er gammel-dansk, at kalde dem "blinde Efterabere", der lade sig overbevise af Grunde, og have Kraft nok til at følge sin Overbevisning, for ikke at gjentage andre smukke Udtryk, hvortil han tager sin Tilflugt i Nøden. Jeg behøver

næppe at göre en Mand, som Dem opmærksom på Usandfærdigheden af Prof. Molbechs Påstand: "Fra den første Tid, at man i det danske Sprog fik denne Mellemlyd (å) har man i dansk Skrift betjent sig af Tegnet aa til at udtrykke den"; ti aa bruges ikke på Runestenene, ikke i skånske Lov, ikke i Kong Valdemars sjællandske Lov, ej heller i Kong Eriks sjællandske Lov, ej heller i den sjællandske Kirkeret, således som disse Lovstykker findes i de ældste og bedste Pergamentsbøger på Universitetsbiblioteket. To aa forekommer stundum for langt a; men for å skal det næppe findes ti Gange brugt i alle ovenanførte Mindesmærker tilsammen, at sige i deres ældste og retteste Skikkelse. Ja om De end aldrig har set disse Oldbøger, vil De dog lettelig af Hadorphs Udgave af skånske Lov, Kofod Anchers Udgave af jydske Lov, og af Valdemar I's. sjællandske Lov, samt Prof. Kolderup Rosenvinges Udg. af Kong Eriks sjællandske Lov, skönt disse Udgaver ikke ere trykte efter de omtalte ældste Håndskrifter, kunne overtyde Dem om at aa forekommer sjælden, men betegnes sædvanlig med a, at der altså må have været en Tid, og det en Tid af flere Hundredår, efterat Dansken var bleven et særskilt Sprog, indtil alle Provinslovene vare givne, da man ikke almindelig brugte aa, men enkelt a eller å med en Tøddel over; ja først omtrent 1650 kan det være blevet ganske almindeligt i Skrift at bruge aa; ti i Kong Christian d. 4des egenhændige Breve forekommer det sjælden, ja undertiden i hele Breve slet ikke, men kun enkelt a, såsom: forsta, na, gar, o. desl. hvilket også vor fortjente Historiker Justitsråd J. H. Schlegel har bemærket.

Men hvad jeg vilde sige: Prof. Molbech råber få ideligen på "Tegnet aa" "det danske Skrifttegn for Aa-Lyden" "det danske Lydtegn aa" det danske Skrifttegn aa" o. s. v. (Skilder. S. 899, 900) at jeg tilsidst mistror mine egne Öjne, hvad synes nu Dem, Hr. Professor? jeg må bekjende at det for mig grangivelig ser ud som tvende ved et Mellemrum tydeligen adskilte Tegn. Er dette da et af Prof. Molbechs Kunstgreb for at lade Folk forstå, vi allerede have et mere dansk Tegn for å? Eller er Synet forskjelligt ligesom Smagen? Jeg gad vidst om aae i gaae, staae også forekommer ham at være "et dansk Lydtegn"; ti i så Fald havde vi da to "danske Lydtegn" for Å-lyden, nl. aa og aae; ligeså om ffu i haffuer, giffuer ikke også er "et dansk Lydtegn" og hvormange slige "danske Lydtegn" vi have. Det vilde være interessant at se dette udviklet med Prof. Molbechs filosofiske Klarhed og Fynd; aa eller aae for å og ff eller ffu for v ere dog virkelig to Alen ud af et Stykke. I min Skolegang hørte jeg rigtig nok, at to Punkter udgöre ikke en Linie, to Linier ikke en Flade, to Får ikke en Ko, ja ikke engang tre, fire eller fem Får udgöre en dygtig Ko eller Hest. Ligeledes udgöre ikke heller to oo et ø eller to xx et y, ej heller to, tre eller fem aaaaa et skikkeligt å. Dog Brugen forandrer sig, kan jeg tænke — nej, hvad siger jeg, den lader nok være at forandre sig, siden Prof. Molbech har sat den fast i sin Ordbog! Det er dog ellers ubegribeligt hvorledes en Mand som han, der træder al Brug under Fødder, ikke undser sig ved at beråbe sig paa Brugen. Han skriver Bi-erge for Bjerge, Sti-erne for Stjerne, Gi-erne for Gjerne, Hi-elpe for Hjælpe, Hi-erte for Hjærte o. s. v. og mærker ikke at Brugen løber løbsk imedens han

skriger og korrekser, "gjendriver" og komplimenterer, beviser klarligen at to og to er fem, og råber på sin Ordbog, som Brugens Repræsentant, ja vel at mærke den sletteste Brug i Danmarkes Rige! Vilde han blot en Gang se i en Almanak, så kunde han finde på Januarbladet: Jesus gik ned af Bjerget (ikke Bi-erget) samt Anmærkninger Land-Almuen til Tjeneste (ikke Ti-eneste). Ja i Dr. Ursins Lærebog, som dog vist ikke er skreven for at kuldkaste Brugen, kunde han finde: Hjælpelinier (ikke Hi-elpelinier) og meget andet, som kunde hjælpe ham til at rette utallige af de Fejl, hvoraf hans Ordbog vrimler, og som for et halvt Hundredår siden ere forkastede både af det danske og norske Folk.

Det er naturligt at den nærværende Skrivebrug grunder sig på den ældre og denne på den ældste, da nu Prof. Molbech hverken kjender gammel Dansk eller Islandsk, eller også foragter alt Hensyn dertil, så kan han umulig bedømme Brugen eller rette noget Misgreb, eller vælge i noget tvivlsomt Tilfælde, f. E. om man bör skrive Hjærte eller Hjerte kunde synes tvivlsomt; hvis nu Prof. Molbech vidste at man i gammel Dansk skrev Hiarte f. E. i Povel Eliæ Svar til Hans Mikkelsen (1527), og i Isl. siger Hjarta, så vilde han indse at Hjærte er det retteste; men se han skriver Hi-erte! En Bonde altså, som endnu siger Hjarte, vil ledes af sin Almueudtale til at skrive rettere end Professor Molbech, der ledes — af sin egen Skygge. At jeg deler Hi-erte, mener jeg er billigt; ti H, i siger Hi, ligesom B, i siger Bi, D, i siger Di, o. s. v. i Bi-en, bier, Bierne, Di-en, di-er, Gi-en, Gi-er-ne, Hi-en, Hi-er, Hi-erne, Li-en, Li-er, Sti-en, Sti-er, Sti-erne o. desl. Det er virkelig morsomt at høre Prof. M. definere "en Orthograph" og se ham fremstille en liden Prøve, hvorledes sådan en bör udvikle en Materie til Gavns, nl. Læren om j (Skild. S. 901.) samt korrekse Hr. Dahl fordi han lærer: "Foran en Selvlyd i samme Stavelse bliver J-lyden altid betegnet ved j; f. E. Tjære." Er det ikke også en Skam at Hr. Dahl skriver Tjære; da man af Prof. Ms. Ordbog kan se det hedder: Ti-e-re, eller Ti-ære! Det aller morsomste er dog unægtelig hvor Prof. M. understøtter sin Lære med Islandsk; i Aftenbladet f. E. fortæller han os at Islænderne intet j have, og i Skilderiet (S. 902) "at de aldrig betegne denne J-lyd, hvor den smelter sammen med Vokalen e, ved et j, men ved en Aksent over dette e". Det ene er ligeså klogt som det andet; ti j er ganske almindeligt: havde han blot læst den første Side af Vatnsdæla, som Hr. Justitsråd Werlauf har udgivet med dansk Oversættelse, så vilde han have fundet et stort J på tredie Linie: og i Flertallet af Ord som: fjandi skrives fjendr ikke fèndr, hvilket han kunde se i min isl. Sprl. Nr. 41. Han véd altså hverken hvad Bogstaver der findes i Islandsk, ej heller hvorledes de anvendes! Gid han dog vilde spare sig Umagen at anføre noget af dette Sprog!

Prof. M. beviser også med Lignelser, f. E. (Skild. S. 900) Ligesom Forfatteren af en Lærebog i den danske Lovkyndighed ikke er Lovgiver i Danmark og ikke bör blande et nyt Lovforslag imellem Lovgivningens positive Forskrifter — Ikke anderledes bör man i en dansk Retskrivningslære vel vogte sig for at indføre en Artikel om at

bruge å! Altså indser Prof. M. ikke at der i Retskrivningen ingen Lov er og ingen positive Forskrifter at skrive Lærebog over! uden måskje — hans Ordbog; ja der er Bylden uden Tvivl. Den burde være lagt til Grund, skönt den ikke selv grunder sig på noget, men går tværtimod Udtale og Brug, Oprindelse og Overensstemmelse! Jeg troede at vise Prof. M. en Artighed, i det jeg aldrig med det fjærneste Vink angreb hans Bog eller hans Retskrivning; men da han absolut ikke kan tie selv, så må han have Skaden for Hi-em-gi-eld, hvis jeg med disse Linier skulde betage hans Ordbog noget af dens vist nok såre ufortjente Anseelse.

Dette refererer sig egentlig til Nr. 57 af Skild.; i Nr. 58 er han endnu fattigere på Grunde, sk-nt rigere på Ord, og slår fortvivlet om sig med forhadte Udtryk, som: påtrænge, påbyrde, påtrue, Efterabere, servile Tilhængere, Aberi, Beskyldning, o.s.v. Men jeg håber at Prof. M.s Disputeremåde forlængst er Publikum bekjendt, ligesåvel som de lærde Mænds Arbejder, som han falskelig beråber sig på at stemme overens med: Badens, Blochs, Boghs, Dahls. Når nu Prof. M. ikke har bedre Grunde at sætte imod en Höjsgård, Pram, Moth, der også skrev a med et Mærke over for å, Galskjot, Gamborg, Nyerup, for ikke at tale om de yngre, der allerede have erklæret sig just i Anledning af Prof. Ms. Angreb; så mener jeg vi kunne have det bedste Håb om at det samme Publikum, som i mindre end et halvt Hundredår aldeles forkastede ff, ffu for v, også trods Prof. Ms. Skrigen snart vil ombytte aa, aae med å.

Deres ærbødig hengivne

R. Rask.

Frimodige Yttringer om Skolelærernes Lønninger, og indbyrdes Underviisning.

(Slutning; see No. 59.)

Gives Steder, hvor det er ganske almindeligt, at Børnene lære hjemme at læse og stave, da følger det af sig selv, at indb. Underv. der er unødvendig; men uden at tale om, at de Forældre, som selv give deres Børn Elementarunderviisning, stundom lære dem saa slet, at Læreren først maa lade dem glemme det Lærte, før de kunne lære noget rigtigt, er det dog næppe alle, der have Tid til at sysle med deres Børns Underviisning. Om Sommeren søge, især i den fattige Classe, Fader, Moder og de større Børn Marken, og de mindre søge rimeligviis Skolen. Ere nu en Deel af disse Begyndere, og Læreren tillige har en ældre Afdeling for sig, saa maa han, hvis han ikke bruger indb. Underv., benytte den Tid til de Yngre, som han behøver til de Ældre.

Den Tid, da Skoleunderviisningen kan indskrænkes til 1 a 2 Aar, er uøinelig langt borte for Kjøbstæderne, den er vist længere borte for Landet. Ja fordrer man kun af Lærerne, at Børn skulle læse, uden at kunne læse sig til noget; skrive, uden at kunne indklæde sunde Tanker i Ordene; regne, uden at kunne opløse forefaldende Opgaver; er det kun dette Maal, Staten vil opnaae ved sine Opoffrelser for Skolevæsenet; saa har jeg udtømt mit Emne; men skal Ungdommen lære disse Ting saaledes, at de kunne gavne den, skal den ei alene kunne opplappre sin Lærebog, men deri finde sand Leveviisdom, skal den lære af een eller anden for den nyttig Videnskab saameget som den behøver, skal den øves i at tænke, slutte og dømme; skulle Landvæsensselskaber, Bibelselskaber og Præstens Taler, i Tiden være den til Nytte; saa bliver af de 6 til 7 Skolegangsaar, ingensinde et eneste overflødigt.

Haardere Beskyldninger mod Methoden ligge deri, at den fremstilles som skadelig, i det man vil bringe os til at troe, at ikke een af

100 Skolelærere, især af de ældre, kan udføre den med Nytte; at den giver Anledning til Feil og Unoder; at Tabellerne ꝛc. ere kostbare og kunne næppe vare eet Aar.

Det er Held for Methoden, at Erfaring herom siger ganske det Modsatte. Har Sjelland og Møen i Hundredeviis saa usle Skolelærere, da er dette Stift at beklage. Jeg haaber, at ikke een af Hundrede skulle være saa tungnem; thi da kunde han umuligen være Lærer. Den før omtalte Skole har en Tid været anseet som Nørrejyllands Normalskole, og deri ere over 200 jydske Skolelærere underviste i Methoden. Jeg har seet dem alle (de fleste efter 2 Dages Øvelse, den tredie Dag) med 140 til 162 Børn, aflægge deres Prøve, og ikke een af de 200 Lærere har bragt denne, næsten uoverseelige Skole i Uorden.

Skolevæsenet forbedrer overalt Ungdommens Sæder, og det nye Skolevæsens Virkninger ere i denne Henseende overalt kjendelige. At indb. Underv., fremfor enhver anden Methode, er skikket til at udbrede Sædelighed, seer jeg ingen Grund til, har heller ingen Beviser for, med mindre at en Skole er anbetroet en for Ungdommens Sædelighed ligegyldig Lærer; men at den heller staaer tilbage deri fremfor andre Methoder, maa jeg, ifølge Erfaring, benægte. Har man i en Skole efter indb. Underv. fundet Unoder, da er det Lærerens og ingenlunde Methodens Skyld.

Tabellerne ansees for kostbare og kortvarige. Den ofte omtalte Skole blev ombygget for indb. Underv.; man maatte hænge Tabellerne paa de raae Vægge; Børneantallet var stort, altsaa var i Skolestuen megen Fugtighed; ikke den hele Winter og næppe den paafølgende Sommer var istand til at tørre den; Mul slog ud overalt, saa at man ordentlig kunde klippe Væggene; næsten alle Tabeller have hver Dag været i Brug, og dog har det først i denne Sommer været fornødent at overklistre en Deel af Pappene med nye Tabeller. Og da Pappene endnu i mange Aar ere gode, hvilken ubetydelig Bekostning var altsaa ikke Tabellernes Indkjøb? Men skulde

Skolecassen derimod siden 4de Dec. 1820 aarligen have anskaffet 162 Abcder, da havde den næppe sluppet med mindre Udgivter, og man skulde dog troe, at det Barn, der har gjennemlæst 80 Tabeller, er gaaet betydelige Skridt forud for det, der har lært en Abced. Men her ere de tvungne, til en vis Tid indkrævede, for Alles Dine synlige Udgivter, atter Grunden til Besværinger. Naar hver Mand selv anskaffer, efter egen Leilighed, Læsebøger til sine Børn, saa taler man ikke om at de koste noget; thi det hører til Tidens Overfladiskhed, ikke at undersøge saa nøje.

Det er ilde, at ved saadanne Leiligheder spille de Tilfredse gjerne stumme Roller og lade de Utilfredse føre Ordet. Endnu mere ilde er det, naar de, ifølge individuelle Anskuelser, Misfornøjede, uden tilbørlig Prøvelse, indføre disse Anskuelser i offentlige Blade, og derved saa let forlede Almuen, berøve den den saa nødvendige Tiltroe til Regjeringens Foranstaltninger, og hindre de heldige Virkninger af de hensigtsmæssigste Bestræbelser, istedet for at opsøge de Mangler, der kunne findes ved enhver menneskelig Indretning, opsøge Midlerne, hvorved de kunne forebygges, og da meddele Vedkommende de gjorte Jagttagelser, eller i det mindste benytte dem i egen Virkekreds, og saaledes handle den indsigtsfulde og redelige Embedsmand værdigt.

Randers, d. 16de Juni 1825.

H. N. Bache,

Førstelærer ved den Kirketerpske Borgerskole.

Enucleationer.

Sminken bør Man derfor hade, fordi den skjuler Uskylds og Undseelsens Rødme, som næstefter Morgen- og Aftenrødmen er det skjønneste Rødt i Verden. De hvide Fruentimre ere — netop fordi de kunne rødme — langt skjønnere end de Sorte, og den som opfandt Sminken gjorde dem en Tjeneste, som ikke kunne rødme.

Naturen skrev Mandfolkansigterne med Fractur, Fruentimmeransigterne med Cursivskrift. Sminken sletter disse smaae Bogstaver ud, og Man spørger forgjeves: Hvis er Billedet og Overskriften?

Kjære Ven! Jeg kan ikke tage Dig det ganske ilde op, at Du seer paa Skjønhed; men gjem denne Lære som Sølv og Guld: Gift Dig ikke med den Skjønneste i Staden! den skjønneste Kone tager af i Ægtemandens Øjne, men hos Alle, som have beundret og endnu beundre hende, vinder hun ved den Tvang, som Ægteskabet paalægger, og denne Omstændighed trækker Dunster sammen, som foraarsage et skrækkeligt Uvejr — jeg staaer ikke inde for at det jo slaaer ned. Et skjønt Fruentimmer duer ikke til Kone, men vel til Concubine; thi denne ligner et Lys under en Skjeppe. Det er ikke vanskeligt at bekomme det, som hele Verden vil have, men det er vanskeligt at beholde det.

Ligesaalidet som jeg vilde raade Nogen til at gifte sig med en Hyklerinde i Religionen; saalidet vilde jeg anbefale en Fritænkerinde. Intet er afskyeligere end et Fruentimmer der taler imod sin Kirkes Lærdomme. Et lille Anstrøg af Overtro klæder derimod et Fruentimmer godt. Luttrede Religionsbegreber er den eneste Videnskab som gjør det elskværdigt. Alle Fruentimre have et Hang til Fritænkeri; store Aander til Bigotteri i den Religion, hvori de ere opdragne. Jo dybere Man tænker jo tilbøjeligere er Man til at tvivle om det, som middelmaadige Hoveder troe, og at holde det for Sandt, som den almindelige Mand troer. Adelen gaaer simpelklædt, Landmanden ligeledes; Borgeren — den højere og lavere — klæder sig prægtigt. De Hoveder, som grændse nær til de Store, ere hemmelige Spottere; de af denne Klasse, som sidde nederst, og ere ligesaa nær de middelmaadige Hoveder, som Disse de Store, betragte Religionen som et Par Vandstøvler, Man kun bruger i slet Vejr. Store Hoveder som skreve imod Religionen, have gjort det imod

deres Overbeviisning. Man kan antage det for afgjort, at store Mænd troe paa Spøgelser.

Ingen stor Mand kan addere; de andre Species gaae bedre, men der er dog altid Fejl i Regningen. Hvo der i sin Ungdom er en Regnemester, bliver aldrig i sit Liv nogen Newton, nogen Copernicus eller nogen Leibnitz.

(Meddeelt af Frederik Møller.)

Indenlandske Efterretninger.

Den 15 Julii d. A. underkastede Studiosus Philologiæ Rudolph Henrichsen sig den ved Forordningen af 24de October 1818 befalede Embedsexamen for Lærere ved de lærde Skoler og erholdt Characteren Laudabilis.

Spørgsmaalene ved denne Examens skriftlige Prøve vare:

1. Succincte introducantur lectores in nexum dialogi inter chorum Eumenidum aeschylei dramatis v. 228 et Orestem, qui ex jussu Apollinis ad aram numinis Athenarum tutelaris confugerat; illustrato paucis ipsius dramatis argumento, dataque ex antiquissimis Graecorum mythis aliqua saltem de Eumenidum significatu notione, spargantur usque ad finem chori v. 386, ubicumque interpretationis et critices arte opus fuerit, lumina, sed breviter et acute, commentatoribus haud consultis.
2. At fremsætte de vigtigste Regler for den historiske Critik eller for Bedømmelsen af historiske Beretningers Troeværdighed, og oplyse disse Regler med passende Exempler deels af den gamle, deels af Middelalderens Historie.
3. Exponatur, quinam sint potissimi antiquitatum Romanarum fontes, quasque rationes in illis ad usum convertendis sequi oporteat; et Græcos quidem earum fontes quod attinet, monstretur gravius aliquod antiquitatum caput illustrando, quænam illi, cum de rebus Romanis agatur, habeant commoda, et quibus rursus incommodis iidem premantur.

4. Proposito Ovidii Nasonis consilio in Fastorum opere componendo, detur brevis conspectus et dijudicatio loci de Jano agentis Lib. I, 63—294; versus: 115—144 diligentius, quatenus opus est, explicentur; tumque paucis ostendatur: partim, quænam, juxta scriptores et prisca monumenta, mythi de Jano sit origo, vis et natura, partim, quamnam Ovidio, res mythologicas tractanti, auctoritatem tribuere debeamus.

5. At give en almindelig Udsigt over det osmaniske Riges politiske Forholde til det christelige Europa i det Tidsrum fra Constantinopels Erobring indtil Midten af det 16de Aarhundrede, med Angivelse af de vigtigste Forhandlinger i samme Tidsrum, sigtende til at afvende den Christenheden truende Fare.

6. Explicetur vat. Habacuci caput tertium a commate 3 ad 11 (incl.).

7. Inde a renatis litteris et typographiae inventione primi cultiorum litterarum propagatores omni studuerunt opera, ut classicos auctores ex codicibus mss. ederent. Quaritur hinc, quatenus hoc per aliquot horarum otium fieri poterit: quanam fortuna in litteris graecis usi sunt primi editores? quaenam ipsis fuerunt consilia? quibus rerum humanarum vicissitudinibus accelerabantur haec studia, quibusve retardabantur? steteruntne editores semper intra justos commentandi et emendandi textus terminos, qualiave damna ex juvenili illa recentiorum criticorum emendandi textus prurigine in graecas redundarunt litteras?

Odense, den 26 Juli. Naar offentlige Blade fortælle, at der ved Engelland er fanget en Hellesflynder paa 83 Pd., fortjener det vel ogsaa at anføres: at i Onsdags bragte nogle Fiskere fra Nordenhuse en Helleflynder til Torvs i Nyborg, der veiede 93 Pund. Den blev solgt for 8 ß. Pdt.

Aalborg, d. 20 Juli. Natten imellem den 14de og 15de Juli er paa den Kongelige Forstrand ved Lønstrup indstrandet i stærk taaget

Veir Galeasen Anna Maria af Odense, drægtig 23 Læster, ført af Skipper J. C. Anderschou, tilhørende Kjøbmændene Andrup og Bang i Odense, samt Skipperen. Skibet kom fra Newcastle, bestemt til Odense med en Ladning Steenkul, Slibestene, Steentøi og Sæbe. Af Skibet, som er sønderslaget, er Inventariet, Seilene og Tougene, men af Ladningen kun ubetydeligt bjerget. Resten er total forliist. — Det Bjergede, som bortsælges ved Auction den 28 Juli, bestaaer af følgende: 6 Casser hvid eller guul Sæbe, 49 Stkr. Slibestene, noget Steentøi, samt 3 Ankere, 2 Ankertouge, 1 nyt Kabbeltoug, 2 nye Trosser, nogle ældre dito, endeel Seil, saaog Vandter, Stage, Master, Rundholdter og øvrigt staaende og løbende Redskab, og endelig en Deel Vrag af Egeplanker, Bjælker m. v.

Aalborg, den 23 Juli. Ved den over Kjærs Mølle den 5te Juli afholdte 5te Auction, blev det høieste Bud 10,150 Rbdlr. Sølv, som senere er forhøiet af Frue Justitsraadinde Hillerup til den ved 3die Auction budne Sum 12,100 Rbdlr. Sølv, hvorpaa er meddeelt Approbation. I Aaret 1815 solgtes Møllen til den forrige Ejer for 120,000 Rbdlr. — I Gaar havde vi en ikke stærk Torden, ledsaget af en velgjørende Regn, hvortil Jorden meget trængte.

Viborg, den 25 Juli. I Dag jordedes med fulde militære Honneurs og Borgerbevæbningens Musik, afdøde Borgercapitain D. C. Bendix. Ved Graven fremsagde S. T. Hr. Pastor Friis nogle Christendommens og Trøstens Ord, til Minde om den bortkaldte hædrede Medborger og til Beroligelse for hans trøstesløse efterladte Enke og 5 Børn.

Blandede Efterretninger.

Ny Opfindelse.

Den 12te Januar dette Aar om Aftenen Kl. 9 opvakte en Rytter i Strandgaden i London den mest levende Nysgjerrighed hos alle, som saae ham. Fra hans Fødder nemlig frem-

skinnede et stærkt Lys, som opklarede Brostenene adskillige Favne langt foran ham, og hvorved der næsten blev frembragt et Dagslys omkring Hestens Hoved. Dette Hexerie bestaaer i en meget nyttig Opfindelse. Rytteren, en Herr Peat, der var kommen fra Fomford i Essex til London, havde nemlig under Stigbøilerne anbragt 2 Lamper af egen Opfindelse, paa hvilke de 3 Sider vare bedækkede, saa Lyset kun kastedes forud, og det uden at blende ham. Ikke den mindste Hindring i Nattens dybeste Mulm kan under dette klare Lys blive overseet. Lamperne ere fyldte med sædvanlig Olie, og saaledes stillede, at Hestens Gang ikke gjør Lysflammerne nogen Hindring.

Koppe-Indpodningen er i umindelige Tider i Brug i Østerlandene, men dens Indførelse i Europa har man fra Aar 1717 Lady Montague at takke. Hun var, som bekjendt, Gemalinde af den engelske Gesandt i Constantinopel, fik Adgang til Storherrens Harem, saae her Koppe-Indpodningen, og tog ikke i Betænkning at anstille et Forsøg med sin Søn, som fuldkommen lykkedes.

Juli! du Glædens og Blomsternes Tid
Ofte du hyldtes saa deilig og blid —
Helst vi dig signe naar Tidernes Tolk
Atter forkynder det lyttende Folk:
Nu skrive vi Ni over tyve.

Blandt Oldinge herlig i ypperste Kreds,
Undet af Danmark, med Skjæbnen tilfreds,
Lever den Ædle, som os nu blev fød,
Ofte saa Dagen fra Tidernes Skjød
Velsignet og venlig ham smile!

Sædvanlige.

Camilla, dybt af Sandhed rørt,
har, da hun gik til Præsten, hørt:
at "Konen tidt er Den, der bedst indgyder
"sin Mand de sande Christendyder."
Imellem dem — som vel Du veed,
min Læser! — øverst staaer paa Listen
Taalmodighed.
Camilla, sjeldnest kjærlig, oftest kold,
jo meer han venlig er, des meer en Trold,
o, hvor Camilla gjør sin Mand til Christen!!!

Just Justesen.

Kjøbenhavns Børs, den 29de Juli 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 211		
Species 213		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 12½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	194½	195 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	52½	53 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	94¾	95 Rbd. Sedl.
Dito Dito	89¾	90 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	103	103½ Rbd. r. S.
Dito Dito	110	110½ i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99¾	100 Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99¾	100 Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	106	106½ i Banco.
4 pC. Dito nye	98¼	98¾ i Banco
Asiatiske Actier	89	— i Sedler

3 pC. nye danske Oblig., 3 M. efter at samme ere udstædte, 70 L. Sterling. 1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Hæcke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Toogtyvende Aargang. No. 62.
I Etatsraad F. Thaarups Fraværelse redigeret af Chr. Thaarup.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 2 August 1825.

Amateur-Concerter.
(Frit efter Jouy.)

Fru Lerkenskjold — allerede i tre Aar Enke, og Moder til et Par Døttre, som hun gjerne vilde indføre i Verden, lod mig nyligen indbyde til en musicalsk Aftenunderholdning, der skulde gives i hendes Huus, og jeg forsømte ikke at indfinde mig til bestemt Tid. Man havde gjort tre Værelser ryddelige, og selv Sovekamret var taget til Hjelp. I Baggrunden stod et nyt oppyntet Pianoforte, og til dette lænede sig en Harpe, hvis Overdeel prydedes af Rossinis Hoved, udarbeidet i Træ, og hvis Strenger, fra Minut til Minut, gave en Tone fra sig, da man havde stemt dem for stærkt. Fru Lerkenskjold, i dyb Hofsorg, men alligevel meget glimrende paaklædt, gjennemgik, da jeg traadte ind i Sahlen, med vigtige og stolte Øjekast, Raderne af hendes indbudne Venner og Veninder, og forkyndte med lydelig Stemme hvilke Nydelser man kunde vente sig. Jeg erfarede da, at vi vilde faae en Qvartet af Boccherini, "en sand himmelsk Musik", og at den unge Vestindianerinde, Frøken Erixa, vilde henrykke os med sin fortryllende Stemme; fremdeles: at vi vilde faae Leilighed til at beundre Frøken Lovise Lerkenskjold, den yngre, paa Harpe og hendes ældre Søster, Frøken Vilhelmine, paa Pianoforte. Naturligviis udbad man sig forud vor Overbærelse, thi de vare alle jo kun Dilettanter — men — heller ikke at forglemme, Dilettanter af første Rang. — Den, der dirigerede Orchestret, kaldte sig en Eleve af Baillot. Frøken Erixa havde en Stemme, som i Omfang, hverken Jfr. Zrza's, eller i Bøjelighed Demoiselle Pohlmans kunde sammenlignes med.

Forberedelserne syntes mig noget langvarige, for ei at sige kjedelige. Der er allerede forløben en halv Time, og endnu er den første Violinist ikke færdig med at califonere sin Bue, eller den første Fløitenist med at sætte Mellemstykket paa. Derhos tvinger det rebelske mi, fa, sol &c. hvert Øjeblik de frivillige Konstnere til, med de bekjendte forunderlige Grimasser, at stemme paa ny. Endeligen er Alting i Orden, og den diri-

gerende Violin giver Tegnet. Men Himmel, hvilken Tonestrid! Trods al Stemmen vil Accorden ikke indfinde sig; her springer en Streng, hist møder et Feilgreb, og Boccherini har den Skjebne, at hans Qvartet opløser sig med hver Tact i den fuldstændigste Dissonanz, men som dog ikke afskrækker de uforfærdede Spillemænd fra at følge med al Magt deres Vei. Een af de yndigste Compositioner blev paa denne Maade forvandlet til en sand Helvedsmusik. Adagio bliver, istedetfor smeltende, søvndyssende; Presto spillede man en Galop og Tutti med et sandt Raserie. Alligevel applauderede Tilskuerne, som man let kan forestille sig, og Fru Lerkenskjold modtager, med stolt Beskedenhed, Tilhørernes Tak for den Nydelse, hun havde forskaffet dem.

Nu fremtræder den smukke Vestindianerinde. Hun sætter sig med Ynde hen ved Pianofortet og lader de nydelige Fingre løbe op og ned paa Tangenterne. Frøken Vilhelmine accompagnerer hende med Sang. Et skurrende Præludium bebuder Foredragets Begyndelse. Alle lytte i den dybeste Taushed. Frøken Erixa spiller en forslidt Romance af Romagnesi. Ved hver Node gjør hun et Holdt, en Cadence, en Op- og Nedstigen i Løb, og saaledes bliver da en simpel, til Hjertet talende Vise forvandlet til en Bravourarie, som man til Slutningen rasende beklapper, medens den lykkelige Skjønne, med glædestraalende Oine, trækker sig tilbage til sin Plads blandt Tilskuerne.

Nu forestod mig den Plage, at skulle høre Variationer paa Harpe med Hornaccompagnement, foredragne af Frøken Lovise. Fem B-Moll er foretegnet, Papiret er ganske sort af Kryds, Qvadrater, Crescendos, Diminuendos, Fortes, Fortissimos 2c., og Regnen og Hagelen af usammenhængende Toner, Pedalens fortsatte Bearbeiden vise mig tilfulde, at Frøken Lovise ikke blot er udøvende, men ogsaa skabende Konstnerinde. "Hvad synes Dem derom"? hviskede mig den meer end lykkelige Moder i Øret. "Er hun ikke allerkjerest? O, hun er en Engel i at overvinde Vanskeligheder!" Guderne skee Tak! de sidste Variationer ere forbi. Mad. Lerkenskjold, hendes Datter og hendes Musiklærer svømmede i et Hav af Lykke og Salighed.

Baillots Eleve fremtraadte nu; jeg forfærdes. En Concert af Viotti. Hvilken Smidighed har dette Menneske ikke i sine Arme og Ledemode! Hurtigere end Lynilden adsplitter Skyerne flyver den venstre Haand op og ned ad Gribebrædtet, og søger ved Violinstolen endnu Toner, hvis Skarphed og skjærende Egenskab Paukernes gjenlydende Skind med Smerte føler. Det er en Concert, det er en Storm, et Uveir . . . . Men her mangle et Par Noder! Dog, hvad siger det! Tusind andre trænge sig som Bølgerne af et Vandfald ind — en skjærende Tone sønderslider mig Sjelen — Buen glider af bare Hastværk engang ud — Endelig er den uforfærdede Virtuos lykkeligen kommen til Rondo-Finalet; tykke Sveddraaber bedække hans Pande — han samler igjen de sidste Kræfter . . . Apoll være lovet, det er forbi. Forsamlingen skriger af Henrykkelse; ogsaa jeg tørrer mig Angstsveden af Panden.

Med et Mod, som jeg selv forbauses over, har jeg nu overstaaet den første Deel af Concerten, og med en Konst, som jeg ikke havde tiltroet mig selv, lykkedes det mig at skjule den frygtelige Gabesyge, jeg blev betagen af. Men

nu, nu satte Husets Frue sig hen ved Pianofortet. Hun aabner Munden; jeg bæver; hun istemmer nogle Accorder; en stor Arie af Gretry begynder. Den hele gamle Skole, med alle sine flaue Manerer, suser mig forbi; snart er det en Chavrottement af Toner, snart en Strøm af løbske Noder, snart en Fiasen uden Øjemed, Sands eller Ende.

Desuagtet skjelve alle af Glæde, da Fru Lerkenskjold reiser sig, men jeg Ulykkelige seer, at jeg endnu ikke er ved Maalet. Frøken Vilhelmine iler med at indtage den Plads, hendes Moder nyligen havde forladt. En stor Sonat venter os. Forgjeves plager den unge Dame sig med Triller, Forslag, med Op- og Nedfaren i Discant og Bas, med Hændernes Krydsen, med hele Strømme af Toogtredivtedele, med Forte og Piano, med Trioler, Løbere &c. Det stakkels Barn gjør sig det virkeligen meget suurt; jeg seer det paa hendes Aandepustenhed, paa hendes Hovedbevægelser, paa hendes Ansigtsmusklers feberagtige Krampetræk. Man applauderer, man roser, man ønsker til Lykke; dette er nu saaledes i sin Orden, men henrykt, rørt, glædet føler sig intet Hjerte.

Claveerspillerinden reiser sig. En Herre med Noderne i Haanden og Briller paa Næsen træder frem. Han aabner Munden; med Forfærdelse hører jeg de tynde og høje Toner af en Obo fremstige. Saaledes bliver under de modbydeligste Grimasser den hele Cavatine: di tanti palpiti foredragen og varieret. Lykkeligviis var han den sidste Virtuos, der lod sig høre. Et Chor og Final af Haydns Skabelse, efter Huusfruens Anordning, ender Concerten. Udførelsen af samme er den indledende Qvartet af Boccherini værdig og kroner saaledes en Konstnydelse, ved hvis Erindring jeg endnu føler en Gysen.

Der blev nu gjort Plads og en Declamateur fremtraadte. Det var Hr. Donnerschmetter, en Mand, bekjendt for sit store declamatoriske Talent. Han satte sig i en theatralsk Attitude; purrede sig i Haaret, bed sig adskillige Gange i Neglene, og begyndte, efterat have bekiget den knyttede Haand temmeligt nøje, saaledes:

For Sind er intet Riche
Och so ei Schwerrig fri,
Vee dem, som sich beriche
Ved Ran og Tiverie.

Og paa denne Maade vedblev han at declamere Wessels Ode: den frie Vognleie, til alle Tilhørernes Tilfredshed. — Da han var færdig fremtraadte igjen den unge Hr. von Bergen, der ikke allene i danske, men ogsaa udenlandske Selskaber har erhvervet sig stor Berømthed for sit eminente Genie i at agere og declamere Tydsk. Han havde, efter Manges Ønske, valgt Das Mädchen aus der Fremde, af Schiller, og begyndte saaledes:

In einem Dal bei armen Hirden
Erskien mit jedem junchen Jahr,
Sobald die ersten Lerken swirden,
Ein Mädken, sjøn und wunderbar.
Sie war nikt in dem Dal gebohren,
Man wußte nikt, woher sie kam,
Dog snell war ihre Spur verloren
Sobald das Mädken Abskied nahm.

Da Declamatørerne vare færdige, betakkede de fleste Tilstedeværende sig hos dem for den Nydelse, de havde forskaffet Selskabet, og Dr. philosophiæ Stygotius forsikkrede, at han paa

hans Udenlandsreise havde hørt mange berømte Declamatører, men aldrig en eneste, hvis Declamation kunde sammenlignes med den unge Hr. v. Bergens.

Lad os tilstaae, at Dilettanterne i Musik ere ganske det samme hvad Halvvidere i Literaturen ere. Det samme Umenneske, som nu forelæsende piner os med sine Sonnetter og Districher, vilde ogsaa musicalsk martre os, dersom han var istand dertil. Den Syge, at ville glimre, at ville samle en Kreds af Beundrere omkring sig; Forældrenes Stræben efter, at vise Verden den kjere lille Datters eller den forkjelede lille Søns Talent; den ringe Agtelse, man har for andre Folks Tid; den Forfængelighed endeligen, i Følge hvilken de saakaldte Konstvenner troe sig berettigede til at oppebære hos Andre en Tribut af Bifald: disse ere Aarsagerne til denne hele latterlige Higen og Fremtrængen, der hver Dag voxer i et virkeligt rædsomt Forhold. Det synes ordentligen, som om vi levede i en Tid, da enhver Hjerne er betagen af en musicalsk Manie. I Sandhed, det er een af de mærkeligste Forandringer, der ere indtrufne i det private Liv. Lysten at udmærke sig ved musicalske Talenter er trængt fra de Riges Sahle til Middelstandens Stuer, og snart vil den ogsaa udbrede sig i Kjelderne. Seer man ikke allerede i hver Bagerstue den trinde Datter af Huset tilbringe adskillige Timer om Dagen ved et Instrument? Og er ikke Adresavisen opfyldt med Anmeldelser, der ikke love mindre end, efter sex Maaneders Underviisning, en fuldkommen Færdighed i Musik? Snart vil der ikke gives nogen Drenge- eller Pigeskole, hvor man jo har en Syngelærer ved Siden af en Danselærer. Ingen Skomager eller Skræder kan nu bortgifte sin Datter uden at give hende et Pianoforte af i det mindste 100 Speciers Værdie til Brudegave.

Enucleationer.

"Statens Øje burde opmærksomt være henvendt paa, at bortrydde de Fordomme som hindre Ægteskaberne, især i de højere Stænder; thi Ægteskabet er en lille Stat; saaledes som det gaaer til i de fleste Huse, gaaer det til i hele Byer, og Hovedstaden er et meget troere Billede af Provindsen, end Hoffet af den hele Stat. Fra Arildstid var Ægteskabet Moralitetens Termometer, og som det staaer til med Ægteskabet, saaledes staaer ogsaa Sædelighedens Actier. Gaae i hvilket Fængsel Du vil, og Du vil finde den største Deel at være Ugifte. Sammenregn alle Forbrydelser — Pluraliteten vil komme til at staae under Rubriken: Coelibat. — Et ugift Menneske har kun Hensyn paa sig selv; en Gift har Elskede, hvis Vel er ham dyrebart. Overhovedet ere Mandspersoner, som leve i Coelibat, ryggesløse, men Fruentimre bigotte. Man siger at Folk, som blive i Coelibatet, leve længere; men det er ikke afgjort; thi en Pebersvend pudser og pynter sig, han glatter og forebygger enhver Rynke, og denne Maske foraarsager, at Man tager fejl af hans Alder; men naar han døer — hvo bryder sig om hans Død, hvo veed at han døer, eller hvor gammel han var."

Meget vel, kjære Ven! Det var svært Cavalleri imod de stakkels Pebersvende, til hvis Classe Du dog veed at jeg mere hører ved Andres end min egen Skyld. Men lad os see, om Vi ikke kunde betragte Coelibatet fra en anden og mildere Side. Vel veed jeg, at en berømt tydsk Forfatter — Goethe — etsteds har sagt: "Et Menneske i ugift Stand, er i Henseende til Fremtiden en sorgesløs Vild, der hugger Træet om for at plukke Frugten." — Men skulde dette virkelig være Tilfældet med alle Ugifte? Uden Sædelighed og uden Fornuft vilde de vistnok handle saaledes; imidlertid gaves der stedse imel-

lem dem Menneskevenner eller Saadanne, der ikke blot tænkte paa dem selv, men ogsaa paa det Almindelige; og var ikke disses Dyd renere og uegennyttigere, end om de havde gjort Alt for deres kjære Børns Skyld? Tilstaaet at Ugifte, i de ringere Stænder, ikke staae i det bedste Rygte; blive da ikke mange ypperlige Mænd, der mere ere skabte for en Verden end for et Huus, ved Ægteskabsbyrderne hindrede i deres store Kald. Hvo som har Børn, troer at have tilstrækkeligt affundet sig med hiin ædle Drift for sit Navns Forevigelse. Ugifte slippe ikke saa let derfra; og naar vise Mænd paastaae om disse, at just de have baaret stor Omhu for Efterkommerne; saa udlede disse vise Mænd deres Paastand fra den Omsorg og Selvopoffrelse, Pebersvendene anvende for at blive udødelige. Af alle Kræfter bestræbe de sig derfor, og vandre den smalle, den aandelige Vei, naar den større Hob naaer Livets Krone paa en bredere og behageligere Vei. Frie for de Lænker, Huuslivet paalægger dem, bryde de sig hverken om gode eller onde Rygter; tage intet Hensyn paa Kone og Børn eller deres Ægtefællers velmeente Bekymringer; have mere Tid til at være Statens Venner og Velgjørere, ja det hele menneskelige Kjøns. Søger, saa ville I finde i eders Genealogier, at Pebersvende have grundet eller befæstet de fleste Familiers Lykke og Berømmelse. Socrates og Plato elskede uden at være forlibte; Leibnitz og Kant, Hippel og Holberg vare Pebersvende, og Rousseau skulde ikke saa tidt have været Hans Jacob, naar han ikke havde været Thereses Mand. Selve Digteren begeistrede aldrig Kjærligheden, men kun Forestillingen om den. Man maa være vaagen for at kunne fortælle sin Drøm. Sundhed og Velbefindende ere de Muser, som henrykke og hæve Os over Os selv. Samson havde Styrke og Salomon Viisdom; begge tabte ved Kjærligheden. — Hine Ord: "disse ere mine Brødre, Søstre og Mødre" ere velsignelsesfulde for Pebersvenden. — Har han Slægtninge, saa har han Børn; — har han Menneskekjærlighed, saa har han Arvinger i svære Mængde.

(Meddeelt af Frederik Møller.)

Indenlandske Efterretninger.

Hr. Kammerraad Just, i Viborg, leverer i Viborger Samler No. 89 en Fortegnelse over de Partier af spansk og forbedret Race-Uld, som den Hr. Justitsraad, Ridder Bruun tilhørende Klædefabrik: Bruunshaab, $\frac{3}{4}$ Miil fra Viborg, i Sommer har kjøbt. Sælgerne, Qvantiteten af Ulden og den for samme erlagte Betaling er følgende: 1) Hr. Forpagter Fangel paa Vildmosegaard, 119 Lispd. 14 Pd. for 1100 Rbdlr.; 2) Hr. Krigsraad Fjelstrup til Sindinggaard 96 Lispd. 7 Pd. for 840 Rbdlr.; 3) Hr. Nyssom til Kjeldgaard i Salling 61 Lispd. for 740 Rbd.; 4) Hr. Overretsprocurator Schmith til Krogsdahl 69 Lispd. 8 Pd. for 570 Rbdlr.; 5) Hr. Sørensen paa Laulund 48 Lispd. for 380 Rbdlr.; 6) Hr. Greve af Frys til Grevskabet Frysenborg 38 Lispd. 12 Pd. for 290 Rbd.; 7) Hr. Djørup til Aunsberg 21 Lispd. 7 Pd. for 160 Rbd.; 8) Hr. Dalsgaard til Krabbesholm 16 Lispd. for 135 Rbdlr.; 9) Hr. Krigsraad Bahnson til Randrup 16 Lispd. for 132 Rbdlr.; 10) Hr. Ritmester v. Halling til Friisholt 15 Lispd. for 97$\frac{1}{2}$ Rbdlr. — Ialt 25 Skippd. 2 Lispd. Uld for 4444$\frac{1}{2}$ Rbd. Sedler.

I samme Nummer af Viborger Samler leveres en Fortegnelse over 10 Tugthuusfanger, som af Hr. Pastor Friis afvigte 20de Juli bleve confirmerede i Tugthuuskirken i Viborg, nemlig: 1) Vilhelm Adamsen, 18 Aar gammel; 2) Niels Olesen, 49 Aar, er Fader til en Pige; 3) Niels Christensen, 36 Aar; 4) Kirsten Marie Rasmusdatter, 20 Aar, er Moder til en Søn; 5) Else Marie Pedersdatter, 15 Aar; 6) Mariane Pedersdatter, 40 Aar, er Moder til en Datter; 7) Lene Didriksdatter, 42 Aar, er Moder til en Søn og en Datter; 8) Karen Frederiksdatter, 41 Aar, hun er Enke, Moder til 2 Sønner og 2 Døttre; 9) Else Marie Jørgensdatter, 19 Aar; 10) Barbara Sørensdatter, 42 Aar, hun er Moder til en Søn og en Datter, hvilken Sidste er den under No. 9 nævnte. — 8 af disse Fanger ere paa kortere og længere Tid inddømte for Løsgængerie og Betlerie, 1 for Betlerie og Tyverie og 1 for Tyverie. Alle ere

de, paa No. 5 nær, af de saakaldte Natmændsfolk, hvis omflakkende Liv gjør det saare vanskeligt for vedkommende Religionslærere at have tilbørlig Opsigt med deres religiøse og moralske Opdragelse.

Blandede Efterretninger.

Philosophen Garve.

Ingen Lærd fortjente med større Føje Navnet af Verdens-Philosoph end C. Garve. I sit Foredrag var han en sand Antipode af Kant. Ligesaa abstract og mørk dennes Stiil er, saa lys og almeenfattelig, ja skjøn var hiins. Men Tydskland paaskjønnede langtfra ikke hans Værd, i det mindste ikke saalænge han levede. Af Legemsbeskaffenhed svag, tilbragte han i det Hele, især med Aarenes Tiltagen, et Liv, hvori hans Philosophie var hans vigtigste Støttestav. I Zeitgenossen, neue Reihe No. XVI læses en interessant Biographie af Garve. Nogle Træk fortjene at anføres her. Da der engang i Nabolavet af hans Bolig udbrød Ild, som truede med at tage fat i denne, fandt hans Ven Dittmar, der var gaaet hen til ham, Garve ganske rolig, som om der var intet at befrygte. Nogle Folk lode ham vide, at der allerede vare fløine Gnister hen paa Høloftet af hans Huus. Det er *meget mueligt*, sagde han da, at mit Huus kan brænde af. Skulde Faren tage til, saa beder jeg Dem (henvendende sig til Dittmar) at tage Dem her af mine Børn; det skulde gjøre mig Ondt, om de ei skulde see Verdens Lys. I det han sagde dette, pegede han paa en Bogcasse, hvori Oversættelsen af Cicero befandt sig. Tiden retfærdiggjorde siden denne hans høje Mening om hans Yndlingsbarn, thi det oplevede fire Oplag. — Da det preussiske Religionsedict, der satte saa mangen Ven af Oplysning i største Bekymring, var udkommet, skrev Garve til Overconsistorialraad Zöllner, der var vendt tilbage fra en Reise til Schlesien: "hvorledes har De fundet Tingenes Tilstand i Berlin? Jeg formoder Alting vil komme snart i sin gamle Orden igjen. I det mindste anseer jeg det for ligesaa umueligt, at tvinge en Strøm tilbage til sin Kilde, som at bibringe det attende Aarhundredes Mennesker det femtende eller sextende Aarhundredes Tænkemaade ved Autoritet." — I sin Sygdom beviste han practisk Sandheden af de Grundsætninger, han i sine Værker forkyndte. Han led af en Kræftskade i Ansigtet, og denne tiltog efterhaanden saa meget, at det venstre Øje blev ham ganske fordærvet. I saadan en Forfatning maatte han, som let indsees, savne een af sit Livs største Nydelser, Betragtningen af den skjønne Natur, selskabelig Omgang, saavelsom Læsning og Skrivning. Sine Følelser ved denne Leilighed udtrykker han især i et Brev til Provst Spalding (d. 28 April 1795): "Nu tænk Dem en Mand, ugift og uden Beslægtede, der endnu desuden saaledes hindres i Nydelsen af sit eget bedre Jeg. — — Jeg har faa ganske fortrolige Venner og ikke engang en eneste Paarørende. Jeg maa søge Alt, jeg søges kun lidt, hvilket jeg dog nu trænger til; men der mangler mig fra Tid til anden paa en interessant Samtale. Jeg hindres meget i den frie Nydelse af Naturen; men jeg nyder dog endnu stundom dens vederqvægende Indflydelser. Kort, det Gode, jeg end kunde tabe, er endnu meget, og det er billigt, at jeg opregner det, holder fast paa det, taknemmeligen nyder det og tilfreds med den beskedne Lod af Glæder, haaber paa en bedre Tilstand i Fremtiden." — Til den samme skrev han d. 10 Jul. 1796: "Nu hengaae adskillige Dage, hvor jeg savner alt Besøg. Og min Trang til et dagligt Selskab er bleven større, da jeg mindre, eller ikke med samme Vedholdenhed, kan sysselsætte mig med mig selv. Men naar jeg eftertænker Gangen af min Skjebne og mit Livs Historie, saa har jeg Agrsag til at troe, at det ret er Forsynets Villie, enten at paalægge mig denne Prøvelse eller forskaffe mig den Øvelse, som flyder af en vis Mangel paa Forbindelse med Mennesker."

De Franske i Rusland 1812.

I M. J. Lemazuriers medicinske Historie om det russiske Feldttog 1812, læses rædsom-

interessante Efterretninger om de da herskende Sygdomme. De hurtige Marscher, som Tropperne maatte gjøre hen til Niemen, foraarsagede stor Udmattelse, og de indtræffende Sygdomme antoge en ondartet Characteer. Efter Overgangen over Niemen begyndte det stærkt at regne; den overdrevne Hede aftog betydeligen; Nætterne bleve kolde, og de slet fødte, udmattede Soldater bleve syge i Tusindtal. Kirker og Klostere i Wilna vare ikke tilstrækkelige til Hospitaler og kunde kun maadeligen indrettes dertil. Galdefeber eller Dysenterier, blandede med Typhus, herskede. Efter Smolensks Indtagelse tiltoge Sygdommene; thi Hospitalerne vare usle og i Saarene gik Koldbrand. Endnu sørgeligere blev det efter Slaget ved Moskwa, men den rædsomste Tilstand fulgte paa Moskaus Brand. Modløshed og Hjemvee tog Overhaand, med Plyndringen greb Indisciplinen om sig, og alle Følger af umaadelig Nydelse af de forefundne Levnetsmidler og Drikkevarer maatte indsinde sig. Imidlertid gaves der nogle vel indrettede Hospitaler. Catarrhaliske og gastriske Sygdomme, Koldfeber, Typhus, Blodgang, Catarrhe, Rheumatismus og Lungesvindsot vare de herskende Sygdomme. De Syges Tal i Hospitalerne beløb sig, med Indbegreb af Russerne, til 15000. Ved Tilbagetoget fra Moskau virkede Indisciplinen, Modløshed, Marschens Besværlighed og Kulde paa eengang. I Smolensk havde Sygdommene samme Characteer som de i Moskau; dog vare Hospitalerne i muligst god Stand. Men efter Afmarschen indtraf den store Kulde og den skrækkelige Overgang over Beresina. De fleste Hospitaler i Wilna ydede et rædsomt Syn; Typhus udviklede sig, og de ankommende russiske Autoriteter formaaede ikke at standse den. Førend Feldttogets Aabning indtil Begyndelsen af A. 1813 vare i Wilna og Nabodistricterne 55,000 Liig blevne begravede. I Febr. 1813 ophørte Sygdommenes Heftighed nogenlunde, og den nu ikke mere stedfindende Overfylding af Hospitalerne gjorde det muligt, kraftigen at yde de Syge Bistand.

Nilfesten.

Mærkværdig er i Ægypten den her aarligen høitideligholdte Nilfest, som allerede i den fjerneste Oldtid feiredes. I Begyndelsen af August aabnes Canalen. Vicekongen Mohamed Aly's Nærværelse, Hofetatens asiatiske Luxus, det glimrende Troppetog paa Øen Rundha og paa begge Bredder af Floden, de fra alle Sider tilstimlende Nabofolkeslag, tusind paa Nilen krydsende Barker, Trompeternes Lyd, Dans og Glæde, forherlige den. Masterne ere behængte med Lamper og Transparenter. Vicekongen giver Tegn til at aabne Canalen og en Scheik forkynder med lydelig Stemme Vandets Høide, hvorpaa Canoner affyres; Floderne styrte sig i Canalen og flyde til Cairo. Vicekongen kaster Penge i Canalen; raske Dykkere hente dem op. Naar Dammen er bortryddet, forlader man Øen Rundha og Kysterne, for i Cairo at see Vandet stige. Alle Palladser, Moscheer og Minarets ere illuminerede; prægtigen zirede Gondoler krydse overalt. Om Aftenen staaer Vicekongens Pallads aabent for Enhver. Alle Indgange, Façader, de indre Gaarde og alle Værelser ere oplyste; kostbare Tepper pryde de Sale, man kommer igjennem lige indtil Vicekongens Værelse; tolv overordentlig store Fakler paa høje Candalabre af Sølv, oplyse det. Her sidder Monarken paa sin Divan, omgiven af sine Officerer og højeste Embedsmænd.

Ligesom London i Fior havde Besøg af Kongen over Sandwichs-Øerne, er i Aar kommet en Konge fra de Nyseelandske Øer til Liverpool, der i egentligst Forstand har med Magt trængt sig ind i Hs. Majestæts Stater; thi da han var kommet op paa det engelske Skib, formaaede 4 haandfaste Karle ikke at kaste ham overbord igjen. Han kalder sig Tepahe, er 5 Fod 4 Tommer høi, har fyrige, men ikke vilde Øine, og er tatoveret fra øverst til nederst. Hele hans Skabning vidner om en uhyre Styrke, hvorpaa han og gav Beviis, da han tog en fiirskaaren Matros, som havde fornærmet ham, om Livet, svingede ham i stiv Arm over Hovedet og kastede ham med saadan Magt mod Dækket, at han ikke forvandt det i flere Dage. Capitainen selv reddede han, da han i en stærk Storm faldt

overbord, ved strax at springe efter og bringe ham igjennem de skummende Bølger til Skibet igjen. Han blev snart vant til europæiske Klæder, og har alt overstaaet Meslingerne i Liverpool. Ved at aarelades yttrede han, at Blod er en kostelig Drik; men har dog lovet, ikke mere at æde Menneskekjød, og at formaae sine Landsmænd til det samme, hvis han kun kan holde det. Da han var utilfreds med det Portrait, som en Maler havde aftaget, malede han sig selv uden Speil saa ligt, at det satte alle Tilskuere i Forundring. Over nogle Gevæhrer, Man har skjænket ham, er han sjæleglad, og forstaaer allerede temmelig godt at behandle dem; derimod er han høist utilfreds over, ikke endnu at være kommen til London, da han har foretaget sig denne lange Reise "for at gjøre Kong Georgs Bekjendtskab."

Eieren af en ved Bingley anlagt Spindefabrik vilde gjøre sin Bygning en Etage høiere uden at skade Taget. Ved en hydraulisk Presse hævede han Tagstolen paa hver Side 8 Tommer i Veiret, lod derpaa opmure ligesaa høit, og Taget atter hæve. Paa denne Maade bragte man den 30 Meter lange og 10 Meter brede Bygning 10 Fod høit i Stand. Omendskjøndt Taget er meer end 160,000 Pund svært, saa har dog dets Fasthed intet lidt; ikke en eneste Tagsteen er brukket itu, og Gevinsten ved denne Fremgangsmaade, istedetfor at aftage og igjen opbygge Taget, anslaaes til $\frac{8}{9}$ i besparede Omkostninger.

(Allg. Polizeiarchiv für Preußen. 1825.)

Alle Guldbjergværker i Europa udbringe ikke meer end 185,020 Pund Strl.; de i det nordlige Asien 76,770 Lsterl. De Amerikanske derimod Resten af det samtlige Beløb, 2,468,260 Lsterl. og dette i følgende Forhold: Ny Spanien 229,630 Lsterl. Ny Granada 672,500 Lsterl. Peru 111,530 Lsterl. Potosi og de østlig for Buenos-Ayres beliggende Provindser 73,180 Lsterl. Chili 400,550 Lsterl. og Brasilien 980,870 Lsterl. Den fulde Sum af hvad alle Sølvbjergværker indbringe er: 7,314,670 Lsterl. Heraf leverer Europa 484,580 Lsterl., det nordlige Asien 199,630 Lsterl. Resten leverer Amerika; nemlig Ny-Spanien: 4,945,340 Lsterl., Peru 1,292,440 Lsterl., Potosi &c. 1,019,070 Lsterl., og Chili: 62,820 Lsterl.

I Overkamps berømte Fabrik i Jouy forfærdiges et Slags gjennemsigtigt Lærred til Rullegardiner, der ere tegnede og malede som de gamle Kirkevinduer, og ere af overraskende Virkning naar Lyset skinner igjennem.

Kjøbenhavns Børs, den 2 August 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 211		
Species 213		
Specier solgtes til 12 Rbmk. $12\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	193	$193\frac{1}{2}$ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	53	$53\frac{3}{4}$ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	95	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	90	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	103	$103\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	110	$110\frac{1}{2}$ i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	$99\frac{1}{2}$	100 Banco
Dito Dito Bmk. 4000	$99\frac{1}{2}$	100 Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	106	$106\frac{1}{2}$ i Banco
4 pC. Dito nye	$98\frac{1}{2}$	— i Banco
Asiatiske Actier	89	90 i Sedler

3 pC. nye danske Oblig., 3 M. efter at samme ere udstædte, 70 L. Sterling. 1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 63.

I Etatsraad F. Thaarups Fraværelse redigeret af Chr. Thaarup.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 6 August 1825.

I Anledning af en Opsats, undertegnet 53. i Skilderiet Nr. 60.

Uagtet jeg ingen Del har i det Stykke i Messager du Nord Nr. 25, undertegnet X, som denne Opsats egentlig angår, tillader jeg mig dog, da det rører min Retskrivning, og ingen bedre end jeg kan oplyse adskillige af Forfatterens Tvivl, at svare korteligen.

1) Forfatteren kunde ikke tro at Hr. X i Messager, når han omtalte mit System med Bifald, tænkte på andet end de hidtil bekjendte Regler, jeg har fremsat i Hermod Nr. 2 og andre Blade og Skrifter, da han (X) ingensteds angav at have læst min Afhandling derom, som er bestemt for det nord. Oldskriftselsk. Skr. Hertil svares at X udtrykkelig nævnte mit System, men at tage de i Bladene lejlighedsvis ytrede enkelte Sætninger for et System, synes mig at røbe en höj Grad af Enfoldighed. I alt Fald kunde jo Forf. se i Nr. 25 af Messager at han havde misforstået X, og behøvede altså ikke at snakke videre derom. Hvad derimod min Afhandling angår, så er Forfs. Tro ikke så urimelig endda; ti der har virkelig intet Menneske læst den, altså ikke heller Hr. X. Forf. kan være såmeget sikrere derpå, som den ikke engang endnu er nedskreven til Ende! Men at mit Skrivesystem kan kjendes, følges og omtales, förend det er udviklet i nogen Lærebog eller Lærebygning, kunde Forf. have overtydet sig om, ved at læse Ugebladet Lidskjalf, hvor det følges meget nöjagtig. Ja det synes som Forf. selv følger et System i Retskrivningen, hvilket jeg ikke erindrer mig at have set udviklet i nogen Lærebygning endnu!

2) Forf. mener at Ukadigheden (Uoverensstemmelsen?) i vore gode Skribenters Skrivebrug ikke er stor, og at den i de sidste 20 År för min Hjemkomst stærkt er aftaget. Jeg kom hjem 1823, altså fra 1803 er Uoverensstemmelsen stærkt aftaget, og vilde vel snart være rent forbi, hvis jeg ikke var hjemkommen at forøge den på ny! De må ikke være stærk i Literaturen, Hr. N. N.! ti i Tidsrummet efter 1803 indtræffer G. L. Badens, Blok-Tøxens, J. H. Bredsdorffs, Prof. Molbechs og P. E. Müllers, K. H. Sejdelins, Werfels og

Prof. Øhlenschlægers fleste Skrifter; aldrig har Uoverensstemmelsen været större. De selv i det mindste følger jo endnu hverken Abrahamson eller Bloch eller Bøgh eller Dahl eller Molbech eller mig, men skriver deels, Scribent, Skrift, høj, o. s. v. Man kunde anvende Deres egne Ord på Dem: At Forvirringen vil blive meget större hvis mange rette sig efter Deres "Ortographie er let at see og Endefølgen deraf maa altid være tvivlsom." Dog hvilken tosset Tanke! Er det ikke let at se, at hvis alle rette sig efter ét System, så hersker der fuldkommen Enhed, og hvis mange rette sig derefter, hersker der megen Enhed? Alvorlig talt, hvorfor vil De formene mig og andre den Ret, som De tiltager Dem selv, at vælge imellem det bekjendte og forhåndenværende, at skrive se med Baden, kvad med Müller, strængt med Øhlenschlæger, næppe med Blok-Tøxen, Vej med Bredsdorff, kjender med alle Mennesker; i det mindste med den allerstörste Del af det skrivende Publikum i Danmark og Norge? Hvorledes kan det foröge Forvirringen, at man arbeider på at bringe System eller Ordning og Enhed deri? Lad det lykkes eller mislykkes, "Endefølgen" vil aldrig blive farlig; vær De kun rolig.

3) I dannede Menneskers Tale spores ligesåvel afvigende Dialekter som i Almuens, siger Forf. Meget vel, men hvad kommer det min Retskrivning ved, al den Stund jeg ikke indlader mig på at skrive Dialekterne? At det er en Dialekt af bör at sige bør med dunkelt ø kan vel være; men jeg bryder mig ikke derom; da bör er den almindelige og rigtige Udtale, og jeg ikke agter at indføre Dialekterne, i Skriftsproget. Om Ordene kjed, beskjeden o. desl.

have kj eller hårdt k, begriber jeg ikke hvorledes nogen kan tvivle om, som nogensinde har hørt en Nordmand udtale slige Ord, og i mine Tanker burde ingen uden Kundskab om en så vigtig Gren af Modersmålet som det norske er, for ej at tale om Nabosproget, give sig af med at bestemme Retskrivningen.

4) Angående Bogstavet å henviser Forf. til allehånde Blade; jeg giver mig den Frihed at henvise enhver der nogensinde har set et svensk Brev, til Prøven af den danske Oldbog F i Hermod Nr. 2. Forøvrigt har Prof. Gamborg meget rigtig bemærket, at enten å er det samme som findes i det gamle danske Håndskrift eller ej, så fortjener det at anbefales, just fordi det bruges af vore Naboer, og således letter den gjensidige Benyttelse af begge Literaturer, og man kunde føje til, fordi det dog alligevel er indlemmet i den fælles Bogstavrække, enten vi ville benytte os deraf eller ej.

R. Rask.

Endnu et Par Ord om det mislige Forhold imellem Godseiere og deres hoveriegjørende Fæstebønder.

Friheden (den Frihed, som Fornuft og Christendom billiger) er høist fornøden til statsborgerlig Lyksalighed, og os Alle skjenket af Gud.

I. Hoveriet og nærværende Fæsteindretning gjør Forholdet imellem Godsejere og deres Fæstebønder misligt.

§. 1. I den senere Tid er der skrevet meget om Misligheden af Forholdet imellem Godsejere

og Fæstebønder, og de mangfoldige offentliggjorte Afhandlinger desangaaende røbe noksom Forfatternes Varme for Fædrenelandets Held. Da de fleste blandt dem have betragtet Sagen fra forskjellige Synspuncter, ikke saameget i Henseende til det Mislige i hiint Forhold, som fornemmelig med Hensyn til de projecterede Forandringer deri; saa fremstod i rum Tid mangfoldige Debatter derover, hvilke stundom antog en ret alvorlig Characteer, saa at endog den med Tingen aldeles Ubekjendte, nødes til at ansee hiint Forhold paa nærværende Tid for saare upasseligt. De Puncter, hvorom hine Tvistigheder drejede sig, ere fornemmeligen Hoveriet og Fæsteindretningen: siden Bestemmelserne for Tiendecommissionernes Forhandlinger have erholdt mere Fasthed, og, ledet ved Erfaringen, findes mere overeenstemmende med Ret og Billighed, forstumme ogsaa Klagerne over samme, og Tingen jevner sig nu i Stilhed og endes dermed, at Tiendeyderne, til stort Gavn for Agerdyrkningens Flor, omsider oplyste om deres sande Tarv, ile med, for bestandigt at undgaae Tiendernes Ydelse in Natura, mod en retfærdig og billig Godtgjørelse. Her gjelder det da nu først og fornemmeligen at vise, hvorledes Hoveriet og Fæsteindretningen forvolde Misligheden i Forholdet mellem Godsejere og Fæstebønder.

§. 2. For et Par Decennier siden blev jeg af det Kongelige Landhuusholdningsselskab hædret med en Belønning for en Afhandling over dette Emne, og formedelst den skjønne Leilighed jeg stedse siden har havt til at samle Erfaringer og gjøre Bemærkninger desangaaende, har jeg ogsaa siden med stadig Opmærksomhed grandsket derover.

Ikke af barnagtig Forfængelighed anføres dette her; men for at vise, at jeg i dette Tidsrum altid fandt hiint Forhold misligt, fandt det fra Aar til andet mere og mere misligt, og finder nu, at det er paa den høje Tid, der heri bør foregaae en Forandring; desaarsag jeg anseer det for min Pligt, ogsaa offentligen at meddele min Anskuelse deraf. Endskjøndt størstedelen af nærværende mine Erfaringer og Bemærkninger flere Gange tilforn have været fremsatte, vil jeg dog, for Tydelighedens og Fuldstændighedens Skyld, her atter fremstille dem, saa at Enhver der interesserer sig for Sagen, kan see, hvorpaa jeg bygger mine Resultater.

§. 3. Hoveriet gjør Forholdet imellem Godsejere og Fæstebønder misligt, fordi derved i landoeconomisk saavelsom i statsoeconomisk Henseende *ødsles saa umaneerligt med Tid og Kræfter*, hvorover Drivtscapitalen saavelsom Inventariicapitalen opvoxer for Fæstebønderne til en saadan Høide, at den, al Kraftanstrængelse uagtet, især nuomstunder, langtfra formaaer at svare Regning. Naar man tager Midtelængden af Hovvejen til flere Herregaarde, og dernæst drager en Parallel deraf i de bedre og de ringere Egne, har jeg udfundet den at være $\frac{3}{4}$ Miil: naar man dernæst tager Hoverieforeningen for sig, og sammenlægger de mangfoldige Dage, enhver hoveriepligtig Bonde skal forrette Arbeide i ved Hovedgaarden, under Navn af Gangdage, Spænddage, Pløjedage ꝛc. fra Aarets Begyndelse til dets Ende, da vil man let indsee, at der udkommer et reent Tab af en saare betydelig Deel Kræfter og Tid, blot ved at passere Hovvejen frem og tilbage, og som aldrig komme til mindste Nytte, eller nogensinde kunne undgaaes ved Hoveriet. Ogsaa ved Hoveriearbeidet selv gaaer det, som bekjendt nok, umaneerligt ødselt til med Tid og Kræfter, især hvor Forholdet mellem Godsejer og Bønder er noget spændt, som det nuomstunder sædvanligt findes. Der tilsiges f. Ex. Vogne, at kjøre Korn til Kjøbstaden, medens andre samtidig tilsiges at hente Materialier fra samme Kjøbstad, ja endog fra samme Kjøbmand. Der tilsiges om Høsten, endog i den travleste Tid, at røgte i Kornet, det vil sige: 80 til 100 Mennesker eller 1 af hver halve Gaard og 2 af Heelgaarde, skulle reise de faldne Nege paa Agrene; men for at faae dette Arbeide fuldført, skal først Ladefogden skrive 6 a 7 eller flere Tilsigelsesbilletter, og ligesaa mange Mennesker paa Heste omkring i Byerne dermed; dernæst skulle Budfogderne i Byerne rundtomkring til de Hoveriepligtige baade i Byerne og til Udflytterne; de Folk, der skulle forrette Arbeidet, kaldes hjem fra Dags-

gjerningen; Madmodrene sættes i Activitet med at lave Madposerne tilrette; naar saa endelig disse mange Folk ere blevne samlede ved Herregaarden, og dem tildeelt Ordre, forføjer Enhver sig til Arbeidet; naar saa endelig den sidste ved Arbeidet er færdig, skal der holdes Mandtal over dem alle, hvorefter Hver endelig omsider forføjer sig hjem og, — Dagen er tilende. Naar man nu blot lægger Mærke til, at det hele Arbeide mageligt kunde blevet fuldført af 3 a 4 Mennesker i mindre end ½ Dag; da troer jeg, det maa være indlysende for Enhver, at dette Hoveriearbeide qvalificerer sig til at kaldes Ødselhed med Kræfter og Tid. Dette Exempel er statueret ikke een men mange Gange, og lignende Exempler finde ofte Sted ved flere Leiligheder. Saaledes jages i en travl Bygsæd det samme Antal Folk med Heste, Vogne og Harver, for paa Hovmarken at harve Bygland op, hvortil ofte medgaaer neppe 1 Time. En anden Ødselhed bør jeg ogsaa gjøre opmærksom paa: En Bonde f. Ex. paa en saakaldet Halvgaard kunde de allerfleste Steder, hvis han var fri for Hoveriet, nære sig med een Karl eller Pige mindre, saavelsom ogsaa et Par Heste mindre, uden i mindste Maade at føle Savnet af dem ved egen Gaardsdrivt: men hvilket Tab dog for hver saadan Bonde! — ja hvilket uhyre Tab i statsoeconomisk Henseende!

§. 4. Hoverket gjør hiint Forhold misligt ogsaa derved, at det giver idelig Anledning til Fortredeligheder, Ærgrelser, Chikaner, Klammerier og mange, saare mange forargerlige Optrin saavel for Godsejere eller Forpagtere og det administrerende Personale paa den ene Side, som de hoveriepligtige Bønder og deres Folk paa den anden Side, og vorder i saa Henseende jo længere jo mere misligt. Der, hvor Godsejeren eller Forpagteren betragter Bønderne med samme Øine, som han betragter sit Mejerie (og saaledes er det desværre alt for almindeligt), der findes ogsaa gjerne det administrerende Personale, ifølge det gamle Ordsprog: som Herren er, saa følge ham Svende, at handle i samme Aand. Men, hvilken Legio af forargelige Optrin passerer da ogsaa, som maa oprøre hver Oplysningens Ven! f. Ex. en hæderlig Bondemand (hæderlig baade fra Forstandens og Hjertets Side, saavelsom paa Duelighedens, Flidens og Sædelighedens Vegne) vorder haanligt, foragteligt og haardt begegnet af en opløben Bengel, der har kun dette forud for ham, at Snittet paa Kjolen er anderledes, og af hvis Opførsel fremskinner Stupiditet, Immoralitet, Frækhed, Grovhed forenet med et imponerende Udvortes, der skal dække alle Lumpenheder, eller rettere, afskrække fra at lægge Mærke dertil, eller lade sig forstaae med at man bemærker dem. At Bondemanden tier til Sligt, kommer deraf, at han har erfaret og prøvet meget siden han sled sine Børneskoe, eller af Frygt for at blive udsat for Had hos Herskabet; men at han dog alligevel ærgrer sig derover, og undgaaer, saavidt muelígt, oftere at vorde udsat derfor, Hvo vil vel undre sig derover? — og hvis hans Folk siden, opbragt over deslige Fornærmelser, udstøde Forbandelser med tilføjede Trudsler, at hvis det ei vorder anderledes, flytte de til næste Fardag: Hvo beklager da ei en saadan Bonde, og af Hjertet ønsker ham en bedre Stilling?! — Hist kommer nok en Ladefoged, eller, mere moderne kaldt, en Avlsforvalter frem, ridende med en Hundepidske i Haanden. En Karl, der har tjent Kongen, træder frem og spørger med Høviskhed og Anstand, pegende paa Hundepidsken: "Hvem skal denne bruges til?" hvorpaa svares: "Maaskee til Dig, om Du har Lyst", hvilket Svar udbreder, lig en Løbeild, almindelig og grum Forbittrelse. Alle omringe ham med Hundepidsken, Hesten bliver sky, Rytteren falder af Hesten og bliver hængende ved det ene Been i Stigbøilen, og hvis ikke nogle Sindigere blandt Hoben havde frelst ham, var han sandsynligviis bleven sønderslidt, og Mange havde først derved faaet Harmen afkølet. — Paa et andet Sted kjøres Gjødske ud; Forpagteren selv gaaer omkring, tilligemed Rodemændene eller Tilsynsmændene, for at efterseè i Marken og passe paa, at Gjødsken vorder sat tilbørligt; imidlertid treffer det sig, at han kommer hvor tvende unge Karle, begge to Gaardmænds Sønner, stikke Gjødske af i Nærheden af hinanden, og hvilke

han har noget Nag til; disse aflæsse Gjødsken ligesom alle de øvrige Karle og Mænd, nemlig, de tage Gjødsken med en Greb af Vognen, og lægge den i saa høje og tippede Roger eller Hukker som mueligt, for at de i nogen Frastand kunne skjolde; thi man veed efter en ældgammel Erfaring, at Frikjendelsen for at kjøre videre paa Agren af Gjødskning, i Almindelighed retter sig derefter, og at den, der ikke forstaaer dette Kneb, kan føre næsten det dobbelte Qvantum paa, førend han frisindes. Forpagteren giver sig i Færd med at sparke Hukkerne ud og gjøre dem lave, og fortfarer dermed, indtil han kommer til den, som den ene Karl endnu ei er færdig med, hvorover Karlen, enten forsætlig eller af Vanvare, kommer til at støde noget til Forpagteren med Albuen, hvisaarsag den sidste griber ham i Brystet og skjelder ham; men Karlen forstaaer Uret, tager Forpagteren flux om den ene Haand med begge sine Hænder, svinger ham i en Kreds og mager det saa, at han ved hver Rundar enten maa træde paa en frisk Huk eller og springe over den, og da der saaledes er avanceret opad til den anden Karl, som ogsaa havde faaet endeel Hukker nedsparket, griber denne ham fat og fortsætter den begyndte Manoeuvre indtil Forpagteren pustende og stønnende nærved havde dalet sin mæskede Krop paa den sidste Huk. Forpagteren lader Karlene indkalde for Forligelsescommissionen, som tilkjender dem hver en Mulct, men de fandt sig skadesløse ved det Latterlige i hiint Optrin, som i rum Tid gav Stof til vittige Indfald og Skoser over Hopsakken, som Forpagteren tidt maatte døje, men som ogsaa æggede ham til Hevn, hvortil han jo altid kunde finde Anledning nok. Nu nok derom!

§. 5. Hvad der end ydermere gjør hiint Forhold misligt ved Hoveriet, og hvorfor det forlængst burde været ophævet er, at Hoveriet er en fuldkommen Planteskole for Usædelighed, Ryggesløshed og Laster blandt Ungdommen, og en mægtig Hindring for Menneskeforædling, Tilfredshed og Lyksalighed blandt Pluraliteten af vor Landalmue. Ved Hoveriearbeidet komme unge Mennesker sammen af

begge Kjøn i stort Antal, 150 til 200 Personer og derover, hvoriblandt desværre findes mange fuldkommen bekjendte med Lasterne, aldeles hengivne til Udsvævelser, og i høi Grad ryggesløse og letsindige. Da man nu veed, at eet skabet Faar kan fordærve en heel Hjord, saa skjønner man vel let, hvorledes det vel kan see ud med de uskyldige, uerfarne unge Mennesker, med det fromme gudhengivne barnlige Sind, med de redeligste Forsætter til Dyd og Retskaffenhed, af en sædelig, blyfærdig, beskeden og elskværdig Opførsel, saasnart de fremtræde i hiin Sværm, og maa erfare, at der her drives den frækkeste Spot med alle disse skjønne, elskværdige Egenskaber, der hidtil vare deres højeste Ære og Lykke. Hertil kommer endnu dette, at den hele store Sværm er aldeles uden Opsyn, eller hvad endnu værre er, sat under Opsynsmænd, der ofte henhøre til de meest udsvævende, ryggesløse, lastefulde, paa Sjel og Legeme høist fordærvede Mennesker, og hvis de endog henhøre til den bedre Deel blandt Mennesker, føle de dog hverken Lyst eller Kald til at overtage andet end Arbeidets rigtige Tilendebringelse. Bønderne, som sende de unge Folk til Hoveriearbeide, føle, formedelst dybt indgroede Forbittrelser og tildeels fra Barnsbeen af indgroet ond Vane, slet ingen Lyst til at formane dem til Lydighed, Flid og Troskab ved Arbeidet, og at formane til Dyd og Sædelighed holde de for et forgjeves Arbeide; ikkun nu og da hører man denne Formaning gives: "I maa ikke lade Eder træde ned; og skulle I komme i Klammerie med de store Hanser, da pas kun for alting paa, I ikke skal forløbe Eder, og jeg siden skal have den Skam af Eder, at see Eder mulcteret; forresten skal I ikke give dem Ære for 2 Skilling! —"

En fra hine Mørkhedens, Barbariets og Trældommens Dage nedarvet, med Moders Melk indsuget, i Ungdomsdage tilvænnet lumpen og nederdrægtig Tænkemaade, som især ved Hoveriet forplantes, og med samme er næsten uadskillelig forbunden, findes hos Hoveriebønder næsten overalt og i meget høi Grad, og forvolder, at de i Almindelighed af Godsejere og Forpagtere, samt det administrerende Personale

ved Gaard- og Godsbestyrelse saavelsom mange Andre, ansees som noget ret lumpent Pak, og som saadanne tillige begegnes. Ja, i Sandhed, hvis man ikke kjendte Hoveriebønder og deres Folk uden for Hoveriearbeidet, da kunde man saare let fristes til at ansee dem for noget uforbederligt lumpent Pak. Man seer Hoveriebønder og deres Folk med Tænksomhed, Flid og Nøjagtighed at drive deres Haandtering hjemme, medens de ret ligesom med Flid søge at gjøre ethvert Hoveriearbeide saa slet som mueligt; hjemme vise de Forsigtighed og Sparsommelighed og en priisværdig Orden, medens de ved Hoveriearbeidet gjøre sig en Fornøjelse af at vise Skjødesløshed og Ødselhed og Uorden, der især er saa saare kjendeligt om Høsten, da de paa Hovmarken ret gjøre sig Umag for, at der skal blive saa lidet som mueligt i Skjeppen ved Tærskningen. Skjøndt Bønderne nuomstunder sjeldent selv forrette Hoveriet, men skikke deres Folk, saa er det dog ret charakteristiskt, at see een og anden Bonde med under Hoveriearbeidet, vel ikke selv saa kjendeligt deeltagende i slige Lumpenheder, dog med Rolighed, ja ikke sjeldent med Skadefryd, at være Vidne til slig Udaad, hvorover de hjemme hos dem selv vilde harmes noget forfærdeligt. Kort, Hoveriet sætter nuomstunder Godsejere og Fæstebønder i bestandig Opposition, fordi Oplysningen og den tiltagende Cultur gjøre Bønderne deres usikkre Stilling under Vilkaarlighedens Jernaag saa meget forhadt. I hine Mørkhedens og rædsomme Trældomsdage vare Trælbønderne lumske og hevngjerrige i meget høi Grad; skjøndt de af Frygt for haard Medfart teede sig udvortes beredvillige og ydmyge i samme Grad. En meget gammel Bonde fortalte mig engang, at Bønderne i hans Ungdom for en 80 a 90 Aar siden kyssede Fogden meget ydmyg paa Haanden, naar han havde tildeelt dem en drøi Dragt Prygl, og takkede for naadig Straf, af Frygt for ellers at komme paa Træhesten; men ønskede, at den Haand de kyssede paa, var afhuggen og slængt ad Helvede til.

§. 6. Endelig gjør Hoveriet hiint Forhold misligt, fordi det sætter en uoverstigelig

Skranke for et bedre og fordeelagtigere Jordbrug, saasom Vexeldrivt, Brakfrugtavl, Staldforing &c.; thi det er en plat Umuelighed, endog for den dueligste og virksomste Hoveriebonde, at bestride de derved forefaldende Arbeider eller vedligeholde den saa høist nødvendige Orden, med mindre han, for Hoveriets Skyld, skal holde tvende overcomplette Tjenestefolk, ei at tale om en større Besætning. Hoveriet forstyrrer overhovedet al nødvendig Orden for enhver god og virksom Bonde, han følge saa hvilken Dyrkningsmaade han vil, og tilføjer ham ikke sjeldent ubodeligt Tab. Han vælger f. Ex. en Dag om Sommeren, naar det tegner til godt Veir, for at rive et Stykke gammelt Tække af Stuelængden, reparere de forfaldne Lægter, gjøre Tækkelad tilrette, samle og ordne Materialier og Redskaber, og bestille Folk til Hjelp ved Tækning næste Dag; men see, om Aftenen sildig kommer Hovbud, og næste Dag skal hans Karl og Pige, saavelsom flere af de Folk, han har faaet Løvte paa, til Hoveriearbeidet; han nødes da til at opsætte Tækningen til næste Dag derefter igjen; men ogsaa denne Dag vorder tilsagt til Hoveriearbeidet. Hvo indseer nu ikke, hvor fortrædeligt det maa være for denne Mand, og hvormange Ulykkestilfælde han derved udsættes for ved indtræffende Storm og Uveir, ved muelig Tyvehaand, Ildebrand eller deslige, da Huset staaer aabent i saa lang Tid? Hvilke Tab udsættes han ikke uafladeligt for, ved deslige Afbræk i Dagsordenen, især i Høstens Tid, Sædetiden, ved Nedlægningen, Behandlingen og Indavlingen af Brakfrugter &c.?

Naar man nu seer hen til den i Grunden saare usle Fordeel, Godsejerne erholde ved Hoveriet, i Sammenligning med den store Skade, det anretter for Bonden, da undres man med Billighed over, at Hoveriet ikke for længe siden er blevet afskaffet. Og i Sandhed, de gode Landmænd blandt vore Godsejere ønske, saavidt jeg kjender dem, intet hellere, end at undvære Hoveriet mod billigt Vederlag i Korn eller Penge, fordi det ogsaa hindrer dem i et forbedret Agerbrug. Men nærværende Tidspunct er intet mindre end skikket til slige Foretagender; det

er desuden overhovedet ikke godt for en Godsejer selv eller ved sin Forvalter at afslutte slige Contracter, eller rettere, indlede saadanne Forhandlinger med Hoveriebønderne, som altid staae i den Formening, at hine, som de Klogere og Mægtigere, ville føre dem bag Lyset, og blot see paa egen Fordeel, der altid vil falde ud til deres Skade. (Fortsættes.)

Indenlandske Efterretninger.

Odense, den 2 Juli. Rughøsten er nu i fuld Gang her i Egnen, og Man frygter, at Byg og Havre paa mange Steder vil modnes for tidlig ved den stærke Hede og Tørke. Græsmarkerne ere som afsvedne. — Skipper T. Olsen, førende Sluppen de tvende Brødre fra Kjøbenhavn, kantrede og forliste den 7 Marts d. A. i Nordsøen paa sin Reise fra Christiansund til Kjøbenhavn. Efterat Skipperen med sine 3 Mand havde drevet paa Vraget i flere Dage, uden Haab om Redning, da Baad og Alt var bortskyllet af Søen, bleve de bjergede af Capitain N. Paulsen, førende en Grønlandsfarer fra Flensborg. Denne menneskekjerlige Mand var neppe bleven de Ulykkelige vaer, førend han føjede Anstalt til at redde dem; men dette kunde ikke skee paa anden Maade, end ved at kaste en Line til dem, hvori var fastgjort et tykkere Toug, som de surrede om Livet, for at lade sig trække gjennem det oprørte Hav til Grønlandsfareren. Her maatte de blive og gjøre Reisen med, indtil deres Befrier paa Hjemreisen satte dem iland i Nyborg den 28 Juli. De ere nu afreiste til deres Hjemstavn, hvor de sikkert ville overraske deres Familie, som vanskeligt haabede at see dem igjen.

Thisted, den 29de Juli. Hymen har her i den senere Tid gjort flere Proselyter; blandt andet have 2de Oldinge mellem 70 og 80 Aar betynget sig med dens Lænker og indtraadt i den hellige Ægtestand, den første for 3die Gang, og den anden for anden Gang. — En umaadelig Frugtbarhed blandt Dyrene synes at vise sig

i Aar: en Qviekalv lidt over et Aar, har 4 Miil herfra i Osløs kalvet, og en Hund her i Byen faaet 16 Hvalpe. — I Tirsdags havde en Bondemand her fra Egnen det Uheld, da han vilde kjøre her ind til Byen med et Tørvelæs, at dette, ved Nedkjørselen af en Bakke, styrtede over ham og kastede ham ned imellem Hestene, der løbe løbske, hvorved han blev overkjørt af Vognen, og knust.

Kjøbenhavns Børs, den 5 August 1825.

Hamburg 2 M. a vista 211		à
Species 213		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 12$\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	192$\frac{1}{2}$	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	53	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	94$\frac{3}{4}$	95 Rbd. Sedl.
Dito Dito	90	89$\frac{3}{4}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	103	103$\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	110$\frac{1}{4}$	110$\frac{3}{4}$ i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99$\frac{1}{2}$	100 Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99$\frac{1}{2}$	100 Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	106	106$\frac{1}{2}$ i Banco
4 pC. Dito nye	98$\frac{1}{2}$	99 i Banco
Asiatiske Actier	89	90 i Sedler

3 pC. nye danske Oblig., 3 M. efter at samme ere udstædte, 69$\frac{1}{2}$ L. Sterling. 1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

At ved Navnet v. Bergen, som findes anført i det i forrige Nummer af Skilderiet indrykkede Stykke med Overskrift: Amateur-Concert, aldeles ikke sigtes til nogen bestemt Person, finder Redactionen sig foranlediget til herved paa det bestemteste at erklære.

Regnskab for Bombebøssens 23de Qvartal.

(Oprettet 1819, den 11te Augusti.) — (See Skilderiet No. 32 for d. A.)

Ved Bombebøssens 21de Aabning, i Directionens Overværelse, den 6te Juli 1825, fandtes i samme . . . . r. S. 49 Rbd. 8 ß. og S. og T. 34 Rbd. = ß.

	r. S.		S. og T.	
Ved denne Samling toges til Indtægt: de af Stiftelsens Obligationer i 11te Juni sidstleden oppebaarne Renter	160 —	35	56 —	47
Fra Dhrr. Flagmænd og Officierer af Søe-Etaten for det første Halvaar 1825	216 —	26		
Fra Hr. Admiral Herbst, som Bidrag for det første Halvaar 1825	7 —	59		
Fra Handelsmand F. B.			5 —	=
Fra en Mand, der ei ønsker sig nævnt, ved Skrivelse af 22 April 1825			2 —	=
Fra en Unævnt, ved Skrivelse af 19de Maj 1825, 1 Specie	2 —	=		
Fra Jens Lytzen paa Ostindiefareren Johanne Marie en fransk Mynt og 2 Pjastre, udbragte til			6 —	6
Fra en Ubenævnt, ved Skrivelse af 15de Juni sidstleden, 1 Specie	2 —	=		

I Alt r. S. 437 Rbd. 32 ß. og S. og T. 103 Rbd. 53 ß.

Directionen for Bombebøssen i Kjøbenhavn, den 30te Juli 1825.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos F. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Toogtyvende Aargang. No. 64.
I Etatsraad F. Thaarups Fraværelse redigeret af Chr. Thaarup.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 9 August 1825.

Et Par Ord om Statsraad Gönners Skrift imod Etatsraad Ørsted.

Det vil udentvivl ikke for nogen Dansk, der interesserer sig for Lovgivningsvidenskaben, være ubekjendt, at der i Aaret 1822 er i München udkommet et Udkast til en ny Straffelovbog for Kongeriget Baiern, hvortil Statsraad Gönner i Almindelighed ansees som Hovedforfatter. Neppe vil heller nogen dansk Lovlærd være bleven ubekjendt med den Kritik, som Etatsraad Ørsted har leveret over dette Arbeide, og som findes indført i Juridisk Tidsskrift 6te Binds 1ste og 2det Hefte og 7de Binds 1ste Hefte, og som senere er udkommen i en tydsk Oversættelse paa den gyldendalske Boghandlings Forlag. Derimod vil maaskee en Mængde danske Lovkyndige endnu være ubekjendte med det fra Statsraad Gönners Haand ganske nylig udkomne Modskrift imod denne Kritik, under Titel: "Einige Motive zum baierischen Entwurf des Strafgesetzbuchs mit kurzer Prüfung der ausfürlichen Prüfung, welche der Herr Etatsrath Dr. Oersted zu Kopenhagen im Jahr 1823 herausgegeben hat."

Da Indsenderen heraf har havt Leilighed til at erholde dette Værk, saasnart det var udkommet, og, som den, der har fulgt den hele Strid og gjort sig bekjendt med alle i Anledning af fornævnte Udkast udkomne Skrifter *), troer at turde have en Mening i denne Sag, har han ikke villet undlade med nogle faa Ord her at omtale det sidstnævnte Værk, ikke i den Hensigt at levere nogen egentlig Kritik derover, men for dog at lade en offentlig Stemme høre om samme, og det med særdeles Hensyn til, at vor berømte Landsmand, paa Grund af den lidenskabelige og høist uanstændige Tone, der hersker i dette Skrift, muligen kunde finde sig foranlediget til at lade samme aldeles ubesvaret, hvorved da Hoben, der altid er tilbøjelig til at lade sig imponere af store Ord, let kunde bringes til at troe, at han virkelig havde gjort sig skyldig i alle de Absurditeter, hans Modstander har tillagt ham.

Hvad selve Etatsraad Ørsteds Kritik over titnævnte Lovudkast angaaer, da kan det ikke negtes, at den er affattet i en noget streng Tone,

*) En Oversigt over disse Skrifter og deres Indhold findes i det nysbegyndte interessante Værk: "Neues allgemeines staats- und gewerbswissenschaftliches Archiv für deutsche Bundesstaaten von Dr. Harl. 1825. 2 B. 1 u. 2 H.

at den neppe tør siges aldeles fri for Uvillie imod Udkastets formeentlige Forfatter, Statsraad Gönner, og at den vel ogsaa, som ethvert andet menneskeligt Arbeide, kan indeholde Urigtigheder, der maaskee tildeels ere, som en tydsk Forfatter (Harls Archiv 2 B. 2 H. S. 243) ytrer, grundede i Ubekjendtskab med den baierske Rettergang og Lokalforholdene sammesteds. Men paa den anden Side kan det ligesaalidet negtes, "at Enhver, der vil blive Sandheden tro, maa — som samme Forfatter tilføjer — give Etatsraad Ørsted Ret i mange (Man turde vel sige de fleste) Stykker", tilstaae, at Etatsraad Ørsteds Kritik har mere end tilstrækkeligen godtgjort, at Lovudkastet er et fra mange Synspunkter høist forfeilet Arbeide, og indrømme, at Tonen i Etatsraad Ørsteds Skrift er, om end paa mange Steder streng, dog aldrig saadan, at den krænker Velanstændigheden.

Statsraad Gönners Modskrift er derimod et sin berømte Forfatter i enhver Henseende uværdigt Produkt. Om Værkets Realitet kan der neppe iblandt dem, der have Kundskaber og Dygtighed nok til at sætte sig ind i den omhandlede Materie og formaae at veie Grunde imod Grunde, være forskjellige Meninger, men om dets Værd fra denne Side er det ikke Stedet her at udlade sig vidtløftigen, da en formelig Kritik vilde optage en Plads, som dette Blads Plan ikke tilsteder, og derhos neppe være Fleerheden af Læserne velkommen. Men derimod fortjener den Tone, hvori titnævnte Skrift er affattet, offentligen at revses, som et hidtil vist nok mageløst Exempel paa, til hvilket Pøbelsprog selv berømte Videnskabsmænd kunne nedlade sig, naar krænket Forfatterstolthed fører Pennen. For denne Paastand behøver Man ikke andet Beviis end at henvise Læseren til selve Skriftet, der fra Fortalens Begyndelse, hvori Etatsraad Ørsteds Værk karakteriseres som "et Produkt sammensat af Uvidenhed, Anmasselse og Lidenskab", og til Værkets Slutning heelt igjennem er skrevet i en saa plump Tone og med en saa uhørt Arrogants, at Man ofte fristes til at troe, at det umuligen kan have den berømte Mand, hvis Navn det bærer, til Forfatter. Thi ikke i

et Sprog, som sømmer sig Videnskabsmanden imod Videnskabsmanden, men i et Sprog, som ikkun Pøbelen betjener sig af imod Pøbel, er dette Skrift affattet, og i de plumpeste Grovheder giver den krænkede Autorstolthed sig Luft. Det Overmod, hvormed Gönner her behandler en dansk Retslærd, der udentvivl i enhver Henseende kan sættes ham ved Siden, har noget for enhver dansk Mand saa Fornærmeligt ved sig, at Man ikke kan Andet end oprøres derved, og paa det Stærkeste ytre sin Uvillie derover, hvilket har været Indsenderens Øiemed med disse Linier.

Efterskrift. Det bemærkes, at dette Stykke var skrevet, førend Prokurator Høsts udvalgte Samling af de bedste Grovheder i Gönners Skrift udkom. Men Indsenderen fandt heri ingen Grund til at holde disse Linier tilbage.

Endnu et Par Ord om det mislige Forhold imellem Godseiere og deres hoveriegjørende Fæstebønder.

(Fortsættelse; see forr. No.)

§. 7. Ikke mindre fordærvelig i sine Følger for Staten er Fæsteindretningen, og, skjøndt ikke saa meget øinefaldende skadelig, gjør den dog Forholdet imellem Godseiere og Fæstebønder ligesaa misligt som Hoveriet, og det fordi Fæstebønderne derved underkastes saa megen Vilkaarlighed af slettænkende Godseiere, der, som de klogeste Contrahentere, forstaae at indrette Fæstebetingelserne saaledes, at de ei allene faae Haand over Hals paa deres Fæstebønder, men hvorved disse, al Slid og Slæb uagtet, som oftest beredes et kummerfuldt Liv blandet med sørgelige Udsigter i Fremtiden.

I Forbigaaende bør jeg anmærke: at jeg her som i det Foranførte blot har taget Hensyn til slettænkende, eller rettere sagt, ikke ædelttænkende Godseiere, der betragte deres Fæstebønder,

ikke som selvstændige Statsborgere, men som Midler, til at opretholde deres Glands, kildre deres Herskesyge eller forøge deres Mammon (og deres Tal, er, desværre! alt for stort): den ædlere Deel blandt Godsejerne skal siden omtales.

For en føie Tid siden var det saa saare tillokkende for Hver, der eiede Penge, at kjøbe Jordegodser, deels for Vindings Skyld, deels ogsaa for Glandsens og Fornemhedens Skyld, der beherskede saa stor en Mængde, ødelagte saa saare mange Familier, og forvoldte saa store Uordener i Borgersamfundet. Men de allerfleste af disse Kjøb gjortes af Lykkeriddere paa Speculation; thi Exemplet havde godtgjort, at Flere fra Nul af havde opsvunget sig til noget ret Stort. Skovene og Bøndergodset vare de Vehikler, hvorved det uhyre høje Maal maatte kunne opnaaes. Hvad Skovene anbelanger, da lagde Regjeringen sig imidlertid derimellem, og, til al Lykke for Landet endnu betids nok, gjorde disse Lykkeriddere en slem Brøk i Regningen; men saalænge endnu Forvirringens Periode gav Penge mellem Hænderne paa Godsernes Fæstebønder og desforuden indgød dem en temmelig Portion Forvovenhed og Dumdristighed, forstod man, ved alvorlige og strænge Forholdsregler, at formaae disse til, at kjøbe deres ifæstehavende Gaarde, for derved at erholde Uafhængighed og Frihed, hvilken Frihed disse Stakler siden have maattet bøde saa haardt for. Dog! stort er endnu Antallet af Dem, der forbleve i deres gamle Stillinger som hoveriepligtige Fæstebønder, der under nærværende Conjuncturer ingen Udsigter levnes til en bedre Skjebne, end taalmodig Underkastelse; men de føle dog rundtomkring i stort Antal, hvor ulykkeligt det er, at underkastes saamegen Vilkaarlighed, især om det er truffen i deres Lod, at have en haard og ubarmhjertig Godsejer. For at gjøre Sagen ret beskuelig, vil jeg sammendrage nogle faa noksom bekjendte Træk, fremstillet i et Exempel.

A. tilkjøber sig Gaard og Gods, eller, han har tilkjøbt sig samme, og udkaster en Plan, efter hvilken han troer, at kunne gjøre sig størst Fordeel, saavel ved Hovedgaardens Drivt som ved Bøndergodsets kloge Benyttelse; derpaa indstuderer han sig, hvorvidt han kan gaae, uden aabenbar Brud imod de kongelige Anordninger, og end dertilmed fortjene Navn af Patriot; hvornæst han friskvæk begynder sine Operationer. Naar han farer grumt afsted med Bønderne ved Hoverietjenesten, heder det i vort nyemodens patriotiske Sprog: "De Kanailler og dovne Wæ"ler skulle vænnes til Arbeid og Orden: jeg skal "lære dem, at aflægge den gamle Slendrian; "men der maae skarp Lud til skurvede Hoveder. "De Kongelige Forordninger bør holdes, og "Skovene maae opfredes, at Landet ikke engang "i Tiden skal komme til at mangle Tømmer til "Bygninger og Redskaber; men derfor bør og"saa Skovtyveriet exemplarisk afstraffes: trænge "Bønderne til Gavningstræ, kunne de kjøbe paa "de Skovauctioner, jeg aarlig lader afholde, eller "ogsaa de beflitte sig paa, at plante og opfrede "det selv. Hegnsforordningen bør der holdes "over med alvorlig Strenghed, og de Bønder "skulle mulcteres saaledes for Ufreds-Skyld med "deres Kreature, at Lystenheden efter den dem "saa kjere Wre kan forgaae. Fæsterne ere, "ifølge deres Fæstebreve, forpligtede til, at ved"ligeholde deres Bygninger; Egetømmer af mine "Skove og Muursteen fra mit Teglværk er jeg "forbunden til, at levere dem til Fornødenhed; "men priset være mine Formænds Erfaring eller "deres Forvalteres Snildhed, der klogeligen und"lod, at tilføie: uden Betaling; thi skulle de "ogsaa, saasnart jeg mod taalelig Betaling over"lader dem Egetømmer og Muursteen, uden "Skaansel tilholdes, at istandsætte deres Byg"ninger, førend de usle Rønner styrte sammen "over Hovederne af dem: Bedre for dem er "det ogsaa, at boe vel, og mig geraader de vel"opbygte og nette Bøndergaarde baade til Wre "og Gavn. Restancer vorde Bondens Ruin, og "derfor skulle statueres nogle afskrækkende Exem"pler mod Lunkenhed i Betalingerne af Skatter "og Afgivter til rette Forfaldstider." ꝛc. ꝛc. Den haarde Medfart, som nu ifølge heraf rammer de arme forknytte Fæstere, gjør Nogle af dem reent forsagte, medens Andre derved vorde forstokkede og oprørske; men i sidste Tilfælde

heder det: "Der seer man Frihedsprædikanteres "Værk; men naar Oprørsluen kun dæmpes itide "ved exemplariske Afstraffelser, da vil Lysten til "Opstand og Insubordination nok forgaae hos "det Pak." Han veed meget vel, at Fæstebønderne intet varmere Ønske nærer, end at een af deres Børn maatte faae Gaarden i Fæste efter dem, for at de hos disse kunne nyde Ophold paa deres gamle Dage; men hvor dyrt maae de som oftest ikke betale for at faae dette saa saare billige Ønske realiseret, deels med opskruet Indfæstning, deels med forhøjet Landgilde? Og her ved denne Leilighed maae den arme Fæstebonde ret føle Vægten af Vilkaarlighedens haarde Jernaag.

§. 8. Fæsteindretningen gjør ogsaa hiint Forhold misligt derved, at den sætter Skranker for Grundforbedringer, og overhovedet stiller mægtige Hindringer i Veien for de meest lønnende Foretagender ved Avlsbruget, baade nu og fremdeles. Vel seer man enkelte Fæstere, under veltænkende Godseiere, drevne af Ærekjerhed, at hæve sig over Mængden; men Hvo iblandt disse beklager sig ogsaa ikke over det usikkre i deres Stilling med Hensyn til Kone og Børn, om Døden for tidligt skulde kalde dem? Af gode Landmænd er det for længe siden erkjendt for en afgjort Sandhed: at et Landbrug, uden forudgaaende nødvendige Grundforbedringer, aldrig hæver sig over det Middelmaadige; men Grundforbedringer kunne ikke udføres uden Forskud, som først om længere eller kortere Tid atter kommer tilbage med Renter og Rentesrenter.

Det er en notorisk Sandhed, at Fæstebønder i Almindelighed saare sjeldent og meget ugjerne foretage sig betydelige Grundforbedringer; men hvad andet mon der vel ogsaa kan ligge til Grund derfor? — uden Hvad, som ogsaa allevegne af Fæsterne indvendes: "Hvem veed, om "vi opleve den Dag, da der kan høstes Fordeel "deraf? — Hvo er os Borgen for, at vore Børn "da efter os komme til at nyde Godt af vore "Forbedringer? — Har ikke Erfaringen des"værre viist os, at netop disse Grundforbedrin"gers skjønne Frugter, f. Ex. en velindhegnet og "herlig dyrket Mark, forbedrede Enge, suffisante "og skjønne Bygninger 2c., enten maatte gjen"kjøbes i dyre Domme af Børnene? — eller, hvad "endnu værre er, at de bleve Fremmede til Deel, "f. Ex. Godsejerens mangehaande Betjentere og "Domestikker?" Ofte finde Godsejere paa, at bortfæste slige forbedrede Gaarde ved offentlig Auction, for ret at gjøre sig Fordele derved; men isaafald vorde Børnene som oftest stødte derfra, og maae ofte med tomme Hænder og sorgfulde Hjerter vandre ud i den vide Verden, aldeles berøvet Frugterne af de hensovede, kjere Forældres paa fremmed Ejendom anvendte Capitaler og Flid. Som dybt grundet i den menneskelige Natur er det en afgjort Sandhed, som Erfaringen noksom stadfæster: at nærværende Fæsteindretning netop ligesom tvinger Bønderne til at blive ved det Gamle, og gribe efter de smaae og hastigkommende Fordele, i det de trøste sig med det bekjendte Ordsprog: Een Fugl i Haanden er bedre end ti i Skoven.

§. 9. Kaster man nu derpaa Øinene til den skjønne Side ved Fæsteindretningen; nemlig: naar en ædel og menneskekjerlig Godsejer bortfæster Gaarde ikke som til Tjenere, men som til Børn, han i Ordets ædle Betydning saa gjerne og faderlig ville lede fremad til Forædling, Velstand og Lyksalighed; da dvæler man saa gjerne ved slig Stordaad, og udmaler sig i Tankerne lutter Skjønhed og Harmonie. Ja, Gud være æret! Danmark ejer endnu mange Godsejere, hvis Sjeleadel fordunkler langt flere end sexten Ahner, og som, udrustede med Kundskaber og Erfaringer, og begavede med Energie og Gavnelyst, agte at lede deres Fæstebønder frem til Oplysning, Forædling og Lyksalighed, utrættelige end selve under de største Hindringer og Besværligheder; men — Hvad øiner man dog alligevel her i Baggrunden? — Sandelig! høist sjeldent det Frydefulde, man med Grund kunde forvente. Utaknemmelighed, Vrangvillighed, Ulyst og Træghed blandt størstedelen af Fæsterne kjølne omsider Godsejerens ædle, uegennyttige Gav-

nelyst! Nærved at forbande disse Fæstere, slige forblindede Daarer! vender man atter med dyb Veemod sit Blik bort derfra, som fra et høist tragisk Skue.

De Skildringer, jeg baade her og hisset opstillede, have stærke Skygger; men ere dog tegnede med Sandhedens Pensel, der førtes af Erfaringens sikkre Haand.

§. 10. "Hvi", spørger man nu med Billighed, "hvi maa da Hoveriet og Fæsteindretningen nuomstunder, fremfor i ældre Tider, have gjort Forholdet imellem Godsejere og deres hoveriepligtige Fæstebønder saa saare misligt?" — Grunden dertil maa sikkerligt søges i den fremskridende Oplysning; thi Ingen kan nægte, at Hoveriet og Fæsteindretningen, som Levninger fra Lehnssystemets Dage, maa staae i stærk Contrast med fremskridende Oplysning og Forædling, borgerlig Frihed og Lyksalighed. I hine Mørkhedens Dage vare vore Bønder stupide, dovne, lumske Slaver, som Fæsteindretningen satte i det rette Forhold til Godsejeren, og et strængt Hoverie fandtes da at være det passeligste Middel til at vænne dem til begyndende Agerdyrkere, ligesom ogsaa, naar Stok og Hundepidsk ikke vare tilstrækkelige Argumenter, da Træhest, Gabestok og Tyvehul i sin rette Orden.

Det er et Særkjende paa en lav Grad af Cultur blandt et Folk, at det sjeldent kaster Blikket længere ud, end til det Nærværende; men at det, ved tiltagende Oplysning og Forædling, fornemmeligt seer hen til Fremtiden: desaarsag forekommer Fæsteindretningen nuomstunder de Fleste saa modbydelig, fordi den betager dem Udsigten til en lys Fremtid. Heri troer jeg Grunden maa søges til al den Utaknemmelighed og Vrangvillighed, som ofte saa uformodentlig findes hos Fæsterne, og som maa omsider kjølne endog de ædleste Godsejeres Iver for deres Fæstebønders Oplysning, Forædling, Velstand og Lyksalighed.

Vore Fæstebønder have fra Barnsbeen af næret stor Mistænkelighed mod Alt, hvad der

tydede paa Godsejere og Herremænd, som i deres Tanker er synonymt med Bondeplager, saa have og dertilmed de fleste Forvaltere, Ladefogder 2c. mægtigt bidraget til at forøge denne Mistænkelighed. Men var det endog saa, at Fæstebønderne trygt kunde stole paa deres nærværende Godsejer, der, som man siger, er selv hjemme, og ei lader sig føre bag Lyset af Domestikker; hvad sikkrer da Bonden for, at den tilkommende Godsejer efter denne ogsaa vilde være at stole paa, eller, om han ikke maaskee kunde blive det Modsatte, som han havde Grund til at skjelve for? —

Kort sagt, det er nuomstunder, da Bondealmuen begynder at føle sit Værd, heelt urigtigt, at Fæstere fremdeles skulle underkastes endog slettænkende Godsejeres Vilkaarligheder, som, under de nærværende Forhold mellem Godsejere og Fæstebønder, umueligt kunne forebygges; dertilmed harmonerer Indretningen af Hoveriet og Livsfæste nuomstunder meget slet med Tidsaanden.

§. 11. Følgende Indvending bør jeg her gaae imøde: "Mon ikke Almueoplysning og Folkeforædling snarere er i Aftagende end i Tiltagende? — Letsindighed, Ryggesløshed og Laster, der saameget udmærke vor Tidsalder, tyde dog ikke paa Almueoplysning og Folkeforædling!" Haanden paa Hjertet, min Broder! og siig mig saa: throne Letsindighed, Ryggesløshed og Laster da saaledes blandt Folket, som af nogle Sværmere i den senere Tid udbasunedes? — Og er det blot blandt Almuen eller meget mere i alle Stænder, saavel blandt Høje som Lave? —

At jo Letsindighed, Ryggesløshed og Laster, ja end selve Gudsbespottelser i nogen Tid fremstod med fræk Pande, og lod til at vinde Herredømmet, kan ikke nægtes; men naar mon sligt ikke, tilligemed meget mere Ondt, udspyedes af onde Dæmoner, medens Krigens Bulder og dens rædsomme Blodscener hærgede Lande og Folk? — O! at Fyrsterne kun ret forstode at holde fast ved Fredens Palme! med denne vilde de da omsider bortskræmme hine onde Dæmoner. Vel

har jeg ofte hørt og seet den Paastand fremsat: "Krigen er stundom ligesaa nødvendig i den politiske Verden, som Storm og Uveir i den physiske; thi det renser begge Steder Luften." Der kan være noget Sandt i denne Paastand, men og meget Usandt; da det her, som i saa mange andre Tilfælde, kommer an paa Omstændighederne. Naar et Folk, hvis Cultur begynder at tiltage, nedkues og sønderslides af en despotisk Tyran, og Fortvivlelsen omsider opflammer dets Mod til, i Samdrægtighed at vove Liv og Blod for Menneske- og Borgerfrihed og Selvstændighed; da virker ofte Krigen med Tryllekraft til en slig Nations Forædling. Naar derimod Regentere, ledet af en falsk Politik eller bedaaret af Lidenskaberne, begynde eller fortsætte en Krig, som altsaa i Grunden enten lidet eller intet interesserer Folket, da viser Historien os noksom, at sligt et Folk under Krigens Langvarighed haster tilbage til et sandt Barbarie, som ved Fredens Gjenbringelse neppe igjen forsvinder med flere Generationer.

Til Slutning paa denne Afdeling vover jeg endnu at fremsætte et Spørgsmaal, lige langt fra lav Smiger og fræk Trods, og fremsætter det blot for vise og erfarne Mænd, som Danmark, Gudskeelov! tæller mange af, nemlig: **Hvilke Udsigter, lyse eller mørke, aabne sig for den danske Stat, i Sammenligning med saa mange andre Stater?**

(Fortsættes.)

Enucleationer.

"Hos en Enkemand kunne der ofte være Aarsager, hvorfor Man egentligt ikke kan fortænke ham, om han indgaaer andet Ægteskab. Et Fruentimmer er ofte nødvendig i Huset, enten fordi han har smaae Børn eller for Huusholdningens Skyld, og da Lejlighed gjør Tyve, saa vil han hellere tage end — stjæle." Sandt, min Ven! men Du veed selv, at Halvbrødre og Halvsøstre ere fødte med Had til hinanden. — See! Din Førstefødte græder, naar Din anden

Kone ogsaa skjenker Dig en Førstefødt; og vist er det at begge disse Drenge udgjøre i Dit Huus tvende Magter, der stedse drage til Felts imod hinanden. — Paa hvilket Parti Din Kone er, det forstaaer sig af sig selv, og paa hvilket Du henimod Aften vil være, veed jeg ogsaa; — men erindre Dig, hvor ømt Du omfavnede Din afdøde Kone, da hendes Søn — Din første Kraft — førstegang kaldte Dig Fader. Hun faldt som en Heltinde; thi hun døde i Barselseng, efter at have vundet fire Slag, og tilkæmpet Dig — fire Sønner. Betænk — dersom Du troer et tilkommende Liv og de Godes Sammenkomst — at hun vil spørge Dig om sine Børn. Uden Bebrejdelser kan det umuligen gaa af, naar Du i en bedre Verden skal gjøre Din Kone Regnskab for Dit Hjerte, og Du i Contoen anfører en saa uformodet Post. Vær imidlertid i det mindste retfærdig, da Du ikke kan være mere. — Hvor tvende Kuld Børn ere tilhuse, der lykkes sjeldent et eneste Barn fuldkomment godt. Nid, Forfølgelse, Gjerrighed og næsten alle mulige Laster ruge hinanden ud, og Dine Børn ville blive saa afvænte fra Menneskekjærlighed, at de tilsidst ansee alle for Stifsødskende. Hos Israeliterne var det bestemt, at Faderens første Søn og ikke Moderens, var den Førstefødte, og, omendskjøndt denne Rettighed ikke kunde betages ham, saa troer jeg dog, at han tidt nok har maattet give efter for den første Frugt af en af hans Faders andre Koner. — Historien er fuld af Exempler paa, at Stifmødre have udøvet de største Grusomheder, for at bringe deres egen kjødelige Søn paa Tronen: og hvad en Trone er for en durchlauchtig Stifmoder, det er et Baroni, en Bondegaard eller en Pengepose for de Lavere. Det Trylleri, hvorved Olympias gjorde sin Stifsøn Aridæus udygtig til Regjeringen, for at bringe den over til sin Søn, er en Historie, som Stifmødre bryste sig af, da Verden ellers ingen Curtius ville have havt — ikke Diogenes's skjønne Svar "ingen Skygge!" paa Alexanders Spørgsmaal: hvad han ville have? og — paa det at jeg endelig skal nævne det ubetydeligste i denne Sag — heller ingen Alexander. Enhver Stifmoder holder sine Sønner for Alexandrer, og søger at fortrylle sin Mand

saaledes, at han tilsidst ogsaa troer det; og heri ere de i Almindelighed meget heldige. En Mand maa elske sine Børn af andet Ægteskab dobbelt; først som Fader, og for det andet: for at være sin Kone til Behag. Har han havt tre Koner, og Børn med dem Alle, saa pleje Fader og Stifmoder at foretrække Børnene af første Ægteskab uendelig meget for dem af andet; Faderen, fordi han nøjere lærer at kjende dem, og det fortryder ham, at han, for at behage sin anden Kone, har uden Aarsag behandlet dem haardt; Stifmoderen, fordi hun troer, at hendes Mand har mere glemt sin første, end sin anden Kone, da Intet saa hurtigt taber sin Kraft som Amindelsen; imidlertid bliver hun dog, ogsaa ihenseende til Børnene af første Ægteskab, Stifmoder. Ægteskaberne vilde uendelig vinde ved, at det ikke var tilladt at gifte sig mere end eengang. De vilde være højtidelige, saaledes som Døden blot er højtidelig derfor, at Man kun eengang døer; — og — strængt taget — er det andet Ægteskab altid et Slags Ægteskabsbrud, vel kun enkelt, naar Man ægter en Pige, men dobbelt naar Man ægter en Enke. Derfor var pæna secundarum nuptiarum brugelig hos en Nation, der ellers saae meget paa Befolkning.

(Meddeelt af Frederik Møller.)

Indenlandske Efterretninger.

Den 2 August 1825 forsvarede Cand. medic. og chir. Hans Baltzar Hornbeck sin for Licentiatgraden i Medicinen skrevne Afhandling: annotationes in dysenteriam cum descriptione epidemiæ navalis hujus morbi in India occidentali observatæ; de ordentlige Opponenter vare: Hr. Prof. og Dr. Med. Herholdt, R. a. D., og Hr. Prof. Dr. Med. O. Bang. — Fra Auditoriet opponerede: Cand. medic. Rafn, Cand. medic. Speyer, Cand. medic. Trier, Stud. med. Wagner, Dr. Med. Otto, og Cand. med. og Prosector Switzer. — Respondens var Cand. chir. M. Djørup. Acten, der foregik i Regentskirken, begyndte Kl. 10½ og vedvarede uafbrudt til Kl. 3½.

Søndagen den 31 Juli holdt Hs. H. Hr. Stiftsprovst Schierup, Sognepræst til Vor Frue Kirke i Aalborg, sit halvhundredaarige Embedsjubilæum.

Odense, d. 5 August. I Commissionen imod Niels Nielsen Møller med flere i Anledning af falske Banksedlers Forfærdigelse og Udgivelse, samt for at have huset N. Møller m. v. Tiltalte, 31 i Tallet, blev Mandagen den 25 og Onsdagen den 27 Juli afsagt Dom paa Odense Raadhuus. Af disse blev Hovedmanden N. N. Møller tildømt at miste Ære og Liv, 6 at miste deres Haand, 7 til offentligt Arbeide i længere og kortere Tid, 3 bleve frifundne og 14 anseete med Pengemulcter og Straf paa Vand og Brød, eller formedelst Alderen simpel Fængselsstraf for Nogle. Sagens Omkostninger ere de Skyldige desuden tildømte at betale Enhver især efter et bestemt Forhold, ligesom Nogle af dem til at erstatte de udgivne falske Sedler. — Efter en trykkende Lummervarme faldt her i Gaar Middags en stærk Tordenregn. Uveiret var kun et Øieblik over Byen; men nogle Tordenskrald vare saa stærke, at det rystede i Husene. En Lynstraale slog til samme Tid ned i Smedehuset, i den ½ Miil herfra beliggende Landsbye Seden, som brændte tilligemed en Bondegaard, hvoraf dog en Deel af Stuelængden blev reddet ved den tililende Hjelp ogsaa herfra med Sprøiter og fornødent Mandskab.

Aalborg, d. 30 Juli. Det Beckerske Selskab forlader i Dag Aalborg, hvor det har vundet meget Bifald. I Tirsdags Aftes efter Forestillingen af Das Donauweibchen No. 2, fremkaldtes Jfr. Becker; hun modtoges med almindelig Bifaldsklappen og Bravo. Selskabet skal ville give nogle faa Forestillinger i Aarhuus i Markedstiden, derefter drage til Randers og Viborg. Maaske kan man atter i Aalborg vente den Fornøielse at see dets Forestillinger. — Frederikshavn har i disse Dage havt sit første offentlige Marked. Da det ikke findes anført i Almanakken, kan man vel ikke antage, at Alle havde Kundskab derom. Imidlertid havde Nyheden dog bragt en Mængde Mennesker sammen,

og Handelen havde neppe blevet ringe, hvis Markedsgjæsternes Lommer ikke havde havt Tæring. Nogle Kræmmere have rost dette Marked og foretrække det for Sæbymarked. Af Boder vare vel omtrent 30, hvoraf en Trediedeel med Sko og Støvler, de to Dele med Alenkram og Nips. Et Par med Brød, Aal og Brændeviin, og nogle Borde med nogle Smaating. Der fandtes 3 Læs Fisk fra Aalbek, men hvoraf næsten intet solgtes, sandsynlig fordi Egnens Beboere selv har nok, og Omegnens havde forsynet sig paa de andensteds holdte Markeder.

Aalborg, d. 3 August. Den 1ste August holdtes Revüe over det borgerlige Militære, for Hs. Høivelbaarnhed Hr. Stiftsbefalingsmand, Kammerherre v. Moltke. Hs. Høivelbaarnhed lod først Borgercorpset og dernæst Jægercorpset udføre adskillige Manoeuvres, der alt skete med den bedste Orden, og noksom vidnede om den Flid og Umage, der var anvendt for at erholde Duelighed og Færdighed i Vaabenøvelserne. Det behagede derfor Hs. Høivelbaarnhed at bevidne dem samtlig sin Tilfredshed. Da Veiret var meget smukt, vare mange vandrede ud for at see denne Høitidelighed, som var saameget mere vigtig, da det var første Gang det borgerlige Militære havde den Lykke at udføre Vaabenøvelser for Hr. Stiftsbefalingsmanden.

Langesminde, den 30te Juli 1825. Regnen udebliver næsten ganske; Byggen er paa høie sandede Jorder tildeels bleven hvidt; Rugen har faaet endeel Skade, ja selv Kartoflerne kan mange Steder ei modstaae Tørken. Vi befrygte at Høsten, som tegnede sig saa godt, bliver saare flau, og mange Landmænd vil maaskee neppe høste Sædekornet. - Høebjergningen har, ved det tørre Veir, gaaet ypperlig. — Efter Hr. Lieutenant og Dannebrogsmand Duus's Sigende, erfarer Man nu med Vished, at et Dampskib skal bygges i Kjøbenhavn paa 70 til 80 Commers (Læsters Drægtighed?) til Paqvet derfra til Aarhuus. (Borchs Av.)

Aalborg, d. 4 August. I Gaar Morges blev hertil indbragt og sat i Forvaring Skipper

J. H. Duus af Hals; 2de af hans Folk, der med ham foretog den sidste Reise, sidde ogsaa her arresterede. Senatet i Hamborg skal have udvirket Arrestantens Hæftelse. (S. Bl.)

Aarhuus, d. 5 August. Dette Aars St. Olufsmarked havde henved 300 Boder. Af Konstnydelser var Lemmings Concert noget høist fortrinligt. Beckers Skuespillerselskab gav to Forestillinger, hvorpaa det retournerede til Randers. Marzetta foreviiste sit Panorama, og to Familier, Hoffmanns og Bøckmanns, viste gymnastiske og eqvilibriske Konster. Dernæst opvartede en Harpespillerinde og adskillige andre omflakkende tydske Konstvirtuoser med deres Biersidelmusik paa de offentlige Steder. De Handlende klage over Afsætningen, men denne Klage er jo saa almindelig nutildags.

Kjøbenhavns Børs, den 9 August 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 211		
Species 213		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 12½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	192	192½ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	53	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	94¾	95 Rbd. Sedl.
Dito Dito	89¾	90 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	103½	— Rbd. r. S.
Dito Dito	110½	110¾ i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99½	100 Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99½	100 Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	106	106½ i Banco
4 pC. Dito nye	98½	— i Banco
Asiatiske Actier	89	90 i Sedler

3 pC. nye danske Oblig., 3 M. efter at samme ere udstædte, 69½ a 69¾ L. Sterling. 1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 65.

I Etatsraad F. Thaarups Fraværelse redigeret af Chr. Thaarup.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 13 August 1825.

Frederik Phister.

Slutter om ham dybsørgende Kreds! Staae
Sandhed i Midten,
lægge sin Haand paa hans Liig, tale og
høres om Land:
"under sit Fædrenetag tilbedet som
Søn og som Broder;
"Lærers belønnede Haab; Ven en
usvigelig Ven;
"flittig som Faa; beskeden som Færre;
jo nærmere Maalet,
"end beskednere da; saa den Hen-
sovede var!"
Hører det Vidnesbyrd, Dybsørgende! Hører,
men vender
Øiet mod Stjernerne did, Nattens og
Gravenes Lys!
Lydt i Natten, naar Alt er tyst, i Slummer
begravet,
gaaer det forjættende Sagn ud over
Elskedes Grav:
""Stjernerne, vi, der fra Skabelsens Gry
belyste de Slægter,
""vidne vi, evige selv: Hvad der er Guds
ei forgaaer!"

Jordefærdsdagen
13 Aug. 1825.

Frederik Høegh-Guldberg.

Skrivelse til Professor Rasmus Rask fra Ch. Molbech.

Min Herre!

Efter min Hiemkomst fra Landet erfarer jeg, at De i No. 61 af Skilderiet har giort Dem den Umage, at ville vise mig lidt til Rette i Anledning af mit Brev til Professor Gamborg. Næsten enhver, som hidtil har talt med mig om dette Deres nyeste Lærdomsfoster, har lagt mig paa Hierte, at jeg ikke skulde besvare samme, fordi Polemiken deri er af den Art og i en saadan Tone, at den har erhvervet sig et vist Privilegium paa Enetale, som vel opdragne Folk ei pleie at betiene sig af. Jeg har dertil sagt: at svare Professor Rask kan jeg egentlig ikke, siden han ei har tiltalt mig; men jeg kunde desuagtet have Anledning til at skrive ham til, for at takke ham for den Maade, hvorpaa han i No. 61 har omtalt mig og min Opposition imod hans nysvenske Retskrivning. — De vil maaskee undres over at høste Tak, hvor De meente at have nedlagt en ganske anden Sæd. Men jeg kan umulig andet end vise mig erkiendtlig mod en Mand, som i den videnskabelige Strid, der var opstaaet imellem os, lægger for Dagen, at de eneste Vaaben, han har at bruge imod mig, ere personlige Udfald, Uartigheder og de urimeligste Fordreielser af mine Sætninger; for ei at tale om andre "Konstgreb", som De allerede i Hermod No. 2

viste Dem saa øvet i at bruge. Har De nu derved i alle fornuftige Læseres Øine bekiendt Dem for overvunden: saa kan jeg ikke andet end takke Dem, fordi De hastigere, end jeg af Dem havde ventet mig, har giort Ende paa Bogstavstriden om Deres Palladium, det svenske å, hvis Indfødsret i Danmark De kom saa slet fra at bevise.

Nu er det vel sandt, at De i No. 61 af Skilderiet endnu holder haardt paa at favne den kiære Skygge, endnu lader som De virkelig mener at have diplomatiske Beviser paa dens Tilværelse blandt vore Forfædre, og som De, formedelst den "uindskrænkede Bestyrelse", De vilde have, ikke blot over Bladet Hermod, men over det danske Skriftsprog, kunde udjage vort danske aa, ei allene af Fremtidens danske Skrift og Tryk; men endog af Fortidens Haandskrifter og Bøger, hvor det staaer uudslettelig skrevet eller prentet. Men det er bekiendt, at De er Elsker af en tarvelig Spøg til at krydre tørre og alvorlige Materier. Endog Afhandlingen i Hermod No. 2, hvor De selv beviser, hvad De i Skilderiet No. 61 omtvivler: at Synet er forskielligt ligesom Smagen — i det mindste, at De kan see et o, hvor alle andre Folk see en Tøddel, og at De ikke kan see denne Tøddel over Vocaler, hvor De ei vil have den, skiøndt den virkelig staaer der — selv denne lærde palæographiske Deduction begynder De jo med et Riim af Peder Paars, som unegtelig enhver maatte finde at være det mest passende Motto, De kunde vælge; thi sandt og vist er det:

Det reent utroligt er, hvad man i gamle Bøger
Kan finde, naar man der med lukte Øine søger.

Jeg seer da i det, De i bemeldte No. 61 fremdeles anfører til at bevise Utilværelsen af vort danske Lydtegn aa i gammel dansk Skrift fra det 13de og 14de Aarhundrede af, kun en ironisk Spøg, De vil drive med Skilderiets Læsere. De veed, at ikke ret mange af disse interessere sig nok for orthographiske Oldsager, til at læse med Agtsomhed hvad jeg har skrevet mod den ny-svenske Skrivemaade; ja at

en stor Deel maaskee slet ikke have havt Aftenbladet No. 24 og 25 i deres Haand. Nu er vist nok Spøgen, De driver med disse ligegyldige Læsere, lidt drøi; og Adskillige ville uden Tvivl blive fornærmede, naar De bag efter udleer dem for deres Lettroenhed. Men i polemisk Henseende har De jo her atter fegtet for Deres Modstander. En ny Grund for denne til at takke Dem!

Denne Grund formindskes slet ikke derved, at det endnu lader som De vil slaae mig med gamle Pergamentsbøger paa runde Taarn — ja endog ("Hvor grusomt!" sige Damerne) kaste efter mig med Runestene. — Men beroliger eder, velvillige Læsere og Læserinder! Professor Rask mener det ikke saa ilde. Han kan for det første ikke løfte Runestenene; men han kan derimod læse dem. Han veed altsaa ligesaa godt, eller endnu langt bedre end nogen af os, at det ikke er paa disse Stene vi skulle søge vore danske Bogstaver. — Hvorfor vil han da lade som han kunde bruge disse tunge Beviser mod vort danske aa? — Kun for at giøre det klart indtil den høieste Grad, at Striden fra den alvorlige Side har tabt Interesse for ham; og at han ønsker at slaae den hen i Spøg.

For mig gierne, min Herr Professor! Jeg har forhen erklæret: at jeg saae mere paa hvad en Forfatter skriver, end hvorledes han staver. Naar al Sproglære skulde reduceres til en død Formlære, og Sprogenes Aand dræbes ved Bogstavkløgt, da kunde den uhyre Vigtighed, De lægger paa saakaldte Forbedringer i den danske Orthographie, forsvares ved mere, end en ligesaa overdreven Selvtilfredshed. Men vi have havt et dansk Skriftsprog, dansk Skrivebrug og ypperlige danske Forfattere, længe inden De, min Herre! faldt paa, at ingen kan skrive rigtig, der ei vil gaae i Skole hos Dem. Det er hundrede Aar siden, at Holberg blev det danske Folks Yndling, og siden man saae hans Skrifter trykte, som de trykkes endnu. De ville blive trykkede saaledes og læste af hele Danmark, naar baade Deres "fornuftige" Retskrivning, og ufornuftige Maade at forsvare den paa, for

længe siden ere glemte — jeg siger ufornuftig; thi dette kalder jeg, at være saa harmfuld og saa spøgefuld paa een Tid, som De er i Skrivelsen til Gamborg.

Men, hvormeget De nu spøger med Orthographien og med Deres Læsere i No. 61, saa seer jeg dog, at De nu og da, medens De skrev, har været alvorlig; ja jeg tilstaaer det, saa haard, at jeg ikke havde tiltroet Dem en saadan Grad af Ubarmhiertighed. De veed, at det staaer i Deres Magt, med et Pennestrøg at tilintetgiøre hvad jeg har skrevet over dansk Orthographie, og at et eneste Ord af Dem er nok til at afgiøre, at de mange tusinde, der findes i min danske Haand-Ordbog, ere galt stavede. — De har ikke taget i Betænkning at udtale denne Fordømmelse; ja endog at lade den trykke i No. 61 med udmærket Skrift. — Men betænk endnu hvad De giør, Hr. Professor! og lad dog en lille Gnist af den "Artighed", som De fortæller at have viist mig saa længe, ved at holde hiin Fordømmelse tilbage, endnu leve i Deres medlidende Hierte. De veed jo, min orthographiske Ordbog stemmer paa det nærmeste overeens med vort Videnskabersselskabs danske Ordbog — af hvilket Samfund jeg mener, De Selv er Medlem. Skulde da ei en Forbøn af dette Selskab kunne udrette noget hos Dem? — Jeg vilde giøre Alt for at opnaae denne Gunst af Selskabet, der selv har saa stor en Deel i Sagen, og uden Tvivl dybt maa føle, hvor farlig Deres Unaade er, dersom jeg vidste at en saadan Forbøn kunde bevæge Dem til i det mindste at formilde den sønderknusende Dom over min Ordbog.

En Sagkyndig har vel foreholdt mig, at en meget simpel Exception jo var nok til at omstøde Deres Dom over et Ordregister, hvori Ordene ere stavede efter dansk Skrivebrug, ikke efter den ny-svenske Skrivemaade; og at der hører intet andet end sund Fornuft til at begribe, at jeg hverken for 12 Aar siden, eller nu, kunde rette hvad De kalder Ordbogens utallige Feil, uden at begaae den ene Hovedfeil: at ville pludselig indføre et nyt Skrift-

sprog i Danmark. Men da jeg allerede Odinsdagen den 6te Jul. havde erfaret af Deres Stridsblad Lidskjalf, at vi Alle, som skrive Dansk, have mistet Fornuften, og at kun den Skrivemaade er den fornuftige, der giør det mest vanskeligt at see, om en Bog er skrevet paa Dansk eller Svensk: saa blev jeg noget raadvild i min Sag. Jeg traf paa en ivrig Bekiender af den Lidskialfske Fornuft, forelagde ham No. 1 af dette Blad, og spurgte ham, for at prøve mig selv: Er ikke dette Halvdansk, trykt med latinske Bogstaver, og staaer ikke her det svenske å? — Men fik til Svar: I er gal! det er fornuftige Bogstaver; det er det rette Dansk, som intet Menneske før har kiendt, og Professor Rask nu først i Aar opfundet; og der staaer det gammeldanske Skrifttegn å, som "de Svenske have bemestret sig!" — Jeg lagde et Bind af Videnskabers-Selskabets Ordbog og af Holbergs Komedier for Manden og spurgte atter: Er da ikke dette ordentlig stavet Dansk, som enhver Indfødt kan læse, som læses i hele Norge og af alle dannede Folk i Sverrige? — Nei, fik jeg til Svar; det er ufornuftigt Dansk, som Professor Rask nu "er i Færd med" at forsvenske — et Foster af "Barbarie og Vankundighed", og saa fuldt af "Rust", at ingen fornuftig Mand i Lidskialf kan læse det. — Nu blev jeg forvirret, og udbrød med den Stundesløse: "Hvad Pokker er dette for Kogleri? — Enten er jeg gal, eller I galne, eller Ovidii Metamorphoses er kommen i vore Tider." — Ja saa er det, svarede den Fornuftige. Eders Sprog skal forvandles saa længe til I ei kunne læse hvad Eders Forfædre, eller I selv for nogle Maaneder siden have skrevet. "Den indslumrede danske Folkefølelse" er vaagnet. Det barbariske Skrifttegn aa skal forsvinde; og den lærde Mand, som i sin Skolegang lærte "at ikke engang tre, fire eller fem Får udgöre en dygtig Ko eller Hest", skal nu igjen lære Jer, at et Lydtegn vel kan bestaae af to Dele, naar en af disse sættes over den anden; men ikke naar begge staae ved Siden af hinanden. Vel pleier man at kalde Tegn det, hvorved noget betegnes, og vel havde Romerne et ae og et oe; men Prof. Rask *vil ikke*, at det, som betegner en Lyd, maa kaldes et Lyd-

tegn — og dermed Basta!" Den Fornuftige taug, og jeg taug ogsaa; thi vel klager De ziirligen over, at jeg "skriger og korrexer"; men jeg kan oprigtigen forsikkre Dem, Hr. Professor! at jeg aldrig har drømt om og aldrig vil prøve paa at overskrige Dem eller Deres Parti, thi den, som har Uret og har Lunger, skriger altid stærkest; og har De havt en vis ubehagelig Fornemmelse af det, De kalder at blive korrexet, saa maa De ogsaa betænke, at De undertiden i Deres Polemik mod den danske Retskrivning bærer Dem temmelig barnagtig ad.

Dette maa være nok om Deres Spøg i No. 61, og nu til Slutning nogle Alvorsord. Spøg, om den ogsaa falder noget bondeagtig, kan jeg lade gaae hen; og Selv maa De have Lov at skrive uden sund Fornuft og logisk Sammenhæng, saameget De lyster; men at giøre en anden Forfatters Skrift til et Speil, hvori De viser Publicum Deres egen Skrivemaade, er at drive Tillid til den Uopmærksomhed, hvormed Stridsskrifter læses, for vidt. — Det af Dem, især efter Deres Hiemkomst fra den indiske Reise, paastaaede Privilegium, at ansee enhver, som ikke deler Mening med Dem, for en Tosse, og ved forekommende Leilighed at fortælle dette paa Prent, vil jeg gierne, for min Deel, formelig tilstaae Dem; og jeg er langt fra at tilskrive min Resignation eller moralske Selvfølelse nogen betydelig Fortieneste af denne Tilstaaelse; thi det maatte staae sig endnu uendelig slettere med mine intellectuelle Evner, end De, min Herre! vil indbilde Folk, at De troer: dersom jeg ikke for mange Aar siden havde vidst, at De ligesaa lidt er i Stand til ved en trykt Forsikkring at giøre mig til en Idiot, som jeg vilde være i Stand til, paa samme Maade at giøre Dem til en Mand af Smag, Forstand og Dannelse.

(Fortsættes.)

Sprogbemærkninger.

Joh. Evangelist Kaindl, Benedictiner og forhenværende Archivar i Abbediet Prifling, der

for ikke længe siden er død, har udgivet et mærkeligt Værk i tre Bind: Die teutsche Sprache aus ihren Wurzen, hvori han søger at udlede Ordenes Betydning af deres Rødder. Af Roden Fall, bøjet, synkende, styrtende, udledes Zeifel (Zweifall) — (altsaa kommer det danske Tvivl af Tvefald) —; Apfel, en Frugt, som falder hyppigst af førend den er moden (den ældste danske Benævnelse herpaa er Abild, hvoraf igjen det nyere Æble); Penn, Pening, Pfening, en Mynt af Malm betegnet med et Hoved og derved bestemt til Penge, kømmer af fein. Hore udleder Forf. af Heuer (Hyre), fordi hun forhyrer eller udlejer sit Legeme.

Det Ord randsage har en besynderlig Oprindelse. I det Engelske har to ransack endnu en egentlig og uegentlig Betydning, nemlig 1. plyndre; 2. gjennemsøge meget nøje; 3. voldtage, krænke. Johnson udleder det af angelsarisk Ran og svensk Sak *). Ransack betyder altsaa oprindeligen en plyndret Sag eller Plyndring; men da Stæders Plyndring deels var forbunden med alle Gjemmers nøje Gjennemsøgen, deels med Voldtægt, saa fik Ordet den uegentlige Betydning: at gjennemsøge nøje, hvilken det har beholdt i det danske Tungemaal.

Punsch, som saa mange dagligen drikke, uden at vide eller tænke paa, hvoraf det Ord egentligen kommer, skal være hindostansk og betyde fem, fordi denne Drik bestaaer af fem Elementer: Sukker, Arak (eller Rom), Thee, Vand, Citronsaft.

---

*) Jeg tvivler meget paa, at det kommer af Sak, uagtet man har saa stor en Autoritet derfor; snarere troer jeg, at det kommer af söke, som Johnson maaskee ikke har husket paa; thi to sack betyder endnu indtage, plyndre (en Stad), hvilket har nogen Lighed med det danske hjemsøge. to ransack blev altsaa at hjemsøge ved Plyndring.

Uglen har i de fleste Sprog faaet sit Navn efter sit Skrig. F. Ex. Tydsk: Eule af heulen; Latin og Italiensk: Ulula af ululare, hyler, og hvilket ganske ligner det danske Ugle og det engelske Owl (Aul) af to howl.

Rothschild istedetfor Roeskilde, er i alle tydske Geographier en aldeles urigtig Oversættelse af dette Ord. Den vankundige Oversætter har antaget Ro for rødt og læst skilde istedetfor 's kilde, et Ord, som han nok meente var det samme som Schild (Skjold, Skildt).

Indenlandske Efterretninger.

Viborg, d. 1ste August. En mageløs Hede og i de sidste Dage ledsaget med Storm af Nordvest (hvilken Vind endog i den stærke Hede er herskende) afsvier reent Græsset og Planterne, og volder, at al Slags Sæd for tidlig modnes paa Muld- og Sandjorderne. Havren, der er meget kort i Aar, maa man paa sine Steder høste, uagtet den ikke er rigtig kjernsat. Rugstraaet er og beskadiget af Rust her, ligesom i Fyen; Kjernen er endnu god og om 8 Dage vil det være høstefærdig. Mod Rusten (som især maa tilskrives nogle Afteners og Nætters saltagtige Taage i Juni, som antages at komme fra Vesterhavet — og, naar Varme næste Dag indtræffer, uden at Vinden afblæser denne Dug af det blomstrende Rugax, volder denne Sygdom, der om end ikke Kjernen fordærves, dog fratager Straaet sine Safter) førte Beboerne af Overlund paa hiinside Viborg Søe, i Juni Maaned en særegen Krig og Feide mod de Berberisser, der fandtes her i Byen. Med Øxe, Saug, Kniv og Sax væbnede kom nogle Mænd og forlangte, nogle Steder som Villighed, andre Steder som Billighed, Eierens Minde til, at hugge Berberisserne, som da blomstrede, af i Bunden. De iværksatte denne Ødelæggelse efter Vedkommendes Tilladelse; men, at det ikke befrier for Rust, ville de vel efter denne Masakre have fornummet. At Sædstøven, den frembringe nu Rust eller ikke, skulde over høie Huse

spadsere uhindret af slig Modstand over Søen til Asmild Sogn, det strider mod al Rimelighed, ligesaavel som det: At Rust kommer hvor ingen Berberisser i flere Miles Frastand findes.

Viborg, d. 6te August. I Onsdags og Torsdags den 3die og 4de August, blev den tørstige Jord qvæget med den længe ventede og ønskede Regn; men i Gaar var det en rygende Storm af Sydost, der endnu i Dag vedvarer. Høsten er begyndt paa Rugen, der i den stærke Hede er modnedes hastig. Græsset, der endog paa gode Marker var bortvisnet, er det at vente Regnen især vil gavne, ifald ingen langvarig Tørke paafølger. Nye Kartofler, der først kostede 48 ß. Skjeppen, altsaa næsten det samme som 2 Skpr. Rug, sælges nu for 20 ß. Af Blaabær er meget faa i Aar, da Heden har borttørret dem. Fiskeriet i Liimfjorden og Aalefiskeriet i Søen er i Sommer høist maadeligt.

Blandede Efterretninger.

En sjelden Forbrydelse.

En Fabrikant i Omegnen af Dreux havde giftet sig med en Dame fra Rouen, som fra sit første Ægteskab havde en Datter, og desuden nogle i Ægteskabsbrud avlede Børn. Da de sidste lovmæssigen ikke havde erholdt nogen Part i Arven, saa var den unge Datter Arving til en Formue af 400,000 Franker, hvilke, i det Tilfælde at hun døde, gik tilbage til Moderen. Dette Barn havde nu i lang Tid været unddraget alles Øjne. En Arbeider, som havde havt en Trætte med Fabrikanterne, angav det for Øvrigheden. Denne begav sig nu en Morgen tidlig, ledsaget af en Læge, til Fabrikherrens Huus og forlangte at see Børnene. Da Moderen bemærkede at de endnu sov, saa lode Herrerne sig føre i Børnestuen. Man begav sig først til den ældste Datters Sovekammer som alt var opstaaet; man erkyndigede sig dernæst om den yngste. Moderen sagde, at hun sov i een Seng med den ældste. Der svaredes, at dette formedelst Sengens Smalhed var umuligt.

Derpaa paastod Herrerne at de ogsaa vilde besøge de andre Kammere, og disse bleve alle, eet efter det andet, oplukkede. Men da Moderen gik eet forbi, saa fordrede man ogsaa, at blive indladt der. Konen foregav, at have forlagt Nøglen; dog fandt hun den strax i sin Lomme. Døren gaaer op, og det første som møder de Indtrædende er en hæslig Lugt. Dog gaaer man videre frem, og det ynkværdigste Syn viser sig for Øvrighedens Øjne. En ung Pige paa omtrent 13 Aar, bleg og mager, næsten bare Skind og Been, og bedækket af Utøi, laa udstrakt paa en elendig Seng, tæt under et Vindue, hvori der feilede adskillige Ruder, med et iturevet Teppe over sig, og intet uden Pjalter paa Kroppen. I 6 Maaneder havde det ulykkelige Barn været i denne Tilstand. Hver Morgen gav man det et Stykke Brød, hvormed det neppe kunde stille sin Hunger, og meer end een Gang havde det maattet drikke sit eget Urin. Det ulykfalige Væsens Existents synes at have været de daværende Tjenestetyende aldeles ubekjendt. Man fortæller at Kokkepigen en Aften med Rædsel saae et lille pjaltet Barn springe ind, slugsulten at kaste sig over et Stykke Brød og derpaa som et Lyn igjen forsvinde. Man havde nemlig paa den Dag forglemt at give hende det sædvanlige Stykke Brød, men lykkeligviis ogsaa at lukke Døren.

Sinesisk Sprog og Literatur.

I den berømte Professor Abel-Rémusats Elémens de la Grammaire chinoise gjøres i Forталen følgende Bemærkninger: De Hindringer og Fordomme, der hidtil have lagt sig i Veien for den sinesiske Literaturs Fremskridt i Europa, synes at tage Dag for Dag af, og man kan forudsee det Øjeblik, hvor, hine bortryddede og disse aldeles forsvundne, det sinesiske Sprogs Studium vil blive ligesaa let som alle andre orientalske Sprogs, maaskee endog som visse europæiskes. Hvad den sinesiske Literatur angaaer, da giver Forf. i et Anhang til sin Grammatik en Oversigt over de fortrinligste sinesiske Værker i det Kgl. Bibliothek i Paris. Der findes i

samme en Samling af 5000 Bind af Sinesernes bedste, saakaldte classiske Bøger, samt deres Commentatorer; Samlingen af de gamle Philosopher, de fortrinligste mythologiske, poetiske og geographiske, historiske og chronologiske Værker; en næsten fuldstændig Samling af de af Missionairerne forfattede sinesiske Skrifter; desuden mange Romaner og Theaterstykker; et betydeligt Antal Afhandlinger over Konster og Videnskaber og Gjenstande af mangfoldigt Indhold; de bedste lexicalske Værker, adskillige Oversættelser af andre Sprog og især Encyclopædier. Blandt disse sidste udmærker Forfatteren fortrinligen wen-kian-theung-khao, en uhyre Samling af Afhandlinger over alle Grene af menneskelig Viden, og det skjønneste Monument for den sinesiske Literatur, der allerede i og for sig opveier et Bibliothek, og hvis Læsning allene lønner Umagen at lære det sinesiske Sprog.

Sværmeriske Rædselsscener.

I Skriftet: Die schwärmerischen Gräuelscenen in Wildenspuch, Canton Zürich, v. J. L. Meier, læses et sjeldent og høist mærkværdigt Bidrag til religiøst Sværmeries og en til Raserie stegen Fanatismes Historie. Hovedpersonen i dette græsselige Sørgespil var en vis Margaretha, Datter af en Godseier navnlig Peter, hvis Familie ogsaa var indviklet deri. Bekjendtskab, Omgang og Breve med andre Secterere havde givet allerede siden 1816 hendes naturlige Overspændthed, hendes aandig og sandselig pirrelige Temperament, hendes Hang til religiøst Sværmerie, saavelsom hendes omdrivende og ørkesløse Levemaade et Fremstød. Dertil kom siden Fru v. Krüdeners Korstoge, som havde værdiget hende tre Timers Privat-Audients; den berygtede Fanatiker Ganz's Rænker; den stærke Udbredelse af mystisk sødelige og for størstedelen taabelige, tildeels ogsaa tankeløse smaa Tractater, især fra Basel; den Hyldning, der vistes hende som en af Gud dreven Prophetinde, som en Veilederinde til Salighed o. s. v.; de hyppige Valfarter til hende, især af Damer og Herrer fra Schaffhausen; den i samme Canton værende Prædikants sandsesløse Taler,

som hun flittigen hørte; den overveiende Indflydelse, hun allerede tidligere havde vidst at forskaffe sig paa hendes Omgivelser, og Rygtet om Gudfrygtighed og Hellighed, som blandt Secterne havde forskaffet hende Navn af Helgen; endeligen ogsaa hendes mange Omvendelser og Reiser i Besøg hos beslægtede Sjele, hvis Tal uophørlig forøgedes og af hvilke hun ikke fandt faa selv i det oplyste Zürich, hvor hun opholdt sig indtil hun, som en Løsgængerske, blev sendt hjem af Politiet. Alle disse Omstændigheder forenede sig efterhaanden om at gjøre hende end mere forvirret i Hovedet, at opfylde hendes Indbildningskraft med crasse og mystiske Blodbilleder og forvandle hendes Fanatismus til egentlig Afsindighed; de ledte hende paa en skrækkelig Idee, som, lidt efter lidt, blev fix hos hende, og maaskee endnu fastere fæstede Rødder ved Frygten for Følgerne af hendes strafværdige Omgang med een af hendes Troesforvandte, en gift Mand, hvoraf Frugten var et Pigebarn, som hun fødte 1823. Denne Idee var, at der, for at forsone Gud, maatte flyde Blod, og at hun fremfor Alt var det af Gud udseete Offer til Syndernes Frelse, og den frembragte hiin gruelige Catastrophe d. 15 Marts samme Aar, hvilken, efter mangehaande foregaaende grove Udbrud af fanatisk Raserie, endte med hendes Søsters Drab og siden med hendes egen Selvopoffrelse, i Følge den Forudsigelse, at hun og hendes Søster igjen vilde opstaae tre Dage derefter. Den, som havde bidraget meget til hendes Ulykke, var den geistlig stolte og tvære Ignorant Ganz, der allevegne, hvor han kom hen, stiftede usigelig Skade. De Secterere, som i større eller mindre Grad havde gjort sig skyldige i dette Dobbeltmord, bleve siden dømte til Fængsel i Tugthuset fra 1 til 16 Aar. Som noget Besynderligt fortjener at anmærkes, at i Dommen bydes, at det Huus, hvori hine Blodsoptrin bleve udøvede, skulde nedrives og i Fremtiden intet andet opføres i dets Sted paa Tomten. Blandt Aarsagerne til hine blodige Misbruge maa, efter Forf. Mening, regnes de i Omløb satte smaa Tractater, fulde af Ufornuft og Sværmerie, saavelsom de religiøse Sammenkomster og Afsondringer. Forf. mener, at det

ikke er nok, at Bibelselskaberne uddele Bibeler, men at det ogsaa er nødvendigt, at sørge for sammes rigtige Brug.

Ostindiske Skatte.

Ved Indtagelsen af Rangoun, Hovedstaden i Pegu, og ved dette hele Riges Besiddelse, der snart vil strække sig til Ava, have Engellænderne faaet overordentlige Skatte. Allene Pagoden Digou ved Rangoun indbefatter umaadelige Skatte. Dette særdeles gamle og helligt holdte Tempel er kugleformigt bygt og har hverken Døre eller Vinduer. Igjennem en ved Spidsen anbragt Aabning indkaste de Store og Folket deres Offere, som i Aarhundrede have opsamlet sig her. Det slutter oventil med en Krone af massivt Guld, rigt besat med Diamanter og Rubiner, som Alombra, Pegus Overvinder, lod sætte her 1756, og der veier ligesaa meget som en Mand, hans Kone og fire Børn tilsammen. Man anslaaer deres Værd til 4 Lak Pagoder eller 3,360,000 Fr.

Margaretha Nicholson.

I Daarehuset Bedlam er dette Fruentimmer eet af de mærkværdigste Lemmer. Hun blev mistænkt for at have villet snigmyrde Kong Georg III. og derfor indspærret som en Vanvittig. Medens hun endnu var snaksommere end hun er nu, fortalte hun sin Ulykkes Historie ganske anderledes end de offentlige Blade den Gang berettede den. Hun forsikkrede helligen, at hun aldrig i fjerneste Henseende havde havt i Sinde at forgribe sig paa Kongen, men at hun, som Medlem af et Huus, som Monarken ofte besøgte, og hvor han syntes at have yttret nogen Godhed for hende, befindende sig i meget trængende Omstændigheder, haabede at faae en Understøttelse af ham, naar hun overgav ham et Bønskrift. Hun havde derfor søgt at faae at vide, hvor hun lettest kunde træffe Kongen, og erfarede, at dette bedst kunde skee i St. James paa en bestemt Dag. Hun gik altsaa derhen

med sin Ansøgning og valgte sin Plads ved en til Palladset førende Haveport. Men ulykkeligviis havde hun en Kniv stikkende i Lommen ved Siden af hendes Supplik, og i Angesten og Forvirringen, da Kongen pludseligen kom, tog hun Kniven istedet for Papiret, og trængte sig frem, for at overgive Kongen det, hun havde i Haanden. Hun blev strax paagreben, beskyldt for, at have villet myrde Monarken, og indspærret som en Affindig, uden at der agtedes paa hendes Forsvar. Sex og tredive Aar har hun nu allerede tilbragt i Bedlam. Af Vanvittighed findes ikke mindste Spor hos hende, og i den sidste Tid er hun ganske døv. Hendes største Vederqvægelse er Snustobaksdaasen. Hun er sund, meget reenfærdig og ordentlig. Man har ogsaa anviist hende en Bolig hos de Gamle og Skrøbelige.

– En Engellænder, der hørte til den engelske Gesandt Thorntons Suite i Rio Janeiro, har udgivet sin Reise i Sydamerica 1819—1821, hvori han beretter, at de hæslige Rotter have hjemme i Rio Janeiro, ligesom paa St. Helena. Endog mange af de Stores Huse ere ikke frie for dem. De drive deres Spil under Bordet medens man spiser. Hundene bryde sig intet derom og more sig i deres Selskab. (Det samme er Tilfældet paa Isle de France, hvor Katte derfor længe have været en meget søgt Indførselsartikel.) — En anden Plage ere Flaggermuus. En særdeles stor Art af samme forfølger Hornqvæget og Heste, sætter sig i Nakken og udsuger dem en Mængde Blod. Klapperslanger findes ogsaa i Mængde der. En Kone ægtede i kort Tid fire Mænd; den ene efter den anden trak den allerførst Afdødes Støvler paa, som var bleven et Offer for Bidet af en saadan Slange, hvis Gifttand var bleven siddende i Støvlen, og som først blev opdaget af den fjerde. — I Buenos Ayres holder Enhver Heste; man gaaer ikke, men rider over Gaden. Tiggeren holder paa Hjørnet til Hest.

Kjøbenhavns Børs, den 12 August 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 211		
Species 213		
Specier solgtes til 12 Rbmk. $12\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	191	$191\frac{1}{2}$ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$52\frac{1}{4}$	$52\frac{3}{4}$ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$94\frac{1}{2}$	$94\frac{3}{4}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	$89\frac{1}{2}$	$89\frac{3}{4}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	$103\frac{1}{2}$	— Rbd. r. S.
Dito Dito	110	$110\frac{1}{2}$ i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	100	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	100	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$105\frac{1}{2}$	106 i Banco
4 pC. Dito nye	$98\frac{1}{2}$	— i Banco
Asiatiske Actier	$89\frac{1}{2}$	90 i Sedler

3 pC. nye danske Oblig., 3 M. efter at samme ere udstædte, 69 a $69\frac{1}{4}$ L. Sterling. 1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

I det sidst udkomne Nummer af Kjøbenhavns Skilderie har man behaget at omtale min Anmeldelse af Statsraad v. Gönners Fejdeskrift mod Etatsraad Ørsted som en udvalgt Samling af de bedste Grovheder. Herved anmærkes, at jeg, for mit Vedkommende, ikke gjør mig Tanke om — gode Grovheder og altsaa heller ikke efter saadan Maalestok har vurderet de af bemeldte Fejdeskrift leverede Prøver.

Kjøbenhavn, d. 12 August 1825.

Joh. Nik. Høst.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Tooghtyvende Aargang. No. 66.

I Etatsraad F. Thaarups Fraværelse redigeret af Chr. Thaarup.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 16 August 1825.

Skrivelse til Professor Rasmus Rask fra Ch. Molbech.

(Slutning; see forr. No.)

Jeg kunde endogsaa lade Dem fordreie mine Sætninger, paadigte mig hvad jeg aldrig har sagt, og tillægge mig af Dem Selv udtænkte Urimeligheder, saalænge De kan bruge Deres egen eller andres Penne: dersom De blot udmærkede Dem ved den uredelige og smagløse Stridsmaade, som De anvender i No. 61. Men De er ogsaa en ved Sproglærdom og grammaticalske Arbeider navnkundig Mand, og burde undsee Dem ved at bruge saa slette Vaaben, som ovenanførte, mod Deres literariske Modstandere; stolende paa, at det erhvervede Navn maaskee kunde dække en usømmelig Polemiks Svagheder. Aabenbare literariske Opdigtelser, og Usandheder og Fordreielser, som De skriver paa min Regning, nødes jeg derfor til at fremhæve og giendrive, indtil det er blevet almindelig bekiendt, paa hvilke Afveie Deres lidenskabelige Kiærlighed til den ny-svenske Skrivemaade fører Dem; og hvor lidt De, i Deres Ytringer om dansk Skrivebrug og dens Historie staaer til Troende. Hensyn til forskiellige Læsere nøder mig til at gaae tilbage til Stridens Ophav.

1.) De har i Hermod No. 2 paastaaet: at Skrifttegnet å er det gammeldanske Tegn for Aa-lyden, som de Svenske efter os have optaget. Denne Deres Paastand er falsk, som jeg i Aftenbladet No. 24 og 25 har beviist. Skrifttegnet å er oprindeligen svensk. Det eneste danske Haandskrift, hvorpaa De beraaber Dem, har ikke Tegnet å; men paa nogle Steder en Accent eller Tøddel ikke blot over Vocalen a, men ogsaa over e, o, æ og ø.

2.) De beskylder mig (Skilderiet S. 963) for Usandfærdighed paa Grund af at jeg har sagt: "Fra den første Tid, man i det danske Sprog fik Mellemlyden aa, har man i dansk Skrift betient sig af dette Tegn for at udtrykke den"; og De vil godtgiøre denne Deres Beskyldning dermed, at aa ikke bruges paa Runestenene og i adskillige gamle Lov-Codices paa Universitetsbibliotheket. Runestene vedkomme os ikke, da vor danske Skrift ikke er Runeskrift. Jeg har beviist (Om den nysvenske Skrivemaade S. 20 o. f.) at aa forekommer i danske Codices fra det 13de og 14de Aarh. og bruges uafbrudt i alle følgende Aarhundreder; men jeg har ikke sagt, at det udelukkende, overalt eller i alle Haandskrifter bruges; heller ikke har jeg sagt: at man i alle danske Ord, hvor vi nu have aa-Lyden, havde og i Skrift udtrykte den, for 3, 4 eller 5 hundrede Aar siden. Jeg har tvertimod bemærket, at a og o bruges stundom i Tilfælde, hvor vi nu

altid skrive aa, og det omtrent til Begyndelsen af det 17de Aarhundrede. Deres Beskyldning for Usandfærdighed falder saaledes tilbage paa Dem Selv.

3.) De paastaaer, (Skilderiet S. 963) der var en Tid af flere Aarhundreder, da man i dansk Skrift "ikke almindelig brugte aa; men enkelt a eller å med en Tøddel over." Det første (at enkelt a brugtes undertiden, hvor vi nu bruge aa) er rigtigt; det sidste falskt. Et "å med en Tøddel over" have selv de Svenske aldrig brugt; endnu mindre de Danske.

4.) De beraaber Dem S. 963 paa Kong Christian IV. egenhændige Breve for at bevise: "at først omtrent 1650 kan det være blevet ganske almindeligt, i (dansk) Skrift at bruge aa"; fordi Kongen hyppigen, dog ei overalt, bruger enkelt a for aa. *) Dette Factum er rigtigt; Conclusionen falsk. Christian IV. havde mangfoldige Egenheder i sin Orthographie, og fulgte ikke sin Tids Skrivemaade. Den mindste Sammenligning f. Ex. imellem hans egenhændige Breve, og de Kongebreve, han blot underskrev, beviser dette. Brugen af aa, overeensstemmende med vor Tids Skrivebrug, var i dansk Skrift langt mere almindelig i første Halvdeel af det 17de Aarh. end den er i Christian den Fierdes Breve; og disse kunne ikke med Grund anføres som Exempel paa den Tids Skrivemaade. Har De ikke vidst dette, saa kan De nu troe det. Jeg kiender Christian den Fierdes Breve bedre, end De.

*) De anfører dette efter J. H. Schlegel, fordi De blot kiender Christian den Fierdes Orthographie af de faa Breve af denne Konge, som hidtil diplomatisk nøiagtig ere aftrykte. Det havde været artigt, om De havde bemærket hvad Schlegel siger paa samme Side, hvor han omtaler Kongens sieldne Brug af aa: (Samml. zur dän. Gesch. II. 2. S. 76) "Am allermeisten scheint mir gegen die Natur der Sache zu streiten, was verschiedene Neuere seit kurzem häufig in ihren Schriften gebrauchen; nehmlich ein j zu setzen, wo dieser gelinde Vorlaut statt hat. Denn j ist ein unstreitiger Consonant, und daher noch weniger als der Vocal i geschickt einen Vorlaut auszudrücken, der doch immer mehr von der Natur eines Selbstlauters hat."

5.) De siger, (S. 963) at jeg "råber så ideligen på" Tegnet aa og kalder det (S. 964) et "Konstgreb" af mig, at jeg benævner Tegnet aa: det danske Skrifttegn for den tilsvarende Lyd, ved hvilket Konstgreb jeg "vil lade Folk forståe, at vi allerede have et mere dansk Tegn for å." — Ikke noget mere dansk Tegn (da å slet ikke er dansk;) men slet hen det danske Skrifttegn kalder jeg aa. Drømmer De her om Konstgreb, da er det vel fordi De Selv alt for tidt bruger dem. Jeg ønskede De vilde vise mig et dansk Ord, hvori de tvende a udtales særskilt. I modsat Tilfælde faaer De tillade os Danske at kalde et Lydtegn, vi i Aarhundreder have brugt: det danske Skrifttegn aa.

6.) De tillægger mig (S. 965) at jeg "beråber mig på min Ordbog, som Brugens Repræsentant; ja vel at mærke den slletteste Brug i Danmarks Rige!" Dette er for det første en Usandhed. Jeg har ingensteds beraabt mig paa min danske Haand-Ordbog som Auctoritet; men har (Om den ny-svenske Skrivem. S. 33) historisk anført: "at jeg i samme fulgte i alle Hovedpunkter det samme orthographiske System, som Videnskabernes-Selskabs Ordbog — fordi jeg erkiendte dette Systems, i den danske Skrivebrug giennem Aarhundreder hiemlede historiske Grundvold." Hvad De kalder "den sletteste Brug i Danmarks Rige", er saaledes ikke nogen særegen Brug, jeg har villet danne i min Ordbog. Det er den almindelige danske Skrivebrug, som den var i Slutningen af det 18de og Begyndelsen af det 19de Aarhundrede — og i det Hele den samme Brug, som er fulgt i Videnskabernes Selskabs Ordbog. Hvorfor fortier De dette? — Fordi De i Deres Polemik anseer ethvert sophistisk Konstgreb for tilladt. — Hvorfor henviser De Videnskabernes Selskab og

mig til den danske Almanak, som orthographisk Auctoritet? — Fordi De undertiden skriver, ikke som en lærd Mand, men som et Barn. — Hvorfor overhovedet befatter De Dem med min Ordbog, hvis Skrivemaade følger Brugen, som øverste Grundsætning, da De derimod har ganske modsatte Grundsætninger, og altsaa ikke uden fra et falskt og uretfærdigt Synspunkt kan tillægge Ordbogen Feil, som den kun i Deres Hierne har? — Dette Spørgsmaal maa de besvare, som kiende Dem nøiere end jeg, og derfor kunne afgiøre: om en saa øiensynlig urimelig, Videnskabsmanden uværdig Fremgangsmaade udgaaer hos Dem fra Villien, eller fra Forstanden.

7.) De tilstaaer Selv: (S. 965) "Det er naturligt at den nærværende Skrivebrug grunder sig på den ældre og denne på den ældste." Dog kalder De den nærværende Brug, hvor den netop støtter sig paa ældgammel uafbrudt Vedtægt, (f. Ex. med Hensyn til Skrifttegnet a a og til Brugen af i udi Ord som Skiald, gierne, Skiold, &c.) slet, barbarisk, ufornuftig, fuld af Rust o. s. f. — Kan Deres Lærdom give Dem Rettighed til at modsige Dem Selv, saa benytter De vist nok dette Privilegium i sin videste Udstrækning.

8.) De siger om mig (S. 965) "at jeg hverken kiender gammel Dansk eller Islandsk, eller foragter alt Hensyn dertil"; imedens De strax efter beretter, at jeg "understötter min Lære med Islandsk." (S. 966.) Dette er dog vel snarere et Feilgreb af Dem, end et Konstgreb. — Men De siger endvidere, at jeg: "hverken vėd hvad Bogstaver der findes i Islandsk, eller hvorledes de anvendes"; fordi jeg har anført, at Islænderne intet Jod have, og at de betegne den med Vocalen e sammensmeltende I-Lyd ved en Accent over dette e. Denne Deres Paastand er saa latterlig, at den knap fortiente noget Svar. — Naar jeg nævner Islænderne, veed De ret godt at jeg mener de Gamle, og ved islandsk Sprog og Litteratur forstaaer det Sprog, som Islænderne maa kalde klassisk, og hvorefter Deres egen islandske Grammatik er udarbeidet. Troer De mig nu for Alvor saa uvidende, at jeg aldrig har seet gamle islandske Haandskrifter og trykte Bøger, aldrig brugt Haldorsens isl. Ordbog, som De Selv har udgivet, eller aldrig læst Deres Veiledning til det islandske Sprog? — I denne siger De Selv p. 9: "j bruges nu omstunder for i, 4 (ɔ: for det haarde Jod. p. 4) i Ord som jörd, jafn; men ikke i Stedet for det bløde j." (i Ord som leidr, hió, giöra, kiær, lióma, &c.) og p. 3. 4: e, hvor det udtales som der stod et blødt Jod foran samme, betegnes enten med en Accent over e, eller ved at sætte et i foran e, hvilket sidste De kalder naturligere; men tilføier: "at det slet ikke er brugt hos de Gamle" (Islændere.) I den svenske Udg. af Deres isl. Sproglære anfører De bl. a. paa Skrift-Tavlen ie som en "diftongisk Vokal"; og p. 9 siges at: "Diftongen e med j framföre skrifs vanligtvis é (eller ie.")

Er Deres egen Auctoritet ikke tilstrækkelig, for at bevise at det islandske Skriftsprog i sin gamle og ægte Skikkelse, ei kiender Jod i Diphthong-Lyde: saa vil jeg henvise Dem — vist nok ikke til det isl. Landoplysnings-Selskabs, det evangeliske Tractat-Selskabs Bøger (S. Deres Anvisning till Isländskan p. 10) eller til isl. Sagaer, som udgives under Deres egen Bestyrelse — men til gamle og gode islandske Codices, til alle af det Magnæanske Samfund udgivne Sagaer, og til det Lexikon, De Selv har udgivet.

9.) De tillægger mig (S. 964) den taabelige Mening: "at jeg har sat Skrivebrugen fast i min Ordbog." Ogsaa dette er en af Deres usømmelige og uværdige Opdigtelser. I Fortalen til denne Ordbog staaer tydeligt nok S. XV: "at min Hensigt med den ikke kan være at give en Rettesnor for det danske Sprogs Retskrivning, som jeg ansaae for at være almeengieldende til enhver Tid." I Grundtrækkene af den danske Retskrivningslære S. 20: "Det er aldeles ikke enkelt Mands Myndighed, der skal eller kan stadfæste Retskrivningen;" og saa fremdeles paa mange andre Steder.

Ethvert fornuftigt Menneske, der har læst hvad jeg skrev mod Deres ny-svenske Skrivemaade, veed ogsaa, at jeg der ingensteds har negtet Skrivebrugens successive og saa at sige umærkelige Foranderlighed, især i et Sprogs mindre uddannede Perioder; men at jeg har opponeret mod hiint, Sproget nedbrydende Princip: at den Enkelte, om han endog hedder Rask, skulde kunne herske over Skriftsproget i den Grad, at han kunde giøre vore danske Bøger ulæselige, forjage vore gamle Skrifttegn og indføre nye, med mere af samme Slags, hvilket De Selv S. 964 rettelig kalder: at löbe löbsk med Brugen. Jeg vil endog troe, at De Selv veed og indseer det, naar De bruger Deres Fornuft. Men det er af en ganske anden Kilde, end denne, at De øser, naar De søger at forvirre Striden og forblinde uagtsomme Læsere. De vil forvirre Stridspunktet, ved at sammenblande Deres egen Theorie for Skrivningen med den vedtagne og gieldende Skrivebrug, hvis Erkiendelse jeg gaaer ud fra; og skiøndt De forkaster Brugens Gyldighed, vil De dog opfinde Bestyrkelser for Deres Theorie i Skrivebrugen, som aldrig have existeret. — Men Deres selvgjorte eller ny-svenske Skrivemaade har intet med vor danske Skrivebrug at giøre. Det er den sidste, jeg har søgt at fremstille i min Ordbog; og dersom jeg i denne ikke har optaget det endnu omtvistede Jod, hvor andre Orthographer ville have det indført: saa har jeg derfor andensteds nævnet mine Grunde. (Om den nysvenske Skrivem. S. 34.)

10.) De beskylder mig for, (S. 967) at jeg: "falskeligen beråber mig på (i mine orthographiske Grundsætninger) at stemme overens med lærde Mænd", som en Baden, Bloch, Bøgh, Dahl, o. a. Denne Deres Beskyldning gider jeg ikke nævne ved sit rette Navn. Mine Ord ere: (Skilderiet No. 58. S. 921) at jeg "fremdeles vil følge et System og hylde Grundsætninger, der i det Væsentlige stemme overeens med en J. Badens, en Blochs, Bøghs, Dahls, J. L. Heibergs og flere tænkende Sproglærdes Grundsætninger." At jeg kan sige dette med Sandhed, veed enhver, som kiender disse Lærdes orthographiske Skrifter. Men De skriver maaskee blot for saadanne Læsere, som De troer at kunne indbilde hvad De finder for godt. I hvor faa disse nu end kunne være, vil jeg for deres Skyld afskrive følgende Yttringer af Bloch, Dahl og Heiberg:

"Den eneste af vore Retskrivningslærer, jeg efter de nu anførte Principer kunde have Nytte af at conferere, var Hr. Bibliotheksecretair Molbechs Ordbog; med hvilken det i et Kapitel, hvor Enighed er det vigtigste, har været mig saare baade behageligt og bestyrkende, at de af mig opstillede Grundsætninger og Regler for det meeste stemmede overeens." Fuldstændig dansk Sproglære af S. N. J. Bloch. I Deel. Andet Oplag. Odense 1817. Fort. S. XVII.

"Da mange herhen hørende Tilfælde ei lade sig afgjøre uden ved Erfaringskundskab om Brugen, viser sig især her Vigtigheden af en Retskrivningsordbog. I Modersmaalet have vi en saadan fortrinlig i: C. Molbechs danske Haand-Ordbog. Kbh. 1813." Oversigt af den danske Retskrivningslære ved F. P. J. Dahl. Kbh. 1823. S. 7.

"Diese beyden Schriften, Blochs Grammatik und Molbechs Wörterbuch, sind das Zuverlässigste, was wir bis jetzt über dänische Sprache besitzen; und dies besonders aus dem Grunde, weil die Verfasser, anstatt die Sprache besser machen zu wollen, es für rathsamer hielten, sie so darzustellen, wie sie ist." Formenlehre der dänischen Sprache, von Joh. Ludw. Heiberg. Altona 1823. Vorr. p. VIII.

At mine orthographiske Grundsætninger ogsaa i det Væsentlige stemme overeens med Hr. Amtsprovst Bøeghs, og at jeg især kun i Henseende til Brugen af Jod ikke har været enig med denne og de øvrige ovenanførte Lærde (og tildeels ikke med J. Baden) veed Enhver, som kiender disse Forfatteres Skrifter over dansk Retskrivning, min Haand-Ordbog og Indledningen til samme. Ogsaa De, Hr. Professor! veed det; men undseer Dem ikke ved at sige det Modsatte. — Hvad J. Baden angaaer, da har

denne vor berømte Lærde aldrig udgivet nogen egentlig dansk Retskrivningslære, eller fremsat nogen fuldstændig Theorie for samme. At han ikke vilde giøre Udtalen allene til Hoved-Princip for Retskrivningen, seer man af 1ste Capitel i hans danske Grammatik; og at han ikke ansaae en pludselig Omstyrtning af Skrivebrugen for nødvendig eller gavnlig, lære alle hans danske Skrifter.

Saameget for denne Gang til Svar paa Deres Spøg og Alvor i No. 61. Vil De herefter skrive anstændigere, end der, og fornuftigere end i Hermod No. 2, skal det paa Deres Vegne være mig kiært. En modsat Adfærd, for saavidt den blot bestaaer i Uartigheder, kan jeg vel herefter forbigaae med Taushed hos Dem, saavel som hos Deres Parti. Men i øvrigt skal jeg vide at møde Dem, hver Gang De med Opdigtelser, vort danske Skriftsprog vedkommende, Fordreielser af mine Udtryk og Sætninger, eller med andre Sophismer, paa min Bekostning vil forsvare den ny-svenske Skrivemaade; saalænge til det er blevet tilfulde bekiendt, hvorledes De behandler historisk Sandhed og sund Fornuft. Jeg slutter med Lessings Ord:

"Schreiben Sie, Hr. Professor! und lassen Sie schreiben, so viel das Zeug halten will; ich schreibe auch. Wenn ich Ihnen in dem geringsten Dinge was die dänische Schriftsprache und mich angeht, Recht lasse, wo Sie nicht Recht haben: dann kann ich die Feder nicht mehr rühren."

Kiøbenhavn, den 12te Aug. 1825.

C. Molbech.

Indenlandske Efterretninger.

Aalborg, d. 11 August. Den 4de August afreiste Hs. Høivelbaarnhed Hr. Kammerherre Stiftsbefalingsmand v. Moltke med Familie herfra til Kjøbenhavn. — Høsten er nu her omkring i fuld Gang; det daglige Regnveir forsinker den imidlertid noget. Rughøsten synes at

falde godt ud. — Den 29de Juli sidstleden opkom Ildebrand paa Gaarden Hjortenes, i Børglum Sogn, og hvorved Laden og et Udhuus bleve et Rov for Luerne. Vaaningshuset og nok et Udhuus bleve reddede. De afbrændte Huse bleve for ni Aar siden opbygte, da de tvende sidst omtalte Huse afbrændte ved Lynild. Aarsagen til Ildens Opkomst vides ikke.

Industrie.

Ved den Kongelige privilegerede Industrie-anstalt i Assens, blive indtil videre, saalænge Kornpriserne ere saa lave, Kornrensemaskiner, Harper, Gryn- og Harpesold og Karder m. m. betydeligt nedsatte i Priserne. Skumsoldene i Patentharpene ere nu indrettede bevægelige paa en meget bedre Maade end hidtil.

Den bedste Anbefaling at give dette nye Slags Kornrensemaskiner (Patentharper) er, at paa 2 Aar er solgt 89 Stkr. til alle Danmarks Provindser. Paa dette Slags Maskiner har Industriebestyreren Monopolium i 5 Aar. Priserne ere nedsatte saaledes:

En Maskine med 2 faste Skumsold og 2 faste Rensesold nedsat fra 28 til 22 Rbd.
En Dito med 2 bevægelige Dito og 2 bevægelige Dito 30 — 26.
En Dito med 3 bevægelige Dito og 3 bevægelige Dito 36 — 30.
Med Messingtraads Rensesold er Prisen 1 Rbd. 2 Mk. dyrere for hvert Sold end ovennævnt er anført, og med Messingbøsninger 2 Rbd. mere end som med Jernbøsninger.

En Stangharpe med Messingtraads Sold, $\frac{36}{20}$ T., nedsat fra 9 til $7\frac{1}{2}$ Rbd.
En Dito med Staaltraads Dito 8 — 6.
Et Messingtraads Harpesold, $\frac{36}{20}$ T. 5 — $4\frac{1}{2}$.
Et Staaltraads Dito . . . . 4 — $2\frac{2}{3}$.
Et Dusin fine dobbelte Uldkarder $8\frac{1}{2}$ — $7\frac{1}{2}$.
Et Dito enkelte Dito . . . . 6 — 5.

NB. Alle ovennævnte Sager kunne uden Bestilling bekommes.

Blandede Efterretninger.

I Literarisches Conversationsblatt (No. 227 f. A.) roses den nye tydske Oversættelse af Tusind og een Nat, efter et tunesisk Haandskrift ved Max Hagen, Habicht, F. H. von der Hagen og Karl Schall, fordi Udgiverne, istedetfor at gjøre sig den frugtesløse Umage at levere en ny Oversættelse af hele Originalen, ved den allerede tilværende overalt have holdt sig til Galland og hans nyeste Udgiver Caussin, da der kun er een Stemme om, som nyligen ved v. Hammers Dom er bleven stadfæstet, at netop Galland har truffet den rigtige Tone, der holder Middelvejen mellem alt for ængstelig Troskab og blot antydende Omskrivning. Men de tydske Oversættere lode sig ikke nøje hermed. Deres Hensigt var, ved en ny berigtiget og fuldstændiggjort Fortydskning, at gjengive Værket med sine mange Tilegnelser og fortsatte Digtninger. De have ikke allene optaget alle Caussins, Jon. Scotts og Gauttiers ægte Tilføjelser, og hele Originalen igjennem indstrøet smaa Digte, men de have ogsaa forøget den med 200 Nætter efter det tunesiske Haandskrift.

Prof. Dittmar har i Gubitz's Bemerker ladet indrykke et Stykke med Overskrift: Har Rhinstrømmen foranlediget Oversvømmelsen i Rusland eller ei? I dette Stykke udleder han det store Belts Benævnelse af Belthia, som han siger hedder Havets Gjennemløb! Hvor Professoren har taget det Ord fra, veed Anmeld. ikke. Om det er Latin eller Nordisk, siger han heller ikke. Plinius taler vel om Balthia, men forstaaer derved en stor Øe paa hiin Side Scytien. Om den egentlige Oprindelse til det ældgamle Navn Belt er man endnu ganske uenig. At det skulde betegne et Belte eller Kilde-Baand forkaster Pontoppidan som en selvgjort Gisning. Den almindelige Mening er, at Ordet kommer af Balder, endskjøndt der dog er en stor Forskjel mellem Belte og Balder.

Polyorama, eller 620,448,401,735,233, 439,360,000 Prospecter af Italien, kaldes nu en Sammenstilling af Kort, der ere lutter Brudstykker af Landskaber eller saaledes tegnede, at blot to deraf, men og saa mange man behager, stedse danne et smukt Landskab. Den første Levering fandt saa stort Bifald, at Entrepreneuren nu valgte Italien til Gjenstand og lod samme bestaae af 24 Kort. Sammenstillingen af disse 24 Kort frembringer ovennævnte uhyre Sum af forskjellige Prospecter. Betænker man nu, at der til hver Omdannelse medgaaer et Minut, saa bliver man, siger et offentligt Blad, først i 1,180,457,385,337,213,545 Aar og 75 Dage færdig dermed, og naar alle Jordens Indbyggere, der anslaaes til 1000 Millioner, sysselsætte sig dermed, saa at enhver sammenstiller sit Antal, saa behøve de alligevel 1,180,547,385 Aar dertil. Regner man derimod, at hine 24 Kort indtage Rummet af et Meter, saa vilde alle hine Malerier bedække en Strækning af 62,047,840,173,323,443,936 Myriametre, altsaa over 1,400,000 Millioner Gange Omkredsen af vor Jord.

Den nyligen fra China tilbagevendte Hr. Tunkowsky beretter, at den chinesiske Armee bestaaer i det Hele af 740,000 Mand, hvoraf 170,000 ere Cavallerister. Dens Underhold koster aarligen 200 Mill. Rubler, men alligevel kan man ikke tænke sig en slettere disciplineret Armee end den chinesiske.

William Stone i Washington har opfundet et Graphic Caleidoscop, som man troer vil gjøre Ende paa al Forfalskning af Banksedler. Det frembringer et uendeligt Antal af stedse nye Figurer, der umueligen kunne eftergjøres. Dette skeer ved Hjelp af to, i hinanden gribende, rullende Cylindere, der, som Cylindre paa Positiver, ere forsynede med spidse Stifter, men Spidserne ere bevægelige, og ved en særegen Indretning skikkede til at frembringe paa Papiret en Figur. Mangfoldigheden og Ejendommeligheden af de sig stedse paa ny gjennemkrydsende Linier er saa stor, at den samme Mester ikke kan forfærdige to Maskiner, der frembringe lige Tegninger.

I Paris betjene Skræderne sig ikke af Papir, men af Silkebaand, til deres Maal, paa

hvis ene Side det brugelige metriske Maal i sine mindste Afdelinger, og paa den anden Side de forskjellige udenlandske Maal ere tegnede. Det tagne Maal bære de i en dertil bestemt Bog under Kundens Navn.

Munkene i det berømte Kloster Einsiedeln i Schweiz, have vidst at indbilde Folket, at det derværende Mariebilled ved List var blevet reddet fra de kirkeranende Franskes Hænder, ført til Schwaben og, efter gjenoprettet Rolighed, i fornyet Kraft og Glorie, er kommet tilbage til Einsiedeln. Denne Overtro er paa ny bleven saa befæstet og udbredt i det 19de Aarhundrede, at Antallet af Pilegrimer til Einsiedeln fra Naboegnen og fraliggende Steder tiltager med hvert Aar, hvorved Klosterets (oeconomiske) Glands betydeligen forøges. — Visseligen et af Tidens betænkeligste Tegn!

Den i London udkommende portugisiske Journal: "den Populære" leverer en Oversigt over Portugals Finantsvæsen, hvoraf sees: at Indkomsterne udgjøre 1,687,500 Pd. St., og Udgivterne 4,006,200 Pd. St. og at der følgeligen gives en Deficit af 2,318,750 Pd. Er dette rigtigt, som paa Grund af de hosføjede Details synes meget troligt, saa have sandeligen Ejerne af portugisiske Statsforskrivninger de skjønneste Udsigter! — Efter Balbi beløb 1822 Statsindkomsterne sig til 20,742,000, Statsudgivterne til 25,563,000, Deficiten til 4,821,000 og Statsgjelden 135 Mill. Gylden.

Den virginske Klippebro.

Denne er efter den forrige nordamerikanske Præsident Hr. Jeffersons Beskrivelse et Natur-Underværk. Den befinder sig paa Toppen af et Bjerg, som, saa langt det er, synes at være splittet ad ved en eller anden Convulsion af Jordkloden. Broen er 230 Fod høj, 90 Fod lang, 60 Fod bred, og Tykkelsen i Midten af Buen er 40 Fod. Begge Ender ere bedækkede med en Jordskorpe, paa hvilken den yppige Vegetation har drevet store Træer frem. Den øvrige Deel, saavelsom hele Klippevæggen, er en meget haard Kalkklippe. Omendskjøndt Siderne

af Broen ere forsynede med Rækværker af Steen, saa formaaer Vandreren dog ikke at see ned i Afgrunden uden at gribes af Svimmelhed. Men saa ubehageligt det derfor er, at see ovenfra ned, saa ophøjet og henrivende er det, at skue nedenfra opad. Tilskueren dvæler henrykt foran denne høje Bue, der synes at tabe sig i Skyerne. Denne Klippebro befinder sig i Virginien, i Grevskabet Rockbridge, som synes at have faaet sit Navn af samme (Rock Spalte, og Bridge, Bro).

Det Brev, Luthers Enke tilskrev den danske Konge Christian den 3die om at erholde en aarlig Pension.

(Meddeelt.)

I Skilderiet (No. 35) har En nyligen paa sin ægte Katholsk yttret det Ønske, at Præsterne maatte leve ugifte. "Geistlighedens Giftermaal", siger han blandt andet, "bliver den første og vigtigste Kilde til dens Ødelæggelse. Reformatorens egen Hustrue maatte derover friste det sørgeligste Liv, og selv maatte hun anholde om en liden Understøttelse fra Kongen af Danmark." Det Brev, hvori hun anholdt herom, torde maaske ikke være ganske uden Interesse, og meddeles her i Original:

Gottes Gnade durch seinen eingebohrnen Sohn Jesum Christum unsern Heiland und wahrhaftigen Helfer zuvor.

Durchläuchtigster, grosmächtigster, gnedigster König und Herr!

E. K. M. bitte ich in Unterthänigkeit meine Schrift gnedichlich anzunehmen, in Betrachtung daß ich eine arme Witwe bin, und daß mein lieber Herr Doctor Martinus Luther, seliger Gedächtniß, der Christenheit treulich gedienet hat, und insonderheit sich aller Gnaden zu E. K. M. versehen. Nun hat E. K. M. meinem lieben Herrn jährlich etliche Jahre eine gnedige Hülfe gethan mit 50 Thalern. Dafür ich E. K. M. untertheniglich Danck sage, und für E. K. M. Gott fleissig anruffe. Nachdem aber ich und meine Kinder jetzund weniger Hülfe haben und die Unruhe dieser Zeit viele Beschwerungen bringet, bitte ich E. K. M. wolle mir solche Hülfe gnediglich auch fürohin verordnen. Denn ich zweiffele nicht E. K. M. hat meines lieben Herrn große Last und

Arbeit nicht vergessen. So ist auch E. K. M. der einige König auf Erden, zu dem wir armen Christen Zuflucht haben mögen, und wird Gott ohne Zweiffel E. K. M. von wegen solchen Wohlthaten, die den armen christlichen Prædicanten und ihren armen Wittfrauen und Waysen erzeigt werden, besondere Gaben und Seegen geben, darum ich auch treulich und ernstlich bitten will. Der almächtige Gott wolle E. K. M. und E. K. M. Königin und junge Herschaft gnediglich bewahren. — Datum Witteberg am 6 Tag Octobris Anno D. 1550. E. K. M.

unterthänige
Katharina Doctoris Martini
Lutheri nachgelassene Wittfrau.

Kjøbenhavns Børs, den 16 August 1825.

Hamburg 2 M. a vista 212		à
Species 214		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 13½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	193½	194 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	52½	53 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	95	95¼ Rbd. Sedl.
Dito Dito	89¾	90 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	103½	104 Rbd. r. S.
Dito Dito	111	111¼ i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	100	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	100	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	106	— i Banco
4 pC. Dito nye	98½	— i Banco
Asiatiske Actier	89½	90 i Sedler

3 pC. nye danske Oblig., 3 M. efter at samme ere udstædte, 69¼ L. Sterling. 1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Artillerielieutenant

Frederik Phister.

(1802 — 1825 — 23.)

"To be, or not to be, that is the question!"
(At være, eller ei at være, det er Sagen!)
"Shakespear."

Morgenrøden kaster Purpursmiil
Blegere paa Liljens Sølverkrone;
Middagssolen skyder Lysets Piil
Taageklædt fra Sydens Flammezone;
Wolsharpen aander, gjennem Kvæld,
Dybere Naturens Vemodssukke;
Stjernen, hist i Nattens Æthervæld,
Tindrer dunklere, paa Grav og Vugge.

Thi, fra Livets lyse Morgenfærd,
Drog en Yngling nys til Dødens Skygger!
Ei blot Frænden — Alle var han kjær:
Korte Liv ham varigt Minde bygger.
Aarle vied' han til Viisdom sig:
Kundskabs Laurbær om sit Sværd han slynged';
Dog — beskeden, from og elskelig,
Fordringsløs, han sig til Hjertet klynged'.
Alt som Ungersvend han vidste grandt,
Hvad saa mangen Gubbe aldrig lærte:
Livets Viden er som oftest Tant;
Lyset tændes først i Dødens Kjærte!

Derfor næred' han, paa Jordens Øe,
Ei blot Kløgtens Blus, men Godheds Lue;
Derfor lod ham Gud saa aarle døe,
Til at leve hist, bag Stjerners Bue.

Men — Hvo klager ei ved Rosens Grav,
Naar den segner bradt i Vaarens Dage? —
Ak, os minder jo dens brudte Stav:
Livets Roser visne hen saa fage!

Blok Tøxen.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke

Nyeste
Skilderie af Kiøbenhavn.
Toogtyvende Aargang. No. 67.
I Etatsraad F. Thaarups Fraværelse redigeret af Chr. Thaarup.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 20 August 1825.

Mere om Retskrivning.
Til Hr. Prof. Rask.

Roeskilde 1825 d. 14 Aug.

Aldrig er jeg bleven behageligere overrasket, end da jeg d. 1. D. såe det i Skilderiet aftrykte Brev til mig fra Deres Velb. Vel var jeg kort tilforn ligeledes bleven overrasket med et trykt Brev fra Prof. Molbech. Men ligesom jeg ikke kunde vente mig noget Behageligt fra den Mand, der på en så uværdig Måde havde angrebet Dem; så fandt jeg heller ikke Noget deri, som på nogen Måde tilfredsstillede mig. Det Meste var ikkun nye Anfald og Sidestød til Dem og Hr. Repp formodentlig, der i Lidskjalf tog så hårdt fat på ham, og som han (M.) ikke magter at gjendrive.

For det mig siden efter tilsendte Exemplar af det allerede trykte af Deres fuldstændige Retskrivningslære siger jeg Dem mange tusind Tak. Af det 1. Hovedstykke i samme blev jeg overbevist om hvad jeg tilforn vel har følet, men ikke havt tydeligt Begreb om, nemlig at Retskrivningslæren ikke har noget at bestille med Sproglæren, men er ganske uafhængig af samme. Grammatikeren har altså Intet at befale over Retskrivningslæreren. Men kun i enkelte meget tvilsomme Tilfælde kan denne tage Hensyn til Etymologien, og det er Alt. Den danske Retskrivningslærer, der idelig råber på Skrivebrug og Etymologie, glemmer at det egentlig er hans første og eneste Pligt at male Lydde således som de udbringes af danske Munde for danske Øren. Når Ortografen befaler os at skrive Filosofie ikke med F men med Ph, fordi det er et græsk Ord, som Romerne skreve med Ph: så snakker han hen i Vejret, og befaler os en Urimelighed, eftersom hverken han eller vi eller engang de nærværende Romere vide, hvorledes de gamle Romere udsagde Ph eller det græske aspirerede φ, men som han, ligesom alle Lærde i hele Europa, udtaler Ordet, som om det var skrevet med F. Ubegribeligt er det mig, hvorledes Prof. M. og flere kan statuere den Urimelighed, "at Ortografen skal blot lære den vedtagne (det skal være den almindelige, meest fulgte; thi jeg og tusinde andre have ikke vedtaget at blive ved den) Skrive-

brug, fordi den ved længe at være brugt har fået Hjemmel på at være Retskrivning. (Kan da det Urigtige ved Hjemmel blive rigtigt? —!) Jeg mener dog, det er kun den danske Skoleholder, der skal følge den sædvanlige Skrivebrug, fordi han ej kan formodes at kunne rette den. Af den danske Skolemester forlanger man rigtig nok ikkun, at han skal lære sine Børn at skrive, som der skrives ialmindelighed, som der står i ethvert uortografisk Lexicon; men af Ortografen forlanger jeg tvertimod, at han skal sige mig, ikke hvorledes der ialmindelighed skrives, men hvorledes der bør skrives, og om Skrivebrugen er rigtig eller ej. Den danske Skolemester går i sine Forgængeres Fodspor uden at tænke på, om han og går på den rette Vej eller ej; men Ortografen undersøger, om det er rigtigt som Mængden eller Pluraliteten af Skribenterne skrive, om f. E. Orthographie lyder bedre end Ortografie, og derfor heller bør skrives med th og ph end med t og f. Med andre Ord: Skolemesteren er en Slave af Skrivebrugen, men Ortografen er, om ikke Herre over den (ti i den lærde Verden gives ingen Overherre) så dog så ophøjet over den, at han efter Omstændighederne kan erklære den for fornuftig eller ufornuftig. Prof. M. siger, "at Skrivebrug og Retskrivning i mange Tilfælde ere Synonymer." Jeg svarer: Vistnok skrives mange tusinde Ord ligedan og rigtig af enhver, som kan skrive; men Retskrivning sigter kun til Ord, som af forskjellige Personer skrives forskjellig, og hvor man altså billigen kan spørge, hvilken Skrivemåde der er ret. Og ved slig Anledning at ville svare: "Det som er Skrivebrug, eller således som Pluraliteten skriver, det er Retskrivning" røbede vistnok en yderlig Grad af Enfoldighed; ti Spørgsmålet er jo netop, om Pluralitetens eller Minoritetens eller den Enkeltes Skrivemåde er den rigtige? At Skrivebrugen er Retskrivning er derfor et ligeså ufornuftigt som despotisk Svar. Skrivebrug og Retskrivning kunde derfor aldrig blive Synonymer. Selv når alle uden Undtagelse vare enige i en vis Skrivemåde, fulgte deraf ikke, at den er ret. For et Hundredår siden skrev vel intet Menneske i Danmark Filosof med f, var det derfor rigtigt at skrive det med ph? Og skulde det dog ikke være rigtigere at skrive Ordet med f således som man gør i Italien og Spanien? Ligesom man ikke af Consensus Gentium kan bevise Guds Existens, eftersom Overtro og mange Vildfarelser have været almindelige på Jorden, så gjelder det samme i Hensigt til Skrivebrug. Om også både Italien og Spanien ligesom Frankrig og Engelland, Tyskland og Norden 2c. skreve Filosofie med ph og alle Retskrivningslærere befalede det samme på Grund af Etymologie og almindelig Skrivebrug; så vilde jeg alligevel protestere og vedblive at skrive det med F, som jeg i så mange År har gjort, og det ene og allene af den Grund, at jeg tydelig hører og ikkun hører Eflyden, når og så ofte Ordet udtales. Jeg bekymrer mig hverken om Skrivebrug eller Etymologie; ti hverken den ene eller den anden må indvende Noget imod det som Udtalen fordrer. Når Prof. M. iøvrigt skriver, at jeg har tillagt ham en Forklaring over Retskrivning, som han ikke ganske vedkjender sig: så finder jeg just deri en stor Fejl, han har begået, ved ikke at give en bestemt Forklaring på Retskrivning, som han vilde skrive om. Ja jeg troer, at just denne Forsømmelse fra hans Side har bragt ham i et Vilderede, han ej kan

komme ud af, men skriver frem og tilbage, og er inkonsekvent i højeste Grad *). Det er mig ubegribeligt, hvorledes man kan tillægge Skrivebrugen en Magtmyndighed, som vi skal underkaste os og være Slaver af. Jeg veed ikke, om jeg skal lee eller græde, når jeg seer Prof. M. befale os at have Agtelse for vor Skrivebrug. Han burde føjet til: enten den er ret eller gal, fornuftig eller ufornuftig. Skal Vi da være Afgudsdyrkere, der knæle for de Billeder, vi selv have fabrikeret? Ubegribeligt er det mig og, hvorledes Prof. M. således kan komme i Harnisk over å, og endelig vil have denne Lyd betegnet med to Aer, der dog i Evighed aldrig kan udtrykke andet end Alyden to Gange, og ligeså lidt betegne å som ph kan betegne f; f. E. i Ordet Gumphane eller Damphuller. Dersom Prof. M. havde som jeg (endog i disse Dage) lært et Par Børn at læse: vilde han have erfaret, hvor let det er efter almindelig og naturlig Stavekunst at lære Børn, at b, å siger bå og f, i siger fi, fremfor at lære dem at stave b, a, a siger — ikke ba men bå og p, h, i siger ikke pehi men fi. Naturligvis koster det Børnene megen Møje og Øvelse at læse og erindre denne urimelige Stave- og Læsemåde. Jeg kan heller ikke forståe, hvorfor Vi ikke må betjene os af Bogstavet eller Figuren å til at betegne ikke A-a-lyden men Ålyden, fordi de Svenske bruge den til at betegne denne Lyd med *). Jeg tænker man kan ligesåvel bruge den i Danmark og Norge som i Sverrig. Vistnok kan Vi undvære både å og aa, og i den Stæd bruge o eller et langt a. Dette seer jeg Christ. 4. har brugt. Romerne betegnede Ålyden med o, fordi de havde intet Bogstav for denne Lyd. Således anseer jeg det og for en ikke så liden Ufuldkommenhed ved det romerske Alfabet, at der ikke var enten j eller v, men man tvertimod måtte betjene sig af Vocalerne i og u til at betegne disse Consonantlydde og f. E. skrive I-o-nas istædenfor Jo-nas. Jeg begriber ikke, hvorfor Prof. M. heller ikke vil betjene sig af j, da man nu eengang har begyndt at bruge dette Bogstav, der ligesom å unægtelig gør Læsningen lettere og mindre tvivlsom, såvel i Latin som i Dansk og hvilketsomhelst andet Sprog. At Romere og Grækere ikke kjendte og brugte det, fordi de ikke havde lært Hebraisk, kan jo være os ligegyldigt. Dette samme gjelder om v, der ligeledes er en Lettelse til rigtig Læsen. Jeg troer ikke at behøve at sige enten Dem eller Publicum, at just ved at bruge å, j og v foruden a, i og u gøre vi vor Skrift læseligere og mindre barbarisk, gå altså den jævne Vej, som fører til Målet, at de fleste Læsere rigtig forstå, hvad vi skrive.

*) Jeg bør ikke undlade at bemærke, at Inkonsekvens ikke er egen for Prof. M., men tilfælles for alle Retskrivningslærere, der antage to coordinerede højeste Grundsætninger for Retskrivning, nl. Udtale og Skrivebrug; ti disse to Grundsætninger kunne umulig dele Herredømme. Når Skrivebrugen f. E. byder at skrive Filosofi med Ph og Udtalen derimod med F: hvem skal jeg så lyde og følge? Retskrivningslæren er så ingen Videnskab men et confusum Chaos.

*) Mig synes, det røber en barnagtig Tænkemåde, Stolthed og et, Pøbelen værdigt, Nazionalhad, ikke at ville betjene sig af å selv i det Tilfælde, det beviislig ikke var en Islænder, men en Svensk, der først havde opfundet og betjent sig af det Bogstav.

Såvidt jeg kan slutte har Prof. M. forvildet sig selv, ved ikke at gøre Forskjel mellem en dansk Retskrivningslærer og en latinsk Ortograf eller såkaldet Skolemand (præceptor). Af denne fordrer jeg, han skal sige mig og i sine latinske Skrifter følge den Skrivemåde, som de latinske Skribenter i Guldalderen betjente sig af. Her vilde det være ligeså fejlagtigt at skrive f. E. Filosofia og Ortografia som det er urimeligt og unaturligt i Dansk at skrive Philosoph og Orthograph. Det første er Fejl, fordi jeg naturligvis vil vide, hvorledes Romerne skreve disse Ord; og det sidste er galt, fordi Ingen, som blot har lært at læse Dansk, vilde kunne læse disse Ord, når de vare skrevne således.

Af det I. Hovedstykke i Deres skarpsindige Afhandling er jeg fremdeles bleven overbeviist om at det er rigtigt at skrive se (vidére) med ikkun et e, fordi dette danske Ord lyder just således som det latinske se (sig). Jeg har derfor besluttet for Fremtiden at kaste Eet bort såvel af dette som af tusinde andre Ord, hvor det ikke bør stå for at betegne en Stavelse. Jeg skammer mig nemlig ikke ved at lære i min Alderdom, og ser med medlidende Smiil til Prof. M., når han i sin fanatiske Iver fremdeles vil kalde mig Ridderen Rask's Abe, Landsedrager og Bagfægter. Vel har jeg aldrig lagt mig efter enten gammel Dansk eller Islandsk, men såmeget skønner jeg dog, at Prof. M. deri er en Pygmæ ved Siden af Dem, ædle Ven! der har hele det lærde Evropas Agtelse; og når jeg skulde sværge til nogens Fane, blev det vistnok ikke til Prof. Molbechs.

Det var mig såre behageligt af Deres Brev til mig at erfare, at vor Christian IV. ikke var lært at bruge de dårlige to Aer til at betegne Ålyden, men tvertimod skrev forsta, na, gar rc. til at betegne hin Lyd. Vi kan altså være visse på, at aa ikke den Tid blev almindelig brugt til at betegne Ålyden. Jeg mener og, at Årsagen til at Tegnet å ikke blev almindelig indført hos os, da Højsgård gjorde opmærksom på det, ene må søges i, at han selv forsømte strax at betjene sig deraf, således som P. Syv gjorde, da han anbefalede v istædenfor ffu. Ja selv vor ellers modige J. Baden vovede ikke at begynde med at bruge det af Frygt for en umbrarum custos, men hverken De eller jeg nu er mere bange for hin horror averni. Prof. M. skriver i en Tone og Udtryk, som man kun kan tilgive den fornærmede Mand, og dog ved jeg ikke rettere, end det var ham, som først angreb Dem i hans smukke Opsats: "om den nysvenske Skrivemåde i dansk Skrift" og på en så uædel Måde vilde opvække Nazionens Uvillie imod Dem. O, hvor han må skamme sig, når han engang med koldt Blod kan læse de Bitterheder han også i Brevet til mig udgyder imod Dem!!

Jeg havde endnu mere at skrive Dem til, men Tiden tillader det ikke i Dag. Måske får De snart Brev fra mig igjen. Lev imidlertid vel og elsk fremdeles og ynd Deres oprigtig hengivne

Anders Gamborg.

Til Publikum.

Da Prof. Molbech vedbliver at føre den af ham begyndte ortografiske Krig med Våben, som jeg ikke er vant til at håndtere, og på en

Måde, som umulig kan lede til Sandhed, og derfor synes en Videnskabsmand aldeles uværdig; så tror jeg at skylde Publikum og mig selv at afbryde den, såvidt det står til mig, i det jeg henviser enhver, der er modtagelig for Grunde, til Bladet Hermod, og til min Skrivelse i Skilderiet Nr. 61. samt til 1. Hæfte af det nord. Oldskriftselskabs Tidsskrift o. flg. Jeg gör dette såmeget heller, som jeg erfarer at Prof. Gamborg atter har ytret sig om denne Sag i en til Skilderiet bestemt Skrivelse, og som jeg ikke tvivler på at enhver, der har fulgt Sagen, uden at være forud indtaget eller blindet af voldsomme Sindslidelser, nu vil være i Stand til at fælde en rigtig Dom.

R. Rask.

Tegnet eller det særdeles Bogstav til Vocalen aa.

Af T. M. B. Galskiøt.

Jeg har hørt, men ikke læst, at Nogen har misbilliget, at jeg dertil har foreslaaet og brugt a med en Streg over, og derimod at Andre anpriste det svenske Tegn paa aa, som vi skulde overføre i vort Sprog. I den Anledning meldes Følgende: Jeg vil ikke tale om det gamle Ordsprog: Svensken har aldrig været Dansken god; men allene spørge: Er der nogen Rimelighed eller Fornuft i, at vi henter det fra Udlandet, som vi have ligesaa godt og bedre i Landet. Er denne Sætning rigtig, saa er og den Sætning rigtig, at vi skal bruge a med en Streg over til at betegne aa, og ingenlunde det svenske å. Det har fra gammel Tid af været Brug, og synligt endnu i gamle trykte Bøger, at istedetfor tvende m eller tvende n staaer eet m eller eet n med Streg over, der skal betyde tvende m eller tvende n. Ja, er det Tilfældet endnu i Skrivning, at man ofte, for at undgaae

de mange Mstreger, ikke mindre end 6, sætter kun 3 og en Streg over, eller naar man har glemt det ene m sætter en Streg over; saa er denne Maade at fordobble et Bogstav paa, national og bekjendt, og saa bør man ikke reise udenlands efter det; man har da det man søger, og er allerede bekjendt. Fremdeles, er nu den gamle Vocals Tegn et dobbelt a, saa er det og ligefrem, at naar man vil have et eget og nyt Tegn til at betegne den gamle Vocal aa med, saa er intet nærmere, mere bekjendt, ja nationalt, end en Streg over a; det er saa simpelt, at det i Grunden er og bliver det samme som før; en Fordobbling af a, ikkun at man bestandig bruger Stregen over a til Fordobblingstegn istedet for vidtløftigere at skrive paa gammeldags Viis aa. Desuden er det svenske Tegn paa aa ikke allene ganske fremmed og ubekjendt for menig Mand, men endog langt vanskeligere at gjøre. Det er altsaa paa ingen Maade at foretrække for det lettere, nemmere, bekjendte og nationale; ved at skrive Streg over et Bogstav fordobbler man det, og ved at skrive Streg over a fordobbles det, og netop ved at fordobble det gjør man det samme dobbelte aa, den gamle Vocal og giver den sit nye egentlige og naturlige Tegn paa den simpleste og letteste Maade. Og skulde det her Skrevne endnu ikke være overbevisende nok i Henseende til Brugen af a med en Streg over, istedetfor det dobbelte aa, saa lader os heller vedblive at være danske og vedblive at bruge det dobbelte aa; der er nok af os blevet svensk, at ikke det Hele skal blive det. Overalt, hvilken aldeles Forstyrring i Læsningen vilde ikke et saadant nyt Bogstav gjøre for Almuesmanden, som aldrig havde seet det eller hørt ymte derom; ogsaa vilde det blive langt vidtløftigere i Skrivningen, thi skriver jeg eet a, saa kan jeg og med et Træk gjøre et andet a ved Siden deraf, eller ved at løfte Pennen op og gjøre en simpel Streg; men at løfte Pennen op og gjøre som et Nul, er 10 Gange at klakke end 1 Gang at gjøre ret, og langt vidtløftigere end at gjøre en Streg.

Anvisning til, hvorledes Landsbypræsten i det mindste Kald kan have Udkomme.

I et af disse Blade læste Undertegnede, for føje Tid siden, et Stykke om Geistlighedens Kaar siden Reformationen, hvorom heel Mange af dem, der staae i den taabelige Formening, at denne Stand, med Hensyn til dens Bestemmelse, i og for sig selv høj; med Hensyn til dens Dannelse, der kræver og, saa godt som andre Stænders, Livets Beqvemmeligheder; og med Hensyn til dens virkelige Værdighed, der er udisputerlig, naar Manden ellers er, hvad han bør; har det, uden Undtagelse, saare godt og, som Man siger, paa det Tørre, ei tykkedes saa saare vel, fordi hin Beretning modsagde aabenbart deres forudfattede, løse Begreber om denne Stand og lod dem see denne i et langt andet Lys, eller maaskee rettere, Skyggebillede, end de, i deres selvtillidsfulde Indbildning, nogensinde havde troet.

Indsenderen, der er langt fra at modsige hin sanddru Jagttager, ønsker kun at berigtige hans Beretning, og maaskee med det Samme Disses Mening, ved efterstaaende ligesaa sanddrue Fortælling:

I en af Sjellands skjønneste Egne, ikke langt fra Jægerspris, imellem Slangerup og Frederikssund, ligger et Præstekald, navnligt Snedstrup, der, med een eneste Kirke, regnes til de smaa i Landet. Den forrige Præst, hvis Binavn jeg vil lade begynde med Kaldets, og nævne Hr. S., der, for ikke meget over et Decennium siden, var i Embedet — men havde ingen Børn, forstod den Kunst, at gjøre det lille Kald stort, og at efterlade sin Enke ej allene gieldfri, men og i gode Omstændigheder. Hvorledes? Hører og mærker Eder det, I, som kunne og ville betræde den Vej, han gik! Hans Duelighed og Virksomhed uforkrænket, ejede han kun yderst faa Bøger; Bibelen, det gamle og nye Testamente, Evangeliibogen, Psalmebogen og hans Embedsbøger vare de vigtigste og næsten de eneste Skrifter i hans Bibliothek; det Øvrige var hverken Meget, eller havde noget stort Værd. Bohavet og Klædedragten stode hertil i det nøjeste Forhold. Oeconomien var aldeles bondemæssig, og det saaledes, at naar en og anden af Præstens academiske Venner, eller endog en heel Familie, høist sjeldent, besøgte Præstegaarden, levede Man paa samme Viis, som sædvanligt: kun eet (Leer=) Fad, hvoraf Alle spiste Søbemaden; istedetfor Tallerkener, Træbrikker, hvorpaa Man, med en Kniv, skar Sulet; men førte det til Munden med Fingrene. Ingen Gaffel — maaskee ikke en eneste i hele Huset, den høistuundværlige Kjødgaffel undtagen. I Haven udrettede Naturen Alt — Kunsten slet Intet; og, naar de nødvendige Kjøkkenurter undtages, hvilke dog sparsomt plejedes, var den øvrige Deel af Haven et, ikke hæsligt, Vildnis. At Værelserne hertil stode i vedbørligt Forhold, vil Man let begribe; heller ikke kom det an paa, om en eller anden Rude var borte; dette erstattedes ved en Udstopning, eller højstens ved en formelig Trærude. I mange, mange Aar levede Manden her; og at han sjeldent kom til Nogen, Faa eller Ingen besøgte ham, vil Man slutte, det Første af hans Oeconomi, det Sidste af den liden Tillokkelse, Folkene paa Stedet havde.

Altsaa: Ingen Børn — havde disse Præstefolk haft Nogle, vare de vist blevne anbragte enten som Avlskarle og Piger, eller i Lære og Tjeneste andensteds — vist nok ei usædvanligt og sine exemplo —; ingen Bøger, uden de allernødvendigste; ingen synderlige Møbler, intet stort Huusgeraad; ingen Selskabelighed! Hvilken Kilde til Besparelse i alle Henseender!

Hvo der kan og vil slaae ind i denne Levevis, over hvilket Kald vil han vel klage? Men jeg frygter meget for, at Flerheden af Geistlige ville forsmaae min Anvisning, og at selve theologiske Candidater ville udbryde: "vestigia terrent!" (Sporene kyse!) —

v.

Indenlandske Efterretninger.

Aalborg, d. 13 August. Fra London, Amsterdam og Hamborg meldes med denne Post, at Kornvare, især Byg, ere betydeligen faldne i Prisen. Det skjønneste Veir begunstiger Høsten i England, og eftersom der videre meldes fra London er der aldeles ingen Udsigter til, at fremmede Kornvarer vil i Aar blive tilladt at indføres i England. De der have tilraadt Landmændene at gjemme deres Beholdninger i den Forventning, at vi skulle faae høie Kornpriser, paa Grund af Misvext i Holland, England, o. s. v., vilde sikkerligen have handlet rigtigere om de havde oppebiet nogle flere Efterretninger fra Udlandet, da der desværre er kun Udsigter til at vi vil beholde de sædvanlige lave Priser.

Viborg, den 15 August. Den ved den store Hede i Aar fremskyndede Høst er standset noget ved de sidste Dages Tordenregn, der dog i Løverdags og Natten derpaa forvandledes til en fiin gjennemblødende Regn med Blæst fra Sydost. Den tørstige Jord er derved gjengivet Evne til at frembringe nyt Græs, der er saameget mere velgjørende, som det endog paa bedre Jorder var bortørret. Kartoflerne ville og vinde ved denne Væde. De solgtes i Løverdags for 14 a 16 ß. Skpn. Sorte Kirsebær for 5 a 6 ß. Pundet.

Blandede Efterretninger.

Ved de i Werne i Vestphalen for nogle Aar siden foretagne Udgravninger bleve Ruinerne af en af Vandfloden omstyrtet Skov fundne. Hvad der gjorde denne Finding mærkværdig, var den Omstændighed, at man under de omstyrtede Træer fandt Knokler af Urverdnens uddøde Dyrarter, blandede med Knokler af Mennesker og endnu tilværende Dyrarter. Da man hidtil temmelig almindeligt har været af den Mening, at Urverdnens Dyreverden henhørte til en tidligere, før Mennesket forhaanden værende Skabningsperiode, saa synes det nævnte Factum, som modsiger denne Mening, ikke at være uden Betydning. Det samme finder Sted ved følgende: Man foretog sig i Fjor i Hamm en Udgravning i Anledning af en Slusebygning, og fandt da en stor og stærk menneskelig Pandeskal i en Dybde af 20 Fod og liggende umiddelbart paa Mergelen. Nu viser Mergelen sig som den egentlige Ur-Jordbund, paa hvilken vi almindeligen finde Resterne af Urverdnen og dens Dyrarter liggende. Hvad man har vundet ved disse Kjendsgjerninger er: i det mindste Sandsynlighed for, at Vestphalen allerede før de Vandfloder, i hvilke Urverdnen fandt sin Undergang, har været beboet af en egen Menneskeslægt. Herved er der alt aabnet en stor og rig Mark for Undersøgelsen, og en maaskee ganske ny Bane brudt for Menneskeslægtens hidtil saa eensidigt behandlede Urhistorie. Hvad der her først bliver at undersøge er: hvilken Menneskerace henhører den fundne Pandeskal til? Hentyder dens charakteristiske Form paa en undergaaet eller en endnu forhaanden værende og med Jordens nuværende Beboere fuldkommen identisk Menneskeslægt?

(Lesefrüchte. 1825. 2 Bd.)

Topinambour eller Jordæbler.
(Helianthus tuberosus.)

De Herrer Vauquelin og Chaptal have i Paris i det K. Akademies Møde d. 17 Juli 1824 givet en Beretning om en Afhandling af Hr. Payen, hvori sidstnævnte forsikrer at have fundet en Femtedeel Sukker i Jordæblernes ell. Topinambourernes Knolde. Ifølge heraf maatte Jordæbler ved tilbørligen ledet Gjæring give den største Mængde Brændeviin. Ogsaa maatte man af Stænglerne erholde megen Potaske. Det maatte altsaa lønne Umagen at anstille nøjagtige Forsøg, hvorved da denne Plante torde opvække større Opmærksomhed hos Landmændene.

Saltet Hø.

I de nye Annaler af det meklenborgiske Landhuusholdningsselskab, Aarg. 1821, S. 1. o. f. bliver Indsaltning af det friske Foder, især af Kløver, efter Forsøg i det Store og efter en sammesteds nærmere beskrevet Methode, særdeles

anbefalet. De sammesteds angivne Fordele af denne Methode ere følgende:

1. Man er ved at indsalte Fodret aldeles uafhængig af Veirliget, der saa ofte gjør Kløverets Behandling vanskelig.

2. Marken bliver hurtigere reen, kan altsaa ogsaa tidligere blive bestilt.

3. Saltet Foder er ikke udsat for Ildsvaade, lider ikke ved Frost, forraadner ikke, og fourageres heller ikke i Krigen.

4. Det er af betydeligt større Qvantitet og bedre Qvalitet end det Hø, som ellers var blevet deraf; og desuagtet:

5. Behøver det, fordi det bliver indpresset, et lidet Rum til Opbevaring.

6. Arbeidet ved Høets Indsaltning og dets Tørring er i det Hele temmelig lige; men ved ugunstigt Veirlig vil det sidste være meget betydeligere.

Denne Sag synes flere Forsøg værd.

Forbedring af Tællelys.

Doktor Mangol i Frankrig har opfundet et Middel til at berøve Talgen dens lette Smeltelighed, og at forarbeide Tællelys, som han kalder bougie Sclerophtile. De ere saa haarde som Voxlys, brænde klart og uden Lugt, og 2 til 3 Timer længer end de sædvanlige, ja man kan gnide dem med Haanden; de blive desuagtet haarde, lugte ikke, og beplette ikke engang Trækpapir. Det gunstigste Beviis for disse Tællelys er vel dette, at man alt har transporteret dem til Brasilien, og at de selv under Linien have modstaaet Heden.

Den sorte Poppel som Surrogat for Mahagonitræ.

Man har fundet, at den hos os saa hyppigt forekommende sorte Poppel (Populus nigra) meget godt kan erstatte Mahagonitræet til smukt Snedkerarbeide; da den ved Slibning, Beitsning og Polering faaer et ualmindelig smukt Udseende, og beholder sin Glands endnu længer end Mahagonitræet.

Slavehandel.

Denne Handel vedbliver endnu stedse, kun at den, fordi den nu er forbudt, bliver drevet med større Umenneskelighed, end forhen. 1822 bleve 28,246 Negere bragte til Rio-Janeiro; indskibede vare derimod 31,240; hvoraf følger, at 2994 vare døde paa Overfarten. I Bahia indførtes 8000. I kortere Tid end et halvt Aar bleve i Aarene 1820 og 1821 hundrede tusinde Sorte paa 424 Skibe fra 4 Floder Nord for Linien indbragte i Bugten ved Biafra.

Kjøbenhavns Børs, den 19 August 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 212		
Species 214		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 13½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	194	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	52½	53 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	94	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	88¾	89 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	103½	104 Rbd. r. S.
Dito Dito	110¾	111¼ i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99¾	100 Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99¾	100 Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	105½	106 i Banco
4 pC. Dito nye	98	98½ i Banco
Asiatiske Actier	89½	90 i Sedler

3 pC. nye danske Oblig., 3 M. efter at samme ere udstædte, — L. Sterling. 1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 68.

I Etatsraad F. Thaarups Fraværelse redigeret af Chr. Thaarup.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 23 August 1825.

Skulde der virkelig være Fare for, at Lektor Hjort blev antaget at fegte for Sandhedens Skyld?

Forord.

Nedenstaaende Stykke var skrevet til Indrykkelse i Skilderiet, da Lektor Hjorts foregaaende Smaapiecer imod Professor Howitz udkom, men, i Betragtning af at der kun var een Mening om disse Brochurer, lagde Indsenderen det, som overflødigt, tilside. Da imidlertid Lektor Hjort nu har forøget Samlingen med en tredie Tomarkspiece, har Indsenderen troet, at det dog maaskee ikke kunde skade, at lade Stykket løbe. Citaterne i samme ere, som en nødvendig Følge, udaf de ældste Flyvehester: "Prøvelse af o. s. v."

Det er ikke enhver Udfordring, som en Mand af Ære kan være bekjendt at tage imod, men der ere de, som den offentlige Mening fordrer, at han skal foragte. Det er udentvivl denne Betragtning, der har afholdt den Mand, hvem Lektor Peder Hjort paa en saa uværdig Maade har anfaldet i nogle nysudkomne Smaapiecer, fra i sit Ultimatum om Determinismen at tage nogen Notice af denne Forfatter, idet han har indskrænket sig til at bemærke, at Forfatterens skrydende Maneer er altfor indlysende, til at den ikke skulde falde Enhver i Øinene, og at den Philosophie, hvis Kald er "der leibhafte Moses" *), er en ganske anden, end den, han hylder. Men enhver Ting i Verden er en Janus med dobbelte Ansigter, og saaledes ogsaa denne. Thi er der end paa den ene Side i Forfatterens hele Skrivemaneer Saameget, der maa fritage for at gjendrive ham, og Saameget, der viser, at han vil blive straffet haardest, naar han maa døe hen uændset eller idethøieste kun roest af En af Dagens Petersener, er der dog paa den anden Side ogsaa Noget i samme, der opfordrer til, med nogle faa Ord at tugte hans overmodige Selvtillid, hans drengeagtige Skrivemaade, hans selvbehagelige Snakkesyge, hans skrydende Paastande og hans mystiske, nonsensikalske Philosophie.

At Man ikke fører et egentligt Beviis for alt dette, har flere Grunde. For det Første er der sandeligen Meget i denne Verden, som Man tør fritage sig for at bevise, og deriblandt

*) Mottoet i Johan Skotus Erigena. For ret at gjøre det genialt, er det trykt med røde Bogstaver. Hvilken skjøn Idee, og hvor dybsindigt!

hører udentvivl det, at Smørerier ere Smørerier; for det Andet har det arme Publikum virkeligen allerede maattet døie saameget indeterministisk Jargon, at det reent vilde være at hugge Hovedet af dets Taalmodighed, hvis Man uophørligen vilde vedblive at plage det med samme Suurdeig; og for det Tredie er der med Hensyn til denne Forfatter selv saa aldeles ingen Forbedring at vente, at en Kritik, der gik ud herpaa, maatte ansees som aldeles ørkesløs. Thi, for Himlens Skyld, hvilken Forbedring kan Man vente af et Menneske, der taler i myndig Tone med om en Lære, om hvis første Grunde han endnu, efter Alt hvad der er skrevet om samme, er saa uvidende, at han endnu bestandigen antager, at der gives mange Slags Nødvendighedslærer (1ste Hefte Side 16, 2det Hefte Side 3—4), ikke indseende, at der kun er een eneste Nødvendighedslære, den nemlig, "efter hvilken Menneskets Villie betragtes som Noget ved Aarsager betinget", disse Aarsager være nu forresten, hvilke de være ville? — Hvilken Forbedring kan Man vente af et Menneske, der endnu har Dristighed nok til at tillægge sine Modstandere den Absurditet, at de ansee Nødvendighedslære og Tyrketro for Eet og det Samme (1ste Hefte Side 43), da det dog er klart nok, at Tyrketro ikke er stort Andet end en Slags Indeterminisme, da den netop antager, at Virkninger kunne indtræde uden naturlige Aarsager (Ultimatum Side 16—17)? *) — Hvilken Philosophie skal Man anvende imod en Forfatter, der offentligen erklærer, at han ikke er tilfreds med, at Mennesket kan bestemme sig efter Motiver, men som endeligen vil have, at Mennesket skal kunne bestemme sig (ɔ: bestemmes af et) Intet, og som ikke er fornøiet, medmindre Mennesket kan gjøre Valg, der ikke have den allerringeste Grund (2det Hefte Side 13—14, 26, 32 og flere Steder)? — Hvilke Argumenter skal Man bruge imod en Forfatter, hvis hele Philosophie synligen er øst af Middelalderens Skolastik, hvis Afgud er den "geniale" Duns Scotus, og som har Uforskammenhed nok til for Publikum at fremsætte meningsløs Tale, som var det sand ægte Philosophie (2det Hefte Side 22—29)? — Hvilket Svar bør Man værdige en Forfatter, der aabenbart blot lægger an paa at forkjætre sin Modstander, og det ikke fordi denne i ringeste Maade angriber eller blot rører ved nogensomhelst religiøs Sætning, men ene og alene fordi han i philosophiske Undersøgelser holder sig borte fra religiøse Stridigheder og ønsker at benytte den Ret, der altid har været tilstaaet alle Tænkere, at philosophere uafhængigt af Naadedogmer og Troeslærdomme (See hele Bogen igjennem)? — Hvilke Tugtelsesmidler skal Man endeligen anvende imod en Forfatter, der, efter allerede eengang tilbørligen at være bleven revset af Domstolene for sine grove og falske Sigtelser, atter har Mod nok til at komme frem med Beskyldninger, for hvilke han ikke vilde kunne undgaae, at blive anseet med Lovens Straf (2det Hefte Side 20 Linie 10—11 fra oven og Side 61, sidste Linie. Jvfr. Fdn. af 27 Septbr. 1799 §. 5), naar han ikke vidste sig betrygget herfor ved sin egen Ubetydelighed og sin Modstanders personlige Karakteer, der vistnok ikke uden Nødvendighed vil give en videnskabelig Strid en saadan Vending?

Dog — Alting vel overveiet, fortjener Forfatteren snarere, at Man ynkes over ham, end vredes paa ham. Naar en saadan litterair Klein Zaches kommer frem og puster sig op og skyder sig i Veiret og bruger saa store Ord

*) I sin nyeste Piece vil Lektoren gjøre Determinismen til Jødedom og Pharisæertro (Side 32 og 52), og hans Beviisførelse er bogstaveligen denne:

Jøderne troe paa Loven (sc. den mosaiske).
Deterministerne troe paa Loven (sc. Naturens).
Ergo: ere Deterministerne Jøder.

Vide Erasmus Montanus. Min Tro skal jeg ikke gjøre Jer til en Hane, Peer Degn.
Hanen galer.
I galer.
Ergo: er I en Hane. Saae I nu, blev I nu ikke en Hane. (Peer Degn græder.)

og synes saa meget godt om sig selv, da rinder mig altid den godmodige Asmus i Tankerne, naar han siger: "Wenn dir ein Mensch vorkömmt, der sich so viel dünkt und so groß und breit da steht, da wende dich um und habe Mitleiden mit ihm." Altsaa vi ville uden Nag skilles fra Forfatteren, tilgivende ham hans mange Ubilligheder og anbefalende ham til Tiden og den gamle Mand Fornuften og den velgjørende Nyserod. Dog skal han, førend vi forlade ham, til Gjengjæld for den Forargelse, han maatte have givet Nogen iblandt Læserne, træde op i et lille lystigt Efterspil, idet han nemlig skal "nærmere bestemme for os den menneskelige frie Villies Væsen." Dette Efterspil findes i fornævnte Brochure 2det Hefte Side 27—29, og lyder ordret som følger:

"Den menneskelige frie Villies Væsen er guddommeligt Væsen, siden Mennesket kun er til ved og i Gud. Han har derfor ogsaa i sig Guds Væsenhed, der fremtraadte, ifølge Guds Villie, som et Guds Billede, som en udødelig Aand, ɔ: han har i sig Muligheden til en lignende Frembringelse af et Guds Billede. Og Frembringelsen af dette Guds Billede i ham selv er hans sande Væsenhed, er den sande, evige Kjærlighed, den væsentlige Leven i Gud. Men han har ogsaa, foruden denne sin sande Væsenhed, Guds Væsenhed i sig som hiin mulige Grund til en Frembringen af et Guds Billede. Derved er hans Villie dobbelt, nemlig: hans Villie forsaavidt som den er Guds Villie i Mennesket til at frembringe Guds Billede og Væsenhed i Kjærligheden til Gud; og hans Villie forsaavidt som den er hans egen Villie til atter at frembringe et Guds Billede i Kjærlighed til ham selv som Væsenhed. Eller Menneskets Villie kan, som Guds Villie i Mennesket, blive til Menneskets Villie i sig selv, da det er et Billede af Guds Væsenhed, som er at være Villie i sig selv. Den kan, som Man har sagt, træde ud af Centrum og ind i Peripherien af det guddommelige Væsen, og i saadan Udtræden sætte sig som Noget, der skal betinge dette Centrum, som en Villie, der vil betinge den guddommelige Villie, som et Væsen udenfor den guddommelige Væsenhed, o. s. v. o. s. v. o. s. v."

O du store Theophrastus Paracelsus Bombastus ab Hohenheim! Du, hvis Philosophie træder ud af den sunde Menneskeforstands Centrum og ind i Peripherien af uendeligt Pølsesnak! Vee den stakkels Ungdom, dersom Du nogensinde skulde komme til at lære den Andet eller Mere, end tysk Retskrivningslære! Vee den arme Fornuft, dersom Du nogensinde skulde naae det Maal, at beklæde en philosophisk Læerestol her i Riget! Vee da os Alle, thi sikkerligen vil Du da atter føre os tilbage Middelalderens tusindaarige Nat og Skolastikernes "geniale" Spekulationer og alle de latterlige Undersøgelser, om Væsenets sande Væsenhed og absoluteste Absoluthed!

En, hvis Navn Redaktionen veed.

Endnu et Par Ord om det mislige Forhold imellem Godseiere og deres hoveriegjørende Fæstebønder.

(Fortsættelse; see No. 64.)

II. Maaden, hvorpaa hiint mislige Forhold imellem Godsejere og Fæstebønder bedst og sikkrest ophæves, og Fordelene derved.

§. 12. Det er en noksom erkjendt Sandhed: at man lettere kan paavise Feil og Mangler, end rette hine og afhjelpe disse: at man hurtigt kan nedbryde det Gamle, men langsomt eller aldrig igjen opbygge noget bedre Nyt. Men denne Sandhed fortjener vistnok tilfulde at lægges paa Hjerte, naar Talen er om saa vigtigt et Nationalanliggende som dette. Ved mine Anskuelser deraf søgte jeg og ideligt, at beholde den i levende Erindring; desaarsag anseer jeg ikke heller min Mening, der dog hverken er fra i Gaar eller i Dag, for at være ufeilbar, men underkaster den Kyndigeres Dom, og fremsætter

den med Beskedenhed her i dette Blad, der meddeler Skilderier saavel af Staten, som af Hovedstaden, og har meddeelt endeel Anskuelser over samme Emne, forhaabende, Sagen endnu maatte komme under ret alvorlig Drøftelse.

§. 13. At jo hiint mislige Forhold, som Hoveriet og nærværende Fæsteindretning forvolder, snart bør ophøre, derom nærer et oplyst Publicum saavelsom hver Fædrelandsven ingen Tvivl; thi vil jeg da i det Følgende fremsætte min Mening om Maaden, hvorpaa jeg troer, at en saa vigtig og følgerig Statsoperation bedst og sikkrest kan foretages. Hoveriet bør ophøre og Livsfæste ophæves; men at forvandle Livsfæste til frie Forpagtninger, paa Grund af, at Hoveriet derved af sig selv skulde ophøre, og vore Fæstebønder derved komme i en bedre Stilling, der gav dem mere Frihed og Sikkerhed, og udløste dem af Vilkaarlighedens tunge Jernaag, kan ingenlunde være min Mening; saasom jeg med god Grund formener, at det tilsigtede Maal ingenlunde derved vilde kunne opnaaes, og at de som frie Forpagtere i Almindelighed ville geraade i en værre Stilling, end den nærværende som Livsfæstere.

Hvis Tidsomstændighederne vare gunstige, vilde sikkerligen Mange ønske, at vore Fæstebønder kunde forvandles til Selveiere; men desuagtet finder jeg heller ikke denne Maade tilraadelig, deels fordi de nye Selveiere, formedelst Indkjøbet af deres Eiendomme, derved berøvedes Midlerne til, at iværksætte Forbedringer ved deres Avlsbrug, deels ogsaa fordi Godseierne derved saa ofte vilde sætte deres egen og især deres Familiers Lykke og Fremtids Held paa Spil; thi hvor saare let kunde dog en Ødeland i utroelig Hast adsplitte de ved Salg inddragne Summer, endog af flere Godser, som Erfaringen i den senere Tid opviser saa mangfoldige Exempler paa?

Stammefædrene for adelige Familier have derfor meget viseligen faaet oprettet Fideicommisser, hvorved de sikkrede deres ægte Descendentere efter Arvefølgen varige Besiddelser, og forplantede i deres Afkom deres Navnes berømmelige eller dog prangende Ihukommelse.

Den Maade, hvorpaa jeg formener, at Hoveriet saavelsom Fæsteindretningen kunde forandres, saa at baade Godseiernes og Bøndernes Interesse kunde forenes, og Staten i enhver Henseende vinde usigelig meget, er: at Godseierne, under følgende Betingelser, overlade Livsfæsterne Godsernes Gaardbesiddelser i Arvefæste; men hvortil Regjeringens Medvirkning nødvendigt udfordres, paa en Maade, som siden i det Følgende skal vorde berørt.

§. 14. Godseierne reservere sig Panterettighed for de betingede Revenüer af de i Arvefæste overdragne Bondergaarde næstefter de Kongelige Skatter og Bankrenterne, for at see sig og Arvinger disse Revenüer sikkrede for bestandigt; dog med den Forbeholdenhed, at de Kongelige Skatter erlægges Qvartaliter, og at Skatterestancer inddrives ved Execution inden næste Qvartal er forfalden til Betaling, samt at Godseierne i modsat Fald erholde Panterettighed foran de over denne Tid ubetalte Skatter og Bankrenter. Bankrenterne kunne, om Godseierne ønskede det, ogsaa svares af Arvefæsterne selv, som isaafald tilkom den forventende Premie.

§. 15. Regjeringen fritager Godseierne fra, at indestaae for Skatterne af Bondergodserne, saavelsom ogsaa fra, at opkræve og hæve dem; men Arvefæsterne forpligtes til, at erlægge dem, ligesom Selveierne, paa Amtsstuerne. Jeg veed ikke Noget, som med gyldig Grund kunde indvendes herimod; thi Sikkerhed for Skatternes Erlæggelse kan ikke mangle, saalænge Landets faste Eiendomme endnu ei aldeles have tabt deres Værd; og det mere Arbeide, som Amtsstuerne derved paalagdes, kunde jo bestrides ved Antagelser af nogle faa flere Skrivere. Uden denne Fritagelse vil neppe nogen Godseier udstæde Arvefæste istedetfor Livsfæste, hvorved de

dog altid have flere Midler ihænde til, at holde sig skadesløse hos slette Betalere.

§. 16. Godseierne udbetales, ved Overleveringen af Arvefæstebrevene til Godsernes Fæstere, de Summer, som disse ved Indfæstningerne, efter de afholdte Taxationer under Synsforretningerne, modtage Besætning, Inventarium og Sædekorn for, beregnet i Sølv efter daværende Qvartalscours. Det bliver altsaa en Selvfølge at Arvefæsterne, som naturligviis selv erlægge disse Summer, derved for Fremtiden bekomme fuld Eiendomsret over samme deres Besætning, Inventarium og Sædekorn, lige med Selveierne. Billighed taler for denne Forholdsregel, hvorved Anledning til meget Klammerie for Fremtiden imellem Godseiere og Arvefæstere vilde bortrøddes, og Godseierne, ved de mange ei ubetydelige Tilskud, der ogsaa efter Overeenskomst kunde bestemmes til flere Betalingsterminer, erholde Resourcer til, med Kraft at forbedre Hovedgaardens Drift, eller ogsaa ophjelpe forfaldne Financer, og desaarsag findes mere villige til Forandringen.

§. 17. Godseierne betinge sig ingen Indfæstning, som saameget nedkuer begyndende Agerdyrkere, og betager dem i Almindelighed Midlerne til, at indrette og begynde samt fortsætte et godt og fordeelagtigt Avlsbrug; men de betinge sig Renterne af Indfæstningssummerne erlagte til bestemte Tider tilligemed Landgilden samt Betalingen for Hoveriet. Men, for at bestemme saavidt muligt en retfærdig og billig Betaling for Hoveriet, saavelsom en passende Summa som Indfæstning og den aarlige Landgilde, bliver det nødvendigt, at Regjeringen nedsætter en Commission af kyndige, erfarne og redelige Mænd, der, efter en fast Norm, udtrykt i et bestemt og tydeligt Reglement, ved Megling imellem Contrahenterne, ligesom nu skeer ved Tiendeforeningen, udfinder den, overeensstemmende ikke allene med gjensidig Tilfredshed, men ogsaa med begges sande Tarv.

Betalingen kunde bestemmes enten i Penge, og da naturligviis i Sølv, eller ogsaa i Korn, enten i een eller i flere Kornsorter, at leveres in Natura, eller efter hvert Aars Capitelstaxt i Stiftet. Naar Forening ei kunde tilveiebringes ved Megling, burde afgives Commissionens Kjendelse i Sagen, til Rettesnor for Contrahenterne. Hvor vaersomt og forsigtigt denne Sag burde indledes og udføres, og hvor vel den forud maatte overveies, derpaa haves et mærkeligt Exempel ved Tiendeforeningerne, der bestemte Betalingerne erlagte efter Middelsummen af de sidste 10 Aars Capitelstaxter, hvorved til een Tid Tiendeeierne, og nu i den senere Tid Tiendeyderne lede betydelige Tab og stundom reent ruineertes. Vel forudseer jeg, at der i Førstningen fra begge Sider vil fremføres mangfoldige Indvendinger, angaaende Ustadighed i Pengevæsenet, baade den, som har fundet Sted, og den, som fremdeles kunne finde Sted, saavelsom angaaende Kornproductionens Forøgelse eller muelige Forringelse og Kornsorternes foranderlige Priser ꝛc.; men de Indvendinger, som grunde sig paa slige uvisse Forudsætninger, kunne ingenlunde komme i Betragtning: desuden har jo mange Aars Erfaring viist, at Priserne paa alle Livets Fornødenheder vel under Krig og andre overordentlige Tildragelser have kunnet afvige fra det Sædvanlige, men at de siden igjen ere traadte tilbage i de gamle Former. Ved at afbenytte Jordebøgerne og andre Documenter, saavelsom ved at eftersee Noticerne af Capitelstaxterne i et langt Tidsrum, samt ogsaa ved at agte paa Pengecoursen tillige, ꝛc., kunde Commissionen ledes paa Spor efter det Rigtige. For at bestemme Hoveriegodtgjørelsen maatte ei tages til Maalestok den usle Fordeel, Godseierne forstørstedelen have havt af Hoveriet, især naar man seer hen til den reelle Fordeel deraf; ikke heller det store Tab, Hoveriet har foraarsaget Bønderne: ikke heller var det rigtigt, efter Hoveriforeningerne at bestemme for hvert stipuleret Pligtarbeide en specificeret Beregning efter gangbare Arbeidspriser; thi da vilde Godtgjørelsen for Hoveriet overgaae Bondens Evne. Men der maatte bestemmes Hvad Folkehold, Besætning og Inventarium Godseierne nødtes til, at anskaffe og holde netop

til at bestride Hoveriearbeidet med, hvornæst det kunde beregnes, Hvad der medgik aarlig til Folkehold og Besætning, saavelsom Renterne af den medgaaede Capital til Anskaffelsen og Vedligeholdelsen af Besætning og Inventarium. Dog maatte ved slige Beregninger vel lægges Mærke til, at Godseierne med de samme Folk, den samme Besætning og Inventarium, de besørgede Hovedgaardens Avl med, kunne tillige besørge Reiser, Skovning, Bygningsreparationernes Haandlangerarbeide, Hegnsvedligeholdelse ꝛc., naar kun Arbeidskraften anvendtes med Overlæg og Sparsommelighed, hvilket man naturligviis maae forudsætte som afgjort. Det bør endelig bemærkes, at alt Hoveriearbeide til Godseierne maatte aldeles ophøre, af hvad Navn det end saa var; thi et Pligtarbeide, hvor ubetydeligt det end i sig selv maatte synes at være, kunde i sine Følger blive af stor Betydenhed.

§. 18. Godseierne skulle aldeles ingen Forpligtelser have til Arvefæsterne, om at levere Bygningsmaterialier til deres Bygningers Vedligeholdelse, hvorover ogsaa al videre Control saavelsom Böndernes Ansvarlighed for Brystfæld aldeles ophørte for Fremtiden; saa at Arvefæsterne i denne Henseende ingen andre Forpligtelser paalagdes, end disse, som de Kongelige Anordninger paalægge dem og hver Selveier; men forresten gives dem frie Hænder til, at skalte og valte saavel med deres Bygninger som Jorder efter Godtbefindende, og at gjøre Indretninger efter bedste Skjønsomhed. Saa burde Godseierne ogsaa hverken have Forpligtelse eller Rettighed til, at foreskrive Dyrkningsmaaden for Arvefæsterne; thi sligt Formynderskab duer ikke, og udretter mere Ondt end Godt.

§. 19. Godseierne forblive som hidindtil Herlighedseiere; dog burde de forpligte sig til, at overlade Jagtrettigheden til Arvefæsterne, saasnart disse havde faaet deres Jorder forsvarligt indhegnede. Forordningen om Hegn og Fred skaffer dog i Almindelighed uden Hegn ingen betryggende Fred; ikkun da, naar forsvarligt Hegn mellem Mand og Mand reistes i Almindelighed, og ikke mellem enkelte Lodder, hvor Tilstødet af uvane Creature snart ødelagte det, kunde forventes Markfred; fordi hver Mand nødtes til, at have nøie Tilsyn saavel med sine Creature, som med sit Hegn. Godseierne kunne og ville muelígt indvende: "at denne Opoffrelse af Jagtrettigheden var for stor;" men hvad Betydeligt vilde der vel blive ved Jagten paa de indhegnede Bønderlodder om Vinteren? Og, at Bønderne om Sommeren skulle lukke op for en Sværm af Jagtbetjentere og Hunde, og lade disse hussere, støie og skyde imellem de tøirede Heste, Qvæg og Faar, hvilken Anledning til Klammerie og Excesser kunde da tænkes større? — Skov- og Jagtbetjenterne opføre sig desuden nuomstunder ikke sjeldent saaledes imod Bondealmuen, at man næsten skulde troe sig henflyttet blandt Cannibaler, endogsaa der, hvor Godseieren nærer og yttrer bestemt Uvillie mod hver voldsom Adfærd; hvorledes deres Færd monne være der, hvor Godseierne giver slige Voldsomheder Bifald, er mere begribeligt end frydeligt, og hver Menneskeven kan sikkerligen intet varmere Ønske nære, end, at see enhver Anledning til slige Folks Vilkaarligheder og Grusomheder hævet.

For Arvefæsterne blev Indhegning desuden af megen Vigtighed ogsaa for Træopelsknings Skyld, saavel til Brændsel, som især til Gavnved, der meget godt kan opelskes i enkeltstaaende Træer paa Digerne mellem det levende Hegn.

§. 20. Her har jeg da meddeelt min Mening om Ophævelsen af det Mislige i nærværende Forhold imellem Godseiere og deres Fæstebønder, og i det Væsentligste fremsat Maaden, hvorpaa jeg troer denne herlige Sag kunde indledes og iværksættes; men Hvad, der i det mindre Væsentlige ved Planen maatte være at erindre, og Hvad, der i Detaille ved Udførelsen kunde være fornødent at iagttage, er her ikke Stedet at omtale.

Ikkun Fordelene derved vil jeg endnu korteligen berøre, og da først om-

tale disse, som ville blive de nærværende hoveriepligtige Fæstebønder til Deel. De væsentlige Hindringer for et Bedre og fordeelagtigere Agerbrug bleve derved røddede dem af Veien: Aarsagen til saa uendelig mange vilkaarlige Mishandlinger, Ærgrelser, Fortredeligheder og idelige store Tab ophævedes: rige Kilder til Selvstændighed, Tænksomhed, Flid, Vindskibelighed og Sparsommelighed, Forædling og Borgerlyksalighed ville aabne sig for dem.

(Slutningen følger.)

Aphorismer.

Meddeelte af Frederik Møller.

1.

Man maa ikke skamme sig ved at søge Sandheden, om det end skulde være til Skade for Eens egen Agtelse; thi Nogle maae fare vild, paa det at Mange kunne gaae rigtigt.

2.

Det er en stor Roes for en Mand, at Man kan sige hans Fejl højt, uden at han derfor ophører at være en stor Mand.

3.

See Eder om i Verden: den rige Mand, som lever i Herlighed og Glæde og lader sin Moder lide Nød, har havt — Amme.

4.

Det er ligesaa farligt at have Talenter som at mangle dem. Neppe har Du undgaaet Ringeagtelsen, saa forfølger Hadet Dig.

5.

Hvo der opfylder Landets Love, er en — Borger. Hvo der iagttager Naturens Love er et — Menneske. Hvo der gjør Mere, er et Menneske i ædleste Betydning, som den er en Helt, der overvinder sig selv.

6.

En Kone burde egentlig sige Ægtemand, og ikke blot Mand, som ogsaa har en anden Betydning; dog er der Adskilligt som taler for denne, ret fint udtænkte, Ellipse. Thi Man kan være Mand til sit 70de Aar; en Kone burde derimod fra sit 50de Aar kaldes Moder.

7.

"Har De i Dag eller i Aften faaet god Sæd eller Ukrud?" Dette Spørgsmaal kunde Man gjøre mange af de unge Herrer, som sværme om i Dameselskaberne.

8.

Lykkelig er den Mand, der kan undvære Slavelænkerne, vare de endog af Guld.

9.

Hvo som bærer Ordenen for Fortjenester i sit Hjerte, kan gjerne undvære den paa Kjolen.

10.

Bon ton maa Man lægge sig efter; enhver anden Tone er reduceret i de Stores Selskaber. Bon ton er Grændselinien imellem Blyhed og Uforskammenhed.

11.

Naar Vi ere forelskede, saa gives der, paa Os selv nær, ingen elskværdige Mandspersoner i den hele Verden.

12.

Den Mand, som lever dydigt, om hans Religion skal Du ikke spørge; den kan ikke være falsk.

13.

Jeg troer aldrig at Judas, Nero, Hendrik den 8de, Gregor den 7de, have havt smukke Øjne. Jesus, Johannes, Gellert, Socrates, Phocion, maae have havt Øjne saa milde som Aftenstjerner.

14.

En lille Næse, en tyk nedhængende Underlæbe, er et Kjendetegn paa Grovhed og Uartighed.

15.

Hvad de Lærde vide med Vished, kan faae Rum paa et halvt Ark Papir. Men hvad de troe at vide, det kunne ikke hundrede Heste bære.

16.

I Davids Lovsang, 2 Sam. 22 Cap. v. 26. forekommer den fuldkomne og dejlige Tanke: "Hvo der har det Heltemod at være redelig, imod ham er Du — Gud — redelig." At være fuldkommen redelig, Intet at gjøre som er imod Samvittigheden; dertil hører Heltemod; undertiden noget Mere end at gaae imod Fjendens Batterier, naar Trommen buldrer.

17.

De største og bedste Mennesker ere altid blevne dannede ved Kamp mod Lidelser; Den som Lykken, fra Barndommen af, har smilet til, den er for det meste, sin hele Levetid igjennem bleven et ganske almindeligt Menneske.

18.

Almindelige Mennesker ere som gangbare Mynter; Man kjender dem ved første Ojekast. Overordentlige Mennesker ere som sjeldne Mynter; Man maa længe betragte, prøve, veje dem.

19.

Intolerants imod slette Forfattere er den tilgiveligste. Hvo vilde vel lade sig affspise med Olden, efter at Kornet var opdaget?

20.

Forfattere der ville skrive for alle Mennesker, ere moralske Qvaksalvere, som bryste sig af Universaltincturer.

21.

De Gamles Læsning gjør hverken Digtere eller Philosopher, men giver Mod til at vorde begge Dele.

22.

Skolen er Geniets Datter; men det hjerteløse Barn dræber ofte sin Moder.

23.

Det er lettere at døe for Sandheden, end at lide for den; og saa mange Ædles ubekjendte Martyrdom maa engang blive højere belønnet, end det udgydede Blod.

(Fortsættes.)

Indenlandske Efterretninger.

Odense, d. 19 August. Trende Personer, som, for falske Sedlers Udgivelse, for 5 a 6 Aar siden bleve indsatte i Forbedringshuset paa Kongens Naade, og som ved allernaadigst Reskript af 3 d. M. var skjænket Friheden, bleve den 15 d. løsladte. Inspectionen holdt ved denne Leilighed sin Forsamling i Arbeidsstuerne, hvor Hs. Majestæts allernaadigste Resolution, i samtlige Fangers Paahør, blev oplæst og nøiagtig forklaret, og hvorpaa Inspectionens Medlem, Hr. Pastor Steenbuch, holdt en kort Formaningstale til Fangerne, hvori han ved nogle rørende Exempler skildrede de sørgelige Følger af saadanne Forbrydelser, og opmuntrede dem til at vedblive den gode Opførsel, de havde givet Exempel paa i Straffeanstalten, som de med synlig Rørelse og skjønsom Taknemmelighed lovede, og ilede glade, hver til sit foranstaltede lovlige Erhverv, i Friheden.

Kjøbenhavns Børs, den 23 August 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 211		
Species 213		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 12½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	192	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	52	52½ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	93	93½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	88¼	88½ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	103½	104 Rbd. r. S.
Dito Dito	110	110½ i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99¾	100 Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99¾	100 Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	106	— i Banco
4 pC. Dito nye	98	98¼ i Banco
Asiatiske Actier	89½	90 i Sedler.

3 pC. nye danske Oblig., 3 M. efter at samme ere udstædte, — L. Sterling. 1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

I nogle faa Aftryk af dette No., P. 1076, Lin. 5, staaer ved en Trykfeil: (o: bestemmes af et) læs: (o: bestemmes) af et

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 69.

I Etatsraad F. Thaarups Fraværelse redigeret af Chr. Thaarup.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 27 August 1825.

Et Par Ord i Anledning af den i Telegraphen (No. 2 i 5 Aargang) indrykkede critiske Anmeldelse af Hr. Cand. juris Svanes Skrivt over eenstydige Ord.

Forfatteren til den ommeldte Anmeldelse begynder sin Critik med at bemærke, at de af Hr. Svane for eenstydige ansete Ord Part og Deel "ere af een og samme Betydning" og desaarsag kunne bruges i Flæng. Dette er uden al Tvivl urigtigt; thi det støder f. Ex. Enhvers Øre, naar man siger om En, der har talt over en Gjenstand, "at en Part (istedet for en Deel) af det, han har sagt, er grundet, en Part er ugrundet."

Imod Hr. Sv's. Definition paa Ordet Stykke, at det betyder en Deel af en fast Gjenstand, indvender Rec. dernæst, at Stykke ogsaa bruges om flydende Gjenstande, hvilket er urigtigt, thi Ingen siger: et Stykke Vand, men vel et Stykke Jord, og man siger unægteligen hellere og tiere: en Deel end et Stykke af Havets Overflade.

I Anledning af Hr. S's. Definitioner paa Sund og Stræde anfører dernæst Rec., at disse Ord efter hans Mening ere eensbetydende, hvilket imidlertid er urigtigt, da Ingen letteligen f. Ex. vil kalde det store og lille Belt og Øresundet Danmarks tre Stræder, ligesaalidet som Strædet ved Gibraltar benævnes Sundet ved Gibraltar. Hr. S. har derfor Ret, naar han definerer Sund ved "en lang og smal Deel af Havet, som løber mellem tvende Lande", og Stræde ved "en smal Deel af Havet, som løber mellem tvende Landes Udkanter."

Imod Hr. S's. Definition paa Ordet Strøm, at det betyder en Aa eller Flod, som løber med en rivende Fart, erindrer Rec., at Donauen og Rhinen kaldes en Strøm, uagtet disse Floder dog paa enkelte Puncter løbe uden Heftighed; da imidlertid disse Floder ere de største i Europa og som oftest flyde med en voldsom Fart, danne Vandfald o. s. v.; bestyrke Benævnelserne af Donau- og Rhinstrøm i høj Grad Rigtigheden af den givne Definition, istedet for at modbevise samme.

Ved Hr. S. Forklaring paa Ordet Klippe "at det er en stor Steenmasse, som rager frem af et Bjerg", erindrer Rec. "at Klipper ogsaa rage frem af Havet"; dette er vel saa, men Bjerge findes jo ogsaa i Havet.

Ved Hr. S. Definition paa Ordet Klang, anfører Rec., "at dette Ord ogsaa bruges om Menneskets og Dyrets Stemme"; uagtet at

Hr. S. ingenlunde har nægtet dette, thi hans Definition lyder saaledes: "Klang er Lyden af Metal eller en anden Gjenstand, som giver en lignende Lyd" (f. Ex. en malmfuld Stemme).

Imod Hr. S. Definition paa Ordet Tone, ifølge hvilken dette betegner en (enhver) Lyd i kunstnerisk Henseende", eller (med andre og flere Ord) en Lyd forsaavidt den omtales i musikalsk Henseende, som høj, lav, skurrende, behagelig, falsk o. s. v., bemærker Rec. fremdeles, "at Tone ogsaa kan betegne en aldeles naturlig Lyd, uden mindste Tilblanding af Kunst", endskjønt Hr. S. ikke har sagt eet Ord om, at Toner betegne unaturlige og kunstige Lyde.

Ordet Qvalm (ligesom ogsaa Part, Flamme o. fl.) erklærer dernæst Rec. "for udanske, efterdi de oprinde fra et fremmed Sprog", men heri har Rec. Uret, thi de anførte Ord ere ligefuldt danske Ord, fordi de muligen engang vare fremmede, da de nu ere optagne i Sproget og bruges hyppigt af dannede Folk, baade i Tale og Skrivt.

Noget grundet synes Rec. Bemærkning angaaende Forklaringen paa Ordet stille, hvorvel dette uden Tvivl rigtigst bruges i Medfør af den givne Definition. Ordet tys kan derimod ikke, saaledes som Rec. antager, "bruges om Dyr og livløse Gjenstande", der ikke give nogen Lyd fra sig; ingen vil f. Ex. sige om en Hund, der har ophørt at gjøe, eller om en Klokke, der ej ringer længere, at den er tys.

Ved Hr. S. Forklaring paa Ordene Lade og Gebærde anfører Rec., "at man i de fleste Tilfælde istedet for Gebærde, der formeentligen er fremmed (af Oprindelse!) kan bruge Lade, efterdi det ikke indeholder Begrebet om noget Særegent og besynderligt." At dette er aldeles urigtigt indsees blandt andet tydeligen deraf, at det i høj Grad støder Øret, at sige om En, at han ledsager sin Tale med skjønne og ædle Lader.

Rec. paastaaer dernæst, "at Syn og Besigtelse ere af een og samme Betydning",

hvilket ligeledes er fejlagtigt; thi Ingen vil kalde en Stuteriebesigtelse et "Stuteriesyn" og et Syn over en Gaard en "Gaardbesigtelse"; Hr. S. definerer derfor rigtigen Ordet besigte derved, "at det er at betragte enten et Menneske eller et Dyr, for at erfare dets Legemsbeskaffenhed" og at syne derved "at det er at betragte en Ting for at erfare dens Beskaffenheder."

Rec. yttrer derefter, at Hr. S. feiler, naar han siger, at Ordet skjøn kun bruges om synlige Gjenstande. Dette er upaatvivleligen aldeles rigtigt bemærket af Hr. S., thi Man siger f. Ex. rigtigst og oftest en smuk, deilig, herlig (men ikke en skjøn) Melodie.

Fremdeles indvender Rec. mod Hr. S's. Forklaringer paa Ordene mild, blid, styg, hæslig og fæl, at disse Ord ogsaa kunne bruges om usandselige Gjenstande; dette har Hr. S. ei allene ikke nægtet, men endog udtrykkeligen i en Note under Ordet smuk erklæret, at dette tilligemed flere af de i Nærheden af samme forklarede Ord ofte bruges om usandselige Gjenstande, skjønt de egentligen og oprindeligen bruges om sandselige Gjenstande. Ved styg bemærker Rec. endvidere "at dette Ord ogsaa lader sig bruge om den der i høj Grad besidder Egenskaben styg"; dette har Hr. S. ej heller nægtet ved at paastaae, at hæslig kun kan bruges om Gjenstande, der i høj Grad ere stygge.

Ved leed anføres dernæst, at dette Ord ogsaa kan bruges i en anden Betydning end i den af Hr. S. forklarede, hvilket maaskee er rigtigt, men dog ikke vedkommer den paagjældende Forfatter, med mindre Ordet i den sidste Betydning er eenstydigt med et andet Ord og af ham forglemt.

Rec. formener endvidere, at Man, uden at støde an mod Sprogbrug, kan sige en væmmelig Lugt; det kan imidlertid ikke nægtes, at man snarere og rigtigere siger om Lugten, at den er ækkel, modbydelig, styg o. s. v.

end væmmelig, og at Hr. S's. Yttring, at væmmelig kun bruges om ubehagelige synlige Gjenstande, er rigtig.

Rec. yttrer derpaa at Stads og Pynt ere eensbetydende, og at begge Ord altid forudsætte Ting, der koste Penge; at dette er urigtigt vil uden Tvivl indrømmes, da man ej kan nægte, at en Kornblomst f. Ex. kan faaes uden Penge og at denne, sat paa en Hat, snarere kaldes Pryd og Pynt end Stads.

Ved Zirat, Flamme o. s. v. erindrer endelig Rec. blot, at de formeentligen ere fremmede Ord, hvorom forhen er talt, og ved Ordet Figur at det ogsaa kan bruges om livløse Gjenstande, hvilket ikke heller er rigtigt, thi det støder upaatvivleligt ethvert dannet Øre at høre En sige om et Glas f. Ex., at det har en smuk Figur (istedetfor Form). At man som en Undtagelse fra den givne Forklaring, siger "mathematiske Figurer", har Hr. S. selv bemærket.

Det Anførte vil uden Tvivl være tilstrækkeligt til at vise det Ugrundede i den gjennemgaaede critiske Anmeldelse.

Endnu et Par Ord om det mislige Forhold imellem Godseiere og deres hoveriegjørende Fæstebønder.

(Slutning; see forr. No.)

§. 21. De reelle Fordele for Godseierne vilde ikke blive mindre; ligesom hos de nye Arvefæstere, saaledes ogsaa hos Godseierne, ryddedes de væsentlige Hindringer af Veien for Agerdyrkningsforbedringer, og Aarsagerne til saa uendelig mange Fortredeligheder, Ærgrelser og idelige store Tab tilintetgjordes; Tab, de udsættes for, deels ved skjødesløst Hoveriearbeide, ved ødelagte Gaarde af slette Fæstere, ved Ansvarlighed for de Kongelige Skatters rigtige Erlæggelse, ved Ildsvaade og andre Vanheld paa Godserne, deels ogsaa ved uredelige Betjenteres Snyderier. Hvor opmuntrende for Godseierne, der, som kyndige, erfarne og drivtige Landmænd, nu fik frie Hænder til Forbedringer, som paa en saare gavnlig Maade kunne sysselsætte dem, og yde dem rig Fryd og betydelige Fordele! Hvilken Besparelse ved Administrationen, der nu vorder saa betydeligt simplificeret! Hvilken Sikkerhed for deres egen og deres Familiers Underholdning og Glands, og hvilken Vished for deres Descendenteres sikkre Subsistence til sildigste Slægter! Ja, hvilken Fryd for ædelttænkende Godseiere, at kunne saa virksomt bidrage til Folkeforædling og Lyksalighed blandt saa vigtig og talrig en Classe af Statsborgere! Ei at tale om, hvilket stort Gode det maa være for humane Mænd, at see sig befriede for det saa saare mislige Forhold, der hidtil forskaffede dem saa mange bittre Timer.

§. 22. Ogsaa Staten vinder betydeligt ved denne Forandring. At Agerdyrkningen er og bliver Danmarks vigtigste Rigdomskilde kan vel ikke drages i Tvivl; men hvor vigtigt for Staten maa det da være, at de forældede Baand, der endnu saa meget fængsler størstedelen blandt danske Agerdyrkere, løsnes, og at de Skranker for et høiere og langt fordeelagtigere Agerbrug borttages? Den uberegnelige store Vinding det i Tidens Længde vil vorde for Staten, naar hine forrustede Skranker for Oplysning og Forædling blandt en saa talrig Mængde af Statens saa saare vigtige Borgere, borttages, vil af en viis og god Regjering, saavelsom af hver tænkende og ædel Statsborger nok kunne paaskjønnes. Hvilken Lykke for Staten, at saa betydelig en Anledning til Partiegængerie og Opposition bortryddes, og at Leiligheden til de Ringeres Undertrykkelse og til saa mange vilkaarlige Mishandlinger hæves! Herved knyttes, saavel mellem Folket indbyrdes, som mellem Fyrste og Folk, det faste Samdrægtigheds Baand, hvorpaa Borgerlyksalighed og Tryghed beroer. Hvilken Grundvold for Statsbygningen kan vel være fastere, end naar alle Statsborgere tilhobe, fra den laveste til den høieste, fra den fattigste til den rigeste, kunne betragte sig som frie, selvstændige Væsener? Ja, hvilken Tryghed for

indvortes Oprør! Hvilket Værn mod udvortes Vold!

§. 23. Jeg bør endnu tilføie noget Lidet angaaende Fæstere af Boelssteder og Huse med Jord til. At jo ogsaa disse Landbrugere bør være frie og kunne føle sig lykkelige, ligesaavel som Gaardbrugerne, er en Selvfølge af Hvad jeg foroven har sagt; thi det smerter ligesaavel Spurven at brække Laaret, som Staldoxen. Arvefæstere bør de være paa samme Maade, som Gaardbeboerne; thi det var rædsomt, om de smaae Jordbrugere skulle spændes under Vilkaarlighedens Jernaag, medens de større Jordbrugere løslodes derfra; desuden er denne Classe af Agerdyrkere, i passende Forhold mod de øvrige, fra Statsoeconomiens Side betragtet, af stor Vigtighed. Kun finder jeg det urigtigt, strax at erklære dem frie for de betingede Dage, under Navn af Gangdage, som de forhen ved Indfæstninger have forpligtet sig til at forrette for Godseierne (naturligviis ikke frie uden Vederlag); thi Hovedgaardens Avlsdrivt kunne de fleste Steder mueligt derved komme til at lide for meget derunder; da det i den første Tid nok vilde blive vanskeligt, paa anden Maade at skaffe de fornødne Hænder tilveie, især i Høe- og Kornhøsten; desuden vilde maaskee mangen en Huusmand selv geraade i en stor Forlegenhed ved saa pludselig en Forandring. Men, der kunde jo bestemmes et vist Tidsrum, f. Ex. 5 eller 10 Aar, inden hvilket ogsaa deres Hoverie eller Gangdage ophørte, mod Vederlag i Korn eller Penge. Bestemmelsen af deres Landgilde eller Vederlag for Gangdagene burde skee under Commissionens Megling eller efter dens Kjendelse, eller dog i det mindste under dens Tilsyn og ikke paa høiere Steder authoriseres, uden dens medgivne Erklæring. Godseierne kunde jo imidlertid forsyne sig med Dagleiere enten ved jordløse Huses Beboere i Byerne, eller ogsaa ved at bygge Huse omkring paa Udkanterne af Hovedgaardsmarker og Skove, og overlade disse til Huusmændsfamilier, der da ei allene kunde yde Hjelp i Høe- og Kornhøsten, saavelsom ogsaa til andre Tider; men ogsaa til enhver Tid have Tilsyn med Hegn og Fred, for at undgaae

Uordener og Tab ved ufredelige og tyvagtige Naboer.

Alt Arbeide, der forrettes paa Accord, faaer man altid hurtigst, og, under tilbørligt Opsyn, tillige bedst forrettet; desuden vinder ogsaa Staten derved, at den faaer flittigere og dueligere Arbeidere, hvilket hidrører derfra, at de føle sig som frie og selvstændige Mennesker, hvis Løn ikke er afhængig af Andres Vilkaarlighed eller Luner, men af deres egen Duelighed og Flid. Dog! dette var kun et Vink for Godseiere, som vel selv bedst ville forstaae, at beregne deres Fordeel; men jeg vil endnu blot tilføie dette, at de duelige, og i saa mange Ting efterlignelsesværdige engelske Landmænd, i Almindelighed til ethvert Slags Arbeide, antage Arbeidere paa Accord.

§. 24. Endnu til Slutning vil jeg møde nogle faa Indvendinger, hvoriblandt den første: "Hvad giver Efterslægten Ret til, at kuldkaste et Fideicommis, der af en retmæssig Eier paa lovlig Maade er stiftet, og af Regjeringen garanteret?" Hvorledes dette Spørgsmaal juridisk skal besvares, vil og kan jeg ikke indlade mig i; men jeg vil blot spørge: Skal et forældet Document, der aabenbar strider mod Statens Vel, erkjendes for gyldigt eller ugyldigt? Desuden have hine Ahnherrer, hvis Been for længst ere hensmuldrede, vist ikke havt andet til Hensigt ved Stiftelsen af hine Fideicommisser, end at sikkre deres Navns berømmelige Ihukommelse til sildigste Slægter ved Midler, der gjennem alle Tidsaldere gave deres ægte Descendenter udvortes Anseelse og Glands; men disse Midler ere saa langt fra at formindskes ved hiin projecterede Forandring, at de netop derved snarere forøges og betrygges. Vi tænke os blot Muligheden af, at et Godses Bønder i den Grad forarmedes, at Godseieren ikke allene maatte renoncere paa Indtægterne af Godset, men endog selv svare Udgivterne af det til Staten, der muligt paa samme Tid, ved et eller andet Uheld, fordrede forøget Anstrængelse: sandeligen! da vilde den gjeve Ahnherre, hvis han kunde see op

af Graven, ret skjønne om, hvormeget han havde forregnet sig, og selv ønske, at denne Forandring i Forholdet mellem Godseiere og deres Fæstere allerede havde været iværksat.

Jeg vil ikke formode, at nogen Godseier skulde finde sig fornærmet over, at ham herved betoges Myndigheden over sit Godses Bønder; men dette veed jeg med Vished, at dersom en eneste Godseier yttrede sig med Fortrydelse over slig en Fornærmelse, da vilde han møde almindelig Foragt, og jeg kan i denne Anledning ei afholde mig fra at bringe i Erindring, hvorledes den overmodige Adel i Frederik den Tredies Dage, ved, lig den graadige Hund i Fabelen, at hige efter Alt, netop tabte Alt, eller med andre Ord, ved at tragte efter Almagt nedstyrtede sig i Afmagt.

§. 25. Mueligt der ogsaa kunde indvendes: "Hvad Sikkerhed have Godseierne mod Tab, naar Arvefæstere, ved at sættes i en saadan uindskrænket Frihed, løst fra alle de gamle Baand, da ved Dovenskab eller Ødselhed styrte sig i en bundløs Gjeld, eller ruinere de betroede Eiendomme, saa at de ei engang formaae at svare de Kongelige Skatter, som imidlertid kunne forhøies?" Allerførst vil jeg møde dette Spørgsmaal med et andet: Hvad Sikkerhed have vel Godseiere mod Tab ved nærværende Fæsteindretning? Den forøgede Værdie, som Arvefæstegaarde i duelige og virksomme Arvefæsteres Værge vilde erholde, blev unægteligt det bedste Underpant. De Gaarde, der kom i slette Bønders uindskrænkede Værge, vilde, ved den erhvervede Smule Credit, snart vorde saaledes betyngede med Laan og forøgede Udgivter, at deres Besiddere nødedes til, at overlade dem i bedre Hænder, der sørgede for deres Forbedringer og med det samme for Godseiernes Sikkerhed. Fra denne Side betragtet vilde Staten ogsaa vinde betydeligt ved, at de slettere Agerdyrkere nødedes til at give Plads for de bedre, uden at hine med Grund kunne anføre anden Aarsag til deres Uheld, end deres egen Brøde. Kort, Godseierne ville vorde fuldkommen betryggede mod Tab, da de faste Eiendomme til enhver Tid ville være det sikkreste Pant. Blot Befrielsen for Tilsvarligheden af de Kongelige Skatter vilde yde en ønskelig Betryggelse, som paa nærværende Tid vilde modtages af de fleste Godseiere med Taknemmelighed.

§. 26. Endeligen kan jeg ogsaa formode denne Indvending: "Hvad om vore Fæstebønder slet ikke ønskede Forandring i deres Forhold til Godseierne?" Jeg nægter ikke, at det i Førstningen ofte vilde være Tilfældet, at endog selv de hoveriepligtige Fæstere, der høit havde beklaget sig over Misligheden i deres Stilling, ikke sjeldent ville findes vrangvillige til Indvilligelsen af Godseiernes nok saa billige Forslag til Forandring deri, og saadant er heller intet Særsyn for den, der er vel bekjendt med Landalmuens Characteer. Hvormegen Modstand fandt ikke ideligt Regjeringens for Bonden nok saa gavnlige Foranstaltninger, f. Ex. Udskiftninger, Tiendeforeninger 2c.; Notabene i Førstningen. Jeg mindes endnu grant, at et heelt Godses Bønder, paa een Byes nær, lode sig udpante et samfuldt Aar om for svære Summer i Bøder; fordi de i deres eenfoldige Uvidenhed modsatte sig den Foranstaltning, der sigtede blot til deres egen Betryggelse, at lade en Extract af Hoverieforeningen vedhefte deres Fæstebreve; men de nægtede det, fordi de falskeligt indbildte sig, at de saa aldrig bleve frie for Hoveriet. Det er et alminddeligt gammelt Sagn mellem Fæstebønder: "Naar de Store stikke Hovederne sammen, da komme de Smaae til at undgjelde." Denne Mistænkelighed, der ikke sjeldent gaaer saavidt, at de endog nære Tvivl om Ægtheden af de Kongelige Forordninger, er indsuget med Modermelken, og ofte heller ikke uden Grund. Desuden vil det nærværende Tidspunct gjøre dem, ligesom saamange andre, betænkelige ved at indgaae Forpligtelser, der have Pengebetalinger eller Kornleverancer til Følge for dem; men det vil gaae her, som med saamange foregaaende gavnlige Foranstaltninger: naar de først have gjort sig ret fortrolige med de nye Forhold, og de see Tingen komme paa Glid, finde de Forandringen, ligesom de Fornuftige og mere Tænkende blandt dem have spaaet, gavnlig, og glæde sig dertil,

saa at Tingen jevner sig selv, uden at gjøre vovelige Spring.

Den Fremgangsmaade, som den danske Regjering har fulgt ved saa mange gavnlige Foretagender og Forandringer i Landbofaget, nemlig ved nedsatte Commissioner at bedømme et Foretagendes Gavnlighed og en Forandrings Nødvendighed, saavelsom den bedste Fremgangsmaade ved Iværksættelsen, og dernæst ved Megling, og ikke ved strengt Kongebud, lagde Haand derpaa, har, til stort Held for Danmark, stiftet saare meget Godt og Stort. Jeg haaber, og det ikke uden Grund, at ogsaa det her omhandlede Emne snart vorder underkastet en alvorlig Drøftelse, og den tilsigtede Forandring dernæst iværksat, til Held for nærværende som tilkommende Slægter, og til Velsignelse for det elskte Fædreland.

Aphorismer.

Meddeelte af Frederik Møller.

24.

Lad din Stræben have et højt Formaal — men Kjærlighed maa give den sin Retning. Sønderriv Baandet imellem Dig og Menneskeheden — og Du vil svæve i en uendelig Tomhed, uden Trøst og uden Ro; — Himlen siger: "Du hører ikke mig til, thi din Forstand rækker ikke op til mig"; og Jorden raaber: "Jeg kjender Dig ikke, thi Du elsker ikke mine Børn."

25.

Det gaaer med Musikken som med — Fruentimmer. Det gamle duer aldrig, og kunde Pergolesis: Stabat mater synges let af Mange, saa vilde det aldrig høres i fine Selskaber, var det end ikke et religiøs Stykke.

26.

Det er en vigtig Regel: aldrig at lee med, naar Nogen bliver gjort latterlig; thi Man kan være temmelig vis paa, at den Latterliggjorte ikke glemmer det.

27.

Man har Aarsag til at være tilfreds med sig selv, naar Man finder Fornøjelse i vise og

gode Menneskers Omgang; thi Man har da gjort et mærkeligt Fremskridt mod Dyd og Lyksalighed. Naar Man ingen saadan Omgang kan have, saa er det bedst at have slet ingen.

28.

Hvo som skjuler en Velgjerning, er kun et Skridt borte fra at negte den.

29.

Al for stor Ilfærdighed i at gjengjelde en Artighed, er en Art af Utaknemmelighed.

30.

Kongerne kunne fordre enhver Underkastelse, kun ikke Forstandens. Min Fornuft er ikke forbunden til at bøje sig, om end mine Knæe ere det.

31.

Et Menneske med sund, dyrket Forstand kan ingen Skurk være. Sandt og ægte Genie fører til Orden, Sandhed og Dyd.

32.

Det er farligt at angribe et Menneske, som Man har betaget Middel til Flugt.

33.

Folkeslag og enkelte Mennesker ere bedst, naar de ere glade, og de fortjene Glæden, naar de nyde den.

34.

Den som intet Andet mangler end Mangel, er ulykkelig.

35.

Ret til at yttre sin Mening, er Frihedens Aandedrag. Alt hvad der indskrænker denne Ret, skær' Tungen af Statens Mund og forraader at den, lig Orientens Despoter, vil betjenes af stumme Slaver.

36.

At ville skjule vore Svagheder, vil ogsaa af den Grund ikke lykkes, fordi det ene Menneske bevogter det Andet med Snildhed og Ugunst. En Svaghed som Vennen ikke vil vide eller dog ikke udbrede videre, vil Modstanderen og Fienden gribe begjerligere, og forkynde fra Mund til Mund. Vi ere forlængst forraadte og bespottede af hundrede Ojne, imedens Vi ene selv lukke Ojet for vor Daarlighed. Vilde end Nutiden skaane Os, saa er Sandhed Tidens Datter, og selv det konstigste Slør, Vi kunne

kaste over vore Fejl, vil Fremtiden med sin stærke Haand sønderrive.

(Fortsættes.)

Til Hr. Pastor Th. M. B. Galskjøt.

Indsenderen har med Fornöjelse læst Hr. Pastorens Bevis i Skilderiet Nr. 67 for at vi ikke bör benytte os af det svenske å, men i det Sted af a med en Streg over, sō er noget nationalt, vi kūne have for os selv, og almīdelig bekjendt blādt Almuē af Hr. Pastorēs meget læste Værker, ja desudē meget gāmelt i dāsk Tryk. I Claus Lauritssens Regnekunst, 1552, fīdes f. E. S. 2 følgende Vers til dē, der vil lære at regne:

Hā lese thēne bog tyll ende frā først,
saa leres thet snarligē med stor løst.

Dette Tegn kā tillige i māge ādre Tilfælde tjēe til Skriftēs Forskōnelse og Forkortelse. Kū for at ūdgā Forvexling med ā, an, īdstilles til Hr. Pastorēs gūstige Betæknīg, ō det ikke var bedst at böje Stregen over a, nār det skal være å, lidt opad i Enderne, ligesō dette Bogstav skrives i dē gāle Codex F, hvoraf der er givet Facsimile i Hermod Nr. 2. Slig en Tøddel skrives næstē ligesā hurtig sō dē lige Streg, og kā, for ej at forvexles med det prosodiske Tegn pā Korthed, trykkes med å. Sāledes kunne vi da erholde et rigtig gammel dansk å, uden at blive svenske! Det svēske å bör vi ūder īgē Omstædigheder optage; thi vi have jo alt 26 svēske Bogstaver her i Lādet, sō ved dē gjēsidige Undervisning dagligē gribe mer og mer ō sig. Skulde vi nu fā det 27de med, sā Gud nāde gāle Dāmark og den dāske Tūge!

K...

Quodlibet.

En Hollænder tilbragte atten Aar med at udsnitte et Skakspil. Saa lang Tid har sikkerligen hiin Perser ikke anvendt paa Opfindelsen af dette Spil.

Allerede for mange Aar siden satte man den forrige polske Republik følgende Gravskrift: "Født af Kongernes alt for store Eftergivenhed; opfødt af Senatorernes Uforskammenhed; plaget af Ridderordenens Tøilesløshed; stillet blot af alle Classers Gjerrighed; gjort til Vantroes Skatskyldige; har den beredt sin egen Ruin."

Indenlandske Efterretninger.

Odense, d. 23 August. Veiret har i denne Maaned af og til havt en urolig Caracteer. Saaledes blæste den 5te August en temmelig stærk Nordvestvind, og foranledigede samme end ingen høi Flod, naaede Vandet dog flere af de i sidste Stormflod forulykkede Halligers lavtliggende Grunde og bortskyllede nogle og 70 Læs Hoe. Løverdagen den 9 d. trak mod Aftenstid et frygteligt Uveir op over Kjøbenhavn, hvilket dog først udbrød om Natten Kl. 2 og var det sværeste, Man i Sommer har oplevet. Lyn fulgte paa Lyn, Skrald paa Skrald, uden Afbrud i et Par Timers Tid, og Regnen nedstyrtede strømmeviis. Natten imellem d. 13 og 14 d. havdes ogsaa i Mariboe en meget stærk Orcanstorm af Sydvest. — Det tegner nu til stadigere Veir i Maanedens Slutning, som kommer meget beleiligt for at faae Kornet i Huus.

Thisted. Den 4de August blæste her en stærk Storm, og uagtet Vinden var Sydost og bar fra Land, brød Vesterhavet dog atter igjennem ved Agger over i Liimfjorden.

Viborg, d. 22de August. Det fortreffeligste Høstveir med Varme og blæsende Vind, mest af Nordvest, fremskynder og ender den befrygtede vaade Høst. Regnens Virken paa Græsset er kjendelig.

Kjøbenhavns Børs, den 26 August 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 210		
Species 212		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 11½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	191½	192 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	51¾	52 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	92½	93 Rbd. Sedl.
Dito Dito	88	88¼ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	103	103½ Rbd. r. S.
Dito Dito	109½	110 i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99½	100 Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99½	100 Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	105½	106 i Banco
4 pC. Dito nye	98	— i Banco
Asiatiske Actier	89½	90 i Sedler

3 pC. nye danske Oblig., 3 M. efter at samme ere udstædte, — L. Sterling. 1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Sølvbryllups-Sang.

(1825.)

Hvad kunde uden Kjærlighed behage?
Og uden Elskovs Tryllestav,
Hvad blev paa denne Jord tilbage? —
Den Kval, at leve, — og en Grav!

Dorat.

(Tone: "Skilt fra Dig" osv.)

Brug og Misbrug vandre gjennem Livet:
Selv det Bedste tidt et Onde blev;
Alt, hvad Dødens Børn af Gud er givet,
I Anvendelsernes Bog han skrev.
:|: Stundom saa det Sletteste vi skue
Under Godheds lyse Morgenskjær:
Venskabs, Elskovs, Religionens Lue
Tændtes tidt for Nattens skumle Færd. :|:

Ak, af eder selv, I Himlens Aander,
Kjender Hoben blot det tomme Navn!
Venskab under Guldets Dolk sig vaander;
Elskov segner hen i Lysters Favn;
:|: Religionen, Livs og Døds Veninde —
Findes vel et Ord, misbrugt, som det? —
Millioners Kvaler er det Minde,
Grumme Præster reiste vidt og bredt! :|:

Kun, hvor Aand og Hjerte ædelt stemme,
Toner Venskabs føde Sammenklang;
Kun, hvor Sjæle sig i Sjæle glemme,
Grønnes Elskovs lyse Myrtevang;
:|: Kun, hvor Tro i ædel Færd vi skue,
Dyrkes Gud i Sandhed og i Aand:
Thi kun der, af Hjertets Himmellue,
Varmes Jordelivets kolde Haand. :|:

Sjeldne Liv, vi feire her dit Minde:
Venskab, Elskov, Dyd din Krone vandt!
Sølverbryllups-Par, Din Krands vi binde,
For de fem og tyve Aar, som svandt.
:|: Mens Dit Barn — Dit Eneste — Du skuer,
Med sin Huusbond' og to Engle smaae,
Nære barnlig Ømheds Altarluer,
Tone Bæg'ret: "Fast Dit Held bestaae!" :|:

Blok Tøxen.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 70.

I Etatsraad F. Thaarups Fraværelse redigeret af Chr. Thaarup.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 30 August 1825.

Om Borgerskolerne.

I nyeste Skilderie af Kjøbenhavn (No. 48. 1825.) læses et Stykke, betitlet: "Velmeent Raad til vore Kjøbstædskolers bedre Organisation", som deels synes at nedsætte Borgerskolerne i Almindelighed, deels giver nogle Vink til sammes formeentlige Forbedring. Saa unægteligt det er, at den ikke ualmindelige Misfornøjelse med de nærværende Borgerskoler maa give grundet Formodning om, at disse endnu ikke ere saaledes, at de kunne tilfredsstille Borgeres almindelige Fordringer og de billige Forventninger, hvortil haves tilstrækkelig Grund i de Kongelige Anordninger, og de herom allernaadigst gjorte Bestemmelser; saa vist er det ogsaa, at samme Misfornøjelse, som let kan blive til almindelig Stemning, ingenlunde kan tilfulde vise, eller afgive et aldeles sikkert Beviis for, at Borgerskolerne ikke skulde være paa deres rette Fod, og at Skylden hertil ligger i Organisationen og den anordningsmæssige Indretning af samme; hvilket synes at være Forfatterens Mening med ovenanførte Stykke, hvorfor han og giver Raad til Kjøbstædskolernes bedre Organisation.

Det er aldeles ikke saa nyt og uhørt, at erfare Misfornøjelse endog med gode Indretninger, særdeles naar enkelt Mands Interesse og Fordeel er hermed foreente; men urigtigt er det, at skrive saadan Misfornøjelse med Borgerskolerne allene paa disses anordningsmæssige Organisations Regning, da den upartiske Dommer vil finde, at Borgerne selv, Lærerne, ja selve Bestyrelserne have sin Andeel fuldt og vel herudi. Ingen kjender Forordningen af 29de Juli 1814, som ikke af dennes hele Aand med Taknemlighed og Glæde seer de umiskjendeligste Beviser paa vor landsfaderlige, allernaadigste Regjerings christelige Omsorg for sand Oplysnings vigtige Sag og Christendommens Lære. Er der endog saa slette Borgerskoler, som Gud forbyde, at de fortjente at stemples med det haarde Udtryk: "Sædelighedens Grave", da hviler Skylden enten paa Lærerne, eller paa Bestyrelserne, eller paa begge tillige. Organisationen efter Anordningerne er herudi aldeles uskyldig. Er der endvidere mindre gode Borgerskoler paa mange Steder, hvo kan da nægte, at Borgerne, det er selve Forældrene, bidrage meget hertil, dersom de af Misfornøjelse eller andre Grunde ikke staae deres Børns Lærere troligen bi? Det er jo indlysende, at Forældre og Foresatte, i Henseende til Huusflid, Selvarbeidsomhed og gode Sæder have den største og vigtigste Deel i Børnenes Opdragelse; dersom ikke Lærerens Arbeide ledsages af christelige Forældres kjerlige Bestræbelser, visselig! da vil den samvittighedsfuldeste, den bedste Lærers Flid vorde uden Frugter. Ikke heller vil Nogen nægte, at

der jo ogsaa ere Lærere, som ikke opfylde deres vigtige Kalds Pligter i disses hele Omfang, enten fordi de sukke under trange Kaar og Næringssorgers tunge Byrde, eller frugtesløse Bestræbelser have svækket det fornødne Liv, og det mangeaarige og i flere Henseender byrdefulde Arbeide trættet Virksomheden, hvorved Underviisningen taber alt Held, da den drives mechanisk og som en Næringsvei. Og nu Skolebestyrelserne? Det vil ikke heller kunne nægtes, at ogsaa de kunne feile, og ved saadanne Feil en større eller mindre Grad af Uorden indsnige sig. Naar derfor disse og flere Omstændigheder tages i Overveielse, da vil man finde tilstrækkelig Grund til Misfornøjelse, hvilket end ikke den allerfuldkomneste Organisation vil være fritagen for. Dog der ere ogsaa gode Lærere og virksomme Bestyrelser, og derfor ogsaa gode Borgerskoler. Men tilstaaes maa det ogsaa, at der selv ved de bedre af disse findes ikke faa Mangler og Ufuldkommenheder, som fortjene at drages for Lyset. Jeg tillader mig derfor i Anledning af forhen indrykte og ovenfor anførte Stykke, og efter den Kundskab, som jeg har havt Leilighed til at erholde om nogle Borgerskolers egentlige Forfatning, først at fremføre nogle af de almindeligste Mangler ved samme, dernæst at fremsætte mine Tanker om de af Forfatteren til det velmeente Raad givne Vink til en ny og forbedret Organisation af Kjøbstædskolevæsenet.

I.

Den, som har nogen Kundskab til Almueunderviisningen, vil sikkert finde, at den, uagtet de i senere Tider gjorte Forbedringer, dog ingenlunde er tilfredsstillende for den almindelige Trang, og det mindre i Kjøbstæderne end paa Landet. Paa Landet er Ungdommen af een Classe Mennesker, deres Tarv kan derfor lettere udfindes og fyldestgjøres; i Kjøbstæderne derimod er den skolesøgende Ungdom saare blandet og saare forskjellig fra den i Landsbyerne, hvoraf følger, at beggés Underviisning ogsaa bør være forskjellig, hiins, ifølge større Trang, fuldstændigere og mere omfattende end dennes. Naar vi nu finde, at Kjøbstædskolerne meget lidet, ja vel endog aldeles ikke, hæve sig over dem paa Landet, saa er det jo aabenbarligt, at hine ikke svare til deres Bestemmelse. Vor allernaadigste Regjering har meget viselig gjort den fornødne Adskillelse imellem Kjøbstaden og Landet, i det den for hver har udgivet en særskilt Forordning med særskilte Bestemmelser, da den endog fastsætter, at der i de større Kjøbstæder skulle oprettes Realskoler, og i de mindre i det mindste være een Realclasse; men det synes ikke at dette er taget til Eftertanke. Jeg kjender ingen Kjøbstad, hvor nogen saadan Realskole er organiseret, hvilket er saa meget mere forunderligt, som en saadan Skole i de større Kjøbstæder, ved de efter Anordningen befalede Skolepenge, maatte omtrent kunne holde sig selv; hvilket de Instituter, af hvilke Privatmand høster Fordeel, kunne stadfæste. Derimod er der endog de Stæder, hvor selve Realclassen enten aldrig har været organiseret, eller er endog indgaaet atter under de andre Classer, uden at Børneantallet er formindsket. Hvorledes man har fundet dette gavnligt, synes en uopløselig Gaade; thi man maatte vel spørge: lærte da Børnene alt for Meget? og da dette vel maa benægtes, hvi har man da indskrænket Lærernes og derved Classernes Antal?

1.) Den første og almindeligste Mangel, som efter min Formening findes ved mange Borgerskoler, er at der i Forhold saavel til Skoletiden, som til Lærerne, er et alt for stort Antal Børn. Middelantallet kan nok omtrent ansættes til 270, og dertil 3 Lærere, altsaa 3 Classer, det er 90 af Drenge og Piger i hver Classe. For den indbyrdes Underviisning i nederste Classe vil dette Antal ikke være for stort, men nu i den mellemste og øverste, som maa blive talrigere, paa Grund af den hurtigere Fremgang i nederste Classe ved den indbyrdes Underviisnings Hjelp. Føjer man videre hertil, at Børnene i Henseende til Evner, Flid og Kundskaber, der følge af den større eller mindre Grad af Underviisning, som meddeles uden for Skolen, ere saa forskjellige, at de gjerne kunne henføres til 10 Classer, saa bliver denne Mangel desto større og skadeligere. Tager man end sin Tilflugt til at adskille Drengene fra Pigerne, som sikkert er

rigtigt og nødvendigt, saa at hine møde om Formiddagen, disse om Eftermiddagen, eller omvendt, saa bliver jo Skoletiden for hvert enkelt Barn reduceret til 3 Timer, om Vintermaanederne og om Løverdagen derunder.

(Fortsættes.)

Aphorismer.

Meddeelte af Frederik Møller.

37.

Den Moral som gaaer igjennem Øjet til Hjertet, er langt varigere end den, som kommer igjennem Øret. Harlots og Rakes Progress i Hogarths Kobber, er maaskee ligesaa meget værd, som et heelt Moralsystem.

38.

De fleste saakaldte ejegode Folk, ere kun saa gode, som deres indskrænkede Forstand vil tillade dem.

39.

De Fleste af dem som have Stemme i Verden, have ingen Mening, og de som have Mening have ingen Stemme.

40.

"Jeg beder Gud at frie mig for mine Venner; mine Uvenner tager jeg mig selv paa", sagde Voltaire.

41.

Den ligefølte Nydelse af det Skjønne, Sande og Gode i to eensstemmende Sjæle, udgjør alene Venskab.

42.

At Lykken er blind, kunde Man tilgive den; døv maatte den i al Fald ogsaa være; — men at den hverken har Hoved eller Hjerte, hverken Forstand eller Følelse, det er ilde. Den har kun Hænder og Fødder; Hænder — at bære sine Yndlinger paa; Fødder — at nedtræde dem, som den vender Ryggen. Derfor indlade Ingen sig med Lykken, naar han ikke kan sætte sig i dens Skjød. Man kan ogsaa uden Lykke være saare lykkelig i Verden.

43.

Man maa lære at skille Handlingen fra den Handlende; man kan handle ilde, uden at mene ilde eller være ond.

44.

Historien lærer, at Echafottet med alle udtænkte Piinsler, har været det Maal, hvortil utallige Sværmere, endog igjennem Forbrydelser, hastede, og udgjort deres meest henrivende Forhaabning; maaskee kan Man endnu tilføje det dobbelt paafaldende Paradox: at de saligste, meest tryllende vaagne Drømme ere drømte paa Retterstedet, under Bøddelsværdet og i Baalets Luer.

45.

"Philosophi er den Videnskab, som sætter Mennesket istand til, at gjøre sig muligst nøjagtigt Regnskab for sine Overbeviisninger og Handlinger." Naar mange andre Definitioner paa Philosophi ville være forglemte og tilsidesatte, vil denne endnu længe holde sig.

46.

Der gives en Følelse, som Sandhed helliger. Hvo der evner den, har den; hvo der ikke har den — ham kunne Ord ej bibringe den.

47.

Hos Os er Krigeren tapper og Videnskabsmanden lærd; længere gaae Vi ikke. Hos Rommerne var Videnskabsmanden tapper og Krigeren lærd. En Rommer var baade Videnskabsmand og Soldat. Hos Os vilde Man maaskee kalde Lærdom hos Krigeren — Pedanteri.

48.

Fra den Tid Krigskonsten forbandt sig med Elementerne, og tog Ilden i Sold, er den bleven en ganske ny Videnskab. Den gik fra Armen over i Hovedet; tusende Arme formaae fra den Tid intet, imod en eneste Forstand. Tilforn var den Øvelse, nu er den Studium. Paa den ene Side blev den Menneskehedens hurtigere Tilintetgjørelse, paa den anden dens større Skaansel.

Indenlandske Efterretninger.

Odense, d. 26 August. Den fra Nyborg efterlyste Slave er paagrebet i Stige her ved Odense og ført tilbage. — En uden for Nørreport boende Tømmersvend har forleden Dag saaret sin egen Kone med en Kniv, og er arresteret. — Den Ildløs, som i Søndags Aftes for et Øieblik rygtedes at skulle være udbrudt i det nye Kalkbrænderie her ved Canalen, bestod allene i, at nogle Lægter i Tagværket over Kalkovnen antændtes, som strax af Folkene ved Kalkbrænderiet bleve nedrevne, og Ilden var allerede slukket med nogle Spande Vand, før Brandfolket herfra, som strax ilede til Bistand, havde naaet Stedet.

Aalborg, d. 25 August. Efter Mariboe Avis meddeeltes i Gaarsavisen den Efterretning, at det var Konstneren Ziescheck, der i Dyrehaugen havde brækket Halsen. Bemeldte Ziescheck er nu mod al Formodning og til Glæde for Konstens Elskere og hans Venner og Bekjendtere, indtruffen hertil i Gaar, i Forening med Hr. Kuhns øvrige Konstberiderselskab. De agte at reise herfra til Norge.

Aarhuus, den 26 August. Her circulerer for nærværende Tid en Indbydelse til at tage Actier i den projecterede Dampskibsfart imellem Jylland og Kjøbenhavn. Den Sum, der skal udredes hertil, anslaaer man til 70,000 Rbd.

Randers. Det Beckerske Selskabs Forestillinger lønnes ogsaa her med Bifald og som oftest med fuldt Huus.

Blandede Efterretninger.

I.

Uvidenhed og Betleri have hjemme i Rom i den Grad, at et ulægeligt politisk Saar deraf er opstaaet. Ifølge heraf har ogsaa Gadebetleri opslaaet sit Hovedqvarteer i denne Stad. Vel ti tusende Betlere af Profession danne der en bestandig i Ærgjerrighedens og Forfængelighedens Sold staaende Milits. Disse Betlere have i den romerske Kirke allerede grundet manges Navnkundighed. Og da man maa have et Navn for at opnaae Æresposter og Rigdomme, saa blive de anseete som Hjelpetropper af høit Værd, hvis Tjeneste undertiden er af yderste Vigtighed.

Betleri hører, som de Fromme mene, med til den christelige Ydmyghed. Der mangler derfor aldrig dem, som drive dette Haandværk, paa Opmuntring; for deres Laster finde de Overbærelse, og deres Underhold er, ved Folkets Svagsindethed, sikret for enhver Fremtid. Man maa derfor ikke forundre sig, naar man i Rom støder paa hele Bander af Lediggængere og Vagabonder, naar man seer dem omlejre Huse og Kirker, spærre Gaderne, og ved Gjennemgangen vente paa de Forbigaaende, af hvilke de med den yderste Uforskammenhed fordre Almisse i en Tone, som om de vilde fordre noget tilbageleveret, der efter Retten tilhørte dem. Dette Uvæsen driver Betlerpakket hele Dagen igjennem. Imellem dem selv finde hyppige Kjævlerier og Slagsmaal Sted. Disse Mennesker skjelde og smælde, naar man intet giver dem, og velsigne igjen den, som oplukker sin milde Haand over dem. De strøife om i Staden, samle og stjæle hvor de kunne og gide. Noget anstændigere opføre de saakaldte etablerte Betlere sig. Disse have hjemme i et Kloster eller et Pallads, ved denne eller hiin Kirke, og vide, hvor de have at søge deres Frokost, Middags- og Aftensmad. De frækkeste Dagdrivere af denne Klasse ere de, som paa offentlige Pladse lægge Arme, Been og Legem til offentligt Skue, hvilke ere bedækkede med Bylder og Saar, som de, for at opvække Medlidenhed, have Omhu for at vedligeholde.

En egen Afdeling af Betlerstanden udgjøre de Blinde. Disse samle sig i Grupper, danne vandrende Vokal- og Mandolin-Concerter, og henvende deres Opmærksomhed ganske fortrinligen paa Kirker, hvor en eller anden særdeles Festlighed finder Sted. I dette Øjemed vandre de fra een Ende af Byen til den anden, forsynede med Bjælder, og hængende ved deres Førers Arm. Disse bære deres Stole, og faae

for havt Umag Hælvten af Indtægten. I Forgaarden til den Kirke, hvor de veed, at Mængden er forsamlet, stille de sig i en dobbelt Række, og istemme under deres Klokkers og Bjælders bedøvende Accompagnement, en hæs Sang. Romerne elske en saadan bedøvende Larm, og denne uudstaaelige Støj ved Kirkedørene forhøjer, efter deres Mening, Festens, ja selve Religionens Glands.

I fortrolige Kipper holde Betlere af alle Arter deres natlige Sammenkomster. Den bekjendteste af disse hedder: l'osteria dei miracoli (Mirakelkroen). Denne er det almindelige "Rendezvous" for alle de Velhavende af de Lammes og Blindes Corps. Men i saadanne Forsamlinger seer man og mangt et blindt Øje lukke sig op; Krykker og Pjalter lægges til Side. Man kan see, gaae og er taalelig klædt. Har Dagens Indtægter været gode, saa er Aftensmaden heller ingenlunde slet, og navnlig flyder Vinen i Overflod. Man glæder sig over det lykkeligt tilendebragte Dagværk, og træffer Anstalter til at næste Dag ej heller skal bringe tomme Hænder. Medens dette Pak saaledes gjør sig tilgode i Krorne, udbrede en Sværm Tjenestepiger sig i Gaderne og spille der pauvres-honteuses, og da denne Rolle naturligen giver Anledning til en anden Haandtering, vide de i begge at finde et Tillæg til deres Løn.

2.

Til de sælsomste Skikke i det nye Rom hører Indvielsen af Heste og Mulæsler. Alle Vogne, der findes i Rom, fra den sletteste Hyrevogn til den mest glimrende Equipage, blive med alle Heste og Muler paa Antoniusdagen henførte til Indgangen af denne Helgens Kirke, hvor nogle Præster, fra en Forhøjning af, bestænke hele den forbitrækkende Trop med Vievand. Hele ti Timer varer denne møjsommelige Forretning. Ikke en eneste Vogn, om et Huus endog har hele ti af dem, undlader at præsentere sig ved Vievandskosten; og Ejeren selv ager gjerne med i sit bedste Kjøretøj, for ogsaa selv at faae Deel med i Velsignelsen. Muulæslerne

og Hestene ere tilhobe behængte med Fryndser, Kokarder og brogede Sløifer. Denne sælsomme Indvielse skal have til Hensigt, at bevare hine Dyr hele Aaret igjennem for alle Uheld, og, hvad der maaskee er endnu vigtigere, at tilvende Præsternes Pung en 300 Dukater. Hvorfor Æselet ikke ogsaa kommer med, er ej let at indsee, og naar dette Dyr ikke mærkeligt har forværret sig siden Bileams Tider, saa kunde Sanct Antonius's Munke ikke bedre betænke deres Oeconomie, end ved at give det Deel i Velsignelsen; deres Indtægt maatte derved i det mindste fordoble sig.

3.

Imellem de romerske Skildter ere der nogle af saadan Elegants, at de næsten grændse til det Latterlige. Paa Aareladernes findes Arme og Been afbildede, der kunde gjelde for akademiske Studier. Hænderne overskygges af Spidsmanskjetter; Lanzetterne ere alle af Guld, og Bækkenerne i det mindste af Porfyr. En Apotheker fører i sit Skildt en Mithridates i Purpurkaabe, som imellem 10 Vaser med Modgift, alle af den skjønneste etruriske Form, smager paa en Gift. Andensteds seer man en Epaminondas med Giften i Saaret, eller en Philoktet, som med Udtrykket af Smerte støtter sig paa sin Bue. Paa en Hattemagers Boutik pgraderer en Orpheus, der med sin Lyra henrykker Skovens Vildt. En Friseurs støvede Bod zires af blaa Lilier i Guldgrund o. s. v.

4.

Den hellige Michaels Fest er fornyet af Pius VII. fordi det er denne Helgen, hvem Rom har sin Befrielse at takke. Efterat nemlig Romerne havde proklameret Republiken, og antaget Sejerherrens 3 Farver som Nationalfarver, saa blev Frihedens Kokarde overalt og af Alle paahæftet. St. Michael alene, der paa Engelsborg gjør Tjeneste som Fløj eller Veirhane, havde endnu ingen. Men tilfældigviis traf det sig, at Franskmændene rømte Rom just paa denne Helgens Navnedag. I denne Omstændighed

saae Paven et Underværk fra Erkeengelens Side, som syntes at gjøre ham fortjent til Festens Fornyelse.

(Af: Ansichten von Italien, von H. Hirzel. 3 Bd. 1824.)

Besøg hos en Cochin-Chinesisk Høvding.

(Fortalt af John White, nordamerikansk Søofficeer, som i Aaret 1819 foretog en Reise til Cochin-China.)

Vi indskibede os i vore Baade og landede efter faa Minuters Forløb ved Byen Canjeo, der ligger paa Østsiden af en Bugt, som Donnaj-Floden danner. Ved Landingen bleve vore Lugtorganer heftigen angrebne, og Stedets Indbyggere, Mænd, Koner og Børn, tilligemed Sviin og skabede Hunde trængte sig til den stygiske Strøms moradsige Bredder, for at byde os Velkommen. Ledsagede af dem begave vi os til deres Overhoveds Bolig, efterat have gjennemvandret adskillige med raaden Fisk og deslige Sager opfyldte Gader, imellem Hytter, gamle Baade, Svinestier o. s. v., og for at intet skulde mangle i de os ydede Æresbeviisninger, istemte en Sværm skidne og næsten nøgne Børn en meget harmonisk Concert, hvilken deres Forældre og de ovennævnte Sviin og Hunde accompagnerede. Overhovedets Bolig stod noget affides fra Byen, og var noget større og bedre bygget end de andre Hytter. Den Scene, der ventede os ved Indtrædelsen, vilde have været en værdig Gjenstand for en Hogarths eller Teniers Pensel. Værelset var omtrent 25 Fod i Qvadrat, og, som vi bemærkede, den sædvanlige Audientssal. Gulvet bestod i en Blanding af haardtstampet Sand og Leer, Væggene vare smykkede med rustne Sværd, Skjolde, gamle Musketter, Trommer og Spyd. Paa begge Sider af Indgangen stode uhyre Trommer, som i Orienten kaldes Tomtom, paa en plump Træfod, og bleve i bestemte Mellemrum slagne af en vagthavende Soldat. Paa en Forhøjning til højre sade to jammerlige Væsener, som lede Caunguens (Aagets) Straf. Denne bestaaer deri, at man lægger Forbryderen to store Stykker Bambus, hvert 10 Fod langt, over Skuldrene, og befæster disse med to stærke Rigler for og bag til, saa at det seer ud som han bar en Træstige paa Skuldrene. Tæt bag ved denne Forhøjning var Indgangen til et andet Kammer eller en Dagligstue, foran hvilken der hang en stor Skjærm af Bambus, ligesom de i Bengalen, men dog saa tyndt flettet, saa vi kunde see igjennem den Koner, Børn og Sviin, der ganske fortroligt deelte med hinanden Indholdet af et stort Trætrug, som stod midt paa Gulvet. I Baggrunden af det Værelse, hvori vi befandt os, var der et stort plumpt Paneel, hvorpaa der var fremstillet en Gruppe af Figurer, som den vildeste Phantasi maatte have havt Møje med at opfinde. Paa begge Sider bemærkede vi ogsaa nogle Malerier med græsselige Figurer i Vandfarver, og i Midten stod et Bord med en Virakskaal af Ærts, et Bækken, af samme Metal, næsten ganske fyldt med Aske, i hvilken der stode en stor Mængde Lunter, hvis Ender havde været antændte, og en lille Kobberøse. Lige over Pillerne paa begge Sider hang der en Deel lange, smale Sedler af farvet Papir, med mangehaande sorte Skrifttræk. Kammerets Tag, ligesom ogsaa Husets, var smykket med tilrøgede og lasede Faner, men om disse blot vare ophængte til Stads, eller et Sejersbytte fra Fjenderne, kunde vi ikke erfare. Lige over for Bordet med Virakskaalen var en to Fod høj Forhøjning, bedækket med grove Straamatter. Paa denne laae nogle firekantede røde Læderpuder, og paa disse sad, med al mulig Værdighed, og med Hænderne i Siden, en Skikkelse, med en stor europæisk Filtehat paa Hovedet, i en Klædning af sort Silke, og derover en europæisk Matrostrøje. Paa begge Sider stode nogle Officerer og Soldater i brogede Uniformer, der vare opmærksomme paa hver Bevægelse, han gjorde. Vi bleve førte til Tronen, og modtagne af den ophøjede Person med et meget naadigt Nik, hvorpaa han pegede paa to plumpe Stole, og tiltalede os i sit Sprog, som vi vistnok ikke forstode eet Ord af, men hvorved vi dog strax af Stemmen gjenkjendte vor forrige Gjæst, den gamle Heo. Det mørke Kammer, der intet andet Lys

havde, end hvad der faldt igjennem Døren, det lave Loft, under hvilket vi næppe kunde staae opreist, den besværende Røg, som havde gjort Vægge og Zirater ganske sorte, Mandarinens alvorlige og højtidelige Holdning, den groteske Sammenstilling af Uhyrerne i Krogen, og den ilde tonende Surren og Larm af Menneske- og Dyrestemmer, frembød et Skuespil, som det, der maa have svævet Milton for Sjælen, da han skildrede sit Pandæmonium.

Den Gamle blev snart kjed af det besværlige Ceremoniel, steg ned af sin Trone, og følgende sin naturlige Tilbøjelighed spankede han stolt omkring i Værelset, betragtede sin brogede Klædning med stort Velbehag, og efterat vi, som han syntes at ønske det, havde bevidnet ham vor Beundring, gav han sine Ledsagere nogle Befalinger, og herpaa blev et plumpt Bord med grovt chinesisk Thetøj sat foran os, endvidere et stort Fad kogt Riis, med et Stykke meget fedt Flæsk, og et andet Fad med kogte Yamsrødder. Den Gamle begyndte nu at rive Maden itu, og at stoppe den i Munden paa os, og, saasnart han havde puttet et Stykke ind, holdt han en stor Kop sød Thee for Læberne af os, indtil jeg tabte al Taalmodighed, og da Bønner intet hjalp, antog en truende Stilling for at blive ham kvit; hvorpaa Frygt, Forlegenhed og Forundring gav ham et saa pudseerligt Udseende, at min Ærgrelse forvandlede sig til en høj Latter. Denne stemte han strax i med, men tillod mig dog nu, at lange til efter eget Behag. Da Maaltidet var endt, begave vi os bort, og gik igjen ombord.

Da den amerikanske Søofficeer White var ankommen til Saigon, udsøgte han de Foræringer, som han bestemte for Vicekongen. Iblandt disse var der et meget smukt udarbejdet Kalejdoskop. Han bød Tolken at underrette Vicekongen om, at det var en ny Opfindelse, og at den havde opvakt stor Beundring i Europa, og forklarede ham dernæst dets Brug og Anvendelse. Vicekongen, som ogsaa i Førstningen beundrede det højligen, havde imidlertid næppe kastet Øjet deri, før han ved Tolken lod White sige, at

dette Instrument gjerne kunde være nyt i Europa, men hos dem var det ingenlunde sjeldent. Han gav derpaa een af sit Følge Befaling, og faa Minuter efter kom denne tilbage med en heel Mængde Kaleidoskoper, der vel ikke vare saa smukt udarbejdede, men i det væsentlige ikke adskilte sig fra vore. De vare, som man kunde see, af chinesisk Arbejde.

Den sædvanlige Tiger i Cochin-China, siger den omtalte Nordamerikaner White, er ikke meget frygtet, men Kongetigeren er et skrækkeligt Dyr. Gouvernøren forærede hver Skibs-Commandør een, og vi spærrede dem ind i meget stærke Lukker af jernbeslaget Træ. Min var en meget skjøn, omtrent toaarig Hun, som jeg imidlertid paa Hjemreisen maatte skyde ihjel, fordi under det slette Vejrlig den Forraad af Hunde og Gjeder, som jeg havde taget med for den, var sluppet op. Med dette Dyr mødte der mig en Mærkelighed, som ellers kun bliver fortalt om Løver. I Saigon, hvor intet var bedre Kjøb og lettere at have, end Hunde, blev der daglig kastet een for den. Een af disse begyndte paa een Gang et frygteligt Hyl, og snappede Tigerinden i Næsen, saa Blodet udflød. Men hun syntes at fornøje sig over det lille Dyrs Raseri, og at optage dets Adfærd som Leeg, saa at hun snart, ligesom Katte, naar de lege, strakte sig hen, snart gjorde andre Bevægelser, til Hunden endelig blev træt af at gjøe; derpaa begyndte hun at kjæle for den, og snart vare de saa fortrolige, at de lagde sig hen og sov sammen. Fra den Tid vare begge uadskillelige; der blev gjort en lille Aabning i Buret, som Hunden kunde gaae ind og ud af; dog forlod den det sjelden. Ofte gjorde vi det Forsøg, at vise Tigerinden en fremmed Hund, og den yttrede da strax stor Lyst til at fortære den. Men kastede vi nu dens Yndling derind, saa foer den vel hurtig over den, men gjenkjendte den paa Øjeblikket, og kjælede for den med megen Ømhed.

Da Teniers engang i et Værtshuus i Landsbyen Oyssel ikke var i Stand til at betale

sin Regning, kaldte han en blind Fløjtespiller til sig, malede ham, og var saa heldig at sælge dette Maleri for 3 Dukater til en Engellænder, som just var taget ind der for at vexle Heste. Denne Rejsende var Lord Falxon, som i lang Tid blev i Besiddelse af dette Maleri, der af Kjendere holdtes for Teniers Mesterstykke, indtil det tilligemed nogle andre Arbejder i Aaret 1662 ved et Tyveri bortkom fra hans Galleri. Ved et højst besynderligt Tilfælde er nu dette og de øvrige, samme Ejer fordum tilhørende Malerier, i Aaret 1824 gjenfundne i — Persien. Finderen er Oberst Dikton, og man formoder at Tyven har hørt med til det Gesandtskab, som det brittiske Hof i Aaret 1662 sendte til Schachen.

Man har i Amerika opfundet og allerede paa en Dampbaad anvendt en ny Dampmaskine uden Kjedel. Denne Maskine er ikke dyr, den er simpel, stærk og brugbar. Den behøver ikke meer Rum, end et lille Thebord; gjør man den kun lidet større, saa kan man give den hvilken Styrke man ønsker.

Man anslaaer de Penge, som for Tiden i Storbrittanien ere i Omløb, til følgende Summer: i Banknoter 120 Mill. Lstrl., Guld i Souverigns 140 Mill., hvoraf dog 60 Mill. ligge i Banken, i Sølvmynt 60 Mill.; i Alt 420 Mill. Lstrl. I Aaret 1813 beløb Pengecirculationen i Storbrittanien sig i Banknoter til 23 Mill. 612,000 Lstrl., som ved Guldets daværende Priis af 5 L. 6 Shill. for Unzen ikkun repræsenterede en Værd af 17 Mill. 316,000 af de nuværende Banknoter.

I London, Petersborg, Berlin rc. findes Trapper af støbt Jern, og i Paris har Metalstøberen Roy i sit Huus opstillet Modellen til en Vindeltrappe, som slet ikke behøver nogen Beklædning af Gibs eller Træværk. Hvert Trin er, forsynet med sit Modtrin og de nødvendige Indsnit (Kerbung), støbt i eet Stykke. Det Hele opreises paa en Jern-Opstander, og man behøver kun en eneste Befæstelse for at opstille Trappen, som iøvrigt kan slaaes op og tages ned efter Behag. Da den ikke er underkastet Ildsvaade, saa vilde Brugen af den være af stor Nytte, fordi man i Ildebrandstilfælde endnu i rette Tid kan komme til Hjelp.

Kjøbenhavns Børs, den 30 August 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 210		
Species 212		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 11½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	192	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	52	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	94½	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	90	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	103½	— Rbd. r. S.
Dito Dito	109½	110 i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99½	100 Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99½	100 Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	105½	106 i Banco
4 pC. Dito nye	98	— i Banco
Asiatiske Actier	89½	90 i Sedler

3 pC. nye danske Oblig., 3 M. efter at samme ere udstædte, — L. Sterling. 1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höecke, i store Helliggeiststrædet No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kiøbenhavn.
Toogtyvende Aargang. No. 71.

I Etatsraad F. Thaarups Fraværelse redigeret af Chr. Thaarup.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 3 September 1825.

En Spaadom,
ligesaa trøstende for Eiere af Ting, som advarende for Eiere af Penge.

Uden at være begavet med overnaturlig Spaadomsaand, kan Enhver, som ikke er aldeles blind for den Fremtid, der udvikler sig af den skjæbnesvangre Nutid, med Vished forudsige: at Massen af de ædle Metaller: Guld og Sølv, om faa Aar vil være saa overordentligen forøget, at alle Ting, især Livets første Fornødenheder: Føde, Klæder og Huus, ville erholde mangedobbelt forhøiet Værd imod hine Værditegn.

Begyndelsen til denne store Omvæltning i Menneskelivet er allerede gjort, ved den Bearbeidelse af Americas uhyre Guld- og Sølv-Gruber, hvilken engelske Pengeselskaber have iværksat. Selv Spaniens blodgjødede Jordbund vil snart frembringe nye phøniciske Skatte.

Vor Tids følgerigeste Opfindelse: Dampvæsenet, vil ogsaa virke kraftigen til dette Maal, hvis Opnaaelse alle Tingseiere maae ønske — alle Penge-Eiere frygte. De Første, især Grundeierne, hvis skrækkelige Lidelseshistorie nærmer sig sin Ende, bør derfor, saavidt muligt, beholde hvad de have; de Sidste derimod forskaffe sig hvad de ikke have. At Guld og Sølv nemlig, ligesaavel som Papiir, blot ere Værditegn, men Livets Fornødenheder Værdi, det vilde nok selv Herr' von Rothschild erfare, ifald han, tronende paa alle sine Guld- og Sølv-Dynger, strandede paa en øde Øe, hvor han ikke kunde faae Mad, Drikke, Klæder, eller Huus. Med Glæde vilde han vist der bortgive al sin Mammon for en Bid Brød!

Blok Toxen.

Nogle geographiske Formodninger.

Jeg har stedse været i megen Tvivl om ogsaa vore Stæders og Byers Navne have den Oprindelse, man i Almindelighed angiver, og ved at læse nogle nyere Forfattere, som ville udlede vore Stæders og Byers Navne endog fra det Islandske, er jeg endnu blevet mere mistroisk. Ved paa ny efter mere end 20 Aars Forløb at tage fat paa gammel Englands Geographi, og ved at undersøge dets Kyster og Farvande, har jeg stødt paa saa mange Navne, der have saa stor Lighed med adskillige af vore Stæders og Byers Navne, at jeg ikke har kunnet omtvivle, at de jo have en fælleds Oprindelse; og da det er rimeligere, at vore fra Engelland hjemvendende Forfædre og de første kristelige Missionairer have bragt Stæders Navne fra Engelland, Skotland og maaskee selv Irland over til os, end de skulle have bragt vore Stæders Navne over til Engelland, saa er jeg kommet paa den Formodning, at Etymologien maa søges i det engelske og skotske Sprog, maaskee ogsaa i det irske, og ikke i det Islandske. Da jeg ikke har de kritiske Hjelpemidler ved Haanden, maa jeg overlade Bedømmelsen til Andre og kan kun fremstille Tingen og Sammenligningen. Jeg bemærker, at jeg ikke har havt Pontop. Atlas og altsaa heller ikke har confereret det.

Aalborg kan sammenlignes med Aldbrough i Suffolk og i York, maaskee og med Allesbury i Bukingham eller Attleborough i Norfolk, sandsynligt med det første.

Albøge i Aarhuus Stift med Dalboge ved North Esche i Skotland.

Burg paa Femern med Burgh i Norfolk og Lincoln. Navnet er ellers almindeligt baade

i Sammensætning og uden samme i hele Engelland.

Børglum i Vendsyssel med Borlum i Murrey og Borlum ved Inverness i Skotland.

Callundborg med Callbury i Devonsh. eller Charlbury (Caroliburgum) i Oxfordsh. Stedets ældre Navn Hærvig er maaske eet med Harwik i Essex.

Colding med Coldingham i Berwik i Skotland.

Dyngbye, Aarhuus St. Randlev Sogn, med Dungsbye, Dungsbyeklod i Skotland, Dungeness i Kent.

Fladstrand med adskillige Stæder, dog meest Oer, der have Navnet Fladda og Flada, som Flada i Skotland.

Græsholm ved Fladstrand med Gresholm i Bristol Kanalen.

Greve i Sjelland, Thune H., med Greve i Lankaster.

Grindsted i Slagsherred med Grindstead i Sussex.

Grimstrup i Skodsherred og forr. Grimsted i Sandbye Sogn i Lolland med Grimsbye i Lincoln.

Grenaae med Greenknow i Lauderdal, eller Greenich i Athol, begge i Skotland, eller Greenogh ved Cork.

Grene i Slagsh. med Grene i Downe og Grene i Dunge i Irland.

Halsted i Lolland er eet med Halsted i Essex.

Holme i Ningherred, Aarh. St., eet med Holme i Cumberland og fl. St.

Holbech i Sjelland og Holbech i Jylland er eet med Holbeach i Lincoln.

Hjerm ved Limfjorden med Herm i Kyle i Skotland.

Hobro med Hoburn i Caithness i N. Skotl.

Horsens med Horsham i Sussex, eller med Hornsea i York eller Hornsey i Middelsex.

Hammel i Aarh. St. med Hammeltoun og Hammelton i Skotland.

Kollemorten S. og N. i Nørvangs H. med Combemarten i Devonsh. eller Cailmore ved Laggon Loch i Skotland; sandsynligst det første.

Kirkebye i Fyen og Falster og Kirkerup ɔ: Kirketorp i Sjelland med Kirktoun i Renfrow i Skotland o. a. St.

Kippinge paa Falster med Kippingham i Wiltsh., Kippingbarnel i Herfordsh., Kipping-Norton og Kipping onger i Oxfords. og Kipping Wycomb i Buckinghams.

Lunde i Fyen og alle de med Lund-sammensatte med Lundy og Lundie, N. V. for Dundee i Skotland.

Lungelse paa Langeland og Lungholm paa Lolland (Eng. Lowland) med Lunga, lidt S. for Cowie i Skotl., maaskee og med Longtoun, Longsei, Long-castle, almindelige Navne i Engelland og Skotland.

Lushaven paa Samsøe med Lux ved Lock Lommond, og Lusnesse O. f. Edingburgh.

Lime i Aarh. St. og Liim i Viborg St. med Lymm i Tweedail i Skotland og Lyme i Dorset.

Lyne i N. H., Riber Stift, med Lynn i Murray og fl. St.

Malling i N. Herr., Aarh. Stift, er eet med Malling i Kent.

Sandvig paa Bornholm med Sandwich i Kent og paa Mainland bl. Orkenøerne.

Nyborg med Newborough, Newburg, Newbury, flere Steder i alle 3 brittiske Riger.

Romsing i Viborg St. og fl. St. med Romsey og fl. St.

Ringstead i Dorset, strax ved Weymouth, eet med Ringsted i Sjelland. Man har og Ringwood i Hampsh., Ringsend ved Dublin og Ringhaddy i Down i Irland.

Rødding paa fl. St. med Reding eller Readding i Berk.

Ribe med Riven i Skotland.

Rudkiøbings gamle Navn Lavindskiøbing med Lawingham, en Fæstn., og Lawington i Wiltsh.

Rye ved Skanderborg med Rye i Sussex aldeles eet.

Selsøe, Hornsh. S. St., med Selsea eller Selsey ved Chichester, ligesaa.

Stavning i Ribe Stift med Stanyng i Sussex.

Skeel med Scheel i Clysdale og Scheel i Galloway, begge i Skotland o. fl. St.

Skibye med Skibbeness paa Cantyr og Skibo ved the Fyrth of Taine.

Strands i Wistoft Sogn, Aarh. St., med Strands og Strans i Annondail i Skotland.

Saxkiøbing med Saxmundham i Suffolk.

Taarnborg, Taarnbye i Sjelland med Thornbury i Glochester.

Warde med Warden ved Newcastle eller med Warder i Wiltshire eller Wardes i Buchon i Skotland.

Werøe, Wirnes med Werham i York og Werford i Irland.

Wordingborg med Wobory i Bedford eller med Worsborough i York, eller maaskee bedre med Worthing i Sussex, ved at lægge burgh til, i Betragtning af at det danske Wordingborg blev Fæstning. Hertil veed jeg ikke om jeg skal henføre Forthingbridge, som og skrives Fordingbridge, i Hamtshire, eller maaskee snarere til Foldingbroe ved fordærvet Udtale.

Wemb i Ribe St. aldeles eet med Wemb ved Tay i Skotland.

Wick paa Føhr ligesaa eet med Wick i Caithness i Skotland.

Jeg kan ikke omtvivle, at jo en større Høst kunde samles end nærværende, men de literaire Hjelpemidler jeg har, tillade ingen større. Jeg maa dog endnu herved bemærke, at næsten alle de sammenlignede Steder ligge i de af vore Forfædre bosatte Kyster og Lande, eller og der, hvormed Forbindelsen ikke var vanskelig, f. f. Ex. paa de østlige skotske Kyster og ved Floderne og Fjordene sammesteds.

Den 11te August 1825.

J. H. Larsen.

---

* * *

I Skilderiet No. 66 Pag. 1054 har en Anonym paaanket, at Forfatteren af det i Skilderiet No. 35 Indrykkede angaaende Geistlighedens Giftermaale, "paa sin ægte Katholsk har yttret det Ønske, at Præsterne maatte leve ugivte." Forfatteren af dette paaankede Ønske maa herved erklære, at han ingenlunde har yttret hiint Ønske "paa sin ægte Katholsk", da han hverken betragter det som et guddommeligt Raad eller erkjender det gyldigt, fordi først Skik og Brug, siden Konciliernes Beslutninger, da Ægteskaberne vare geraadede i Foragt, sanctionerede det; men han ønsker det allene, fordi den Lutherske saavelsom og tildeels den Reformeerte Confession have Intet at ernære en givt Præst med, og egentlig af samme Aarsag som Paulus "formedelst den nærværende Trængsel." Jeg har og selv tilføjet dette, nemlig fordi at hvor der ikke var nok til en ugivt Mand, der kunde meget mindre være nok til en heel Familie, og følgelig endnu mindre til 2 eller flere Familier, der nu ligge til Tynge paa ethvert Kald, gjøre Fordringer derpaa og ville have Indtægter deraf, hvortil et Præstekald, selv i den bedste Periode, aldrig har været eller kunde være tilstrækkeligt. Om de moralske og religiøse Grunde har jeg ikke talt; kun om den oekonomiske, og den er allerede meer end tilstrækkelig til at begrunde mit Ønske. Jeg seer heller ikke at nogen har gjendrevet det. Declamationer derimod ere ikke Grunde.

Om Borgerskolerne.

(Fortsættelse; see forr. No.)

2.) En anden meget kjendelig Mangel ved Borgerskolerne er den blandede Børneflok. At den ringeste Almues Underviisning og Veiledelse til sand Christendom bør være enhver christelig Stat ligesaa magtpaaliggende, som den egentlige Borgerclasses, dette kan aldeles ikke være tvivlsomt; derimod kan det vel være Tdivl underkastet, hvorvidt begges Tarv fremmes paa bedste Maade ved at nyde fælleds Underviisning i fælleds Skole, hos fælleds Lærere. I det mindste er det unægteligt, at Lærerens Arbeide vorder derved dobbelt vanskeligt, ikke blot formedelst det større Antal af Børn, men meget mere med Hensyn til den uberegnelige Forskjel af Straf og Opmuntrings hensigtsmæssige Brug efter de forskjellige Børns Sæder og huuslige Opdragelse. Det er en bekjendt Sag, at ofte en Lærer med baade gode Kundskaber og god Villie, som hverken har havt mange Børn, ikke

heller af meget forskjellige Classer (v. c. ved en latinsk Skole), har stødt an just i hensigtsmæssig Brug af Straf og Opmuntring, og derved skadet sin hele Underviisning uberegneligt; hvor meget vanskeligere, ja næsten umueligt bliver det derimod ikke for Læreren ved Borgerskolen paa en passende og uskadelig Maade at vedligeholde god Tugt og Orden hos Børn af saa forskjellige Forældre, ja af forskjellige Troesbekjendelser? I Anordningen om Skolev. i Kjøbst. af 29de Juli 1814, II. §. 29. læses: "Hensigten med Børnenes Underviisning skal være, at danne dem til gode og retskafne Mennesker, i Overeenstemmelse med den evangelisk-christelige Lære". Tydeligere og bedre kunde ikke hele Underviisningens Hensigt betegnes; den duelige og samvittighedsfulde Lærer vil derfor paa en passende Maade vide at forbinde Religionsunderviisningen saavel med Læsning (v. c. i det Nye-Testamente), som med Dictata og skriftlige Udarbeidelser; men hvorledes forholdes der med den mosaiske Ungdom, hvis Forældre ere indifferente nok til at ønske deres Børn i Borgerskolerne, uden at ville, at de skulle omvende sig og komme til Sandhedserkjendelse; uden at have den christelige Troes Antagelse til Hensigt, men meget mere overlade til disse Umyndige at vrage de dyrebare Sandheder, som ere os aabenbarede til Salighed, og underkaste dem deres egne vildfarende og vrange jødiske Fordomme? I selve Religionstimen bør disse Børn under saadanne Omstændigheder ikke deeltage (cfr. Anordn. om d. mos. Religions Bekjendere af 29de Marts 1814 §. 1.). Men ogsaa i den øvrige Underviisning, med Undtagelse af det aldeles Mechaniske, ville opstaae Misligheder. Baade kan det ubehagelige Tilfælde indtræffe, at Læreren, ved at forklare Forholdet imellem Frelseren og Jøderne, bliver mistænkt for Animositet eller Haardhed imod de jødiske Børn, som maatte være tilstede, og det kan meget godt tænkes, at disse Børn kunne hos den endnu ubefæstede Ungdom svække Agtelsen for Christendommen; da nu Borgerskolernes Tendents er Christendom, saa spørges, er det rigtigt, er det conseqvent, at indlemme andre Religionssamfunds Børn (enten Jøders eller Hedningers) uden at have Christendommens Udbredelse til Hensigt? og har man dette, men Børnenes Forældre derimod ej, da er det mildeste Navn herpaa: "uværdigt Proselytmageri."

3.) Endvidere anseer jeg det for en betydelig Mangel og Ufuldkommenhed ved mange Borgerskoler, at de til de forskjellige Classer henhørende Kundskaber og Færdigheder ikke ere nøjagtigt nok bestemte, men at man meget mere ligner Classen efter Antallet af Børn, end efter Kundskaber, saa at der omtrent kan være et lige Antal i hver Classe. Hvor usikkert og misligt dette maa være, er ikke vanskeligt at indsee; thi derved skeer det, at Børn af høist maadelige Kundskaber tilliste sig Plads i den øverste Classe, Børn, som vel kunne være de bedste af mellemste, men dog altfor umodne til at kunne deeltage i den mere fuldstændige Underviisning, saavel i Religion, som i skriftlige Udarbeidelser ꝛc. Derved maa da hele Classen lide ubeskriveligt, ja! efter et Par af saadanne Opflyttelser kunde det vel endog skee, at enkelte Underviisningsgjenstande maatte reent ophøre.

4.) Ved de fleste Borgerskoler savnes en liden Bogsamling. De almindelige Læsebøger ere ikke uden betydelige Mangler, men kunne de endog, i Mangel af bedre, afbenyttes, saa er det dog nødvendigt at der afverles med flere, dersom Børnene skulle opnaae nogen Færdighed i Læsning, og saare ønskeligt at de opmuntres til at læse hjemme: dette skulde være en liden beqvem og hensigtssvarende Bogsamlings Hensigt. Naar Børnene, ved at modtage gode Bøger tillaans, veiledede af Læreren, da vilde de snart faae Sands for denne Nydelse, og derved opnaae Lethed og Færdighed i Læsning, ja deres Begreber maatte ogsaa derved udvikles, saa at det kunde skjønnes, at de forstaae, hvad de læse; hvilket derimod ikke vil skee ved nok saa megen Stavning, Tydning ꝛc. fra Lærerens Side, saalænge de mørke og dunkle Forestillinger hos Barnet ikke ville klare sig og uddannes til nogenledes tydelige Begreber. Til dette Øiemed vare da Læsebøger af sammenhængende Indhold, fuldstændigt Foredrag og en let, ukunstlet Indklædning af Sandheder, vigtige og rørende for

Forstand og Hjerte, saare gavnlige og ønskelige; thi derved vilde den fortfarende Læsning mindre være udsat for Lærerens afbrydende Spørgsmaal og Anmærkninger, som let kunne stjæle Tiden. I det Hele synes Læsningen at udfordre alt for megen Tid, det var derfor at ønske, at samme kunde gjøre lidt hurtigere Fremskridt; hertil vilde sikkert en afvexlende Øvelse af forskjellige Haandbøger virke ikke ubetydeligt; men saare vanskeligt er det at faae Forældre til at anskaffe mere end een Læsebog for deres Barn.

5.) Angaaende Forholdet imellem de flere Lærere ved Borgerskolerne, da synes mig at dette heller ikke er nøje nok bestemt. Vel fører den ordinerede Catechet Titel af 1ste Lærer, men deels er det ikke alle Stæder, hvor der er ordineret Catechet, deels er hans Stilling med Hensyn til de andre Lærere aldeles coordineret, og til Skolecommissionen (qva corpus) subordineret, hvem det nærmeste Tilsyn, saa og Skolens egentlige Tarv, paaligger. Da det nu er umuligt, at Skolecommissionen kan have saa nøje Kundskab til alle locale og temporære Omstændigheder, som en Lærer, saa troer jeg, at det vilde være gavnligt, at den første Lærer, som er Kongelig Embedsmand, og som ikke ved nogen Borgerskole burde savnes, var Medlem af Skolecommissionen. I det Hele vilde den ordinerede Catechets Stilling vinde i Behagelighed, dersom hans Forhold, baade det til Skolen og det qva Præst til Menigheden, maatte vorde noget nærmere bestemt. Som Præst maa han føle Trang til Ordets Tjeneste, hvortil han og forpligtes ved Kaldsbrev, Collats og Indsættelse; men skal denne Trang fyldestgjøres, da skeer det enten med Sognepræstens høflige Tilladelse, eller i Nødstilfælde, eller endog med Offer fra Sognepræstens Side, dersom denne stedse helst selv røgter sit vigtige Kald, et Offer, som i Sandhed ikke er mindre besværligt at modtage som et saadant, end at give. Det er heller ikke nogen afgjort Sag, at den, som har stræbt at dueliggjøre sig til Præste- og Prædike-Embedet, er i Besiddelse af alle de Gaver, som ere nødvendige for en Skolelærer.

(Slutningen følger.)

Indenlandske Efterretninger.

Den 20de August kjørte Reebslager Ziero i Nakskov ud i Marken, og havde sin Søn, som var 6 a 7 Aar gammel, med sig. Da Ziero havde læsset Vognen med Høe, gik Hestene, ham uafvidende, frem, og da Drengen, uden at Nogen observerede det, i samme Øjeblik opholdt sig under Vognen, gik denne over ham. Han reiste sig vel, men sagde blot: "Fader! jeg kan ikke see Dig", klagede over Smerter i Maven og døde strax. — Ved at anmelde en Tyvs Kagpidskning udenfor Maribo den 19de August, hedder det i Lollands-Falsters Stiftsavis: "Tilskuernes Antal beløb sig til flere Hundrede, og Forsamlingen var temmelig blandet; thi foruden at endeel af Egnens Dagtyve og Gavtyve (hvem Executionen især maatte være et advarende Exempel) vare tilstede, havde disse tillige den Ære at være i Selskab med uplettede Personer af Adel-, Borger- og Bondestanden."

I Hr. Hempels Avis af 30 August anmeldes følgende ulykkelige Hændelser: I Gaar druknede en 9-Aars Dreng i Aaen her ved Byen, hvor han legede, og efter Sigende vilde gribe en Fisk i Vandet. I Løverdags faldt tvende Muur-Arbeidere ned fra Stilladset paa Næsbyhovedsbrobye Kirke, hvoraf den ene døde strax og den anden Dagen derefter. — Paa Hollufgaard er ogsaa i disse Dage en Mand ihjelslaaet, ved at falde ned fra Kornladen.

Viborg, d. 27 August. Kold Nordvest regjerede i de 3 sidste Dage med Storm og Nattefrost. I Dag er det meget varmt med samme Vind, saa at Høsten har fortræffeligt Veir. Vor Sommerven Storken var borte, efter gammel Skik, den 25de August. — Bondekirsebær, som før solgtes for 6 ß. Pundet, kostede i Dag paa Torvet 16 ß., til Skam for Sandegnene, der godt kunde lade Byehaverne vrimle deraf.

I Hesperus No. 115 d. A. læses følgende interessante Stykke:

Fra det Holsteenske, d. 30te April 1825.

Hos Koch i Slesvig er i denne Vinter udkommet et Skrivt under Titel "Recht und Macht des Zeitgeistes", med det antagne Navn "Timotheus Aclinus", hvilket, ved den deri herskende Lidenskabelighed og Partiskhed, har vakt retfærdig Uvillie, skjøndt det paa den anden Side ikke kan nægtes, ogsaa nogen Interesse. Det indeholder et Forsøg til, ikke allene at retfærdiggjøre, men ogsaa videnskabeligen at grunde Ultraroyalismen og især Aristocratismen. Fornemlig fremspringende er deri en Apologie for Adel ved Fødsel (og især kun den gamle), hvilken den i den Grad tager i Beskyttelse, at den ikke allene vil have alle dens Rettigheder betragtede som hellige, men endog anslaaer Adelstandens Medlemmers personlige Værd i Almindelighed, betydeligt høiere end Personers af andre Stænder. Det er vel ikke at befrygte, at dette Skrivt vil gjøre megen Lykke, men det bliver dog stedse beklageligt, naar paa den ene Side en Classe, der iforvejen er tilbøjelig til at hæve sig over andre, bestyrkes i sit Stivsind og sin Anmasselse, medens paa den anden Side en Classe, af Naturen mistænkelig og irritabel, forbittres og dens Mistillid næres.

Dette Skrivt har vakt Opmærksomhed derved, at Sproget, den til Skue fremstillede Erudition, Skarpsindighed og indbyrdes consequente Sammenhæng mellem de deri fremsatte Paastande, ikke lader slutte paa noget almindeligt Subject som Forfatter (man har allerede viist ham den maaskee for store Ære, at kalde ham en ultraisk Machiavel); — men ogsaa Omstændighederne ved dets Frembringelse og Udbredelse ere paafaldende.

Skrivtet er udkommet i Commission, altsaa enten af en Forfatter, som ikke derved søger nogen Indtægt, men endog ikke skyer egne Omkostninger derved; eller af en saadan, der er meget vis paa Afsætningen. Forfatterens Anonymitet synes næsten uigjennemtrængelig, thi om vi vel her gjette Kilden af hvilken dette Product er udflydt, saa har man dog til Dato slet ingen Formodning angaaende Forfatterens Person. Man veed, at Friexemplarer ere omsendte til et ikke ringe Antal bekjendte politiske Forfattere og til flere Statsmænd af høi Rang. Altsaa, med Udbredelsen lader man det være sig meget magtpaaliggende! Ved Skrivtets Slutning siger Forf., at han trods det store Mod han har, ingensinde vil træde frem, og forsikkrer, at det er ham ligegyldigt "om man i ham seer en Herr von, paa — og til —, der ivrer for sit Stamtræ og sine herskabelige Rettigheder, for en litterair Condottiere, eller for en Professor, der vil skrive sig op til Minister, og derfor kryber for Førster og Adel." Sært nok, at han selv synes at føle: een af de Tre maa han nødvendigen være! Vi have vore aparte Grunde til at troe, at, som det saa tidt er Tilfældet, Sandheden her ligger i Midten.

Mester Timotheus har, i det han meget devot hylder det absoluteste Monarki, søgt at sikkre sig under høi Beskyttelse, med sine temmeligt anstødelige, aristocratiske Paastande, hvorom det allene er ham at gjøre; men ikke destomindre med stor Dristighed stødt an mod almindeligt ærede og vistnok fast og sikkert staaende Staters høit udtalte Grundsætninger.

Et Skrivt lader sig jo vel udbrede, især iblandt et smigret Parti; men det vil ogsaa blive vurderet, især der, hvor man ikke ved alskens smaalige og specielle Sidebetragtninger føler sig afholdt fra at tale sandt og frimodigt. Ved grundig Modsigelse at forvandle dette Skrivt til et fuldkomment Intet, vilde maaskee ikke være et aldeles let, men dog heller ikke just noget svært, og i al Fald et fortjenstfuldt Arbeid.

Blandede Efterretninger.

Den første Neger.

Den brasilianske Almue gjør sig en besynderlig Forestilling om Negernes Oprindelse. Da Gud skabte Menneskenes Fader Adam, stod, efter deres Mening, Satan hos ham og saae til. Omsider opstod en Lyst hos ham til at efterligne den Evige, og han begyndte at danne en Figur af Leer; men da alt hvad han rørte ved, blev bergsort, saa forsøgte han at

vaske sit Stymperværk hvidt i Jordanen. Da nu Mester Lucifer nærmede sig til Floden, veeg denne tilbage, og Satan havde endnu kun Tid til at kaste sin nye Skabning paa det vaade Sand, hvoraf det da ogsaa kommer, at Fodsaalerne og de flade Hænder paa hans Neger-Adam bleve hvide; thi paa disse faldt han og berørte Vandet. Rasende slog nu Satan Næsebenet itu paa sit Menneske, hvorved hans Ansigt fik den indtrykte Form. Negeren begyndte derpaa at skrige gudsjammerligt, og forestillede den Mægtige, at han var uskyldig i den hele Begivenhed, hvorpaa Djævelen blev noget formildet, og lagde, for at stille ham tilfreds, Haanden paa hans Hoved, men derved svededes hans Haar og drejede sig sammen til Uld.

Med Forundring har jeg af Statstidenden seet, at et dansk Tidsskrivt: Ceres, blandt andet har meddeelt en Fortælling af mig kaldet "Skiæbnen", hvilken neppe kan være nogen anden end den, som under Titel af "Tilskikkelsen" findes aftrykt i Bibliothek for Morskabslæsning, sildigere vil kunne faaes særskilt hos dette Værks Forlægger, og hvis mangehaande Mangler, opregnede i Litt. Con. Blatt, en Unavngiven i Skilderiet har gjort det danske Publikum opmærksom paa. Jeg har alt for længe siden forbeholdt mig — som jeg med Rette troede at kunne gjøre — Udgivelsen af mine Arbeider i det tydske og danske Sprog, hvori de gjerne til een Tid blive færdige, uagtet Omstændigheder kan forsinke Trykningen af samme længer i det ene Sprog end i det andet. Alligevel blive de, som udsprungne af een Aand, og skrevne med een Haand, i begge Sprog Originaler, hvilke Publikum dog helst besidde, saameget mere, som de ikke sjelden, med Hensyn til Localiteten, fremtræde paa sine Steder forskjellig fra hinanden. Jeg maa altsaa ansee enhver Oversættelse som en Forvandskelse af mit Arbeide, hvilken Lovene vel ikke kan beskytte mig for, men saameget desmere havde jeg ventet: Hensyn paa min i Fortalen til mine Criminalhistorier gjorte Anmodning, at deres Udgave maatte overlades til mig selv. Desuagtet gjentager jeg den her i det Haab, at den vil agtes paa af den Følelse for Ret og Sømmelighed, der plejer at lede enhver Skribent, der har et højere Formaal end blot Styverfængerie; hvorfor jeg ogsaa formoder, at blot Uvidenhed om min foregaaende Anmeldelse har foranlediget Oversættelsen af ovennævnte Fortælling, hvis tydske Udgave desuden, trykt omtrent et halvhundrede Miil fra mit Opholdssted, har undergaaet nogle Smaaeforandringer, som jeg ikke vedkjendes, og hvortil den danske Original siden Foraaret 1823 har befundet sig i Forlæggerens Hænder.

L. Kruse.

Kjøbenhavns Børs, den 2 Septbr. 1825.

Hamburg 2 M.		à
a vista 210		
Species 212		
Specier solgtes til 12 Rbmk. $11\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	193	$193\frac{1}{2}$ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	52	$52\frac{1}{2}$ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$93\frac{1}{2}$	94 Rbd. Sedl.
Dito Dito	$89\frac{1}{2}$	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	$103\frac{1}{2}$	104 Rbd. r. S.
Dito Dito	110	— i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	$99\frac{3}{4}$	100 Banco
Dito Dito Bmk. 4000	100	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$105\frac{1}{2}$	106 i Banco
4 pC. Dito nye	98	$98\frac{1}{2}$ i Banco
Asiatiske Actier	$89\frac{1}{2}$	90 i Sedler

3 pC. nye danske Oblig., 3 M. efter at samme ere udstædte, 69 L. Sterling. 1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 72.

I Etatsraad F. Thaarups Fraværelse redigeret af Chr. Thaarup.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 6 September 1825.

Hvortil skal man bestemme sine studerende Sønner?

I et Brev til Hr. M. K.

Du har tilskrevet mig, m. V., og ønsker mit Raad i den vistnok meget vigtige Sag, hvortil Du skulde bestemme Dine to Sønner, der nu ere i den Stilling, at de skulle vælge sig et Brødstudium. Gjerne vil jeg tjene Dig med min Erfaring og mine Udsigter; men deels frygter jeg, de ikke ville behage Dig, deels maa jeg bemærke, at jeg ingenlunde kan eller vil anmasse mig noget Afgjørende. Du maa høre Andre og Flere, før Du beslutter noget. Da Sagen ikke allene for Dig, men ogsaa for mange Andre er høist vigtig, lader jeg den komme til offentlig Kundskab, og det vil vist være Dig, som ogsaa mig meget kjert, at see mine Udsigter og Paastande, om jeg skulde feile, berigtigede og nærmere bestemte ved Grunde, som jeg forhaaber og beder maatte fremsættes uden Partiskhed, Vrede eller Fordomme.

Først maa jeg gjøre opmærksom paa det Hang, man i Danmark allevegne har til at bestemme sine Børn til Embedsstanden og til en vis udelukkende, uden dermed at lade dem forbinde Oplærelse til en anden Levevei, naar den første enten drages for langt ud eller maaskee endog aldeles glipper. I et Land af saa liden Omfang som Danmark, der er overfyldt med Aspiranter til Embeder, kan Regjeringen ikke skaffe dem alle ansatte, hvor gjerne den i en vis Henseende vilde, og naar man har Grund til at antage, at en Deel af de allerede værende Embeder dog muligen engang let kunde gaae ind, enten som overflødige eller dog undværlige; saa seer Du selv let, at det stedse maa blive vanskeligere og vanskeligere at indbringe sine Børn i nogen Levevei som Embedsmænd, hvortil der ere saa mange Sollicitanter. Da nu næsten alle Embedsmænd i deres respective Charger gjerne søge at anbringe deres Børn i samme Levevei, som de selv ere i, og næsten aldrig nogen Embedsmand ansætter sine Sønner i Borgerclasserne, som Konstnere eller Haandværkere, saa er dette for alle uden for Embedsclassen endnu een Grund til at aabne dem andre Leveveie.

Saavidt min Erfaring strækker sig til Engelland, er det almindeligt der Skik, at selv meget fornemme Folks Børn vælge en uden for Embedsstanden passende Næringsvei, og den, der ikke er i Embedsstanden, bestemmer sine Børn sjeldent dertil, og bestemmer han dem dertil, saa ere og blive de desforuden oplærte i en anden Haandtering, hvortil de kunne henvende dem, naar Embedsveien enten bliver for lang, eller maaskee endog aldeles udebliver. Det var ønskeligt, at man vilde gjøre det samme i Danmark, og saaledes vænne de unge Mennesker

tidlig til at erhverve, da de, desto værre, i de første Familier kun vænnes til at ødsle og ødelægge. Den fixe Idee man i Danmark har faaet, at der klæber noget vist uanstændigt ved tidligt at erhverve sig noget paa anden Vei, end Embedsveien, som man i Engelland ikke kjender, ja allerede ikke engang strax ved vor Landsgrændse i Hamburg, har en saare ulykkelig Indflydelse baade paa Forældre og Børn, og bidrager ikke lidet til at forøge Trangen og Nøden allevegne. Det gjør mig ondt at sige, men jeg troer det er Sandhed, at vore unge Mennesker have for megen Hang til at junkerere, og at den fornemme Tone, der nu er nedstegen lige til vore Fattighuse, bestyrker dem mere og mere deri; hvortil ogsaa kommer den Tanke eller, muligt, Paabud, at ingen Embedsmand — den geistlige troer jeg at det er aldeles forbudt — maa befatte sig med nogen Næringsdrivt, hvorved da ogsaa tilveiebringes det Uheld, at mangen Embedsmand i ringe Kaar, som ved at tage fat paa en Næringsvei, der kunde lade sig forbinde med Embedet, kunde leve enhver utrængt, nu nedsynker til meget tunge og trængende Kaar. Men nok herom.

Til hvilken Vei man, med Hensyn paa Tiderne, skal anbringe sine studerende Sønner, er ikke godt at sige. Jeg vil imidlertid opfylde Din Begjering og fremstille min Mening om Tingen, saa godt jeg kan — og her har Du den da.

Der gives egentlig 4 academiske Veie, som føre til Embedsstillingen, nemlig den juridiske, medicinske, philologiske og theologiske. Forudsat, at man har Evne og Talenter til enhver især, saa bliver sandsynlig den juridiske den, der, med Hensyn paa Tidsomstændighederne, bedst vil føde sin Mand, og, naar han er lidt heldig, give ham et ikke ringe Overskud til Livets Beqvemmeligheder og til hans Efterladtes Forsørgelse. Endskjøndt denne Embedsstamme i den senere Tid, ved dens blide Udsigter, skulde synes at være overfyldt, saa er der dog og vil endnu i den første Generation blive meget for den her i Landet at gjøre, og rige Fortjenester ville og kunne

ikke udeblive. Foruden det, at dette Studium baner Vei til de høieste Æresposter og den største Indflydelse i hele Regjeringsfaget, saa vil der og blive rig Fortjeneste for den paa mange andre Maader. Der vil sandsynlig endnu hengaae 20 à 30 Aar, inden alle vore Eiendomme have skiftet Herrer, og saalænge ville Executioner, Seqvester, Udlæg rc. give samtlige juridiske Embedsmænd saa meget at gjøre og skaffe dem saa store Fortjenester, at ingen anden Embedsclasse kan lignes med dem. Desforuden kunne i de kommende Tider Eiendomsproducterne blive af saa ringe Værdi og de offentlige Byrder blive saa store, at Udlæg, Seqvester, Executioner og Auctioner aldrig ville ophøre. Men skulde det Tilfælde, som dog ikke er sandsynligt, i ovennævnte Tidsrum indtræffe, at fuldkommen Ligevægt paa ny skulle kunne tilveiebringes mellem Creditorer og Debitorer, og følgelig fra den Side ikke blive saa rigeligt et Udkomme for denne Embedsvei, saa er den og vil den dog fremdeles blive i en Stilling, der altid vil kunne sætte sig i Besiddelse af de største Fortjenester og de høieste Æresposter. Denne Embedsvei synes derfor, fra Fortjenestens og Ærens Side, at være den fortrinligste. Men de bløde og blide Gemytter ville ogsaa paa denne Vei finde mange Anstød, der kunne afskrække. Her maa altsaa først prøves quid valeant humeri, quidue ferre recusent.

Næst efter denne formenes den medicinske at være den bedste, sikreste og fordeelagtigste Embedsvei, og den har endog et vigtigt Fortrin fremfor hiin, nemlig det, at Candidaten efter opnaaet Embedsexamen strax er i Levevei. Den binder sig heller ikke til nogen vis Tidsalder, da, jo mere Menneskene formere sig og jo mere Overdaadighed paa den ene, og Sorrig for dette Livs Næring paa den anden Side fremkalder Sygdomme, desto sikrere bliver den. Den er og en herlig Levevei fra den moralske og ophøiede Side betragtet. Den gjør intet Ondt, skal intet Ondt gjøre, — den er idelig beskjæftiget med at hjelpe og frelse, — den vover og opofrer sig ofte selv for at frelse andre, f. Ex. i Smitsoter. Den søges, den agtes, den æres af Alle, og den Ære, der bevises dens Dyrkere, er Hjer-

tets og Forstandens frivillige Ære og Agtelse. Den er under alle Omverlinger brugelig, paa alle Steder, i Fædrelandet som i Udlandet, blandt Dannede som Vilde, blandt de Herrer Musselmænd som blandt de vantroende Hunde anvendelig. Vel har den ikke saa store Indtægter og saa meget at fortjene i det Hele, som den juridiske Levevei, hvor man har seet Stervboer paa 5 til 800,000 Rbdlr.; men dog en ganske anseelig Fortjeneste udviser mange Lægers Eqvipager i Hovedstaden. Den er under alle Omstændigheder fortrinlig, og havde de Danske mere Lyst til at reise og bosætte sig i fremmede Lande, vilde den endnu være fortrinligere. Men ogsaa hertil udfordres, at man ikke maa være alt for blød. Dog kan den Blide, ved det daglige Syn af den menneskelige Elendighed, hærdes, og det saa meget mere, som han hærder sig ikke for at gjøre Ondt — men for at gjøre Godt. Haarde Gemytter due hertil ikke, foruden det, at jeg anseer et haardt eller ligegyldigt Gemyt hos en Læge for en farlig Sag.

En tredie Vei er den, jeg vil kalde den philologisk-philosophiske eller Skoleveien. Det er en god, sikker, behagelig og fortjenstfuld Vei. Men den er indskrænket, og til de høiere Poster deri er Vejen enten lang, saasom til Rectorater, eller der udfordres en vis Lykke, som ikke Alle eller, rettere sagt, kun Faa have, saasom til Professorater. Den har mange Fordele: man beskjæftiger sig stedse med det Aandelige, lever i en classisk Sphære og har Leilighed til, fortrinlig at uddanne baade sig selv og Andre; den er godt og passende gageret, lever temmelig uafhængig, og har Leilighed til at gjøre sig adskillige Fordele udenfor sin Gage, og det ikke ved anden ɔ: heterogen, men ved den samme Levevei; og forundes Manden et langt Liv, stiger han stedse til det Bedre. Rigdom vil vel ikke være der at vente, men sit gode og sorgfri Udkomme, og Leilighed til at efterlade Sine vel ikke glimrende, men dog taalelige Udsigter, naar man kun ikke i Adjunctaarene gifter sig. Dervaa maa man enten aldeles renoncere, eller dog opsætte det, indtil man kan naae en Overlærers eller Rectors Post.

Men, som sagt, denne Levevei er indskrænket, og selv om der engang i Jylland, som dog forhaabes, skulde reise sig et Academie, lig det Sorøiske, saa vil Vejen dog stedse blive indskrænket, naar man sammenligner den med de øvrige Leveveje, der udkræve et langt større Antal Individer. Imidlertid er den god. Kun fordres derved Stadighed, Sindighed, Flid og Sands for det Mentale. Den som ikke har dette maa blive derfra.

En fjerde og sidste academisk Vei til Embede er den theologiske. Den giver endnu, næst den medicinske, uden al Tvivl snarest Adgang til Embede, men til et Embede, som oftest uden Indtægter. Den kan nu Ingen betræde uden den, der enten har Formue, eller kan beslutte sig til at være ugift, eller og leve under den Culturgrad, han har erhvervet sig ved Universitetet. Ingen Levevei er i det Hele taget — enkelte Undtagelser sige Intet — sjunket saa dybt som den, da den er gaaet ned — 0. Den vil heller ikke, saavidt jeg skjønner og kjender til den, hæve sig mere, i det mindste neppe i Danmark. Jeg troer endog, at den forestaaer en total Undergang. Det vil lettest blive beskueligt ved at betragte dens Lønningsmaade, der enten bestaaer i tilfældige frivillige Gaver, eller og i Naturalpræstationer. De frivillige Gaver have i mange Aar aftaget i betydeligt Forhold, og de ville fremdeles mere og mere formindske sig, alt som man troer den religiøse Underviisning efter Confirmationsaarene at være overflødig, og som de øvrige Statsborgerne paaliggende Byrder formere sig. Hvad Meningen i Almindelighed er om Standen og om den religiøse Underviisning efter Confirmationsaarene, vidne deels de Foranstaltninger som skee, deels de tomme Kirker, selv der, hvor der i enhver Henseende ere udmærkede Præster, og de af Tilhørerne stedse mere og mere formindskede Gaver *). Naturalpræstatio-

*) Jeg opholdt mig i 5 Aar paa et Sted og i en Stilling, hvor jeg burde have givet Præst og Degn Offer ved Høitider. Men jeg og alle Andre i min Stilling paa sam-

nerne ere belagte med saa mange og saa store Afgivter, at derfra bliver Lidet eller Intet tilovers. Mig er ikke bekjendt nogen Embedsmand med en saa uvis og usikker Lønning, at have saa store og saa bestemte Byrder deels til det Offentlige, deels til Private. Han allene svarer Rigsbankrenter, Pension til Formand, Pension til Enker, betydelige Qvarteerpenge. I 300 Aar ere hans Indtægter, ikke lig andre Statens Embedsmænds, satte i Forhold til Tiderne, men de ere stedse formindskede, dog først egentlig siden 1760. Hertil kommer, at samtlige Naturalpræstationer, foruden det, at deres Værdie er saa dybt sjunket, lig de frivillige Gaver, true med aldeles at ophøre. Mængden af de producerede Kornvarer vil om faa Aar, dersom ingen Krig skulde udbryde iblandt de store Magter, fremvirke en saa lav Priis paa dem, at Kornvarernes Dyrkning maa ombyttes med andre enten Kornsorter eller Handelsplanter. Denne Nødvendighed synes ikke at være langt borte. Allerede har Kartoflerne forberedt og Rapsæden fremmet Omvæltningen, der iler frem med stærke Skridt. Da det nu er en Lov, at Tienden ikkun hviler paa de i D. Lov opregnede tiendepligtige Kornvarer, saa vil med disse Kornvarers Dyrknings Ophør, Tienden af dem af sig selv bortfalde, og med Hensyn paa de confirmerede Tiendeaccorder, vilde det være ligesaa lovstridigt som ubilligt, at fordre Tiende derefter, naar Kornvarerne, hvoraf Tienden var stipuleret, ikke mere blev dyrket, eller kun i ringe Forhold. Jeg skjønner altsaa ikke rigtigere, end at Tienderne, ikke allene for de Herrer Theologer, men ogsaa for vore offentlige milde Stiftelser, selv for vort Universitet, efterhaanden af sig selv maa forsvinde. For dem der vente bedre Tider for denne Stand, maa jeg kalde Historiens Lærdomme i ubehagelig Erindring. Hvor ofte blev ikke det, som den geistlige Stand med megen Møje i Secler samlede, til et Bytte for Statscassen, naar samme var tom. Saaledes gik det allerede, førend Reformationen deels anviste deels billigede Seculariseringen, og jeg har ikke kunnet opdage, at Tænkemaaden i den Henseende siden har forandret sig, end ikke i de catholske Lande; ja selv til Americas er den kommet. Jeg vil tvivle paa, at de mystisk-religiøse Forsøg, der nu gjøres paa at forbedre Geistlighedens Kaar, ved at indhylle Religionen i et dunkelt Slør, som ingen anden end de Indviede kunne aabne, vil for den medføre de Fordele, samme Fremgangsmaade har medført for Juristerne og Medicinerne, og hvis det skulde skee, saa vil det dog kun være temporairt, der snart vil tilintetgjøres af en lysere Periode. Jeg troer derfor, at denne Vei ikke kan eller bør anbefales, med mindre man er formuende, eller man kan fra sin højere Kulturkreds finde sig i at nedstige til en af de laveste i Landet, eller leve eenlig og meget indskrænket.

me Sted, gave aldrig noget. Ringere end 3 Rbd. til Præsten og 9 Mk. til Degnen kunde jeg ikke have givet aarlig. Men de fik aldrig noget — ikke af Uvillie — men fordi jeg gjorde som de Andre. Siden efter har jeg indseet, det var urigtigt, og det har smertet mig; men da var det for sildigt. Og saaledes er det almindeligt.

Du seer altsaa her, min dyrebare Ven! min ærlige og oprigtige Mening om de academiske Veje til Embeder i Staten. Jeg gjentager, at jeg intet anmasser mig. At feile er menneskeligt. Du vil derfor ikke ansee mine Ord for afgjørende, men kun som et Bidrag, jeg baade for Din og mange Andres Skyld maa ønske endydermere drøftet og berigtiget.

Den 24de August 1825.

N. N.

Om Borgerskolerne.

(Slutning; see forr. No.)

II

Ligesom det vilde være meget ønskeligt, at de anførte Mangler, saavidt muligt, bleve hævede, hvorom jeg fuldelig er overbeviist, og troer heri at maatte finde Medhold hos alle Sagkyn-

dige; saaledes er det derimod ganske vist, der-som saadanne og flere Mangler for Tiden ikke kunne afhjelpes, at de da bør bæres som andre Tidens onde Tegn, uden al Misfornøjelse, som hos Mange reiser sig af en heel skiden Bevæg-grund, hvem det maaskee er meget mere om Skolebidraget at gjøre, end om en saa vigtig og stor Sag, som Ungdommens Dannelse til sande Christne og gode Borgere. Det vilde da være langt ædlere, med Taknemmelighed at er-kjende de virkelige og store Forbedringer, som Skolevæsenet skylder vor allernaadigste Regjering, hvilke deels ere, deels vedblive at foranstaltes, end, ved at forbigaae og glemme saadanne, fordi de, som alt Menneskeligt, ikke have opnaaet Fuldkommenhedens høje Grad, at gjøre over-spændte Fordringer, som ikke kunne realiseres, og derfor at nære en højst beklagelig Misfornøjelse, som maa føde Kulde, ja Ligegyldighed for dette saa vigtige borgerlige Anliggende, som allene ved Borgeres fælleds Bestræbelser vil kunne trives og lykkes. Vilde dog Enhver føle dette, og gjøre Sit til at dæmpe en saadan almindelig Misfor-nøjelse, baade hos sig selv og Andre, sikkerlig da vilde mange Mangler hæves og bortfalde af sig selv. Hvorfor ogsaa Anordningen af 29de Juli 1814 §. 24 udtrykkelig paalægger Præsten at arbeide herimod. Naar derfor Forfatteren af det velmeente Raad i Skilderiet klager over, at privat oprettede Underviisningsanstalter finde Tilløb fra alle Kanter, just hvor Borgerskolerne ere anordningsmæssigen organiserede, saa kan jeg dog ikke tilskrive dette Organisationen efter Anordningerne, da jeg er overbeviist om, at de Skoler, som allermeest have fulgt og nærmest knyttet sig til de Kongelige Anordninger, ere de bedste og fuldkomneste; men maa enten betvivle saadanne Stæders Skolevæsens gode Indretning, eller skrive dette Særsyn paa vedkommende Bor-geres og Forældres Misfornøjelses eller Nyheds-syges Regning. Ikke heller indseer jeg nogen Grund til at Skoleskatten mere, end den langt betydeligere og byrdefuldere Fattigskat eller andre Communeafgivter skulde hos veltænkende Borgere indeholde Sæd til Misfornøjelse, Lunkenhed og ufordeelagtige Tanker om denne saa vigtige Sag. Hvad endvidere de af bemeldte Stykkes Forfat-

ter givne Vink til Skolevæsenets Forbedring i Kjøbstæderne angaaer, da maa jeg meget drage disses Gavnlighed i hele deres Udstrækning i Tvivl, og tillader mig derfor, i Anledning af ovennævnte Stykkes efterstaaende Punkter, at fremsætte Følgende.

1.) Fremsættes det som Grundsætning for Skolevæsenets Reform i Kjøbstæderne, at der maatte skjelnes mellem dem med Latinskoler og dem uden samme. Hvi saa? Borgerskoler ere for Borgere, ikke for enkelte Embedsmænd, som ved deres Børneopdragelse kunne have højere Hensyn; jeg mener derfor at disse Skolers Organisation ene og allene bør tage Hensyn til den egentlige Borgerclasses Tarv, ikke derimod enten til nuværende eller mueligt tilkommende Embedsmænds, hvem det ellers naturligviis ikke skulde være formeent at hidsende deres Børn til Borgerskolerne. Lad der foredrages og læres en frugtbringende Christendom, Modersmaalet, som forstandig Læsning, og tydelig, sprogrigtig Skrivning, de vigtigste Tildragelser af Fædrene-landets Historie, en Oversigt af Jordbeskrivelsen, fuldstændig practisk Regning; lad der efter An-ordningerne herske den tilbørlige Tugt, Orden, Reenlighed; lad saavel Lærerne som Forældrene have den tilbørlige Sands og stadige Opmærk-somhed, uden hvilke de bedste og hensigtsmæssigste Indretninger vorde unyttige, paa den dem be-troede Ungdoms Optugtelse i christelige Dyder og Sæder; visselig, da skulle ikke de herligste Frugter udeblive, langt herligere end de, som kunne ventes af en overfladisk Glosekundskab i forskjellige Sprog og en lidet grundig Kjendskab til de physiske og mathematiske Videnskaber. Almueskolernes Hovedhensigt, som paa Landet er Bondestandens, i Kjøbstæderne Borgerclassens Forædling ved sand Christendoms Oplysning, og tydelige moralske Begreber om Pligt og Dyd, samt nyttige, practiske Kundskaber i det daglige Liv, bør stedse fastholdes.

2.) Gives der Vink om, at adskille den egentlige Borgerclasses Ungdom fra Fattiglem-mers og Dagleieres ꝛc. Det vilde sikkert i de allerfleste Tilfælde være saare ønskeligt og billigt,

af af den Ungdom, som egentlig henhørte under Fattigvæsenet, blev affondret ved Fattigskolers Oprettelse, som da umiddelbar, ligesom i Kjøbenhavn, henhørte under Fattigvæsenet. Men at det derimod skulde være nødvendigt, ja mueligt, endnu at gjøre en Adskillelse mellem Middelstanden og den højere (rigere) Borger- og Embedsclasse, dette forekommer mig lidt problematisk. Bedre da at have en Realskole efter Anordningen, hvortil enhver Borger, som vilde og kunde betale, havde Adgang for sine Børn. Tog, lad det end saa være, at en saadan Inddeling var muelig og ønskelig, til Skolevæsenets sande Forbedring, saa vilde jo en Kjøbstad, som før ikkun havde havt een Skole, derved faae trende; vilde man nu tillige have Skolebidragene nedsatte, da blev dette en meget svær Opgave; thi hver af de tre Skoler maatte dog i det mindste have 2 Classer, inddeelte efter Kundskaber og Færdigheder, og ikke efter Stand og Byrd, hvorfor da ogsaa et dobbelt Antal af Lærere, eller flere, gjordes fornødent. Naar imidlertid i Borgerskolerne herskede den tilbørlige Orden og Reenlighed, og Antallet i hver Classe ikke var større, end en Lærer kunde overkomme at undervise, hvortil Fattigskolernes Oprettelse vilde bidrage saare meget, mon det da fortjente at kaldes Lighedssvimmel, at den mere formuende Borger eller Embedsmand ikke tog i Betænkning at hensende sit Barn til Skolen iblandt den stræbsomme og redelige, men uformuende Haandværkers Børn, fordi han vidste at der Intet læres uden Godt? At dette skulde være skadeligt for gode Sæder, kan jeg ikke antage, aldenstund det ikke vil være let at bestemme, hvilke Forældre, enten af den ringere Borgerclasse eller af de mere Formuende og Embedsmænd, der i Almindelighed ere meest moralsk gode og christelige. Skulde alligevel den tilsigtede Inddeling finde Sted, da vilde en ganske ny Rangforordning for Skolerne være aldeles nødvendig.

3.) I Henseende til det Anførte om Dimission til Academiet af første Lærer, da vil dette sikkerlig have sine store Vanskeligheder, ja, jeg troer, være aldeles umueligt; heller ikke seer jeg, hvorfor det vilde være saa ønskeligt, thi paa Studenter haves i disse Tider ingen Mangel. Ligesaa vanskeligt vilde det blive, at faae philologiske Candidater, af hvilke der endnu ere alt for faa, til at forsyne de lærde Skoler, som dog maa have Preference, og maaskee end færre af dem, som have freqventeret det pædagogiske Seminarium. Umueligt vilde det derimod ikke være i Kjøbstæder, hvis Skolers første Lærer er ordineret Catechet, at denne kunde lære Embedsmænds og Borgeres Børn, som maatte være skikkede til Studeringer, saa meget af Skolevidenskaberne (v. c. lidt mere end det schematiske), at de efter Confirmationen kunde antages i en lærd Skoles øverste eller næstøverste Classe. Det vilde da være behageligt for Forældre, at kunne have deres Børn hjemme til det 14, 15, 16 Aar, og da vilde Faren, at overdrage den velopdragne Yngling til en latinsk Skole, slet ikke være større, end at bortsende ham, endog et Par Aar ældre, til Universitetet i Hovedstaden. At saadan Bihensigt forenedes med Borgerskolens egentlige, dette kunde vist Ingen have Noget imod, men dette vilde heller ikke vorde mueligt uden nogen Bekostning; end mere bekosteligt vilde det da blive, dersom den offentlige Underviisning i Kjøbstæderne skulde saa betydeligt udvides, at der endog kunde skee Dimission. Thi hvorledes dette kunde skee paa samme Tid, som Skolevæsenets Indtægter ved Bidragenes Nedsættelse formindskedes, dette kan jeg ligesaalidet indsee, som hvorfor Universitetsdirectionen bedre, end det Kongelige danske Cancellie, skulde kunne udfinde et til første Lærer dueligt Subject, da dog Kjøbstædskolevæsenet slet ikke henhører under bemeldte Direction, men under Cancelliet.

4.) Endvidere vil Forfatteren have Skolecommissionen forandret til et Skoleraad. Det er ligegyldigt, hvilken Benævnelse man vil bruge; men at et Medlem af Universitetsdirectionen skulde tilligemed hvert Stifts Biskop og Stiftamtmand være Medlem af Directionen for Skolerne i Kjøbstæderne, dette vilde kun tjene til Vidtløftigheder og virke til at standse Sagernes Expedition formedelst den lange Vei fra Kjøbenhavn (Universitetsdirectionens Opholdssted) til de fleste af Danmarks Kjøbstæder. Ligeledes

troer jeg at det vilde være nok, at een ɔ: første Lærer, var Medlem af Skolecommissionen eller Skoleraadet, thi at samtlige Lærere vare Medlemmer vilde ikkun give Anledning til unødvendige Qvæstioner og unyttige Deliberationer.

5.) Hvad nu Lønningen for Lærerne angaaer, da synes det, at Forfatteren slipper meget næmt herfra, ved at tinge dem i Kost hos en eller anden god, skikkelig Borgermand; jeg troer derfor at kunne slippe ligesaa næmt herfra, især deleshed da denne Materie er sat fuldstændigt i sit rette Lys i Stykket under Overskrift: Frimodige Tanker om Lærernes Lønninger. Men det maa dog være mig tilladt at spørge, om ikke Forfatteren af de velmeente Raad ogsaa henregner det til Skolevæsenets Forbedring, at Coelibatsloven blev indført iblandt Lærerne, hvorom der i de senere Tider høres adskillige Ytringer?

Jeg slutter med den Tilstaaelse, at, endskjøndt jeg troer at have nogen Kundskab saavel til Kjøbstæd- som Landsbyskolevæsenet, jeg desuagtet ikke kan bifalde Forfatterens Forslag; men dersom de i det velmeente Raad givne Vink imod min Overbeviisning virkelig ere gavnlige og til Skolevæsenets sande Forbedring, da er det mit inderligste Ønske, at den tilsigtede forbedrende Forandring snarest muelig maatte foretages, og at Herren vilde lægge sin Velsignelse deri, saa de rige Frugter maatte overbevise mig om sammes Gavnlighed, da jeg skal gjøre det til en ligesaa kjær som hellig Pligt, efter Evne at virke til saadant herligt Øjemed.

H. Nannestad,
ordineret Catechet i Odense.

Indenlandske Efterretninger.

Odense, d. 2 Septbr. Sidste Onsdag holdtes Præsteordination i Stiftets Kathedralkirke, hvorved Hhrr. Peter Diderik Ibsen, Sognepræst til Lunde Menighed, Johannes Riber Esbensen, Sognepræst til Langaae og Ørenbrup Menigheder, og Jørgen Alexander Lassen, Sognepræst til Qværndrup Menighed, indviedes til deres Embeder af Biskoppen. Hr. Esbensen prædikede over Joh. 7, 16, 17. Kirkens res. Kapellan intimerede over Texten Joh. 8, 31, 32.

Aalborg, d. 1ste Septbr. Af offentlige Blade sees, at der i sidstafvigte Aar ere i dette Stift vaccinerede 5060 Personer, imedens der i hele Riget kun i Alt ere plantede Børneprikker paa 38334; følgelig kommer næsten en Syvendedeel af de i hele Riget vaccinerede Børn paa Aalborg Stift allene, hvilket Forhold vilde synes underligt og moxen uforklarligt, dersom det ikke var gaaet til her, som hos Mølleren med Tolden, at man nemlig i Uvisheds Tilfælde helst gjør det een Gang til for en Feils Skyld. Mærkeligt nok er det ellers, at i Vensyssel, hvor Omvaccineringen mest har fundet Sted, der have i Aar de naturlige Børnepikker været mest udbredte. — Hele Aalborg Stift udgjør en Strækning af omtrent 85 geographiske Qvadratmile, men Befolkningen i det Hele kan kun regnes til henimod 1000 Sjæle paa hver Miil. (Borchs Av.)

Blandede Efterretninger.

General Mina.

Et Tilfælde, fortæller en Unavngiven i Morgenblatt No. 160, forskaffede mig, ved mit sidste Ophold i London den Lykke, at see Mina i hans elskværdige Familiekreds, omringet af hans gamle Venner. Naar Napoleon i en saa høj Grad lod Minas, forhen een af sine frygteligste Fienders, Feldtherretalenter i den Grad vederfares Retfærdighed, at han i de stormfulde 100 Dage vilde betroe ham en Commando i sin Armee, saa synes det saa meget mindre at sømme sig for vor fredelige Tids Helte at ville underkjende den Dom, som vort Aartusinds-første Kriger fældte, og som Mina efter sin Dommers Død saa fuldkommen har retfærdiggjort. Men hvorledes er denne Mina, denne "overalt og ingensteds" som hans Fiender saa ofte kaldte ham — i sit Hjem? En af de

elskværdigste, godmodigste, mest ligefremme og aabenhjertigste Mænd, der maaskee har saa Lige paa Jorden; god som et Barn, der leger paa sin Moders Skjød, aaben, som den klare Himmel, for enhver Lysets Straale der falder ned fra dens Stjerner, og for ethvert Blik, der trænger op til den. Ved den dybe Sjælero, der hviler paa hans skyfri, indtagende Pande, ved hans klare venlige Blik, ved et saa godmodigt, hjerteligt, mildt og jevnt Væsen, som det, der udmærker denne Mand, skulde man formode alt andet end en Soldat i ham, og allermindst en Mina. Det gjør sandeligen ikke det franske Politi nogen Skam, at han smuttede bort fra det; han synes snarere alt muligt Godt, end den uovertalelige, ubevægelige Mina. Det var mig meget paafaldende, at jeg ikke fandt et Spor hos ham af den kraftige spanske Physiognomi. Hans fine Haar er lyst, hans Ansigtsfarve klar og af en mild Rødme; hans Blik mere klart end fyrigt; hans Mund uden mindste Spor af lidenskabelige Træk; hans Hage mere rundtafbøjet, end fremragende, og hans fine skjønne Næse synes ikke at ville gjøre Fordring paa nogen anden Fortjeneste, end paa den Ære, at staae i Midten af et ærligt, indtagende Ansigt. Skjønt denne Mand har lidt saa meget i sit Liv, saa saae han dog meget blomstrende ud, og har Udseende af den kraftige Middelalder. — Hans Gemalinde er en nydelig elskværdig Brunette, hvis skjønne sorte Øje byder Højagtelse. Hans Søster, som først for faa Maaneder siden er kommen fra Fangenskabet i Barcellona, har alle Catalonierindernes store Træk, og ligner mere en General i en Hær af Amazoner, end hendes tappre Broder i en Hær af Castillanere. Mina lever i sin elskværdige Families Skjød i en assides men behagelig Deel af London, i stille Huuslighed, og nyder ikke blot sine ulykkelige Landsmænds Højagtelse og Kjærlighed, men Enhvers, der har den Fornøjelse og Ære, at blive personlig bekjendt med ham.

Dampvaaben.

Det første Forsøg gjorde en Engellænder med en Dampbøsse, som i eet Minut affkød 400 til 500 Kugler, een efter den anden. Dampens Kraft var saa stærk, at en Blykugle, naar den fra en Afstand paa 100 Skridt tørnede mod en Steen eller Jernplade, blev trykket ganske flad. Ti Dampkanoner ere tilstrækkelige til et Forsvar imod 200 sædvanlige Kanoner. Et Linieskib med 6 saadanne Kanoner kan udholde en Kamp med et sædvanligt Skib paa 74 Kanoner. Hr. Perkins er Opfinderen af dette skrækkelige Vaaben. Et Pund Trækul bevirker saa meget som 4 Pund Krudt. Perkins tvivler ikke paa, at man vilde kunne skaffe et Skyts tilveje, som kunde udskyde en Kugle paa 2000 Punds Vægt, fra Dover til Calais, altsaa 6 til 7 Mile langt. Alle Fæstninger vilde derved blive ubrugbare.

Kjøbenhavns Børs, den 6 Septbr. 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 209		
Species 211		
Specier solgtes til 12 Rbmk. $10\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	192	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	52	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	92	$92\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	88	$88\frac{1}{2}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	$103\frac{1}{2}$	104 Rbd. r. S.
Dito Dito	$109\frac{1}{2}$	110 i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	$99\frac{3}{4}$	100 Banco
Dito Dito Bmk. 4000	$99\frac{3}{4}$	100 Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$105\frac{1}{2}$	106 i Banco
4 pC. Dito nye	98	— i Banco
Asiatiske Actier	$89\frac{1}{2}$	90 i Sedler

3 pC. nye danske Oblig., 3 M. efter at samme ere udstædte, 69 L. Sterling. 1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 73.

I Etatsraad F. Thaarups Fraværelse redigeret af Chr. Thaarup.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 10 September 1825.

I Anledning af de geografiske Formodninger i Skilderiet No. 71.

Hr. Dr. Theol., Prof. og Pastor J. H. Larsen har under denne Overskrift leveret nogle Bidrag til Forklaringen af danske Stæders og Byers Navne; han formoder at de ved vore fra Engelland hjemvendende Forfædre eller ved de første kristelige Missionærer ere bragte hertil, og at deres Oprindelse altså må søges i det engelske og skotske ja måskje irske Sprog og ikke i det islandske.

Det er unægtelig meget vanskeligt at angive den bestemte Oprindelse til mange Stedsnavne her i Riget; men at Forf. Formodning i denne Henseende er aldeles ugrundet, mener jeg vil falde enhver i Öjnene ved følgende Betragtninger. 1) Da vore Forfædre vendte hjem fra Engelland, og da de bleve Kristne, var det engelske Sprog ikke til, ligesålidet som den skotske Sprogart deraf, men der taltes Angelsaksisk i Engelland og nogle Dele af Skotland. Hvis altså den omtalte Forklaringsmåde skulde have allermindste Rimelighed, måtte man søge vore Stedsnavnes Oprindelse i Angelsaksisk og ikke i den efter den normanniske Erobring opkomne og fra det gamle Sprog meget forskjellige Engelsk.

2) Men det er imod al historisk Erfaring at rå Krigere fra et fjærnt Land indføre ny Navne i deres Fødeland ved Tilbagekomsten; eller mon vel Spanierne have indført mange amerikanske Navne i Spanien? eller Engellænderne mange indiske Navne i Engelland? Ligeså lidet er det at formode at enkelte Omvendere, der næppe kunde göre sig forståelige for Almuen, og ingen Byer eller Nybygder anlagde, skulde tænke på at give de gamle Steder ny Navne, og lykkes dermed. Ja at de ikke have gjort det er klart deraf, at såmange Steder her i Riget have hedenske Navne, som Assens, Odense, Thorsenge, Tirsvæld, Balderup, hvilke de jo først og ivrigst måtte have søgt at forandre.

3) Mange af vore Stedsnavne ere ud. Tv. ældre end vor Forbindelse med Engelland; f. E. de nysanførte, så og Hedeby, Ribe, Viborg, Mors, Samsø, Lejre, Roskilde, Fyn, Falster, Skåne, Lund, der omtales i ældgamle islandske Sagaer.

4) Det Sprog, hvoraf man vil forklare gamle Stedsnavne, må indeholde de Ord hvoraf Navnene bestå, som sædvanlige betydningsfulde Ord i Sproget. Nu indeholder hverken Engelsk eller Angelsaksisk de Ord, hvoraf vore Navne bestå, men snarere tværtimod Dansk og Islandsk Ordene, hvoraf de engelske Navne må forklares; følgelig have vi ikke fået vore Stedsnavne fra Engellænderne, men snarere givet dem vore. Vi skulle til Oplysning heraf kortelig gjennemgå nogle af Forfatterens Eksempler.

Ålborg er sammensat af Ål og borg, det første Ord heder på Engelsk eel, det andet borough, som kun slet passer her. Hvis Navnet endelig ikke skal være dansk, så ere dog unægtelig de tyske Ord: Aal, Burg meget nærmere. Forf. har vel sammenlignet: Ald-brough, Allesbury og Atleborough og ikke eel, borough; men en Ordforklarer har ikke Lov til at forandre Ordet under Forklaringen! Ål er ikke det eng. ald, som formodentlig betyder gammel (ellers old), og der er ikke nogen ny Borg ved Siden af Ålborg, som kunde have givet Anledning til slig Benævnelse, Ål er ikke heller Alle eller Atle, der uden Tvivl ere Mandsnavne; men Byen heder udtrykkelig Álaborg i de ældste islandske Mindesmærker.

Børglum i Vendsyssel jævnføres med Borlum, men dette er ikke noget engelsk eller skotsk Ord. Forf. oplyser i det mindste ikke hvad

det betyder; hermed er jo altså slet intet vundet, og man kan ligesåvel vende hele Forklaringen om, og sige Borlum har fået Navn efter Børglum!

Kallundborg oplyses af Callbury eller og Charlbury; men det består jo synlig af tre Dele Kal, Lund, Borg; hvad er nu Call på Engelsk eller Skotsk eller Irsk? ti ellers giver det os jo ingen Oplysning, og man kunde ligeså snart udlede det danske Kal af det hebraiske Kal, som af det engelske Call? "Stedets ældre Navn Hærvig er måskje ét med Harwik i Esseks." Meget vel, men hvad er da Har og wik på Engelsk? I Bays store Ordbog findes disse Ord ikke. Er det da ikke rimeligere at forklare Navnet af et Sprog, hvor Ordene have Betydning, end af ét, hvor de ingen Mening give, altså det engelske Navn af Dansk end omvendt?

Grenå formodes at være ét med Greenknow eller Greenich eller Greenogh. Det kan dog vel kun stemme overens med ét af dem, da de ikke stemme overens indbyrdes; men i hvilket af dem man antager, så lærer det os slet intet; ti Gren er et dansk Ord höjst forskjelligt fra eng. green, grön, og en Å er et dansk Ord, som er os langt klarere end know, ich, ogh. Denne Sammenligning må jo altså snarere forvilde end vejlede og oplyse os.

Holbæk (Holbech) er ét med Holbeach. Er da Bæk ét med beach (en Strandbræd)? og hvad betyder Hol på Engelsk?

Fladstrand, Græsholm, Holme, Sandvig, Nyborg, Ringsted, Tårn-

borg, Tårnby jævnføres forgæves med engelske Navne. Vi behøve ingen Forklaring derpå, og ville ingen have! Det er ligemegen Tidsspilde at fremsætte og at afvise den. Det er ikke sådanne Navne vi önske oplyste af den sprogkyndige. Se vi derimod til de gamle virkelig vanskelige Navne, så ere de, såvidt vi kunne forstå dem, alle islandske eller oldnordiske; i Fortalen til min isl. Sproglære har jeg anført adskillige; f. E. Århus er os dunkelt, men på Islandsk heder det Ár-ós d. e. Flodmunding, Assens er vistnok Asa-nes; Horsens måskje Hors-nes; Haderslev, Hathurs-leif; Viborg, Ve-björg d. e. Helligdommens Bjærg eller Stene. Mors er atter dunkelt, men isl. Márs-ey, som forekommer i Knytlinga, er meget klart, og betyder Mårs-ø af Már et isl. Mandsnavn. Således er visselig Islandsk den rette Kilde til Forklaring af vore gamle Stedsnavne, nogle nyere udledes måskje med Rette af Tysk. Men hvad Overensstemmelsen imellem vore og de engelske Stedsnavne angår, så forklares den tilstrækkelig nok ved Overensstemmelsen imellem Dansk og Engelsk og ved de udtrykkelige historiske Efterretninger, vi have om at vore Fædre i Mængde have udvandret til England og navngivet Stederne, som de indtoge eller bygte der i Landet på gammel Dansk d. e. Islandsk. Se f. E. Snorre Sturlesens Saga Hákonar góda Kap. 3, og Egilssaga Kap. 51. så og Chronicon saxonicum om den Del vore Fædre toge i den saksiske Udvandring.

R. Rask.

Flere frimodige Yttringer om Skolelærernes Lønninger, og indbyrdes Underviisning.

(I Anledning af dette Blads No. 56, 57, 59, 61.)

I Khv. Skild. No. 56 sqq. findes en Afhandling, der, med alt det Gode den indeholder, dog ogsaa giver nogle urigtige Anskuelser af Tingene og nogle meget bittre Sideblik til den geistlige Stand, som den nok ikke har fortjent. At berigtige hine og gjendrive disse er Hensigten af nedenstaaende Bemærkninger.

Pag. 886 siges: "at man ikke har skammet sig ved offentligen at paastaae, at Skolelærernes Lønninger vare større end Præsternes." Hvor denne Paastand er skeet, er mig ubekjendt; men har en saadan Paastand nogensinde været gjort, saa er derved vel kun meent, "at det nogle Steder finder Sted", og deri er intet overdrevent; thi naar Præsten har f. Ex. 800 Rbd., saa gaae de 5 a 600 bort til Skatter, Rigsbankrenter, Huusleje, Communeafgivter og Folkeløn — medens Skolelærernes Lønning er aldeles fri for alle Afgivter, fri for Skatter og Rigsbankrenter; de have fri Bolig, der vedligeholdes af Communen, fri Ildebrændsel, ingen eller ubetydelig Folkeløn, kunne leve paa en simplere Fod end Præsterne, og ved Timeconditioner forbedre deres Stilling. Desuden har Skolelæreren den Mening for sig, at han, endog efter hans Stilling, har forlidet — men Præsten den, at han har formeget, uagtet den danske Geistlighed endnu aldrig siden Reformationen har havt saa ublid en Stilling, som nu.

Fremdeles paastaaes: "at Sammenligningen imellem Præsternes og Skolelærernes Lønninger ikke saa meget var fremsat for at bevise, at de sidste vare for store, som for at faae kundbart, at de første vare for smaae, og at Striden ophørte, da Præsternes Byrder bleve lettede, synes at bevise Formodningens Rigtighed." At Præsternes Byrder ere blevne lettede, er mig aldeles ubekjendt, naar Talen er om det Hele. At Enkelte ere blevne hjulpne ved Hans Majestæts Naade, er vist, og at Flere haabe det, ligesaa

viist. Striden ophørte ikke af den anførte Aarsag, men fordi dermed intet udrettedes. Pension til Døde og Levende, Rigsbankrenter paalagdes heelt, hvoraf før kun svarede ⅛ Deel — og det er her i Skilderiet beviist, at Præsterne ved den formeentlige Lettelse egentlig ingen Lettelse fik, men at Byrden er bleven større, hvilket kan sees af de der fremsatte Beregninger, der ikke ere gjendrevne.

"At det ikke er saa meget Lærernes Lønning som Skolebygningen, der gjør Skolevæsenet kostbart", tør jeg ikke i Almindelighed antage. Vel er det sandt, at Amtsprovsterne, især i Begyndelsen, baade bygg de op og reve ned, hvor de kunde. Jeg kjender de Steder, hvor en Commune af 120 til 150 Tdr. Hartkorn byggede Skolehuse til 4 a 5000 Rd., og de Kjøbstæder, hvor Amtsprovsterne skaffede Communen en 16 til 24000 Rdlr. Udgivt til Skolevæsenet, hvoraf mere end de Halve kunde have været sparet, naar man havde brugt lidt Sindighed og lempet sig lidt efter Tiderne. Men dog er dette kun enkelte Steder; hvor der vare sindige og forstandige Herskaber og hvor Præsten og Skolecommissionerne havde nogen Indflydelse, der blev der dog holdt noget tilbage, og Communerne slap taaleligere. Altsaa dette ikkun paa enkelte Steder; men "overalt" blev Skolelærernes Løn forbedret, Lønningen paalagt Communen, og hvor der før vare 3 Skoler blev altid indrettet 4 til 5, hvilke nok mange Steder kunde været aldeles sparede.

"At vore Forfædre, Pag. 890, skulle have bygget overflødige Kirker og unyttige Klostere", tør den med den danske Kulturhistorie velbekjendte Grandsker ikke ubetinget paastaae. At man i Reformationstiden og endnu til for faa Aar siden har revet dem ned, er ikke andet end en forbigaaende Vandalisme, der henrev alle. De ville nok reise sig igjen, saafremt Menneskeheden skrider frem til sand Kultur, og sand Kultur bestaaer i meer og meer at indrette sit Forhold efter det Ophøjede og Hellige, men i en forbedret Form, hvis ikke Obscurantismen skulde sætte sig derimod og bygge os — Daarekister.

At "omflakkende Skuespillere ꝛc. kunne afløse hinanden hvert Halvaar; og at de hver Aften kunne afsætte 2 a 3 indtil 400 Billetter, a 1, 2 og 3 Mk. Stykket", er vist neppe rigtigt. Jeg har paa flere Steder modtaget Gebyhrerne til Fattigvæsenet af dem for een eller flere Spilleaftener, men det var altid saare ringe. De leve et kummerligt og sørgeligt Liv. Det eneste, man kan have imod dem med Rette, er, at Ingen fører Opsigt over Stykkernes Sædelighed, og om der nogen gjør det, som er mig ubekjendt, saa er det dog som Ingen gjorde det. Fra den Side udbrede de vistnok stor Elendighed blandt Mange; men deres Indtægter skal vist Ingen, der kjender dem, misunde. Det er den glimrende Armod.

Pag. 902 No. 57 siges, "at den anden Lærers Lønning i de store Kjøbstæder er 200 eller 300 Rbdlr., andre Steder kun 100 Rbd. og fri Kost i Beboernes Huse." Men hvad regner den ærede Forfatter dette for? I ethvert Tilfælde have de og fri Bolig og Ildebrændsel desforuden. — Saameget har mange, maaskee de fleste Præster ikke.

Ved Pag. 903 maa jeg bemærke, at første Lærer i Kjøbstæderne stedse er ordineret Kateket, har fra 3 til 400 Rbd. Sølv i Gage, foruden fri af Communen vedligeholdt Bopæl, eller og passende Huuslejepenge, fri Ildebrændsel, 3 Høitidsoffere, undertiden ogsaa andre Emolumenter, kan give privat Underviisning uden for Skolen, og dertil benytte Skolens Locale. Jeg troer da han har mere end Sognepræsten i adskillige, endog ikke saa smaa, Kjøbstæder. Søger han Præstekald, saa er det enten fordi han troer dem bedre, skjøndt de ikke ere det, eller det er et af de meget gode Kald, og da skeer det ikke, fordi han virkelig faaer, men fordi han formener at faae større Indtægter, og for at leve noget mere uafhængig og blive befriet for at staae under Skolecommissionen, hvis Medlemmer, Præsten og Magistraten undtagne, gjerne bestaae af Kræmmere, Brændevinsmænd, Skrædere, Skomagere, Kandestøbere, og hvoraf mange ikke engang kunne skrive deres Navne rigtigt; under

hvilke han ikke har Lyst til at staae, endskjøndt vist ingen Skolelærer i mindste Maade af dem bliver fornærmet, forsaavidt de ere Skoleforstandere.

(Slutningen følger.)

Indenlandske Efterretninger.

Odense, d. 6 September. Atter er her i Egnen indtruffen en ulykkelig Tildragelse, da en ung Kone fra Ravnebjerg forleden Dag, ved et Vaadeskud af sin egen Broder, blev truffet saaledes, at tvende Knapper, hvormed Bøssen var ladt, bleve siddende fast i Livet. Hun er bragt her til Byen under en duelig Læges Behandling, og Man haaber at faae hende reddet. — Maatte dette med saa mange lignende Exempler dog tjene til Advarsel, og bidrage til forsigtigere Omgang med Skydegeværer! — — Af de to Arbeidere, som faldt ned fra Stilladset paa Næsbyhovedbrobyes Klokkemuur levede den Ene, Smeden i Høirup, som var Haandlanger, endnu for nogle Dage siden, skjøndt han strax efter Faldet var uden Bevidsthed og næsten som død. Men da Brystbenet og nogle af Ribbenene ansees for beskadigede, er der kun lidet Haab om hans Liv. Den Anden, en Dreng paa 16 Aar, som knuste det ene Laar, døde efter nogle Timers Forløb. Aarsagen til dette Ulykkes-Tilfælde var, at en Brandstige, som var lagt tvært over de opstillede Valtser eller Hjul ikke var aldeles stærk, og da Man ingen Hvilestøtter havde anbragt, brækkede den omtrent i Midten, hvor den var svagest, i det Smeden gik derover, som da strax nedfaldt tilligemed Drengen. Mureren, Hans Andersen fra Kirkendrup, som stod ved Enden af Stigen, greb strax fat i Touger, som fastholdt Valtsen og derved reddede sig. Det var at ønske, at Murere og andre Professionister altid nøie vilde eftersee de Ting, de bruge til Stillads, om de ere forsvarlige, og tillige altid indfæste Bjelker eller andet i Muren under det, hvorover Haandlangerne skulle gaae, for at ikke Mennesker ved denne uforsvarlige Efterladenhed og Ligegyldighed skulle sætte Livet paa Spil. — For kort siden blev en Rygter i Svendborg saa jammerlig forstanget af en gal Tyr, at han omtrent 8 Dage derefter døde. Saarene skulde for en Deel være gaaede igjennem Lungen. At Tyren strax maatte bøde med Livet, derfor skylder Man dens Eir al Agtelse, der sikkert ogsaa, da Rygteren tjente ham, har viist sig mod den Forulykkede som en Menneskeven. — I de samme Dage faldt en lille Dreng ned af et Kornlæs, og fik af en anden Vogn, som kom efter, den ene Arm itukjørt. — I nogle Uger har der været snakket vidt og bredt om en fremmed Dame, som opholdt sig i Svendborg-Egnen, og ved sine Særheder tildrog sig almindelig Opmærksomhed. Især viste hun sig som de Fattiges og Syges Ven, da hun selv tilbar dem vederqvægende Underholdning og bekostede deres Cuur, og forøvrigt ved alle Leiligheder var yderst spendabel og godgjørende, hvortil da hørte Penge i Skjeppeviis. Ogsaa her til Odense gjorde hun i forrige Uge en Dags Reise, efter Sigende for at hæve nye Remisser. Hun besad derhos andre Færdigheder, saasom i at ride og tale flere Sprog. Naturligviis fandt hun Beundrere og Gjæster. Snart blev hun udgivet for en Frøken N*, en Comtesse de B* (Datter af en preussisk General), snart for endnu en høiere Person &c. &c. Imidlertid skal det, efter et af Øvrigheden nu anstillet Forhør over denne Hemmelighedsfulde, ikke være saa ganske rigtigt med hendes angivne Fødsel, saalidet som med hendes Liv og Levnet. Efter Forlydende blev hun først kjendt af en Person, som havde tjent i Kjøbenhavn. Formedelst et Krampeanfald har hun foreløbig erholdt Stuearrest, og der er sat Vagt for Huset, at Ingen skal tilføie hende Noget. Ligesaa-villigt som Rygtet før gjorde hende til en Prindsesse, har det nu omskabt hende til en kjøbenhavnsk Nymphe, der skal have taget en Israelit ved Næsen. Andre forsikre, at hun sidste Sommer har gjort en Reise i Jydland med et Beriderselskab. Det Rigtige vil vel snart erfares; men saa meget er vist, at "Hendes Naade" har spilt sin Rolle fortræffeligt, og derved sat de kosteligste Anecdoter i Omløb.

Aalborg, d. 3 Septbr. Den Ildebrand, som i Mandags 8 Dage blev seet i Vensyssel,

opkom i en Skorsteen, der var bygget af Træværk, og den fortærede hele Huset, som tilhørte en Tømmermand i Horsens Bye. Hans Værktøi blev brændt. — I Onsdags Nat blev et Chor af 300 Gjæs ført over Fjorden fra Vensyssel, for at gaae Døden imøde paa en Gaard i Nærheden af Randers. Ved Embarqveringen opstod Mytterie og nogle saae Leilighed til at undflye. Sex maatte bøde med Livet. Uagtet der ikke marscheredes mere end en halv Miil daglig og holdes Rastdag hveranden Dag, gives mange Marodører, og uagtet Chorets høje Chef med en Adjutant marscherede til Fods bag efter, kunde det dog ikke forhindres, at jo nogle deserterede og overfaldne af Hjemvee betroede sig til den høje Luft og tyede til deres Hjemstavn. Ved Ankomsten vil Revuelisten findes meget mangelfuld, og neppe undgaaer Choret til Mortensdag at springe over Klingen.

Aarhuus, d. 6 Septbr. I disse Dage er her død en Person i Daarekisten, som havde tilbragt nogle og tredive Aar i et affondret Lukaf. — I Ulsborg Sogn, Ringkjøbing Amt, skal man have fundet en død Mandsperson paa den eensomme Hede. Efter al Sandsynlighed var den Ulykkelige myrdet; thi man fandt store Spor af Vold i hans Ansigt. Det synes, som han havde været en af de omreisende Kræmmere. — Kuhn & Zieschecks Konstriderselskab har indskibet sig fra Aalborg til Christiania, og skal betale over 300 Rbd. for Overfarten.

Viborg, d. 5 Septbr. Ved en Ildløs paa Grønberggaard paa Kjersholms Mark Natten til den 26de Juni mistede Eieren Peder Malling Glud, sin ældste Datter, 12 Aar gammel, der indebrændte; Moderen og de 2 mindste Børn bleve meget forbrændte og desuden tabte han Huus, Indboe og Levnetsmidler. — En næsten 3 Ugers Tørke og Hede, der borttog Græsset og Havevæxterne, er nu fra i Gaar af forvandlet til Regnbyger af Nord. og N. N. O. — Om en 10 Dage agter det Beckerske Skuespillerselskab sig fra Randers hertil, for at give dramatiske Forestillinger.

Blandede Efterretninger.

Lord Byrons sidste Dage.

Under denne Titel har William Parry nyligen i London udgivet et Værk, der, efterat Medwin Gamba, Dallas og Leicester Stanhope meer eller mindre over samme eller et beslægtet Æmne havde skuffet Publikum, neppe opvakte gunstige Forventninger. Ikke desmindre har Parrys Skrift vakt en stor Interesse, tildeels fordi de, af denne ærlige og jevne Sømand fremførte Facta give et højst velkomment Bidrag til Lord Byrons Characterskildring og frem for alt til Historien om hans Levnet og Fremfærd i Grækenland. Hr. Parry er, som sagt, en jevn og ærlig Mand, der har været ansat ved Artilleriet (Firemaster) i den engelske Marine, og i et langt Liv tjent saaledes, at han har sikret sig en høj Agtelse for Mod, Retskaffenhed og Duelighed i sit Kald. Anbefalet af den for sine udmærkede Fortjenester af Grækerne saa bekjendte Gordon af Cairness til den græske Understøttelses-Committee i London, gik han til Grækenland med et af Committeen afsendt Feldtartillerie, og kom der, som Artillerie-major, til at staae i et underordnet Forhold til Lord Byron, som han fra den Tid næsten var uadskillelig fra. Han plejede Lorden paa hans Dødsseng, og det var ham, til hvem denne anstrængte sig for at meddele sine sidste Ønsker. Denne vakre Mands Beretninger bære ganske Præget af Authentie. De Samtaler med Lorden, som han anfører, vinde saameget mere i Troværdighed, som Byron var en Mand af overordentligt Talent, dyb og vidtomfattende Tænksomhed, høj Dannelse og overlegen Aand, og Parry, saa brav en Mand han paa sin Viis kan være, synes aldeles uskikket til at kunne opdigte eller opfinde det, han anfører. Vi ville ved disse Linier, der blot have til Hensigt at gjøre Læserne opmærksomme paa et højst interessant Værk, blot tilføje, at Parrys Beretninger falde ud til Lord Byrons højeste Hæder, og at de skildre Oberst L. Stanhope som en hedhovedet Enthusiast, der glemte sit Kald som Kriger for den Ære at give Grækenland Trykkefrihed og ubetimelige Journaler, og hvis hele bagvendte Opførsel overskrider alt

hvad man skulde indbilde sig. Et interessant Udtog af Parrys Skrift findes i Augusthæftet af Blackwoods Edinb. Magazin.

Childe Harold er, som bekjendt, det Digt af Lord Byron, som grundfæstede denne vor Tidsalders største Digters Navnkundighed. Den ædle Sanger, hvis tidlige Død Europa endnu længe vil begræde, udgav i et Tidsrum af 10 Aar 4 Sange af dette Digt. Ung Harold er et Foster af Digterens Indbildningskraft, meer et Navn end en Helt; Byron betjente sig ikkun af samme som en Traad, hvorved han kunde lede Læseren og Digteren selv i de mangfoldige Stillinger, hvori han bringer sin Pilegrim, og som en Typus, hvem han kan tilskrive sine egne Følelser og Tanker; med eet Ord: Harold er Lord Byron selv. Den unyttige Adskillelse har Digteren selv imod Slutningen ladet ophøre. Det er visselig en højst lykkelig Tanke af den hæderligt bekjendte franske Digter Lamartine, at fortsætte Digtet Childe Harold til dets sande Slutning, Heltens Død. Han optager Traaden, hvor Byron slap den, og besynger Byrons sidste Handlinger og Tanker, hans Overfart til Grækenland og hans Død. Alt dette, ikke for at indlade sig i en Veddestrid med den store Digter, men for, i den Form, som syntes ham den naturligste og meest tiltrækkende, at bringe ham det Dødningoffer, som han efter Evne formaaede at indvie ham.

En mærkelig Spaadom.

(Af Histoire littéraire d'Italie, par P. L. Ginguené, T. IX. Cap. XXXVI. p. 144. Edit. de Paris 1819.)

Der er en meget forunderlig Spaadom om Venedig: "Dersom du ikke forandrer dig", siger den til denne stolte Republik, "saa skal din Frihed, som alt vil til at flygte, ikke tælle et Aarhundrede over det 1000de Aar." Regner man nu Venedigs Frihed fra Oprettelsen af den Regjering, under hvilken Republiken blomstrede, ville vi finde, at den første Doge blev udnævnt Aar 697, og lægge vi nu eet Aarhundrede til

eet tusinde Aar, finde vi Spaadommens Mening bogstavelig at være denne: "Din Frihed vil ikke vare til Aar 1797." Nu erindre man, at Venedig mistede sin Frihed i Aaret 1796, den franske Republiks 5te Aar, og man vil see, at der aldrig har været nogen Spaadom mere accurat, eller som mere nøjagtigt bekræftedes af Udfaldet. Man vil derfor sikkerligen erkjende disse tre Linier af Alemanni, adresserte til Venedig, for høist mærkelige, endskjønt Ingen har lagt Mærke til dem:

Se non cangi pensier, l'un secol solo
Non conterà sopra 'l millesimo anno
Tua libertà, che va fuggendo a volo.

Mange Profetier have gjældt for saadanne, og mange Mennesker have faaet Navn af Profeter for meget mindre. (Alemanni levede for 270 Aar siden.)

Det gamle Spanien.

Hvor herligt og befolket et Land maa ikke Spanien fordum have været! Kalifen Al Hakem, som herskede i Aaret 1167, lod alle sine Stæder og Byer tælle, og Udfaldet var følgende Fortegnelse. 6 meget store Stæder, 80 stærkt befolkede og 300 mindre store. Hvad man har forstaaet ved en stor Stad, kan man slutte af den daværende Hovedstads, Cordovas Størrelse, som havde 200,000 Huse, 600 Moscheer, 50 Hospitaler, 80 Skoler, og 900 offentlige Bade. Spaniens arabiske Behersker havde et Bibliothek i Paladset i Meruam, hvis Catalog udgjorde 44 Bind. Amerikas Erobring har nedstyrtet den forhen saa driftige og dannede spanske Nation fra dens forrige Storhed; den fik Rigdomme uden Arbeid, og disse gjorde den doven og uvirksom.

Den endnu levende Monark i Persien, Feth-Ali Schah, (der dog, som man har læst, skal have overladt Regjeringen til sin Søn Mirza) har 50 Sønner og 50 Døttre i Live. Et lige saa stort Antal Efterkommere skal være død for ham. Hans Alder er nu omtrent 54 Aar. Alle højere Embeder i sit Rige har han besat med sine Sønner.

Kjøbenhavns Børs, den 9 Septbr. 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 209		
Species 211		
Specier solgtes til 12 Rbmk. $10\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	$190\frac{1}{2}$	191 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$51\frac{1}{2}$	52 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	92	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	88	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	103	$103\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	109	$109\frac{1}{2}$ i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	$99\frac{3}{4}$	100 Banco
Dito Dito Bmk. 4000	$99\frac{3}{4}$	100 Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$105\frac{1}{2}$	106 i Banco
4 pC. Dito nye	$97\frac{1}{2}$	98 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler

3 pC. nye danske Oblig., 3 M. efter at samme ere udstædte, — L. Sterling. 1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Til A. Oehlenschlæger.

Efter det Tydske.

O store Sanger, Danias Digterdrot!
Af hellig Gysen bæver mit Hjerte dybt,
Naar gjennem Nordens Egelunde
Mørk Du, som Barden, i Natten, vandrer.

Hvor Maanen hist sit Lys gjennem Skoven strøer,
Fremrager højt, omkrandset af Steen og Mos,
En Kæmpegrav; og rundt omkring er
Løv, som den gulnende Høst har omspredt.

Og dæmpet Raslen bærer fra Havets Strand
(Som Strengeklang, der, bølgende sagte, døer)
En kølig Natvind, og hensuser
Gjennem den hellige Højtids-Stilhed.

Der dvæler Du! og Lyren, utrættet, der
— En Guders Gave — dirrer i fuldest Klang.
Men over Grave, gjennem Skovnat
Bæver paa Vinden den hid fra Søen.

Med Tonen vækker Du af den gamle Grav
De Barder op. De svæve som Skygger frem,
Naar lette Skyer Maanen skjule,
Skoven formørke, og atter svinde.

Med svæver Brage, han, som Dig Lyren gav,
Med svæve Helte, som Du fremmanede,
Og fejre tyst, i Skovens Stilhed
Lyttende, Natten, til Morg'nen graaner.

Da synger Du — og mægtigen griber Dig
Den Guders Nærhed, kyndige Mest'res Roes;
Og hvad Dig Aandenatten lærer
Lytte om Dagen vi til, og gyse.

Saa synger Du! I fjerneste Eftertid
Ej Mindesteen, som tyder paa Død, skal staae
For Dig; — hvor er hans Grav, som Skotlands
Helte besang? — og er død Homeros?

I Sang Du lever! Dvæler i Norden steds,
— Dit elskte Nord! — saalænge Dit Oeland der
Den høje Havets Bølge slaaer, og
Søvinden bæver i Bøgeskoven.

Og naar en Fremtids Skjald, i den gamle Takt,
Opstemmer Sang i den slumrende Maanenat,
Da glad og rørt, med Bardeskaren,
Svæver Du lyttende gjennem Skoven.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höecke, i store Helliggeiststrædet No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 74.

I Etatsraad F. Thaarups Fraværelse redigeret af Chr. Thaarup.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 13 September 1825.

Om Aarsagerne til lave Kornpriser.

Det Kongelige danske Landhuusholdningsselskab har udlovet en Præmie for en klar Fremstilling af Aarsagerne til Kornprisernes dybe Fald i de senere Aar, med særdeles Hensyn til Danmark. Hvad der i denne Anledning er indleveret til Selskabet, veed jeg ikke; men da det unægteligt er af yderste Vigtighed at komme til klar Anskuelse af denne Sag, ikke for Landmanden alene, som derefter har at indrette sit Landbrug, men ogsaa for Regjeringen, som, formedelst forandrede Kornpriser, kunde nødsages til forandrede Forholdsregler, saa vil jeg her forsøge at give et lidet Bidrag dertil.

Ikke faa danske Mænd, og deriblandt nogle, for hvis Vid og Indsigt jeg bærer al Agtelse, have yttret den Mening, at disse lave Kornpriser ikke ville kunne holde sig længe, men snart komme til at staae i et, til Productionsomkostningerne, Afgifterne og Varerne fra Udlandet mere passende Forhold. Give Gud at denne Mening var den sande og rigtige! thi hvad vil skee, hvis den ikke er det? Naar Landmanden ikke kan afsætte det vigtigste, og saa at sige eneste Product, som vi for Tiden have at udføre, kan han heller ikke betale sine Skatter og andre Pengeafgifter, ligesaalidet som han kan fortsætte sin Avlsdrift og Næring; men saa kan Regjeringen heller ikke vedligeholde Statens Forsvarsvæsen, ikke lønne sine Embedsmænd og ikke betale Renter og Afdrag paa Statsgjelden, hvilket vilde lede til en Crisis, som blev farlig og sørgelig at gaae imøde. Hvorvidt der nu er Grund til at haabe højere Kornpriser, eller til at befrygte disses end dybere Fald, det maae Besvarelsen af Spørgsmaalet: hvad er Aarsagen til de lave Kornpriser? kunne sige os.

Ligesom Hunger og Dyrtid altid har havt til Aarsag, enten virkelig Mangel, eller en almindelig antaget Mening at der var, eller Udsigt til at der vilde blive Mangel, — thi Opinionen kan, endskjøndt den er ugrundet, ofte gjelde i Handelsverdenen, for en kort Tid, mere end Virkeligheden — saaledes maae ogsaa Aarsagen

til lave Kornpriser eller Godtkjøb være: enten virkelig Overflødighed, eller en almindelig Opinion, grundet eller ugrundet, at der er Overflødighed eller Udsigt dertil, thi de modsatte Aarsager have, under lige Omstændigheder, de modsatte Virkninger. Da der nu paa alle Torve og paa alle Handelspladse faldbydes Korn til de laveste Priser, og da alligevel Faa eller Ingen ville kjøbe mere end til eget Forbrug, for en kort Tid, saa synes det klart, at det som trykker al Kornhandel og tilintetgjør al Speculation deri, det maae være en almindelig antaget Mening eller Opinion, at der er Overflødighed af Korn, og at der vil blive endnu større. Vi skulle see, om denne Opinion er grundet eller ugrundet.

Naar der aarlig produceres, i det Hele taget, mere Korn end der aarlig forbruges, saa bliver der, efter flere Aars Forløb, et Kornforraad, som ikke kan anvendes, men som Ejerne dog ikke ville tilintetgjøre, men heller tage Lidet for end slet Intet, og som altsaa maae nedsætte Prisen, indtil det store Kornforraad er forsvundet; og det aarlige Product ikke alt for meget overstiger den aarlige Consumtion. Er der nu virkelig et saadant Forraad af Korn, og er der klar og vis Udsigt til, at dette Forraad ei alene vil fremdeles vedblive, men endog aarligen tiltage, — hvilket jeg paatager mig at bevise, — saa ere der ogsaa tilstrækkelige Aarsager til lave Kornpriser. Nogle have paastaaet, at et vaklende Pengevæsen og Statspapirer, hvilke skulle, ligesom Fanden fordum, have Skyld for alle de Ulykker som skee, have været Aarsag til de lave Kornpriser. Det kan ikke nægtes, at mange Kornhandlere, Godsejere og Landmænd ere blevne ruinerede derved; men at et vaklende Pengevæsen i Danmark og danske Statspapirer have frembragt lave Kornpriser i Rusland, Polen, Preussen, Tydskland, Holland, Sverrig og Norge, det benægtes aldeles, ligesom og at Statspapirerne skulle være Skyld i Landeiendommenes Fald; thi en Landeiendoms Værd forholder sig til Prisen paa dens Product, saaledes som en Obligation forholder sig til Pantet, eller Opinionen om Pantet, for Obligationen og dens Renter. Stil sikkert Pant, svar høie Renter, saa stiger Obligationen; skaf gode Kornpriser, kræv forholdsmæssige Afgifter, saa stiger Landeiendommenes Priis, om der end er 10 Gange saa mange Statspapirer som nu. Overflødighed og Udsigt til Overflødighed af hvilkensomhelst Ting gjør at Tingen taber af sit Værd, i Forhold til andre Ting, hvoraf der ikke er Overflødighed. Vi behøve blot at mindes vore gamle Courantsedler, hvis Overflødighed i Aarene 1812 og 1813 nedsatte dem saa dybt, at man kjøbte 100 af dem for en Specie, for at tilstaae mig, at Spørgsmaalet, som vi have at besvare, er ikke: hvad er Aarsag til de lave Kornpriser? men, hvad ere Aarsagerne til den Overflødighed, som er Skyld i de lave Kornpriser?

Disse Aarsager ere:

1.) Nordamericas Kornproduction. Før dets Emancipation gik Korn fra Europa didhen, nu derimod udfører det aarlig omtrent 5 Millioner Tdr. Korn, som herefter aarlig vil forøges, og det bringer sit Forraad, ikke til de vestindiske Øer og Sydamerica alene, men endog til Middelhavet, Engelland og Norge. Ja selv i Kjøbenhavn spises nok nordamericansk Hvedemeel, fordi det, formedelst Hvedens fuldkomnere Af-

skalling og finere Sigtning er bedre end det danske Hvedemeel, hvilket vore Møllere afskalle og sigte endnu ligesom deres salige Forfædre.

2.) Ny opdyrkede Egne i Rusland, Polen, Krim og andre Steder. Saaledes udføres nu aarlig over 800,000 Tdr. Hvede fra Odessa, fra Egne, hvor tilforn intet Korn dyrkedes.

3.) Forbedret Agerdyrkning, hvilken, fornemmelig i de sidste 20 Aar, har ved Thaers og flere hæderlige Landoeconomers Skrifter og Bestræbelser, saavelsom og ved Regjeringernes medvirkende Foranstaltninger, gjort saa store Fremskridt i Tydskland, Preussen, Danmark, Sverrig, Polen, maaskee og i Frankerig, at der nu i disse Lande avles over det Dobbelte af hvad der avledes før Begyndelsen af det 19de Aarhundrede. En landoeconomisk Skribent fra Hessencassel har dog, allerede for 18 Aar siden, havt en dunkel Forestilling om Følgerne af dette forbedrede Landbrug; thi i Annalen des Ackerbaues von Thaer, 3ter Jahrgang, April 1807, Pag. 436 siger han: "ich und meine Kinder werden noch nicht dahin kommen, Producte zu erzielen, ohne die Aussicht zu haben, sie nicht absetzen zu können; dieser ihre Kinder mögen dann, wenn sie unser System — die Fruchtwexelsystem — nicht mehr haltbar befinden, sich ein anderes erschaffen." Men baade han og hans Børn, hvis de leve, ere nu, tilligemed os, allerede komne saavidt; thi det aarlige Overskud af Korn i ovennævnte agerdyrkende Stater, hvilket Overskud ikke staaer i Forhold til det Qvantum, som Engelland og Norge kunne modtage, selv om Høsten har været mindre frugtbar, vil nøde baade Regjering og Folk til et andet System og andre Forholdsregler, som hidtil alene have

været beregnede paa en forøget Kornproduction og gode Kornpriser. Det er vel sandt, at Populationen, som allevegne tiltager saare anseeligt, gjør det aarlige Kornforbrug større; men Populationen, som tillige bidrager til en høiere Agricultur, vil alligevel, endnu i Secler, blive uden betydelig Indflydelse paa Kornprisernes Stigen, saalænge den agricultoriske Videnskab stedse stiger og Jorden dyrkes efter Vexeldriftens Regler, fordi

4.) Kartoffelen træder i Kornets Sted a) til Brød for Almuen i mange Egne af det nordlige Europa; b) til Brændeviin; c) til Meel og Stivelse; d) til Føde for Heste og Fiederkræ; e) til Fedning for Svin og Slagteqvæg.

(Slutningen følger.)

Flere frimodige Yttringer om Skolelærernes Lønninger, og indbyrdes Underviisning.

(Slutning; see forr. No.)

Pag. 904 klages over "at Præsten er fri for Skoleskat, og paa Landet betale Lærerne et Fattigskat, men i Kjøbstæden maa de svare Skat til dem selv." Præsten er fri for den directe Skoleskat; den kan efter hans nuværende Stilling ikke være meget; men saa er Skole- og Fattigskat ogsaa de eneste, Skolelærerne betale, og begge ere de for Skolelæreren yderst ubetydelige, og udgjøre vel ikke 1 pCt. af hans faste, ham til bestemte Tider udbetalte Løn. I adskillige Kjøbstæder ansættes Skolelæreren ikke til at svare Skoleskat, men om det end skeer nogle Steder, saa er det ikke mere end der skeer med enhver Embedsmand, der svarer Skat til sin egen Lønning. Hvad vilde Skolelæreren sige, om hans Embedslønning blev behæftet til Rigsbanken f. Ex. 400 Rbd. = 400 Tdr. Hartkorn; om Skolecassen nægtede ham Udbetaling

af sin Løn, som Præsten saa ofte nægtes sine ved Loven og Anordningerne bestemte accidentelle Indtægter, eller at han kun fik 50 Rbd. der, hvor ham er lovet 200 a 300 Rbdlr., og selv maatte sørge baade for Bolig og Ildebrand? og saaledes er det dog nu med Præsterne, saa mange, eller vel endog de fleste, Steder.

Pag. 905 klages over "at Kjøbstædskolelærerne ikke ere forefundne i aldeles sund Tilstand." Jeg har kjendt mange i alle Provindser, men har dog ikke bemærket dette; begriber heller ikke hvorfra det skulde reise sig, da de synes at leve et temmeligt sorgfrit Liv, og den idelige Omgivelse af unge Mennesker af sund og frisk Constitution, naar de holdes tilbørlig til Reenlighed, og Skolelæreren ogsaa tilbørlig paaseer denne, baade paa dem og paa sig selv, ikke kan have nogen skadelig Indflydelse paa dem. Behag at beskue Præsten, og Menneskekjenderen kan allerede i hans Aasyn læse hans nuværende Forfatning.

Pag. 906 har Forfatteren ansat "et Værelse for en affældig Skolelærer til at døe i, til 50 Rbdlr.", hvilket dog er formeget. Han maa kunne faae et taaleligt Værelse i en Kjøbstæd for 20 til 25 Rbd. aarligt.

Pag. 907 siges "at de private Instituter ville gjøre vore Borgerskoler overflødige." Det er rigtigt, men ingen Roes for Skolerne eller deres Indretninger. Jeg har flere Steder bemærket det samme. Vore Amts- og Districtsprovster have ikke været heldige i at indrette Borgerskolerne. De ville ikke ret passe til Kjøbstadens Tarv. De ere kostbarere, end de behøve at være, og de have en kostbar ordineret Kateket, hvis Fornødenhed de fleste Steder omtvivles. Hvad Skolelærerens Pag. 908 omtalte "Nidkjærhed" anbelanger, saa er det med ham, som med alle Andre; det er ikke Flid, Duelighed, Nidkjærhed, der forskaffer Mennesket Anbefaling, ablolut betragtet, men hans Foresattes Formening om at han er flittig, duelig, nidkjær &c. Det hedder endnu som forhen: Fac officium taliter qvaliter, sed sta bene cum Domino Priore.

Flid, Nidkjærhed, Duelighed, som ikke ere det i Foresattes Øje, bære ingen af de al raaede Frugter — skade maaskee endog Den meget, der er det.

No. 59 Pag. 937 og 938 tillægges den indbyrdes Underviisning en Virkning, som jeg ikke troer at den med Rette kan tillægges, nemlig at "den har lettet Afgiverne til Skolevæsenet for Communerne". Det er mig ingensteds bekjendt, at dette er skeet. Allevegne, hvor den er indført, har den forøget Udgiverne, da den dog udfordrer en Deel Indretninger, som før ikke vare, og som for dens Skyld maa bekostes. Ogsaa i en anden Henseende troer jeg ikke, at den kan siges at have sparet, nemlig i den, at hvis den ikke var indført, da skulde der i adskillige Samfund indrettes nye Skoler. Her maa man dog spørge: Vare og disse Skoler aldeles nødvendige? Dette vil neppe af Nogen paastaaes, der kjender Localiteten og Forfatningen, og have end vore ærede Amtsprovster og Districtsprovster paastaaet dette, saa kan jeg dog ikke give den Paastand Bifald; thi Nødvendighed her er ikke andet eller mere end Beqvemmelighed, og om end Folkemængden er steget meget, især ved de mange Huusmænd og de mange uægte Børn, saa er den dog ikke steget saa overordentlig, at jo samtlige Børn kunne rummes i een Skole, naar man, istedetfor at bygge nye Skoler, gjorde Tilbygninger, hvor det maatte findes fornødent. Desuden maa man jo dog i det Tilfælde, at en Skole maatte ansees absolut nødvendig, først spørge: Kan og Samfundet udrede de dermed forbundne Bekostninger? Naar man seer de mange forsultne og nøgne Børn, saavel i Landsby- som Borgerskolen, saa ønsker man: lidt mindre til Skolestuer og forøgede Skolelærere, og lidt mere til at afhjelpe disse arme Børns første Nødvendighed, Klæde og Føde. Jeg har forestaaet Borger- og Landsbyeskoler i mere end 25 Aar. Jeg kjender dem. Men at Alle kjende dem tilgavns, har jeg megen Grund til at paatvivle.

Hvorfor den indbyrdes Underviisning ikke kan anvendes ligesaa godt i den øverste som

nederste Klasse, mutatis mutandis, har jeg aldrig kunnet begribe. Jeg troer det er Fordomme, og at det store Skrig, der opløftedes imod den i Førstningen, afskrækkede dens Forsvarere fra at turde indføre den videre. Skaf os kun gode og bestemte Lærebøger i alle Disciplinier, hvori der skal underviises, og anvend dem Tabelviis, hvortil man ordret kan holde sig; saa kan Methoden ikke allene indføres, men endog indføres med største Nytte, selv i de øverste Klasser, med mindre det skulde være usandt, in aliis docendis ipsi discimus. Forresten ere de mange Skoler, man vil spare, saavelsom og den Paastand, "at en Lærer ikke kan undervise mere end 20 Børn af Gangen" (Pag. 939), overdreven, og skade kun den gode Sag.

No. 61 indeholder meget Sandt. Kun det, at "Skolevæsenet overalt har forbedret Ungdommens Sæder", har jeg ikke fundet saaledes. Jeg har aldrig havt saa usædelige og uregjerlige Confirmander, som fra de Steder, hvor Skolevæsenet er forbedret, især i Kjøbstæderne. At Forbedringen ikke er Skyld deri, indseer Enhver let; men Skolelærernes Ligegyldighed nogle Steder, og overalt den Mængde Børn, man samler sammen af alle Klasser, paa eet Sted, er, som forhen anmærket, den sande Aarsag, hvortil ogsaa Forældrenes tøiløse Liv virker sit.

Hvad Forfatteren P. 940 siger om "Skolecommissioner, at de maa være overordentlig nøisomme, naar de ville være tilfredse med, at een Lærer underviser 60 Børn"; saa maa derved anmærkes, at Anordningerne ikkun forlange een Lærer til 80 Børn, hvilket ogsaa er tilstrækkeligt efter den gamle Methode, meget mere efter den indbyrdes Underviisning, saa meget mere, som de ere deelte i to Hold.

I Henseende til de bestaaende Skolecommissioner maatte man ønske en Forandring; thi jeg skjønner ikke rettere, end at de mere ere til Hinder for Underviisningen end til dens Fremme. Jeg tør endog, efter den Erfaring, jeg paa flere Steder har havt til dem, ansee det Hele for en Opposition mod alt hvad der af Præsten fore-

slaaes til Underviisningens bedre Indretning og livligere Fremme. Man vil og let see det, naar man betænker, af hvilke heterogene Materier de ere sammensatte. Paa Landet bestaae de af Præsten, Godsejerens Fuldmægtig og een eller to Bønder. Godsejerens Fuldmægtig bekymrer sig ikke om Skolen, uden forsaavidt som den foraarsager Indtægt eller Udgivt; i sidste Tilfælde er han bestemt Opponent; Fæstebønderne ere stedse af Godsejerens eller hans Forvalters Mening. Er nu Præsten af anden Mening, saa er der 3 Stemmer mod een, og dermed er Sagen afgjort. Præsten, der allevegne ønskede at fremme Skolevæsenet, kan her ikke udrette det, han gjerne vilde. Skriver han til Directionen, saa faaer han maaskee det Svar: "Herr Pastoren gjør bedst i at conferere med Skolecommissionen in pleno og indberette dens Mening, da Directionen vil resolvere efter Omstændighederne." Naar Præsten har faaet dette Svar een Gang eller to Gange, saa tier han sikkerlig for Eftertiden, og dermed er hver Forbedring paa det Sted standset. Er der Selvejere eller andet Strøegods, saa ere Forstanderne ligesaavel af een Mening som hos Fæstebønderne; thi enhver Udgivt og Forandring bifalde de ikke. Hvor mange Ubehageligheder Geistligheden ɔ: Præsterne have havt, og hvor mange Krænkelser de have døjet for at indføre den indbyrdes Underviisning, er ubegribeligt; thi Forvaltere, Fuldmægtige og Godsejere selv have stridt drabeligen derimod. Overalt er det en mislig Sag med Commissioner, hvor deres Medlemmer ikke staae paa eet Kulturtrin og have een Interesse for at fremme den Sag, hvorfor Commissionen er anordnet. — Som det er paa Landet, saa er det vel ogsaa omtrent i Kjøbstæden. — Ønsket om en anden Bestyrelsesmaade af Skolevæsenet er billigt, og vi ville da snart komme fra Formalia, hvori vi nu saalænge have hængt, til Realia, og disse ere dog Hovedsagen.

Indenlandske Efterretninger.

I det nyeste Hefte af schlesv. holst. Provinzialberichte berettes, at det Sølvtheeservice,

som en stor Deel af St. Petri Menighed i Kjøbenhavn har foræret Dr. Kochen, er af 3000 Rbd. Værdie, og at Hovedstykket, Theemaskinen, veier 293 Lod. Den har den Indskrift: "Dem scheidenden Lehrer, Superintendenten Dr. Kochen, die zurückbleibenden Freunde aus der St. Petrigemeinde in Kopenhagen, am 3 Octbr. 1824." Ved Siden af denne Indskrift findes paa en Plade Givernes Navne.

Efter Anmeldelse i Adresseavisen fortsættes Underviisningen i Institutet for Metalarbeidere fra Mandagen den 3die October førstkommende, paa sædvanlig Tid, om Aftenen fra Kl. 8 til 10 for Metalarbeidere og nogle andre Professionister, hvem Underviisningen, der gives, kan være nyttig, og fra Kl. 6 til 8 for Liebhavere. Til nærmere Oplysning tjener, at af det, hvori der gives Underviisning, er Dreining det, der antages for at være meest passende for Liebhavere. For denne Underviisning betales 12 ß. Timen, som erlægges forud, for 40 Timer, med 5 Rbd. til Institutets Fond. Ved Institutet, paa store Kjøbmagergaden No. 66, erholdes speciellere Underretning.

Farver Tarliong i Aarhuus har undersøgt det af Hr. Deichmann & Comp. i Kjøbenhavn præparerede og omsendte Farvematerial til ægte mørkeblaat Linned, og offentlig bekjendtgjort Resultatet, hvorefter den Qvantitet, der udfordres til 1 Pd. Linnedgarn, indeholder $1\frac{1}{2}$ Lod stødt Blaasteen, 8 Lod bruunt Træe og iøvrigt Hvedeklid. Desuden er Massen prøvet til Farvning, og det har derunder viist sig, at Couleuren aldeles kan afvaskes saavel med Sæbe som med Lud, og bliver ukjendelig, naar Garnet blot udsættes enten for Solen eller Luften. Da tilmed dette Farvestof betales med 150 PCt over hvad det kan leveres til med passende Fordele for Producenten, saa har han ikke taget i Betænkning, med rene Ord at caracterisere dette Forhold. Undersøgelsen er anstillet med de Varer, Hr. Deichmann lader forhandle i Aarhuus, og for at Identiteten ikke skal kunne bestrides, og Andre kunne controllere mellem Varerne og de Guld og grønne Skove lovende trykte Sedler, som medfølge, har Hr. Tarliong forsynet sig med vedbørlig forseglede og betegnede Beholdninger. — Da Beskyldningen er saa bestemt, og Hr. Deichmann har Patent paa sine Udsalgsvarer, kan den ikke heller blive uændset, til nærmere forønsket Oplysning.

I Viborger Samler No. 105 læses følgende under (Indsendt.) Da mange Forældre i denne Tid foruroliges ved Rygter om de naturlige Børnekopper, var det meget at ønske: at man i Aviserne fik nogen tilforladelig Underretning om denne almeenvigtige Sag: om denne Sygdoms nye Historie i Vensyssel, hvormange der have været angrebne? hvormange døde? om nogen af disse have havt Vaccinerne? om det ogsaa have været de ægte, eller de blot have havt Attester? rc. rc. Alt dette var saa meget mere ønskeligt at see noget om paa Prent, som de mundtlige Rygter pleie frygtelig at forstørre og overdrive; og som den frygtelige Sygdom nu for kort siden ogsaa er udbrudt i Ikast Sogn i Hammerum Herred. — Paterfamilias.

Aalborg, d. 7 Septbr. I Løverdags Middag afbrændte et Vaaningshuus i Taaderup By, medens Gaardens Ejer var her i Byen. Ilden skal være opkommen ved Bagning. — Paa Oresunds Toldkammer clarerede den 3die September til Kl. 3 i Alt 231 Skibe, hvoraf 178 med Ballast, næsten lutter Engellændere, til Østersøen.

Den 5te September endtes den offentlige Examen paa Aalborg Cathedralskole med sædvanlig Høitidelighed. Ni Candidater dimitteredes til Universitetet, nemlig: 1) Morten Jelstrup, Søn af afg. Lieutenant Jelstrup til Ridemanns-Mølle. 2) Peder Koefoed, Søn af afg. Etatsraad og Stiftsphysicus Koefoed i Aalborg. 3) Jens Mogensen Schibbye, Søn af Gjæstgiver Schibbye i Ribe. 4) Andreas Peter Prior, Søn af Pastor Prior i Hundborg i Thy. 5) Hans Peter Rømer, Søn af afg. Pastor

Rømer i Hellevad. 6) Claus Gottlieb Nyeborg, Søn af Proprietair Nyeborg i Thye. 7) Martin Thomas Rübner, Søn af afg. Apotheker Rübner i Aalborg. 8) Gerhard Jacob Koefoed, Søn af afg. Etatsraad og Stiftsphysicus Koefoed i Aalborg; og 9) Jacob Sletting, Søn af Søekrigscommissair Sletting i Kjøbenhavn. Ti nye Disciple optoges. Skolen tæller nu i Alt 60 Disciple, nemlig 16 i fjerde, 16 i tredie, 13 i anden og 15 i første Classe.

Blandede Efterretninger.

Den afrikanske Orpheus.

Da Engellænderen Laing aflagde et Besøg hos Solima's Konge, fremkom en phantastisk klædt Neger med et Slags Guitar, og sang, i det han spilte paa dette Instrument, en ret vakker Sang. Han roste sig af, med sine Toner at kunne gjøre de Syge friske og tæmme vilde Dyr. Slanger maatte, naar han befalede det, dandse. Og virkelig kom snart paa hans Befaling en Slange skydende frem fra en Krog. Han forandrede Takten. "Du er for hurtig", sang han til den. "Hold inde! hils paa denne hvide Mand!" Slangen adlød. "Saa, dands nu!" tilraabte han den derpaa. "Thi see, der er ankommen en hvid Mand! Dands Slange! for dig er dette en lykkelig Dag!" Slangen hævede sig i Veiret, og gjorde en Mængde Bevægelser, som man neppe skulde have troet den i Stand til. Engellænderen undrede sig herover, og Afrikanerne glædede sig over, at en Sort kunde hos en hvid Mand opvække Forundring. Men er ogsaa alt dette sandt? Sandsynligviis var det en afrettet Slange.

Sangeren i Afrika.

Laing fortæller endvidere, at en Sanger ved dette Besøg fremtraadte til Ære for ham. Smykket med Skaller paa Albuerne og omkring Anklerne, spillede han ikke uden Smag og Hurtighed et Strenge-instrument af ret behagelige Toner. Derefter begyndtes et Slags Duet.

Han sang: "En hvid Mand er fra det Fjerne hidkommet over det salte Vand; en saadan Mand som Solima aldrig forhen har seet. Lader os ære ham; thi han kom, for at trykke den store Assana Yerra's (Kongens) Haand. Lader os ære Assana Yerra, og vise den hvide Mand, at Kongen er stor, at hans Folk elsker ham, fordi han er god." (Aldeles raae Negerhobe kunne disse Solimas, dersom den Sorte virkelig har sunget de foranførte Ord, ikke være. Der ere mange europæiske Digtere, som ikke synge saa smukt og fornuftigt!) Stemmer af Fruentimmer, som man dog endnu ikke saae, svarede, da han havde yttret sin Forundring over, ikke at see sine Fruentimmer komme frem: "Vi ere her, men frygte for den hvide Mand. Hans Blik kunde dræbe os, om vi saae paa ham. Kun Mændene tør see paa ham. Qvinder frygte for at skue ham." Sangeren beroligede dem: "Kommer, sagde han, og seer den hvide Mand. Hans Blik er vældigt, men han er god, og han kom her til Landet, for at gjøre os vel!" — "Saa ville vi da komme", sang de, og traadte ind. "Dog indhylle vi vore Ansigter, thi endnu aldrig tilforn saae vi nogen hvid Mand. Vi komme for at ære ham, og at synge for den store Assana-Yerra, den Mægtige i Krig, Yarradies tappre Broder, Helten." Det var 10 smukt klædte Fruentimmer, med Perlesnorer omkring Arme og Been, og hvis Haar var opsat med smaae Klokker. Sangeren sang til Kongens og hans Broders Berømmelse, hvorved Fruentimmerne faldt ind i Chor; men de skrege nu saa høit, at den Reisende hvert Øjeblik troede, at en Aare skulde springe.

(Z. f. d. el. W.)

Paafuglen var i Chevalleriets Tider ikke alene anseet for en udsøgt Delicatesse, men ogsaa som en Ret af en særegen festlig Høitidelighed. Efterat være stegt, blev den paa ny smykket med sine Fjedre, og en Fyrsvamp, dyppet i antændt Viinspiritus, blev puttet i dens Snabel. Naar den blev frembaaret paa store Festdage, var det et Signal for kjekke Riddere

til at gjøre Løfter om een eller anden ridderlig Daad "i Paafuglens og Damernes Nærværelse."

En Spurvehøg blev sædvanligen baaret af fornemme Damer, ligesom Falken i Fredstider stadigen fulgte Ridderen og Baronen. Godscroft fortæller, at da Marie af Lothringen førte Regentskabet i Skotland, krævede hun af Jarlen af Angus, at han skulde optage en kongelig Garnison i sin Borg, Tantallon. Han gav intet directe Svar, men som om han henvendte sig til en Duehøg, der sad paa hans Haandled, og som han under Dronningens Tale madede, udraabte han: "Satan sidder i den . . . ., hun vil aldrig blive mæt." Barclay klager over den almindelige og usømmelige Skik, at bringe Høge og Hunde i Kirkerne.

I Abendzeitung 1825, No. 62, fortælles, at Grev Brühl fra Skotland af er anmodet om Manuskriptet til Sørgespillet Der Paria af Michael Beer, for Sir Walter Scott, da denne store skotske Barde ønsker at oversætte samme og forplante det paa den engelske Scene.

Den fattige Fugl.

I Anledning af Spørgsmaalet: "Er Du Digter?"

Fuglen sig svinger mod Himmelens Bue,
Tolker sin Glæde af frydsvangre Bryst;
Aanden sig hæver fra jordiske Tue:
Synger sin Længsel, sin Smerte, sin Lyst.
Alt hvad er Ædelt og Herligt paa Jorden
Op mod det Høje sig hæver i Sang;
— Det er Naturens og Følelsens Orden —
Givet af Ham, fra hvem Aanden udsprang.

Drosselen fløiter i Lundenes Kroner,
Nattergal tryller i Midnattens Stund,
Aarle ved Morgengry Lærkesang toner
Medens end Tusinde hvile i Blund.

Liden Fugl sidder paa Qvisten og synger
Sagte og qvidrende, fattig men fro:
Lover og Ham som Alskabningen synger
Og som gav Fattig-Fugl nøisomme Bo.

Fattig — thi hvad er dens qvidrende Stemme
Vel, imod Sangerne hist udi Lund.
Fro — thi og denne ei Skaberen glemmer
Selv i den stille og sørgende Stund.
Men vil Du Fuglen paa Qvisten tiltale,
Nævne dens eensomme Qvid'ren for Sang,
Og den som Sanger for Mængden afmale,
Ty'r den til Busken hvorfra den udsvang.

E. Mülertz.

Kjøbenhavns Børs, den 13 Septbr. 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 209		
Species 211		
Specier solgtes til 12 Rbmk. $10\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	191	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$51\frac{3}{4}$	52 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	91	$91\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	$87\frac{1}{4}$	$87\frac{1}{2}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	103	$103\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	109	$109\frac{1}{2}$ i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	$99\frac{3}{4}$	100 Banco
Dito Dito Bmk. 4000	$99\frac{3}{4}$	100 Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$105\frac{1}{2}$	106 i Banco
4 pC. Dito nye	97	$97\frac{1}{2}$ i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler

3 pC. nye danske Oblig., 3 M. efter at samme ere udstædte, — L. Sterling. 1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Toogtyvende Aargang. No. 75.
I Etatsraad F. Thaarups Fraværelse redigeret af Chr. Thaarup.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 17 September 1825.

Danmarks Kæmpe-Eeg,

tilegnet

Hans Høihed Prinds Christian Frederik

den 18de September 1825.

Underdanigst

af

Peter Emil Becker,
første Lærer ved det Kongelige Opfostringshuus.

Taknemlighed mod den Høieste for de Velgjerninger, mit elskede Fødeland har nydt under Deres Høiheds berømmelige Forfædres Overherredømme; Følelse af det store Held, der blev Deres Høihed til Deel, at nedstamme fra en saa betydelig Række af udmærkede Ahner, og Beundring over Deres Høiheds varme Kjerlighed til Danmark og dets gode Konge, til Videnskaber og Kunster, til Alt, hvad der er stort og ædelt, aflokkede min fordringsløse Muse følgende svage Toner. Maatte de værdiges Deres Høiheds Opmærksomhed! Maatte de afgive et svagt Vidnesbyrd om den stolte Fryd, hvormed hver retsindet dansk Borger hilser Christians Fødselsdag!!

Der stander en Eeg paa vort Fødelands Grund,
Den største Man vel monne skue.
Den breder sin Krone fra Øresund,
Til Nordhavets skumklædte falske Grund
Og bortfjerner Farer, som true.

Dens Frugter nedfalde i Skagens Sand,
Omtaarnet af Kattegats Bølge;
Dens Frugter opsamles ved Elbens Strand;
Paa ringeste Ø Du finde dem kan,
Ei mægter dem Muldet at dølge.

I Grenene hænger saamangen Trophæe,
Hvor Saga sin Rune optegner.
Høit Guldharpen toner i Bladenes Læe,
Ja — Viisdommen boer hos det Undertræe,
Og Retfærd dets Stamme omhegner.

Den fire Aarhundreders Idræter saae,
Og end er den stedse den samme;
Thi Intet kan Tiden mod Egen formaae;
Nye Kræfter den monne bestandigen faae,
Aar styrke den ældgamle Stamme.

Den plantedes af en Herre saa prud,
Grev Christian kaldtes den Gjæve.
Med Danrigets Purpur beklædte ham Gud,
Og sendte ham saa i det Ærinde ud,
Om Danmark som Skytsaand at svæve.

Da knækte han ydmyg i Støvet ned,
Og bad for de kommende Dage:
"Uendelig, Gud! er din Kjerlighed,
"Lys over mit Afkom din høje Fred,
"At freidig' til Regnskab de drage!"

Og henrykt han hørte det Himmelord:
"Ei Øxen skal saare hiin Stamme!
"Frit sprede dens Krone sig skjøn og stor!
"Ei Ormen skal tære dens Saft i Jord!
"Ei Lynet dens Hjerterod ramme!"

Tidt Stormene suste med hvinende Brag
Mod Egen fra Gothernes Fjelde,
Og Lynene knittred' med vældige Slag,
Til Dag blev Natten og Nat blev til Dag
Saa ofte ved Voldsmandens Vælde; —

Men klippefast saae vi vort Undertræe staae,
Og Danmark fandt Lye i dets Skygge,
Orkanen ei kunde den Kæmpe nedslaae;
Med Hæder den monne sin Alder opnaae,
Ærværdig som Oldingens Smykke.

Saa bær da Din Krone, Du herlige Eeg,
Omstraalet af Himmelens Flamme!
Ei Enighed, Kjerlighed, Troskab bortveg,
Ei Danmarks Hjerter Dig nogentid sveg
Du Oldenburgs kronede Stamme!

Christian Fred'rik! gamle Danmarks
Ære!
Skjønne Green paa Danas Kæmpe-Eeg!
Skjalden i Dit Lye skal Harpen bære,
Sjunge seent: — "ak, Han fra Jorden
veg!!" —
Herligt Du den gamle Stamme pryder,
Rækker os en moden Frugt saa skjøn,
Medens Kjerlighedens Flamme tyder:
Held for Christian og Hans elskte Søn!

Kraftfuld staaer Du, Prinds! i Mandsdoms Alder,
Tæt omslynget af en Engel blid.
Kunst og Vid med Fadernavn Dig kalder,
Begge om Din Hæderskrands i Strid.
Danmark glad i Dig sin Ædling skuer,
Seer i Dig et Lys paa dunkle Stie.
Borgerflammen i vort Hjerte luer —
Kun Dit Held — Din Hæder ønske vi!!

Om Aarsagerne til lave Kornpriser.

(Slutning; see forr. No.)

Jeg feiler neppe naar jeg antager, at formedelst ovennævnte Brug af Kartoffelen spares, alene i Danmark, over 500,000 Tdr. Korn aarlig, som nu, tilligemed det Overskud, som hver dansk Agerdyrker, siden fuldendt Udskiftning, ved et bedre Landbrug, der paa de fleste Steder kan blive endnu langt bedre end det er, aarlig kan afhænde, gjør Danmarks Kornudførsel 1½ Mill. Tdr. Korn større end tilforn. Naar vi nu tænke os dette saaledes forholdsviis i de andre Kornlande, hvor Kartoffelens og Brakfrugters Dyrkning er endnu mere almindelig end hos os, hvilken uhyre Mængde Korn bliver da ikke aarlig tilovers? hvor ere Forraadshuse til at bevare det? hvor ere Munde til at fortære det? hvor skal det føres hen og naar ville Kornpriserne stige? Jeg kan ved denne Leilighed ikke andet end bemærke, at Dr. Jenners Opfindelse lod nogle tænkende Mænd frygte for Overbefolkning, som kunde Jorden ikke ernære et fordoblet Antal Mennesker, men Guds Finger, som det for nogle Aar siden var en Skam at tale om hos skikkelige Folk, og endnu større at mærke paa, mener jeg, har ladet sig skue klarlig ogsaa derved, at, ved Kartoffelens Forplantning og Dyrkning i Europa, saavelsom og ved den, noget før Vaccinationens Fremtræden, almindelige Bevægelse i agricultoriske Ideer, og Udbredelse af rigtigere Regler for Jordens Dyrkning, var Grundvolden lagt til den nuværende og tilkommende Overflødighed af Korn, og alting fuldkommen beredet til at Jorden kunde modtage og rigeligen ernære 1000 Gange saa mange Mennesker som nu, ja langt derover, indtil et Antal,

hvis Grændse ingen Dødelig skal kjende. Kartoffelen virker desuden ogsaa til Overflod af Næringsmidler derved, at den som Brakfrugt gjør Jorden mere beqvem til Sæd, og som Foderurt gjør det let for Agerdyrkeren at forøge sin Qvægbesætning, og følgelig skaffer mere og bedre Gjødskning og stedse rigere Kornafgrøder, som vi med Sikkerhed kunne forvente, saalænge

5.) Almindelig Fred tillader Agerdyrkeren at arbeide med Ploug og Spade, og talrige Krigshære ikke drage fra Land til Land og ødelægge Flidens og Vindskibelighedens Frugter. Naar Krigen atter skal svinge sit blodige Sværd over Europa, kjender Gud alene; men vi vide, at Fredens Overflod og Godtkjøb staaer i bestemt Modsætning til Krigens Mangel og Dyrtid. Saa ofte der i de senere Aar haver viist sig meer eller mindre Udsigt til Forandring i de europæiske Staters fredelige Forholde, have Kornpriserne ogsaa strax hævet sig i Holland og andre Steder, hvilket de sidste Stormes og Høivandes Ødelæggelser ikke kunde udrette — men de dalede igjen ligesaa hastig som de tomme Krigsskyer atter droge bort.

6.) Prohibitivsystemet eller Kornlovene i Engelland, Frankrig, Spanien og Portugal har skadet Danmarks Kornhandel saare meget, og bidraget ikke lidet til lave Kornpriser i Landene omkring Østersøen; men fornemmelig lider Danmark ved den høje Told og høje Afgift, som i Norge skal svares af dansk Korn og danske Skibe. Skal dette vedblive, da vil Danmarks bedste Skibsfart og Handel snart være forbi, fordi Kjøbmanden, formedelst de høje Skibsafgifter og de lave Priser paa vort Udførselsproduct, der neppe kunne dække Skibsafgifterne til egne og

fremmede, vil blive nødt til at lade sine Skibe fare under fremmed Flag og for fremmed Regning, hvis han ikke vil enten lade dem forraadne i Havnen, eller aldeles tabe den liden Rest af Formue, som nogle Enkelte af dem endnu maaskee har tilbage; men naar nu Danmarks Korn, for Tiden dets eneste Rigdom, ligesaalidt som dets Kampestene, kan afsættes til Fremmede for Guld og Sølv, for Jern og Salt og andre Varer, hvorledes er da den Grund, paa hvilken Rigets Pengebank er funderet? og hvad bliver saa Følgen for Folk og Stat? Sandeligen, Man har vel Grund til at spørge: er det ikke høj Tid, at der tænkes paa Midler til Redning og Frelse? thi er Faren ikke stor? og nærmere end mange ville troe?

7.) Hertil kommer endnu de europæiske Regjeringers Pengetrang, som har givet Anledning til de høie Afgifter og trykkende Paalæg, hvormed Folkene nu betynges. For at kunne udrede disse Afgifter har Landmanden med fordoblet Flid maattet kaste sig paa Kornavlen, drevet flere af sine Jorder end ellers, ryddet, brakket og merglet, ifølge den ganske rigtige Bondesætning: jo mindre det koster, des mere maa vi have at sælge, hvis vi ville tænke at rede for os; og saaledes har Pengetrang forøget Kornproductionen og derved bidraget til Overflødighed og lave Kornpriser. Men disse bleve ikke lave, fordi Kjøberne manglede Penge til derfor at kjøbe Livets første Fornødenhed, hvilket aldeles ugrundet har været anført som Aarsag. Til Beviis herfor anføres Kornpriserne i Engelland, hvor Guldet og Sølvet nu synes at ville concentrere sig. Hvor stor Pengeoverflødighed der end er, saa tør jeg dog antage, at dersom Kornindførselen, fra begge Continenter, til Engelland, blev frigivet, vilde Kornets Priis der ikke blive stort højere end i Norge og hos os, men vel det Dobbelte af hvad den nu er, som alligevel blev en lav Priis, i Forhold til andre Fornødenheder. Engelland vil derfor aldrig ophæve sine Kornlove, thi det kan brødføde sig selv, saasnart den aarlige Høst blot er almindelig god. Er den mindre god, vil den Fattige nære sig ved Kartofler; men skulde dets egen Kornproduction alligevel være utilstrækkelig, behøver det blot, for en kort Tid, at aabne sine Havne, og strax oversvømmes det af Europas og Nordamericas Kornforraad.

8.) Endelig bliver endnu at anføre som Aarsag til lave Kornpriser, flere paa hinanden følgende frugtbare og kornrige Aar. Siden 1816, da idelig Regn og koldt og tidligt Efteraar fordærvede Sæden, har der ikke været Misvext i Europa, et enkelt District undtaget. Desaarsag ere ogsaa Kornpriserne siden 1817 efterhaanden dalede fra 8 a 10 Species til 1½ a 1¾ for en Tønde Hvede, og om de skulle falde endnu dybere eller forbedre sig lidet, vil for en stor Deel komme an paa Høstens Beskaffenhed i de mere befolkede Lande. Men den Forbedring i Kornpriserne, som et enkelt Aars Misvext i nogle Egne foraarsager, er kun af kort Varighed. Misvext flere Aar i Rad er usandsynlig, og følgelig vil der endnu i lang Tid være Overflødighed af Korn, — dersom de Aarsager, jeg har angivet, ere de rigtige — fordi Virkningen kan ikke ophøre, før Aarsagen ophører. Men Overflødighed af Korn er Skyld i lave Kornpriser; men lave Kornpriser vil nøde den danske Stat og Folk til andre Midler og andre Forholdsregler. Hvilke ere disse? — det var ønskeligt at nogen

vilde sige os dem, og endnu ønskeligere, at de strax maatte anvendes!

Landbye, d. 30 Juli 1825.

Akkermann.

Indenlandske Efterretninger.

Een af de skjønneste Ejendomme i Omegnen af Kjøbenhavn, Lykkesholm kaldet, beliggende paa Frederiksberg Mark, er d. 13de Septbr. ved fjerde Auction bleven solgt for 14,990 Rbd. S., uagtet Ejendommen er assureret for omtrent 26,000 Rbd. S. og de indestaaende Prioriteter beløbe sig til 15,000 Rbd. S. Til den overordentlig skjønne Bygning, som Skibsbygmester Hummel i sin Tid lod opføre, høre 80 Tønder Land og en fortræffelig Have. I Aaret 1810, da der kun hørte 40 Tdr. til Stedet, var der budet for samme 22,000 Rd. D. C. Vel ere Afgiverne af Jorderne 3,330 Lispund Hø, og Skatterne omtrent 300 Rbd. S. aarligen, men ei at tale om, at der kan slaaes maaskee endnu halv saa meget Hø paa Jorderne, saa kan der ogsaa haves rigelig Græsning derpaa for 30 Køer, hvis Melk, saa nær ved Hovedstaden, let kan afsættes. Sært nok, at i Tider, hvor der klages saa meget over Mangel paa Næringsveie, ikke findes flere Kjøbere til en saadan Ejendom.

I Mandags blev det ny Kongel. Capel i Roskilde Kirke høitideligen indviet. Hs. Høiærværdighed Biskop Münter holdt ved denne Leilighed en Tale, og en Cantate af Hr. Confessionarius Liebenberg blev afsjungen. Denne Kongebegravelse omtaler Cancellieraad Behrmann i sin Beskrivelse over Roskilde Domkirke paa følgende Maade: "Endnu maa vi, førend vi forlade Kirken, omtale det ny eller Christian VIIdes Capel. Kongens første Hofbygmester, Prof. L. F. Harsdorf, har udkastet Planen til samme. Det er bygget i den simple, ædle, antike Smag, som udmærker hans andre Værker. Endogsaa Udlændinge rose den med Majestæt forbundne Simpelhed, der hersker i dette de danske Kongers tilkommende Hvilested. Det er et Mausoleum, som Folkets Kjerlighed paa en værdig Maade har begyndt at opreise en elsket Konges Aske. Endog det simple Muurarbeide røber Smag og Kundskab."

Odense, d. 13 Septbr. Den offentlige Examen i Odense Cathedralskole for i Aar begyndte i Mandags og varer til Fredagen den 23 dennes. Det udgivne Indbydelsesskrift til samme er af Hr. Adjunct J. Krag og indeholder Spicilegium Observationum in Culicem, carmen Virgilianum. Translocationen foretages paa Gymnasiets Auditorium Mandagen den 3 Octbr. Kl. 10 Formiddag. De Candidater, som i Aar skulle dimitteres til Universitetet, ere følgende: 1) C. Fr. F. Opitius; 2) L. Fr. Krag; 3) P. Fr. Hansen; 4) Tob. And. Frid. Paulsen; 5) L. A. Fr. Rasmussen; 6) J. El. Rasmussen og 7) Fr. Andr. Hansen; de 6 første Alle fra Odense og den sidste fra Skebye i Fyen. — Den ubekjendte Dame, som før er ommeldt, har nu faaet Logis paa Raadhuset i Svendborg, hvorfra hun i disse Dage skulde transporteres til Kjøbenhavn, hvor hendes Meriter endnu skinne bedre end her. Hun opholdt sig egentlig i Skaarupøer, hvor hun først var landet, og gav et Bal for over 30 Indbudne af Omegnen. For nogle Aar siden skal hun have spillet Comoedie i Svendborg under Navn af Jomfrue Bombasin. Efter Forlydende circulerer der en Subskriptionsplan paa en Samling af de om hende meest bekjendte Anecdoter, som sikkert ville have Interesse. — Af Fremmede have vi her i denne Tid havt Besøg af en Mand, der sælger Metal-Skrivepenne. De, Anmelderen har seet, svarede ikke til Beskrivelsen, og stode langt under de kjøbenhavnske Staalpenne i sin Tid, der dog heller aldrig fortrængte vore almindelige Pennefjære, som lade sig skjære efter enhver Haand, og vel præparerede gjøre godt Gavn i Forhold til hvad de koste. En Anden, som har gaaet omkring og solgt Magnetstaal, er almindelig bekjendt under Navn af "den hvide Mand." Han har rødlige Øine og hvidt Haar og udgiver sig for at være født i Afrika m. m. Uagtet han

ikke heller skal kunne see, veed han dog uden Hjelp godt at finde Vei til Folks Huse.

(Hempels Av.)

Aarhuus, d. 13 Septbr. I Gaar begyndte den offentlige Examen i Cathedralskolen, hvortil Indbydelsesskriftet, der afhandlede Vigtigheden af Forældres og Læreres forenede Bestræbelser, hvis den i de lærde Skoler studerende Yngling skal opnaae sin Bestemmelse, var forfattet af Hr. Overlærer Blache. Til Universitetet dimitteredes i Aar følgende Candidater: Fr. Chr. Bocatius, J. Tørsleff, S. G. Studsgaard, L. M. Hald, J. C. Schousboe og P. S. Schousboe.

At vi i Anledning af Hr. Tarlion's ugrundede og usandfærdige Udsagn, hvoraf et Uddrag har været meddeelt i Kjøbenhavns Skilderie No. 74, have seet os nødte til at sagsøge ham, bekjendtgjøres herved, istedetfor alt andet Svar, foreløbigen.

Kjøbenhavn, d. 14 September 1825.

P. Chr. Deichmann & Comp.

Blandede Efterretninger.

De russiske Damer, bedømte af Engellændere.

Dr. Clarke, der gjorde sin Reise i Rusland under Keiser Pauls Regjering, og som forresten siger alt optænkeligt ondt om Russerne, taler dog kun med Beundring om deres Fruentimmer. Han finder dem aldeles skjønne og af deilig Figur, og beskriver dem, som om de hørte til en ganske anden Menneskerace end Mændene. Forresten er det at bemærke, at Clarke hverken forstod eller talte Landets Sprog. Dr. Lyall derimod, som i lang Tid har boet i Rusland, kjender Sproget paa det fuldkomneste, og i saa mange Henseender besidder de Egenskaber, der behøves for at bedømme et fremmed Folk — denne Dr. Lyall altsaa fortæller, og synes derved just ikke at være saa synderlig galant, at han efter Ansigtstrækkene aldrig rigtigen har kunnet adskille begge Kjøn i dette Land, og at,

om han end hos begge har fundet ret smukke Træk, saa har han dog ogsaa ofte seet rene Karikaturer. Den Artikel han om Skjønheden meddeler er komisk nok. "Det smukke Kjøns Hovedstudium, siger han, bestaaer i, at spise og sove saa meget, at det i Tide vinder en vis Trivelighed, som ofte endog overskrider Skrankerne for den saakaldte Corpulents, og just da bliver betragtet som en tillokkende Ynde. Ved Synet af saadant et Fruentimmer, som næsten kvæles i sit eget Fedt og kun med Møje kan bevæge sig, udstøder sædvanligviis den ringere Klasse af Folket et Beundringens Udraab: "Ej! hvor hun er fed og deilig! Gud være med hende!" Næsten alle besmøre og besmudse de Ansigtet med Sminke, ja selv Bønderkonerne male Kinderne røde, og de sorte Tænder blive hos Fruer af de højere Stænder anseete for en stor Skjønhed.

(Af Unterhaltungsblätter für Welt- und Menschenkunde. No. 5.)

Voltaires Værker udkomme nu i Paris hos Didot, trykte med Lettere, for hvilke han har vundet Prisen ved Udstillingen i Louvre. Ogsaa Rousseaus Værker skulle udkomme paa samme Maade.

Det brittiske Museum tilkjøber sig nu en Samling af orientalske Mynter, Manuskripter og Oldsager for 7,500 Pd. St. (35,000 Rbdlr. Sølv). Adskillige babylonske Mursteen med Piilskrift vurderes for 50 Pd. St. Stykket.

Et Bevis paa Konstflidens og Velstandens mageløse Fremskridt i Engelland er Staden Glasgow. Denne, som i Aaret 1707 kun havde 14,000 Indbyggere, tæller nu 150,000. I Aaret 1725 anlagdes der den første Cambrik-, Mousselin- og Batist-Fabrik, og 1733 saaes den første Kjøbmandsequipage. — 1825 findes der 54 Bomuldspinderier med 2,800 Væverstole, som drives ved Menneskehænder, 18 Cattuntrykkerier, som arbeide med Dampmaskiner, og ligesaa mange, der ved Hjelp af Valtser, trykke vævede Tøjer. De sidste levere dagligen 100,000 Yards uglættede og 28,000 Yards glættede Varer.

For at gjøre Paris til en Søhavn, d. e. for at gjøre Seinen paa en saadan Maade seilbar, at de store Handelsskibe, der ankomme fra Amerika til Havre-de-Grace, kunne seile op lige til Paris, foreslaaer man, at bygge en Canal, der gjennemskjærer de mange Bugter, den danner i sit Løb, og anlægge den i muligste lige Retning. Længden af denne Canal vil udgjøre 16,250 Toiser, og Bekostningen beløbe sig til 4,500,000 Franker, derimod vil den aarlige Indtægt kunne anslaaes til 1 Mill. Fr. Strækningen fra Rouen til Paris, der nu udgjør til Vands 121,000 Toiser, vilde derved formindskes til 98,000 Toiser.

I Unterhaltungsblätter für Welt- und Menschenkunde, April d. A., fortælles, at det ældste Skib, der nu er til, er et dansk, Enhjørningen kaldet. Det fører 75 Canoner og blev bygt 1662, 1664 og 1667. Det er kun tre Gange blevet repareret, seiler meget godt, og er istand til, endog at kunne udholde endnu et Krigstog!

I det Kongel. Bibliothek i Stockholm findes et ligesaa mærkværdigt som overordentligt Manuskript, Codex giganteus kaldet. Det blev i Trediveaarskrigen fundet i et Benedictinerkloster i Prag, og, efter den svenske Rigskantlers Befaling, bragt til Stokholm. Det er sex Fod langt, sex Fod bredt og indbefatter, foruden Vulgata, Josephi jødiske Oldsager, Isidor af

Siciliens Originer, Böhmens Krøniker og en lang Afhandling om Magien, med en broget græsselig Djævlesigur.

Kjøbenhavns Børs, den 16 Septbr. 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 210		
Species 212		
Specier solgtes til 12 Rbmk. $11\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	192	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$51\frac{3}{4}$	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	92	$92\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	88	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	103	$103\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	$109\frac{1}{4}$	$109\frac{3}{4}$ i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	100	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	100	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$105\frac{1}{2}$	106 i Banco
4 pC. Dito nye	$97\frac{1}{2}$	98 i Banco
Asiatiske Actier	$89\frac{1}{2}$	90 i Sedler

3 pC. nye danske Oblig., 3 M. efter at samme ere udstædte, — L. Sterling. 1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

I Anledning af Pastor Grundtvigs uværdige Angreb paa Professor Clausen, lod en stor Deel af dennes nuværende og forhenværende Tilhørere ham ved 3 Cand. Theolog. og 3 Studios. Theol. overrække følgende Adresse:

Til Hr. Professor Theologiæ og Dr. H. N. Clausen.

Med den meest levende Uvillie og Smerte have vi læst de bittre og krænkende Beskyldninger, som Hr. Pastor Grundtvig har ladet sig henrive til mod Deres Høiærværdighed, i Anledning af Deres nyeste Skrivt: "Catholicismens og Protestantismens Kirkeforfatning, Lære og Ritus." Han angriber deels den Maade, hvorpaa Deres Høiærværdighed construerer Begrebet om en protestantisk kristelig Kirke: deels Deres exegetiske Grundprinciper: deels Deres Forklaring af Præste-Eeden. Hvad det første Punct angaaer, da aander Deres hele Skrivt, ligesom alle Deres Forelæsninger, den dybeste Ærefrygt for Kristi guddommelige Person, forenet med de

reneste Begreber om ham. Desuagtet tillader Grundtvig sig at paastaae, at Deres Kristus er en aldeles luftig, døvstum, magtesløs, upersonlig Person. De antager derhos den hellige Skrivt for at være Kristendommens sidste Grundkilde, og formener, at Symbolernes rette Auctoritæt maae udledes af Skrivtens, og at Symbolernes Aand, mere end deres Bogstav, bliver Norm for Skrivtfortolkningen. Derimod gaaer Grundtvig overalt tilbage til den apostoliske Troesbekjendelse, som sidste Kilde, og som eneste Fortolkningsregel, beseglet med Kirkens guddommelige Vidnesbyrd. Hvad dernæst det andet Punct angaaer, da antager Deres Høiærværdighed, at Bibelen kun kan fortolkes ved Hjelp af philologisk og philosophisk Kundskab, forenet med sund Tænkning. Uagtet dette maatte synes indlysende for Enhver, finder dog Grundtvig, at Bibelens Auctoritæt som guddommelig Aabenbaring derved aldeles tilintetgjøres. Hvad endelig det tredie Punct angaaer, da paastaaer De, at i Præste-Eeden i den danske Kirke Intet er bleven bestemt om Forholdet mellem den Hellige Skrivt og Symbolerne, og at denne Ubestemthed er forsætlig og velbetænkt for ikke at paalægge Samvittigheden ængstende Baand. I denne, som os synes, aldeles rigtige Anskuelse, finder Pastor Grundtvig jesuitisk Forbeholdenhed, og stræber at tvinge en anden Mening ind i Eeden, en Mening, som kun blind og mystisk Tro kan antage og opfylde.

Vi ere ved Pastor Grundtvigs Skrivt, kaldet Kirkens Gjenmæle, ingenlunde blevne overbeviiste om Urigtigheden af Deres Høiærværdigheds Meninger. Men selv om han havde havt Ret, vilde vi ved denne Meningsforskjellighed ingenlunde have troet ham berettiget til den Paastand: "at Deres Høiærværdighed var en falsk Lærer, "der stræbte at forvirre og forføre Menigheden, "samt undergrave Kirken." Endnu mindre til den Beskyldning: "at De stod i Spidsen for den "kristelige Kirkes Fjender og Guds Ords For-"agtere i Landet." Nu vide vi, at den, som er vred paa sin Broder uden Skyld, skal være skyldig for Dommen: og hvo, som siger til sin Broder: Raka! skal være skyldig for Raadet: men hvo, som siger: Du Daare! skal være skyldig til Helvedes Ild. (Math. 5, 22.) Vi ville overlade til Pastor Grundtvigs Samvittighed at gjøre Anvendelsen af hans Herre og Mesters Ord paa sig selv, og ikke dømme den Gjerning, der dømmer sig selv. Men da hver den, som med kristeligt Sind elsker Fred og Sagtmodighed, maae føle sig haardelig krænket, naar han uformodentligen og uforskyldt indvikles i bitter og hadefuld Strid, saa kunne vi ikke tvivle om, at jo Deres Høiærværdighed maa være bleven dybt indigneret ved Pastor Grundtvigs høist krænkende Angreb. I det vi Underskrevne bevidne Dem, som vor høitagtede og elskede Lærer, vor inderlige Deeltagelse heri, skylde vi derhos at tilføie: at vi altid have følt os fuldkommen tilfredsstillede ved Deres Bestræbelser for hos os at vække og nære den samme kristelig lyse Aand, som hersker i Dem selv og Deres Skrivt: at vi ere overbeviiste om, at naar Grundtvig i hele Kirkens Navn forkjættrer Dem, deler han denne Anmasselse kun med i det høieste nogle faa Individuer, hvis Dom ingenlunde er den almindelige Kirkes; men at hans Fremfærd ikke hos os, og neppe hos nogen Retsindig og Oplyst, har formaaet i ringeste Maade at svække den Høiagtelse og Kjærlighed, hvoraf vi føle os gjennemtrængte mod Deres Høiærværdighed.

Vi ønske, at Himlen vil forlene Dem Kraft og Sagtmod til at bestaae i den, af Dem ikke fremkaldte Strid, og lægge sin Velsignelse til Deres Bestræbelser, at de maae bære Frugter til den sande protestantiske Kristendoms Befæstning og Udbredelse.

Kjøbenhavn, d. 11te September 1825.

Underskreven af 88 theologiske Candidater og Studenter.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 76.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 20 September 1825.

Søllerød, d. 10 September 1825.

(Fortsættelse af Kbhvns. nyeste Skilderie No. 60.)

Nej, kjere Trp.! Jeg vil for Fremtiden ikke kritikakle de Forfattere, der opvarte Læserne med en eller anden liden Usandhed, thi jeg finder mig selv i Brøden. Jeg forglemte den gyldne Regel: non jurare in verba magistri. Man sagde mig nemlig, at her i Hospitalet fandtes p. t. 4 Koner og 4 Mænd, men heraf er blot Halvdelen Sandhed; thi der fandtes, da jeg skrev (d. 4 Juli), 6 Koner og 4 Mænd *). Ad vocem Hospital, kan jeg ikke forbigaae, at expectorere mig over den qvindelige Overdaadighed. Drift til at behage ligger i Qvindens Natur; den findes hos Hyrdepigen i Hytten, som hos Grevinden ved Toilettet, og da nu Pynt, eller legemlig Decoration, er, efter Kjønnets vrange Formening, hertil det vigtigste Bidrag, og da Mængden vurderer Personen efter Flitterstadsens større eller mindre Kostbarhed, saa har jeg, til min Harmelse, seet, at denne, oprindeligen ædle, Drift ofte misbruges eller udskejer her i Landsbyen og Sognet. Saaledes finder man ved Ligbegjængelser og Barnedaab og Bryllupshoitideligheder mange Koner og Piger klædte, ikke i hjemmegjorte, durable Tøjer, men — i Silke, og bebræmmede med Kniplinger. Herre Gud! hvorlænge skal da Sydlændernes Orme spinde og arbeide for de sjællandske Bønderpiger? — "Men denne Passiar", siger Du, "berører jo ikke Hospitalet?" Jo! nu kommer det. Hvis min Ubetydeligheds Ønske kunde vorde et Lovbud, da skulde det vel tillades Enhver, at indsvøbe eller indpakke sit Legeme i Silketøjer og at udstaffere det med de, fra Udlandet sig skrivende, Kniplinger, dog imod at hver Person, der fandt sig besjelet af slig honet kandestøberisk Ambition, skulde for Tilladelsen erlægge en aarlig Afgivt til Hospitalet, af i det mindste 20 Rigsbankdaler.

Denne Indretning vilde jo blive velgjørende for den milde Stiftelse og kildrende for den

*) Om dette Hospital mere Efterretning i Gliemanns Beskrivelse over Kjøbenhavns Amt, 1821. S. 279.

Paagjeldendes Forfængelighed, der da kunne sige: so ein Mann bin ich!, og blev den ingen Indtægtskilde for Hospitalet, saa blev den det for den indenlandske Industrie.

I mit forrige omtalte jeg vor Pastor loci som en heldig Oversætter af Virgil's Georgica; men jeg forglemte at melde Noget om hans end ypperligere, med egne Anmærkninger forsynede, Fordanskning af Columella de re rustica. Dette vist nok vigtige, og med mange Vanskeligheder forbundne, Product, leverede han i Aaret 1806, da han var Præst ved Søe-Etaten.

Columella er, som Oversætteren rigtigt bemærker, blandt alle romerske Landoekonomer, den skjønneste og meest veltalende (Brevskriveren troer, efter den Smule Kjendskab han har til Latiens Sprog, at Cicero, hvis han havde skrevet Afhandlingen de re rustica, da havde skrevet den som Columella) og uudtømmelig rig paa forskjellige Ord til at udtrykke den samme Ting; saa jeg sander med Hr. F., at det ikke turde være afvejen, hvis man læste, i det mindste nogle af hans Bøger i Skolerne, helst da de afhandle Meget, der slaaer ind i det daglige Liv, og da han yder moxen mere Nytte end de Forfattere, der blot have skrevet om Krige, Mytterie og Staters Undergang. — Item forglemte jeg, under Søllerøds Sogn at anføre Strandmøllen, samt at ikke hele Orholm, men blot en liden Deel deraf hører til Sognet. — Efter saaledes, med et Par Berigtigelser, at have suppleret min forrige Epistel, stod vel i min Magt hermed at sige: dixi, men da ingen presserende Forretninger trykke mig, saa vil jeg endnu hjemsøge Dig med nogle Linier, dem jeg overlader til Dig at betragte som et Postscrip-

tum, eller som Fyldekalk, eller for hvadsomhelst Dig lyster.

Et herligt Middel til at befordre de omskrevne, her i Gang værende, Svømmeøvelser, er opfundet af selve Skoledrengene. Det bestaaer af tvende Sivknipper, der, sammenbundne, anbringes under Brystet af de Svømmende. Dets Virkninger bestaaer i a) at de hæves i Vandet, og b) at de lære Bevægelsen taktmæssig. En Svømmebroe er og siden mit Sidste bleven anskaffet. Den har en Længde af circa 6 Alen, og allerede der, hvor den er anbragt, er Søens Dybde fire Alen.

De nu forhaanden værende mørke Aftener have til Følge, at Besøgene fra Residentsen ere i Aftagende, ligesom og Rygtet, at nogle Slaver ere undvegne, har standset adskillige af Egnens Beboere i deres Spadseretoure i Skoven ved Aftenstider; dog vedbliver jeg min vanlige Gang.

— ultra
Terminum curis vagor expeditus.

Ogsaa mindes jeg ved det neddrattende Løv og de guultoppede Træer om at Tiden nærmer sig, da man kan synge

Vides ut alta stet nive candidum
Soracte, nec jam sustineant onus
Sylvæ laborantes, geluque
Flumina constiterint acuto.

og at Dagen snart er forhaanden:

Da jeg paa Nærums skjønne Bakke ej
For denne Sinde mere nyde kan
Det Skuespil, der fylder følsom Sjæl
Med hellig Andagt og Ærbødighed
Mod Ham, som skabte Solen. Her jeg stod
Og i dens Brudgomspragt den saae fremtræde,

Og følde Menneskets saa dybe Afmagt,
Og tabte mig i Tanken om det Væsen,
Hvis Kraft og Storhed Ingen maale kan,
Og paa Hvis Godhed man ei øiner Grændser,
Thi Det er idel, idel Kjerlighed.
Jeg Engens Blomster saae at leve op
Paa nyt ved Straalerne; nu tændtes og
Et Glimt, der fyldte mig med Ahnelse,
At ei mit Støv hensmuldret ligge skal. —

Da jeg for denne Sinde ikke kan,
Naar Aftenstjernen venligt ad mig vinker
Til lave Skovhuus gaae og tale med
Den Gamle *), som passeret er de fire
Af Snese Aar, og lade mig fortælle
De Snese Gange: Han en Dotter har,
Der boer i Kjøbenhavn og lever i
Et kjerligt Ægteskab; at hendes Mand
Kan sye saa pene Sko til pene Fod;
Og at han, naar Kartoflerne ret modnes,
Fra snevre Ager sender Svigersønnen
En Skjeppe, stundom to. — Vist nok en Gave
Der større er, end naar den Mægtige
Gulddaaser skjænker til Klienter hen;
Ja! det er Hjertet, som Værdien sætter
Paa ringe Skjerv, der ofte Vægten bøjer,
Naar selv Dukaten og de blanke Kroner,
Der kastes hen med Bram og Skryderi
Blot tynge Vægten som en Gaasefjær. —

*) Hans Nielsen, Skovløber, 84 Aar gammel, der med en gammel Kone lever af sin Løn, 12 Rbdlr. aarlig, en liden Ager, en Ko, Indtægten af 2de Favne Fagotbrænde, og de enkelte Skillinger ham forundes af de Lysttourende for varmt Vand og Fløde.

Da jeg for denne Sinde ikke mere
Ved skjønne Dyrøds Kilde *) sidde kan,
Og see hvor Maanen speiler sig i Søen,
Mens Nattergalen kjelne Triller slaaer
Og stolte Landsbykirke for mig staaer,
Og Faarene paa Præstens Bakke græsse,
Og hvor min hele Sjel sig føler fri,
Hvor Alt, hvor Alt for mig er Harmoni. —
Da jeg for denne Sinde ikke mere
Skal høre Klokkens hule Bedeslag,
Der os fortælle, Dagens Dont er endt,
Og at man Nattens Komme snart kan vente,
Da Gjæs og Ænder valtre hjem fra Kjæret,
Og i Naturen hersker idel Taushed. —

Ja snart jeg maa til gamle Hafnia,
Til al dens Tummel og til Ovnen tye,
Hvor jeg i vanlig, stille Ro vil see
Mig om i gamle Krøniker, og med
Min Euler grandske Tallenes Natur.
Thi Aftenssmauser har jeg sagt Farvel;
I Assembleer jeg ei figurerer,
Og ei Bajasers Fagter mere yde
Mig mindste Moro, heller, kjære Trp.,

Vil jeg møde Dig i vor gamle Klub, hvor vi, hvis vi ikke støde paa gamle Venner, dog ere sikkre paa at træffe Politi-, Borger- og Huusvennen, eller hvad andet Godt, hvormed M. kan og vil opvarte os. V. & f.

*) Ligefor Kilden ud mod Søen er i disse Dage blevet anbragt malede Bænke og et Stakit, paa Hr. Fabricii Bekostning, der har bygget et nydeligt og smagfuldt Lyststed strax ved Kilden.

Om de ædle Metaller.

"Man regner, siger Rubichon i hans Værk: De l'Angleterre, Paris 1819, at Brasilien og Peru, siden hundrede Aar, aarligen levere Europa af Guld og Sølv 100 Millioner, hvoraf 70 Mill. gaae til Indien og China, hvor man betjener sig af disse Metaller til mangehaande Brug. Af de øvrige 30 Mill. forbruges en meget betydelig Deel til Guld- og Sølvarbeide; en vis Deel, som imidlertid ikke er saa betydelig, anvendes til de rede Penges Forøgelse og bevirker maaskee derved den nominelle Fordyrelse af Varerne, endog af dem, der ikke have formeret sig. En anden, meget stærkere Grund til Prisernes Stigen eller Falden ligger i de oeconomiske Forhold selv. Jo mere en Stat tiltager i Rigdom, desto mere stige Varerne i Prisen, og jo mere den forarmes, desto dyrere blive de. I den Stat, som er bleven rigere, giver det samme Arbeid en større Andeel i Livets Ejendomme; den Arbeider, som i Engelland fik 1715 dagligen saa mange Penge, at han kunde kjøbe derfor 10 Pund Hvedebrød, fik i Aaret 1750, 12 Pund; i Aaret 1790, 16 Pund, og i Aaret 1813 endeligen 24 Pund, og saaledes giver ethvert Slags Arbeide, nedstigende til det, som aldeles intet Talent kræver, og opstigende til det, der fordrer de største Studier, en dobbelt, trefold og endnu højere Vinding af Livets reelle Besiddelser. Hvad det rede Guld og Sølv angaaer, saa bliver det ikke allene af een og samme Stat hyppigen og gjentagne Gange ompræget, men, ved Vexelcoursens lave Standpunkt, gaae altid mange rede Penge ud af det Land, til hvilket der sælges mere end der kjøbes der, og det er fordeelagtigt at ompræge det i egne Mynter. Naar f. Ex. Coursen i Paris staaer 18 Franker hvert Pund Sterling, saa kan Mønten til denne lave Priis indkjøbe engelske Guineer og med stor Fordeel ompræge dem i franske Louisd'or. Dette skete virkeligen fra 1810 til 13, og i Aaret 1817 til 18 atter med de engelske Souverainsd'or og en Deel af de franske Sølvpenge bleve prægede til spanske Piastre. Omtrent det samme skete i andre Epocher i Engelland; navnligen mellem 1814 og 1817, da af 20 Frankstykker, der kunde faaes for godt Kjøb i London, prægedes for 85 Millioner Souverainsd'or etc. Douaneregisterne gjøre intet bekjendt angaaende denne Guldets og Sølvets bestandige Vandring; fordi deri kun Indførslen, ikke Udførslen, som skeer hemmeligen, anføres. — Hvad skal man nu sige, vedbliver Forfatteren, om den af Hr. Necker i sin Tid bekjendtgjorte Beregning over Frankrigs offentlige og private Rigdom, der støtter sig paa den Forudsætning, at to Milliarder og 200 Millioner Fr. i rede Guld og Sølv circulere i Frankrig? Hvad om den Pathos, hvormed han yttrede sig angaaende Gjerrigheden af de Rige, der efterhaanden skulde have begravet Guldet og gjort det sjeldent? Dette Menneske, der taler om Finanzer og Statsforvaltning omtrent paa samme Maade som Sganarell om Medicin, hentede Beviset for saadanne Paastande af Møntens Registere, ansaae 300 Mill. for tabte, og tænkte ikke paa, at i de 80 Aar, for hvilke han sammenregnede de prægede Mynter, mange Guld- og Sølvstykker, maaskee 80 Gange, ere blevne omskabte fra Louisd'or til Guineer og fra Guineer til Louisd'or." Saavidt Rubichon.

Erfaringen har noksom lært, at ingen Stat, saaledes som Privatmanden, kan eller bør ville

leve af sin Capital, naar denne ikke bestaaer i andet end Guld og Sølv. Arbeide — det være nu ved at aflokke Naturen sine Gaver eller forædle disse, naar de alt ere frembragte — er og bliver altid Statens eneste sande Capital, og kun saalænge den paa sine Indbyggeres Vindskibelighed grunder sit Skatkammer og paa et rigtigt Forhold mellem Udgivter og Indtægter Kilden til sin Velstand — kun saalænge vil den, uden Forbudslove, stedse have Forraad nok af Guld og Sølv. Men i det Øjeblik, den søger sine Indtægtskilder paa andre Veje, og er ligegyldig ved, om hiint rigtige Forhold finder Sted eller ei, maa de ædle Metaller, sildigt eller tidligt, gaae ud af Landet, om deres Udførsel end blev nok saa strængt forbuden.

At Guld ikke gjør nogen Stat virkelig rig, beviser Spaniens Exempel allerede i Aarhundreder. Førend Americas Opdagelse var dette Rige Vindskibelighedens Hjem, Folket velhavende og Staten blomstrende. Men aldrig saasnart aabnedes for det den ny Verdens Guld- og Sølvminer, førend Ladhed afløste den forrige Vindskibelighed og Guldet gjorde Spanierne virkelig fattige. De vindskibeligere Stater opslugede deres saa let erhvervede Skatte; de ædle Metaller gik ud af Landet, og Ladheden, som de afødte, blev tilbage.

Anvende vi disse Erfaringer paa Europa i Almindelighed, saa finde vi just ingen Grund til at glæde os over de Rigdomme, som engelske Speculanter, under den nuværende Actiemanie, love at forskaffe os, ved de tildeels ødelagte americanske Bjergværkers Bearbeidelse. Ei at tale om, at dette Slags Compagnier neppe ville blive bestyrede synderligt bedre end de fleste andre,

saa maa man ikke glemme det gamle Ordsprog, at man ogsaa kan kjøbe Guld for dyrt; at de under Krige og Revolutioner ødelagde Værkers Istandsættelse vil medføre en Bekostning, som maa opsluge mange Aars Udbytte; at det Guld og Sølv, som vindes, kan blive dyrt nok, naar Minerne skulle drives ved frie Mennesker, istedet for, som hidtil, ved Trælle, der kjøbes som Qvæg; at — for at bruge en triviel, men her passende, Talemaade, Fløden vel allerede længe har været afskummet og det, der nu, ved Actionairernes Hjelp, skal søges, neppe er saa betydeligt mere, som mange maaskee forestille sig.

Men antaget, at Europa virkeligen om en Deel Aar, thi saa snart kan det vel ikke skee, skulde ved engelske Speculanters Bestræbelser virkeligen blive oversvømmet med Guld og Sølv, vilde da Følgerne blive andre end de der indtraf i Spanien, efter Americas Opdagelse? Ingenlunde. Virkningen maa altid blive Aarsagen lig. Agerdyrkningen og Manufacturerne maa forfalde, jo lettere det Tuskmiddel, deres Frembringelse forestille, bliver at faae. De arbeidende Classers Dovenskab *maa tiltage i samme Forhold*, som deres Yppighed voxer. De med Guld oversvømmede Stater ville blive nødsagede til at lade Andre, mere vindskibelige, arbeide for sig, og da de sidste naturligviis ville have deres Arbeid betalt, saa vil Dovenskab gjøre de guldrige Lande omsider saa fattige, at de ville sande de Ord: "den største Skat er den: ingen Skat at behøve."

Det er i Engelland, Projectmagernes vigtigste Tumleplads, hvor der dagligen udklækkes nye Projecter, at man har fundet paa at ville — men naturligviis paa de stakkels Actionairers

Bekostning — drive Americas Sølvgruber med fornyet Iver. De forenede nordamericanske Stater bevise imidlertid noksom, at Nationer og Stater kunne blive rige uden Guld- og Sølvminer. De skjøtte, hvor nær de end ere hine Miner, ikke om Rigdomme, der komme saa let og kun ved Trælles Sved. De søge Guldet og Sølvet i deres Fabriker, i deres Handel og paa Havets Bølger, ikke i Mexicos og Perus Miner.

Til de 88 Clausenianer.

At I rose den I elske, er naturligt, og det maa ei forundre mig, at eders Kiærlighed er blind, men kommer ihu, at om I end var otte og firsindstyve Millioner, saa mægtede dog eders sammenlagte Stemme ei det Mindste mod Sandhedens Eenlige, og kunde aldrig giøre det til christeligt, som strider imod Christendommen, og derom, det maae selv Blinde kunde føle, derom er Talen, det er Knuden, som her skulde løses!

Eders Lærer er, i eders Øine, ti Gange bedre, tusend Gange klogere end jeg; velan! jeg veed omtrent, hvor lidt jeg er, han være det! Men han skulde være en christelig Lærer, det er han ikke, det har jeg, baade moralsk og juridisk, Ret og Kald til at sige høit, og hvad Andet har jeg gjort?

Jeg siger: naar eders Lærer ei vil have den Christelige Troes-Bekiendelse til Troes-Regel, da er han ikke min Broder i Christo, og det er jo unægtelig sandt; men hvorfor vil I da have ham kaldt, hvad han ikke vil være, og er det smukt at vise mig til Helvede, fordi jeg siger Sandhed?

Har jeg forstaaet eders Lærer og Mester ret, da mener han jo selv (S. 231—32), det er retmæssigt og sømmeligt, naar Nogen, ved offenlig at fremlægge en Troes-Bekiendelse som befindes afvigende fra Kirkens constitutive Grundsætninger, at Kirken da erklærer et saadant Medlem udelukt af det kirkelige Samfund, indtil han yttrer Ønske om igien at optages deri! Tør I nu paatage eder at bevise, at den Troes-Bekiendelse eders Lærer (S. 537) offenlig fremlægger, og ønsker indført, ei er aldeles afvigende fra alle de constitutive Grundsætninger, som have giældt i den Christelige Kirke, fra dens Stiftelse, indtil denne Dag, eller vil I paastaae, at eders Lærer skulde være en Undtagelse fra sin egen Regel!

Har I endelig, naar I pukke paa, at eders Lærer giør Skriften til Troes-Regel, glemt, at han paastaaer (S. 301), at alle Pauli Breve er Frugterne af den ældste christelige Tradition, at intet Ord i det Ny Testamente er udtrykkelig beseiglet ved Jesu høieste Autoritet (S. 308), og (S. 308 og 343) at Skriften er saavel dogmatisk som historisk selvmodsigende, eller har I lært den Konst at udlede en sig ikke selv modsigende Troes-Regel af en sig selv modsigende Bog?

N. F. S. Grundtvig.

Hr. Kammerherre Baron Wedel Jarlsberg har nyelig i Trykken udgivet et Skrift, tituleret: "Frivilligt Skriftemaal til sine brave Landsmænd; en halvfjerdsindstyve Aars Oldings seneste offentlige Tildragelser vedkommende", hvori Høisamme, under Maske af tilføiet Forurettelse, Krænkelse og Chicane, fører Anke over Rettens Middel og mig, som Reqvirent af adskillige, med sammes Assistence, for Gjeld o. s. v. hos ham foretagne Forretninger, samt over nogle af sine Creditorer og andre Personer, hvis Fremgangsmaade i lignende Anliggender ikke har vundet Hr. Kammerherrens Bifald, og har Autor i dette Skrift behaget at tillægge mig en Caracter og Handlemaade hvoraf det tydeligt fremlyser, at han har villet nedsætte min borgerlige Agtelse og paaføre mig en Blame.

Skjøndt dette Skrift kan være mig aldeles ligegyldig i Relation til Folk som kjender Hr. Kammerherren, saa indeholder samme dog saadanne Udsagn om mig, som jeg, hverken med Hensyn til den Deel af Publicum der ei kjender Hans Høivelbaarenhed eller veed, at han ikke er den roelig lidende Olding, som han vil passere for, eller med Hensyn til min Stilling, kan lade hengaae upaatalt. Jeg skylder derfor at bringe til offentlig Kundskab, at Søgsmaal af mig er paabegyndt mod Hr. Kammerherre Wedel Jarlsberg i Anledning af nysnævnte Skrift, der indeholder factiske Fordreielser og Urigtigheder, og er krydret med lige saa skammelige som grove Usandheder, samt, at jeg i sin Tid skal give mig den Ære offentlig at bekjendtgjøre Dommen i Sagen. Ligesom ingen Mand i Staten kan være sikker for Ærekjenderie, Bagvaskelse, Skumlerie eller andet sligt Niddingsværk, saaledes har jeg heller ikke kunnet forebygge Hr. Kammerherre Wedel Jarlsbergs uforskyldte Angreb paa mig, hvortil jeg ingen anden Anledning veed at have givet, end den Hr. Kammerherren kan have taget sig deraf, at jeg tilfældigviis er bleven overdraget at inddrive adskillige Fordringer hos ham og ikke har kunnet vedblive at give ham Dilation dermed fra den ene Tid til den anden; — men den Fornærmede maa da trøste sig med at kunne drage Injurianten til Ansvar for Domstolene, hvor det ikke vil komme an paa at fortælle Krøniker eller at søge paa en snedig Maade at give sine Beskyldninger Præg af Sandhed, men virkelig, de facto, at godtgjøre dem.

Nestved, den 9 September 1825.

B. C. Rye.

Indenlandske Efterretninger.

Torsdagen den 15 September 1825 forsvarede Cand. Medicinæ Seligmann Meyer Trier sin for Licentiat-Graden i Medicinen skrevne Afhandling: De ictero, particula prior. Respondens var Hr. Cand. Medicinæ Carl Rafn. De ordentlige Opponenter vare Hr.

Professor og Dr. Medicinæ Herholdt, R. af D., og Hr. Doctor og Professor Medicinæ O. Bang. Af Auditoriet opponerede de Herrer: Studiosus Medicinæ S. J. Ballin, Cand. Medicinæ Groening, Landphysicus Eschricht, Cand. Medicinæ & Chirurgiæ Marcker, og Studiosus Chirurgiæ Mourier. Høitideligheden foregik i Regentskirken og varede uafbrudt fra Kl. 10 Formiddag til Kl. 2½ Eftermiddag.

Aalborg, d. 14 Septbr. I Mandags Formiddag løb den ny Skonnert Nicolettes Minde af Stabelen paa Nyhavns Værft i Paasyn af en talrig Mængde Tilskuere. Dens Drægtighed er 43½ Commercelæster, og ligesom dens driftige Eier Herr Winkel ei har sparet paa Umage og Bekostning for at faae udsøgt gode Materialier, saa maa og Enhver tilstaae, at dens skjønne Form og smukke Arbeid gjør Bygmesteren Hr. Bonnesen megen Ære. Gid Skibsfarten engang maa leve op og Lykken stedse følge denne skjønne Skonnert! — En Brig af den dobbelte Størrelse skal nu paa samme Værft tages i Bygning af samme Mester.

Blandede Efterretninger.

De Tusind Millioner — hedder det i en Artikel fra Paris i Morgenblatt — som de Emigrerte have revet til sig, ville have besynderlige Følger. Mange gamle Emigranter have ved deres dødelige Afgang efterladt Folk deres Formue, hvilke i deres Nød have viist dem nogen Tjeneste, f. Ex. Tjenere, som ikke havde forladt dem paa deres Flugt. Da deres rede Penge ofte ikke beløb sig til 100 Gylden, saa var en saadan Arvepart just ingen stor Foræring. Men nu faae ved den nyeste Foranstaltning, saadanne Universalarvinger Fordring paa den hele Andeel i hiin Pengefordeling. Denne eller hiin Tjener, denne eller hiin Kammerpige, som for et Aar siden havde overladt sin hele Arvepart for hundrede Daler, hilses nu som tilkommende Millionair. Saaledes vil der nu opstaae et nyt Slags Parvenues, der sandsynligviis ville have et nyt Physiognomie. Blandt Familier af fordums

Emigranter selv gives mange, der alt for længe siden have lagt sig efter nyttige Sysler, som Handel, Agerdyrkning, Konstflid, og for hvilke nu pludseligen en meget betydelig Formue ligesom falder ned af Skyerne. Hvilken Forandring vil der ikke opstaae i disse Folks Levemaade og Huusholdning! Men da de ikke have rede Penge, men efterhaanden faae Statspapirer, saa staae allerede en Mængde gierrige Speculanter beredte til at fralokke dem deres Statspapirer. Børsen og den omliggende Egn vil formodentligen blive Skuepladsen for Pengegjerrighedens mange Speculationer. (Dette skrev Correspondenten d. 30 April; Renternes Fald fra 76 og derover til 71 synes at vise, at hans Spaadom ikke har været aldeles urigtig.)

Rubichon udgav i Aaret 1819 et interessant Værk under Titel af De l'Angleterre i 2 Vol., der indeholder udførlige Efterretninger om den brittiske Nationalrigdom. Efter samme har Faareavlen havt en saadan Tilvæxt i Engelland, at der 1765 kun produceredes 27 Mill. Pd. vasket Uld og 24 Mill. Pd. Skind, medens der i Aaret 1815 leveredes 115 Mill. Pd. vasket Uld og 102 Mill. Pd. Skind. Hornqvægets Tal har vel ikke forøget sig i samme Forhold; men vel i Godhed; i Aaret 1790 betaltes i Gjennemsnit et Høved med 52 Pd., i Aaret 1815 med 90 Pd. Befolkningen har siden 1790 tiltaget 40 pC. og Nationalrigdommen 250 pC. Af Dør- og Vinduesskattens Beløb sees, at der 1798 kun vare i Engelland 1,382,110 Huse, i Aaret 1815 derimod 1,928,543. I en Tid af 17 Aar vare saaledes opførte 828,000 nye, meget større og rummeligere Huse end de tidligere. Agerdyrkningen har gjort saa store Fremskridt, at de samme Agere, som 1790 kun ydede sexfold Sæd, efterhaanden ere blevne saa forbedrede, at de yde otte-, ti-, tolv-, ja i adskillige Tilfælde fjortenfold. Den aarlige Afgivt beløb sig 1786—90 til 6 Mill. og skulde fra 1790—1815, i Forhold til Befolkningen, have

beløbet sig til 8 Mill., men udgjorde virkeligen 25 Mill.

Een af de mærkværdigste Bygninger i London er det ostindiske Compagnies Huus, i en Gade, der fører lige til Børsen, opført 1726. Det Indere af denne Bygning svarer ganske til Storheden og Berømtheden af et Selskab, der hersker over 80 Millioner Mennesker. I samme gjemmes Sultan Tippo Saibs Bibliothek, Vaaben og Baldachin, saavelsom det Løvehoved af Guld, som prydede hans Trone, og andre Seierstegn, som General Harris indsendte fra Seringapatnam.

Kjøbenhavns Børs, den 20 Septbr. 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 210		
Species 212		
Specier solgtes til 12 Rbmk. $11\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	192	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	52	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig (u. R.)	$92\frac{1}{2}$	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	88	$88\frac{1}{4}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	103	$103\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	$109\frac{1}{4}$	$109\frac{3}{4}$ i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	100	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	100	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$105\frac{1}{4}$	$105\frac{3}{4}$ i Banco
4 pC. Dito nye	$97\frac{1}{2}$	98 i Banco
Asiatiske Actier	$89\frac{1}{2}$	90 i Sedler

3 pC. nye danske Oblig., 3 M. efter at samme ere udstædte, $67\frac{1}{2}$ L. Sterling. 1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 77.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 24 September 1825.

Nok et Kirkens Gjenmæle.

Et Brev fra Peer Degn til Pastor Grundtvig.

Næst et Velstands Ønske, stedse Erbydelse erviste Tjeneste at vederlægge med al skyldig Erkjendelse!

Gives Dennem derforuden tilkjende, hvorlunde allehaande Kjætterier ere opkomne under mit Degneamt, hvilke jeg, saasom jeg altid har holdet over Troens Eenhed og Reenhed her paa Bjerget, ønsker af Dennem oprykket med Rode og belagt med alle de Skjældsord og tillagt alle de Vranglærdomme, hvorpaa De kan finde Navn i Irenæi velsignede Bog.

Men forend jeg paa Kirkens Vegne under Eet anklager og banlyser mine Fjender, maa jeg paa det kraftigste have Dem, Pastor Grundtvig, betakket for Deres nyeligen udgivne Skrift, hvis Læsning har givet mig en saadan Mængde Argumenter ihænde, at jeg hartad stedse med Deres Ord kan overfuse, udskjælde, forkjættre mine Modstandere.

Min argeste Fjende er Præsten. Samme Mand er barnefød her paa Bjerget, da jeg allerede adskillige Aar havde siddet i Embede og Brød; jeg har selv sagt Amen, da han blev holdt over Daaben, og sjunget ra ma mi fi fol ved Barselgildet. Jeg har fremdeles grundigen underviist ham tilligemed Fogdens Daatter, udi Sang, der han opvoxede; ja jeg har siden, da han havde deponeret, i hans Faders Huus drukket mig mangen ærlig Ruus paa hans Velgaaende, og har tydet hans latinske Breve for Faderen, hvilket altsammen, mellem os sagt, hverken Rifogden eller Baronen paa Gaarden skulde gjort mig efter. Bør da ikke samme Mand, hvorvel han siden er bleven Bacalaureus, og nu Præst her paa Stedet, agte og respectere mig, tilmed holde over Troens Eenhed med mig? Og har jeg ikke Lov til at overfuse og corrigere ham, der er yngre end mig? Jeg husker nok, hvorledes han engang vilde drive Gjæk med mig og gjøre Peer Degn til en Hane; men jeg maalte ham min Troe Skjæppen fuld, hvorvel jeg en Stund lod mig forbluffe. Det er ellers ikke Misundelse eller gammelt Nag eller

forudfattede Meninger eller hovmodig Selvtillid eller lidenskabelig Hede der driver mig, men ene kirkelig Iver for Troens Eenhed og Reenhed.

Hvad nu hans uchristelige og forargerlige Lærdom sig er anbelangendes, da mener han for det Første: at det er ligegyldigt, enten Man ved Christi Navn bøier hele Hovedet og begge Knæerne eller kun Hovedet og det ene Knæe, eller kun en af Delene, eller Man reent lader det være, saasom, siger han, Man skal dyrke Gud i Aand og Sandhed (Joh. 4, 24) og ikke ved udvortes Gebærder. Nu har jeg jo rigtig nok engang i gamle Tider paa Prent erklæret mig for det Samme *); men jeg har jo Deres Autoritet for mig, da De jo flere Gange har skiftet Troe, og "da jeg først nyelig er kommet til klar Erkjendelse om hvad der er den christelige Kirkes urokkelige og uforanderlige Grundvold" (Kirk. Gjenmæle mod Prof. Clausen v. Grundtvig Pag. VIII), saa "gaaer jeg nu frem med en Sikkerhed, som jeg veed maa være alle indlysende" (Kirk. Gjenm. pag. IX) og Præsten har Uret; thi lad ham længe nok anføre sit Skriftsted Joh. 4, 24, lad ham længe nok sige, at det er Protestantismens Princip, som det jo rigtig nok var Luthers, kun at erkjende Skriften for Troes-Regel, "den christelige Kirke er dog ingen tom eller omtvistelig Indbildning, det er en aabenbar Kjendsgjerning" (K. G. pag. V),

*) Men Degnen siger Nei, og viser hannem Tænder,

— — — — — —

Jeg seer skinbarligen I Vantroe vil bestyrke,
Det ei Gebærden er, hvormed Man Gud skal dyrke.

og nu har beviisligen baade Hovedets og Knæernes Bøining været i Brug i den historisk christelige Kirke. Har jeg da ikke Ret til at skjælde ham for en Kjætter, for en Guds Ords Foragter i Landet?

For det andet sige adskillige unge Studenter: "at hine Yttringer af ham ere Beviis paa Tolerantse, og at det ikke angaaer Troens Hovedlærdomme." Men dette er nu aabenbart falsk; thi er det ikke Lunkenhed i Troen, er det ikke vrang Lære, at Man maa gjøre med Christi Navn hvad Man vil *), og har ikke den historisk-christelige Kirke stedse hyldet Det, Præsten og hine Ungersvende kalde catholsk Ceremoni, og er det saa ikke en Troeslærdom, hvorom "Kirken i Jesu Christi Navn kan fordre fuldkommen Troes-Eenhed af alle sine Medlemmer" (K. G. pag. 20) sær da jeg selv gandske nyeligt er kommet til klar Erkjendelse af hvad der er den christelige Kirkes urokkelige og uforanderlige Grundvold.

For det Tredie siger Præsten: at jeg ikke har Ret til at sætte mig i Spidsen af Kirken.

*) Dette sige de nu rigtig nok ikke ligger i Deres ovenanførte Yttring, men jeg kan igien her skyde mig ind under Deres Banner, Past. Grundtvig. Thi kan jeg ikke med lige saa megen Føie lægge hiin Mening ind i Deres Ord, som jeg seer, at De af Prof. Clausens historiske Yttring: "Snart fremstilles i Skriften Christus som Gud, snart under menneskelig Indskrænkning", hvilket da ogsaa staaer i vore Symboler, kan udlede, at Prof. Clausen anseer det lige bibelsk, lige christeligt, enten Man anseer Christus for Gud eller for et indskrænket Menneske. (K. G, p. 18.)

Men den Løgn er for grov til at den ikke skal banlyses med. Har ikke Deres Velærværdighed gjort det Samme, og skulde ikke en Degn i alle Maader være lige saa god som en Kapellan ved vor Frelsers Kirke paa Christianshavn. Jeg mener jo; ja jeg trøster mig til at bevise 1) at Præster slet ikke har noget forud for Degnene; 2) og at Capellanen er en aldeles ikke christelig Person.

Hvor stor Forskjel der skulde være mellem Præste-Embedet og Degneamtet, kan jeg ikke begribe. Præsten messer, det er sandt; men — uden at rose mig selv — forleden sang jeg om Kap med 4 Degne i Herredet og tog Tonen fra dem alle 4. Præsten døber Børn, men det maa enhver anden, selv en Jordemoder; derimod siger Degnen Amen, og det staaer ingensteds, at en Anden maa gjøre det i hans Sted. Tilmed har Christus ikke selv døbt Børn (Joh. 4, 2), men han har sagt Amen, thi der staaer i Enden af Mathæi Evangelium bag efter Døbeformularen et Amen med store Fracturbogstaver, og det i Luthers Bibel. Præsten kaster Jord paa Døde, men Degnen bringer Jorden og Spade, saa Præsten uden Degnens Hjelp intet kunde foretage sig. Præsten præker; men kommer han ikke saa med sin egen kjødelige Viisdom og egen Bibel-Exegese. Naar derimod Degnen læser i Chordøren holder han sig til den gamle i den historisk-christelige Kirke antagne Collect, og staaer saaledes i fuldkommen Troes-Eenhed med alle christne Kirker her i Landet. Præsten tør ivre mod den catholske Pave; men jeg er Karl for at skjælde ham for "exegetisk Pave" (K. G. p. 32) her paa Bjerget. Præsten skriver Attester ud af Kirkebogen; Degnen ud af Skoleprotocollen,

"Eller skal maaskee hans Bogstaver gjøre alle muelige Bogstaver til slet ingen Ting" og er det ikke soleklart "at deres Bogstaver, der ansee alle Bogstaver for ingen Ting, ere de ubetydeligste Bogstaver, Man kan tænke sig" (K. G. p. 36). Og kunde vel Præsten holde Ligtale, uden at Degnen skrev Testamentet, eller bede for Syge, uden at Degnen opskriver og rækker ham Navnesedlelen. Alt dette vil tilstrækkeligen kunne vise, hvor lidet Degnen behøver at vige for Præsten, ja saa tilstrækkeligen at ikke "selv den yngste Student" (K. G. pag. 34) skal kunne mistyde det.

Men skulde ikke selv den yngste Student ogsaa kunne indsee at Capellanen er en ret uchristelig Person. Peer Degn siger: jo, og er parat til at fremføre baade legemlige og aandelige Argumenter. Her forekomme kun de aandelige. "Det hjelper slet ikke om selv en udenlandsk, jeg vil sætte en norsk, Professor snakkede en heel Hob om Capellanens Christelighed; her hjelper ingen Udflugter, ingen forsætlig Forbigaaelse af Historien, ingen luftig Henflyttelse til Christendommens Fødsel, thi der er unægtelig født en Christendom paa Jorden; den christelige Kirke er en Kjendsgjerning, og denne Kirke maa dog vel gjelde for ærlig med sin Bekjendelse" (K. G. pag. 25). Og denne Kirke er det nu der bekjender at Capellanen ikke er christelig, men at Degnen derimod er ret egentligen christelig. Thi "om den Kirke, vi ere indlemmede i, med Rette kalder sig christelig, beroer aabenbar paa, om det i Grunden er den samme, som den, der først blev bekjendt under *dette* Navn (K. G. pag. 23). Og hvo vil nu, *uden* med Tilsidesættelse af al Historie, *nægte*, at i

den ældste Christenhed gaves ingen Capellaner, men vel Præster og Degne? Er da ikke Capellanen en ret uchristelig Person, og bærer ikke Degnen sit christelige Navn med Rette, som Capellanen ikke, som Ingen, vil kunne gjøre ham stridigt, uden først at bevise, "at Degnen har stjaalet det fra ham, altsaa at han har baaret det førend Degnen" (K. G. p. 23). Capellanen hører da unægteligen ikke til den ægte historisk-christelige Kirke, "som var, som er og som skal blive" (pag. IV, men Degnen hører beviislig med til den Christendom, der har været fra Begyndelsen, og som altsaa efter Der. Velærværdigheds Vidnesbyrd "er og bliver Christendom ei blot til Verdens Ende men i al Evighed" (pag. V). Saa har da Peer Degn ligesaa grundet, ja mere grundet Ret til at sætte sig i Spidsen for Kirken, end Capellanen ved vor Frelsers Kirke paa Christianshavn; og skal jeg da heller ikke forglemme mod Præsten at gjenmæle alle de Skjældsord, som findes i "Kirkens Gjenmæle" mod Prof. Clausen, i den fromme Tro, der ikke spørger om Grunde, at de alle findes i "Irenæi velsignede Bog" og altsaa ere fuld christelige og bør af "os rette Lærere" anvendes for at bevare Troens Enhed.

For det Fjerde mener Præsten, at det "Amen med Fracturbogstaver", jeg forhen omtalte, er en senere Tilsætning, som neppe hidrører fra den hellige Forfatter, ikke heller er stemplet med Jesu høieste Authoritet; og at det under alle Omstændigheder ikke kan forklares om, at Jesus har sagt Amen til Daaben. Her have vi da aabenbar Selvmodsigelse, der, lærer Der. Velærv., "er Løgnens aabenbare Kjendemærke" med hvad han før har yttret om Bibelen, som

Protestanternes eneste Troesregel; thi Bibelen skal jo, som Troesregel, være klar, ægte, guddommelig sand; men kalder han ikke her den samme Bibel for "Læsernes Skovisk, dunkel, uægte og aabenbar falsk" (K. G. pag. 18). Der staaer jo et Amen, ja med Fracturbogstaver staaer det i Luthers Bibel. Eller skulde Præstens Bibel være defect? Nei, Pastor Thisteds opbyggelige Sendebrev til Prof. P. E. Müller aabenbarer os jo, at den nye Oversættelse ikke er defect. Præsten er da forsætlig en Løgner*); "thi det lader sig unægtelig bevise, at Gud er Sandheds Gud, som hader al Løgn og Falskhed, og at kun Djævelen, Løgneren af Begyndelsen, kan opspinde, at Sandhed og Løgn er i Grunden Eet"! (K. G. pag. 19) "Hovedspørgsmaalet er ikke, hvis theologiske Mening der er den forsvarligste, men med hvad Ret en enkelt Theolog udgiver sin Skriftfortolkning for den eneste rigtige, uden at kunne unægtelig, soleklart bevise det" (K. G. pag. VI). Og hvor vil Præsten kunne det? Kan han blandt den historisk-christelige Kirkes Fædre, kan han i Irenæi velsignede Bog finde, at min Mening, som jeg i Kirkens Navn fremsætter, der er bleven modsagt? Det kan han ikke; og anseer jeg det da for min "ueftergivelige Skyldighed" (K. G. pag. 21) at sigte Præsten og alle, der følge hans forargerlige

---

*) "Her slutter Peer Degn feil; men her følger han sagtens Grundtvig, der, naar Prof. Clausen taler om chronologiske Modsigelser i Evangelium, lader ham kalde Evangeliernes dogmatiske Indhold aabenbar falsk og selvmodsigende". Dette har en dumdristig Karl skrevet i mit Brev; men jeg lader det staae, da D. Velærv. nok vil vide at gjendrive det.

Peer Degn.

Vranglære, som "den christelige Kirkes Fiender og Guds Ords Foragtere i Landet" (K. G. p. III).

"De udvortes Følger komme her slet ikke i Betragtning" (K. G. pag. VIII). Mener Deres Velærværdighed ikke, at Peer Degn ogsaa har kunnet danne et Partie omkring sig, der neier sig for mig og min Rettroenhed, som den ægte Catholik for Hans Hellighed i Rom? Vi ere just ikke alle tabte bag af en Vogn, skjøndt vi boe paa Landet. Jeg tør saamæn uden Selvroes sige, at mangen En vilde antage mig for Martyr, om Præsten skulde komme mig tillivs, hvorvel jeg endnu ikke har i noget offentligt Avertissement søgt at henlede den offentlige Mening derpaa.

Og gjelde vi først for Martyrer, saa vil Man med aabne Arme modtage os i et mere christeligt Land, hvor Man er saa stærk i Troen, at Man tør tillægge dødelige Mennesker, som Der. Velærv., Syner og Aabenbaringer (see Dedicationen af den norske Prof. Stenersens Kirkehistorie). Med dette Haab trøster jeg mig, og ønsker at Der. Velærv. heri vil gaae ligesaa fuldeligt ind i min Tankegang, som jeg formener her at have lagt for Dagen, hvor aldeles jeg er trængt ind i Der. Velærv. Aand og Skrivemaade.

Besvarelse paa de, i nyeste Skilderie af Kjøbenhavn No. 35—37, og i Randers Avis No. 89, indrykte Yttringer om Geistlighedens Coelibat.

Blandt Christian den Andens Love, ved hvilke han sigtede til at fremme den velgjørende Reformation i sine Lande, var følgende: "Ingen Prælat, Præst eller Geistlig skulde kjøbe sig Jordegods, dersom de ikke vilde efterfølge St. Pauli Lærdom I Tim. 3, og leve udi den hellige Ægtestand, som deres Forfædre havde gjort."

"Den kloge Konge indsaae meget vel, at Coelibatlovens Overtrædelse, som ved denne Forordning øiensynligen blev begunstiget, vilde være et Banesaar for Hierarchiet, da derved dets Stat i Staten blev rystet i sine Grundpiller. Han vidste ogsaa udentvivl af Fædrenelandets Historie, hvor vanskeligt det var blevet, og hvor megen Umage det havde kostet Romerhoffet, nogenlunde at paatrænge den nordiske Geistlighed denne unaturlige Lov." See: Münters danske Reformationshistorie, I Deel, Pag. 295.

Geistlighedens Coelibat blev saaledes i Reformationstiden, ligesom ogsaa til denne Dag, anseet som Hierarchiets rette og faste Grundvold, og er derfor af Romerhoffet uafladeligen forfægtet, ligesom den af de Nationer, der eengang lykkeligen ere undgangne dette Hofs skrækkelige Aag, er bleven bestridt.

Coelibatet, betragtet fra Religionens Side, er aldeles uovereensstemmende med Guds Orden, som har indstiftet Ægteskabet for alle Mennesker, uden Undtagelse af nogen Stand, og til dette sit høie Diemed dannet Menneskets Natur, og af denne sidste Grund er Geistlighedens Coelibat tillige betragtet som en unaturlig, eller mod Guds Orden i Naturen stridende, Indretning.

Men vi see nu i Kjøbenhavns nyeste Skilderie, No. 35—37, Geistlighedens Coelibat anpriist af en anonym Forfatter, og af ham betragtet især fra den oeconomiske Side, som det eneste Redningsmiddel for vor protestantiske Geistlighed, fra total Undergang.

Med Ideen om Coelibatet begynder han sin Afhandling, den er hans Hovedidee heelt igjennem, og det er den, hvormed han slutter.

Afhandlingen er for den opmærksomme Læser skreven i en mere kold end roelig Tone, som

ytkrer sig i megen Ligegyldighed for den Lærestand, den omtaler, og den skotter nu og da med haanende Blik til den Tilstand, hvori Sidstes nuværende Forfatning skildres. Forfatteren viser, hvorledes Geistligheden i Reformationstiden tabte mere, end den burde; hvorledes den i Tidernes Løb bestandig har tabt mere, og er nu aldeles ødelagt. Han driver paa, at det Tabte bør tilbagegives, nogle nye Emolumenter Standen meddeles; men det skal dog altsammen ikke kunne tilstrække uden for Geistlige i Coelibat, naar de skulle leve standsmæssigen.

Vor Geistligheds nærværende Organisation mishager Forfatteren. Han formener, at Biskopperne, som ei have talt Geistlighedens Tarv kraftigt nok, blandt hvilke han ogsaa af samme Aarsag dadler salig Biskop Balle, burde afskaffes, ligesom Amts- og Districtsprovster, og de Førstes, som de Sidstes Lønninger skulde fordeles blandt Præsterne, og skjøndt de ei vilde vinde betydeligt ved de Sidstes, saa kunde de sagtens gaae med, og der skulde nu ei være andet end Herredsprovster, der umiddelbar skulde correspondere med Collegierne.

Til Understøttelse for sin Hovedidee, Coelibatet, beklager han de mange Piger, som ere blevne ulykkelige ved Ægteskaber med Præster. Den store Luther nævner han med Kulde, og revser Reformatoren, som han under dette Navn lader fremtræde for at revse ham, fordi han givtede sig, og anpriste Ægteskab for Geistligheden.

Forargeligt, og noget, som reent ud skulde forbydes, anseer han det andet Ægteskab for at være, og formener, at tvende gamle Biskopper meget have forarget Standen ved at givte sig med unge Piger. Endelig mener han, at vor Geistlighed er nedsjunken i en Ringeagtelse, hvoraf den ene ved Coelibatet kan reddes.

En anden Forfatter, eller om det maaskee er den samme, foretager sig i Randers Avis No. 89 at anprise samme Idee, men fra den moralske Side betragtet. Han viser, at Standen ei kan være det, som den burde være, fordi Ægteskabet lægger saa mange Hindringer i Veien for dens Virksomhed; viser de Unge, som have bestemt sig for denne Stand, at de ei kunne gjøre sig Haab om at indgaae noget lykkeligt Ægteskab, og stemmer i med sin Collega eller sig selv, at Standens Agtelse er sjunken, og ender med, at den Geistlige gjør bedst i at vælge den ugivte Stand.

Forfatteren i Rander Avis beklager sig over, at hin første Afhandling ei er blevet ændset nok, og af Avisskriverne kun citeret korteligen og behandlet, saa man skulde troe det var noget taaleligt Tøi.

Sagen er imidlertid af Vigtighed, og, om den end er en Begyndelse til at fremme en slet Sag, saa er den derfor ei af mindre Vigtighed, fordi den sandeligen, om den vandt Fremgang, vilde have de betydeligste Følger. Den fortjener derfor ei at forbigaaes med Ligegyldighed, men at besvares.

Vi ville forsøge at skjelne mellem det Sande og Falske, som begge Stykker indeholde, og vende os til Afhandlingen i Skilderiet.

Den begynder med den Ytkring, at vor evangeliske Geistlighed blev fra Begyndelsen af ikke tillagt mere end det Fornødne for den Ugivte, og at der saaledes intet foranstaltedes med Hensyn til, at den skulde leve med Familie. Men dette er Usandhed. Reformationshistorien viser os, at een af Reformatorernes Hovedbestræbelser gik ud paa, at sætte Ægteskabet, som Guds Orden og Indretning, tilbage i den Agtelse, det catholske Coelibat og Pavernes Decreter og Catholicismens hele Aand havde berøvet den. Den almindelige Foranstaltning til vor protestantiske Geistligheds Underholdning, at der tillagdes den Præstegaarde og Avling, viser tydeligt nok Reformationens Anlæg paa, at Præsterne skulle leve givte og med Familie. Intet var i Reformationstiden mere forhadt end Munkevæsenet og den ugivte Stand, som derved anpristes, og intet vilde man mindre end en Geistlighed, som

bestod af Munke. En saadan Geistlighed havde man, men en saadan vilde man just ikke have; men derimod Mænd, som vilde være Familiefædre, og ved Ægteskabets hellige Baand bundne til det Samfund, hvori de skulde virke. Det er vel Sandhed, at en stor Deel af Geistlighedens før Reformationen umaadelige Rigdomme kunde have været bedre anvendt til rundeligere Udkomme for den vigtige nye Lærestand, og at der i Grunden intet vandtes for det Offentlige eller Statens Tarv ved de mange Forlehninger, som Adelen fik i Hænde af geistligt Gods; men hvor gaaer det ordentlig til under Revolutioner? neppe noget Sted saa godt, som det gik til i Danmark under Frederik den Første og Christian den Tredie. Denne sidste fortræffelige Monark stræbte bestandig at forbedre hans nye Geistligheds Kaar, tillagde Bispestolene vel ikke fyrstelige Besiddelser, som de catholske Bisper havde eiet, men anseelige og standsmæssige Lønninger. Præstekaldene forbedrede han ved de saakaldte Klemmebreve (litteræ clementiæ) og Tillæg af nye Tiender, for at Præsterne med deres Familie skulde have anstændigt Udkomme. De følgende Konger, f. Ex. Christian den Fjerde, forøgede endnu meget disse. Vore Høisalige vise Konger skjønnede paa, hvilket Klenodie Reformationen var for deres Lande og Riger, ei alene fordi den havde befriet dem og deres Undersaatter for Hierarchiets frygtelige Onde, men fordi derved tændtes et herligt og himmelsk Lys, i hvis Straaler og Varme al sand Held og Velsignelse for Tid og Evighed fremblomstrede. De indsaae fuldeligen, at dette allerstørste Gode, som nu saa lykkeligen var vundet, hverken kunde bevares eller forfremmes uden duelige Lærere, og disse ei haves, uden at der sørgedes for anstændigt Udkomme for dem og deres Familier.

Naar da Forfatteren i Skilderiet siger, at den danske Geistlighed altid har levet i saa usle Kaar, at de ei kunde leve anstændigt med deres Familier, og at deres Enker have været en saa betydelig Byrde, saa stemmer dette ikke med Sandhed, og han gjør vore Høisalige Konger Uret i deres Grave. Vor Geistlighed har vel aldrig havt catholske Rigdomme, men den har

nydt, hvad Præsterne angaae, deels Middelstandens anstændige Udkomme, og i de bedre Præstekald noget mere, og hvad Biskopperne og Stiftsprovsterne angaae, da have disse været doterede som Statens fornemste og fornemme Embedsmænd, saa at de kunde leve standsmæssigen.

Dette var nok, og ikke for meget. Der er ingen Grund til, at de som forestaae Kirkens høieste Embeder skulle være ringere aflagte eller ringere i Værdighed end de, der forestaae Statens høieste Embeder, aldenstund Herrens Ord siger: "De skulle holdes dobbelt Ære værde, meest de, som arbeide i Ordet og Lærdommen"; men ingen af dem behøve at være catholske Fyrster, og Historien har viist, at det ei er Samfundet gavnligt, at nogen af dem var det.

Dette var da det første Usande, som fortjente Gjendrivelse. (Fortsættes.)

Indenlandske Efterretninger.

Odense. Ligesom alle Hjerter opsendte de varmeste Onsker for den ædle Fyrste paa vor elskede Gouvernørs Fødselsdag, feiredes Dagen her ved et Bal i Fruens-Bøge og Middagsspiisning næste Dag, foruden flere selskabelige Sammenkomster.

Den 13 d. M. havde en lige saa skjøn som sjelden Høitidelighed Sted paa Einsidelsborg i Fyen, da Hr. Greve af Petersdorff, som paa denne Dag netop fyldte 25 Aar, lod sin førstefødte Søn, Grevskabets tilkommende Stamherre, bringe til Daaben i Kirken. Fadderne vare: Frue Grevinden selv og alle Grevskabets Gaardmænd, 240 i Tallet, hvilke derefter beværtedes paa Gaarden. Der spistes saavel af Herskabet som andre Indbudne og Bønderne ved 4 store Borde, 80 Personer ved hvert. Siden indfandt alle Huusmænd med deres Koner sig og der dandsedes hele Natten. Man regner at her var 1000 Mennesker forsamlede. Det skjønne Veir, den herlige Musik, Illuminationen, Canoners Torden og Overflødighed i Alt, hvad der kunde ønskes, oplivede Enhver, og Intet forstyrrede Glæden eller den selskabelige Orden.

Læsø. Den 26de August om Natten strandede paa yderste Pynt af Kobbergrunden Capt. G. J. Soper med et Fregatskib Acrockers, underveis fra St. Petersborg til London med Talg, Jern, Planker m. m. Capitainen accorderede med Læsøboerne om at bringe Skibet flodt, hvilket og lykkedes, at det uskadt kom af Grunden samme Dags Eftermiddag Kl. 3½, men en stor Deel Planker var kastet overbord, og da Capitainen strax fortsatte sin Reise, forbleve disse efter ham. Siden er heraf opbjerget 104 Stkr. af forskjellig Længde, men 10 Tommer brede og 3 Tommer tykke. Ligeledes er hans udbragte Varp, som han og seilede fra, siden bjerget og bestaaer af et Kabbeltov paa 125 Favne og af 5½ Tommes Tykkelse, et Bojereeb paa 17 Favne og to smaae Værpankere med Jernstok. Capitainen betalte i Bjergeløn 250 Pund Sterling og Provision til Strandings-Commissionæren 15 Pund.

Aarhuus. Den projecterede Dampskibsfart imellem Jylland og Kjøbenhavn skal udføres ved 110 Actier, hver paa 500 Rbd. Sølv. Hr. Grosserer Jacob Holm i Khvn., der nævnes som Hoved-Entrepreneur, har tegnet sig for 40 Actier. Den hele Indretning vil efter Overslaget komme til at koste i det høieste 55,000 Rbd., der udgjør ovennævnte Antal Actiers Beløb; allene Maskineriet vil komme paa circa 36,000 Rbd. Sølv. Hvis denne Paketfart kommer istand, da er Bestemmelsen, at den skal foretages to Gange ugentlig mellem Aarhuus og Kjøbenhavn, og hver anden Uge engang fra Aalborg til Kjøbenhavn, paa hvilken Fart ogsaa Helsingøer skal anløbes. En saadan Reise vil kunne gjøres i 15 til 20 Timer. I en Calcul, som følger med Indbydelsen, gives Actiehaverne Haab om 18—20 pC. Hos Hr. Commissionair og Speditеur Laur. A. Jahnsen i Aarhuus, Entreprisens Medarbeider, kan man tegne sig for Actier dertil. Med Indbydelsen følger tillige en Tegning af Skibet, der bliver 110 Fod langt.

Rettelse. I Stykket til de 88, P. 1212, Lin. 6, skal for: (S. 537) læses: (S. 337)

Kjøbenhavns Børs, den 23 Septbr. 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 210		
Species 212		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 11½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	190½	191 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	51¾	52 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	91½	92 Rbd. Sedl.
Dito Dito	87¼	87¾ i Banco
Nationalbank-Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	103	103½ Rbd. r. S.
Dito Dito	109¼	109¾ i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	100	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	100	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	105½	106 i Banco
4 pC. Dito nye	97½	98 i Banco
Asiatiske Actier	89½	90 i Sedler

3 pC. nye danske Oblig., 3 M. efter at samme ere udstædte, — L. Sterling. 1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Ligesom en Mængde indsendte Bidrag, af Mangel paa Plads, endnu ikke har kunnet optages, men efterhaanden indføres, saaledes maae et indsendt Stykke: "Til en Ven paa Landet", saavelsom et andet Stykke: "Skulle vi optage ö og å i vort Alphabet", beroe til næste Nummer.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Tooogtyvende Aargang. No. 78.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 27 September 1825.

Bemærkninger ved Hr. Pastor Grundtvigs Svar til de 88 Theologer.

Da ikke alle de Studerende kunne samles paanye, som have underskrevet den Adresse til Hr. Prof. Clausen, der har foranlediget Grundtvigs Svar i No. 76 af dette Blad, troer Indsenderen, der selv er En af dem, og mener tilfulde at kjende de Øvriges Mening i denne Henseende, paa deres Vegne at turde bemærke Følgende:

Vi vide vel, at Kjærlighed kan gjøre blind; men vi vide tillige med os selv, at vor Kjærlighed til Sandhed er større end vor Kjærlighed til Prof. Clausen, og at vi ikke vilde krænke den større Kjærlighed for at fyldestgjøre den mindre. Derhos troe vi, at ogsaa Had kan gjøre blind, og give derfor Grundtvig sin Anmærkning tilbage til egen Anvendelse.

Men hvad vi her egentlig ville, det er: gjøre Læseren opmærksom paa den Uredelighed, hvormed Grundtvig gaaer tilværks mod ham, en Uredelighed, der kun lidet passer sig for den Mand, som nylig i Adresavisen med Uskylds Mine pukkede paa sin Redelighed. Han siger: "naar Eders Lærer ei vil have den kristelige "Troesbekjendelse til Troesregel, da er han ei "min Broder i Kristo" (et formildet Udtryk, som i Kirkens Gjenmæle hedder: da staaer han i Spidsen for Guds Ords Foragtere i Landet). Maae nu ikke Enhver troe, at Clausen har nægtet at antage den kristelige Troesbekjendelse, d. e. de 3 Troesartikle? See vi nu hen til S. 837, da finde vi, at Prof. Clausen selv gjør Bekjendelsen af, at vi antage de 3 Troesartikler til Betingelse for Indlemmelsen i den kristne Menighed: — hvorledes kan da Grundtvig paastaae det Modsatte? Udentvivl har han overseet den Forskjel, som der er mellem en kristelig Troesregel, der er af Gud umiddelbar givet, nemlig Bibelen, og en kristelig Troesregel, som kun har menneskelig Autoritæt, nemlig de 3 Troesartikle, og de øvrige Symboler i den protestantiske Kirke. Eller vil Grundtvig bekjende sig til den papistiske Vildfarelse, at sætte Menneskeord ved Siden, af eller over det guddommelige?

En anden Uredelighed gjør Grundtvig sig skyldig i, naar han paastaaer: at Clausen fremlægger en Troesbekjendelse, der er aldeles afvigende fra Kirkens constitutive Grundsætninger. Thi ved disse Ord maae den Læser, som ei har Prof. Clausens Bog ved Haanden, forledes til at troe, at Clausen har foreslaaet nye Troesartikle. Men paa det citerede Sted (Pag. 337) findes kun et Forslag til Forandring i den geistlige Embeds-Eed, eller rettere: kun til en bestemtere Udvikling af de i samme indeholdte Sætninger.

Pastor Grundtvig veed meget vel, at den mindste Part af hans Læsere have Leilighed til selv at læse Prof. Clausens Bog, men at den langt større Deel maa lade sig nøje med hans Uddrag deraf. Er det da nu smukt, at vælge sine Udtryk saaledes, at Læserne maae forledes til at tiltroe Clausen, hvad Grundtvig selv meget vel veed, han hverken har sagt eller meent?

Venlig Advarsel.

Da jeg hører, man i Bladene skal have begyndt at tage den alvorlige Sag om christelig Tro og Bekiendelse lystig, og i den Anledning giækkes med mig, saa vil jeg nu, ubeseet, erindre Modstanderne om, at det er naturlig mit ømme Sted, saa de maae ikke vente at kunne kille mig ret længe, før jeg leer høit. Da jeg nu er vis paa, de nødig vil see de Leende paa min Side, hvad dog, med saa latterlig en Viisdom, som den jeg har at bekæmpe, let kunde skee, beder jeg dem holde op i Tide, da det er høistrimeligt, at faaer jeg først begyndt at høste med det krumme Sværd, som jeg ved denne Leilighed nødig vil bruge, turde jeg have ondt ved at ramme Maal og Maade. Denne Advarsel kan jeg give, og nogen Spot kan jeg taale, fordi neppe Nogen tvivler paa, jeg jo fra denne Side kan rede for mig; men saasnart jeg seer, der er Fare for, at Spotten kan overføres fra mig paa den Kirke, jeg tjener, og den Tro jeg forkynder, da vente man ingen Skaansel; thi sandelig, det er et Ord, hvormed jeg ikke spøger, da drager jeg Sværdet og bryder Balgen, og hvad der da end times mig, skal Kirken dog, med Guds Hjelp, faae Lov at staae uspottet, saalænge der er Staal i mit Sværd og Pil i mit Kogger!

N. F. S. Grundtvig.

(Indsendt.)

Enhver Fugl synger med sit Næb.

Den, som har nogle Aars Erfaring, vil vist, ved at tænke sig tilbage i Tiden, have befunden, at der mellem Fortids og Nutids Anskuelsesmaade og Meningsyttring hersker megen Forskjellighed og Uovereensstemmelse i flere Videnskabsfag. Skribenten forbeholder sig nu undertiden et Spillerum i Udviklingen af sin Tænkning og Foredrag, affatter og fremstiller sine Meninger og Sætninger paa en saa ubestemt, forblommet og tvetydig Maade, at Man kan antage det for hvad Man vil, Noget eller slet Intet. Det er klog Manoeuvre, at sætte sine Ord paa Skruer, opkaste Tvivl, og udgive sine egne Meninger for andres, hvorved Man dog tillige faaer sagt, hvad Man ønsker at sige. Hensigten hermed være hvad den vil, saa er dog saa meget vist, at et saadant Foredrag og en saadan Fremfærd, især i Religionssager, udi et Land, hvor Præste- og Kirkelærerne ved Eed have forpligtet sig at hylde en vis bestemt Troesbekjendelse, er til Forargelse, og hos Mange, der give sig af med at tænke over sin aandelige Tilstand og det Tilkommende, opvækker ængstelig Forvirring, der foruroliger Sind og Samvittighed. Det kan derfor neppe misbilliges, om Nogen, som troer sig dertil at have Kald, med Alvorlighed advarer mod saadan utilladelig Licents.

(Indsendt.)

Min Ven paa Landet!

Du spørger mig hvad Nyt er her?
Jeg svarer saa, det er vel værd
At jeg Dig derom skriver:
At Troe er een og ikke to,
Den Tanke gjør os begge froe
Og evig Trøst os giver.

En geistlig Mand saa lærd og stor,
Vor Christi Lære kalder Ord,
Dem uddød' Sprog maae tolke.
Det læg Mand lægger Hjertet nær,
Hans Grublen bliver ham for svær,
Den piner ham som Dolke.

En Prædikant med luend' Mod,
Mod hiin paa Stand i Skranken stod

Med kirkelig Gjenmæle:
Flux farer for den Første frem
Vel Snese fire, nærved fem,
Som Røst med Skraal vil' qvæle.

O! lad os ønske os og hver,
Som Christi Lære have kjer,
At ei den Strid vi agte.
Lad os ei vakle i den Troe,
Som ene gav vor Sjel sin Ro;
Den Christus selv os bragte.

Vort bedste Haab maae staae derhen,
Gud vil de Strid're skjenke den
Saa saare simple Tanke,
At kjæmpe i de døde Sprog,
Hvori først skreves Troens Bog:
Det ingen Læg kan anke.

Gud seer jo hvad i Hjertet boer,
Kan fromt de enes om hans Ord,
Da laane vi dem Øre.
De da oplue høit vor Bryst,
Vor Sjel de bringe salig Lyst,
Naar Christi Ord de føre.

* * *

Forestaaende 4 Stykker ere de sidste, der i Skilderiet i denne Strid optages, ligesom ei heller noget i Dagen, Striden vedkommende, bliver indrykket.

Thaarup.

Skulle vi optage Ö og Å i vort Alphabet?

(Indsendt.)

Iblandt de Puncter, hvori Prof. Raskes Skrivebrug afviger fra den almindelige, er Adskillelsen af de to Slags ø maaskee den, der mindst støder Øiet, fordi man er vant til Figuren ö i skreven Fractur, og paa den anden Side ö i latinsk Tryk heller ikke er os ganske fremmed. Men er denne Afvigelse derfor at anbefale? Jeg mener nej; thi disse to Vocal-Lyde forvexles saa idelig endog i dannede Folks Tale, at der vilde blive den største Uovereensstemmelse i Brugen af Tegnene, om man end blev enig i at anvende dem efter Prof. Raskes Regel. Som Exempler paa Ord, hvori Udtalen af ø er vaklende og usikker, kan anføres: øm, dømme, drømme, strømme, tømme, Tømme, Tømmer, rømme, Lømmel, Bønder, Brønd, Drøn, Frø, stønne, ønske, pønse, Røn, bør, Hør, sørge, mørk, Tørke, først, størst, Tørst, nørre, Skjørt, Tørv, Løverdag, Øre. Prof. Rask siger vel, at bör er det Rette og bør en Dialect, og saaledes kan man, om man vil, sige om alt det Øvrige; men hvoraf veed man da med Vished, hvad der er blot Dialect, naar man maaskee hører ligesaa Mange sige det Ene som det Andet?

Men en vigtigere Grund til ikke at bruge ö er, at det strider mod Analogien. Jeg vil ikke tale om, at det ikke passer til vor danske Fracturskrift at have Bogstaver, der udmærkes ved oven tilsatte Tegn (thi ved i og j er Prikken noget Uvæsentligt, som ogsaa mangler ved Begyndelsesbogstavet J); men jeg vil blot erindre, at det er en temmelig almindelig-gjeldende Regel, at man betegner en aabnere Vocal, naar den er kort, ved den tilsvarende mindre aabnes Tegn, f. Ex. Ø-Lyden ved y, Aa-lyden ved o, Æ-lyden ved e. Der var altsaa i de Tilfælde, hvor Ö-lyden var kort, altid Grund til at betegne den med ø. Men selv i de Tilfælde, hvor Ö er langt, behøvede der ikke at gjøres nogen Undtagelse; thi ogsaa den lange Æ-lyd og den lange Aa-lyd kunne betegnes ved e og o, især naar g, n, r eller v følger efter, saasom i Bog-

tjene, her, der, Hjord, derfore, Loven; men mig er intet Ord bekjendt, hvor Ö-lyden forekommer lang, uden een af disse samme Consonanter følger efter, nemlig i Ordene: Høne, Bjørn, Gjørn, Hjørne, Tjørn, Børn, gjøre, smøre, tør (adj.), Dør, Søren, Løverdag eller Lørdag.

Man kunde vel altsaa optage Ö som et Slags Reservebogstav, men uden at benytte det i hidtil bekjendte danske Ord. Kom et Ord i Brug, som endtes paa en lang Ö-lyd, eller hvori b, d, f, k, l, m, n, p, s, t fulgte efter den, saa kunde man endda altid der bruge ö.

Hvad å angaaer, da betragter man som en Hovedgrund til at bruge det, at det skal være et gammelt dansk Bogstav. Nu er det vel ikke å, men ă, der findes i det Manuskript, man beraaber sig paa; men man gjør tillige opmærksom paa, at det nuværende svenske å seer saaledes ud i Skriverskrift: ă, og altsaa ligner den gamle Figur.

Men en tilfældig Liighed betyder Intet, naar Figurernes Grundbetydning og Oprindelse ikke er den samme. Tøddelen i den svenske Skrift er unægtelig ikke andet end et o, som oventil er aabent, hvilket saa ofte har Sted saavel ved o, som ved a og g i latinsk og dansk Skriverskrift; — thi ellers vilde man vel finde den ligesaadan i Tryk. Tøddelen i det gamle Manuscript er derimod den samme, som findes over e, o, o.s.v., og er enten et simpelt Forlængelsestegn eller Mærke paa et udeladt Bogstav. O vilde i Munkeskriften sikkert ikke blive til ˘.

Det svenske å er altsaa ikke et gammelt dansk Bogstav.

Besvarelse paa de, i nyeste Skilderie af Kjøbenhavn No. 35—37, og i Randers Avis No. 89, indrykte Yttringer om Geistlighedens Coelibat.

(Fortsættelse; see forr. No.)

Naar Forfatteren derimod omtaler den danske Geistligheds nærværende Fattigdom, da vilde det være stridende mod Sandhed, om det benægtedes, at Standen ved Foranstaltninger, som ere skete siden Perioden omtrent 1793, jo har tabt mere og mere af det, den umueligt, jeg vil ei alene sige til anstændigt, men til nødtørftigste Udkomme, for sig og Familier kunde undvære. Det er ogsaa en Sandhed, at den i sin nærværende Forfatning umueligen kan bestaae.

Da den franske Revolutions Ideer, ligesom et Hav, der havde gjennembrudt sine Dæmninger, overstrømmede Europa, da gik dens rædsomme Vande hen over alle Sandheder, ogsaa over de Guds Ords evige Sandheder, som aldrig kunne og aldrig skulle omstyrtes, hvilke for en Tid skjultes i denne Syndflods ugudelige Bølger. Disse evige Sandheder, uden for hvilke Mennesket vandrer som et usselt Rov for alle Løgnens Uhyrer, skulde hedde Løgn og Præstebedragerie, og deres Prædikanter Mørkhedens Venner, Løgnere og Bedragere, ligesom al legitim Regjering Despotisme, og hver lovlig Regent en Despot eller Tyran. Det var nu ei at undre over, at denne ærværdige Stand, uafladeligen bagvasket, og af de Stormænd, som vare vundne for hine Ugudelighedens og Vantroens Lærdomme, hadet, maatte lide.

Tonen var idelig: de havde alt for meget; de gjorde derfor liden eller ingen Nytte; de havde fede og rige Tiender; de vare snarere skadelige for Oplysningen end de vare gavnlige; de kunde reent undværes. Paa den anden Side ophøiedes hvad Bonde og Borger kunde vinde, naar de kom til at nyde, om kun for en Deel, det, som disse unyttige Mennesker levede i Over-

fløbighed med, ret som om den danske protestantiske Geistlighed endnu havde været i Besiddelse af katholske Rigdomme. Betænkes nu, at saaledes lød ei Enkeltes, men Tidens, Aands vældige Stemme, mon dette da kunde blive uden Følger? Nei, det galdt da, hvad Frelseren sagde for sin Dommer: "Nu er det eders Tid, det er Mørkhedens Magt." Sandheden maatte, som dens Konge og Herre fordum saa ofte, søge Ørken. Men — Kornprisernes dybe Fald, tilligemed øvrige Naturalproducters, foraarsagede i den seneste Tid, at de Skaar, som gjordes i Geistlighedens Indtægter, bleve, hvad man dog vist ei kunde forudsee, aldeles ødelæggende.

Med et haanligt Blik kaster nu Forfatteren i Skilderiet Diet til vor Geistlighed, som en aldeles ødelagt Stand, der har tabt sin Agtelse. Nu skal der ingen Redning være for den uden Coelibatet. Dette er Usandhed. Herren har endnu Sine, som ville forkynde denne vigtige Sag, saaledes som den i Sandhed forholder sig, for Thronen, og paa denne sidder sjette Frederik, hin vise og eiegode. Hans Visdom vil ei lade denne faste Støtte for hans Undersaatters timelige og evige Lyksalighed falde, han vil være for viis til at sætte en for 300 Aar siden forraadnet coelibatisk Pille i dens Sted. Han vil føle, at han er begge Dele, Konge og Biskop. Statsmanden, som blot fra Politikens Side erkjender Standens Nødvendighed, og dens til en vis Grad standsmæssige Underholdning, frygter aldeles ikke for Depensen, som han fuld vel veed henflyder fra de Hævende i tusinde Canaler, fra hvilke den igjen kan og bør henledes til Statscassen.

Hvad Standens sjunkne Agtelse, som Stand betragtet, angaaer, da ville vi høre med hvad Føie Forfatteren taler herom. Dersom denne Stand har fornægtet at være, hvad den er kaldet til af Gud, Konge og Fædreneland, da kunne vi sige, at den med Rette bør falde i Agtelse. Men endnu forpligter den sig ved sin Eed til at lære overeensstemmende med Guds Ord og den augsburgiske Confession, at søge, vide og ramme Kongens Bedste. Jeg veed ei at Standen, som

Stand betragtet, har forbrudt sig i nogen af Delene, men den er troeligen vedblevet dette sit Kald. Den Agtelse, den fra denne Side altid har været berettiget til, dertil er den, den Dag i Dag er, ogsaa berettiget. Eller ere maaskee disse Pligter, til hvilke den har svoret, og for hvilke den lever og virker, nu mindre agtværdige, end de før vare. Nei, Guldet taber aldrig sin ædle Naturs rette Værd, men endnu mindre de guddommelige Sandheder. Disse staae igjennem Tiden, det Høieste, Dyrebareste, Herligste Gud har forundt Menneskene. Kaster dog Diet til de Slægter, som vandrede og endnu vandre uden for disse. — Den Agtelse da, som Standen altid har været berettiget til, dertil er den og den Dag i Dag berettiget. Betragtet som Stand, kan den aldrig blive andet end en ærværdig Stand.

Men, — vil Forfatteren maaskee indvende, — jeg taler ikke om, hvad ikke bør, men hvad ikke nu længer er. Har da det danske Folk tabt sin Agtelse for Guds Ord og sin Troesbekjendelse? Dette var i Sandhed det Sørgeligste, der kunde siges om os. Da vilde Curien paa den ene Side, Carlstadtske Sværmere paa den anden Side, og hvo veed, om ikke Mahomedanismen, som en tredie, og alle Hedenskabets Vederstyggeligheder og alt hvad Mørkhedens Nat har udruget, eller kan udruge, fra alle Kanter anfalde os med Held og kæmpe om at fortære Aadselet.

Nei, Gud være lovet! endnu har Gud ei overgivet vort kjere Fædreneland til et forvendt Sind og til at troe Løgn, og i vort Hjerte ære vi Guds Ord, og vor Troesbekjendelse staaer klippefast — og kom det til Stykket, vi vege ei fra nogen Sandhed: Gud andet forbyde. Men er det saa, da staaer ogsaa vor Agtelse urokket for den Stand, som ved sit Læreembede vedligeholder dette Himlens største Gode hos os. Det er vel en sørgelig Sandhed, at ikke en liden Deel iblandt os ere affaldne, og vandre i deres eget Hjertes Tanker, fremmede for Christelig Troe og Vandel; men mange ere vendte tilbage til Frelseren, og ved Guds Naade ville flere komme til at betænke, hvor farlig og slibrig den Vei er,

de betræde, og de ville søge Salighed i ham, i hvem alene Salighed er. Det er ogsaa sandt, at Mange, som ere beklædte med Ordets Læreembede, prædike sig selv, eller kun menneskelige Lærdomme; saadanne behøve deres Foresattes alvorlige Formaninger, hvis vigtigste Kald det er at vaage over Lærdoms og Levnets Reenhed i Skrifter og Embedskredse, og det er ingenlunde at tvivle om, at jo den allerstørste Deel ville komme til Sandheds Erkjendelse; men gives der haardnakne Vantroens Lærere, da kunde det ingenlunde kaldes Forfølgelse, men Retfærdighed, at saadanne mistede deres Embeder. Men dette tilsammen angaaer ikke Standen, som Stand betragtet. Man har ogsaa havt flere Exempler paa Usandheden af hvad Forfatteren har paastaaet, flere ganske nye, og sidst vil jeg kun nævne den offentlige Hæder, som Menighederne i Aalborg, af alle Stænder, beviste deres elskede og høitagtede Jubellærer Hr. Stiftsprovst Schierup. Det var jo dog sandeligen en Hæder, som alene vistes ham af Skjønsomhed over et velført christeligt Læreembede; en Ære, som denne bedagede Christendommens Lærer vist har tilbagegivet den Naadens Gud, den alene tilhørte, ydmyg erkjendende, at vi ere intet af os selv.

Men nogen Sandhed er der, fra en anden Side betragtet, i hvad Forfatteren siger. Naar Mange af Standens Medlemmer maa staae tilbage med hvad de skylde baade det Offentlige og Private; naar Nøden udsætter dem for idelige retlige Forfølgelser; naar de trænge til at laane, trygle; naar de aldeles ikke ere istand til at vedligeholde nogen udvortes Værdighed: da agtes de ikke af dem, som især see hen til saadanne udvortes Omstændigheder, og, forsaavidt Almuen, og flere end Almuen, henvende Øinene til nærværende Forfatning, da kan det siges, at Standen er sjunken i sin Agtelse.

Desto ærværdigere er Standen i den Ædeltænkendes Øine, naar den ligefuldt, skjøndt sukkende, arbeider for hundrede tusinders dens Medborgeres timelige og evige Lyksalighed, og selv Lidende trøster alle Lidende.

Naar Forfatteren derfor berører, at det Tabte bør Geistligheden tilbagegives, og naar

han taler om andre nye Emolumenter, som burde den tillægges, da har han Ret, og det er ingenlunde at tvivle om, at vor vise Regjering jo indseer det, og drager derfor den muligste Omsorg.

(Fortsættes.)

Indenlandske Efterretninger.

Odense, d. 23 Septbr. Paa det i Tirsdags afholdte Egeskovs Marked vare Priserne omtrent saaledes: for Sædehvede forlangtes 4 Rbd., Sæderug kostede 3 Rbd. Tønden, Boghvedegryn 3 Mk. a 3 Mk. 8 ß. Skjeppen, 1 Tønde Herregaards-Smør fra 56 til 60 Rbd., Gjæs 4 Mk. a 4 Mk. 4 ß. Stykket. En god Hest betaltes med 100 Rbd. — I nogle Dage have vi havt en trykkende Lummervarme med stærke Regnbyger og Torden af og til, som i Onsdags Eftermiddag trak her over Byen med især eet meget stærkt Lynglimt og Skrald. Saavidt vides, er dog ingen Skade derved anrettet.

Aalborg. Paa Markedet d. 16 Septbr. vare Priserne: Rug 15 a 16 Mk., Byg 8 a 9 Mk., Havre 1 Rbd. Tdn.; Beder 15 a 18 Mk. Stk.; Malkekøer 12 a 15 Rbd.; Smør 16 a 18 ß. Pdt.; Ost 5 a 6 Mk. Lpdt.; Æg 14 a 16 ß. Snesen; Ænder 2 Mk. 8 ß. Parret; Gjæs 3 Mk. 8 ß. Stk.; Kyllinger 10 a 12 ß. Stk.; Duer 1 Mk. Parret; Hørlærred 28 a 30 ß. Alen; Blaarlærred 24 a 26 ß. — Paa Lerups Marked den 14de og 15de betaltes en god Hest med 70 til 80 Rbd.; Køer med 8 til 12 Rbdlr.; Lam 9 a 10 Mk.; Smør 13 a 14 ß. Pdt.; Ost 4 a 5 Mk. Lpdt.; Ænder 24 a 28 ß. Parret; Duer 5 a 6 ß. Parret.

Aalborg, d. 22 Septbr. Den 9de Sept. afbrændte et østen for Byen beliggende Sted, der tilhørte Hr. Proprietær Aarslev til Veisgaarden. Huset beboedes af en Fæster. — Ved det i Gaar holdte Marked i Ribe, betaltes Sæderugen med 16 til 18 Mk. Tdn.; Smør 13 a 14 ß. Pdt.; Gjæs 3 Mk. a 3 Mk. 8 ß. Stk.; Ænder 2 Mk. Parret; Kyllinger 1 Mk. Parret; Duer 10 a 12 ß. Parret; Hørlærred 28 a 30 ß. Alen; Blaarlærred 24 ß. Alen.

Blandede Efterretninger.

Sverrig har havt to Konger, lige berømte som Helte, Gustav Adolph og Carl den Tolvte, der, skjøndt begge døde i Krigen, dog, som almindeligen antages, faldt for Morderhaand. Den førstes Død fortælles af Fr. L. v. Rango i hans Værk: Gustav Adolph der Große, König von Schweden, ein historisches Gemälde, Leipz. 1824, paa følgende Maade: "Kongen, i fuld Seir mod Fjendens venstre Fløi, faaer Efterretning om hans Infanteries Tilbagetog og hans venstre Fløis Skjebne. Med rolig Sindighed overdrager han Feldtmarschal Horn at forfølge Fjenden og iler i Spidsen for det Stenbockske Regiment, i det Øjemed, at gjenoprette Ordenen blandt sine tilbagetrængte Tropper. Piilsnar bærer ham hans ædle Ganger hen til det Punkt, hvor hans Infanterie heftigst trænges. Det Stenbockske Regiments Escadron umager sig forgjeves for, at følge sin Konge. Kun omgiven af faa Ryttere og Hertug Albert af Sachsen-Lauenborg, fører hans Kortsynethed ham for nær hen til de fjendtlige Linier. Hans venstre Arm blev saaret af en Musketkugle. I det samme Øjeblik kommer det Stenbockske Regiment galoperende. Rytterne see deres Konge saaret. "Kongen bløder — Kongen er skudt!" tilraaber den Ene den Anden. For at forebygge Følgerne af dette ulyksalige Udraab, undertrykker Gustav Adolph de Smerter, der overvælde ham, og med munter Mine raaber han: "Det er intet — følger mig!" Med sønderknust Arm styrter han løs paa Fjenden. Fægtningen bliver almindelig; men formedelst Tabet af det af hans Saar flydende Blod en Afmagt nær, vendte han sig til Hertug Albert af Sachsen Lauenborg. Bring mig, sagde han til ham, uden at det gjør nogen Opsigt, ud af Trængslen. Hertugen, der var bleven fra Begyndelsen af ved Kongens Side, ligesom hans Skygge, ledte ham ad den venstre Fløi til. Paa denne Vei, fjernet fra sine Tropper, følte Kongen et andet Skud i Ryggen. "Jeg har nok, Broder!" raaber han med døende Røst og segner fra Hesten. "Frels Du Dit Liv!" — Et tredie Skud kaster ham med det Udraab: Gud! til Jorden. Hans flygtende, med Blod bedækkede Hest, gjennemflyver de svenske Geleder og aabenbarer Kongens skrækkelige Skjebne. Fnysende af Harme trænger hans Rytterie frem, for at redde Monarken, som det troer at være i Fare. Men lemlæstet og livløs ligger han paa Jorden. For at frarive Fjenden det hellige Lig begyndes en haardnakket Kamp, og den uforglemmelige Konges med Saar bedækkede Legeme bliver begravet blandt gemene Lig. — Man har en vis Person mistænkt for at have været Kongens Morder, men beviist er det ikke, og de vigtigste Historieskrivere modsige sig selv. Menke har skrevet en heel Afhandling: de dubia Gustavi Adolphi, Suecorum Regis, caede. De fleste Forfattere stemme overeens deri, at Kongen rammedes af to Pistolskud; dog fra hvem de kom fortælles paa forskjellig Maade. — Da nu henved to Aarhundreder siden denne ulykkelige Begivenhed indtraf, ere henrundne, uden at man i denne lange Række af Aar har kunnet kommet til nogen Vished i saa Henseende, saa synes det rimeligt, at Sagens Sammenhæng nok for evig vil blive skjult for hver Dødeligs Øje med et tæt Slør, som det næsten ikke er værd mere at gjennemtrænge, da man, hvis den sørgelige Formodning virkeligen skulde stadfæstes, kun vilde see Krønikens Blade besudlede med endnu en Kongemorders Skjændselsnavn, om hvis Tilværelse man nu er i en lykkelig Uvidenhed.

Hvad Sully var for Henrik den Fjerde, det var Oxenstierna for Gustav Adolph. Da han engang fraraadte Kongen et alt for voveligt Foretagende, sagde denne: "Min gode Kantsler, I er alt for kold for mit Sindelag." "Det kan vel være, Deres Majestæt, svarede Ministeren; men havde min Is ikke slaaet nogen Væde i Deres Ild, saa var Deres Majestæt allerede for adskillige Aar siden opbrændt." — Oxenstjerna var den første, der i en Tale, han holdt i en Forsamling i Heilbronn 1633, gav Gustav Tilnavnet den Store. — Da Kongen af en Musketkugle blev streifet i Skulderen og maatte lade sig bære bort fra Valpladsen, droge ogsaa hans Soldater bort, da de ikke kunde

forudsee, hvorledes det vilde gaae dem. Kantsler Oxenstierna tiltalte Kongen skarpt og besvoer ham, mere at skaane sin høje Person. Men han fik til Svar: "Gud vil ikke ophøre at være almægtig, om end jeg ikke var i Live mere." Da Saarlægen ikke kunde faae Kuglen ud, sagde Gustav Adolph: "Lad den sidde, det er en Amindelse, vi ikke bør skamme os ved." — Kongen førte altid, selv under Vaabnenes Gny, Hugo Grotius's berømte Værk: de jure belli et pacis hos sig og læste det. I den første Deel af vindiciæ Grotianæ siges, at hiint Værk blev fundet efter Slaget ved Lützen i Kongens Telt.

Den svenske Regjering har tilkjøbt sig et Manuskript, indeholdende den som Minister i Spidsen for Anliggenderne, fra 1792—96, staaende Baron Reuterholms historiske og politiske Jagttagelser, hvori der skal findes mange vigtige Oplysninger over Perioden fra 1772—92. De have hidtil ligget i det udenlandske Departements Archiv og skulle i Fremtiden opbevares i Rigsarchivet.

I et Stykke om Brillers Brug, som læses i Lesefrüchte, I B., 22 St., ivrer Forf. meget imod de skadelige Følger af den mangelagtige Form eller den slette Bearbeidelse af de Briller, som Nürnberg, ja selv Paris og London levere, og hvis Udbredelse saa ubetinget tillades. "Er da ikke Øjet, siger Forf., Menneskets konstigste og ædleste Organ? Skulle Briller, der fordærve Øinene, ikke ligesaa godt være en Gjenstand for det medicinske Polities Opmærksomhed, som Qvaksalveres Lægemidler? Gjøre da disse Menneskene mindre ulykkelige end hine? Jeg skulde troe, at den Familiefader, der ved et Par slette Briller mister sit Syn, er ligesaa meget at beklage, som Huusmoderen, der formedelst Lehnhards Mirakeldrik, begræder et sygeligt Legeme."

Kjøbenhavns Børs, den 27 Septbr. 1825.

Hamburg 2 M.		à
a vista 209		
Species 212		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 11$\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	190	190$\frac{1}{2}$ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	51$\frac{1}{2}$	52 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig (u. R.)	91$\frac{1}{2}$	92 Rbd. Sedl.
Dito Dito	87$\frac{3}{4}$	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	102$\frac{1}{2}$	103 Rbd. r. S.
Dito Dito	109	109$\frac{1}{2}$ i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	100	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	100	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	105$\frac{1}{2}$	106 i Banco
4 pC. Dito nye	97$\frac{1}{2}$	98 i Banco
Asiatiske Actier	89$\frac{1}{2}$	90 i Sedler

3 pC. nye danske Oblig., 3 M. efter at samme ere udstædte, — L. Sterling. 1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

En dannet Familie tilbyder sig for en moderat Betaling at modtage eet eller tvende Drengebørn, som skulle anbringes til Studeringer. Reflecterende behage at melde sig i Admiralgade 102 i Stuen.

Paa de i dette Blad No. 73 imod mine geographiske Formodninger om adskillige af vore Stæders og Byers Navne og disses Oprindelse i Engelland, fremsatte Tvivl, skal jeg ikke undlade at svare og give nærmere Oplysninger, saasnart jeg kommer i Besiddelse af de dertil fornødne literaire Hjelpemidler.

Den 15 Septbr. 1825.

J. H. Larsen.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Tooogtyvende Aargang. No. 79.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 1 October 1825.

Søllerød, d. 25 Septbr. 1825.

Kjere Try— Naar Flaccus synger:

> Jam satis terris nivis atqve diræ
> Grandinis misit pater - - - -

saa siger Du, rimeligviis:

> Nu Nok om Søllerød, min Ven, Du skrevet har,
> Saa jeg er moxen kjed af denne Patiar. —

Dog forhast Dig ikke i Din Dom, og døm ikke, som saa mange Mennesker have for Skik, efter Ydersiden, eller efter blotte Sandsynligheder; thi rigtigt nok finder Du denne min Epistel atter dateret Søllerød, og end vandrer jeg der, men jeg agter ikke denne Gang at omtale Landsbyen selv, men blot at levere nogle, paa mine Ride- og Spadseretoure opsamlede enkelte Efterretninger om Et og Andet, som maaskee ikke tør være uden al Interesse, saavel for Dig, som for dem, der ville besøge Omegnen. Man har jo hele Bøger om Residentsernes og Musæernes meest vigtige Seeværdigheder; hvi skulde man da ikke ogsaa turde gjøre sine Venner opmærksomme paa Det, som har tildraget sig vor Opmærksomhed, skjøndt det blot gjælder nogle Bondebyer ꝛc.?

Holte er en ikke liden Bye, en Fjerdingvei fra Søllerød. Af Bygningerne udmærker sig den saakaldte Hovedgaard, som er en, i en simpel, men ædel, Stiil opført Bygning, der er prydet med et lidet Taarn, som lader sig tilsyne i stor Afstand; Udhusene ere af en betydelig Udstrækning. Gaarden har ypperlige Fiskeparker, hvori findes Karper, og skal, saavelsom Tørvemoserne, være en god Indtægtskilde. Naar man — den behageligste Vei — gaaer did igjennem Kirkeskoven, da passerer man en Gaard, der tilhører 2de Brødre, som af Profession ere Hjulmænd, og udmærkede vindskibelige, da de forstaae at forarbeide alskens Ting, f. Ex. Komoder, Skabe og Ruller. Jeg saae en, der havde en, mig forhen ubekjendt, Indretning, som syntes at svare bedre til Hensigten end den, der findes ved de sædvanlige Ruller, hvilke, naar de sættes i Virksomhed, buldre tungt afsted, og ere belæssede med store Stene, da derimod Rullen qvæstionis er steenløs og fungerer med Lethed,

og indtager mindre Plads end dens sædvanlige Brødre.

Ved Nyemølle, et saare yndigt Sted, frydes Øjet ved en høi Bakke, paa hvis Top man finder magelige Bænke og en sjelden skjøn Udsigt. Man stiger op paa nogle, i Bakken indskaarne, Trappetrin, som ved Brædder hindres fra Udskred; Alt bekostet af Hr. Nelthrup, der og ved den nedenfor rindende Kilde har ladet fasthænge et stort forgyldt Sølvbæger, til Husvalelse for den forbigaaende Vandringsmand. Nyemølles og Ørholms Papiirsfabrik sysselsætter af den arbeidende Klasse 80 Personer, og brødføder deres Huustroer og Børn, eller ialt circa 150 Personer. Her findes 4 Værker, hvert med 2de Bøtter, 26 Jernpresser og 7 Hollændere. Af Skrivpapir kan aarlig leveres circa 12,000 Riis.

Som Supplement til de alt meddeelte Efterretninger om Brandvæsenet i Søllerød, meddeles endvidere, at hele Sognet har 24 Slangesprøiter (af hvilke især udmærker sig Dronninggaards, en engelsk Patentsprøite), 48 Brandvogne og 69 Vandtønder. Den driftige Hr. Nelthrup, som er Overbrandmester, har paa egen Bekostning forsynet hele Brandpersonalet med Skildter af Messing, og holder, roesværdigen, paa streng Orden.

Til Nærumgaard hører 3de Bøndergaardes Jorder, og haves her 14 Huusmænd. Hovedgaarden er en sand Pragtbygning, 3 Etager høi; Værelserne ere pragtfulde, og den saakaldte Marmorsals Vægge saa polerede, at Havepartierne speile sig i samme. Haven har en blid melankolsk Mine, og her findes en, af

den ny Ejer indrettet, Kilde. Ogsaa i Nærum er den indbyrdes Underviisning i fuld Gang; af omtrent 100 Børn drives den med 62. Skolelæreren, Hr. Gronenberg, er bekjendt som en meget duelig Mand. Ogsaa Rudegaard, Dronninggaard og Brede besøgte jeg. Det første Sted har en skjøn Udsigt lige til Landevejen, og jeg troer dets Tørv ere fortrinlig gode og behandles paa en god Maade; men hvad angaaer disse trende Steders Bygninger og Have- og Skovanlæg, da tilraabe de os alle: fuimus.

I Birkerøds skjønne Kirke saae jeg de Gernerske tunge Jernlænker, og et Maleri af en Præstefamilie; det er saa ypperligt, og Koloriten saa fortræffelig, at jeg, ved at stirre paa det, troede at have levende Skabninger for mig. Ogsaa fandt jeg her en Status in statu, nemlig Levningerne af et katholsk Kapel, og en Stol, hvori Danmarks evig store Christian den Fjerde ofte sad.

End kunde jeg sammenskrive Meget om mange flere Steder, dem jeg under mit Ophold i Søllerød tog i Øjesyn, f. Ex. om de yndige Spadseretoure fra Ørholm til det af dens Aske opstaaende Lysttofte, fra Nyemølle til Ørholm; igjennem Trødrøds Indhegning, og Søllerøds Granskov o. s. v.; men da Alt i Verden skal og maa have en Ende, saa vil jeg og slutte mit Brevskriveri, af hvilket Du sagtens er ligesaa kjed, som jeg af de mørke Skyer, der i Dag have omspændt Horizonten, og af den Regn, der i Dag skyller saaledes ned, at jeg har maattet armere mine Fødder med de W—ske Træsko.

Din

H.

Besvarelse paa de, i nyeste Skilderie af Kjøbenhavn No. 35—37, og i Randers Avis No. 89, indrykte Yttringer om Geistlighedens Coelibat.

(Fortsættelse; see forr. No.)

Hvad vor Geistligheds nærværende Organisation angaaer, da er den, i det Hele taget, lige gammel med Reformationen, og i det Væsentlige, lige gammel med Christendommen. Forfatteren angiver ei synderlig Grund for sin Mening, som derfor er at ansee blot som et Postulat, naar undtages, at Biskopperne ei have talt Geistlighedens Sag saa kraftigt som de burde. Er han da bekjendt med vore Biskoppers Erklæringer og Skrivelser til Collegierne saaledes, at han kan beviisliggjøre hvad han har skrevet? Men er han ikke dette, saa gjør han jo disse vor Kirkes høiærværdige Formænd Uret. Venter han maaskee, at hans projecterede Herredsprovster kunne, eller ville gjøre det bedre. Jeg for min Deel indseer ikke andet, end at han ved saadant Forslag søger at berøve vor Kirke Talsmænd som have et større Overblik, fordi de have en større Kreds, og desaarsag ved mangfoldig Erfaring kunne tale med saa meget større Fynd. Hvad Amtsprovsterne angaae, hvis Kald jo allerede ved Lovgivningen er indgaaet, da gjelder det samme forholdsmæssig om dem. Det forbedrede Skolevæsen — jeg mener at det er en saare betydelig Sag — er ved dem organiseret og under deres Tilsyn blomstrende. Mange forfaldne Kirker ere ved deres Aarvaagenhed bragt i bedre Forfatning, og mig tykkes, at de i deres hele Kald vare Kirken og Staten gavnlige. Men disse vare jo kun et Blus. De ere ikke mere, undtagen i deres Tilbageblevne. Tiden vil vise, om de nuværende Provster ville gjøre deres Kald bedre. Herredsprovster have vi kjendt. Det Forhold, der havde Sted mellem Amtsprovst og Capellan, er nu kun tilbage mellem gammel Sognepræst og Capellan. Det er saaledes, at Sognepræsten ei kan skille sig ved denne, men denne kan, saasnart han søger det, entlediges fra hin. Det Fatale herved er den huslige Stilling, hvori Sognepræst og Capellan ere satte til hinanden. Vilde den verdslige Embedsmand forestille sig, at han var tvunget til at have en Fuldmægtig i sit Huus, som han ei uden ved Lov og Dom kunde blive skilt ved, men, som saasnart Fuldmægtigen kun ønskede det, kunde forlade ham, da vilde han føle, at den Underordnede egentlig var sat i den Stilling, at han kunde være Herre, og Principalen i den Nødvendighed, at han maatte taale tusinde Fortrædeligheder, som end mere maatte forøges, om han, for Exempel, saae sig nødsaget til at anlægge Sag imod ham. Men — det samme er Tilfældet mellem gammel Sognepræst og Capellan. Det var sandeligen meget at ønske, at Forholdet mellem Sognepræst og Capellan maatte kun, ligesom mellem en verdslig Embedsmand og hans Fuldmægtig, beroe paa privat Overeenskomst, og Forholdet saaledes komme i Ligevægt mellem disse; thi nu er der paa den ene Side en aabenbar Tvang, paa den anden Side aldeles Frihed.

Men — vi komme tilbage til Forfatterens Forslag, at afskaffe Biskopper m. m. Med samme Føie han gjør saadant umotiveret Forslag, kunde jo en anden tilraade, at afskaffe Stiftsamtmænd, Amtmænd, og kun sætte en Herredsfoged i hvert Herred, med hvilke Collegierne kunde føre en umiddelbar Correspondence. Her kunde vel sagtens angives ogsaa en Grund, og hvorfor ikke den samme som er anført for Biskoppernes Afgang, at disse ei heller have talt med Kraft nok i deres Stilling. Mærkeligt nok, at denne ene Grund kun er anført mod Biskopperne, men Forfatterens αυτος εφα ansees for at være nok til at afgjøre Sagen med Amtsprovsternes og vore nye Provsters Existence, ligesom han aldeles ei heller finder det nødvendigt at udlade sig med noget om, hvad Godt han venter sig af Herredsprovster. Dette synes dog at være en haanlig Affærdigelse der, hvor han taler om saa betydelige Forandringer, i saa vigtig en Sag. Vist nok fortier han en Grund, som han ei vel kan komme frem med, han, der viser sig at være en saa stor Velynder af det catholske Coelibat.

Før Man raader til at desorganisere en Bestyrelse, som har hævdet sin Anseelse igjennem

Aarhundreder, maatte man have beviisliggjort dens urettelige Mangler, og med største Evidence have godtgjort en andens Fortrinlighed, da man i modsat Tilfælde umueligen kan undgaae retfærdig Anke over, i de vigtigste Ting at raade letsindigen eller vrangvilligen, og ansee dem for Daarer eller Børn, for hvilke man henkaster saa løse Projecter.

Erfaring viser, at der bør være en Maade med Indskrænkelsen af den Anseelse, som de, der som Formænd skulle see paa Religionens og Lærestandens Tarv, bør være underkastede. Engelland har beholdt den høie biskoppelige Kirke efter Reformationen. Den første Geistlige er der, næst efter Prindserne af Blodet, Rigets første Pair; men aldrig har man der, siden Reformationen blev befæstet, havt Aarsag til at beklage sig over noget Hierarchie. Men vist er det, at der neppe er noget Land i Verden, hvor sand indvortes Agtelse for Christendom er saa almindelig som i dette Land. Der saae man Bibelselskaber at finde deres Fødested i vore Dage, og midt under det halve Europas frække Vantroe, at voxe, som Frelseren siger, fra Sennepskornets Lidenhed, til en Storhed, hvorover vi maa forbauses, ved Guds Naade og et gudeligt Folks varme Yndest og Pleie; det virker med den beundringsværdigste Kraft og Udholdenhed, for at fremme Ordets Lydighed overalt paa Jordkloden; man seer der Kirkerne at være alt for faa til at rumme Mængden af andagtsfulde Tilhørere og troende Christne; man seer der de herligste Foranstaltninger til Gudsfrygts Fremme i den engelske Armee, og især dens uhyre Marine. Bibelen uddeles til hver Matros; der bygges nu Kirker ved de fleste Havne og Landingspladser, for at Sømanden, saasnart han sætter Foden i Land, kan opbygges ved Guds Ords Hørelse. Fra intet Land arbeides der med saadan Iver for at meddele Christendommens allerhøieste Velgjerninger til de i Hedenskabets gruelige Mørke og Vederstyggeligheder vandrende Folkeslag paa Jordkloden. Men — mon ikke den Anseelse, den protestantiske Geistlighed i dette Land har beholdt, skulde være en Hovedaarsag til den unægtelige Høiagtelse det rene Guds Ord har i dette Land, fremfor i de øvrige christelige Lande, i hvilke Reformationens herlige Lys blev antændt. Her er en Geistlighed, som har den fornødne Myndighed til at hindre alle Religionen og dens Lærestand skadelige Foranstaltninger; men her er intet Hierarchie.

Men naar vi nu i enhver Henseende maa beundre denne Nations Storhed, mon Man da skulde tage meget Feil ved at hidlede samme fra den Alvorlighed, Sindighed, Stadighed, som Religionen alene kan lægge dybt, og fremme i Menneskets Hjerte, og som siden viser sig mægtig i alle dets Foretagender. Nei, vist ikke. Vi have intet Exempel paa, at sand Storhed udviklede sig hos noget Folk, uden det, som besad en dyb Ærefrygt for sin Religion; men hvor meget mere maa alt lykkes der, hvor man ærer og elsker som det allerdyrebareste, de himmelske, rene guddommelige Sandheder. Med Agtelsen for dette Ord maa nødvendigen Alt hvad Sandt og Godt er fremblomstre, i det disse, som en frugtbargjørende Bæk, omrinde i alle Hjørner af den menneskelige Sjel, da alt derimod, hvor de udelukkes, maa henvisne. Naar Forfatteren nu raader til, i vort Fædreneland at afskaffe vore evangeliske Biskopper, som have beholdt nogen, skjøndt ingenlunde (thi dette viser Erfaring) tilstrækkelig Embedsmyndighed, mon han da gavner eller skader, hvis saadant Raad fulgtes? jeg mener sikkerligen det sidste. Men en Hovedsag maatte det være ved vore Biskoppers Beskikkelse at see paa, at hertil valgtes Mænd, der, saavidt mueligt, bare de Præg, hvormed Apostelen Paulus 1 Tim. 3 og Tit. 1 skildrer dem, blandt hvilke, som et særdeles mærkeligt, at de maa være Mænd, der holde fast ved det sande Ord, som hører til Underviisningen. Synchretisteriet duer aldeles ikke. Enten er et Dogma Sandhed, og det bør da aldeles ikke fraviges, eller det er Usandhed, og det bør da ei af nogen Slags Føielighed hyldes. Hvad Samfund har Lyset med Mørket eller Christus med Belial? Viger man i det allermindste fra en rigtig mathematisk Sætning, saa flyde deraf uendelige Vildfarelser, men kun physiske. Viger man i et eneste Stykke fra een af vore evige Sandheder i Guds Ord, saa

flyde deraf uendelige Vildfarelser, men moralske. Luther, saa overbeviist han var om vor Kirkes Læres Rigtighed om den hellige Nadvere, vilde aldeles ikke vide af noget synchretistisk Samfund med Zvingel, og Ret havde han deri. Fra Sandhed, hvorom man har fuldeste Overbeviisning, bør man aldrig vige. Saaledes alene kan Sandhedens Rige bestaae. Men — fordi man forøgede Biskoppernes Myndighed, derfor behøvede man dog ingenlunde at frygte for noget Hierarchie. Denne er aldeles umuelig i protestantiske Stater, hvor det er en Hovedlærdom at hylde og erkjende og vedligeholde den verdslige retmæssige Øvrigheds Magt, og hvor Kongen er den øverste Biskop, saa at aldeles ingen Foranstaltning i Kirken kan skee uden af ham og ved ham. Gavnligt vilde det sikkerligen være, om en Generalinspecteur, med umiddelbar Referat til Kongen, en Mand udmærket ved Lærdom og Embedsøvelse, beskikkedes, og hvis første Embedspligt det skulde være, at paasee, ne qvid detrimenti caperet respublica religionis; thi eengang staaer det fast, at naar dette Sandhedens Rige vel vedligeholdes, da staaer det vel med alt det Øvrige, og uden dette, med Intet. Pietas regna firmat, er en uforanderlig, evig Sandhed.

Det sees saaledes ikke, at afskaffe Biskopper (Amtsprovsterne behøver Forfatteren jo ikke at umage sig med) er fremstaaet af modent Overlæg, over hvad der tjente til vor evangeliske Religions Gavn, men snarere at være et Raad, som, om det fulgtes, vilde aabne alle dens Fiender en friere Adgang end de endnu havde til denne Dag.

(Slutningen følger.)

Til Gjenmæle paa Hr. Procurator Ryes fra Nestved i nyeste Skilderie af Kjøbenhavn No. 76, Septbr. 20de, insererede nyeste Invectiver imod Underskrevne.

Omtalte Skriftemaal med sammes Anledning ligger aabenlyst for Medborgeres Øine, desaarsag, og for ikke at kjede Læserne med private Stridigheder og Kjævlerier mellem Mand og Mand, tillader Underskrevne sig kun at udpege Hr. Ryes sig selv modsigende stygge offentlige Beskyldning "at Underskrevne vilde passere for en rolig lidende Olding" (omskreven efter almindeligt Begreb man under slige Omstændigheder forbinder med Udtrykket) — "en gammel Nathue!" og dernæst at henvise Læserne til Pag. 24 i Skriftemaalet, som godtgjør, at Hr. Procurator Rye allerede længe siden er bleven indkaldt for Injurier, og Sagen henviist til Rettergang, blot venter paa fornødengjort Cancelliereſolution for at forføges fra Underskrevnes Side; ligefuldt behager det Hr. Procuratoren, blandt saa mangfoldigt Andet han avancerer for Publicum: at annoncere, at Injuriesagen mellem ham og Underskrevne er begyndt af ham, fordi han nu endelig har behaget ogsaa (contra) at indkalde Underskrevne for Forligelsescommissionen.

Efterat have afviist hin Hr. Rye's ovennævnte stygge Beskyldning, vil Underskrevne for denne Sinde ikke sige mere. Han holder det ikkun for sin Pligt at være, intet at lade uberørt, som har almindelig og alvorlig følgerig, Stats- og borgerlig Interesse, og henviser desaarsag Læserne til den anden Efterskrift til det nu Pressen forladende i Aviserne averterede nye Oplag af Skriftemaalet.

Søegaard pr. Ringsted, 25 Septbr. 1825.

Wedel Jarlsberg.

Indenlandske Efterretninger.

Aalborg, den 24 September. Paa Skagen er indstrandet en svensk Brig, bestemt til Varberg med Salt. — Mellem 17de og 18de August strandede ved Forbjerget Hiddense paa Rygen det Norske Skib, de 4 Sødskende, bestemt fra Livorno til Petersborg, og havende inden Borde endeel Malerier og andre Konstsager, bestemt for Hs. Majestæt Keiseren af Rusland, hvoriblandt fortrinlige Arbeider af de Russiske Konstnere Bruni, Sawanow og

Eggiul, som Keiseren har paa sin Bekostning ladet besøge Rom.

Aarhuus. Klokken 3 om Morgenen sees i denne Tid en dunkel Comet lige i Sønder; dens Hale er temmelig lang, dog ei saa lang, som dens i 1811. — Afrikaneren med de hvide Haar, der sælger Magneter, er ogsaa kommen hertil. Ved denne Mand er endnu den Mærkværdighed, at han med sine besynderlige Øine seer bedst i Mørke.

Viborg, d. 24 Septbr. Toftemarkedets Priser vare omtrent saaledes: Rug (saakaldet Sæderug) 3 Rbd. Tønden, Brødrug 15 a 16 Rbmk., Byg 9 Rbmk., Kartofler 1 Rbd.; Smør Pdt. 16 ß., Ost 5 a 6 ß.; Gjæs 3 Mk. 8 a 12 ß. Stykket, Ænder 2 Mk. 6 a 8 ß. Parret. Vadmel 2 Mk. 8 a 12 ß. Alen, Hørlærred 26 a 32 ß., Blaarlærred 20 a 22 ß. Alen. Køer, gode, 16 Rbd., ringe 6 a 8 Rbd.; Hestene efter Omstændighederne (eller got Kjøb); Stude fra 38 til 44 Rbd. Parret. Af Haveurter var en gruelig Mængde, Æbler og Pærer fra 2 til 4 Rbmk. Skjeppen. — I Onsdags Kl. $3\frac{1}{2}$ til 4 havde vi et stærkt Tordenveir, der slog ned paa to Steder ved Søen, uden at gjøre Skade. En god Regn, der gjennemblødte Jorden, som trængte til Regn, fulgte derpaa, dog var det om Torsdagen godt Markedsveir. I Gaar blæste en stærk Nordvest med Regnbyger. I Dag Regn.

I Jedsted ved Ribe har en Kone født Trillinger, to Drenge og en Pige. Konen saavelsom Børnene befinde sig vel.

Blandede Efterretninger.

Engelland vil snart fremvise det beundringsværdige Skuespil, at paa egne med Jern belagte Konstveie, uhyre Vogne, uden Heste, i saare kort Tid ville bevæge sig frem fra den ene Ende af Landet til den anden. Efter de gjorte Beregninger vil en Dampbefordring af 50 Tønders Vægt, med 6 Hestes-Kraft, kunne tilbagelægge 5 engelske Mile i en Time. Der skal ligeledes oprettes Kareter for Reisende. Disse ville tilbagelægge 10—12 Mile i en Time. Paa Vognleien vil der spares 25 pr. 100, og paa Tid 75 pr. 100. Med det første vil man begynde at arbeide paa en Konstvei for Dampvogne mellem Birmingham og Liverpool. Denne skal komme til at staae i Forbindelse med Jernværkerne i Schrophshire, Straffordshire, Maclesfield ꝛc. Ved Hjelp af disse Dampvogne ville Breve og Reisende kunne befordres fra London til Manchester, Liverpool og Leeds i 12 Timer, til Glasgow og Edinburgh i 24 Timer. Hver engelsk Miil af disse Konstveie vil koste at anlægge 8000 Pd. St. — Adskillige Selskaber ere allerede traadte sammen for at understøtte et saadant Kjæmpeværk ved Actier, hvoraf enkelte Privatmænd have kjøbt 100 til 200.

Da Napoleon i Aaret 1797 havde besat Ancona, løb Folket, trods den franske Armees Nærværelse, skareviis til en Kirke, hvor et Madonnabilled græd store Taarer. Bonaparte sendte Physikeren Monge did, og denne berettede ham, at det virkeligen forholdt sig saaledes. Capitlet maatte derpaa lade Billedet henbringe i Hovedqvarteret, og man opdagede det ved Hjelp af et Glas snildeligen anbragte optiske Blændværk. Næste Dag blev hiin Madonna bragt tilbage i Kirken, men uden Glas, og nu græd hun ikke mere. Ophavsmanden til dette Bedragerie, en Capellan, blev arresteret som den, der havde begaaet en Forbrydelse mod den franske Armees Sikkerhed og Religionens Hellighed.

En ganske besynderlig Fest fandt d. 29 Mai d. A. Sted i Zürich, i Anledning af et nyt Slagterhuses Indvielse. Man samlede sig paa den store Plads (Münsterhof) om Morgenen Kl. 7. Det anseelige Tog gik igjennem Stadens Hovedgader i følgende Orden. Foran rede fem stadselige Mestere i gammel Ridderdragt, Anføreren allene, og bag ham i een Række fire af hans Riddersvende. Efter ham fulgte den fjorten Mand stærke Musik, og bag denne en Mester, som ledede Toget. Derpaa to Rader Mesteres Drengebørn, i gammelschweizersk Dragt og bevæbnede. Dernæst Læredrenge i deres sædvan-

lige Arbeidsdragt med Slagterknive. Bag disse en Mester med Laugsbanneret, ledsaget af en Rad Mestere og Svende med Dxer. Nu kom en med Grønt udsmykket og med fire Heste bespændt Vogn, hvorpaa Isengrien (et Træløvehoved, Slagterhaandværkets Symbol) i naturlig Størrelse, og under en grøn Bue et Malerie af det ny Slagterhuus; bag paa Vognen en Slagterbænk med Vægtskaale og Kjød; i det mellemste Rum adskillige Mestere. Og nu et Tog af 24 Stude. Landmænd fra forskjellige Egne, hver i sit Cantons Dragt, førte det blomsterkrandste Qvæg. Toget endtes med en Vogn, udpyntet med Grønt og to Heste for, paa hvilken man saae et med mange Slags Pølser behængt Træ, en Pølsebænk og derved en arbeidende Mester. Ved Ankomsten til det ny Slagterhuus, Kl. 11, bragtes een af de smukkeste og sværeste Stude med derind, og da de til Toget hørende Personer havde ordnet sig paa Galleriet, holdt Oldermanden, efter en høitidelig Musik, en Indvielsestale. Nu faldt det første Offer, som veiede 2000 Pd., og næste Dag bleve de øvrige 23 Stude og 100 Kalve slagtede.

Det er under den bekjendte Generalmajor Congreves Styrelse og Forsæde, at et af Gasbelysningsselskaberne i London, med en Capital af 2 Mill. Pd. Sterling, har paataget sig at forsyne de vigtigste Stæder paa Fastlandet med Gasbelysning, og udrede Omkostningerne ved alle Forretningerne, denne Belysnings Indførelse medfører, med Undtagelse af Lamperne og Lampepælene.

I Aaret 1820 levede i den nordamericanske Fristat, to Mile fra Mite-Hall, en vis Heinrich Franzesco, født i Frankrige, som den Gang paastod at være 134 Aar gammel. I sit 16de Aar vilde han have blevet Soldat. Han havde været længe gift og avlet 22 Børn i to Ægteskaber. Den første Halvdeel af hans Liv havde været møjefuld, nu lever han roligt og tarveligt. Men desuagtet er han ikke ørkesløs, thi han hjelper sin 90aarige Kone at rense og spinde Uld. Begge forskaffe sig selv deres Underhold. Hans Farve er sund, hans Mund endnu regelmæssig og Fortænderne ere ovenfil endnu i god Stand. Han behøver endnu ingen Briller og end ikke til at læse stor Skrift. Han syntes ogsaa endnu at kunne høre godt.

Man regner, at i Storbritannien de tilværende og nyligen oprettede Selskabers Capitaler beløbe sig til 200 Mill. Pd. Sterl. Men af disse ere over 50 Mill. kun paa Papiret og af Eierne ikke betalte. De siden 1815 af fremmede Magter i Engelland gjorte Laan regner man for 208,790,000 Pd. St.; men dette er kun Navneværdien af Forskrivninger, og man kan vel ikke antage over 140 Mill., der virkeligen ere laante; i denne Sum er endnu desuden saare megen udenlandsk Capital indbefattet.

Adlydelse paa sin Viis.

I Bogen "Mémoires inédits de Madame "la Comtesse de Genlis, sur le dix-huitième "Siècle et la Révolution Française, depuis 1756 "jusqu'a nos jours, Bruxelles 1825", findes mellem lidt vel meget Langsnak — der dog aldrig falder nær saa kjedeligt, som Kiv og Strid falde alle Andre, end de Kamphaner, af hvilke den føres — ogsaa endeel Snurrigheder. Dertil regnes da medføie Følgende.

Hr. Louvois, der, 18 Aar gammel, opholdt sig i Brest, stak dybt i Gjeld, manglede Penge og skrev sin Fader til desangaaende, men fik intet Svar; thi solgte han sine Klæder, for at faae Reisepenge, beholdt blot en gammel luvslidt Frakke tilovers og afgik til Borgen Louvois, hvor hans Fader, Marquis de Souvré, tilbragte Sommeren. Denne Mand tog slet imod ham, og han turde de første Dage ikke fornye sin Begjæring. En Aften sagde Faderen til ham, at Nabolavets meest fornemme Damer kom paa Overmorgen til Middag hos ham; "og altsaa "haaber jeg," lagde han til, "at Du kaster Din "fæle Reisedragt og klæder Dig sømmeligen". Den unge Herre vogtede sig vel for at sige, at han ikke eiede Andet, end hvad han stod og gik

i, men erklærede dog derhos, at han ikke havde bragt andre, end gamle Klæder med, og ønskede derfor, at maatte lade sig gjøre en ny Klædning, hvortil han udbad sig Penge. Dem afslog Faderen ham paa en Maade, som ikke lod ham Gnist af Haab tilbage. Han trængte ikke videre paa Opfyldelsen af sit Ønske, men nøiedes med at love, at han vilde klæde sig anderledes. Nu havde han i sit Sovekammer et gammelt Betræk paa Væggene med store Figurer i; deraf skjar han et Sidestykke ud, som forestillede Armide og Renaud, sendte Bud til Landsbyskræderen og befoel denne forfærdige ham en fuldstændig Klædning deraf, Kjole, Vest og Buxer, samt blive over der om Natten, for virkeligen at faae den færdig til næste Dag. I den gode Mening, dog at ville bringe en Smule Regelrethed ind i dette vidunderlige Arbeid, fik Skræderen Armides to Arme anbragte paa begge Ærmerne, og paa Ryggen af Kjolen anvendte han Hovedet af Renaud med dets smukke Hjelm; tvende smaae Amorhoveder med Brudstykker af Skjolde udgjorde Resten af denne særegne Pynt, som Hr. Louvois trak i med inderligste Glæde. Saaledes paaklædt midt i Julimaaned, oppebiede han paa sin Stue, ikke uden Utaalmodighed, Selskabets Ankomst. Som han hørte Vognene rulle ind i Gaarden, gik han i sin Stads ned og skyndte sig at komme til Trappen, for at byde Damerne Armen, hvilket han udførte i største Alvorlighed og med den troskyldigste, den meest uskyldige Mine. Mens man kappedes om at forundre sig og forgjæves fritte ham, der med et Seierherreudseende fulgte sine Damer ind i Salen, ud om dette ubegribelige Optrin, kom Faderen til. I det han saae sin Søn iført den afklædte Vægs Herligheder, traad han to Skridt tilbage og spurgte med en Tordenstemme om Grundene til en saadan Yderlighed. "Min "Fader!" svarede den unge Herre, "De har jo "befalet mig at anlægge en anden Dragt, og, "da jeg nu ikke havde andet Tøi, end dette, til "min Raadighed, var jeg nødtvungen til at be"tjene mig heraf, for at adlyde Dem".

(Meddeelt.)

Kjøbenhavns Børs, den 30 Septbr. 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 209		
Species 212		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 11½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	189	190 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	51¾	52 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	91	91½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	87	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	102½	103 Rbd. r. S.
Dito Dito	109	109½ i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	100	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	100	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	105½	106 i Banco
4 pC. Dito nye	97½	98 i Banco
Asiatiske Actier	89½	90 i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterling.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Trykfeil i No. 78.

Col. 1238, Lin. 10, for: Frø læs: Føn
— — — 13, — Ore — Orn
— 1239, — 19, à skulde have været Cursiv.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höecke, i store Helliggeiststrædet No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 80.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 4 October 1825.

Bornholm.
Den 18de September 1825.

Da ingen Konge i saa langt Tidsrum havde besøgt Bornholm, maatte denne Des trofaste Folk, hvis Hengivenhed for Fødeland og dets Konge og Kongehuus er saa hjertelig, uendeligen glædes ved, at en Prinds, der staaer Thronen nær, beærede Den med sin høje Nærværelse.

For værdigen at opbevare Mindet om denne høje Prindses Ophold paa Bornholm, besluttede Landets Indvaanere eenstemmigen, for at give Efterkommerne et talende Beviis paa Bornholmernes Kjærlighed til det danske Kongehuus, at opreise en Mindestøtte, som Landets Indvaanere overdroge Cancellieraad Lohmann og Capitain og Holtsførster Rømer Udførelsen af.

Støtten er huggen af en i Almindingen værende smuk Kampesteen, som, efter Slibningen, har et skjønt Udseende. Fodstykket, som er Tærningformigt, og bestaaer af en eneste Steen, der omtrent er af 60 Cubikfods Størrelse, hviler paa 2de Trin. Ovenpaa Fodstykket hæver sig en Obelisk til en Høide af omtrent 11 Alen. Tegningen til Støtten er af Cancellieraad Lohmann og Steenhuggerarbeidet af Steenhuggermester Løppelmann udført til Alles Tilfredshed.

Da Arbeidet saavidt var fremskredet, at man haabede at kunne fuldføre det til Hans Høiheds Prinds Christian Frederiks Fødselsfest den 18de September 1825, ansøgte de nævnte Mænd, hvem Arbeidets Udførelse var overdraget, igjennem Landets civile og militaire Autoriteter, Hans Majestæt Kongen om allernaadigst Tilladelse til Mindestøttens Opførelse og Indvielse, og under 30te August 1825 blev Kongl. allernaadigst Tilladelse givet.

Den 18de September, Hans Høiheds Prinds Christians Fødselsdag, foregik Indvielsen paa den høitideligste Maade ved Taler, Sange rc., saaledes som beskrevet i Dagen for i Gaar (No. 235).

En i den Anledning forfattet Idyl, er os meddeelt; og bliver her optaget:

Fiskeren.

Herligt er Fiskerens Liv! I Baaden han dagligen gynger,
Synger sin lystige Sang, mens den gaaaer op og gaaer ned.
Fiskene lokkes derved; en rigelig, mylrende Vrimmel
Trænger sig tæt om hans Baad, nok til at mætte hans Huus.
Og til at skiænke ham Lidt til Klæder til Kone og Børn for —
Nøisom han driver sin Dont, ej fængslet af Guld eller Glands.
Solen seer han paa Søe, og Aftenen glad i hans Hytte,
Hvor ved den surrende Rok Konen ham venter saa froe.
Børnene klynge sig ømt i Uskyld til kierlige Fader,
Beer ham fortælle sin Fangst, lytte til hvert af hans Ord.

Saa henglider hans Liv den ene Dag som den anden:
Arbeidet er ham en Lyst; thi det giør Styrke og Kraft.
Inderligt beer han til Gud, som styrker, velsigner hans Arbeid,
For sin Konge, som Fred, riig, givet Dannemarks Land.
Hele hans Slægt er saa god, som Børn os alle de elske,
Finde, det Land kun er godt, hvor der er Enighed, Fred.

Hans Datter (kommer løbende).

Fader, har jeg nu seet! nu skal Du ret faae at høre,
Hvad Du aldrig kan troe, førend Du selv det har seet:
Hist paa Bjerget i Skov det hele Folk er forsamlet.
Herligt er det at see hisset den støiende Flok.
Pæne Damer der er med Slør og vaiende Fiedre,
Lysende glindse de ret ligesom Foraarets Sol.
Fornemme Herrer i Guld og Sølv saa hurtigen ile
Giennem den brogede Flok, styrende, ordnende Alt.

Ogsaa vor Hans er der, fra Byen, saa pyntet
Med sin Kaarde, sin Fier, og med sin blankeste Flint.
Folket jubler i Skye, høit toner Sangen saa venlig,
Klippen gienlyder af Skud, Sang og af glædeligt Raab.

Fiskeren.

Pige, ej kan jeg forstaae, hvad heel forblommet Du taler
Baade om Steen og om Skud, Sang, og om skingrende Lyd.

Datteren.

Jeg vil fortælle Dig Alt, hvis Du opmærksom vil lytte
Til hvad, kun simpelt, jeg Dig nu at berette formaaer:
Længe, Du veedst, Bornholmerens Hu var brændende, heftig
Efter sin Konge at see, prise en faderlig Drot.
Ak! men han kom ej endnu, vort Dannemarks Fredrik!
Vigtige Sysler ham holdt andetsteds bunden og fast.
Da kom den elskede Prinds, ledsaget af Mildhed og Naade,
Landede her paa vor Øe, talte med Fattig og Riig.
Selv vor Hytte han ej forsmaaede venligt at skue,
Skiøndt kun tækket den er med lidt Siv og lidt Straae.
Folket sig flokked' om ham, der lige elsket af Alle,
Vinder ved Ynde, Forstand sig et udødeligt Navn.
Selv til mig stakkels Møe, undselig bange, Han nærmed
Sig, da i Dandsen han stod, skiøn og blid i sin Glands.
Ham, den huldeste Prinds, taknemmeligt Folket nu reist har
Høit et Minde af Steen, dannet af kyndige Haand.
Glat, poleret den er, og sindrige Mester har hugget,
I dens haardere Stof, Indskriften tydelig, klar:
Vidne den skal med sit Ord for de fildigt kommende Slægter,

"At en elskelig Prinds, Frænde af Dannemarks Drot,
Folket her haver sagt, hvor høit Kong Fredrik os elsked'
Lært os, han fandt al sin Fryd kun i at giøre os vel."
Koner og venlige Møer omvinde Støtten med Krandse,
Og den høiværdige Provst tolker Guds hellige Ord.
Sangen lyder saa kiønt, saa venligt giennem det Grønne,
Mens et taknemmeligt Folk priser sin Konge og Prinds.

Fiskeren.

Hvad Du fortæller mig der opliver Modet i Barmen,
Glæder og styrker min Aand, ret som en Lovsang til Gud.
Hellig være hver Dag, som denne, for trofaste Borger,
Hellig for hver, som har Kraft til en Kamp for sin Drot.
Aldrig vor Frederik vi, og aldrig vi Christian glemme:
Fredens Par i vor Nord! straalende være Dit Navn!

Nu af Glæde jeg gaaer til vor syge Naboe og giver
Ham, hvad jeg fanged' idag, det er ej Lidt, kan Du troe.
Saa fortælle jeg vil vi elske vor Fredrik og Christian!
Det vil give ham Kraft, det vil qvæge ham ret.
Naar saa Skarernes Jubel er stegen høit imod Himlen,
Og de stiltiende gaae nødigt fra elskede Sted:
Da vil' vi ile, min kiere Datter, til Høien,
Hvor det kierlige Tegn stander omkrandset af Gran,
Bøie vort Knæe for vor Gud, mens Haanden vi lægge paa Stenen,
Bede for Fredrik til ham, som holder Stiernen i Haand,

Datteren.

Og for vor kiereste Prinds, vor Christian, som os hilsed'
Ak! saa naadig og mild, venlig og kierlig i Hu.

Fiskeren.

Dagligen være vor Gang til Mindet, med Andagt i Hiertet,
Flittigt thi vandre vi did, snarlig er Vinteren der!
Da, naar susende Storm gaaer huul giennem Granernes Toppe
Og naar Løvet, saa guult, hvirvlet omkring Støttens Fod;
Og, naar Ravnen hæst igiennem Taagerne skrige:
— Jorden døer ved sin Frost og ved en stivnende Snee: —
Støtten saa sørgelig der os tolker Savn af en Elsket,
Som for tidligt er gaaet bort fra den Elskedes Hiem!
Savnet vi føle da dybt og see med Længsel imøde
Tiden, da atter vi skal skue vor Hulde, vor Ven.

Datteren.

Det er Violernes Tid, naar Støtten rundt de bekrandse,
See saa venligt og ømt op til det herlige Navn;
Naar da Rosen sin Top og Lilien skyder sin Stængel,
Og Guds varmende Sol straaler paa Støtten saa klar:
Da folder Blomsten sit Blad, o elskede Par! om dit Minde,
Da kommer Pige og Mand, Yngling og Olding til det,
Bede andægtige Bøn til Gud for Kongen, vor Fader,
Og for Prindsen, hans Ven, som har glædet vor Oe.
Da slaaer Fuglen sin Sang i Træets Top i det Grønne,
Og med Længsel den os kalder til elskede Steen.

Fiskeren.
Ofte komme Du atter, Du bedste blandt Himmelens Dage!
Altid være Du Fæst for Burgundarholms Søn!
Høit han synge til Priis for Frederiks, Christians Hæder;
For Eder leve hans Flid, for Eder døe han saa glad.

Det islandske Stiftsbibliotek.

Efterat adskillige Boggaver vare skjenkede af Velyndere af en sådan videnskabelig Stiftelse i et Land, hvis Beboere fra umindelige Tider have været agtede som et af Evropas mest videlystne, oplyste og kundskabsrige Folk, men hvis fjærne Beliggenhed gjör Bøger sjældne, oprettedes dette Bibliotek ved Kgl. Allernådigst Resolution af 11te April 1821, hvorved Hans Majestæt tillige Allernådigst behagede at skjenke 840 Rbdlr. r. S. til at indrette det fornødne Lokale med Boghyller og øvrige Tilbehør på Loftet over Domkirken i Rejkevig *).

Ikke få ere de Bidrag, som Stiftelsen allerede har sine Velgjörere at takke for. Hans Majestæt har Allernådigst skjenket det store og herlige Natsionalværk Scriptores rerum danicarum medii ævi, VII Voll. De Bidrag, som jeg Tid efter anden indtil 31de Maj 1824 har indsamlet, og som alle ere anmældte i det islandske literære Selskabs Årsberetninger i nærværende Blad, udgjöre 607 Bind. De til det islandske literære Selskabs kjøbenhavnske Afdeling indtil ovenmældte Tid indsendte Bidrag, som ligeledes årlig ere anmældte, udgjöre 324 Bind.

Siden den Tid har jeg, for fremdeles at virke alt hvad der står i min Magt til denne almennyttige Stiftelses Opkomst, efter Aftale med Biskoppen over Island Hr. Steingrim Johnsen og med det islandske literære Selskab, påtaget mig at modtage og besørge samtlige Bidrag, som Stiftelsens Velyndere fremdeles måtte skjenke. Fra den Tid har jeg modtaget fra Hs. Eksell. Hr. Gehejmekonferentsråd J. v. Bülow til Sanderumgård, der også forhen har vist sig som en af Indretningens mest veldædige Befordrere, på ny en anselig Gave af 16 Bind, hvoriblandt Gebhardis og Christianis Danmarks, Norges og Hertugdømmenes Historie; Klokker og Lærer ved Borgerskolen i Middelfart P. Iversen, der forhen har samlet 163 Bind, har atter indsendt 20, nemlig: fra en Unævnt 10, fra Lærer R. Jacobsen 5, Farver K. H. Topp 2 og fra Postmester og Dannebrogsmand C. L. Fibiger på Snoghöj 3; Korsdegn og Industribestyrer i Assens H. Rasmussen, der forhen har samlet 105 Bind, har atter indsendt 9 Bind, nemlig: fra Pastor og Ridder Hornsyld i Århus 1, fra Destillatør Bolt i Assens 6, og fra Madam Albers 2; Löjtnant af Hs. Mts. Livkorps, Cand. juris Lengnick har på ny skjenket 10 og Student H. C. Fahnøe 12 Bind, hvoriblandt: "Biblia Christiani IIIii.

---

*) Om Bibliotekets Stiftelse og Fremvækst kan efterses: det islandske literære Selskabs Årsberetninger i íslenzk Sagnablöd for 1819, S. 29—30; 1820, S. 56; 1821, S. 45; 1822, S. 59—60; 1823, S. 53—54; 1824, S. 80—81; og 1825, S. 100—105: samt i Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn for 1820, S. 645; 1821, S. 565 og S. 870-871; 1822, S. 618; 1823, S. 669, 1824, S. 759 og 1825, S. 775: fremdeles Klaustr-Póstrinn for 1822, S. 36—37; 1823, S. 136—137.

Prentet i Københaffn aff Ludowich Dietz 1550. Fol."; fremdeles Professor Rask 1, Adjunkt Krejdal i Odense 1, Andersen Feldborg i Edinborg 2, H. C. Prytz 10, Urtekræmmer A. Larsen 2, Studenterne C. F. Balslev 1 og M. Hertz 2, Undertegnede 6: i alt 92 Bind, som med de ovenanførte 938 udgjöre 1030 Bind, hvilke nu alle ere opsendte til Island, de sidste med det herfra den 1ste Oktober afgående Postskib.

Jeg indbyder fremdeles Stiftelsens Velyndere til at befordre dens Fremvækst ved egne passende Boggaver i alle Fag og sådannes Indsamling hos andre; og venter jeg især, at Forfattere og Forlæggere ville skjenke deres udgivne Værker og Forlagsskrifter, ligesom de Herrer Kaptejn og Hofbogtrykker A. Seidelin, Boghandler Paulsen, Løjtnant og Bogtrykker H. F. Popp og flere hidtil have gjort.

Bidragene bedes sendte til gammel Amagertorv, Nr. 7, anden Sal.

Kjøbenhavn, den 30te September 1825.

Carl Christian Rafn.

Regelret Choralsang

kan nu ventes almindelig indført i vore Skoler og Kirker; i det mindste er der fra Regjeringens og Skoleauctoriteternes Side gjort meget for at fremme samme. Det vil nu komme an paa, om Skolebestyrerne selv ville benytte de Læremidler, der leveres dem gratis i Hænde, og det saadanne Læremidler, som gjøre Sangunderviisningen let, ja muelig for en umusicalsk Lærer. Lykkes det Forsøg, der anstilles med Sang efter indbyrdes Underviisning, i Landets Normalskole for denne Methode, da vil ikke blot vore Choralers regelrette Sang, hvilket vel er Hovedsagen, derved end mere befordres; men en vis musicalsk Udvikling af Høre- og Synge-Evnerne, af Følelse for Tact og Harmonie blive en Disciplin i hver Elementarskole, og disse Musikelementer ville vise deres heldige Indflydelse paa de øvrige Underviisningsgjenstande og paa Barnets Sædelighed.

Ved Seminariernes Oprettelse blev Sang og Instrumentalspil, især Orgel og Violin, gjort til en befalet Læregjenstand — og mange dygtige Seminarister have siden indført Sangen i deres Skoler.

Ved Aarhundredets Begyndelse udkom Hr. Professor Zincks Choralbog til den evangelisk-christelige Psalmebog. Den blev befalet for alle danske Kirker. Imidlertid finder man endnu 2 ældre trykte, og utallige skrevne Choralbøger i Brug, hvilke afvige ikke lidet fra den befalede. Dette var vel Kirkeforstanderes og Præsternes Sag at paasee.

Ved Forordningerne af 1814 befaledes Sangøvelser i alle Skoler.

I Aaret 1820 udkom Hr. Andersens Udsætning af den befalede Choralbog for 2, 3 og 4 Stemmer. Den blev befalet at anskaffes for hver Skolekasses Regning i hele Danmark; imidlertid er den ikke at finde de fleste Steder, og kun faa Lærere bruge den, fordi det allerede falder vanskeligt at lære Børnene een Stemme, da Bogen er sat i Noder, og hverken Lærer eller Børn kjende disse, eller kunne spille et af de almindelige Instrumenter.

I Aaret 1822 udgav Hr. Heger en Choralmelodiebog i Noder, samt en Anviisning til at lære Ungdommen at synge. Nodesætningen er meget simplere end den sædvanlige. Directionen for Kjøbenhavns Borger- og Almueskoler gav sidstnævnte Værk en Anbefaling, og Forlæggeren, Hr. Lose, har nedsat Prisen paa dette for Skolelærere til det Halve, og paa den fleerstemmige Udsætning til $\frac{3}{4}$.

Nogle flere Exemplarer ere derved afsatte og Sangen indført i nogle flere Skoler.

Imidlertid var der endnu 3 Vanskeligheder at overvinde: 1) Læreren skulde kjøbe en Bog til 3 Rbdlr. og Børnene kjøbe en Bog til 3 Mk. i det mindste; 2) begge Bøger vare i Noder og forudsatte nogen Musikkundskab hos Læreren, hvis man ikke vilde betale en egen Musiklærer; 3) et sædvanligt Instrument, f. Ex. Violin, var fornøden, da Stemmen er usikker som Leder, og kan ikke udholde at bruges en heel Time, og hvis ikke Violinen gribes reent er den værre end intet Instrument.

Disse 3 Vanskeligheder ere i de sidste 3 Aar lykkeligen hævede ved det pædagogiske Selskabs Sangcommittees Bestræbelse. 1) I Aaret 1823 udkom 14 Choralmelodier i Ziffre med Morgen- og Aftenvers, samt Anviisning til de mange Psalmer, der kunde synges med disse Melodier. De sælges for 8 Skilling Stykket, og det behagede den høie Direction at kjøbe 150 Exemplarer og skjenke til 15 Aftenskoler. Directionen for Søe-Etatens Drengeskole og for Garnisonsskolevæsenet indførte disse Sangbøger i deres Børneskoler. 2) Psalmodicon, et Bueinstrument med een Streng og Grivbret inddeelt i halve Toner, kan af enhver spilles reent i langsomt Tempo, og derved kan endog en umusicalsk Lærer rigtigt forespille de i Ziffre udsatte Choraler og hans bedre begavede Elever lære Sangen rigtigt, og disse siden styre den hele Skoles Sang. Det er desuden et godt Børneinstrument til at vænne Øret for reen Intonation, og forberede for andre Instrumenter, især Guittar og Violin. 3) Samme 14 Choraler tostemmigt satte af Hr. Catechet og Organist Heger, udgivne paa Loses Forlag, 1 Mark Stykket, have fundet god Afsætning. 4) I Aaret 1824 udkom Skolepsalmer, 2det Hefte (de 14 første kaldtes nu: Skolepsalmer, 1ste Hefte). Det indeholdt 19 andre Choralmelodier med Vers af Psalmer til Livets og Kirkens Fester. 5) Samme Aar behagede det Hans Majestæt at anvise Fonds til et nyt Oplag af disse 2 Hefter, hvoraf Cancelliet modtog 1000 Exemplarer til Omdeling i samtlige Pastorater i Danmark, samt 16 Psalmodiconner til Seminarierne. Med disse 33 Choraler, $\frac{3}{4}$ af Choralbogen, hvorefter 446 Psalmer, $\frac{3}{4}$ af Psalmebogen kunne synges, ansees Skolepsalmerne at være sluttet, og giver 4 Gradationer for Fordringerne i forskjellige Skoler: a) Ethvert Skolebarn lære de 7 første, de letteste og meest brugte, og disse være faste Morgensange i Skolerne. b) De bedre Elever i de simplere Skoler lære hele første Hefte. c og d) I høiere Skoler tage man nogle eller alle med i 2det Hefte.

I Aar er udkommet: den hele Zinckske Choralbogs 130 Melodier i Ziffre, samt Hr. Andersens, paa Zincks Bas grundede trestemmige Sætning, 2den og 3die Stemme. Den høie Direction for Kjøbenhavns Borger- og Almueskoler subskriberede paa 150 Exemplarer, og denne Auctoritet har Publicum at takke for, at Trykningen kunde begynde, og at Værket allerede er udkommet. Disse 3 Bøger ere omdeelte i alle Byens Sogne, og ikke blot til Friskolerne; men til Privatinstituter, der sortere under denne Overdirection.

Den sidste Grund for Opsættelsen af en regelret Sangs Indførelse er nu hævet. Hvor man ingen Sangbog kunde kjøbe, har man nu faaet en Foræring, der sparer et Par Rigsbankdalers Udgivt; hvor man ingen Syngelærer kunde betale, der kan man nu selv lære sine Børn nogle Psalmer; og for at bidrage mit til disse Forærings hensigtsmæssige Benyttelse, tilbyder jeg i denne nu begyndte October Maaned hver Onsdag og Løverdag Eftermiddag Gratis Anviisning til at spille Psalmodicon, og ved samme at anføre en Skoleungdom til Choralsang. De Skolebestyrere, der have modtaget ovennævnte Bøger, kunne medtage, hver, 2 af deres Disciple. Om Løverdagen samles man i Frue Kirkeskole paa Hjørnet af Kristalgaden og Peder-Hvidtfelds-Strædet, Indgangen i sidste Stræde, Kl. 4½ til 5½. Om Onsdagen i Hr. Secretair Gorms Institut, paa Hjørnet af lille Kannikestrædet og Skindersgaden No. 19, 1ste Sal, Kl. 2½ til 3½.

J. V. Bruun.

Indenlandske Efterretninger.

Aalborg, d. 29 September. Her ligge nu paa Fjorden fire saltladte Skibe, nemlig et kommet fra Cadix, to fra St. Ubes og et fra Aveiro. De have omtrent 6000 Tønder inde. Nylig vare her to Skibe med Salt, hvoraf det ene er paa 124 Commercelæster. Endnu ventes flere Ladninger fra Portugal i Aar. Til Sildsaltning allene kan her i Limfjorden bruges betydeligt over 20,000 Tønder Salt om Aaret.

Aarhuus. Aldrig saasnart har man tænkt paa at arrangere en Dampskibsfart mellem Kjøbenhavn og Jylland til næste Foraar, før en anden, heel uventet, begynder strax. Om faa Dage kan der ventes en Dampbaad hertil, tilhørende Hr. Louis Oppert i Kjøbenhavn. (Ifølge skeet Bekjendtgjørelse var bemeldte Dampbaad, Jydland kaldet, bestemt første Gang at afgaae her fra Staden til Aarhuus i Gaar (3 Octbr.), om Eftermiddagen Kl. 3.)

Viborg, d. 28 September. Efter to Dages trykkende Varme, opkom Mandag Aften fra 7 til 8 et stærkt Tordenveir over Byen med stærke Lyn, Tordenskrald og Skylleregn. I Overkokholm, ¾ Miil herfra, slog Lynet ned hos Keie og afbrændte Laden med den indavlede Sæd, samt Fæhuset. 6 Køer indebrændte, da de ikke kunde efter Bedøvelsen bringes ud. En Sprøite blev herfra sendt strax derud. Stuehuset, hvori Konen laae, der nylig havde barslet, blev reddet.

Blandede Efterretninger.

Naturhistorien har lidt et ubodeligt Tab ved Forliset af Skibet la Renommée, der kort førend sin Afreise fra Bencoolen, paa Øen Sumatra, blev fortæret af Luerne. Det skulde bringe fra Indien til Europa den rigeste Samling af alle kun tænkelige Gjenstande af de tre Naturriger, som den i den lærde Verden saa fordeelagtigen bekjendte Sir Thomas Raffles, under sit fleeraarige Ophold, som Gouverneur paa Sumatra, havde sanket. Han beskriver i

et i en engelsk Journal indrykket Brev til en Ven sit store Uheld og sin underfulde Redning. Den første Allarm gjordes Kl. 8 og 20 Minuter, og i kortere Tid end 10 Minuter stod hele Fartøjet i Flammer. Kl. halv 9 var ingen Sjel mere ombord og 10 Minuter sildigere saae man kun en stor Ildmasse. "Mit Tab ved dette Uheld, siger Raffles, beløber sig, naar jeg anslaaer det ganske lavt, til 20,000 Pd. St., og jeg kunde godt sige til 30,000. Meest smerter mig Forliset af mine saa talrige Papirer og Tegninger. Jeg havde samlet Memoirer og kostbare Originaldocumenter, der ikke allene havde været tilstrækkelige til en Historie om Sumatra, men ogsaa om Borneo og de øvrige Øer i dette Archipel. Jeg havde ogsaa en Beskrivelse over Etablissementet paa Sincapora; min egen Forvaltnings Historie, Sproglærer, Ordbøger, Ordfortegnelser i adskillige indiske Sprog; endelig, hvad jeg i Sandhed ikke let forvinder, et stort Kort over Sumatra, som jeg ved Tiltrædelsen af mit Embede, begyndte, og med hvilket jeg i de sidste sex Maaneder næsten udelukkende havde sysselsat mig. Det er endnu ikke Alt; jeg har mistet min hele naturhistoriske Samling; Kort, der indeholdt over tusind Tegninger, og mine Venner, Arnolds og Jacks samtlige kostbare Papirer og Anmærkninger. Endelig kan jeg vel ogsaa sige, at der neppe gaves et ubekjendt Dyr, hverken Fugl, Fisk eller interessant Plante, som jeg ikke havde ombord. Jeg ejede en levende Tapir, en Tiger af ny Art, prægtige Fasaner rc. Vort Skib var i den Henseende en sand Noahs Ark. Alting er omkommet; men Gud skee Tak! vi ere dog slupne med Livet af dette skrækkelige Uheld."

Det Interessanteste, der hidtil opgravedes i Pompeji, ere uden Tvivl de i Aar opdagede Bade. Det synes, at jo videre man kommer, desto skjønnere ere Opdagelserne, kun maa man beklage den Skjødesløshed, hvormed Arbeidet skeer. Apoditerions, Calidariums, Frigidariums rc. smukt hvælvede Haller staae næsten endnu ganske og maa i deres Tid have været smagfulde, hvilket man kan slutte af de levnede Zirater, Arbeider i Stucco rc., der tildeels ere saa vel be-

varede, som om de nyligen vare blevne færdige. Et rundt hvidt Marmorbad, hvori 16 til 20 Personer beqvemt kunne finde Plads, er endnu i fuldkommen Stand og vilde sandsynligviis endnu kunne bruges. Ovnene, saavelsom Rørerne i Lapidarium og Calidarium, og de dobbelte Vægge, hvori Varmen blev ledet, for at give samme et varmet Værelses Temperatur, ere overalt synlige og deelviis godt vedligeholdte. I eet af samme fandtes to Sophaer af Bronze, og et stort fladt Bækken af samme Materie som det, der var bestemt til Kulilden, hvis indre Dele af Jern vare fuldkomment oxyderede. Fem Hundrede Lamper fandtes under det hule Gulv, der omtrent fire til fem Fod fra Jorden, understøttet af murede Piller, ogsaa, som det synes, var blevet varmet. Paa Sophaen staae de Ord: M. ECCIDIV. S. VACCVLVS P. S. indgravede. Paa Ildbækkenet er anbragt i meget godt ophøjet Arbeide en Ko, som man troer sigter til Vacculus, der paa sin Bekostning har ladet forfærdige hine tre Gjenstande. Over det runde Bad, der slutter med en aaben Hvælving, som Pantheon i Rom, var en, næsten en Tomme tyk, Glasrude, gjennem hvilken Lysningen faldt ovenfra ind, fastkittet. Denne Glasrude, der har modstaaet Aarhundreders Tryk af den derpaa hvilende Jord, er blevet taget af og bragt til Museet. I Nærheden af begge Badene har man nyligen opgravet to Huse, hvis Bygning ganske svarer til de øvrige, og hvori fandtes adskillige ret smukke Vægmalerier og et fortræffeligt Gulv af Mosaik. I et andet opdagedes ogsaa et meget vel vedligeholdt Malerie.

Om Thorwaldsens Christus og Apostler, hedder det i en Skrivelse fra Rom af 5 Febr. 1825 (Kunstblatt No. 19): et saadant Plastikens Underværk, alle disse Figurer som et Heelt betragtede, er siden den græske Konst ikke fremkommet i saadant Omfang. I Malerie har Michael Angelo i det sixtinske Capel leveret noget Lignende, men i Plastiken var det Thorwaldsen forbeholdenk. Simpel og overenstemmende med det Heles høje Sands er Døbestenen. Med forklaret, opvendt Blik, bekrandset med Blomster, ligesom nyligen nedsvævet fra Himlen, staaer en Engel for den, og holder en Muslingskal i Hænderne, som indbefatter Vielsens Vand.

Kjøbenhavns Børs, den 4 October 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 209		
Species 212		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 11½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	189½	190 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	52	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	90¼	90½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	86½	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	102	102½ Rbd. r. S.
Dito Dito	108½	109 i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	100	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	100	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	105½	106 i Banco
4 pC. Dito nye	97	97½ i Banco
Asiatiske Actier	89½	90 i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterling.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 81.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 8 October 1825.

Om Ö og Å i Anledning af Stykket i Skilderiet Nr. 78.

Adskillelsen af ö og ø, mener Hr. Anonymus eller Hr. B., for dog at give Barnet et Navn, støder ikke Öjet sämeget; "fordi man er vant til ö i skreven Fraktur"! Man er vel ikke i latinsk eller gotisk Skrift vant ret meget dertil?! Dog bör man ikke antage denne Adskillelse, mener han, da "der vilde blive den störste Uoverensstemmelse i Brugen af Tegnene, om man end blev enig i at anvende dem efter Prof. Raskes Regel"! Altså om man end bliver enig i at adskille dem efter en bestemt Regel, vil der dog herske den störste Uoverensstemmelse i Adskillelsen?! At Hr. B. ikke forstår sig på at adskille dem, eller måskje har Mangel på Mælet, skulde man formode af hans Eksempler; ti har nogen vel hørt: dömme, strömme, tömme, stönne, Drön, Røn, Hör, mörk, (större) störst, nörre, udtalt med lukt ø? eller: Tørst, Skørt, Tørv, Løverdag med åbent ö, uden måskje af sjællandske Bönder? Mig falder det ikke vanskeligere at skjelne imellem disse Lyde end imellem e og æ, o og å der forholde sig aldeles ligeledes. Ej heller er denne min Adskillelse egenmægtig indrettet efter min Udtale; men grunder sig dels på Oldsproget, dels på nyere Velklangsregler i Modersmålet, der, med enkelte Afvigelser, tydeligen og udførligen ere erkjendte af H. Gerner for mer end halvandet Hundredår siden! En af dennes Afvigelser fra den nuværende gode Udtale, nemlig at sige høy o. desl. med dunkelt ø, er rettet af Prof. Bloch i hans danske Sproglære 1817. S. 22. hvor han bemærker at vi altid have ö foran j, f. E. i Öje. Höjsgård skrev på samme Måde, f. E. föje. Således er Adskillelsen intet mindre end vanskelig, når man vil umage sig med at opsøge Sprogets Regler, eller følge dem, som de findes i den dannede Tale, uden forsætlig at forvirre og forblande Lydene. Jeg kan nemlig ikke tro at nogen dannet Mand af dansk Fødsel for Alvär kan tvivle om Udtalen af Ordene: Ström, Stön, Hör o. desl. hvormed allerede Gerner var i det rene; men jeg véd nok at Tyskerne sige ströhmen, stöh-

nen, med dunkelt ø, og muligvis er det dette der spøger i vor Forfs. Udtale.

"Men en vigtigere Grund til ikke at bruge ö er at det strider mod Analogien"! siger vor Forf. Det vilde være overflødigt at gjennemgå de Spidsfindigheder, hvormed han vil bevise dette, da enhver, som har Tålmodighed nok til at læse dem, lettelig vil indse deres Ugrund; men 1) da vort Sprog har 10 Selvlyde, så er det Analogi at vor Skrift også har 10 Selvlydstegn! og 2) da vi adskille æ fra e og å (aa) fra o, så er det Analogi at vi også adskille ö fra ø! Fremdeles da vi beholde og omhyggelig søge at bestemme Anvendelsen af æ og å (aa), skønt vi ikke kunne anvende dem overalt hvor disse Lyde høres (f. E. Stedet, tjene, Bogen, kroget); så er det endnu meget rimeligere at antage ö; da intet hindrer os fra at anvende det overalt, hvor denne Lyd finder Sted i Sproget; samt ø overalt hvor dette virkelig høres.

"Hvad å angår, da betragter man som en Hovedgrund til at bruge det, at det skal være et gammelt dansk Bogstav", siger Forf. Vidt feilet! At a med en rund Tøddel over er det ældste enkelte Bogstav for å, der findes i Danmark, kan ikke nægtes af nogen, der vil kaste Øinene på Nr. 2 af Hermod; men det er langt fra at være Hovedgrunden til dets Optagelse;

Alt gammelt er just ikke ret,
alt nyt er heller ikke slet!

Hovedgrunden er at vi fattes et enkelt Bogstav til den enkelte Lyd å, hvis vor Skrift skal være analog med vort Sprog. Grunden, hvorfor jeg just har taget mig den Frihed at anbefale Almenheden denne Figur dertil, er at den i sig selv er den retteste, den med Oldsproget mest overensstemmende og derhos den bekvemmeste både at skrive og trykke, samt var allerede, da jeg skrev om den i Hermod, antaget af Prof. Gamborg og adskillige andre danske Mænd. At den findes i et gammelt dansk Håndskrift tjener blot til at vise, at den ikke er så forfærdelig svensk; aa er jo meget mere svensk, ti det forekommer hyppig i de to ældste svenske Håndskrifter på Universitetsbiblioteket; og dobbelt aa er jo — plattysk! og tillige svensk, men ingenlunde "et gammelt dansk Bogstav."

R. Rask.

Besvarelse paa de, i nyeste Skilderie af Kjøbenhavn No. 35—37, og i Randers Avis No. 89, indrykte Ytringer om Geistlighedens Coelibat.

(Slutning; see No. 79.)

Men vi maa igjen tilbage til Coelibatet, Forfatterens Hovedsag. Han taler om den Byrde, Staten har havt af Geistlighedens Enker, men han taler ikke et Ord om, hvad Fordele Staten har havt af deres Børn. Herfra concurrerede en saare stor Mængde til Embederne i alle Fag i vort Fædreneland. I Fædrenehuset indaandede de som Børn tidlig Følelse for Gudsfrygt, saa nyttig, som Apostelen siger, til alle Ting, ligesom de og havde Leilighed til at faae en tidlig Smag for Videnskaberne. Den Dag i Dag er, findes Geistliges Sønner som udmærkede Mænd i alle Embedsfag i stort Antal, og dog allerfleest i Kirkens Embeder, hvilket viser, at Børnene ei i Forældrenes Huse have inddrukket Lede for Faderens Familiestilling, men arvet Lysten til at arbeide i Herrens Viingaard under lige Vilkaar med Faderen. Due-

lighed, Flid og moralsk godt Forhold maatte alene tjene til Anbefaling for dem, som ei havde patrem & rem. Hvor meget maatte Staten ei have tabt, om denne Concurrence ei havde været, hvorved Adgangen for mindre duelige og værdige altid var bleven lettere. Og — mon Staten ikke ofte, ved een slet Embedsmand lider større Skade, end den har Byrde af hundrede fattige Enker? Jeg mener saaledes, at en vigtig Fordeel af Reformationen, hvormed fulgte en nye givt Lærestand, var det, at denne Stand, som skulde bestaae af Mænd, bekjendte ved et ulasteligt og gudeligt Levnet, prydede og dueliggjorte for deres Bestemmelse ved Videnskabernes Dannelse, hvis daglige Kald var Gudeligheds Lære og Øvelse, blev en ny Stand, hvori man med bedste Grund kunde haabe, at Børn vilde vorde opdragne, som efter deres forskjellige Evner, Lyst og Duelighed kunde concurrere med Børn af andre Stænder til vigtige Embeder i Stat og Kirke, i hvert Fag.

Forfatterens Coelibatidee, der synes kun af oeconomiske Grunde at være fremkommet, røber sig imidlertid som særdeles smagende af Catholicisme, ved den Foragt han yttrer mod det andet Ægteskab. Men hvad ukristeligt er der dog i andet eller hvilket Ægteskab i Tallet det end maatte være, naar de forrige i Guds Orden ved Døden ere ophævede? Siger ikke Paulus, 1 Cor. 7, 39: "En Qvinde er bunden til Manden, saalænge hendes Mand lever; men sover hendes Mand hen, da er hun fri at give sig med hvem hun vil." Christendommen har ingenlunde forbudt noget Ægteskab, som er fulgt paa et christeligen, det er, ved Herrens Kald til den ene, ophævet Ægteskab, men overladt alt saadant til vor Frihed, og i saa Henseende aldeles ingen Undtagelse gjort. Hvorledes kunde da hine aldrende Biskopper, om de anden Gang givtede sig med unge Piger, den fjerde Gang gjøre noget forargeligt? De foretoge jo intet, som enten ved Guds eller Kongens Lov var dem formeent. Hvilke nye Synder vil dog denne Coelibatven paabyrde os? og binde vore Geistlige i Baand, som Religionen intet kjender til, og synes kun smeddede paa Pavernes eller Jesuiternes Esser. Tager Forfatteren sig ikke i Agt for hine Pauli Ords Anvendelse paa sig, 1 Tim. 4, hvor Forbuddet mod Ægteskab kaldes en Djævle-Lærdom. Nei, vort Evangelium kjender intet uden Hæderligt og Godt ved Ægteskabet: det første, det andet, det tredie, o. s. v., blot de skee i Overeensstemmelse med Guds Ord, hvad enten de skee mellem Unge, eller Gamle, eller Gamle og Unge. Mod anderledes Tænkende protesterede vore Fædre, og vi protestere, saalænge vor Kirke er til. Vi ville ikke i saa vigtigt et Stykke, hvor Gud har ladet os Frihed, paaliste eller paatvinge Menneskers Baand. Hvad nu Coelibatet, betragtet fra den moralske Side, angaaer, da formener Forfatteren i Randers Avis, at Ægteskabet er hinderligt for de Geistlige i Henseende til deres Pligters Opfyldelse, fordi Hensynet til Hustrue og Børn berøver dem det Mod, som udfordres, nu til at tale Sandheden uden Sky, nu til at besøge Syge; hvorfor han mener, at der i den protestantiske Geistlighed ei findes Mage til Bourdaloue og Massillon.

Men mon saadant, som ved første Diekast synes at være sandsynligt, af Erfaringen bekræftes at være Sandhed? Mon Luther og de Mange, som i Reformationens Begyndelse virkede med ham, have talt Sandheden med mindre Fynd end hine Jesuiter og Catholiker foredroge Sandhed og Menneskedigt imellem hinanden, og mon *hin Helt*, der til Dagenes Ende, næst Propheterne og Apostelskaren, skal straale som det største Lys paa Sandhedens Himmel, var mindre uforfærdet efter, end før sit Ægteskab? Da de protestantiske Lande, hvor Reformationen fik Fodfæste, have bestandigen haandhævet sig mod Catholikernes saavel voldsomme, som listige Angreb, kan man da vel tænke, at deres Lærere have i Farens Tid viist mindre Kraft end Bourdaloue og Massillon? og hvad Roes fortjene disse, om de end have anvendt Veltalenheden til Pavedømmets og samtlige dette Hierarchies Vildfarelsers og Usandheders Forsvar? De vare Catholicismens djerve Talsmænd. Lad saa være — den Roes er liden, omtrent som den, der kan ydes den modige Stimand. Men — meget Mod behøvedes der ei for disse til at tale

det djerve Sprog. De talte jo under Pavens og catholske Fyrsters mægtige Ægide. Samtlige den romerske Stats og den franske Kongemagts Vaaben stode til deres Forsvar. Her behøvedes sandeligen ei synderligt Mod for at tale. Men den ærlige Luther staaer ene for Keiser og Fyrster og Biskopper i Worms. Han stod der, den ene Mand, og et Pavedømmes og Keiserdømmes Vælde stod imod ham — han stod der for den Sandhed, han talte, og ei fornægtede, for den Sandhed, som skal staae — ja — staae, om end Himle forgaae. Forgjeves leder man i Nordens Historie om nogen anden saa stor, saa herlig en Sag, om nogen anden saa herlig og modig Forsvarer. *)

Sees der hen til Opoffrelse for sit Kald, da vil jeg nævne vor Egede, som selv hans Hustrue opmuntrede til Udholdenhed i sit Apostelembede under hin gruelige Himmelegn.

Men om vi vilde indrømme det, som ubeviisligt er, at Hensyn til Hustrue og Børn i nogen Maade formindskede vor protestantiske Geistligheds Mod, — hvilket Forfatteren fuld vel føler Usandheden af, i det han gjør sig en Slags Vognborg, ved at gjøre Undtagelser af nogle protestantiske Geistlige, som han kalder Skraalere, — disse Folk maa da ei have snakket i Stilhed med deres Arme, men de maa have *opløftet Røsten lydelig*; — mon de skulle have skraalt mod uskyldige Fornøielser — hvormed Catholikerne og catholske Præster ei tage det saa nøie; men om vi, siger jeg, vilde indrømme dette, som han selv føler Usandheden af, lad os da see, hvilke Consequenser deraf nødvendigen maatte flyde. Saa maatte det samme gjelde om Krigsmanden, naar han skulde vove Livet for Fædrenelandet; — om Dommeren, naar han skulde dømme Forbryderen fra Gods, Ære eller Liv; — om Embedsmanden i Toldvæsenet, naar

*) Vi undtage Propheternes og Apostlernes Skarer, som, ledsagede paa en overordentlig Maade af Guds Aand, ei her komme i Sammenligning.

han skulde vove sig i Smuglerkrigen. O! I Danmarks hensovede Helte — Juul og Herloff Trolle — I burde paa denne Maade aldrig have været givte. Salig Biskop Balle — Du burde endnu mindre have været givt, da Du blandt Krigere spadserede modigen og opflammede Krigerne paa Volden; — men — ach! hvilken Synder var Du dog, Du var givt, ikke een — men to Gange. I Skjersilden maa Du derfor nu undgjelde — orate pro illo. Men — lad os ei glemme Oeconomien — saa burde ingen Statens Embedsmand være givt — han kunde jo gaae i Armod, og hvilken fæl Byrde blev det da ei for Staten med saadan Mængde Enker, saavel geistlige som verdslige. Og andet Ægteskab burde dog platterdings være forbuden saavel verdslige Embedsmænd som geistlige; thi vi Protestanter kjende intet til nogen Slags Hellighed hos Geistligheden, forskjellig fra den, Guds Ord paabyder alle Christne. Tabet af Fader eller Moder maatte end aldrig erstattes for de ulykkelige Fader- og Moderløse. Men har saadan Barbarie dog hjemme i Jesu Lære?

Men vilde der da intet Ondt følge af saadant geistligt Coelibat. Disse Forfattere tale, som om de aldeles intet kjendte til Mennesket, og dets af Gud dannede Natur og Væsen. Hvorfor mon Guds Aand formaner, 1 Tim. 3, 1: "En Biskop at være ustraffelig, een Qvindes Mand," — v. 4: "som vel forestaaer sit eget Huus, som haver lydige Børn med al Ærbarhed; thi dersom nogen ikke veed at forestaae sit eget Huus, hvorledes skal han forestaae Guds Menighed?" Er det, fordi Gud forudsaae noget Godt af en ugivt Geistlighed? Nei, den Alvise, som dannede Mennesket, kjendte Mennesket, og kunde noget til hans Æres Fremme og til det christelige Samfunds Lyksalighed have været udrettet ved en ugivt Geistlighed, da var dette Bud ei vorden. Det er da ei Herrens Villie, at hans Lærestand skal bestaae af Munke, men at de skulle være gode Huusfædre. Men hvad Ondt mon der da vilde flyde af saadan Foranstaltning? Aldrig kunde det ventes, at et Bud, som staaer i en saa overvættes Strid mod Guds

Skabning og Menneskenaturens Indretning, kunde vorde holdt, men kun besveget. Overtrædelsen og Løsagtighed i alle dens Grene maatte blive en Følge af et saadant Coelibat. Vel gives der saare Enkelte, som Forsynet har gjort til Undtagelse paa en Maade, fra den almindelige Regel, og meddeelt Afholdenheds Gave; — men hvor lidet er dette Antal! For den langt større Deel er Fordringen saa naturstridig, at man aldeles med Sikkerhed kan forudsee Følgerne. Dem ville vi ikke skildre, men kun henvise til Historien, forsaavidt Eftertænksomhed over Menneskets Natur og Væsen ei kan lære det. Man see i Luthers Skrivter og Værker, Leipzig 1733, 20de Deel, hvilken Skildring Fyrster og Stæder der afgive til Keiser Carl den Femte over den Tids ugivte Geistligheds Sæder, og man vil vist finde de stærkeste Grunde, fra Moralitetens Side, at raade fra den her tilraadte Forfatning. Men Forfatterne, som have givet dette Raad, lade som de ere aldeles ubekjendte med Mennesket og dets Væsen og Natur, ei kjende noget imod, at et Bud, stridende mod Guds Orden og Menneskets hele Væsen og Natur, kunde gives ligesom ethvert andet Bud, der ei har disse mægtige Hindringer imod sig. Dette være sagt, for at Forfatterne ei skulde tænke, at hvo der tiede, samtykkede, og nok tør Forfatteren troe, at det Antal vil være lidet, som de maatte smigre sig med enten at være vundne, eller, om de end besad en Bourdeloues Veltalenhed, ville vindes for den Sag, de have søgt at fremme.

Indenlandske Efterretninger.

Odense, d. 4 October. Ved den offentlige Translocation med Cathedralskolens Disciple til det nye Skoleaar, som i Gaar foretoges paa Gymnasiets Auditorium, holdt Skolens Rector, Hr. Professor Sartorph, Ridder, efter at Syngeprøver først vare aflagte, en Tale, hvori han gav "et Udkast til Billedet af den brave Skolelærer" og derved tillige tolkede Tabet af den i afvigte Skoleaar hedengangne Overlærer P. Bergenhammer, hvis herligste Minde — som Taleren saa skjønt udtrykte sig — var det: at han ingen Mindetale behøvede. Dernæst lykønskede han Skolens Lærere og Disciple til, i Bergenhammers Eftermand, Hr. Adjunct Krag, at have faaet en Mand, om hvis Embedsduelighed og Embedsnidkjerhed kun kan være een Stemme, og bød ham i Alles Navn et hjerteligt Velkommen. Efter den saaledes foretagne Translocation er Skolens Discipel-Antal nu 59, hvoraf 19 i 4de, 23 i 3die, 10 i 2den og 7 i 1ste Classe.

Aalborg, d. 1ste October. Et Par Personer ere arresterede her som mistænkte for at have røvet nogle Guld- og Sølvpenge, Sølvskeer ꝛc., fra en Tyv, der skal have stjaalet det Altsammen i Nærheden af Thisted, hvor han sidder arresteret. De Arresterede ere unge Mennesker af omtrent 20 Aars Alder, og dog har den Ene allerede været 3 Aar i Slaveriet og den Anden er nylig kommet fra Tugthuset. (Jydske Efterretninger.)

Ifølge Randers Avis skal forleden det Tilfælde være indtruffen i Grenaae Kjøbstæd, at et Bal maatte gaae overstyr af Mangel paa Damer.

Viborg, d. 1ste October. Efter sidste vældige Tordenveir er Luften med Sydost Vind bleven klar med Nattefrost og temmelig Kulde. — I Dag vare de første Efteraars-Sild paa Torvet for 4 Mk. 8 ß. Oelen.

Blandede Efterretninger.

Friedrich v. Schlegel, bedømt i Engelland.

I Westminster Review (April 1825) recenseres Friedr. v. Schlegels sämmtliche Schriften ꝛc., 10 Vol., Wien 1823—24. I det Rec. lader Schlegels Forfatterfortjenester vederfares Ret, siger han om hans Personlighed: "Det blev meget snart klart, at S. holdt mere af Navnkundighed end af Sandhed, og brød sig kun lidt om en Tankes Rigtighed, naar den kun var paafaldende. Han skrev Lucinde, der var i Form

og Aand en Copie af Fiametta af Boccacio. Forfatteren synes at have troet, at Verden vilde mores ved en Historie om hans Kjerligheder og ved overdrevne Malerier af sandselig Nydelse, endende med Afsindighed. Men heri skuffede han sig selv; hans Bog blev mere nedreven og fordømt end læst, og den anden Deel udkom aldrig. — Schlegel, som saa mange Andre, banede ved Sandselighed Veien for Væmmelighed og Bigotterie. En uordentlig Indbildningskraft, en Lidenskab for Udmærkelse, et Slags vild Enthusiasme for Riddertiden, havde i den Tid bortledet mange dygtige Mænd fra Jevnhedens og Sandhedens Fjed. Winkelmann foretrak Papisteriet for Protestantismen, blot af verdslig Egennyttes Bevæggrunde; men efter ham bleve adskillige Digtere, Forfattere og Konstnere Catholiker, fordi den protestantiske Gudsdyrkelsesmaade var for formel og ugunstig for de skjønne Konster og Digtekonsten. Fr. Schlegel var een af disse. I 1802 forsagede han og hans Kone (en Datter af Moses Mendelsohn) det protestantiske Kjetterie og søgte Trøst i den catholske Kirkes Skjød; og fra den Tid af blev han regnet blandt dem, der ikke see nogen Frelse for Menneskekjønnet, hverken her eller hisset, uden ved et ufeilbart Hierarchie (Klerkeherredømme). I alle hans Skrifter, siden denne Forandring, fulgte han en snever og ugrundet Theorie. At han har en stor Magt over Sproget kan ikke nægtes, og hans Oversættelse af Middelalderens latinske Digte, hans "Lothar" og hans "Müller" ere næsten beundringsværdige for deres Stiil, men fattige i Emne og Tanke. Da han 1808 gik til Wien, syntes han at have grebet noget af de almindelige Følelser, som da herskede i Tydskland og at nære en tilbørlig Sands for de Uretfærdigheder, hans Fædreneland led ved Napoleon. I 1809 fulgte han Grev Stadion til Bayern og stræbte at antage Characteren af en Liberal; men det var indlysende for alle dem, der vidste at bedømme ham, at han, ligesom alle Apostater, hadede den Religion, han havde forladt, og at hans eneste Øjemed var, at erhverve sig Agtelse og Fortrin, ved at understøtte det østerrigske Oligarchies Meninger. Da Feldtoget var afgjort til Fordeel for Buonaparte, vendte han tilbage til Wien og var da endnu nøjere end nogensinde forenet med Gentz, og mere begunstiget af Metternich. Da hans Beskyttere ikke her længer behøvede ham til at opflamme den tydske Fædrenelandskjerligheds svage Lue, opgav han sine gamle Studier, og skrev Forelæsninger over den nyere Historie og den tydske Literatur. Hans Lærdomme og Meninger behagede Fyrst Metternich saa meget, at han sendte ham til Frankfurt som Legationsraad. Siden fandt man det hensigtsmæssigt at tilbagekalde ham til Wien, hvor han i "Jahrbücher der Literatur" og "Concordia" arbeidede paa en Maade, som alle, der have Hjerte for Menneskeslægtens Forbedring, maa beklage. — Efterat have viist de Grundsætninger, der ledede Forfatterens Pen, gaaer han over til de enkelte Forelæsningers Bedømmelse. Blandt andet siger Rec. "Den Maade, hvorpaa denne tydske Apostat, i den 15de Forelæsning, taler om sin store Landsmand L u t h e r, er en god Prøve af det hele Værk. Vi vide næsten ikke hvad der er meest at beundre deri: Usandsen i den første Part, eller den Snedighed, hvormed Luther i Slutningen gjøres til en meget ugudelig, men stor Mand. Der var, saa siger S., i denne Mands vældige Sjel, saa rundeligen begavet af Gud og Naturen, to modsatte Grundsætninger, stridende om Herredømmet over ham. I alle hans Skrifter er en Kamp mellem Lys og Mørke, mellem egen urokkelig Tro og hans egne tøileløse Lidenskaber, mellem Gud og ham selv. Menneskenes Dom, baade da og nu, kunde ikke være andet end forskjellig, og endog modsat, i Henseende til den Bane, han valgte, og det Brug han gjorde af sine overordentlige Evner. For saavidt mig angaaer, maa jeg sige, baade om hans Skrifter og hans Liv, at de ikke gjorde andet Indtryk paa mig end Medlidenhedens, som vi altid føle, naar vi see hvorledes en stor og ophøjet Aand ødelægges og tilintetgjøres ved sin egen Brøde." — At Schlegel og den hele Skare af Mystikere og Enthusiaster, som han hører til, maa hade Luther, er aldeles ikke paafaldende. De have maaskee tilgivet ham, at han blottede Papisteriets Vildfarelser, men de kunne aldrig forlade ham hans fuldkomne Foragt for

og Had til hvert Slags Kragemaal. Han var Formand for en Classe, som i alle deres Følelser og Tanker ere Modparter af Mystikerne. Skjøndt mægtig var hans Forstand dog ligefrem; deres er svag og forvirret; de opmuntre Melancholie og bygge deres Magt og deres Indflydelse ganske paa nogle Skyggerædsler; han elskede Gud i det han elskede Verden; hans Sjel var fuld af Haab og vi vide at han mere end nogen anden Reformator, baade ved sit Exempel og sine Forskrifter, lærde Menneskene, at deres egen Lyksalighed bør være deres første Sorg. Det er for hans jevne, retskafne og ukonstlede Maade at see paa, baade i Religionens og Livets Anliggender, at han hades af østerrigske catholske Mystiker. Der var en Strid i Luthers Sjel, men det var mellem de Vildfarelser, der vare blevne ham lærte, og de Sandheder, som Naturen og Fornuften foreskrive. Ingen kjæmpede alvorligere og ivrigere for at opnaae Sandhed, og naar dette ikke fuldkomment lykkedes ham, saa maa det tilskrives hans Opdragelse og hans Tidsalder, ikke hans kraftige og veldannede Sjel. Som Forfatter og den tydske Prosas Skaber, fortjener den store Reformator alle sine Landsmænds Høiagtelse. Selv i den nuværende Periode, da Sproget er blevet saa overordentligen dyrket, maa vi beundre Oversætterens Aand, Sprogets Kraft, Værdighed og Ynde, den Bøjelighed og Kløgt, hvormed han passer Ordene til Emnet, fra den simpleste Fortælling til den meest ophøjede Prophetie, saavelsom Harmonien i hans Perioder, som behager Øret og understøtter Hukommelsen.

Om F. Munteri Epistola ad Sergium ab Ouvaroff de monumentis aliquot veteribus scriptis et figuratis penes se exstantibus 1822, hedder det i Gött. gel. Anzeigen (Marz 1825): I disse Ark beskriver Hr. Biskop Münter et Antal af Mindesmærker fra Oldtiden, for størstedelen Indskrifter i det romerske, etruskiske, græske, ogsaa arabiske Sprog, hvilke han har samlet i Italien og, opstillet i sin Bispegaard, testamenteret dem sine Efterfølgere. Der er meget Interessant deriblandt, og endog det i sig selv Ubetydelige giver Forklarerens Lærdom og Skarpsindighed Ynde og Interesse.

I en Anmeldelse af den ny Udgave af Holbergs Lystspil i Revue encyclopédique, siger Anmelderen, Hr. P. A. Heiberg: "Vi kunne ikke andet end rose Udgiveren; men det være os tilladt at gjøre Bogtrykkeren en Bebreidelse, som han kan dele med sine Colleger i Tydskland, Eng land," ja selv i Frankrige. Siden nogen Tid har der indsneget sig i adskillige Landes Bogtrykkerier et Slags Bogstaver, der skulle pryde Titelbladene af Bøger, og bestemte, som det synes, til et Led i den Kjede, der forbinder de latinske Bogstaver med de gothiske. Saalænge som disse Bogstaver kun have været benyttede til Visitkort, lagde man kun liden Mærke dertil. Siden har man anvendt dem til Placater for nye Bekjendtgjørelser, uden Tvivl for at vække Kjøbernes Nysgjerrighed; nu synes disse Bogstaver at ville bemægtige sig Titelbladene af Bøger; men de ere saa overlæssede med formeentlige Zirater, at de ere næsten ulæselige. Vi ville, til Bevis for vor Paastand, kun beraabe os paa Titelen af det Værk, vi her anmelde; det er vist, at den, som ikke kjender Holbergs Navn, vilde være meget at undskylde, om han paastod, at den berømte Forfatter af de bedste Lystspil, Danmark eier, hedder Molberg. — *I en Anmærkning tilføjer Journalens Redaction:* Denne Bemærkning af Hr. Heiberg er meget grundet. Den første Betingelse, hedder det, der fordres af en Bogtrykker, er at hans Tryk skal være læselig; han maa være ligesaa omhyggeligen for Bogstavernes Tydelighed, som alle Forfattere ere det for Stilens Klarhed. (I Skilderiet har for ikke længe siden været ført samme Klage over denne moderne Munke=Skrift, der muligen kun er en Forløber for den med Vold og Magt atter indtrængende Munke=Aand.)

Hidtil har man troet, at Holbergs Don Ranudo var comisk. Nu er en Hr. v. Klg. fremtraadt i en Afhandling om det Comiske (Morgenblatt 159 f. d. A.) og paastaaer, at

det er tragisk. "Vi tænke os her, siger han, Don Ranudo de Collibrados, et Lystspil, der snarere synes os et Sørgespil, og som vi have lagt Mærke til, har gjort samme Indtryk paa Andre. — Don Ranudos Formaal, at opretholde sin gamle Adel, det af hans Forfædre arvede moralske Gode, har saa meget Ret og Pligt paa sin Side, at han aldeles opvækker derved Fornuftens og Hjertets Deeltagelse. Hvad Ranudo gjør, i Misforhold til dette Formaal, paatvinges ham af den ubehageligste Stilling, af en Nødvendighed, der i lige Grad har Krav paa vor Medfølelse; og denne dobbelte, fornuftige og sædelige Deeltagelse overveier fuldkomment det kun udvortes comiske Misforhold mellem hans Middel og Øjemed. Ganske anderledes vilde det være, om Ranudo var en Adelig fra i Gaar."

Man seer her, hvorledes Synspunkten endog i den klareste Sag kan forrykkes. Det er vel aldrig faldet Holberg ind, at ville gjøre den fødte Adelsmand latterlig, blot fordi han var født Adelsmand. Men han har villet gjøre den opblæste, blot paa sine Ahner opblæste, og ene af sin Fødsel hovmodige Adelsnar, der troer, at Fødslen, ikke egne erhvervede Fortjenester, giver ham Fortrin for den borgerlig Fødte, til en Gjenstand for Satirens velfortjente Revselse. Forfædres Fortjenester ere altid hæderlige i en Slægt, naar disse, ikke blot Skjoldmærker, vedblive at gaae i Arv deri. Men jo mere glimrende Forfædrenes Fortjenester have været, desto mere Ringeagt fortjene deres Efterfølgere, naar de ene pukke paa hine, uden at bestræbe sig for at forplante dem i deres Familie. Fattigdom er vist nok ingen Skam, men naar en Don Ranudo vil dække sin Usselhed med sine Skjoldmærker; naar han kan fortælle saa meget om sine Forfædres og intet om sine egne Fortjenester, naar han endog troer at bevise den stakkels Bonde en Ære, ved at spise hans Ost og Brød, da fortjener han vist nok at belees.

At en Stat meget vel kan bestaae, uagtet dens Indbyggeres Troesbekjendelse er saare forskjellig, derpaa tjene de forenede nordamericanske Stater til et talende Bevis. Efter en i Aaret 1823 forfattet officiel Fortegnelse fandtes saaledes i New-York følgende Troesbekjendere: Episcopalier med 15 Kirker og Andagtshuse, Presbyterianer med 14, Methodister med 13, reformeerte Hollændere med 10, Gjendøbere med 10, Venner med 4, Lutheraner med 2, Cathol iker med 2, Moravianer med 1, evangeliske Lutheraner med 1, Nye Jerusalemiter med 1, reformeerte Presbyterianer med 1, forenede Presbyterianer med 1, Universalister med 1, Unitarier med 1, tydske Reformeerte med 1, Jøder med 1. Hele Befolkningen er 180,000.

Kjøbenhavns Børs, den 7 October 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 208		
Species 211		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 10½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	189	189½ Rd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	52	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	90	90½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	86½	86¾ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	102	102½ Rbd. r. S.
Dito Dito	108	108½ i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	100	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	100	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	105½	106 i Banco
4 pC. Dito nye	97	97½ i Banco
Asiatiske Actier	90	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterling.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Toogtyvende Aargang. No. 82.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 11 October 1825.

Medicin og Religion.

Under denne Overskrift læses i det i disse Dage udkomne Hefte af ny Hygea en kort Anmældelse, der begynder saaledes: "I Italien er som et mærkeligt Tidens Tegn udkommet en medicinsk Catechismus — Catechismo medico — af Scotti, 1824, der søger at vise det nøie Forhold, hvori Medicin og Religion staae til hinanden". — Derpaa anfører Udgiveren nogle isolerte Sætninger af Bogen, der maaskee ikke — naar de læstes i den Forbindelse, hvori de staae i den anmældte Catechismus — fortjente de trende — paa dette Sted som Anathemategn staaende — "!!!", hvormed Anmældelsen sluttes.

Jeg er fuldkommen overbeviist om, at Hygeas agtværdige Udgiver ikke selv tvivler om det nøie Forhold, hvori Medicinen — som praktisk Videnskab — staaer til Religionen. Hr. Drns. fortsatte, interessante Bearbeidelser af Phrænologien, vise altfor tydeligen hvor vigtig den psychiske Antropologi er ham som Læge, til at Man kunne troe, at Han ignorerte den vigtige Understøttelse som Lægen — qua talis — kan have af Moralphilosophien og Religionen. Allerede Tertullian kaldte Philosophien Medicinens Søster, fordi Fornuften har saamegen Indflydelse paa den legemlige Sundheds Vedligeholdelse; men med mere Grund kan Man tillægge Religionen dette Søsternavn; dens Forskrifter bidrage ikke alene til Legemets Helbred, men endogsaa — naar denne er tabt — til dens Igjenerholdelse. — Tillid til Lægen er for den Syge af stor Vigtighed, men af større Vigtighed er den Syges Tillid til Gud — eller den faste Overbeviisning, at Gud — ved Lægens Hjelp — vil skjenke ham igjen sin Helbred, dersom det er bedre for ham at leve end at døe. Men hvormange Syge — plagede af deres ængstelige og bekymrede Samvittigheder — maae ikke mangle denne Tillid? Med Føie maae mange Syge anklage dem selv for Uretfærdigheder imod Andre. Denne nagende Selvbebreidelse berøver dem det stille og rolige Sind, den Sjælefred, der — som oftest — er en nødvendig Betingelse for Lægemidlernes heldige Anvendelse. Og denne Sjælefred er Religionen alene istand

til at tilveiebringe, ved at forsone den Syge med sig selv og Menneskene; naar da Sjælene ere først saaledes helbredede, da ville de materielle Lægemidler opnaae en Virksomhed, de ellers i de fleste Tilfælde maatte savne. Jeg overlader til Hygeas lærde Udgivers og til enhver — ikke blot empirisk — Læges Dom, om ikke den Læge vil til alle Tider være den heldigste, der ikke alene er istand til at behandle syge Legemer, men ogsaa syge Sjæle.

Er nu Medicinen saaledes dobbelt: materiel og psychisk; saa kunde det maaskee være muligt, at ligesom den materielle Lægekonst var hos de Gamle meget ufuldkomnere, end nuomtide; saa have de igjen mere dyrket og bedre forstaaet den psychiske end de nyere Læger. Den psychiske Medicin kan vistnok overvinde mange og betydelige Sygdomme, næsten uden materielle Midlers Brug, og det er ikke usandsynligt, at Christus og de af Ham indviede Apostler, vare meget erfarne i denne Green af Lægekonsten. Meget skjønt kalder Basil derfor Christus ιατρον αφαρμακευτον. * I de ældste christne Menigheder kaldte Man ikke først paa Dødssengen Præsterne til de Syge, men i Begyndelsen af Sygdommen, og de ere ikke uden Brøde, ved hvis Forsømmelse eller Uvidenhed, denne Skik gik af Brug.

Skrevet den 6 Octob. 1825.

Meddeelt af Nic. Nissen.

* Den Læge har aldrig staaet mig an, som i det samme Minut han træder ind til den Syge, og efter 2 a 3 Spørgsmaal, strax forlanger Papir og Pen; thi saafremt Patientens Sygdom og dens Grund ikke er ham fuldkommen bekjendt, burde han afholde sig fra al Receptskriven, for at komme til en rigtig Diagnosis. N. N.

Om vore Landsbypræsters sande Stilling og Kaar.

An honest man is the noblest work of God!

Pope.

Allerede ofte, men fornemmeligen, om jeg mindes ret, i Skilderiets No. 35, 36 og 37 f. d. A., har man læst sørgelige Klager over vor Landsbygeistligheds trange Kaar, Klager, som naar de ikke vare saa overdrevne og hartad halvironiske, naar de ikke vrimlede af Magtsprog, historiske Urigtigheder [1]), høistbesynderlige For-

[1]) Iblandt andre den Paastand: "at Landsbykaldene, endog før Reformationen, neppe vare tilstrækkelige til at ernære een ugift Person, end sige en Mand med Familie; hvilket mange Geistliges Klager paa den Tid noksom skal kunne bevise." Enhver som kiender lidt til vor Middelalders Historie kan let deducere det ganske modsatte. Mange Kald her i Landene stode dengang under Klosterne, som lode dem besørge af Munke, der ansattes i Sognene, medens Abbed eller Prior paa Klosterets Vegne hævede alle vigtige Indtægter som fløde af Tiende, Siælemesser o. a. m. Andre Sognes Siælesørgere vare omtrent at betragte som nu de engelske Vicars; de bleve indsatte af Bisperne som Sogneherrer, og maatte aflægge disse, der kun overlod dem det høist Nødtørftige, Regnskab for alle Indkomster. Intet Under altsaa at saadanne Stakler maatte behielpe sig kummerligt nok, og stundom ynkeligen vaandede sig. I de øvrige Sogne endelig, hvoraf de større ofte havde mere end een Siælesørger, manglede det Præsterne vist ikke paa deres gode Udkomme, naar ei Krig, borgerlige Uroligheder eller mægtige Kronvasallers Egenraadighed af og til foraarsagede dem temporære Uleiligheder. Betænker man endvidere, at mange Kirker nu ere Filialer, som fordum ei vare det, og at ikke faa Kald ere sammensatte af flere Kommuner, om end disses Kirker, der i gamle Dage havde deres egne Geistlige, som hver

slag og ubillige Fordringer *), kort sagt, naar de ei vare ugrundede, maatte mistrøste ikke allene den vordende Landsbypræst, men enhver Fædrenelandsven; saavist som Kleresiet udgiør en Hovedstøtte for det borgerlige Samfund, en Støtte, som man jo ikke maa lade mangle den nødvendige Vedligeholdelse, naar den ei skal styrte, og styrtende begrave meget, som bør være os alle kiært og dyrebart, under sine Ruiner! og sandelig, om den end ei styrtede, saa vilde den dog, dersom Pluraliteten af vore Præster, saaledes som paastaaes, maatte være nedbøiede af Næringssorg, — vakle saare meget; thi hvo veed ikke at hiin Hydra tærer baade paa Legem og Siæl, og at den altsaa omsider torde svække Moraliteten hos selve dens Forkyndere, saa man

Døgn maatte holde een eller anden Gudstieneste i dem, nu tildeels, ligesom Middelalderens Vrimmel af smaa Kapeller, ere forsvundne eller nedlagte; saa bliver det klart, at den Strækning der for nærværende Tid ikke sielden udgiør kun et eneste Kald har, forhen under Pavedømmet, ei allene ernæret et talrigt Personale af lavere Kirkebetiente, Chordrenge o. a. som hine Seklers pragtfulde og langt activere Kultus giorde nødvendige, men ogsaa undertiden 4 til 5 ordinerede Herrer, der atter alle havde Husholdersker, hvilke, dersom Krøniken taler Sandhed, ingenlunde altid pleiede at være ufrugtbare. Der var altsaa Brød, ikke blot for een ugift Person! men for adskillige Familier.

*) Nogle af disse Forslag og Fordringer klinge som Sarkasmer f. Ex. "at ingen Præst burde have Lov at gifte sig anden Gang; ja, at Regieringen reentud burde forbyde Landsbypræsten Ægteskab, eller dog kun tillade det under visse Betingelser." Man kunde hartad falde paa den Tanke, at vi havde hemmelige Jesuiter her i Landet, naar man ei ahnede hvorfra eller hvorfor Piben lyder! — Blandt Fordringerne i det andet Stykke udmærker sig ogsaa den: "at samtlige civile og militære Embedsmænd burde betale en høi Embedsskat for at hielpe paa Geistligheden, saa den kunde blive fri for Afgivter."

fristedes til at udraabe med vor Forløser: "Naar Saltet er fordærvet, hvormed skal der da saltes?" Derfor er det Pligt for enhver Statsborger at drøvte disse Klager nøiere, altsaa ogsaa for Indsenderen af følgende Linier, skiønt han ikke staaer i nogensomhelst Embedsforbindelse, ja desuden maa tilstaae, at denne Undersøgelse, med Hensyn paa hans sædvanlige Beskæftigelser, er et temmelig heterogent Arbeide for ham.

I Skilderiet No. 67 læser man atter et Stykke, overskrevet: Anvisning til: hvorledes Landsbypræsten i det mindste Kald kan have Udkomme, som i eet og alt har samme Tendents som hiint i No. 37, og søger at hævde den paa en ganske egen Maade, nemlig: ved at anføre et Exempel paa en nu afdød Præst, uden Børn og i et lidet Kald, som ei allene kom ud med sine Indtægter, men efterlod endog sin Enke i gode Omstændigheder derved, at han havde faa Bøger, simple Møbler, jevnligen Træruder i sine Vinduer, brugte ingen Tallerkener og ingen Gafler &c. Indsenderen forstaaer rigtignok ikke, hvorlunde en saadan, tildeels meget upassende, Simpelhed kan giøre nogen velhavende, ja, mener endog, dersom man ikke har giort den salig Mand Uret, at han kunde havt det meget pænt og næt hos sig og brugt baade Gafler og Tallerkener, uden at denne Udgift eengang for alle, behøvede at giøre noget mærkeligt Skaar i hans Sparebøsse; — men var det end saa, at denne underlige Vei var den eneste mulige for at leve uden Gield og Næringssorg, da vilde jeg sikkerligen raade enhver, som ellers ikke stod til at redde, at han i al Hast greb i Fadet; thi var det ei langt bedre, helst for en geistlig Mand, som fremfor alle andre ikke bør være en Slave af Ufornuftiges Dom, naar Folk raabte: den Mand spiser uden Gaffel og Tallerken! end naar de sagde: den Præst skylder Hvermand Penge? (og kunde dog have undgaaet Gield). Dog priset være vor Regierings Forsorg fra Arilds Tid! alle saadanne og lignende Opoffrelser ere ikke nødvendige; hverken Gaffelmangel eller Træruder, hverken Coelibat eller absolut Monogami ere uundværlige Surogater for vore Landsbypræsters Udkomme;

dette trøster jeg mig til at bevise: skiønt jeg er langt fra at nægte, at enkelte Kald, betyngede med svære Pensioner, maa kaldes ringe [3]), og at andre, f. Ex. hist og her i Jylland eller paa afsides Øer, ere saare smaa, ja, saa smaa, at ingen Mand med en stor Familie kan leve af dem; dog slige Kald høre til Undtagelserne, og hvem vilde være saa ubillig at fortænke en Præst med et saadant Embede, naar han beklagede sig? [4]) men det er sielden eller aldrig det enkelte Individ, som paa Prænt æsker Ynk for sin Stilling,

[3]) De saakaldte beklippede Kald mener jeg just ikke, da disse gierne forhen have været store, og altid beholdt et klækkeligt Hartkorn tilbage, medens hele Sognet yder Præsten, nu som før, Høitidsoffer o. s. v. Ikke heller mener jeg alle Kald med Pensioner til Enker; thi disse Pensioner ere undertiden smaa, og kun $\frac{1}{8}$ af Tienden.

[4]) Overhovedet jo mindre verdslig Glæde en saadan Mand kan nyde, jo slettere og ødere Egn han maa boe i, som f. Ex. en Præst paa en af Vesterhavets smaa Øer, jo mere burde man ønske at der fra Statens Side kunde sørges for hans rigelige Udkomme; (thi det er neppe godt at visse Kald ere som Prøveklude, saa enhver ny Præst, neppe ankommen, ønsker at forlade dem, ligesom Menigheden var til for hans Skyld og ikke omvendt); dog en saadan Hielp maatte da vel ikke bestaae i direkte Tillæg af Statskassen, eller i Eftergivelse af Skatter, da det Deficit i Statskassen som derved opstod kun kom til at svie til det øvrige Samfund, enten tidlig eller sildig, og hvem maatte vel tilsidst fornemmeligen dække det uden Landmanden, som Staten vist høist ugierne paalægger mere, og der sielden, saaledes som Præsten, ogsaa har andet at leve af end Avlingen. Derimod torde det maaskee være passende ved forefaldende Vacancer i store Kald at tillægge saadanne Embedsmænd Tiendeindtægten af et betydeligt Antal Tdr. Hartkorn, og vare de forvissede om at faae Tillæg, f. Ex. for hvert 10 Aar de holdt ud i Kaldet, saa vilde baade Menighed og Siælesørger staae sig godt derved og faae hinanden kiær.

nei, det er hele Geistligheden paa Landet, som beklages! [5])

At Kaldenes rene Pengeindtægt, formedelst de yderst lave Kornpriser, er langt mindre nu end i Krigens Tid, og i mange Aar før dennes Udbrud, derom er ingen Tvivl; gaaer man imidlertid længere tilbage i Tiden, f. Ex. til de 3 første Decennier af det forløbne Aarhundrede, saa vil man finde, at Sæden, helst Vaarsæden, ikke sielden stod ligesaa lavt som nu. Vel ere Udgivterne til Skatter, Folkeløn o. s. v. i vore Dage uendelig høiere end dengang, men man maa paa den anden Side ikke heller glemme, at Agerdyrkningen, især siden Fællrdskabets Ophævelse, har giort Kæmpeskridt, og at mangen Præst nu ikke blot kan avle det dobbelte; men ogsaa af Tienden, naar den ei er ufordeelagtig bortakkorderet, undertiden hæver det dobbelte og, maaskee det tredobbelte Antal Tønder Sæd af samme Hartkorn, medens de, ofte næsten

[5]) Da man ikke kiender Forfatteren eller Forfatterne til de fleste af disse Jeremiader, saa bør man paa ingen Maade beskylde vor hæderlige og i flere Henseender (fremfor andre Staters Præsteskab) udmærkede Geistlighed, for at være Ophavsmænd til dette, som oftest uhiemlede, Klynkeri. Det kan ikke engang med Billighed lægges den til Last om ogsaa virkelig eet eller andet Medlem af den, maaskee ved, maaskee uden egen Brøde, geraadet i Mangel og Elendighed, nu af Fortvivlelse tager saaledes paa; og hvo veed om ei vankundige Personer udenfor Standen, af os ubekiendte Grunde, stundom opvarte med slige jammerlige Smørerier? Tendentsen til at klage lidt meer end nødvendigt kan man vel, nu for Tiden, ikke saa ganske frakiende Landsbypræsterne, og det er heller ei saa besynderligt, naar man betænker Konjunkturernes pludselige Forandring til det Værre, men at de billige Alt det overdrevne som Publicum i den senere Tid har maattet fordøie i denne Anledning, tør man vistnok med god Grund omtvivle; kun maa man undre sig over at hidindtil, saavidt man veed, ingen Geistlig har taget til Gienmæle.

ubyre, Omkostninger, som frembragte hine Forbedringer, der lagde Velsignelsen i hans Tiende, have ruineret flere patriotiske Godseiere, ja, endnu ei ere forvundne af alle, uden at Præsterne, som nøde og nyde godt af disse Bestræbelser, behøvede at anvende en eneste dansk Skilling paa at fremme dem. Altsaa kan det Ene nok saa temmeligt bøde paa det Andet, og man tør med Grund formode, at en Beneficarius nu, naar hans Kald end har samme Størrelse, maa ligesaagodt have sit Udkomme, som hans Formænd i Embedet for 100 Aar siden, (om hvilke man ikke har hørt at de klagede eller beklagedes), naar han nemlig handler ligesaa fornuftigt som hine, tager ligesaa huslige Koner, og opdrager sine Børn ligesaa tugtigt, simpelt og tarveligt som de, kort sagt, naar han saaledes som hver retskaffen Mand og altsaa endmere en Religionslærer bør, — tager Tæring efter Næring.

Geistlighedens Vilkaar i de fleste vore protestantiske Nabolande, f. Ex. i det Hannoverske, Meklenborgske, Brandenborgske o. a. f., er uden Sammenligning ringere end vor Geistligheds. Der gives neppe een iblandt ti Landsbypræster i hine Egne, som ikke med Glæde vilde bytte Indtægt med hvilketsomhelst Siællandsk Kald, ja mangen tydsk Superintendent har ikke nær saameget at leve af, som vore Sognepræster i de større Landsbykald. Endnu værre staaer det sig tildeels med de holsteenske Landsbypræster; thi i det egentlige Holsteen er den, for vore Kalds Indkomster saa yderst vigtige, Tiende [6]) ubekiendt.

[6]) I Holsteen afgiver Avlingen Landsbypræstens fornemste Embedsløn. Aksidentser kunne der, paa enkelte Undtagelser nær, ikke være betydelige; thi naar et Kald er stort, saa har det sædvanligt, foruden Pastor primarius, endnu en Compastor, ja stundom maaskee en tredie Beneficarius. Hoitidsoffer og Smaaredsel er ikke heller i Brug; derimod hviler den Forpligtelse paa Menigheden at vedligeholde Præstens Bolig. Naturligviis ere Kaldenes Afgivter ikke saa store som de danske Kalds, men mon nogen Landsbypræst her, har Lyst til at renoncere paa Tienden for at slippe for Afgiften?

Forlade vi den geistlige Maalestok, og sammenligne vore Præsters Indtægter paa Landet, med Danmarks egne verdslige, saavel civile som militære, *fastgagerede* Embedsmænds, saa vil det ogsaa snart vise sig, at disse ingenlunde ere bedre aflagte end geistlige, der kunne antages at staae paa samme Trin med dem [7]), og dog torde det synes, som om dette burde være Tilfældet, ikke just fordi den geistlige Stand bør foregaae de andre Stænder med Exempel paa Tarvelighed og Fordringsløshed, men fordi Landsbypræstens Stilling sætter ham istand til at undgaae mange Udgivter, som de verdslige Embedsmænd ei kunne spare [8]), samt befrier

[7]) Naar man vil betegne vor Geistligheds Plads blandt Statens Embedsmænd (hvilket ikke er saa let; thi er end Præstestandens Bestemmelse unægteligen høi, saa bliver den dog altid meer aandelig end verdslig), da maa man nok antage, at Siællands Bisp staaer paa samme Trin som Stiftsbefalingsmænd, de andre Bisper som Amtmænd eller Deputerede i Collegierne; Stifts- og Amtsprovster samt Kiøbenhavns Sognepræster som Committerede og Contoirchefer; de andre Præster endelig, eftersom de have større eller mindre Virkekreds, som Collegiernes øvrige Personale, dog excl. Copiisten eller Undercancellisten; eller hvis man foretrækker den militaire Maalestok, saa bliver Metropoliten at ansee som General, Bisperne som Oberster, Stifts- og Amtsprovster ꝛc. som Bataillonschefer og Majorer, og de øvrige kom nok til at staae mellem Compagniechef og Premierlieutenant, hvilke nyde fra 720 til 250 Rbd. aarlig. Men dette Forhold finder ikke Sted; selv det mindste Kald indbringer (som jeg haaber siden vil blive indlysende for Læseren), naar dets Besidder skulde beregne alt det *Reelle*, som han nu nyder af Penge eller Penges Værd, 400 Rbd., og de meget store paa 7 a 800 Tdr. Hartkorn og derover sikkert undertiden henved 1500 Rbdlr., ja maaskee meer. Landsbypræstens Plads i Forhold til Indtægt bliver altsaa mellem *Regimentschef* og *Stabscaptain*.

[8]) Hertil kan henregnes at Landsbypræsten har bedre Tid og Leilighed til at undervise sine

ham for mange kostbare Fristelser, som en Religionslærer dog maaskee ofte havde Kraft til at modstaae, en verdslig Kiøbstædboer sielden; og endelig fordi de verdslige Embedsmænd maae tiene deres hele kraftige Ungdomstid for lidet eller intet [9]),

Børn, og derved, naar han ei har glemt sin Lærdom, lige til Universitetsaarene at spare deres kostbare Skolegang. Endvidere sparer han naturligviis Præstepenge og Offer m. m., deels fordi han ei kan offre til sig selv, deels efter det gamle Ordsprog: clericus clericum non decimat! som dog neppe ganske har tabt sin Kraft. Maaskee man vil indvende, at Embedsmanden i Staden, naar han er drivtig, kan erhverve noget udenfor sin Gage; men den, som maa sidde paa Kontoiret til sildig paa Aftenen, har ikke Otium, end sige den fornødne Lyst til at arbeide ud paa Natten, om han end kunde fortjene noget, som altid bliver tvivlsomt. De andre verdslige Embedsmænd, som maatte have flere Timer tilovers fra deres Embedsforretninger, kunne ligeledes kun stundom erhverve noget extra, thi nu ere altid mange om Budet ved enhver Fortieneste, og Landsbypræsten kan jo ogsaa imellem have andre Folks Børn i Kost og Undervisning; jeg har kiendt en Præst paa Landet, som paa eengang havde 7 unge Mennesker i Huset for at forberede dem til Universitetet, og som i det mindste fik aarligen 200 Rbd. Sølv for hvert.

[9]) Dersom man paastaaer "at de dog sædvanlig modtage noget" (skiønt jeg veed, ikke allene at Volonteurer i mange Aar have arbeidet for intet, men at ogsaa Auscultanter have ventet i 13 a 14 Aar paa Befordring, og i den Tid sat mange Penge til uden at faae mindste Gage), saa svares: at theologiske Candidater jo ogsaa have Adjunkt-, Katheket- og Personelkapellan-Pladser at vente, eller dog som Huuslærere kunde fortiene deres langt bedre Udkomme; thi den høie Løn som en saadan Lærer endnu sædvanligt faaer, beviser noksom, at der ikke er Overflødighed af duelige Kandidater, som attraae slig Ansættelse. Den juridiske Kandidat derimod kan ikke nær saa godt være Huuslærer uden siden, naar han søger Befordring, at staae tilbage for andre, der have arbeidet i Kollegierne.

saa det vel kan skee og er skeet, at en Mand har faaet graa Haar inden han i et af Collegierne erholdt en Post, som gav ham tilstækkeligt Brød for en Familie, eller i Armeen et Compagni; medens Landsbypræsten ikke sielden, snart efterat han begyndte at søge, kom ind i sit Kald, eller dog altid, i det mindste i vore Dage, naar han iøvrigt var en duelig velexamineret Kandidat, — før han blev gammel.

For at hiemle hvad jeg hidindtil har paastaaet, meddeler jeg, tilladende mig blot at forandre eller forbigaae nogle formelle Udtryk, og Udladelser som ei vedkomme Sagen, en Afskrivt af et Brev fra en Præst paa Landet, som har et Kald paa lidet over 360 Tdr. Hartkorn, hvilket vel omtrent er de siællandske Kalds Middelstørrelse; thi gives der end adskillige mindre, saa ere dog ogsaa mange langt større, og selv de mindre have undertiden, naar de ligge i ret frugtbare Egne, ligesaa store Indtægter.

(Fortsættes.)

Indenlandske Efterretninger.

Torsdagen den 6te October d. A. forsvarede Landphysicus Eschricht sin for Doctorgraden i Medicinen skrevne Dissertation: de functionibus nervorum faciei & olfactus organi. De ordentlige Opponenter vare Dhrr. Professor Dr. Med. Howitz og Professor og Dr. Med. Herholdt, R. a. D. Af Auditoriet opponerede Dhrr. Cand. chirurg Djørup; Cand. Med. & Chirurgiæ Marker; Licentiatus Medic. Trier; Dr. Medic. Otto og Prosector Switzer, Reservechirurg i Søe-Etaten. Respondens var Hr. Cand. Medic. Larpent. Handlingen, der foretoges i Regentskirken, vedvarede uafbrudt fra Kl. 10 Form. til Kl. 4 Eftermiddag.

I Forbindelse med hvad forhen i No. 4, S. 57, har været anført om Børnekoppe-Epidemie i Vensyssel, meddele vi den Bekjendtgjørelse, Districtslægen Hr. Sünkenberg har givet i Aalborg Stifts Adresseavis No. 153, saa

lydende: "Børnekoppe-Epidemien, som i Juni Maaned f. A. blev bragt til Vensyssel ved en fra Kjøbenhavn hjempermitteret Stykkudsk, har siden den Tid hersket, naar undtages Maanederne October og November, i hvilken Tid Koppesmitten var standset. I Særdeleshed har Epidemien havt sit Sæde i Venneberg, Børglum, Jerslev og Hvetboe Herreder, og endnu grassere Kopperne i enkelte Sogne. Antallet paa de hidindtil af Børnekopper Angrebne, beløbe sig i de anførte Herreder til 783. Heraf have 683 havt de ægte Børnekopper, og blandt disse fandtes 151, som tilforn havde været vaccinerede og var meddeelt Attest for det meste af upaalidelige Vaccinateurer, og Resten, nemlig 532, vare uvaccinerede. Af sidstnævnte gaves 56 i en Alder fra 20 til 40 Aar, som vare af den Formening, at de i deres Barndom havde gjennemgaaet Sygdommen. Af de ægte Børnekopper ere 41 Døde, 98 Vaccinerede og 2 som tilforn havde havt de naturlige Børnekopper, bleve angrebne af de saakaldte formildede eller modificerede Kopper. — Vistnok vilde denne her herskende Koppesmitte ikke have raset i saa høj Grad, naar Vaccinationen altid var bleven foretagen med den Orden og Nøjagtighed, som man kunde have ventet og fordret; men nogle Læger og Vaccinateurer, som tilforn have befattet sig med Vaccinationen her i Districtet, have med den største Efterladenhed behandlet denne for Menneskenes Liv og Helbred saa saare vigtige Sag; og det er uden for al Tvivl, at de ovenanførte 151 Vaccinerede, som bleve angrebne af de naturlige Børnekopper, ikke have gjennemgaaet de ægte Kokopper. Tilmed vil enhver let finde, at det Antal af Vaccinerede, som blev smittet af Kopperne, er saare lidet i Forhold til den Mængde, der naturligviis maa have været udsatte for Koppesmitten, da der næsten i enhver Gaard, hvor Kopperne have fundet Adgang, have opholdt sig flere vaccinerede Personer, der ere gaaede frie for Smitten. Ogsaa har den Mistillid, Almuen nærer til Vaccinationens Nytte, lagt betydelig Hindring i Veien for dens Fremme, og derved bidraget til Børnekoppernes Udbredelse. — Imidlertid har den Erfaring, som jeg ved denne Epidemies Behandling har havt, med Hensyn til Vaccinationen,

som et Betryggelsesmiddel mod de naturlige Børnekopper, afgivet et meget lovende Resultat; thi jeg tør nok paastaae, at flere Hundrede vel Vaccinerede, som have havt daglig Omgang med Koppesyge, ja endog ligget i Seng hos dem, der leed af naturlige Børnekopper, har Smitten aldeles skaanet, og de enkelte vel Vaccinerede, som deraf bleve angrebne, fik Kopperne meget formildede, og overstode dem i en kort Tid, uden at disse efterlode Ar eller andre ubehagelige Følger. — Dette finder jeg mig foranlediget til, ifølge Opfordring, at bekjendtgjøre."

Blandede Efterretninger.

I Stokholm er d. 20 Septbr. en Kommittee sammentraadt til Revision af Kirkelovene. Ordførende i denne Kommittee er Overhofprædikanten m. m. Dr. Hedrén; Medlemmerne ere: Sognepræsten i Örebro Profess. Dr. Thyselius, og Sognepræsten i Finske Forsamlingen i Stokholm, Kongl. Hofprædikant Stolpe. Nødvendigheden af en slig Revision har længe været indseet, og ved flere Rigsdage, særdeles den sidste, har i Præstestanden Forestillinger derom været gjort. Vi glæde os nu ved, heder det fra Stokholm (Argus 76), at denne Revision er kommet til at begynde, og ere overtydede om, at den vil ikke blive uden Frugter.

I Danmark har en Kommission til de danske Kirkeloves Revision bestaaet nu i over tolv Aar; den blev nemlig under 12 Maj 1813 udnævnt.

Segur siger til Slutningen af sin Historie om Napoleon og Storarmeen i Aaret 1812: Lad os kaste et Blik paa den mørke Fremtid. Norden beseirede Sønden i en Forsvarskrig, ligesom i Middelalderen, da den var den Angribende. Er denne store Kamp mellem Norden og Sønden til Ende? Nei, thi den er en Kamp mellem Fattigdom og Rigdom, mellem Sarn, som vil nyde og Nydelsen. Ville Nordens stolte Børn

altid være vore Seierherrer? Brødre troer det ikke! Denne Jordbund og disse Heder, denne Himmelegn, denne strænge Kjæmpenatur havde I kunnet beseire, ligesom I have overvundet deres Soldater. Ved disse Ord tilføjer Værkets Rec. i Gött. Anz. "Men Midlerne til at seire? derom tier Segur. To af den nyere Tids første Krigere, Carl XII. og Buonaparte — hvo formaaer med dem at træde i Skranken? — lede Skibbrud. Kunde et Angreb føre til Maalet, saa egnede disse og deres Soldater sig dertil. En Mester i Krigskonsten, større end begge, som man bebreidede, at ved hans indskrænkede Operationsplaner havde en Hovmesterinde, med Riset i Haanden, havt Forsædet — man begriber let, at vi mene Friedrich II. — troer at kun et Offensivforetagende langs med Østersøen, og understøttet af en engelsk Flaade, paa Riga og Petersborg, lader sig udføre. Men Petersborg er kun en liden Punkt af den store Kolos; Seierherren vil ligesaalidt her, som Buonaparte i Moscau, kunne foreskrive Freden. Lad os ikke skuffe os. Norden og Syden ville altid blive i Fred. Ikke paa Ruslands Issletter vil Kampen blive ført. Og hvor ellers? Hine saa ofte med Blod farvede tydske Lande ville blive Krigsskuepladsen. Men hører til en Forsvarskrig end Hære, der i fri Mark ville slaaes? Henrich Fuglefænger leverede det berømte Slag ved Merseburg, men igjennem tre Rader af faste Pladser havde han i Forveien søgt at beskytte sine Grændser." —o—

To engelske Chinafarere, Moffat og Juliana, seilede hjemmefra paa eengang, ankom til Canton paa een og samme Dag, ladede der med Thee, og afseilede til Quebek i Canada, hvor de ligeledes ankom paa een Dag. Efter Udlosning seilede de hjemad og ankom til Dynerne (Downs) ligeledes paa een og samme Dag. Dette er høist mærkeligt, da de paa disse lange Reiser ingenlunde holdt Følgeskab, men ofte vare adskilte fra hinanden. — Disse vare de første Ostfarere, som kom directe til Quebek.

Kjøbenhavns Børs, den 11 October 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 207		
Species 210		
Specier solgtes til 12 Rbmk. $9\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	188	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$51\frac{1}{2}$	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	89	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	$85\frac{3}{4}$	86 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	102	$102\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	$107\frac{1}{2}$	108 i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	100	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	100	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$105\frac{1}{2}$	106 i Banco
4 pC. Dito nye	97	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterling.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Da jeg agter i Trykken at udgive en Gjendrivelse af Hr. Kammerherre Baron Wedel Jarlsbergs Skriftemaal, og at retfærdiggjøre mig for de Beskyldninger, han deri har tilladt sig mod mig, finder jeg det upassende, videre at indlade mig med Kammerherren i Anledning af hans Indrykkelse i nyeste Skilderie af Kjøbenhavn No. 79., eller at tage til Gjenmæle mod hvad der, i Anledning af dette Skrift, har været indrykket i de offentlige Blade; men beder ærbødigst Publicum, indtil jeg kan forelægge det min Retfærdiggjørelse, at tilbageholde enhver eensidig Dom.

Nestved, den 4de October 1825.

B. C. Rye.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 83.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 15 October 1825.

Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn.

Vor Frue Kirke, forhen ogsaa kaldet St. Marie Kirke, var i sin ældste Tid en af Stadens Sognekirker, som intet havde forud for de øvrige.

Dens første Bygningsaar og Ælde er uvis.

Da Staden udvidedes i Bygninger, og tiltog i Folketal, som i Handel, fandtes det passende der at stifte en Collegiat eller Domkirke; og man valgte da dertil denne St. Marie Kirke, i Begyndelsen af 13de Aarhundrede. Den fik sine Prælater og Kannikedomme, hvilke sidste bleve funderede deels paa andre Stadens Kirker, deels paa visse Landsbyekirker.

Det Fortrin Kirken saaledes havde faaet i den katolske Geistligheds Tid beholdt den efter Reformationen. Den bestemtes da til som Metropolitankirke, at være den, hvor foruden Kirketjeneste i Almindelighed endvidere de for Staten i det Hele vigtigste religiøse Høitideligheder skulde holdes. Saaledes kronedes der Kongerne Christian 3, Frederik 2den, Christian 4de, Frederik 3die. Saaledes blev ogsaa her, efter Reformationen, paa eengang i Aaret 1537 de 7 førstudnævnte lutherske Biskopper eller Superintendenter, indviede, og siden efter alle Følgende, efterhaanden som de bleve udnævnte. Fremdeles blev det og 1568 befalet, og siden ved Christian 5tes Lov 2—4—4 og Kirkeritualet igjentaget, at i alle Rigets Kirker skal Kirketjenesten holdes med de Ceremonier, som i denne vor Frue Kirke i Kjøbenhavn holdes og bruges efter Ritualet.

Af saadan Udmærkelse blev det en Følge, at ogsaa paa Kirkens Bygning og indvortes Prydelse altid anvendtes særdeles Opmærksomhed.

Da Kirken 1316 efter en Ødelæggelse blev opbygt paa nye, og nu fik en mere udvidet og regelmæssig Form end forhen, havde den allerede fire Gange forud været afbrændt, hvilket en latinsk Inscription, som før Stadens store Ildebrand 1728 stod udhuggen paa den nordre Kirkeport, bar Vidne om.

1514 tilbyggedes et meget høit Spiir, og da dette omtrent et Aar derefter var bleven betydeligen beskadiget af Lynild, blev det ufortøvet opbygget eller ombygget paa nye.

1550 blev baade Kirken og Taarnet atter udbedret, og mærkeligen prydet baade udvendig og indvendig.

1606 blev Spiret for sin Brystfældigheds Skyld nedtaget, og paa Kong Christian 4des Bekostning blev et nyt igjen 1609 opsat. "Dette nye Kirkespiir var 100 Sjællandske Alen i Høiden, foruden Jernstangen, som var 14 Alen, hvilket var prydet med en forgyldt Krone. Spiret blev tækket med 96 Skpd. Kobber, og paa de fire Hjørner paa Taarnet stode 4 smaa Spirer, af hvilke hvert var 28 Alen højt; men da et af dem nogen Tid derefter blæste ned, saa bleve de andre tre ogsaa nedtagne. For Spiret at opsætte fik Tømmermændene 4000 Rdlr. og Kobbertækkeren fik 700 Rdl." (Jonge S. 152.) Dette Spiir stod i 117 Aar til 1728, til hvilket Aars October Kirken, som Pragtbygning i den Tids Smag, hørte til Stadens Ziir, men da i den store Ildebrand havde lige Skjebne med saa mange andre offentlige og private Bygninger, at blive ødelagt ved Luerne. En Ildklump fra en Bygning i Nærheden, som for at standse Ildens Fremgang blev sprængt i Luften, hæftede sig til Taarnets Spiir, og antændte samme. Derfra udbredte Ilden sig ned i Kirken selv, som, paa et Stykke af Choret nær, ganske ødelagtes.

For at see de mange under dette overordentlige Uheld ødelagte offentlige og andre Bygninger paa nye opreiste, blev over begge den

Tid forenede Riger paabudet en almindelig saakaldet Brandstyr, der fordeeltes som Formueskat, og erlagdes aarligen i de 3 Aar 1729, 30 og 31. Af Indkomsterne fra dette Paabud fik ogsaa denne Kirke sin Andeel, og derved reiste sig dens Hovedbygning; hvortil Grundstenen blev lagt 11 Sept. 1731 af Kong Christian 6te.

For at den ikke skulde savne sin forrige Prydelse af Taarn og Spiir sørgede man i samme Konges Regjeringstid, saa at begge i Aarene 1742 til 1751 bleve tilbyggede, højere og skjønnere end nogensinde forhen; hvilket medtog en Bekostning af imellem 80 og 90,000 Rd. rede Sølv. Generalbygmesteren Generalmajor Lauritz de Thura havde Overbestyrelsen af Arbejdet, men Architecturen var inventeret af en Geheimeraad Wincentz Lerke. Taarnets Højde fra Grunden til det Sted, hvor Spiret tog sin Begyndelse var 148 Fod; Spiret $246\frac{1}{2}$ Fod; den hele Højde altsaa $394\frac{1}{2}$ Fod. Fløjen blev med stor Ceremonie opsat 1745. Da Vinden i Stormvejr tog alt for stærkt i Spiret blev i Aaret 1755 Fløjen nedtaget, og Spiret saaledes 14 Fod lavere.

I Aarene 1791 til 1795 da Taarnet, men især Spiret, behøvede en Hovedreparation, medgik dertil over 70,000 Rdl. d. Crt., som efter da værende Cours stod omtrent pari med rede Sølv.

En betydelig Sag ved Taarn og Spir var saaledes de store Bekostninger samme fordrede; men af en vigtigere Følge var dog endnu den Ildsvaade, som ved Spiret var prøvet, fremdeles kunde befrygtes, og som virkeligen derfra siden udbredtes ikke allene til Kirken selv, men ogsaa til de omliggende Bygninger.

Det første høje Spiir havde, som ovenfor sagt, trukket Lynilden til sig, kort efterat det i Aar 1514 var opført, og 1728 bragte Spiret hele Kirken i Brand. Spiret blev i Ildebranden 1795 ikkun ved overordentlig Anstrængelse og noget Held reddet; men Redning var ei muelig i Bombardementet 1807, da Kirken anden Gang blev ved sit Spir sat i Brand.

(Fortsættes.)

Apologie for Udraabstegnene.

Det gjør Undertegnede ondt at see de i Anledning af sin Anmeldelse af Scottis italiænske medicinske Catechismus i Septemberheftet af Nye Hygæa mod Enden simpelt hensatte tre Udraabstegn i Skilderiet No. 82 tillagt meer end hvad de egentligen havde til Hensigt. At Religionen bør betragtes som et af de fortrinligste psychiske Midler, at Medicinen og den maa staae Haand i Haand ved Sygesengen, kan sikkert hverken jeg eller nogen Anden ville nægte, og jeg er fuldkommen enig med Forfatteren af Stykket i Skilderiet, meddeelt af Hr. N. Nissen, i Alt hvad han i denne Henseende saa sandt og smukt bemærker; men naar man, som alt flere Gange er skeet, under Religionens Navn ogsaa søger at paatrænge Medicinen det mest Mystiske, det daarligste Sværmerie, der kan tænkes; — naar man mener, at en egen "medicinsk Catechismus" er nødvendig for Lægen; — anfører "at en from Læge umuligen kan nægte Tilværelsen af Aander og Dæmoner"; — "at Lægerne ved at stadfæste Miraklerne vilde kunne skjænke Kirken flere end een Hellig", o. s. v., — naar Windischmanner og Consorter demonstrere "at de syv Sacramenter ere den eneste sande Medicin, og en catholsk Præst den eneste sande Læge" (See Nye Hygæa, November 1824, P. 378), — da troer jeg, at jeg ved istedet for alle videre Betragtninger over Sligt at hensætte tre "!!!" ikke tør udsættes for paa nogen Maade derved at skulle vorde misforstaaet. — Iøvrigt takker jeg Forfatteren af hiint Stykke i Skilderiet ret meget for den rolige, smukke og mig saa smigrende Maade, hvorpaa han har meent at burde paaanke hine Udraabstegn.

Udgiveren af Nye Hygæa.

Indenlandske Efterretninger.

Den 3die d. M. solgtes ved tredie Auction Huset No. 1 paa Hjørnet af Gammeltorv og Nørregade, tilligemed Gaarden No. 23 paa Nørregade, for 22,800 Rbdlr. S. — Denne Ejendom, eller rettere, Grunden hvorpaa den staaer, er ikke umærkelig i Kjøbenhavns Historie. Her stod i den store Ildebrand 1728 en grundmuret Bygning, som kaldtes Blasen, og var et bekjendt og i de Tider meget besøgt Viinhuus. Det var een af de første Bygninger, man sprængte, for at standse Ilden ved Gammeltorv; men man var saa uheldig heri, at netop Blasen blev, saa at sige, Lunten, der satte hele Staden i Brand; thi neppe havde man begyndt at sprænge den, førend Ilden paa eengang angreb saavel Klædeboderne som Frue-Kirke og St. Petri-Kirke.

Blandt de nye Stykker, hvoraf adskillige siden Skuepladsens Aabning i Aar ere blevne givne, hører ogsaa de to Galeislaver, Drama i 3 Acter med Chorer og Dans. Alt er heri beregnet paa Theatervirkning; men desuagtet synes Stykket dog ikke at gjøre noget heldigt Indtryk paa vort Publicum. Den Gang Anmelderen saae det opføres, vare Bænkene i Parqvettet temmelig ubesatte. Aarsagen dertil ligger nok fornemmeligen deri, at Hovedpersonerne ere alt for angribende Characterer. Den ene Galeislave er et Rædsel opvækkende Afskum, der (skjøndt fortræffeligen udført af Hr. Winsløv, som i de sidste Aar har gjort særdeles heldige Fremskridt) nok aldrig burde have forvildet sig fra Galeierne hen paa Skuepladsen. Den Anden er rigtig nok et ædelt Menneske; men kun Skade, at han af Kjerlighed til en Broder, han selv erklærer for en lastefuld Person, har ladet sig berøve det Dyrebareste, Uafhændeligste, Uerstatteligste, et Menneske eier — Æren, eller, med andre Ord,

ladet sig brændemærke, for at redde sin Broder og dennes Familie. Saa vidt maa og bør Broderkjerligheden aldrig gaae.

Viborg. Examen i Viborg Cathedralskole, der begyndte den 13de Septbr., og hvortil Hr. Rector Hasselbalch havde indbuden ved et Program, der indeholdt "Breve af Baumgarten-Crusius over Opdragelsen og Dannelsen i de lærde Skoler", endtes den 8de October med en Tale, hvori Hr. Rectoren heldigen udviklede "At de Omstændigheder, under hvilke Mennesket voxer til, have saare megen Indflydelse paa dets Aandsdannelse". Før og efter Talen afsang Disciplene en af Hr. Rectoren til Dagshøitiden forfattet Sang. Resultatet af Skole-Examen kundgjordes for den talrige Forsamling. Til Academiet bleve i Aar dimitterede: Mathias Jeeger, Peter Fohlmann Finchenhoff, Jens Jensen, Peter Tetens Zahrtmann, Christian Edvard Møller. Med 18 nye Optagne, tæller Viborg Cathedralskole nu 64 Disciple.

Blandede Efterretninger.

Et musicalsk Vidunder.

I Berlin har nyligen et fireaarigt musicalsk Genie tildraget sig de derværende Musikynderes største Opmærksomhed. Barnet hedder Karl Anton Florian Eckert, og er født i Potsdam d. 7 Dec. 1820. Faderen er Vagtmester ved et Cavallerieregiment i Berlin. Allerede i Vuggen, som et Barn paa tre Fjerdingaar sporede Faderen hos det en paafaldende Deeltagelse for Musik. Der gaves ingen større Glæde for det, end naar en Ven af Huset satte sig hen hos det med sin Fløite, som Faderen ledsagede med Guitarren. Saasnart Spillet gik over i Molltonen, stode dets Øine i Vand, men blev der gjort musicalsk Larm, saa begyndte det at skrige overordentligen; det holdt sig for Ørerne og kunde ikke faaes til at tie. Meest overraskedes Forældrene derved, at det, da det var femten Maaneder gammelt, og Faderen spillede med den venstre Haand paa et gammelt Claveer Melodien: schöne Minka, ich muß scheiden, traadte, strax efterat Faderen havde reist sig, hen til Claveret, og spillede denne Melodie med begge Hænder; da Fingrene vare smaa og tykke, tog det Knoglerne til Hjelp. Siden den Tid har dets Talent rask udviklet sig. Dets Gehør er overordentligt; det har Kammertonen saa fast inde, at det strax angiver, hvor meget et Instrument er for høit eller lavt stemt. Hver Tone, hver Accord, som man angiver, nævner det paa Stedet, uden at see efter. Særdeles mærkværdig er dets Sands for den theoretiske Deel af Musiken. Det veed strax at finde Accordens forskjellige Sætninger; transponerer de Stykker, det spiller, i hver Toneart, man ønsker; foredrager frit Phantasier og skriver da samme, uden at begaae Feil mod Contrapunkten og Tacten, op; hvorved dets sangrige og aldrig feilende Stemme understøtter det. Det Glædeligste ved disse saa skjønne Talenter er, at Barnet ikke allene besidder et overordentligt indtagende Udvortes og en elskværdig Adfærd, men ogsaa et barnligt, for alt Godt og Skjønt aabent Sind. I denne Tid nyder det Underviisning af de Herrer Greulich og Rechenberg. For at forskaffe det et bedre Fortepiano er der aabnet en Subskription. Subskribenterne skulle have en af Drengebarnet componeret Polonaise og dets Portrait i Steentryk. Fortrinlig mærkværdig er dets Tonesands og Tactfølelse. Det angiver, uden Claviaturen, hver Toneart rigtigen, som Læreren spiller paa Pianofortet, endog da, naar sammes Følge er usædvanlig, og dets Tactfølelse stadfæster sig derved, at det spiller et heelt Stykke efter den Mälzelske Metromanion eller Tactmaaler fuldkomment rigtigen: noget, som falder selv en øvet Claveerspiller i Begyndelsen meget vanskeligt. Det spillede i Ref. Nærværelse eet af de Stykker, det har componeret, en Polonaise, der er af ganske net Opfindelse, og det i den sidste Deel ganske anderledes end hidtil var skeet: et Særsyn, der, som Læreren sagde, næsten hver Gang finder Sted, naar Barnet foredrager et Stykke, da det hist

og her varierer. Det spiller nu Stykker af den Cramerske Claveerskole, for at blive fortrolig med Nodelæsning, saavelsom med Udtrykket og Præcisionen. Sine egne Compositioner foredrager det meget godt og med Finhed, Forslag ꝛc., og det er stundom morsomt at see, hvorledes det hjelper sig, ved sine ellers velskabte Hænders Smaahed, tilbørligen at udføre Stykket. Dets to Lærere, de Herrer Rechenberg og Greulich, behandle det meget hensigtsmæssigen, og efter den Førstes Forsikkring, forsømmer man heller ikke, saa meget Barnets Alder tillader det, ogsaa at uddanne dets Aand. Paafaldende er Ligheden mellem dette og et andet musicalsk Underbarn William Crotsch, nu Professor i Musiken i Oxford, som først fremtraadte 1777. Crotsch spillede i sit andet Aar paa Orgelværket, kjendte hver Tone, som man istemte paa et Instrument og yttrede sit Mishag, naar Nogen spillede falsk: noget, som den lille Eckert ligeledes lægger Mærke til, selv ved den fuldstændigste Militairmusik. Ogsaa Mozart spillede i sit tredie Aar Menuetter, Viser og desl. med fuldkomment Udtryk, og kunde nøje angive den ringeste Forskjel i Strengeinstrumenters, f. Ex. Violiners, Stemning. Det samme var omtrent Tilfældet med vor berømte Landsmand, Professor Lem. Allerede i sit fjerde Aar skal han have spillet med i Concerter, hvor man maatte lade ham staae paa en Skammel.

Man har længe gjort sig usigelig Umage, især i Tydskland, for at bringe Rossini til at tie. Nu synes det, at han vil tie, uden at man behøver at tvinge ham dertil. Saaledes hedte det nyligen fra Paris, at uagtet han allerede over et halvt Aar har modtaget sin betydelige Løn fra den franske Regjering, seer man dog ikke en Node fra ham, ligesaalidet som Theatret i London den Opera, han skylder det. En fransk Opera har længe været ham leveret; men det synes ikke, som han har sat en eneste Arie deraf i Musik. Ved Kroningsfesten i Frankrig saae han sig nødsaget til at componere et Leilighedsstykke, il Viaggio di Reims, men den bestaaer i Reminiscenzer af hans ældre Stykker.

— Om Rossini, ligesom i sin Tid Hume, er bleven for før, doven og rig, eller om han virkeligen er kjed af de evige Spektakler endog over hans meest genialske Compositioner, vove vi ikke at bestemme. Saameget er vist, at John Bull i Sammenligning med andre Nationer, dog høiligen fortjener Roes for sin Vedhængenhed ved de Konstnere og Forfattere, som han eengang har erkjendt. Saaledes har al den Dadel, Avind har udøst over den store skotske Ubekjendte, hvorved i hvert andet Land hans Hæder længst havde været tilintetgjort, frugtet saa lidt i Engelland, at Almeenheden er der endnu ligesaa begjerlig efter hans nyeste, som den var det efter hans første Romaner. Men ikke saa heldig som den historiske Romanskriver var den brittiske Historieskriver Hume for 70 til 80 Aar siden, og hans Exempel beviste, hvad lav Partieaand ofte formaaer, endog mod store og udmærkede Aandsgaver. Rørende er hans Fortælling derom i hans Selvskildring. "I Aaret 1752, siger han, valgte Advocaternes Facultet mig til sin Bibliothekar: en Plads, jeg havde liden eller ingen Indkomst af, men som gav mig Raadighed over en stor Bogsamling. Jeg udkastede da en Plan til at skrive en Historie om Engelland; men afskrækket ved at fortsætte en Fortælling gjennem et Tidsløb af 1700 Aar, begyndte jeg med Huset Stuarts Tronbestigelse: en Epoke, hvori jeg troede Partie-Mistydningerne i Særdeleshed indtraf. Jeg var, det tilstaaer jeg, tillidsfuld i mine Forventninger om dette Værks Held. Jeg troede, at jeg var den eneste Historieskriver, der paa eengang havde glemt nuværende Magt, Fordeel og Myndighed og Folkefordommenes Skrig; og da Æmnet var lempet efter Enhvers Fatteævne, haabede jeg forholdsviis Bifald. Men sørgeligt var mit feilslagne Haab: jeg blev bestormet af eet Skrig af Bebreidelse, Mishag, og endog Foragt: Engellænder, Skotte og Irlænder, Whig og Tory, Geistlig og Secterer, Fritænker og Religiøs, Patriot og Hofmand forenede sig i deres Raserie mod en Mand, der havde vovet at fælde en ædel Taare for Carl den Førstes og Greven af Straffords Skjebne, og da den første Opbrusning af deres Rasen var forbi, syntes Bogen, hvilket var endnu smerteligere, at hen-

synke i Forglemmelse. Hr. Millar (Forlæggeren) forsikkrede mig, at han i tolv Maaneder kun havde solgt fire og fyrgetyve Exemplarer. Jeg hørte neppe nævne een Mand i alle tre Kongeriger, der kunde udstaae Bogen." — Det er saaledes vist, at Bøger og Forfattere have deres Fatum og at udvortes heldige Omstændigheder ere nødvendige, naar et Arbeide skal gjøre Lykke.

I London er udkommen et offentligt Fruentimmer, Henriette Wilsons Historie, hvori man har tilladt sig at lade adskillige berømte Helte og Statsmænd, blandt andre Wellington og Wellesley, forekomme. Forfatterinden har to Søstre, der drive samme Fag som hun. Der skal være afsat 50,000 Exemplarer af dette Skjøge-Værk.

Quodlibet.

Da Julius Cæsar foretog sin Almanakrevolution, gjorde Cicero sig lystig derover. Een af hans Venner sagde ham nemlig, at Liren næste Dag vilde gaae under, Cras Lyra occidit; hvorpaa Philosophen svarede: nempe ex edito; ja, efter den ny Anordning!

Romerne forvandlede Maaneden Sextilis til August, hvilket Navn Octavianus havde tillagt sig ved sin Tronbestigelse. De Franske, som aldrig bekymrede sig om, hvorvidt de Nationer, af hvis Sprog de i deres Maal optagne Ord kunde kjende dem igjen eller ei, og meente at Udlændinger skulde lære deres Udtale, ikke de Udlændingernes, kaldte denne Maaned Aout, dog uden at de selv vidste hvorfor. Voltaire, hvis Orm det nu eengang var, at ville reformere Retskrivningen, indsaae det Urigtige deri, og skrev derfor med Grund August. Men selv hans Kjæmpemyndighed i den lærde Verden hjalp intet. Man skriver endnu den Dag i Dag Aout.

Kjøbenhavns Børs, den 14 October 1825.

Hamburg 2 M.		à
a vista 207		
Species 210		
Specier solgtes til 12 Rbmk. $9\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	188	$188\frac{1}{2}$ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$51\frac{3}{4}$	52 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$88\frac{3}{4}$	89 Rbd. Sedl.
Dito Dito	$85\frac{3}{4}$	86 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	102	— Rbd. r. S.
Dito Dito	$107\frac{1}{2}$	108 i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	100	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	100	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$105\frac{1}{4}$	$105\frac{1}{2}$ i Banco
4 pC. Dito nye	97	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterling.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

---

* * *

Til dette Blad er fra Hr. Forfatteren af den i No. 35—37 indrykkede Afhandling om Geistlighedens Forfatning og Midlerne til at forbedre dens Kaar indgivet et Gjensvar paa de Bemærkninger ved Afhandlingen, som findes i No. 77—81. De forskjellige forhen indgivne Bidrag til Bladet, hvis Optagelse først er lovet, forbundet med Hensyn paa, at et andet stort, for længe siden indgivet, Stykke om Geistlighedens Stilling, allerede nu er begyndt at gives, og at Pluraliteten af Læserne fordre Afverling, vil forvolde nogen Udsættelse med bemelte modtagne Gjensvars Optagelse; hvilket maatte tjene til behagelig Efterretning, saavel for den ærede Forfatter, som Andre.

Regnskab for Bombebøssens 24de Qvartal.

(Oprettet 1819, den 11te Augusti.) — (See Skilderiet No. 63 for d. A.)

Ved Bombebøssens 22de Aabning, i Directionens Overværelse, den 6te October 1825, fandtes i samme . . . . r. S. 47 Rbd. 80 ß. og S. og T. 40 Rbd. 76 ß.

I en Billet fra Hr. Studiosus Theol. Ulrich Schmidt Indtægten for Skriftet "Pastor Thisted i Regentskirken" . . . . 25 — =

I en Billet fra Hr. Viinhandler Barfred fra J. C. N. . . . . 6 — =

Fra Dhrr. Flagmænd og Officierer af Søe-Etaten deres Bidrag ved Anviisning paa Zahlcassen . . . 225 — 8

Det Kongelige Rentekammer godtgjort det til Skjøde paa Bombebøssens Gaard forbrugte Stykke stemplet Papiir . . . . 97 — 3

I Alt r. S. 369 Rbd. 91 ß. og S. og T. 71 Rbd. 76 ß.

Bombebøssen eier nu:

1. Gaarden No. 167 paa Hjørnet af Dybensgade og Sqvaldergaden, der, efter Kjøbesummen for samme, med Tillæg af den senere indløste Bankheftelse, ansættes til Værdi rede Sølv 13,000 Rbd.
2. Inventarium af Senge, Sengeklæder, Borde m. m. . . . . . . —— 1000 —
3. Hofraad Meyers Legat, kongelige Obligationer à 4 pC. . . . . Sølv 2500 —
4. Den af Pastor Walther og Hustru legerede Depositocasse-Obligation, à 4 pC. . . . . — 500 —
5. Grev W. Moltkes kongelige Obligation, à 4 pC. . . . . — 293 — 39½ ß.
6. Den af det oeconomiske Velfærds-Selskab skjenkede Capital i kongel. Obligationer, à 4 pC., til Beløb . . . . — 6225 — =
7. En Obligation af Laanet i London, à 5 pC. Bcomk. 1400.

Ialt Bcomk. 1400. r. S. og Sølv 23518 Rbd. 39½ ß.

Udgivterne for Gaardens Istandsættelse m. v. vil komme i Regnskabet ved Aarets Udgang.

Directionen for Bombebøssen i Kjøbenhavn.

Offentligt Regnskab for Bidrage, til hvilketsomhelst gavnligt Diemed, det bør sig at være — dette skylder man sine Medborgere og sig selv at aflægge; og saaledes er Bombebøssens sidste Quartals Regnskab her fremlagt. I Samme findes vel Summen anført, som de Herrer Studenter paa Regentsen have indleveret; men for deres særdeles behagelige Skrivelser, der altid have ledsaget deres Offere til Bombebøssen, aflægges her min forbindtlige Taksigelse, saavelsom inderlig Tak fra de gamle Sømænd, med Tilføiende, at disse Herrers Besøg vil være dem særdeles kjerkomment, om De fik Lyst at see ind til dem i deres nuværende lykkelige Forfatning; dog ønskedes, at Deres og ethvert andet Besøg af Stiftelsens Velyndere maatte vorde udsat, indtil det Boskab er indflyttet, hvormed en forhen nævnt udmærket Velgjører vil forsyne os til de nyantagne 6 Gamle.

Herr Viinhandler Barfreds Bidrag fra J. C. N. er det andet af dette Slags i Quartalet, og flere ere ei indkomne.

Sedlen, hvori laae 4 Sølvdalere med de Ord: "En lille Gave fra Bombebøssens unge Venner", kan for de unge Venner muligen være en stor Gave. Den kom efter at dette Regnskab var sluttet, nedlagdes i Bombebøssen, og vil forekomme i Regnskabet for næste Quartal.

Fra Norge kommen tilbage, kunde jeg ikke tilbageholde mine Følelser ved at see Bygningen i min Fraværelse sat i saadan Stand uden og inden, at man ret maa glædes derved. Kun den Ting fandt jeg ikke rigtig, at vi, for at faae Indtægter af det halve Huus, endnu ei kan bønhøre de mange gamle Trængende, som anraabe om Hjelp for de faa Leveaar, de have tilbage efter et daadfuldt og besværligt Liv paa Søen, og maae taale at see en Høkerbod og et Skrædderskildt i den ene Ende af Bygningen. Bort med dette! — tænkte jeg, — Tallet 50 fyldt, og lad saa Manden med sin Lee komme

naar han vil — saa er jeg færdig at følge ham. Det skee! — Sø-Etatens Bidrag sees i Regnskabet 2 Gange om Aaret; Selskabets til Musikens Udbredelse ogsaa; alt dette er stort! En Stand gives dog her i Landet, lige saa nær i Forbindelse med Sømandsstanden som Hine, men hvoraf hidtil kun Enkelte have lagt — hvad jeg kalder — Mærke til denne i 5 Aars Tid opvoxne, nødvendige Stiftelse. Skulde denne Stand for Alvor blive enig om at tage fat med, saa ere vi snart færdige.

En af vore Gamle, Peter Petersen, som ei kunde finde sin Grav, der stod aaben under ham paa Søen i 45 Aar, foruden i mange blodige Søslage, fandt den ved at falde ud i en af Byens Canaler af en Pram, hvori han ene var, ved at øse den læns. Ham var det, der, som forhen engang meldt, for 2 Aar siden reiste til England for at hente sine Saarpenge, vendte tilbage, og gav Halvdelen til Bombebøssen. I hans Plads er antagen en høist trængende Olding paa 81 Aar, som er den Anden i Stiftelsen af denne høie Alder, foruden Adskillige mellem 70 og 80. En Liste paa dem alle skal med Nytaarsregnskabet blive forelagt.

Fra Færøerne har Bombebøssen faaet sin Vinterbelysning ved Skibscapitaine og Medddirecteur Rauberg, som han der havde indkjøbt for 13 Skilling Pundet, og selv hidført den.

Waterskouts-Comptoiret, ved Holmens Canal No. 256, d. 14 October. 1825.

P. N. Sølling.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höecke, i store Helliggeiststrædet No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Toogtyvende Aargang. No. 84.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 18 October 1825.

Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn.

(Slutning; see forr. No.)

Efterat Overbygningsdirektøren Etatsraad og Ridder C. F. Hansen havde lagt Plan til en ny Bygning, hvorved han dog ikke var bunden til den ældre Form, men blot kunde benytte de staaende Rudera, forsaavidt og saaledes som de kunde passe ind i en nye forandret Bygningsform, blev 1811 begyndt med Arbeidet paa Opførelsen. Grundtegning og Planen haves i de tre Kobbere ved Skrivtet: "Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn før og efter Branden i Aaret 1807. Fra Commissionen for Kirkens Gjenopbygning. Khavn 1818. 36 S. 8. med 3 Kobbere."

Under Krigsaarene og de nærmest følgende maatte det gaae langsomt, men fra 1817 blev Arbejdet angrebet med større Kraft. De religiøse Høitideligheder, som Reformationens Jubelfest gav Anledning til, fremskyndede dette, thi det blev besluttet at formere disse Høitideligheder ved at Kongen vilde paa Jubelfæstens anden Dag lægge Grundstenen til Metropolitankirkens Alter. Dette blev saaledes iværksat. Høitideligheden er beskreven, og de holdte Taler indførte i fornævnte Skrivt.

Førend Kirkens sidste Ødelæggelse saae man i Kirken to store Begravelsesmonumenter, det Gyldenlewske, og det over Cort Adler; ligeledes nogle mindre, blandt hvilke det Bartholinske, som var forfærdiget af Wiedewelt. Der vare en stor Mængde Marmormonumenter og Inscriptioner over Rigsraader, og andre Adelige, over Biskopper, Professorer, og mange mærkelige Personer. *Man læser disse Inscriptioner hos Jonge.* Er aldeles intet bleven tilbage ved sidste Ødelæggelse under Kjøbenhavns Bombardement?

Kirkens Orgelværk var det største i Danmark. Et Sangværk. Blandt Kirkens Klokker var en som vejede 12000 Pund, den største i Staden.

Fra Reformationen til 1783 havde i alt 34 Mænd været Sognepræster ved denne Kirke, og derhos Stiftsprovster. De opregnes hos Jonge. Hr. Jac. Hviid var den sidste som her nævntes. Efter ham kom Hr. Poul Dankel Bast, død

1803. Efter ham Hr. Fred. Plum, nu Biskop i Fyen, til 1811. Nu Hr. Stiftsprovst, R. a. D. og D.M. Henr. Georg Clausen fra 1811.

Kirken staaer under Universitetets Professorers Forsvar; og til dens Indtægtskilder høre Jordegods i Sjælland, især Bifverskov Kirketiende, saa og Lindemark og Taarnbye Kongetiender. Ogsaa Jordskyld i Kjøbenhavn.

Ved den ved Kongl. Resol. af 21 Decbr. 1804 approberede Fordeling til andre Kirker af den Menighed, der forhen henhørte under St. Nikolai Kirke, fik vor Frue-Kirke en Andeel.

Til Kirkens Gjenopbyggelse har følgende Ressourcer været forhaanden, eller ere bevilgede:

	Sedler.
1. Brand-Assurance-Summen, samt nogle i dansk Courant indkomne Summer for bortsolgte Materialier i Aaret 1812, af Beløb	23,200 Rbd.
2. En frivillig Collect, ifølge Kongel. Resol. 16 Juli 1812. Det Indkomne udgjorde	25,698 —
Ved Kongel. Resol. 24 Dec. 1817 blev tilladt, at Collecten ogsaa maatte skee paa de danske vestindiske Øer.	
3. Et Bidrag fra samtlige Kirker i Danmark, paalagt at udredes af hver Tønde Kirketiendeydende Hartkorn i Danmark i 4 Aar; ifølge Kongel. Resol. og Pl. 22 Oct. 1813. Dette Bidrag blev beregnet at skulle udgjøre 118,518 Rbd. + 65000 Rbd. (Coll. T. 1817. S. 347)	183,518 —
4. En Gave af Statskassen, ifølge Kgl. Resol. af 8 Apr. 1817 af	200,000 —
Er	432,416 Rbd.

(Derom see Coll. T. 1817. S. 346-9. 1818 S. 81.)

I Aaret 1819 beregnedes, at der endnu skulde behøves 300,000 Rbd. Sølv, ved hvilken Sum Kirken om muligt skulde være færdig, uden og inden, i Løbet af tre Aar. Efter Overvejelser om denne Sums Tilvejebringelse blev indstillet til Hans Majestæt Kongen og ved Kongl. Resol. af 12 Maj 1819 approberet: at et Laan indtil 300,000 Rbd. Sølv maatte optages i tre Aar med ⅓ aarlig; — at Laanet tilbagebetales i 28 Aar med 6 Procent Sølv i Rente og Afdrag paa Capitalen; — at Obligationerne udstædes af Consistorium ved Kjøbenhavns Universitet, men at de Summer, som henlægges til Forrentning og Afdrag maatte inddrages til Universitetets Qvæstur, og Regnskab der holdes over Indtægter og Udgivter, samt hvad videre til Amortissementet henhører; — at dette Laan, saavel i Henseende til Afdrag som Renter, maatte gives Kongeligt Garantie; — at den aarlige Sum (18000 Rbd. Sølv) som er nødvendig til at betale Renter og Afdrag paa de laante Capitaler i 28 Aar maatte tilvejebringes: 1) ved en aarlig Afgivt af 2 Rbd. Sølv af hvert ordentlig Medlem i enhver Klub og ethvert dramatisk Selskab i Danmark. (Plak. 20 Oct. 1819, cfr. Canc. Skr. 18 Dec. 1819. §. 5. 62. 63.) Denne Afgivt beregnede man at ville være i det mindste 10,000 Rbd. Sølv aarligen. 2) Af Frue Kirke selv 1000 Rbd. Sølv aarligen. 3) Det øvrige at reparteres paa Kirketienderne i Danmark. Herom see Coll. Tid. 1819. S. 779—90.

Mere om denne Kirke og dens Historie, foruden paa de anførte Steder, i Resenii inscr. Havnienſ. 1663. 4. pag. 1—113. — Pontoppidans memoria Dan. pag. 48—87. — Thurahs Havn. hod. p. 233—54. — Pontoppidans danske Atlas

II. 119—22. — Hoffmanns Fundatssamling IX. — Jonges Kjøbenhavns Beskriv. S. 144—241. — Nyerups Kjøbenh. Beskr. S. 547—8.

Om vore Landsbypræsters sande Stilling og Kaar.

(Fortsættelse; see No. 82.)

Høistærede!

Den 27 August 1825.

"De giør mig ganske skamfuld med Deres smigrende Sammenligninger, jeg føler altforvel, at jeg langtfra fortiener at kaldes den danske Dr. Primrose, og at salig Goldsmith, hvis jeg havde været kiendt af ham, sikkert aldrig var bleven fristet til at tænke sig mig som Original for sin herlige Landsbypræst.

De forlanger at jeg skal sige Dem Aarsagen hvorfor min Nabopræst, der har en mindre Familie og dog et større Kald end jeg, ikke kan leve uden Næringssorg; medens De troer at jeg aldeles ikke kiender denne Plage. De fordrer endvidere at jeg skal giøre oprigtigt rede for mine samtlige Indkomster; og endelig ønsker De, at jeg, for at lette Dem Oversigten, skal anslaa alt muligt til Penge, med stadigt Hensyn paa hvad en verdslig, i Kiøbenhavn ansat og fastgageret, Embedsmand maatte give derfor.

Kun Venskab for Dem Høistærede! kan formaae mig til nogenledes at opfylde Deres Begiæring, og jeg er endnu uenig med mig selv om det er saa ganske rigtigt handlet af mig; thi uagtet Deres Mundheld: fiat justitia pereat mundus! bliver den Tanke, at jeg maaskee ved en saadan Fremstilling bidrager til at svække den Medlidenhed som mange mine Kaldsbrødre vist høiligen fortiene, mig altid noget modbydelig. Heller ikke kan jeg fragaae at jeg selv finder mig særdeles, og paa en Maade ubehageligen, overrasket ved det Resultat min Undersøgelse har frembragt.

Tiderne, Høistærede! ere sandelig i høi Grad slette for os alle, og maa jeg end give Dem Ret i, at Staten ikke er forpligtet til at sørge bedre for os end for andre dens Embedsmænd; at den ikke engang formaaer at giøre det, helst paa en Tid da dens egne Indtægter ere saa vanskelige at faae ind; saa geraader dette mig dog kun til liden Trøst, og jeg føler ikke mindre Opoffrelsen af mange mine kiæreste Ønsker, fordi jeg indseer at ingen kan bøde derpaa, og at de andre Stænder ei have det bedre. Indrømme Dem maa jeg imidlertid, at dersom vi ei havde havt det saa saare godt under og før Krigen, saa vilde mange af os nu have fundet vor Stilling upaaklagelig.

Hvad Deres første Spørgsmaal angaaer, saa veed jeg ikke at besvare det mere tilfredsstillende, end naar jeg beskriver min egen Fremgangsmaade fra den Tid af da jeg kom i dette Embede. I mit 32te Aar blev jeg kaldet af en Godseier for hvis Børn jeg havde været Lærer; jeg havde al Aarsag at være tilfreds med min Lykke; thi Kaldet blev ikke anseet for slet; min Formand havde sit gode Udkomme, efterlod ingen Enke, som skulde pensioneres, og jeg eiede et Par hundrede Rigsdaler sammensparede af min Løn; — men da jeg stedse har havt en særdeles Angst for at giøre Gield, saa gruede jeg dog ikke lidet naar jeg tænkte paa de mange Udgivter som nu forestode mig til Anskaffelsen af Indbo, Avlsredskaber, Besætning o. s. v. Efter modent Overlæg besluttede jeg omsider, at Præstegaardens Kiøbesum skulde være den eneste Gield som kom til at hvile paa mig, og til den Ende bestemte jeg mig til endnu i nogle Aar at leve ugift, samt bortforpagtede, da netop en beqvem Leilighed tilbød sig, strax min Avling, uagtet jeg var af den Tro, at Præstegaardens Avling allene maatte være istand til at føde sin Mand, naar han forstod sig paa Agerdyrkningen; thi saaledes sluttede jeg: naar en Bonde, og en siællandsk eller dog en lollandsk Bonde, der fortærer saameget mere end den simple Landmand i andre Lande af Flesk og Kiød, af Øl og selv af Brændeviin, er trods sin Tiende, sit Landgilde, sit Hoveri, sine Kongereiser,

sit Veiarbeide og endelig trods en ofte talrig Flok smaa, endnu ingen Nytte giørende Børn, dog undertiden istand til at komme ud; saa maa en Mand udenfor Bondestanden, og vel at mærke uden Gield, naar han er befriet for alle disse ovennævnte svære Byrder, er paapassende og sparsommelig, endelig ogsaa kunne leve af en Gaard paa samme Størrelse som Bondens; thi hvad der maa afgaae fordi Manden ikke selv er Bonde, og ikke selv arbeider med, det maa komme igien naar han beregner den store Sum saavel af Arbeidskraft som af Naturalpræstation, hvilken han sparer. Om denne Slutning var ganske rigtig tvivler jeg dog nu paa, ogsaa havde den ingen Indflydelse paa min Beslutning; thi som sagt, for ei at komme i Gield naar jeg anskaffede mig Besætning o. s. v. bortforpagtede jeg alligevel min Avling, dog ikke til en enkelt Forpagter, men til 4 Nabobønder, som maatte drive Markerne (hvori jeg blot forbeholdt mig selv min Tørvemose) efter den af mig lagte Plan, aarligen maatte giøde een Vang (hvorimod de efter Udtærskningen dog fik min Andeel af Straaet), forpligtede sig til at vedligeholde mine Tage og det Udvendige af mine Bygninger, efter Omgang at befordre mig, og endelig ved Høstens Tid at dele Sæden paa Marken med mig; iøvrigt havde de Nydelsen af Engen og Græsmarkerne og jeg maatte selv udrede alle Skatter. Efterat have truffet denne Overeenskomst, anskaffede jeg blot Møbler til eet Værelse og een Seng med Tilbehør, og gav mig i Kost hos en gammel Enke udenfor Bondestanden, som boede i Byen, og som lod min ubetydelige Opvartning hjemme besørge ved sin Pige, hvorimod jeg foruden de betingede Kostpenge ogsaa overlod Enken min Have. Saaledes levede jeg i 3 Aar uden at bruge mere end det min Avling (hvis Indtægt dog var langt større end mine Kostpenge), mit Offer og mine Aksidentser indbragte, efterat jeg endnu af disse havde betalt alle Skatter og Afgivter; hele min Tiende derimod, som var bortakkorderet i Skieppen, sparede jeg ganske, hvorved jeg efter de 3 Aars Forløb havde en, ikke ubetydelig, Kapital. — Nu indrettede jeg mig anstændigt. Først gav jeg Bygningerne saavel forinden som foruden en Hovedreparation, saa det siden har kostet lidet at vedligeholde dem, derpaa anskaffede jeg de førnødne Møbler, Husgeraad og Senge, kiøbte mig en Vogn og et Par Heste, nogle meget gode Køer, Faar og andre Smaakreaturer; fæstede en Karl, en Røgter og 2 Piger, og endeligen, efterat have sat i Enkekassen, giftede jeg mig med en elskværdig, huslig, inderlig god Pige, som jeg i flere Aar havde havt Leilighed at kiende, uden dog nogensinde at lade mig mærke med Hensigter paa hende, før Brylluppet kunde staae om et Par Maaneder. Nu oprandt lykkelige Tider for mig, jeg sad gieldfrit, varmt og godt inden Døre, jeg elskede og blev elsket, jeg kunde stifte meget godt i min Virkekreds og ingen Frygt for Fremtiden mørknede vort Blik.

Først havde jeg nu været tilsinds at overtage Avlingen selv, men da mine Forpagtere ønskede at vedblive og da jeg saae at mine Penge ikke vilde strække til naar jeg skulde anskaffe større Besætning og Avlsredskaber saa bleve vi enige om at forandre Overeenskomsten saaledes, at Forpagterne herefter leverede mig visse Læs Hø og Halm, foruden det som udbragtes af min egen Halvdeel af Sæden; at de for Fremtiden hentede Giødningen fra Præstegaarden og kun naar den ikke forslog til hele Marken, selv tillagde det manglende; at de overlode mig et lille Vænge tæt ved Haven og endelig andet Aars Kløvermark (samt første Aars, naar den var høstet) til at tøire mine Kreaturer paa indtil Evret blev opgivet, hvorimod de skulde være befriede for at vedligeholde mine Bygninger, endvidere for at befordre mig, og tilsidst, skulde jeg selv fra nu af tillægge Sædekornet (paa Kløverfrøet nær), og saaledes har denne Kontrakt, bestandigen fornyet, bestaaet hidindtil, skiøndt de 2 Gaarde siden have forandret Eiere.

Min Kone skiænkede mig snart Børn, som forøgede vor Lykke. For 7 Aar siden blev min yngste Søn født, med ham havde vi 5 Børn, hvoraf min ældste Datter nu er 18, min ældste Søn henved 15 Aar. Blev jeg end stundom lidt ængstelig tilmode naar jeg tænkte paa deres Fremtid, saa nynnede min Hustru: jo flere Børn

jo større Velsignelse! og standsede derved min Grublen, skiøndt jeg snart mærkede at det ikke var muligt at samle ret meget til vore Sønners Opdragelse eller vore Døttres Udstyr, men ikke desmindre levede vi tilfreds og fornøiede, og uden mindste Savn af nogen Beqvemmelighed eller Selskabelighed indtil nogle Aar efter Krigen; men nu faldt alle Landmandens Varer pludseligt, og vi nødtes til at angribe den Sum som vi dog havde sparet, hvilken i et Par Aar var opbrugt, og der blev nu intet andet tilovers for os, end enten aldeles at forandre vor hele hidtil førte Levemaade, eller at giøre Gield; det sidste vilde jeg ikke, desuden kunde vi heller ikke faae meget tillaans paa Indbo og Besætning, og at laane uden, selv paa den Tid Laanet contraheres, at have Haab om at kunne betale, er vel ikke stort bedre end at stiæle, — altsaa blev naturligviis det første besluttet. Min Kone og jeg bleve snart enige om at afskaffe alle Luxusartikler som vi hidindtil havde brugt: Rosiner, Svedsker, Citroner, Hvedebrød, naar det ei bagtes hiemme, Risengryn, Krydderier, Thee, Kaffe, Sukker, Rom 2c., bleve bandlyste og den eneste Sødme, som vi endnu selv giorde Brug af, ydede vore Bikuber os. Denne Indskrænkning gav efter Overregning i min Kones Husholdningsbog en reen Besparelse af over 100 Rbd. aarlig [10]), uagtet vi endnu ved overordentlige Leiligheder, som t. Ex. naar Bispen eller Amtsprovsten kom o. a., kiøbte smaa Qvantiteter af ovennævnte Varer. Fremdeles besluttede vi at indrette vor Klædebragt, især Fruentimmernes, efter samme Maalestok. Min Kone og mine to Døttre spandt allerede for længe siden hver Aften, medens jeg eller min ældste Søn forelæste dem een eller anden underholdende Bog; nu fordobbledes deres Flid; — Dagen, fornemmelig Morgenen, blev taget med til dette Arbeide, man stod lidt tidligere op, og Husflidens Symbol den snurrende Rok lød allerede Kl. 5. Min ældste Datter havde lært at væve; Hør avlede vi nu langt meer af i vort Vænge; vore Tienestepiger, forhen ikke holdte synderligt strængt til Flid, maatte altid om Aftenen spinde eller karte, og saavel Uldent som Linned blev nu virket, uden at det kostede andet — end Flid. Saaledes bleve da omsider min Kones og mine Døttres Bomuldsstrømper lidt efter lidt ombyttede med ligesaa smukke og hvide Traadstrømper, deres Sirtses Kioler med ret nette hiemmegiorte, med faa Ord, Søndagen og Høitidsdagene undtagne, bare de næsten intet, som var kiøbt. Besparelsen ved alle disse Arbeider var nok omtrent ligesaa klækkelig som den førstnævnte, og derfor have vi ogsaa i de sidste Aar intet sat til, men endog en lille Nødskilling i Behold; skulde imidlertid Kornpriserne falde endnu mere, saa veed jeg i Sandhed ikke hvad ny Indskrænkning jeg skal foretage, det maatte da være den, at lade min ældste Datter, naar vi afskaffede den ene Pige, giøre hendes Arbeide; dog det var Synd for det gode Barn, og hialp i Grunden ikke stort; thi hun giør mere Nytte inde; langt heller vilde jeg sælge min Kurvevogn og mine Heste, eller dog den ene, og ride paa mine Sognereiser, saaledes som mange Præster i Norge giøre; dette vilde sagtens hielpe mere, men ogsaa være mig en meget ubehagelig Udvei, just ikke for min Mageligheds Skyld, men fordi jeg nødigt vilde berøve min Familie den Fornøielse, som nu en lille Kiøretuur til Skoven, til Markedet o. s. v. ikke sielden giør den, og hvilken især mine Døttre, som i den senere Tid have saameget at bestille, haardt trænge til, skiøndt jeg maa tilstaae, at de ere muntre og lystige, ja, lee og synge den hele Dag ved deres Arbeide, hvortil en heftig Kappelyst, som lykkeligviis er kommet over hele Familien, ikke lidet bidrager; — over-

---

[10]) Det var maaskee nyttigt, naar min Kone detaillerede alle disse Indskrænkninger, og Tid og Plads tillod at meddele saadant Detail; imidlertid vil jeg dog i denne Anledning erindre, at enhver som daglig er vant at spise lidet kiøbt Hvedebrød (hvilket vist nu kun faa af min Stand gjøre), vinder paa hver enkelt Skillingstvebak eller Simle, som han vil aflægge at nyde, henved 4 Rbd. aarlig; og at vor Besparelse paa Hvedebrød, hvoraf vi forhen et Par Gange om Ugen, naar Brødkonen kom, gierne kiøbte for en Marks Penge, gav circa 18 til 20 Rbd. aarlig.

Brevskriverens Anm.

hovedet har jeg bemærket at unge Piger aldrig ere saa frie for Luner, Griller og melankolske Tanker, som naar de ei have et Minut tilovers at være ledige i.

Hvad jeg imidlertid anseer for det tungeste Offer som jeg i denne Tid maa bringe, er unægteligt det, at jeg ikke vil formaae at sende min ældste Søn til Universitetet, hvortil han allerede nu, dersom hans Alder var derefter, vilde være moden; thi jeg har lært ham alt hvad jeg omtrent selv vidste, og da han er af godt Nemme, saa har dette været mig en saare kiær Forretning, hvortil levnedes mig god Tid, især da jeg har bortforpagtet min Avling, og hvorved jeg selv vedblev at være i Øvelse. Nu har vi den Plan at sende ham tilsøes, som han røber megen Lyst til, og naar han først har giort nogle Smaareiser med danske Skippere, at skikke ham, saa godt udstyret som vi formaae, — til Engelland, hvor han da let i denne travle Handelstid vil faae god Hyre. At han er et dannet Menneske vil vist ikke skade ham, i hvad Vei han end kommer, og hvis hans sangvinske Forhaabninger gaae i Opfyldelse, saa vil han om nogle Aar komme tilbage med saamange fortiente Penge, at han for dem kan fortsætte sine Studeringer, helst naar han tillige kan tiene lidt ved at give Informationer, paa hvilken Maade rigtignok mangen brav Student i gamle Dage hialp sig frem, ganske uden sine Frænders Understøttelse, men som nu falder langt vanskeligere formedelst de mange Skoler og Instituter.

Dersom vi endnu fik flere Børn, saa vilde det unægteligen see galt ud for os, dog non si male nunc et olim sic erit! Hvem veed om ikke Tidsomstændighederne forandre sig inden min Søn kommer tilbage eller dog inden min Yngste voxer til! saa er alt godt igien! og nu blevne kloge ved Skade, vilde vi da sikkerligen ikke aflægge vor vante Levemaade før vore Børn vare forsørgede, men troligen samle til dem som vi have sat ind i Verden, og som skulle bringe vort Minde til deres Efterkommere.

Saaledes Høistærede! har jeg giort rede for mit Forhold i denne lange Tid, og jeg haaber De vil herved ansee Deres første Spørgsmaal

besvaret, helst da De saa temmelig kiender min retskafne Nabopræsts huslige og oeconomiske Forhold. Jeg skrider nu til Fyldestgiørelsen af Deres anden Fordring.

(Fortsættes.)

Indenlandske Efterretninger.

(Alle meddeelte.)

Den Klage, man saa længe har hørt over Kjøbenhavns Adresseavis's utydelige Tryk, er nu hævet, og i Mandsminde har denne for Hovedstaden saa høist vigtige Tidende ikke været saa læselig, som i den sidste Tid. Aarsagen til hiin saa heldige Forandring er, at dette Instituts Direction, med en Bekostning af 12,000 Rbd., har anskaffet sig en Presse af nordamericansk Opfindelse fra Engelland. Den trykker 1000 Aftryk i en Time, og de 6000 Exemplarer, Oplaget bestaaer af, leverer den i sex Timer, uagtet der kun behøves et Par Mennesker til at sætte den i Værk. I Henseende til Afsætningen er Adresseavisen nu det første Blad i Danmark, uagtet denne dog næsten indskrænker sig til Kjøbenhavns Volde. Dette meest indbringende Blad i Danmark var eengang saa ubetydeligt, at dets oprindelige Entrepreneurer, Agent Holck og hans Handelsfælle J. Andersen, tabte i det første Aar 80 Rbd. derved, skjøndt hele Aargangen kun kostede 8 Mk. I Begyndelsen udgik kun et halvt Ark ugentligen, men efterhaanden steg Arketallet indtil 4, og omsider til 1½ Ark hver Søgnedag. I den nyeste Tid har man ofte, af Mangel paa Bekjendtgjørelser, kun kunnet lade udgaae, med Undtagelse af enkelte Dage, eet Ark. Dog synes i den sidste Maaned Avertissementerne atter at have tiltaget, da man jevnligen har seet 1½ Ark udkomme. Mueligen har Artiklen Huusleilighed, som ønskes og tilbydes, bidraget sit dertil.

En saa mild October, som den indeværende, har man længe ikke havt. I Rosenborghauges Blomsterparquetter staae mange Blomster i fuld Flor. Endog Myrker og Heliotroper blomstre her i fri Jord, som om det kunde være Midsommer.

Hr. A. Feldborg har nu sluttet sit Værk: Denmark delineated; med det tredie Hefte. I et Tillæg til samme leveres en historisk Udsigt over den danske Literatur, som, i Følge Hr. P. A. Heibergs Anmeldelse i Revue encyclopédique, er velskreven. Hr. Feldborg bebuder et Slags Anthologie af danske Forfattere, saavel Prosaister som Digtere, i 2 Bind, med Portraiter og historiske Noticer.

I Revue encyclopédique for Juni d. A. læses en Anmeldelse af den Kgl. Danske Hof- og Statskalender for 1824. I Indledningen siger Hr. Heiberg: Anmeldelsen af hvilkensomhelst Stats officielle Calender er intet saa ubetydeligt eller og unyttigt Foretagende, som man kunde fristes til at troe. Deslig en Bog, som har den Fortjeneste, at være autentisk, er et Slags særdeles kostbart Supplement til Landenes Statistik. Vist nok finder man ikke andet end Materialet til enhver Green af en Stats Bestyrelse. Men Afdelingen og Underafdelingerne af dette Material lede dog uvilkaarligen Publicisten og Statsmanden til at drage saare nøiagtige Slutninger angaaende den selskabelige Organisations Fortræffelighed eller og Feil. Det af Staten lønnede Personales Tal tjener ligeledes til at oplyse, om en viis Oeconomie eller en dadleværdig Ødselhed finder Sted i Nationalhjelpekildernes Anvendelse.

En fransk Forfatter, T. Dagoumer, har udgivet et Skrift om Faren, at flytte for snart ind i nyligen opførte Bygninger, hvilket indeholder fortræffelige Vink. Han godtgjør med Exempler den skadelige Indflydelse, som de endnu fugtige Mure have paa Sundheden, og anker meget over, at de nye Bygninger, hvormed Paris hver Dag forskjønnes, ofte ere heel bortleiede førend de ere færdige, advarer imod, at flytte strax derind. (Ogsaa i Kjøbenhavn og overalt i Danmark fortjener denne Advarsel at lægges paa Hjerte. Man flytter uden videre Betænkning ind i nyopførte Bygninger eller nyligen istandsatte Værelser, uden at overveje Følgerne deraf for Liv og Sundhed. Let lod Saadant sig forebygge, naar det paalagdes vedkommende Ejere ikke at lade Nogen flytte ind i saadanne Leiligheder, uden Sundhedspolitiets Tilladelse.)

Aarhuus, d. 14 October. I Dag Eftermiddag Kl. 2½ indtraf Dampskibet Jylland hertil, medbringende en Deel Landsoldater. Det var gaaet i Gaar Eftermiddags Kl. 5 fra Kjøbenhavn, og havde opholdt sig nogle Timer i Nat paa Helsingøers Rhed. Det skjød, saavidt man her kunde see, en Fart af to Miil i Timen. En uhyre Mængde Mennesker havde samlet sig rundtomkring ved Strandbredden, for at see denne nye Skibsfart.

Blandede Efterretninger.

Bolivar.

(Fra Washingtons National-Intelligencer, i Liter. Wochenbl. der Börsen-Halle.)

Vi have erfaret, at der i denne Stad forberedes en for Libertadoren bestemt Foræring, og at der søges efter en Leilighed til at overdrage samme til den columbiske Ministers Besørgelse og det gjennem den høithædrede Mands Haand, der nylig var vor Nations Gjæst, under sit sidste Besøg i Staden, hvor Regjeringens Sæde er.

Denne Foræring til at hylde Fortjenesten, som, om end fjern, dog derfor ikke mindre æres af os, skal bestaae af to Gjenstande. Den første er en Medaille, som en af den nuværende Givers Gemalindes Paarørende, Lady Washington, modtog af Staden Williamsburg, Virginiens gamle Hovedstad, til Minde om hendes berømte Mands Dyder og de vigtige Tjenester, han i Uafhængighedskrigen havde udviist Staten. Denne Medaille er af det fineste Guld og vejer over en Unze. Paa den ene Side er anbragt den amerikanske Frihedsgenius, fremstillet ved Viisdom og Tapperhed, med den Omskrivt: "Virtute et labore florent res publicae." Staden Williamsburg. Paa den anden Side seer man en bevæbnet Kriger, som, i det han har lagt Skjol-

det fra sig, er i Begreb med, med Landsen at gjennembore en kronet Løve, der styrter frem, for at sønderrive ham. Over Krigeren sees det amerikanske Sindbillede af 13 Stjerner med Overskrift: In hoc signo vinces. Indskriften paa Reversen lyder saaledes: En dat Virginia primum. Dette interessante Minde er tilføjet et Billede af den store Anfører, i et Miniaturmaleries Størrelse, udført af den berømte Field, i hans bedste Stiil, efter et Malerie af Stewart. Paa Billedets Bagside er indsluttet en Lok af Patriarkens Haar, paa samme Maade som i den agtværdige Lafayettes Ring, omgivet af en Krands af romerske Laurbær; den simple Omskrivt lyder: "Pater Patriae" og Indskriften: "Auctoris Libertatis Americanae in Septentrione hanc imaginem dat Filius ejus adoptatus, Illi, qui gloriam similem in Austro adeptus est."

Følgende Brev skal sendes til Sydens Helt: Libertador! En Amerikaner af Familien Mount Vernon overrækker Dem ved den nordamericanske Uafhængigheds-Armees sidste General, den ærværdige den gode Lafayette, en Medaille, præget til Minde om den virkelig største Mands Værd og Berømmelse; en Gave fra hans Fødestats gamle Hovedstad, opbevaret i Familien siden Revolutionskrigen. Vedlagt dette Minde er et Billede af denne store General, med en deri indsluttet Lok af hans Haar.

"Modtag, Libertador! dette Offer, som Hylding af Deres Dyder og de meest udmærkede Tjenester, som De har ydet Deres Land og Menneskehedens Sag. Maatte De lade samme opbevare i den sydamerikanske Friheds Archiv, paa det at samme ogsaa kan indgyde de kommende Slægter Ærefrygt. I Forening med disse interessante Reliqvier modtage De tillige Beviis af Agtelse og Taknemmelighed fra alle Amerikanere, som med en reen og triumferende Glæde raabe: "Held Bolivar, Befrieren, Sydens Washington."

I Henseende til Anvendelsen af Medaillens Omskrivter paa de amerikanske Republiker bemærke vi, at Viisdom og Tapperhed maa hos ethvert Folk være det Væsentligste, hvorved kjempes imod Undertrykkelse og for Opnaaelsen af Menneskets naturlige Rettigheder. Sindbilledet paa den amerikanske Hæder maae forekomme den Undertrykkede, som Constantins Kors paa Himmelen, hæve Tvivlen, indgyde Haabet, og Troen paa dette: "in hoc signo vinces."

Og hvor da, som hos vore Sydamerikanske Brødre, Kampen er overstaaet, det ønskede Gode opnaaet, og et gjenfødt Folk i Begreb med at begynde det store Experiment af en Selvregjering, der maae man med Sandhed og Inderlighed kunne sige: Ved Dyder og Industrie skulle Republiker blomstre.

(Georg W. P. Custis.)

Kjøbenhavns Børs, den 18 October 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 207		
Species 210		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 9½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	190	— Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	52	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	88	88¼ Rbd. Sedl.
Dito Dito	85	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	102	— Rbd. r. S.
Dito Dito	107¼	108 i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99¾	100 Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99¾	100 Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	104¾	105 i Banco
4 pC. Dito nye	97	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterling.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 85.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 22 October 1825.

Om vore Landsbypræsters sande Stilling og Kaar.

(Slutning; see forr. No.)

Offer og Akſidentſer vil jeg i mit Regnſkab ſlet ikke omtale mere end dennegang, for at ſige Dem, at jeg antager diſſe Indtægter eengang for alle, ſom tilſtrækkelige til at dække Udgivten til Skatter, Afgivter og Renter af Præſtegaardens Kiøbeſum, endſkiøndt de rigtignok ikke altid i de ſenere Aaringer have forſlaaet dertil, ſaa jeg undertiden har maattet lægge en 10 à 15 Rbd. til; dog, da jeg ogſaa ſtundom har lidet tilovers, kan dette gaae lige op. Derimod er jeg nu bedre iſtand til at aflægge Regnſkab for det Øvrige, da den vigtigſte Byrde der hviler paa Kaldet, ſaaledes er fra Haanden.

Mine Forpagteres aarlige Udſæd paa Præſtegaardens udmærket gode Jorder af Hvede, Rug, Byg og Havre er omtrent 48 til 50 Td. [11]); deraf høſtes ſædvanligen fra 7 til 9 Fold; i ſærdeles gunſtige Aar vel undertiden mere, dog tør jeg ikke regne derpaa, men troer med Billighed at kunne antage, at der kun i Giennemſnit, Aar ud Aar ind, avles 8 Fold, eller naar Udſæden er 48 Tdr. i det høieſte 384 Tdr., hvoraf altſaa 192 Tdr. tilkomme mig, hvilke, naar Udſæden drages fra, maa reduceres til 144 Tdr. Af diſſe fortære førſt mine Heſte 25 Tdr.; — til min Husholdning, til at føde og fede (for ſaavidt det ei ſkeer med Kartøfler) de nødvendige Svin og Fiærkræ, hvoraf vi have mange, medgaaer af alle Slags, dog fornemmelig af Byg, tilſammen omtrent 55 Tdr. Alt hvad der følgelig kan ſælges er, det ene Aar regnet med det andet, 64 Tdr., meſt Havre. Dette Antal Tønder Sæd var netop det, ſom iſior ſolgtes af min Avlings Overſkud fra Husholdningen; — det beſtod af følgende Slags og blev ſolgt til de vedføiede Priſer.

18 Td.	Hvede	à 3 Rbd.	68 ß. Tdn.		66 Rbd.	72 ß.
6 —	Rug	à 2 —	32	....	14 —	=
4 —	Byg	à 1 —	92	....	7 —	80
36 —	Havre	à 1 —	64	....	60 —	=
					148 Rbd.	56 ß.

Med diſſe 148 Rbd. betalte jeg førſt min Folkeløn 98 Rbd., og Reſten kan ikke blot antages at medgaae til Reparationer, Tøirer, Bindsler, Jern, Smedeløn (ſom er ubetydelig *hos os*), Salt, Bødkerarbeide, Redſkaber, Havefrø ꝛc., men jeg har iſior endog maattet bruge 20 Rbd.

---

[11]) Mine Forpagtere ſaae tyndere end Bønder ellers pleie; hele det beſaaede Areal er nok omtrent 43 Td. L. geom. Brevſkr. Anm.

mere til disse Udgivter. Avlingen, paa den Fod jeg har den, indbragte altsaa minus 20 Rbd., skiøndt Skatterne vare betalte, saa det er en Sandhed naar man siger: at Avlingen fortærer sig selv! Imidlertid skal jeg dog siden ikke glemme, at min Familie ogsaa tærer med. Hidindtil har jeg ikke videre omtalt, at jeg endnu har et lille Vænge paa $2\frac{1}{2}$ Td. Land til eget Brug, hvilket især er mig vigtigt, for der at avle de til vor Husholdning nødvendige Kartøfler (som ere os til usigelig Nytte, og hvoraf min Kone tilbereder det skiønneste Kraftmeel); iøvrigt dyrker jeg der, deels med Spaden, deels med en let Plov, som tilnød kan trækkes af een Hest, alleslags; f. Ex. Sennop, Hør, Vikkehavre, Kløver o. a. m., som dog alt gaaer med til Husets Fornødenhed eller til Hestene, uden at jeg kan beregne mig det til Indtægt.

Hvad min Have angaaer saa er den nu, som De veed, i ypperlig Stand, uden at den koster mig andet end for nogle Rbd. Frø; den er ogsaa mine ældste Børns Øiesteen. Min Tienestekarl [12]) maa om For- og Efteraaret grave noget i den, ellers besørge vi den ganske allene og jeg kan ikke noksom beskrive hvormegen Fordeel saavelsom Fornøielse den yder os alle. En god Humlehave paa 2 Skpr. Land og en Kummenhave ere forenede med den, som foruden vort eget Behov stundom give os, især Humlehaven, et betydeligt Overskud, hvilket jeg dog, da det varierer saameget, ei kan bestemme i Penge; — ifior var det mindre end ellers, men dog tilstrækkeligt til derfor at kiøbe et godt Slagtehøved, hvorfor jeg heller ikke har fradraget denne Udgift ovenfor, i Beregningen over det som Avlingen indbragte. Af vore Køer have vi ingen anden Indtægt end den, at de forsyne os med Melk, Ost og Smør, — om Sommeren meer end tilstrækkeligt, om Vinteren derimod er det, hvad Smørret angaaer, kun ved Hielp af Svine-

[12]) Om Sommeren er han i Tørveiposen, om Vinteren paa Loen; paa begge Steder hjelpes han af og til af Røgteren, dog meest om Sommeren. Brevskr. Anm.

og Gaasefedt samt det om Sommeren sparede lille Forraad, at vi nogenledes kan slaae os igiennem uden at kiøbe. Af Faarene bruge vi Ulden selv, og indslagte det hele Tillæg om Efteraaret. I Henseende til Brændsel, saa forsyner deels vor Tørvemose os dermed, deels er jeg saa heldig at faae nogle Favne Brænde udviist af Godseieren.

Indtil nu, Høistærede! har jeg aldeles ikke beregnet noget som reen Indtægt, og der er heller intet tilbage som saaledes kan beregnes, undtagen — Tienden. Denne, som er bortakkorderet i Skieppen, saa, at Yderne selv maa transportere den til nærmeste Kiøbstæd, giver i Giennemsnit netop $5\frac{3}{4}$ Skieppe Byg pr. Td. Hartkorn, som udgiør $260\frac{1}{2}$ Td. Byg, hvilket, Tønden betalt med 11 Mk. 12 ß., indbringer mig 510 Rbd., eller, efter Afdrag af de 20 Rbd. som jeg kom tilkort paa Avlingen, 490 Rbd. reen Indtægt, hvoraf jeg da maa klæde mig og Familie (forsaavidt den ei forarbeider sit Tøi selv), maa kiøbe de Fødemidler og mange andre Artikler, som min Produktion ikke kan forsyne os med, maa betale Doctor og Apotheker, anskaffe nye Møbler og Senge samt andet Husgeraad, naar fornødent giøres, lade de brøstfældige Sager reparere, kiøbe Bøger til mine Børn og (i det mindste i mit Fag) ogsaa nogle til mig selv; maa betale mit Kontingent til vort Læseselskab (thi da jeg anseer det for Pligt saavel mod mig selv som mod mine Børn, at gaae frem med Tiderne, saa kan jeg ikke overtale mig til at afskaffe de to sidstnævnte Udgivter), maa lægge noget hen for overordentlige eller ulykkelige Tilfælde, maa give Almisse, kort sagt, hvoraf jeg egentlig maa leve [13]), og De vil let indsee, at jeg ved Aarets Ende ikke har synderligt tilovers.

[13]) I denne Yttring tager De dog nok mærkeligen feil, kiære Ven! Naar en Landmand udenfor Bondestanden havde en Gaard paa 10 Tdr. Hartkorn, og man gjorde denne hans Gaard gjeldfri, betalte hans Tiende, hans Veiarbeide og alle hans Skatter og Afgivter, samt gav ham endelig et aarligt Tillæg af 500 Rbd., mon han da vilde ansee dette Tillæg, som det han, kort sagt, egentlig maatte leve af? Inds. Anm.

Deres sidste Forlangende, som jeg nu kommer til, at jeg nemlig skal anslaae alt muligt til rede Penge, og beregne hvad det vilde koste mig, dersom jeg var verdslig Embedsmand, boede i Kiøbenhavn, og skulde betale det altsammen; er baade vanskeligt at opfylde og, tillad mig at sige det, ubilligt. Hvorledes kan jeg f. Ex. beregne den Behagelighed at have Heste og Vogn, og imellem at kunne giøre en lille Reise uden Bekostning? Naar jeg var ansat i et af Collegierne eller paa anden Maade i Hovedstaden, brugte jeg og Mine smukt Apostlernes Heste. Hvorledes skal jeg regne mig til reel Fordeel, at vi nu kunne have en Ret Asparges, Jordbær, Blomkaal, eller at min Kone af og til kan stege en Kalkun, som hun selv har lagt til? I Byen vilde vi formodentligen afholde os fra slige der kostbare Retter. Ligesaalidt kan jeg ansee den Fornøielse som vor smukke Have, vore Blomster, ja ikke engang den vore gode Frugter yde os, for noget, som bidrager til at forhøie min Embedsløn; thi i Kiøbenhavn kom vi jo til at undvære det altsammen, og jeg maatte da vel tilsidst endog ansee det for en Indtægt, at vi ikke behøvede at gaae saameget efter Moden herude, eller at vi ved at nyde den sunde Landluft maaskee undgaae at kiøbe mange Medicamenter? Nei, Høistærede! deri kan jeg ei tiene Dem; alt hvad ikke er aldeles nødvendigt for enhver, i Hovedstaden ansat, ganske simpel Embedsmand og hans Familie, uden Hensyn til Fornøielse, Mode eller Tilfælde, kan jeg ikke anslaae til Penge; ikke heller kan jeg beregne hvad hver Pot Melk, hvert Pund Smør, hver Skinke, hvert Faar, hver Gaas, hver Skieppe Løg eller hvert Kaalhoved, som vi producere og bruge, maatte koste os i Kiøbenhavn! rigtignok vilde der paa den Maade udkomme en ganske artig Sum, men det var kun at strøe Folk Sand i Øinene og at lyve i sin egen Pung; thi vi brugte maaskee ikke Tredieparten af nogle af de her nævnte Artikler, naar vi ei maatte boe paa Landet; og af samme Grund kan jeg endnu langt mindre tage Hensyn paa at vi nu af min Avling lønne 4 Tienestefolk og give dem Kost; thi disse Folk ere kun uundværlige fordi jeg er Landmand, og skulde jeg betale Folkeløn og ud-

rede Kost af min faste Gage i Staden, saa lode vi os sikkert nøie med en eneste Pige; saaledes ogsaa med vor Bopæl; Renterne af Kiøbesummen, eller vor Leie her, er vistnok ubetydelig mod Leien i Hovedstaden og desuden allerede regnet som betalt, men vi have langt flere Værelser og overhovedet langt mere Leilighed end vi vilde behøve i Staden, hvor vi vist, naar jeg havde et lille verdsligt Embede, toge tiltakke med 2 Værelser, Kiøkken og Pigekammer paa 3die Sahl i en af de simpleste Gader.

For imidlertid, saavidt jeg med god Samvittighed kan, nogenledes at løse Deres Opgave, vil jeg for det første beregne, hvad Brød, Øl, Kiød og Flesk, Melk, Smør, Ost, Gryn, Meel, Kartøfler, Urter, Æg eller med andre Ord: hvad de nødvendige Levnetsmidler for min Familie og een Pige vilde koste, naar jeg ikke havde dem frit, men skulde tilveiebringe dem for rede Penge; og jeg kan da ikke antage at mine 3 yngste Børn fra 13 til 7 Aar hver fortære mere end for 8 ß. om Dagen; min Kone, mine to ældste Børn, jeg og Pigen derimod for 1 Mk. Vel veed jeg at De nu vil udraabe: hvorledes er det kun nogenlunde muligt at føde saa store Børn for 8 ß. om Dagen eller et voxent Menneske for 1 Mk.? Men jeg forsikkrer Dem høitideligt, at jeg giorde mig selv Uret, hvis jeg anslog deres Kost synderligt høiere [14]), og De vil ogsaa snart see, at Totalsummen ikke er saa liden som De maaskee har ventet. For hvert Barn udgiør

---

[14]) Det er slemt, at De netop har bestemt Kiøbenhavn til mit Opholdssted, hvis jeg var verdslig Embedsmand! i de fleste andre Stæder vilde man have Alt for langt bedre Kjøb *).
Brevskr. Anm.

*) Inds. Svar: Upaatvivleligt! i Provindserne blev det Dem ikke fuldt saa vanskeligt at føde en Pige paa næsten 14 Aar for 8 ß. om Dagen! men min høitagtede Ven, i Kiøbenhavn maa de fleste og tildeels vigtigste Statsembedsmænd paa fast Gage, med hvilke Sammenligningen skeer, boe.

det aarligt 30 Rbdlr. 2 Mk. 8 ß. og for 3 Børn	91 Rbd. 24 ß.
For hvert voxent Menneske aarligt 60 Rbd. 5 Mk. udgiør for 5 Voxne	304 — 16 =
Koster altsaa ei mindre end	395 Rbd. 40 ß.
For det andet vil jeg tilstaae at een Pige var os uundgaaelig nødvendig i Kiøbenhavn, og derfor ogsaa beregne hendes Løn der, som for en Enepige nok vilde være halvaarig 16 Rbd. eller aarlig	32 — =
For det tredie venter De nu vel et drøit Anslag for Husleie, men jeg har allerede sagt Dem hvad Slags Værelser jeg i Staden vilde vælge, og saadanne kan jeg sikkert faae for 48 Rbd. halvaarig, eller aarlig	96 — =
og endelig, for det fierde, bliver den sidste Ting, som jeg paa nogen Maade kan tænke mig at burde endnu beregne, Brændsel, hvilket vel er dyrt i Staden, men saa bruges ogsaa mindre, og vist ei meer end for ...	28 — =
Altsaa har det som jeg her nyder frit og ellers nødvendigviis maatte anskaffe for rede Penge, efter mit Opholdsteds Priser, en Værdi af	551 Rbd. 40 ß.
Hertil vil jeg nu strax, for at De kan oversee min hele virkelige Indtægt, føie Tiendens Værdi efter Afdrag af de før omtalte 20 Rbd.	490 — =
saa er min reelle Embedsgage	1041 Rbd. 40 ß. [15])

Visselig! dersom nogen for 14 Dage siden havde sagt mig, at jeg, efterat have udredet mine svære Embedsskatter, betalt Renter af Gaardens Kiøbesum, og fradraget alle de Udgivter, som uden egentlig at komme mig tilgode, flyde af min Stilling som Landsbypræst, endnu vilde have tilbage i Penge eller Penges Værd over 1000 Rbd., saa vilde jeg ikke have troet ham, ligesaa lidt som naar han havde paastaaet, at i disse Godtkiøbstider for Kiøbstædfolk! en Embedsmand i Kiøbenhavn med en fast Gage af henved 1000 Rbd. Sølv, og med en Familie, som ei er større end min, ikke uden ved at tilsætte mere end sin Gage, var istand til at leve bedre og paa en større Fod end jeg! og maaskee De dog ikke er tilfreds med mig, Høistærede! og mener at jeg har regnet for lavt, eller at jeg har udeladt eet eller andet? Det kan vel være, at een eller anden Smaating er undsluppet [16]) min Opmærksomhed, men det er ogsaa muligt at jeg,

[15]) Ingen Retsindig vil misunde vor Geistlighed sin Stilling; mange af dens Medlemmer have i det Hele kun hvad de haardt trænge til; ja, ikke engang da burde de misundes, om Landsbykaldene end vare ligesaa gode som under Krigen, hvor mangen Landsbypræst tiente bedre end Præsidenter i Collegierne, medens andre verdslige Embedsmænd, tildeels næsten bogstaveligen, sultede; nei tvertimod, ogsaa dengang maatte det glæde den Upartiske, at dog nogle havde det godt, især dersom de offentlige Skatkamre tillige havde været fulde; thi da burde det ikke hedde: hvorfor have Landsbypræsterne ikke ligesaa trange Kaar som vi? men: hvi have vi ikke ogsaa vor gode Løn for vort Arbeide, siden der er nok at tage af? Ivre kan man imidlertid stedse med Rette mod utidige uhjemlede Klager, og mod alle dem, som ikke skiønne paa Statens, i Forhold til dens oeconomiske Forfatning, trolige Omsorg for dem. Inds. Anm.

[16]) Iblandt Smaating har De nok glemt Deres 17 Biestader, som maa afkaste en god Skilling over Husets Forbrug? Dog, da mange Landsbypræster ei kunne have Bier med Fordeel, ligesaalidt som Humlehaver, saa kommer det ikke saa nøie an paa en saadan Post; men har De ei udeladt en langt vigtigere? De maa dog nyde Godtgiørelse for Smaaredsel, eller er den anført under et andet Navn? Under Artiklen Offer og Aksidentser har De den neppe, thi Deres Indtægt af disse lader til at være ganske usædvanlig liden. Inds. Anm.

formedelst den Hast, hvori De forlangte mit Svar, kan have glemt nogle nødvendige Udgivter; saaledes mindes jeg først nu Bispevisitatser, Provstens Komme i Embedsforretninger o. s. v., hvortil jeg dog ikke kan regne Skole- og Fattigkommissioner, fordi de fleste afholdes i selve Skolen, som ligger ¼ Miil fra mit Hiem, og de sidste fra den tidlige Morgenstund af, saa enhver kan faae god Tid at komme hiem til Middag, og kun lidt Brændevin og Smørrebrød er vor hele Bekostning, der, da den gaaer saa sielden paa, ikke er værd at omtale.

Den Giæstfrihed som en Religionslærer, fremfor enhver anden, bør udøve, og som jeg i Krigens Tid, uden at rose mig selv, tør sige at have udøvet med rund Haand og et villigt Hierte, hørte vel ogsaa med til saadanne Extraudgivter, som min Embedsstilling udfordrede, hvis der endnu giordes Krav paa den; men efter Krigen er det jo sielden at nogen Fremmed, nogen Reisende eller Ulykkelig, som jeg maatte føle trængte til, eller dog vilde glæde sig ved min giæstmilde Modtagelse, forvilder sig i vor Egn (thi for en saadan Giæst staaer mit Huus, med alt hvad det formaaer, baade Dag og Nat stedse aabent) og det er dog egentlig kun mod saadanne Personer den Dyd Giæstfrihed kan siges at udøves; thi at bede Folk, som slet ikke trænge dertil, blot sammen for at spise og drikke, det regner jeg ei for Giæstfrihed, uagtet jeg forhen ofte havde Selskab og maa tilstaae, at jeg holder det for yderst behageligt at see Folk tilgode, naar man har Raad dertil; men i modsat Tilfælde kalder jeg det Prakkerstolthed eller dog Letsindighed, og sligt kan desuden ikke bringes i Anslag som Extraudgivt, da Embedsmænd i Kiøbstæder, som let kunne have mere Omgang end jeg, jo ogsaa bede Fremmede. Naar mine Venner blandt Naboerne, hvilke alle have nær til deres Hiem og ikke ligge ude om Natten, ofte giøre mig den Glæde at besøge os paa nogle Timer, saa anseer jeg dem ikke for Fremmede; de tage gierne tiltakke med en Pibe Tobak og et godt Glas Øl, eller med et Smørrebrød, og mindre kunde jeg vel ikke heller byde mine Bekiendtere i Kiøbenhavn? [17])

Der staaer mig nu intet andet tilbage, Høistærede! end at giøre Dem ret opmærksom paa, at uagtet jeg nødes til at tilstaae, at min Tjeneste i og for sig selv er ligesaa stor som mangen ikke uvigtig verdslig Embedsmands i Kiøbenhavn, saa er det dog kun ved vor Sparsomhed og ved hele Familiens forenede Flid, at jeg kan have en Smule tilovers, og de af mine Embedsbrødre, som sidde i mindre Kald, have en mindre og ikke saa særdeles god Avling som jeg, og maaskee dog flere Børn, kunde fandelig ikke komme langt, og maae under alle Omstændigheder bruge endeel af deres Tiende, hvilken jeg har beregnet som reent Overskud, til deres Avlings Fornødenheder. Endvidere er det min Pligt at bede Dem erindre, at heller ikke de Landsbypræster, hvis Kald efter Hartkornet er ligesaa stort som mit, kunne, selv naar de ere nok saa drivtige, altid antages at have ligesaa stor Indtægt som jeg. Nogle, det forstaaer sig, have maaskee langt mere, naar de, beliggende i meget frugtbare Egne, f. Ex. kunne beregne Tienden af en Tde. Hartkorn til 1 Tde. Byg; men andre derimod, i slette Egne, hvor man undertiden kun kan antage ½ Tde. Byg pr. Tde. Hartkorn, have naturligviis, især naar de tillige ere langt fra saadanne Kiøbstæder, hvor Sæden betales taaleligt, og maaskee maa kiøbe deres Brændsel ꝛc., ikke saameget som jeg; imidlertid formoder jeg dog, *at alle Siællands Kald af samme Størrelse som mit, i det mindste i* Giennemsnit, kunne regnes for at være paa 900 Rbd. Sedler, hvorefter De da let, alt som Hartkornet er mindre godt eller bedre, ved at lægge Værdien af en halv til en heel Tde. Byg pr. Tde. Hartk. til, eller drage ligesaa meget fra, kan, skiøndt vistnok ei ganske sikkert, saa dog med Sandsynlighed, slutte Dem til alle andre større eller mindre Kalds temporære Indkomster. Det forstaaer sig, at naar Kaldet er betynget med Pensioner, maa disses Beløb fraregnes;

[17]) Den sande Dannelse bestaaer jo desuden ikke i udvortes Nydelser; man kan jo læse *den herligste* Bog ved Skinnet af et Spedelys og *politisere* ligesaa fyndigt ved et Glas Melk, *som* ved en Kop dampende Kaffe.

Indsend. Anm.

ligesom ved de beklippede Kald kun det Hartkorn, Embedet har beholdt, kan komme i Betragtning, og for det Øvrige i det Høieste anslaaes et rimeligt Tillæg pr. Tde. for Offer og Akfidentser m. m. Endvidere er det en Selvfølge, at Normalanslaget af 900 Rbd. for et Embede paa 360 Tdr. Hartkorn maa forandres, naar Kornpriserne enten stige, eller falde betydeligt. Det skal glæde mig, dersom mit Brev har forskaffet Dem de attraaede Oplysninger!"

Jeg er o. s. v. N. N.

Hvo, som med Opmærksomhed har læst ovenstaaende Skrivelse, hvad enten den antages for at være fingeret eller ægte, vil nok nu indrømme Rigtigheden af min Paastand, at vore Landsbypræsters Kaar, uagtet deres høie Afgivter, dog i det Hele aldeles ikke ere slettere end i Forhold alle Statens verdslige fastgagerede Embedsmænds, og altsaa ingenlunde kræve saa forunderlige eller voldsomme Hielpemidler, som dem man har foreslaaet; ja, jeg tør gaae et Skridt videre og paastaae, at de i Almindelighed kunne være langt bedre end disses, hvor Præsterne, som drivtige og retskafne Huus- og Familiefædre, med Flid og Indsigt benytte sig af alle de lovlige Midler til Erhverv, hvilke deres Stilling paa Landet som Agerbrugere og Havedyrkere ofte rundeligen forsyner dem med.

Dersom Brevets Forfatter kun havde et Par Børn, saa vilde han være istand til aarligen at oplægge ikke faa Penge til deres Opdragelse eller Udstyr, skiøndt han unægteligen, hvis det ganske modsatte var Tilfældet, at han nemlig havde 10 Børn istedenfor 5, trods sin Drivtighed, blev nødt til at leve endnu langt simplere, eller til at sende flere Børn ud i Verden og lade dem selv tiene deres Brød! men var ei en civil eller militær Embedsmand under lignende Omstændigheder tildeels end værre faren? Beklage maatte vi dem begge, og af Hiertet ønske, at Staten kunde hielpe dem paa en Maade, som ikke blev byrdefuld for den selv, f. Ex. ved snart at befordre dem til bedre Poster; men tilstaae maatte vi tillige, at i det mindste vort Land ikke besidder Midler til at forebygge, at jo ethvert Embede maa føde sin Besidder slettere, naar han har en talrig Børneflok.

Ved Udtrykket i Brevet: "svære Embedsskatter" kan Indsenderen ikke afholde sig fra at giøre nogle Bemærkninger, for at møde en Anskuelse, som han har Grund til at troe, ikke er saa ganske ualmindelig blandt vore Landsbypræster; den nemlig, at de ansee sig lidt forurettede af Staten ved de Skatter, som deres Tiende og Avling, der i gamle Dage var saa godt som fri, nu maa udrede, glemmende, deels at vor protestantiske Klerus ikke er af stændisk Natur, endnu mindre, som dens Forgiænger, danner en Stat i Staten, men en blot Embedsklasse; deels at det egentlig ikke er blot som Embedsmænd men ogsaa som Landmænd de beskattes; at deres oprindelige Lønning (hvorlænge varede det ikke t. Ex. før Tienden indførtes her i Riget) er Offer og Akfidentser, som Kiøbstædpræstens, og at det øvrige kun forundtes dem (i det mindste fra 1536 af) fordi man indsaae, at de ellers havde for lidet, og paa Landet trængte til nogle Naturalpræstationer, hvilket alt dog maa ansees som afhængigt af Statens, og tildeels af deres egen, Stilling og Trang. Ved Reformationen erhvervede Staten en absolut Ret til at disponere over alle de Godser og Eiendomme som det katholske Kleresi deels retmæssigen havde været i Besiddelse af, deels ved alleslags List og Indgreb tilegnede sig (og hvo kan nu bestemme hvad der lovligt tilhørte det?). Den danske Stat udøvede, som bekiendt, denne Myndighed, fremfor alle andre dengang reformerende Stater, med stort Maadehold og Klogskab, og, som det var billigt, meest til Kirkens og Samfundets moralske Bedste (ikke blot til Kirkens Tieneres!). Mange katholske Præster apostaserede, og beholdt derved alle deres forrige Indtægter, paa dem nær, som kun fløde af Overtro; i de andre Kald derimod, som af Mangel paa evangeliske Præster tildeels længe stode ledige, herskede sagtens under Vacancen lidt Uorden, og da de endelig bleve besatte, vare Indkomsterne vel paa mange Steder vandrede i andre Hænder, og de nye Præster maatte i lang Tid leve af Menighedens Medlidenhed; men endeligen tænktes alvorligen paa at forbedre deres Kaar og lidt efter lidt kom da, deels ved Staten direkte, deels ved Patronerne i Statens Sted og paa dens Opfordring, alting i den Orden,

der i saa mange Aar har bestaaet. Loven hiemlede nu og bestemte disse Tilstaaelser og Forhold nøie — mellem Mand og Mand, — mellem Statseiendom og privat Eiendom, — ikke mellem Statstiener og Regiering; thi der gielder ei Hævd! Dog, som alt dette omsider ophialp Præsterne, som Fødemidlerne bleve dyrere, og deres Vilkaar Aar for Aar bedre, saa kom ogsaa det svundne pavelige Klærkeskabs Aand tilbage, og den Tro, at Staten nok efter Behag kan vedblive at lægge til, men aldrig tør tage fra Kleresiets Indkomster, blev atter den herskende; — men Regieringerne vare nu for kloge til at dele denne Overbevisning; det forrige Hierarchies Anmasselser vare end i frisk Erindring; Erfaringen havde lært dem, hvad Ulykke en saadan Aand afstedkom, og de tænkte med Rette vestigia terrent! Derfor har aldrig den danske Stat, som Stat, formeligen renonceret paa sin ved Reformationen erhvervede uomstridelige Ret, til at disponere over det saakaldte geistlige Gods eller hvad andet de geistlige Embedsmænd oppebære istedenfor fast Løn, det være sig Penge eller Penges Værd; men den hele Masse af Jord og Tiende rc., som Præsterne have Tilladelse at benytte, er at ansee som en Fond, hvorover Staten endnu stedse, ligesom ved Reformationen, er berettiget til, efter bedste Skiønnende, at raade, og eftersom den selv trænger eller ikke trænger, eftersom den anseer det gavnligt eller nødvendigt for de geistlige Embedsmænd, samt vigtigt eller nyttigt for det hele Samfund, kan uddele af eller holde tilbage til andet Brug, forandre og modificere, formere og formindske, ligesom den ofte har giort Forandringer med den Deel af det, forhen katholske, Kirkegods, som blev bestemt til Skolevæsenet, og endnu jevnligen lægger til og tager fra de civile og militære Statstieneres ikke blot Emolumenter men ogsaa Gager, uden at det i mindste Maade falder disse ind, at de kunde have Ret til alt det samme, som deres Formænd i Tienesten for 20 eller for 100 Aar siden, nøde. Der er følgelig ingen skiællig Grund hvorfor geistlig Embedsjord og Tiende rc. skulde være mere skattefri end andre Landmænds, naar nemlig en geistlig Beneficarius alligevel ikke behøver at ængstes mere for sit Udkomme, end i

Forhold Fædrenelandets andre Embedsmænd, og aflægges ligesaa godt som de, saa Staten kan siges at have sørget for hans Underholdning saavidt den formaaer, og man kan tilføie — saavidt den bør. Hvad skal da Godseieren, hvad Stamherren sige? Hvor er den fri Hovedgaardstaxt blevet af? Hvor, mange gamle Herligheder, nedarvede fra Slægt til Slægt? og maa det gaae Eieren saaledes, hvorfor da ikke ogsaa Brugeren! Nei, mine velærværdige Herrer! Naar Enkelte nyde et Monopol paa det Heles Bekostning, saa viser Historien, at det ikke kan vedvare evigt, og baade Politik og Moral maa sædvanligen samtykke i dets Tilintetgiørelse, naar ikke vigtige Grunde maaskee undertiden torde giøre en Undtagelse; men i Henseende til Præsterne indseer jeg ikke, at slige Grunde finde Sted, om de end virkeligen, som jeg haaber at have modbeviist, kunde siges at være i Besiddelse af et Monopol; deres Kald ere til for Statens, ikke for deres Skyld; Embederne gaae ikke i Arv til dem, de blive altsaa ikke skuffede i medfødte Forventninger, de have heller ikke kiøbt dem, saaledes som mange Godser kiøbtes og betaltes efter deres høieste Værdi, medens snart efter uventede Paalæg nedsatte denne Værdi betydeligt. Nei, Landsbypræsterne have selv søgt deres Kald saaledes som de vare eller bleve under Vacancen, i det mindste gives der nu mange Landsbypræster, hvis Skatter, siden de modtoge Kaldet, ikke ere forhøiede, men tvertimod nedsatte, og selv om dette ei var Tilfældet, saa traf dem dog intet værre Lod end alle deres Sognebørn, eller dog end alle Tiendetagere og Eiere af fri Hovedgaardstaxt, ja, end selv mange verdslige Embedsmænd, hvis Gage, som bekiendt, for 12 Aar siden blev nedsat over en Trediedeel mod hvad den var før Krigen, saa at den, som i Aaret 1805 havde 800 Specier i fast Gage, nu, efter 20 Aars Forløb, kun har 500, altsaa leed et aarligt Tab af 300 Spec., som ikke blot hans Formænd, men ofte han selv, før Krigen havde oppebaaret. Dette kan da vel med Rette kaldes en temmelig alvorlig Embedsskat, langt større end hver Afgivt, som nogensinde har truffet Geistligheden, og dog mindes jeg aldrig at have sporet Forundring over dette Afdrag, end sige at nogen beklagede de verdslige Embeds-

mænd. Nei, den fornuftige Borger i Staten indseer tilfulde, at vor Regiering maa af alle Kræfter arbeide paa Finantsernes Forbedring, og at enhver, i Forhold, bør bidrage sit til at skaffe den Udveie.

Slutteligen smigrer Indsenderen sig med, at Brevet vil afgive en bedre Anvisning til at komme ud med sine Indtægter, end hiin i Skilderiets No. 67. Om de Landsbypræster, som nu desværre eengang ere komne tilbage, ville eller kunne giøre nyttigt Brug af den, drister jeg mig ikke til at haabe eller afgiøre; men til dem, som endnu ere i Behold, og til de samtlige unge theologiske Kandidater vil jeg raabe af alle Kræfter: Gak hen og giør ligesaa!

Dixi et liberavi animam meam!

Kjøbenhavns Børs, den 21 October 1825.

Hamburg 2 M.		à
a vista 207		
Species 210		
Specier solgtes til 12 Rbmk. $9\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	191	$191\frac{1}{2}$ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgield	$51\frac{3}{4}$	52 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$88\frac{1}{4}$	$88\frac{3}{4}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	$85\frac{1}{4}$	$85\frac{1}{2}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	102	— Rbd. r. S.
Dito Dito	$107\frac{1}{4}$	$107\frac{3}{4}$ i Sedler.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	$99\frac{1}{2}$	100 Banco
Dito Dito Bmk. 4000	$99\frac{1}{2}$	100 Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$104\frac{1}{4}$	$104\frac{1}{2}$ i Banco
4 pC. Dito nye	$96\frac{1}{2}$	97 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterling.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Gefion,

Nytaarsgave for 1826.

Under ovenstaaende Titel agter Undertegnede, at udgive en Samling af poetiske og prosaiske Arbeider, størstedeels af Danmarks meest yndede Forfattere.

Da jeg uventet seer mig sat i det Tilfælde, at udgive den paa eget Forlag, maa jeg see mig skadesløs ved Subscription, hvortil jeg herved giver mig den Frihed, at indbyde, imod de sædvanlige Fordele for Subscribentsamlere, der behageligen ville, inden førstkommende Novembermaaneds Udgang, aflevere de paategnede Planer i Klæde-Oplaget, paa Hjørnet af Høibroplads og lille Kirkestræde Nr. 42, i Stuen, hvor tillige Subscription modtages.

Til Underretning for dem, som ville fremme Udgivelsen ved Subscription, tjener: at Skrivtet trykkes med gode Typer, paa fiint Medianpapiir, vorder i det Mindste 12 Ark i Duodece, foruden Indholdsliste og Subscribenternes Navne, prydes med Skuespillerinden Madame Andersens kobberstukne Portrait, efter Professor Eckersbergs Maleri, og tilbringes Subscribenterne, smukt hæftet, i Midten af Decembermaaned d. A., imod Erlæggelse af den ualmindeligen billige Betaling: 1 Rbd. 3 Mk. Sedler og Tegn. For andre Kjøbere forhøies Prisen ikke ubetydeligen.

Ifald Gefion, hvis Trykning allerede er begyndt, finder Bifald og tilstrækkelig Afsætning, agter jeg, aarligen at fortsætte den, prydet med en bekjendt dansk Forfatters, eller Kunstners Portrait, i Haab om, at den ikke skal staae tilbage for de ældre danske Nytaarsgaver, der, i en Række af Aar, fandt en saa gunstig Modtagelse hos den danske læsende Almeenhed.

Kjøbenhavn, den 12te October, 1825.

Elisa Beyer.

(Hermed ½ Ark Tillæg.)

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Tillæg til Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn, No. 85.

Løverdagen den 22 October 1825.

Indenlandske Efterretninger.

Aalborg, d. 17 Octbr. Det her ved Byen i forrige Uge afholdte Marked var talrigt besøgt saavel af Sælgere som Kjøbere. Priserne vare: Rug 15 a 16 Mk. Tdn.; Havre 6 Mk. a 6 Mk. 8 ß. Tdn.; Smør 18 a 20 ß. Pdt.; Ost 5 a 6 Mk. Lpdt.; Æg 14 ß. Snesen; unge fede Køer og Qvier 18 til 20 Rbdlr.; 3 Aars Beder 3 Rbd. a 3 Rbd. 3 Mk Stk.; 2 Aars dito 2 Rbd. Stk.; Gjæs 3 Mk. 8 ß. a 4 Mk. Stk.; Ænder 2 Mk. a 2 Mk. 8 ß. Parret; Kyllinger 1 Mk. Parret. — Om Aftenen var Vejen gjennem Anlægget ved Frederikskilde oplyst ved Lygter.

Viborg, d. 15 Octbr. I Nat har det, efter flere Dages Lummervarme med tyk Luft, lynet stærkt; i Dag er falden Regn. Den sydvestlige Vind har bragt os sande Sommerdage i Efteraaret. — Ved dette blide Efteraarsveir er det i Aar uventet, at Smørret holder sig i en saa høi Priis (der dog vel egentlig kommer af Smørkræmmeres Speculationer, ligerviis som den vestindiske Orcan har voldet: at de Handlende strax satte paa Sukker, Rom og andre vestindiske Producter, uagtet hvad de sælge nu, er indkjøbt forlængst til gamle Priser.) Sidste Løverdag forlangtes 24 ß. og mere for et Pund Smør; i Dag har det kostet fra 20 til 22 ß. Da et Pund Uld er solgt paa Bjørnsholms Marked for 36 ß., sees tydeligt det Misforhold, at betale ligesaameget for 1½ Pd. Smør som for et Pd. Uld.

Aarhuus, d. 18 Octbr. Hr. Cand. pharmaciæ Schack Køster, der af Selskabet for Naturlærens Udbredelse har faaet det Hverv, at holde Forelæsninger i Jylland over denne almeennyttige og interessante Videnskab, har nu her endt sit Cursus, der har varet i sex Maaneder. Endeel af hans Tilhørere, hvoriblandt nogle af hans fordums Lærere, have bevidnet ham deres Tak i en Adresse, som Udgiveren af denne Tidende, med Vedkommendes Bemyndigelse, gjør sig en Glæde af at kunne bringe til offentlig Kundskab, som et Vidnesbyrd om, hvor høit man agter her det hæderværdige Selskabs og den af samme hidsendte unge Lærdes Bestræbelser for at udbrede nyttige Kundskaber i Fædrelandet. Adressen er saa lydende: "Da vi tilfulde ere overbeviste om den mægtige Indflydelse, en rigtig Kundskab om Naturen, om Tingenes Aarsager, Virkninger og Sammenhæng, har paa Menneskenes moralske og intellectuelle Dannelse, som den, der udrydder Overtro, og forsyner Forstanden med rigtige Begreber om mange naturlige Ting, som forekommer den Ukyndige vidunderlige, og derfor altfor ofte have været skrækkelige Midler i den listige Bedragers Hænder — som den, der fylder Sindet med sand og dyb Ærbødighed for det høieste Væsen, der saa viist og saa skjønt, ved faa og simple Kræfter, har ordnet det Hele; og da vi tillige indsee den herlige Virkning, physiske og chemiske Kundskaber have og kunne have paa saa mange af det borgerlige Livs Haandteringer til at berigtige og forædle det alt for ofte feilfulde haandværksmæssige Begreb om disse: ville De agtværdige Hr. Køster! herved Selv modtage vor hjertelige Tak for den ufortrødne og utrættelige Flid, De har anvendt paa med heldige Experimenter og Fremstilling at gjøre disse Ting klare og beskuelige for Alle, og tillige forsikre det hæderværdige Selskab, som har sendt Dem, om vor Taknemmelighed for dets Bestræbelse til Almeenvels Fremme, som vi ere overbeviste om og vil opnaaes, især om de nu meddeelte Kundskaber ad Aare atter igjen kunde fornyes og opfriskes, efterat de saaledes ved Omdømme og Meddelelse havde vundet den fornødne Tid til at sees fra den rigtige Synspunct og fæste Rødder. Dem selv agtværdige Hr. Køster ville vi altid med uskrømtet Glæde og hjertelig Hengivenhed erindre. — Aarhuus, den 6te Octbr. 1825."

(Aarhuus Av.)

Blandede Efterretninger.

Familien Mauromichali,
eller
enkelte Træk af Grækernes nuværende Frihedskamp.

Efter den for Grækerne og deres Sag saa uheldige Træfning ved Peta, den 16 Juli 1822, saae ogsaa den tappre Kiriakouli (Broder til den bekjendte Bey af Maine, Petros Mauromichali, der med sine Mainotter var landet i Epirus, for at understøtte de heltemodige Sulioter, som vare stærkt betrængte af Tyrkerne) sig hindret i dette Foretagende ved Tyrkernes Fremtrængen. Han drog sig til Phanari, som, efter Kortet i Pouquevilles Værk, ligger ovenfor Parga, bedækket med, tildeels farlige, Saar, som han havde erholdt i bestandig fornyede Fægtninger med Tyrkerne. Disse trængte med overlegen Magt efter ham; Stedets forfaldne Mure gjorde enhver videre Modstand umulig, og Kiriakouli, som vel indsaae dette, raadede de ham troe forblevne Tappre (Palikarer), kun at tænke paa deres egen Sikkerhed; han selv, allerede mat og mere død end levende, vilde lade sig bære op paa Murene og døe for Fiendens Øine. Allerede indhyllede Dødens Slør hans Ansigt, da man opfyldte hans Ønske; han uddeelte endnu sine Vaaben blandt sine Vaabenbrødre (ligesom Feldtherren efter Seiren giver Laurbærkrandse til dem, der have udmærket sig). Sin troe Vaabendrager overgav han derpaa sit blodige Bælte, for at bringe det til Marathonisi (i Maina), for at det der kunde hænges op, som et Tegn paa hans Død for Fædrelandet. Derpaa forbandede han tre Gange Thomas Maitland, som havde solgt Parga og modsat sig Grækernes heltemodige Stræben; takkede Gud for den ærefulde Død, han havde tilskikket ham, og efterat han havde bedet sine Soldater ikke at taale, at Kiriakauli's Hoved faldt i Tyrkernes Hænder, udraabte han lydelig sin Fætter, Elias's Navn, hvem han havde overdraget at hævne sig — og døde.

(Saaledes fortæller Pouqueville Tom. IV.

S. 88 udførligere, hvad Voutier S. 218, og Blaquiere i sin græske Revolutionshistorie kun i Korthed antyde.)

Den ovennævnte Elias var en Søn af Mauromichali, og fandt ligeledes en berømmelig Død. Han ankom (allerede i det første Aar af Kampen, altsaa i 1821) med sine tappre Mainotter til Negroponte, for at beleire Staden Kariste, som han vilde frarive Tyrkerne, der allerede vare bragte til Fortvivlelse. Lykken begunstigede hans Foretagende, Soldaterne trængte uden Hindring ind i Staden, hvor de uklogeligt overlode sig til Plyndring; kun han selv, der befrygtede at nogen List maatte være skjult under den altfor lette Erobring, blev med syv af sine troe Mænd tilbage, da pludseligen en Hob Fiender brøde frem fra et Baghold. Det var for sildigt for ham at kalde sine Folk tilbage, da de allerede vare i Haandmænge med Tyrkerne fra Kariste; uhørt lød hans Stemme, og der blev ham intet andet tilovers, end at kaste sig ind i en Mølle, ikke langt fra Staden. Snart blev han der med sine faa Folk omringet af Fienden; man tilbyder dem at skaane deres Liv, sandsynligviis for siden at kunne berede dem en qvalfuld Død; men Tilbudet er forgjeves; allerede ere tre af hans Vaabenbrødre faldne ved hans Side; Munitionen er udtømt; nu beslutter han med de øvrige Fire at bryde frem og søge en ærefuld Død. Tyrkerne trænge talrige ind paa dem, omringe dem i en snever Kreds; forgjeves svinger han sin Sabel, for at udfordre dem til Kamp; man skaaner ham, for at kunne fange ham levende; men han raaber med stærk Stemme: "Jeg seer, man vil fange mig; dog kun mit Sværd skal blive Eders Fange", og gjennemborer sig derpaa selv, i Paasyn af de forbavsede Tyrker, som kun fik den Tappres ilde tilredte, blodige Liig i deres Magt. (Saaledes fortæller, i Hovedsagen overeensstemmende, Pouqueville III. S. 286 og 288, og en Deeltager i den hellige Kamp, Max. Raybaud, i Mémoires sur la Grèce, Tom. II. Paris 1825. P. II. S. 141 og 142.) (Zeit. f. d. eleg. W. 72.)

I det Marburgske Universitets physicalsk-mathematiske Cabinet findes en konstrig, selvbevægelig Himmelglobus fra det 16de Aarhundrede, som Wilhelm IV. eller den Vise, Landgreve af Hessencassel, havde foræret Universitetet, og som findes beskreven i die Vorzeit, ein Taschenbuch f. 1825. Bogens Rec. i Ergänz. Bl. z. Hall. Lit. Zeit., Juli 1825, yttrer i den Anledning følgende: "ved den fuldkomne Uvished om Opfinderen og Forfærdigeren af denne Himmelkugle, der, efter Beskrivelsen at dømme, er at betragte som et sandt Phænomen fra en saa tidlig Tidsalder, vover Rec. den Formodning, at Tyge Brahe i det mindste har givet Ideen til dette Konstværk, om han ikke endog har lagt Haand paa dets Forfærdigelse, og gjort sin høje Velynder, Wilhelm IV., af Taknemmelighed for, at han hjalp ham til Besiddelsen af Oen Hveen, en Foræring dermed. At Landgreven forærede Høiskolen i Marburg samme, sætter Forfatteren uden for al Tvivl. A. 1583, for hvilket Himmelkuglens Stjernepositioner gjelde efter Middeltallet, falder i Tiden efter Tyge Brahes Ophold i Cassel og medens hans utrættelige Syslen med astronomiske, mathematiske, mechaniske Gjenstande paa Oen Hveen, og denne Globus selv har, saavidt man af Beskrivelsen lærer at kjende den, umiskjendelig Lighed med hiin, af Tyge B. forfærdigede, eller, efter hans Forskrifter indrettede, store Himmelkugle af Messing, bevægelig formedelst et Uhrværk, engang een af de største Prydelser paa Uranienborg, efter Tyge Brahes Flugt, udenlands prisgiven for mangfoldige Hændelser, ved den danske Prinds Ulrich i A. 1632 frareven Jesuiterne i Neisse i Schlesien og bragt til Kjøbenhavn, hvor den 1728 i den store Ildebrand gik til Grunde. Mærkeligt vilde det være, om Marburg paa denne Maade var i Besiddelse af et Konstværk af Tyge Brahe, eller i det mindste af et Sidestykke til een af hans vigtigste og skjønneste Frembringelser, som bar den af det Kongelige Academie den satte Mindeskrift: Hoc aeneum caeli simulacrum quod vides ingenio et impendio Tychonis Brahe ad astronomicas observationes in insula Huena efformatum est. Nihil ad artis perfectionem aetas nostra illustrius contulit &c. &c., som selv Kjøbenhavn og Astronomens hele Fædreneland ikke kan glæde sig mere ved."

I Engelland har man i de nyere Tider oprettet et Slags store Vaskeanstalter, ved Hjelp af et Maskinerie, som en Hr. Smith har faaet Patent paa. Hans Opfindelse er bragt i Anvendelse af Dampvask-Compagniet i Mitcham, og Arbeidet gjøres derved lettere og mindre bekosteligt. Det urene Tøi afhentes paa bestemte Dage af Compagniets Vogne, som bringe det til Indretningen i Mitcham, hvor det først betegnes med visse Mærker og indføres i en Bog. Musseliner, Kniplinger, stort og smaat Linned sorteres, og Adskilligt deraf lægges, naar det gjøres fornødent, i en alcalisk Opløsning (Sæbelud), og derpaa i forskjellige Afdelinger af omløbende Vasketrommer eller cylindriske Reservoirs, paa hvilke man lader Vanddampe trykke, og sætter dem i Gang ved en Dampmaskine, hvorved Dampen trænger ind i Tøiet, ligesom dette dreier sig omkring i Trommen. Der indlades ogsaa paa Tøjet en alkalisk Opløsning, som, i Forening med Dampene, virker til at vaske det, eller aftage Smudsigheden. Derefter bortføres det urene Vand igjennem Rør, og koldt Vand indlades til at skylle Tøjet. Siden bringes det i andre Kar, hvor Vandet ved Valtser udtrykkes. Den hele Behandlingsmaade, der er meget sindrig, kan efterlæses i Lesefrüchte, 3 B., 1 H. for 1825; cfr. vor Handelstid. d. A. No. 77, hvor en kort Efterretning læses efter the national Gazette.

Quodlibet.

Efter Pölitz's Staatswissenschaften har, siden omtrent 40 Aar, 113 nyforfattede Constitutioner været indførte i Europa og America, af hvilke 31 ere gaaede ind igjen, og kun 82 endnu bestaae i det offentlige Statsliv.

Montesquieu siger: "Oversættelser ere som Kobbermynter, der rigtignok have samme Værd,

som en Guldpenge, ja endog ere i større Brug blandt Folket; men de ere dog altid svage og af en slet Gehalt." — Det samme kan siges om de fleste Flyve- og Døgnskrifter, der gjøre Opsigt. De finde ofte dobbelt, ja tredobbelt saa stor Afsætning, som de meest classiske Værker. Men hvo vil vel ansee dette for et Bevis paa deres indre Værd?

"Originaliteten, siger Sterne, er bleven næsten saa sjelden som Ærligheden." I vore Dage synes begge at være blevne lige sjeldne. Seer man hen til vor skjønne Literatur, saa er Originaliteten ligesom banlyst. Man gjør næsten intet uden oversætter, og hvad der er det værste, næsten ene fra Tydsk.

Prøver af J. P. Hundeikers Strahlen des Lichts rc. Leipz. 1824. — "Sandheden er af guddommelig Oprindelse; ligesom dens Herre og Mester fælder den over Ingen Fordømmelsesdommen, men venter paa den Vildfarende, om han vil henvende sig til den og omvende sig, vidende, at det paatvungne Raad let opvækker Mistanke og ofte gjør Ondt værre." — Mægtigen driver Paulus paa, "at Christendommen maa vorde ikke Skriverie, men det Skrevnes Aand, ikke Læserie, men det Læstes Udøvelse i Sindelag og Gjerning." — "Hvo har meest skadet Christendommen? Dens forslagne Smigrere og Hyklere. Hvo har meest gavnet den? Dens Fjender. Lad os altsaa sætte vor Lid til Forsynet, at det, som det hidtil har gjort, fremdeles vil vide at bestyre det Gode, som ved Christendommen skal befordres. Alle Veje ere i dets Haand, ogsaa det tilsyneladende begravne Gode hviler i dets Skjød." — "Den Tro, ved hvilken Forstanden bydes Stilstand, er kun en falsk Tro og Overtro." — "Kun ved Forstanden kan det Sande opdages og rigtigen opfattes. Kun det, som man rigtigen opfatter, er man sikker paa. Tydelige Begreber føre ene til ægte Visdom og ved Religionens Haand til rigtig Handlen." — "Den priste Mysticismus's Væsen — hvad er det? En Gjæren og Brusen af begyndende Tanker, med hvilke det aldrig kommer til Adskillelse, aldrig til Klarvorden. Hos mange hjelper siden Forstanden sig af sig selv; men mange gaae paa denne Vei for Indsigten ganske tabte. Røgen fordærver dem saa meget Ojnene, at de glemme hvad det er at see klart." — "Ingen Forretning taaler mindre Sværmerie, end den Forretning, at lede Mennesker hensigtsmæssigen, og at danne dem overenstemmende med deres store Bestemmelse." — "Tro ikke den Andægtighed, der med Støi adskiller sig og vil gjøre hvert andet Partie forhadt."

Naar et Menneske faaer Vatersot, saa hovne hos det, som bekjendt, alle Dele, var det end ellers nok saa magert. Vor periodiske Literatur synes i denne Tid at lide af en saadan Vatersot. I og for sig er den skindmager, men i alle Dele er den saa hoven, at man ved første Ojekast skulde troe, at den er smekfeed. Aabenbart trænger den til en Tapning.

"Mange saakaldte Praktikere, især i de lavere Embeder, bryste sig sædvanligen med deres Erfaringer: de synes ikke at vide, at et Menneske, der kun kan tale af sin Erfaring, veed saare lidt; i de Lærdes Skrifter, især de samlede Retssager, ligger en Masse af mange Aarhundreders og Nationers Erfaringer."

(Gönner.)

Dulaur paastaaer i sin phys. borgerlige og moralske Historie om Paris, at Climatet i denne Stad ikke maa have forandret sig meget i femten Hundrede Aar, thi Julian anfører som et Tegn paa overordentlig Kulde, at Seine var tilfrossen, hvilket ogsaa endnu er Tilfældet. Men der forløber dog stundom over tolv Aar uden at det skeer.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 86.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 25 October 1825.

Dronninge=Stolen.

Der ligger en Øe i Venne=Vold,
Omleiret af lyse Kiær=Minder,
Af Bølgerne blaa fra Heden=Old,
Af Sagas udkaarne Veninder;
I Borgen hin gamle, med Tag som Glar,
Hvor Honning=Dugg gløder i gyldne Kar,
Derom taler Odin med Saga!

Jeg hørde en Fugl om Daners Øe,
En Lille fuldliflig at sjunge,
En underlig Røst fra Skov og Sø
Ved Sangen mig lagdes paa Tunge;
Og er da hos Daner end Alting smaat,
Tilbunds er det Store kun sjelden godt,
Derom taler Odin med Saga!

Som Øiet er til, saa har man Syn,
Paa Sletter, saavelsom paa Høie,
Thi kalder man Stort i Schweits og Fyn,
Hvad ret falder Smaafolk i Øie;
Hvad noksom er godt, er og noksom stort,
Og størst er i Grunden hvad Mest har gjort;
Derom taler Odin med Saga!

Det ligger i Hav, som Holme smaa,
Hvad jeg kalder Øe uden Mage,
Thi Blodet er Baand, hvor Aarer gaae,
Med Hjem=Vee gaae frem og tilbage;
I Grunden er Bark ikke Træ saa nær,
Som Fjerne, der have hinanden kiær,
Derom taler Odin med Saga!

Det kiæreste Barn har mangt et Navn,
Godt Nok er det Bedste til Den,
Det mindes hver Svend i Pige=Favn,
Fuldelskelig klinger det: Møen;
Hvad Meningen er af det favre Navn,
Der agtes kun tidt for en Havre=Avn,
Derom taler Odin med Saga!

Der findes om Land vel knap en Braa,
Saa naadig med Stene begavet,
For Store saa fri, saa fuld af Smaa,
Som Marken, Fuld=Syster til Havet;

Og hvordan, som Bølger i Belte gaae,
Den fødtes til Verden med Høie smaa,
Derom taler Odin med Saga!

Af Klipper i Alt kun findes Een,
Som hvidner og vil ei graane,
Er neppe i Aar med Rulle-Steen,
End sige med Kullen i Skaane;
Men hvad der sig skjuler i Klippens Kridt,
Kom aldrig for Dagen som Sort paa Hvidt,
Derom taler Odin med Saga!

Den Klippe saa blød, saa Dane-lig,
Det Skum af en Paradis-Bølge,
Som stivned af Gru ved Lokes Svig,
Vel stræber sin Kummer at dølge;
Men hvad der nedsuser i Magle-Vand,
Og drypper fra Græderen tungt i Strand,
Derom taler Odin med Saga!

En underlig Haand, til Meer end Zir,
Af Klippen med Konst haver krystet
En Dronninge-Stol, et Sommer-Spir,
En Taler med Tungen i Brystet;
Hvad det skal betyde paa Daners Øe,
Hvad der monne fødes til ei at døe,
Derom taler Odin med Saga!

Jeg giæsted den Klint i Morgen-Gry,
At lyde paa Sommernats-Fuglen,
Jeg glemde, ved Blik paa høirød Sky,
At end tuder Vinternats-Uglen,
Og hvad jeg da skimted paa Dronning-Stol
Henperle, og svinde som Dug for Soel,
Derom taler Odin med Saga!

En Kvinde jeg saae, som Lyset skiøn,
Hun knæled paa Dronninge-Sæde,

Hun gjorde med Graad sin Morgen-Bøn,
Og dog som man sjunger med Glæde;
Paa Kaaben det vrimled af Perler smaa,
Der tindred som Stjerner paa Himmel-Blaa,
Derom taler Odin med Saga!

En Kirke jeg saae, hvor Spiret stod,
Med Lignelser, mange og klare,
Af Heltenes Slægt ved Korsets Fod,
Af Vidnernes hellige Skare;
Hvordan de forsamles paa Daners Øe,
Hvor Freia skal leve, til Jetter døe,
Derom taler Odin med Saga!

En Taler jeg saae i Kjortel hvid,
Han tykdes af Rædsel forstummet,
Dog toned fra Barm en Røst saa blid,
Som aldrig jeg havde fornummet;
Hvi Læberne taug, og hvi Kvinden græd
Paa Dronninge-Stolen, paa Klinte-Bredd,
Derom taler Odin med Saga!

Hvi Taleren taug, og Kvinden græd,
Mig stilledes klarlig for Øie,
Det voldte en Trold ved Klinte-Bredd,
Midtveis mellem Lave og Høie,
Hvorlunde den Jette fra Opsal kom,
Og grunded paa Klint sit Herredom,
Derom taler Odin med Saga!

En Støtte som Beeg i Luften stod,
Alt lige for Skyen hin røde,
Da satte paa Kridt sig Sod ved Sod,
Af Sort skulde Hvidt lægges øde;
Fuldiveig den Jette i Klinte-Hul,
Af Bøgene brændte sig brune Kul,
Derom taler Odin med Saga!

Fra Taleren klang nu Røsten blid:
O, Dronning! ei længer Du græde!
Hver Jette paa Jord har stakket Tid,
Men evig er Asernes Glæde;
Alt Solen frembryder bag kulsort Sky,
Som skjuler for Øiet end Morgen-Gry,
Derom taler Odin med Saga!

Den Støtte som Beeg, den revned brat,
Hvad mægte Røg-Skyer mod Solen!
Hvad mægter mod Dag den falske Nat!
Saa klang det fra Dronninge-Stolen;
Med glødende Kinder og gyldne Haar
Sig Dronningen hæved til Magle-Gaard,
Derom taler Odin med Saga!

De Syner vel svandt, men brast dog ei,
Er Kvinden end ikke forklaret,
Saa vandrer hun dog paa Klarheds Vei,
Det vorder engang aabenbaret,
Naar gylden oprinder den Dag saa skiøn,
Da Dronningen svinger sig glad fra Grøn,
Derom taler Odin med Saga!

Hun bærer dog alt sit rette Navn
Paa Dronninge-Stolen med Føie,
Og aabner dermed sin Moder-Favn
For Dag-Røden skiøn fra det Høie,
Og peger dermed paa den Viisdoms Vei,
Hvor Palmerne grønnes, og visne ei,
Derom taler Odin med Saga!

Et rigere Land jeg kiender ei
Paa Dronninger fromme og fine;
Ei mildere Lys paa Klarheds Vei
End Moderen til Caroline;

Og hvad der alt spired om Dronning-Stol
Ved Dronninge-Blikket som Regn og Soel,
Derom taler Odin med Saga!

Ei Stemme jeg har, som Fugl til Sang
Om Perler i Høielofts-Sale,
Men aarker som Skjald dog lydt med Klang
Om Dannebod-Stammen at tale;
Hvorlunde den grønnes i Kongens Gaard,
Mens Dronninge-Stolen paa Klinten staaer,
Derom taler Odin med Saga!

De Jublendes Fryd i Livets Land
Mon lignes ved Glæden om Høsten,
Om Glæden fuldsød kom Haab til Dan
Med Dagrød hin favre fra Østen;
Hvorlunde med Dronningen: Danmarks Trøst,
Skal times Skjoldunger fuldgod en Høst,
Derom taler Odin med Saga!

Det kimer nu brat til Jubel-Aar,
For Haabet fra Libanons Høie,
Da straaler fuldklart i Kongens Gaard
Hvad dunkelt stod Thyra for Øie;
Hvad Dannebod saaed med Graad i Vang,
Skal Dannebod høste med Fryde-Sang,
Derom taler Odin med Saga!

Da prises med Sang af bedre Skjald
Den smilende Dronning i Norden,
Da lyder fra Hav og høien Hald
De Jublendes Chor som en Torden;
Og indtil, med Støvets de bedste Kaar,
Sig Dannebod svinger til Magle-Gaard,
Derom taler Odin med Saga!

Hil være den Diis, som throner nu
Livsalig paa Dronninge-Stolen!
Hun rinde paa Mark hver Skjald i Hu,
Mens Fuglen sig fryder i Solen!
At aldrig skal Ætten af Skjoldung-Blod
Paa Dronning-Stol fattes en Dannebod,
Derom taler Odin med Saga!

Velsignet er Hun af Himlens Gud,
For Alle som Throner beklæde,
Den Dronning, med Lyst til Engle-Bud,
Der troende neier med Glæde
For Stol-Konge-Barnet som Morgen-Rød,
Med Saligheds-Smilet i Moder-Skiød,
Derom taler Odin med Saga!

N. F. S. Grundtvig.

Bemærkninger over Kornhandelen.

Alle Kornlande i Europa sukke over de nuværende lave Kornpriser. Om og naar de ville stige igjen er bleven Gjenstanden for de meest forskjellige Undersøgelser og Anskuelser. Nogle troe, at de ville reise sig, naar Spærringen i Engelland ophører. Men engelske Statsmænd selv ere af den Mening, at naar nogen Forandring i de brittiske Kornlove kunde og skulde skee, vilde Følgen deraf være, at Udlandets Kornvarer netop ville synke i Prisen. At Engelland i dette Øjeblik frembringer Sæd nok til egen Forbrug, bevises noksom derved, at alle siden sex Aar der indførte Kornvarer bleve liggende urørte, under Laas og Lukke. Selv ved udenlandsk Korns Indførelse ville de engelske Oeconomer nok søge at holde Priis med Udlændingerne, og det saa meget lettere, som disse sandsynligviis ville komme til at betale betydelige Afgivter, og desuden Assurance og Fragt. Da ved en saadan Indførelse Canada næsten er fri for Afgift, og Polen, Rusland, Nederlandene,

Frankrig, begge de sidste formedelst den store Nærhed, med ringe Bekostning kunne concurrere, saa kunde hverken Danmark eller Tydskland finde nogen stor Afsætning. I det første Øjeblik vilde der vist nok opstaae noget Liv i tydske og danske Havne, men kun som en Virkning af Speculationsaand, der neppe kan være af nogen Varighed. Det engelske Torv vilde snart blive overvældet med Varer, og Speculanten høste Tab istedet for Fordeel.

Efter disse Anskuelser er der altsaa neppe nogen anden Udsigt til Kornprisernes Stigen end de sædvanlige Anledninger: Krig og Misvært. Til en Landkrig er der, under nærværende Tidsomstændigheder, ingen Aspecter paa den politiske Himmel, da en forhen ført fem og tyveaarig Kamp, der udtømte saa store Kræfter, udfordrer nødvendig Hvile, og en Søkrig, under den engelske Sømagts nuværende Overvægt, i lang Tid vil være utænkelig; i det mindste vil den ingensinde være af nogen Varighed. Misvært i visse Lande kan vel indtræffe, men dens Virkninger staae, som Erfaringen har lært, ikke længe paa, og, i hvert Tilfælde, bliver den kun fordeelagtig deels for den store Godseier, der har kunnet gjemme sine Kornvarer, deels for den udenlandske Speculant, med hvem Fordelen ved saadanne Leiligheder altid maa deles.

Men hvad der aabner Kornhandelen om just ikke glimrende, saa dog gunstigere Udsigter er fra en anden Side den i visse Lande, især i Engelland gjenoplevende Handel med de sydamericanske Stater. Jo flere Hænder der sysselsættes med Manufacturer, des flere unddrages Agerdyrkningen. En Følge deraf er, at de agerdyrkende Lande maa derved finde større Afsætning for deres Frembringelser. Allerede synes man at spore Virkningerne heraf. Den haitiske Stats Anerkjendelse og overalt de ny americanske Staters Indtrædelse i den store europæiske Samhandel, maa saaledes have den heldigste Indflydelse paa alle agerdyrkende Stater. Den Tid er ikke langt borte, da Danmark, som et Kornland, vil og maa voxe i Kraft med det frivordende America og den deraf flydende Flor i den europæiske Handel og Konstflid.

—6—.

Om Høeskrækkerne.

Af Høeskrækkerne (Gryllus, fr. Sauterelle, tydsk Heuschrecke) ere de fleste Særslags, men især den saakaldte Trækhøskrække (Gryllus migratorius, L.) farlige, ja frygtelige, fordi de ofte i gyselige store Skarer fortære Engene og Kornet, og Historien har mange Optegnelser om de ved dem foraarsagede Ødelæggelser. I Hovedet af dem har man villet finde en Ligning af et Hestehoved, hvorfor ogsaa den mindre Art, som lever her tillands kaldes Græshoppe. Tydskerne har og kaldt dem Heupferde, Spanierne og Italienerne cavalettas, cavalette.

Endeel samlede interessante Efterretninger om disse Insekter har man i det lidet Skrivt: "Om Høeskrækker i Almindelighed betragtede; især deres Ødelæggelser; og tillige om de vigtigste Bibelsteder, hvor Høeskrækker omtales. Et Forsøg af Dr. B. P. Kofod, Sognepræst"; som var trykt 1802 i Nyt Bibliothek for Physik &c. 3die og 4de B., og hvoraf tillige særskilte Aftryk haves. Enkelte Optegnelser hensætte vi:

"Da Adanson var i Senegambien, kom der i Februar med Østenvind en Høeskrækkesværm fra de inderste Africanske Ørkener. Ved Cap derimod komme de sædvanligen med Nordenvind fra de samme Egne. I det førstnævnte Land fløj de ofte 20 til 30 Favne højt over Jorden, og formørkede Solen. Niebuhr havde paa sine Rejser tre Gange Lejlighed til at see nogle af de største Sværme; den første i eet Træk 1761, den anden i 3 Colonner 1762, den tredie i 5 Colonner 1763. Men hverken han eller nogen anden af de nyere Rejsende have bemærket en overordentlig stor Anfører for disse Colonner, hvis Lige nogle ældre Chronikskrivere have omtalt, for Exempel ogsaa i Ungarn 1686, hvor Anføreren skal have været saa stor, som en Spurv. Da Vilhelm Isbrand Bontekoe saae en stor Sværm paa Madagaskar, faldt det saa besværligt for ham og hans Folk at nærme sig disse, at de neppe kunde trække Aanden."

"Som en Yngel af de Høeskrækker, hvilke i 1690 f. hjemsøgte det sydlige Polen, kom denne Landeplage 1693 i langt højere Grad fra Ungarn indtil Thyringen. Da de den Tid vare mere adspredte, laae de sjelden over en Haandbreds Højde; dog beregnede man, at der paa 4 Miles Strækning maatte have ligget 92160 Millioner. De Træer, som de om Dagen afgnavede, bøjedes til Jorden af denne Byrde. Saasnart det regnede lidet, klyngede de sig saa fast paa Tagene og Væggene, at man neppe med Koste kunde feje dem bort. Til Jena kom de i 3 Kolonner, og deres Tog susede som en Fos, der styrter sig fra Klipper. Viintræerne forskaanede de her, og efter tre Dage, da en Sydvind førde dem bort, bleve de tilbageblevne og de udmattede Hønsene og Svinene til Bytte. Ved Weimar aade ogsaa Ænderne og Svanerne, saa og Kattene og Hundene dem begjerligen, og fededes deraf. Denne Art var ellers guulagtig, og Hannerne af lysere Farve end Hunnerne. Den berømte Ludolf kaagede nogle i saltet Vand, hvori de efter en halv Time bleve rødagtige, og gave en behagelig Lugt fra sig; ligesom de ogsaa smagde som hollandske Rejer. Ved Naumburg laae de vel i 4 Uger, indtil Ravne og Krager, de tamme Fjerkreature og Svinene havde fortæret en stor Deel; Resten skuffede Bønderne sammen og nedgravede dem. Ved Leipzig flygtede Lærkerne for dem. Ved deres første Ankomst styrtede ogsaa nogle Flokke Duer af Frygt ned for dem. Tildeels fløj de saa højt som Taarnspirene, og deels saa lavt, at de berørde Ansigterne. Disse aade heller Halm og tørt Græs, Siv og tørt Løv, end ungt Græs, og af Humlen blot Stilken; det grønne af Roer og Gulerødder beskadigede de ligesaa lidet som Frugterne. Skarn kastede de saa hyppigt fra dem, at det bedækkede nogle Steder ligesom sort Havre. Tildeels aade de deres egne Døde, som Menneskene havde trædet ihjel; og undertiden bede de Hul i hverandre eller reve Benene af hverandre. Til Minde om denne Landeplage prægedes 4 Medailler, hvis Opskrivter læses i Krünizes Encyclopedie 23 B. S. 496 f. og Medaillerne selv sees stukne ved Rathlefs Akridotheologie. At de i hiint Aar maae have efterladt en farligere Yngel i Polen eller i Schlesien sluttes deraf, at der allerede den 30te Maj 1665 drog en stor Sværm Zittau forbi, hvis Tog varede i 3 Timer."

"I Aaret 1746 kom der saadan en gyselig Mængde Høskrækker til Førstendømmet Brieg,

at Stadens Commandant, efter Landfolkenes Anmodning, skræmmede dem bort ved Kanonskud. Siebenbürgen ødelagdes 1747 ved den Art, som der kaldes Torent. Da de her først kom over Grændserne, faldt en stor Flok af dem over en Arbejdskarl paa Marken, saa at den næsten havde qvalt ham. Om Natten laae de her en halv Alen højt, og Træernes Grene brækkedes tildeels af deres Byrde. Hvor de droge bort, efterlode de 4 til 5 Fingersbred Skarn, paa nogle Steder ogsaa en Span højt. Hvor de ej fandt Mættelse nok for deres Graadighed, aade de ogsaa hverandre selv, og der fandtes mange døde, hvoraf de blot havde revet Indvoldene; ellers hjalp her Bønderne ogsaa fra langt bortliggende Landsbyer deres næste Naboer, saasnart de hørde den gyselige Susen af disse Fjenders Tog over Bjergene; thi de kyses letteligen bort ved at klaske, skrige, tromme og skyde, førend de have sat sig nogensteds. Efterat Kulden, som dog ei var meget haard, havde dræbt de fleste, fremkom disses Yngel allerede i April og Maj 1747; men Vinden drev dem snart længere bort. Derimod kom der i September atter en stor Sværm fra Valachiet, som fortærede de senere Frugter, og omsider dræbtes af Kulden. Men de vare her saa graadige, at de ogsaa trængde ind i Husene og fortærede alt det Brød de kunde finde. I Ungern mellem Theis og Donau-Floden ødelagde de 1747 Græsset saaledes, at Bønderne maatte sælge deres Qvæg. Samme Skjebne havde ogsaa en Deel Polakker, som nødtes til at sælge deres Qvæg i Brieg. I Comitatet Pest reed netop en Husar paa Landevejen, da den ankommende Høeskrække-Sværm nødte ham til at holde i tre Timer, indtil Folkene kunde forjage den. Til Ukraine, Wolhynien og Podolien kom der, tilligemed Høeskrækkerne, hele Hære Storke og Stære, som snart ødelagde dem. I nogle Egne dræbte ogsaa en stor Hagel dem. Men da Fuglene ej kunde fortære saa mange Aadsler, tænkte Folket heller ikke paa at nedgrave dem. Ved Wlodzimierz forskaanede disse Høeskrækker blot Boghveden og Erterne. Ved Zamoisk jagede man dem ind i en stor Sump, hvor de blot fortærede Sivet. Fra Petrikov indtoge de en Strækning paa 25 Mile indtil Warschou, hvor en vis Fyrste lod skyde paa dem med smaat Gevær og Kanoner, hvorved derimod Storkene og Tranerne bortkysedes, som ellers vilde have ødelagt dem. Disse Høeskrækker satte sig ogsaa paa Menneskenes Ansigter, hvor de forvoldede brændende Blærer, hvis Smerter afkræftede de Vandrende. I Banatet Temesvar dreves 15000 Sviin sammen, som snart fortærede de fleste Høeskrækker. I Valachiet fulgte der efter Høeskrækkerne en stor Hær uskadelige Snoge, som rimeligviis fortærede en Deel af dem; Snogenes Anfører var 3 Alen lang. — De fleste af de her anførte Efterretninger fra 1747 f. læses tildeels udførligere, og som et Udtog af hiin Tids offentlige Tidender og skrevne Breve, i Rathlefs Akridotheologie 2 Deel S. 99-118."

"At saa graadige Dyr i saadanne Lande, hvor Politiet bar liden Omsorg for Almeenvel, ofte forvoldede Hungersnød, lærer den hele Historie. Men skadeligere var som oftest den Luftens Forgivtelse, som man saa ofte læser om, naar Høeskrækkernes Aadsler i høje Bunker laae paa Markerne, Flod- og Havbræddene, og Ingen tænkte paa at nedgrave samme, for at befrie Luften for saa skadelige Uddunstninger. Den skadelige Indflydelse, hvilken saadan Luft havde paa Mennesker og Dyr, omtales ofte, dog sjeldnere om en stor Dødelighed blandt Qvæget som en Følge deraf. Saadan fordærvende Qvægsyge var der i Frankerige i 1374, hvor Riget tillige mistede den tredie Deel af sine Indbyggere. Og ligeledes i Fyrstendømmet Wales ved et Sted, kaldet Harleck i Meronet-Shire, hvor der i 1695 paa Strandbræidderne saaes en Taage med blaa Flamme, hvoraf Qvæget døde i Mængde."

Der er vel neppe et Onde i Naturen som denne ikke selv anviser Hjelpemidler imod. Saaledes er der Rovfugle og andre Dyr som graadigen fortære Høeskrækkerne og derved formindske denne Landeplage. Forskjellige Trækfugle følge efter dem. Landboerne i de Egne, hvor Høeskrække-Tog har herjet Landet, have betjent sig af Svins, Hundes, Kattes Graadighed til at bevirke deres Ødelæggelse. Niebuhr saae Aberne at æde Høeskrækker; ogsaa Markmusene høre til

deres naturlige Fiender, ja Høeskrækkerne æde endog hverandre indbyrdes. Men deres skrækkelige Mængde opfordre Menneskene til at udfinde flere og hurtigere Ødelæggelsesmidler end de naturlige; derfor har man brugt Røg, Brandsprøitning, men især Æggenes Ødelæggelse. Ogsaa Overtroen har her havt sit Spil. "En chinesisk Kaiser Tai Sang skal paa følgende Maade have faaet Høeskrækkerne til at drage bort. Han sagde til en levende Høeskrække: mine Undersaatter arbejde i deres Sved for at frembringe noget, og I komme for at fortære det, uden at gjøre mindste Gavn; heller maae I fortære mine egne Indvolde, og ved disse Ord nedsvælgede han en levende Høeskrække."

Høeskrækker udgjøre en Spise for Mennesker. Flere Reisebeskrivelser, blandt andre Niebuhr, har Efterretninger herom. De steges eller tillaves paa andre Maader, hvorom Kundmann har samlet Optegnelser. I forrige Tider tillagde man dem og Lægekræfter.

En besynderlig Brug, som den skarpsindige Jesuit Kircher gjorde af disse skadelige Dyr var den, at han lod dem svømme paa Viin, for at prøve om samme var ublandet eller forfalsket med Vand; thi i blandet Viin synkede de til Bunden, men svømmede stedse oven paa den uforfalskede Viin. (See hans mundus subt. P. 395.)

Dog, henvisende til Rathlef, Krünitz, Dr. Kofod o. fl. forlade vi her denne mærkelige Insekt-Afdeling, og udsætte til et andet Nummer Bidrag til Besvarelse af Spørgsmaalet: Bør Navnet "Høeskrække" ikke bruges i det danske Sprog?

Indenlandske Efterretninger.

Saavel i dette Blad No. 84, som i andre af vore Blade, ere optagne Notizer om den Hurtigpresse, ved hvilken Adressecomptoirs-Efterretningerne nu i kort Tid har været trykte; hvilke Notizer ikke have været saa ganske rigtige. Nu læser man i det sidstudkomne No. 85 af Handels- og Industrie-Tidenden en paalidelig Underretning om denne anskaffede König-Bauerske Hurtigpresse, hvortil vi henvise. Den er af

støbt Jern, og drives af to Karle ved Hjelp af et Svinghjul; i fem Timer trykkes dermed det hele Oplag, som bestaaer omtrent af 5000 Exemplarer. Herved er opnaaet et af de vigtigste Øiemed med Pressens Anskaffelse, det nemlig, at samtlige Abonnenter her i Staden kunne erholde Avisen tilbragt i det seneste Kl. 9 om Morgenen, ligesom det og haabes, at Maskinen stedse kan, saaledes som nu, levere en stadigen bedre Tryk end der hidtil har kunnet tilveiebringes med de almindelige Bogtrykkerpresser. Istedetfor at der til at trykke Adressecomptoirs-Efterretninger før brugtes 6 Bogtrykkersvende, er nu ved Hurtigpressen ansat følgende Personale: en Mekanikus, som skal have stadigt og nøiagtigt Tilsyn med Maskinens Gang, to Mænd til at drive Svinghjulet, og 6 Drenge til afvexlende at indlægge Papiret i Pressen og udtage de aftrykte Ark, samt en Mand til at fugte og omslaae Papiret, vaske Formerne m. m., hvortil den ældste af de hidtil værende Trykkersvende er beholdt. Af de antagne Drenge ere fire Faderløse. Tydskeren König fra Eisleben er Opfinder af en Hurtigpresse. Det er omtrent 22 Aar siden han fattede Idee til den. Det lykkedes ham ikke, førend han 1806 kom til England, at see Udveie til Udførelsen af sin Idee. Han forenede sig der med en anden Tydsker, Bauer, fra det Würtembergske, og de anlagde i London et Værksted for saadanne Presser. Siden i Aaret 1817 vendte de tilbage til Tydskland, og anlagde i det forhenværende Kloster Oberzell ved Würzburg Værksteder, og derfra ere Hurtigpresser anskaffede for det Spenerske Avistrykkerie og Overhofbogtrykkeriet i Berlin, for Baron Cottas literaire Værksteder i Augsburg, og for Eierne af Hamborgske Correspondent, samt nu denne Kjøbenhavnske.

Aarhuus, d. 21 October. Det Beckerske Skuespillerselskab er indtruffen hertil fra Viborg, hvor det en Tidlang har givet Forestillinger. Paa Veien havde det et stort Uheld. Ved en af Vognenes Veltning er Mad. Becker bleven saa forslaaet, at hun som halvdød blev kjørt hertil, hvor hun nu ligger under Badskiærs Haand. Forrige Gang det kom hertil, var det i Havsnød, og blev, med stort Forliis af Gar-

derobe ꝛc. frelst ved nogle Baade fra Norsminde. — Det Panorama, som er at see her i denne Tid, skal efter Kjenderes Dom være meget fortrinligt, og det bedste som man har seet her i Jylland.

Psalmodicon. Choralsang.

Sidste Gang offentlig gratis Anvisning til at spille Psalmodicon, og til at benytte den af den høie Direction for Kjøbenhavns Almue- og Borgerskolevæsen i alle Byens Sogne omdeelte trestemmige Choralbog i Ziffre. Onsdag den 26de i Hr. Secretair Gorms Institut, paa Hjørnet af lille Kannikestræde og Skindergaden No. 19, Kl. $2\frac{1}{2}$—$3\frac{1}{2}$, og Løverdag den 29de i vor Frue Kirkeskole paa Hjørnet af Kristalgaden og Pederhvidtfeldtsstræde, Kl. $4\frac{1}{2}$—$5\frac{1}{2}$. De Mødende øvedes i de første 3 Qvarter i at behandle Instrumentet efter Bøgernes Angivelse. De smaa Foredrag, hvormed disse Øvelser efter Planen hvergang sluttedes, have været: 1ste og 2den Time: Hvorledes Ziffre gjøres ligesaa sandselige som Noder i Henseende til at vise Stigen og Falden paa Nodeliniesystemet, samt hvorledes en ny Melodie læres nogle faa Elever, ei blot gjennem Øret, men saaledes, at de tænke ved Tonetegnene, og følge dem. — 3die og 4de Time: Hvorledes en Skolesangprotocol indrettes, saa at Læreren til hver Time kan see, hvad enhver Elev har øvet, hvad han kan og hvorledes hans Høre-, Tale- og Synge-Evner efterhaanden udvikles. — 5te og 6te Time: Hvorledes flerstemmig Sang helst begyndes med de saakaldte Canonner og Exempler paa disse. Prøve paa tostemmigt Spil paa Psalmodicon efter Hr. Hegers tostemmige Udgave af Skolepsalmer 1ste Hæfte. — 7de Time: Trestemmigt Spil paa Psalmodicon, efter den udgivne trestemmige Choralbogs Ziffre. Literatur i Ziffersang. — 8de og 9de Time ere bestemte til at vise, hvorledes man i en Skole, hvor Bestyreren selv ikke er musikalsk, kan overlade til Børnene at holde Morgen-Bønsang, naar de have først lært nogle faa Choraler, ved at give dem simple Midler i Hænde for ikke at begynde for lavt, eller for høit, saa at Sangen maatte standse, fordi den ikke kunde fuldføres som den var begyndt.

I November og December Maaned skal jeg ligeledes uden Betaling møde i de Pigeskoler, der ikke bestyres af Mandslærere, hvilke have kunnet deeltage i de nu tilendebragte Anvisninger; men hvor man ønsker Underretning om den nemmeste Maade at benytte de dem tilsendte trestemmige Choralbøger, og det let lærte Instrument, Psalmodicon. Man behage at sende mig en Billet i min Bopæl, Nybørs No. 64, 2den Sidesal, og deri opgive nogle Timer, Dem beleilige, da vil jeg vel finde en eller anden af de opgivne beleilig for mig, og skal da med Fornøielse indfinde mig med mine Apparater.

J. V. Bruun.

Kjøbenhavns Børs, den 25 October 1825.

Hamburg 2 M.	à	
a vista 207		
Species 210		
Specier solgtes til 12 Rbmk. $9\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	190	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$51\frac{1}{2}$	$51\frac{3}{4}$ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	88	$88\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	85	$85\frac{1}{4}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	$101\frac{1}{2}$	102 Rbd. r. S.
Dito Dito	107	$107\frac{1}{2}$ i Sedler.
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	$99\frac{1}{4}$	$99\frac{3}{4}$ Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	$99\frac{1}{2}$	100 Banco
Dito Dito Bmk. 4000	$99\frac{1}{2}$	100 Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$104\frac{1}{4}$	$104\frac{1}{2}$ i Banco
4 pC. Dito nye	96	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterling.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 87.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 29 October 1825.

Et Forslag til at forbedre Geistlighedens Kaar.

Det er umiskjendeligt, at Regjeringen med Omhue har søgt at lette Landsbyepræsternes, ved nærværende Tidsomstændigheder meget trykkende Kaar, og dog er det en Sandhed, at uagtet alt hvad derfor er skeet, Præsterne paa Landet endnu i en høi Grad ere bebyrdede, ja maaskee kunde kaldes den meest bebyrdede Klasse af Statsborgerne. Iblandt Embedsmændene findes der faa, hvis Hoved-Indtægter saaledes retter sig efter Kornpriserne, som Geistlighedens, og som tillige deeltage i de Jorderne og Tienderne paalagte Byrder, hvorfor neppe nogen civil Embedsmand lider saaledes som Præsterne. Vel svarer Bonden flere directe Skatter, men Tilladelsen at betale disse med Kornvare, som Præsten næsten ingen Nytte kan have af, har formindsket denne Byrde, i det mindste den ¼ Part, og naar dertil føies den paa 3 Aar givne Eftergivelse, vil en Bondes Skatter, i Forhold til hans Indtægter, neppe være saa høie som en Landsbyepræsts Skatter ere, og uagtet Tarvelighed stedse vil være en Prydelse for Præstestanden, saa kan det dog neppe være ønskeligt, at Præsternes Levemaade var saa lidt bekostelig, som en Bondes Levemaade er og bør være. Foruden de slette Kornpriser, og Landmandens almindelige Fattigdom, ere det især deleshed Bankhæftelsens Renter, som trykker Geistligheden, da de directe Kongelige Skatter ere modererede saa betydeligen ved Forordningen af 11te September 1822, hvorved derimod Geistligheden ikke allene tabte Adgang til at betale den betydeligste Deel af de offentlige Byrder ved Kornleverancer, men den tabte ogsaa den Lettelse, som Jord- og Tiende-Eierne nyde, at Finantserne for dem udreder de $\frac{5}{8}$ Dele af Hæftelsens Renter til Banken.

Naar vi ved denne Leilighed spørger efter Hensigten, hvorfor Hæftelsen til Banken blev paalagt Landet, saa angiver os Bank-Octroiens 3die, 4de og 5te §. Bankens Bestemmelser, af hvilken dog den tredie i §. 5 angivne Bestemmelse alene er merkantilisk, og paa ingen Maade vil kunde ansees som en billig Anledning til at paalægge Geistlige Byrder, hvorimod den i §. 3

og 4 angivne Hensigt, "at tilveiebringe, at rede "Sølv eller Sedler, som paa Anfordring verles "med rede Sølv, snarest muelig, bliver de eneste "giængse Betalingsmidler i Landet", samt "at "den Banken paaliggende Obligations- og Seddel-"Gjeld bliver forrentet og afbetalt", bør ansees som et for alle Statens Borgere fælleds Formaal, hvortil altsaa ogsaa af Geistligheden er krævet et Bidrag. Imidlertid burde dog lægges Mærke til Forskiellen imellem den der eier en Ting, og den som blot har Nytten og Brugen deraf i en vis Tid, og naar det er nødvendigt, at Jord- og Tiende-Eiere betale et Bidrag til at opnaae hine Diemed, hvoraf deres Børn og Børnebørn forventes at kunne høste Fordelen, saa synes det, at den, som blot har usosfructus af Jorden og Tienderne, ikke i samme Grad burde være forpligtet til at bidrage til disse Diemeders Opnaaelse, da disse blot som Statsborgere, og ikke som Grundeiere kan være interesserede i hine Hensigters Opnaaelse.

Af denne Grund synes ogsaa Fæstebønderne og Forpagterne at være fritagne for at svare Hæftelsens Renter, naar de ikke ved særdeles derom indgaaede Foreninger have forpligtet sig dertil.

Billigheden af denne Forskiel imellem Eieren og Brugeren, vil endnu mere være indlysende, naar man betænker, at Bankens Grundfond, efter Octroiens §. 11 er deelt i Actier, hvoraf loves et Udbytte, i Forhold til Hæftelsens Beløb, naar Bankens nærmeste Hensigter først ere opnaaede, og da dette Udbytte ikke kan ventes i endeel Aar, saa bidrage de nærværende Præster i disse trykkende Aar, for at forskaffe deres Eftermænd, og ikke deres Børn eller Arvinger, et Udbytte af Bankens Overskud, hvilket ikke synes at være grundet i Billigheden, hvorved ogsaa bør bemærkes, at Reglementet for Nationalbanken §. 8, Litr. f, gjør Lehnsbesiddernes, Fidei-Commissariers og Beneficiariers, altsaa ogsaa Præsternes Stilling, som Actieberettigede, afhængig af en nærmere allernaadigst Bestemmelse, og altsaa ogsaa Udbyttet for de tilkommende Præster synes ikke fuldkommen at være sikkret.

Desuden kan Jord- og Tiende-Eierne befrie sig fra den Byrde, at svare $6\frac{1}{2}$ pCt. af deres Bankhæftelse, ved selv at afbetale Hæftelsen, eller dog formindske samme ved at optage et Laan til mindre Renter. Begge Midler kan Præsterne, som blot have Nytten og Brugen af Jorderne og Tienderne, ikke anvende; thi at betale en Capital, for i faa Embedsaar at blive fri for at svare Renter deraf, er vist ingen fordeelagtig Operation, og at optage et Laan, som skulde hvile paa Præstekaldets Hæftelse, tør ingen Præst gjøre, i det mindste ikke uden det Kongelige Cancellies Tilladelse, og da en saadan Tilladelse ei kunde gives, uden at Vilkaarene, hvorpaa et saadant Laan kunde optages, nøiagtigen var bestemt, saa kan man antage, at en saadan Tilladelse endnu ikke er given, da den ellers uden Tvivl, som Regel for alle Præster paa Landet, offentligen vilde være bekjendtgjort. Disse Grunde synes at bevise, at Præsterne ikke i den Grad burde bidrage til Bankens Hensigters Opnaaelse som Jord- og Tiende-Eierne, og man kunde derfor vel ansee det for upassende og ubilligt, at Præsterne siden Forordningen af 11 September 1822, bidrager dertil 6 Gange saameget som hine. Imidlertid, da Banken

engang, for en Tid af 90 Aar, eller indtil Aaret 1908, har faaet disse Rettigheder, kunde det vel være vanskeligt at forandre disse Forhold, om man ogsaa indrømmede, at de ei ere som de burde være.

Dog kunde en Udvei tænkes, hvorved denne Byrde, i det mindste betydeligen kunde lettes, muelig næsten om $\frac{5}{13}$ Dele, uden at gjøre Indgreb i Bankens Rettigheder, og uden at koste Staten Opofrelser, eller at vælte Byrde paa Andre; ja Staten vilde selv ved dette Middel erhverve sig en Udsigt til en Indtægt, som den fortiden ikke har. Dette Middel bestaaer deri, at samtlige Præstekaldenes Bankheftelser bleve indløste for en til 4 pCt. optagen Capital, og at Præsterne altsaa kun skulde svare 4 pCt. af deres Hæftelse istedetfor $6\frac{1}{2}$ pCt., som de fortiden svarer, hvorved den største af deres aarlige Afgivter blev formindsket om $\frac{5}{13}$ Dele, hvilket, om det ei opfyldte Alles Ønsker, dog vilde være en betydelig Lettelse, og hvortil Præsterne synes at burde have billig Adgang, siden de selv ikke ere istand til at kunne indløse deres Hæftelser saaledes som Grundeieren kan gjøre det, og Staten altsaa burde træde i Geistlighedens Sted, og indløse Hæftelserne for Præsterne, hvorved jo Staten ogsaa erhvervede sig Ret til det Udbytte af Bankens Overskud, som vil tilfalde med Tiden de Actier, der kan begjæres for de ved Statens Capitaler udløste Hæftelser.

Vilde man spørge, hvorfra Staten skulde tage en saa betydelig Capital, som vilde være fornøden for at kunne indløse samtlige Præsters Hæftelser, saa kan den Uindviede vel ikke bedømme, hvorvidt de senere saa fordeelagtig optagne Laan dertil kunde istandsætte Statscassen, hvorved Planen strax paa eengang kunde iværksættes, ei heller kunde det siges, hvorvidt Statens Obligationsfordringer til Banken til 7,000,000 Rbd. Sølv kunde afbenyttes til dette Øiemed, men et Forslag, som, naar hine ei ere antagelige, kunde anvendes, turde man dog fremsætte, som er, at Staten oprettede en offentlig Fond til Indløsning af Præsternes Bankhæftelser, og at alle Landets Umyndiges Midler, som skulle gjøres frugtbringende, saavelsom andre offentlige Midler, som søgtes udsatte, henvistes til at indsættes i denne Fond, der naturligviis ogsaa kunde modtage alle Privates Capitaler, som ønskedes udsatte til 4 pCt. uopsigeligen fra Creditors Side, hvilken Fond, ligesom den voxede, strax skulde afbenyttes til Præsternes Bankhæftelsers Indløsning, saaledes at den Fordeel, derved blev opnaaet, qvartaliter blev fordeelt paa samtlige Landets Præsters Hæftelser, hvorved Byrden efterhaanden vilde synke, indtil samtlige Hæftelser vare afbetalte.

At de i denne Fond nedlagte Capitaler skulle være uopsigelige, vilde ei afskrække saa meget Creditorerne, ikke heller skade de Umyndiges eller offentlige Midler; thi Bankens Actier, som begrundede paa den sikkreste Hypothek, vil haabentligen stedse kunde sælges al pari, og Beqvemmeligheden og Sikkerheden for Renternes Svarelse vil stedse være større ved disse, end ved ethvert Laan til Private, ligesom man ogsaa hører, at flere Private i Landet søge saaledes at anbringe deres Capitaler som uopsigelige Laan i Bankhæftelser. Skulde denne Hjelp ei være tilstrækkeligen for Præsterne i de nærværende uheldige Tider, saa kunde dette maaskee foranledige Staten til at betale de 4 pCt. af Præ-

sternes Hæftelser, eller dog en Deel deraf, af Statscassen, imod derfor at tage Vederlag af Præsterne i Kornvare, efter samme Grundsætning, som ved Landskattens Betaling antages. For at gjøre det saa tydeligt som mueligt, at Landsbyepræsterne virkeligt udreder alt for meget til det Offentlige, i en Tid, hvor deres Hovedindtægt, Korntienden, har en saa ringe Værdie, og i Almindelighed pr. Tønde tiendeydende Hartkorn ei kan anslaaes til mere end 4 Rbmk. Sølv eller $\frac{1}{3}$ Deel Species, være det tilladt, her at tilføie en Beregning over hvad de offentlige Afgivter have beløbet sig til i Aaret 1824 for en Fæstebonde, som staaer for 10 Td. 1 Skp. 2 Fdk. $\frac{7}{15}$ Alb. ufrit Hartkorn, og for en Præst, hvis Jorder ligeledes staae for 10 Tdr. frit Hartkorn, hvilket ingenlunde er nogen fingeret Beregning, men en sandfærdig Afskrivt af Skattebøgerne:

		Sedler og Tegn.
Fæstebondens Skatter beløb sig ialt til		90 Rbd. 4 ß.
nemlig Landskatten til	84 Rbd. 90 ß.	
Brandpenge med Efterskud	4 — 80	
Smaaskatter	= — 26	
		90 Rbd. 4 ß.
Deraf var efter Anordningerne eftergivne:		
ved Frd. 10 Jan. 1823	10 Rbd. 59 ß.	
ved Frd. 15 Apr. 1818	1 — 83	
Altsaa slet ikke betalt		12 — 46
Tilbage i Sedler og Tegn		77 Rbd. 54 ß.
hvilke ere betalte:		
1. Ved Godtgjørelsen	55 Rbd. 14 ß.	
2. Contant	22 — 40	
I Alt	77 Rbd. 54 ß.	

Da imidlertid de her anførte Godtgjørelser egentligen indeholder en Eftergivelse, i det de leverede 7 Tdr. 5 Skpr. Rug og 7 Tdr. 5 Skpr. Byg, efter Egnens Priis, kun vilde være udbragte til omtrent 27 Rbdlr. 92 ß., uagtet de efter Forordningen ere godtgjorte med 47 Rbd. 48 ß., og altsaa 19 Rbd. 52 ß. bør ansees som eftergivne, saa var Bondens Skattebeløb egentligen kun 58 Rbd. 2 ß. Sedler og Tegn. De øvrige Godtgjørelser vare for Fragten af Skattesæden og for Fouragen, hvilke af det Offentlige ere betalte efter deres virkelige Værdie, og altsaa hverken forhøjer eller formindsker Skattebeløbet.

Præstens Skatter udgjorde derimod ialt 157 Rbd. 65 ß., hvoraf han kun turde levere med Kornvarer for de 10 Rbd. Sølv, som ere Landskat, hvilket skete ved 1 Tde. 6 Skpr. Rug og 1 Tde. 6 Skpr. Byg, hvorved i det Høieste 4 Rbd. Sedler kan være profiteret, og det egentlige Skattebeløb er altsaa 153 Rbdlr. 65 ß. Præstens Skatter beløber sig altsaa til 95 Rbd. 63 ß. Sedler og Tegn mere end Bondens, uagtet begge staae for lige Hartkorn, og uagtet at Præsten nødvendig maae holde en Avlskarl mere og umueligen kan bestride hans Avlings Udgivter med et saa lidet Beløb, som Bonden kan gjøre det.

Antages, at Avlskarlens Kost og Løn, samt de øvrige større Avlingsudgivter, som Præsten har mere end Bonden, beløber sig til 100 Rbd., hvilket vist ei er overdreven, saa vare Præstens nødvendige Udgivter 1824, 195 Rbd. 63 ß. større end Bondens, uagtet begge af Jorden kun havde lige Indtægter, og Præsten havde altsaa kun Korn- og Smaaredsels-Tienden, samt Offer og

Accidentier forud for Bonden, hvoraf hiin Afgivt skal svares.

Det vil heraf let erkjendes, hvor lidet der kan blive tilovers for Præsterne til at leve af med Familie, og hvorledes disse sørgelige Forhold nøde ham til at nægte sig enhver Udgivt for Bøgers Anskaffelse, hvor ønskeligt det end synes, at den geistlige Mand holdt Skridt med Tiderne, og ikke var udsat for at savne den Aandsføde, som bør hæve Sjelen fra det Trivielle, og vise den Veien til en høiere Uddannelse og Forædling.

Enhver Fædrelandets Ven maa derfor ønske, at Noget kunde skee, for at lette Landsbyepræsternes Kaar, og paa en passende Anledning dertil mangler det heller ikke.

Rygtet siger, at i Aa et 1826, den tusindaarige Jubelfest for Christendommens Indførelse i Danmark skal høitideligholdes, som nok kunde være rigtig, siden det var i Aaret 826 at Kong Harald Blaatand, paa hans Reise til Keiser Ludvig, var den første Danske, som blev døbt i Ingelheim, og paa Hjemreisen medbragte de Danskes Apostel Anskarius, som blev anbefalet af Abbed Wala, fra det franske Kloster Corbie, hvor Anskarius først havde været Munk, men derfra var blevet forflyttet til Klosteret Corvei ved Weserstrømmen (en Colonie af Klosteret Corbie), for der at lede Skolen og at prædike for Folket; thi han vidste, at Anskarius var fuld af den ydmyge Selvopofrelsesaand, som behøvedes for at prædike Kjærlighedens Evangelium for Hedninger, hvis Navn havde udbredt Skræk i hele Europa. De trende Drømmebilleder som fortælles om Anskarius, hvori første Gang hans

afdøde Moder advarede ham fra Ungdoms Letsindighed, senere, da han var blevet Munk, Apostlerne Petrus og Johannes førte ham for Guddommens utilgængelige Lys, hvorfra han hørte en ubeskrivelig yndig Stemme, som bød ham: "Gak hen, og du skal komme hjem, krandset som Martyr", og endeligen, tvende Aar derefter, Jesus begjerede af ham hans Synders Bekjendelse og tilsagte ham deres Udslettelse, — havde betegnet ham som den rette Mand for dette vanskelige Hverv, som han udførte med en saadan Blidhed og Fasthed, at selv den hedenske Konge Horik vidnede, at han aldrig havde seet et saa godt og trofast Menneske, uagtet Anskarius var en Mand, som var saa langt fra at beraabe sig paa Mirakelgaver, at han allene bad Gud, om han maatte findes værdig til det eneste Mirakel: ved hans Naade at blive dannet til et helligt Menneske. (Si dignus essem apud Deum meum, rogarem quatenus unum mihi concederet signum, videlicet, ut de me sua gratia faceret bonum hominem.)

Til Høitideligholdelse af en saa vigtig og saa sjelden Festlighed, syntes det vistnok passende, at befrie Kirkens Tjenere fra trykkende, jordiske Bekymringer, for at sætte dem istand til, med Hjertets fulde Varme at takke Forsynet for en Velgjerning, hvormed Fædrenelandet nu i 1000 Aar har været velsignet, og som er den største Velsignelse, Menneskeslægten kan imodtage. Dog, ved en saadan Anledning var det vel ikke nok at tænke paa jordiske Ting, hvor vigtig det end er, at Præsten sorgfrit kan gjennemvandre den jordiske Bane; der burde vel ogsaa tænkes paa en høiere, en mere aandelig Trang; og fremfor mange andre fromme Ønsker, man ved denne

Jubelfest kunde frembringe, synes især tvende at være værdige for en saa udmærket Anledning. Vil vi have en opløftende Gudsdyrkelse, saa bør Kirkesangen forbedres saaledes, at den virkelig kan svare til Hensigten, hvilket allene kunde opnaaes ved Oprettelsen af en Skole for en forbedret Kirkesangs Udbredelse, hvori i det mindste alle de skulde undervises og prøves, som i Fremtiden kaldes til at bestyre Sangen i nogen dansk Kirke.

At vi trænge dertil, derom kan neppe være Tvivl; — og naar vi saaledes have tænkt paa os selv, paa vor egen Opbyggelse, da ligger det vistnok meget nær, at vi, efterat have nydt i 1000 Aar Christendommens Velgjerninger, tænke paa, hvorledes vi paa bedste Maade skal meddele samme til vore hedenske Brødre, og neppe kan der angives nogen mere værdig Maade til at høitideligholde Christendommens Jubelfest, end ved Oprettelsen af en grundig Skole til at danne værdige Missionairer, der skulle forkynde Kjerlighedens glade Budskab for alle de Tusinde, som endnu sukke under Overtroens Aag, i hvis Hjerte Troen paa den Evige vil vække et Liv, og tænde et Lys, som ingen Død mægter at slukke.

Gid disse Tanker ikke blive tomme Ønsker.

Holstenborg, d. 10 October 1825.

F. A. Holstein.

Mere om Munkebogstaverne.

I nyeste Skilderie af Kjøbenhavn, No. 16 for dette Aar, har en Anonym med Grunde og Vittighed kæmpet mod den hæslige Munkeskrift der, optaget i det hele lærde Tydskland, over-

svømmer Nabolandene og er naaet til det lille Danmark. Hans Røst blev imidlertid ikke hørt, og vi have siden den Tid seet disse smagløse Vanskabninger af Bogstaver udbrede sig meer og meer med en forunderlig Rapiditet. Indsenderen af disse Linier har ikke troet det ubetimeligt, at fremstille for Skilderiets Læsere, hvad andensteds fornuftige Mænd have talt om samme, og meddeler derfor et Brev til Udgiveren af Sl. Holstein-Lauenburgske Provinzialberichte, Pastor G. P. Petersen, som findes aftrykt i samme Skrift 1824, 4tes Quartalheft. Det lyder saaledes:

"De har mig kjær — og just denne Overbeviisning indgyder mig det tillidsfulde Mod, af hjertelig Kjærlighed og Venskab, og uden al Bekymring for derved at berøves endog den mindste Deel af Deres Kjærlighed og Venskab, at bekjende Dem min uforgribelige Misbilligelse af den Forandring, som De har foretaget Dem med Bogstaverne paa Titelen af Deres Provinsialberetninger, samt Grunden til den, og for, hvis De ikke skulde finde disse gyldige, at udbede mig en venlig Béklærelse af Dem, hvilken jeg vil benytte efter min bedste Overbeviisning."

1. Provindsialberetninger, der paa Titelen ankynde sig med gamle gothiske Bogstaver, synes at ville meddele os Efterretninger fra de gamle gothiske Tider.

2. Vor Tidsalder er den nyeste, den yngste. At vor Tids Verden i sine trykte Skrifter begynder at ville bramme med gamle gothiske Skrifttegn, erindrer mig om et Billede i sal. Basedows Elementarbog, hvor en liden Dreng staaer foran sine Legekamerater paa en Stol, med en stor Allongeparyk paa, og præker.

3. Denne nu opkommende Mode, i vor, efter Calvisii Regning nu alt 5773 Aar gamle Verden, erindrer mig om saa mange Menneskers sørgelige Skjebne i den høieste Oldings Alder, at de nemlig gaae i Barndom som vi kalde det, samt at Dommedag nu vel maa være nær forhaanden.

4. Den igjen opkommende gamle Munkeaand gjør det visselig begribeligt, at den gamle

Munkeskrift nu ogsaa vil blive Mode igjen; men just allerede derfor vilde jeg ikke gjerne gjøre denne Mode med, for ikke maaskee ogsaa at bringe mig i den Mistanke, ogsaa at Munkeaanden var faret i mig.

5. Naar jeg seer en oplyst, klartænkende Mand følge denne Mode, saa tænker jeg paa den bekjendte Sentents hos Horats: Quandoque magnus quoque dormitat Homerus og tilgiv mig, dyrebare Ven! dette var ogsaa min første Tanke, da jeg saae den gamle hæslige Munkeskrift paa Deres Provindsialberetninger.

6. Gjør det vel vor Tidsalders æsthetiske Smag Ære, at man igjen begynder at finde Behag i en saa bizarr Skrift? thi det er den jo dog sandelig, fornemmelig i dens store Bogstaver. — Er det Fremskridt eller Tilbagegang?

7. Give ikke alt vore sædvanlige tydske (danske) Skrifttegn, imedens alle andre ved Kultur udmærkede Nationer betjene sig af latinske Lettere, os Tydske (Danske) Udseende af en egensindig ved det Gamle fasthængende Nation af Særsindede?

8. Er Oldtidssyge ikke ligesaa vel en Sjælesygdom som Nyhedssyge?

9. Skal det nu i vort tydske Sprog gjøres endnu mere vanskeligt at lære at læse ved Indførelsen af saadanne gamle fortrukne Munkebogstaver?

10. Tænker maaskee vor Tids menneskehadske Obscurantismus, ved progressiv Indførelse af saadan Munkeskrift, ganske at fortrænge vore hidtil brugelige Skriftlettere, paa det at somme tilsidst maae blive os ubekjendte og vi tabe Lyst til at beskjeftige os med den hidtil stedfundne Literatur, der ikke kan forliges med dens menneskefjendske Øjemed? og vil den maaskee lidt efter lidt gjøre Abcen saa vanskelig, at den Færdighed at kunne læse stedse blev sjeldnere iblandt os. Det var da igjen et artigt jesuitisk Kneb!

11. Hvad ville fremmede Nationer tænke om denne demente Forandring af vore Skriftlettere? Vil vor tydske Nation ikke derved vise sig i et ridicult Lys? —

Herpaa følger Udgiverens: Svar.

Vistnok intet fuldt Dusin Grunde, min kjere Ven! men meer end nok, for at aflokke mig det Løfte, at Provindsialberetningerne efter denne Aargang skulle blive trykkede uden gothiske Skrifttræk. (Prov. Ber. 4tes Quartalheft, 1824.)

(Indsendt.)

I Anledning af den i Dagen No. 246 af 15de Octbr., under Artiklen: Randers d. 6te Octbr. indførte Beregning over Bekostningerne paa det Dampskib, som Hr. Grosserer Jacob Holm agter at anskaffe, til en Dampfart imellem Kiøbenhavn og Jylland, tillader man sig følgende Spørgsmaale:

Hvormange Skilling pr. Pund vil Taxten for Kiødet blive nedsat i Kiøbenhavn i Anledning af den lettere Transport af Slagteqvæget fra Jylland hertil?

Hvilke ere de reelle Fordele som Danmark vil vinde ved Hr. Grossererens patriotiske Entreprise, da man foruden den ikke ubetydelige Capital som udgaaer til England for Maskineriet, og dens aarlige Renter, seer at Forbrugen af Steenkullene, for hvilke vi blive skatskyldige til England, allene beregnes til 7000 Rbd. Sølv aarlig?

Ved denne saa betydelige Entreprise, synes det, efter de derom giorte Beregninger, som at Færgefarten imellem Aarhuus og Callundborg for det meste kunne nedlægges eller betydeligen reduceres m. v.?

(Indsendt.)

Man seer at Englænderne vedblivende forbedre deres Jorder og Agerdyrkning, ved at lade afhente alle Slags Been i alle Lande, at bruges som Giødningsmiddel, og Danmark vedbliver at lade udføre mangfoldige Skibsladninger deraf, som baade afhentes af engelske Skibe, ja endog

overbringes af Danske, og man har endnu ikke hørt eller erfaret, at dette fortræffelige Giødningsmiddel er bleven anvendt her i Landet; end ikke at nogen, hverken Landhuusholdnings-Selskabet eller andre erfares at have bekymret sig for at erholde Underretning om hvorledes Benene tilberedes og anvendes som Giødningsmiddel, uagtet derover er giort adskillige Opfordringer i de offentlige Blade.

Maaskee Klagerne over Mangel paa fordeelagtige Kornudførsler, giør, at man finder det ikke lønnende at forbedre Agerbruget; maaskee det dog var lønnende at forbedre Kornsorterne, som man siger dette Giødningsmiddel bidrager til, da Kornvarer af de ringere Egenskaber, altid maae staae tilbage for de bedre. Hvilket som helst, om man end ikke finder dette i England saa høit prisede Giødningsmiddel anvendelig i det Store her i Landet, saa kunde maaskee alligevel en eller anden Elsker af Havedyrkning finde det værd at anvende det i det mindre, i det mindste som et Morskab.

Anmelderen vil derfor her anføre hvad Lampadius siger i den oeconomischen Neuigkeiten, angaaende Anvendelsen af Been til at befordre Vegetationen, hvilket han i Sommeren 1823 har befunden særdeles gavnligt.

"Jeg havde ladet samle alle de Been der faldt fra Huusholdningen, og ladet dem tørre i en Bagerovn, og derefter ladet dem støde til Pulver." —

"Jeg anlagde 8 Bede i min Have, som jeg belagde paa sædvanlig Maade med tyrkiske Bønner, Sukkerbønner ꝛc. — Hvert Beed var 20 Fod langt og 3 Fod bredt. — Jorden, hvori de vare lagte, var paa et sumpigt Sted, saa at den var mere fugtig og tung end tør og let." —

"I 1822 var der blevet giødet med Hestemøg; i 1823 blev der ingen Giødning lagt, men kort forend jeg nedlagde Bønnerne i Jorden, strøde jeg i Renderne, hvor disse bleve lagte, paa hvert Beed 2 Pund Beenpulver temmelig tyndt i Furene. Alle disse Bønner voxe udmærket godt; de blomstrede og bar Bønner fra Midten af Julii og til Slutning af October, da Frosten indfandt sig, og bar meget rigelig Grøde." —

"Min Have ligger meget lavt, saa at man temmelig let kan see derind, og jeg havde ofte den Morskab at høre de Forbigaaende beundre disse Bønners Vext, — saa at jeg med fuld Overbeviisning kan anbefale enhver Havedyrker dette Giødningsmiddel. Hvor let lader der sig ikke samle Been i en Huusholdning?"

Kjøbenhavns Børs, den 28 October 1825.

Hamburg 2 M. a vista 207		à
Species 210		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 9½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	190	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgield	51½	52 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig (u. R.)	88¼	88½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	85¼	85½ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	101½ Rbd. r. S.
Dito Dito	106½	107 i Sedler.
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	99¼	99½ Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99½	100 Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99½	100 Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	104	104½ i Banco
4 pC. Dito nye	96	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterling

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

(Hermed ½ Ark Tillæg.)

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Tillæg til Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn, No. 87.

Løverdagen den 29 October 1825.

Blandede Efterretninger.

Historie om den store Diamant i det russiske Rigsscepter.

Denne Steen tilhørte oprindeligen Nadir Schach, i hvis Trone der fandtes to store Diamanter; den ene kaldtes Solens Hav, den anden Bjergenes Maane. Nadir Schach blev myrdet, og nu gik mange af hans Krones Kostbarheder tabte ved Plyndringen, eller bleve siden fordeelte blandt de Soldater, der havde Deel i Byttet. — En vis Schafras i Astrachan, sædvanligen bekjendt under det Navn Million-Manden, boede den Gang i Balsora med to af sine Brødre. En Dag kom een af Afganernes Høvdinger til ham og foreslog ham, at sælge ham underhaanden en Diamant, høist sandsynligen den ovennævnte Bjergenes Maane, samt en stor Smaragd, en Rubin af betydelig Størrelse, og andre Ædelstene af ringere Værd, for en meget maadelig Sum. — Schafras forbausedes over Forslaget, og, under det Paaskud, ikke at være forsynet med den til Kjøbet af disse Juveler fornødne Sum, udbad han sig en Tidsfrist, for at kunne raadføre sig desangaaende med sine Brødre. Men den maaske mistroiske Sælger indfandt sig ikke igjen. — Efter sine Brødres Overtalelse opsøgte nu Schafras den Fremmede, der imidlertid allerede havde forladt Balsora. Armenieren (Schafras) mødte ham siden tilfældigviis i Bagdad og afkjøbte ham alle de Juveler, han var i Besiddelse af, for 50,000 Piastre. Schafras følte hos sig selv, at det var nødvendigt at iagttage den dybeste Taushed, og besluttede derfor at forblive i Balsora, ligesom for at fortsætte Forretningerne. — Først efterat tolv Aar vare henrundne, begav den ældste Broder, med de øvriges Samtykke, sig paa Veien med den største af Diamanterne, som han saa længe havde holdt skjult. Han gik over Cham og Constantinopel, derpaa gjennem Ungarn og Schlesien til Amsterdam, hvor han offentligen faldbød sine Juveler. — Den engelske Regjering befandt sig blandt de Høistbydende. Det russiske Hof lod den store Diamant komme til Petersborg, og tilbød sig at godtgjøre de med dens Befordring didhen forbundne Omkostninger, i Fald man ikke skulde blive enig om Prisen. Da Diamanten ankom, foreslog den russiske Minister, Greve Panin, Schafras følgende Betingelser, hvorved Hr. Lesaref, Grevens Juveleer, var Mægler. Schafras skulde ved et Diplom faae Arveadel, en aarlig Pension paa 6000 Rubler for Livstid, samt 50,000 Rubler i rede Penge, hvoraf en Femtedeel strax og Resten inden ti Aar, i regelmæssige Frister, skulde betales. Schafras forlangte Adelsdiplomet ogsaa for sine Brødre, samt nogle andre Fordele og Begunstigelser, og var saa haardnakket paastaaelig i sine Fordringer, at Diamanten blev sendt tilbage. Men nu befandt han sig i stor Forlegenhed; han havde sat sig i Bekostning, var tvungen til at betale Renter af store laante Summer og havde ingen Udsigt til at sælge Ædelstenen paa en fordeelagtig Maade. Mæglerne havde forsætligen bragt ham i denne Forlegenhed, for at benytte den til deres Fordeel. — For at undgaae sine Gjeldsherrer, saae han sig nødsaget til at flygte til Astrachan og holde sig skjult der. Tilsidst blev Underhandlingen med Rusland igjen fornyet ved Greve Gregor Orlof og Diamanten kjøbt for 450,000 Rubler i rede Penge og Ophøjelse i den russiske Adelstand. Af denne Sum, siger man, medgik 170,000 Rubler til Mæglerne, Commissionairerne, Renter og lignende Udgivter. Schafran bosatte sig i Astrachan, hvor hans Rigdomme, da han ingen mandlige Arvinger havde, tilfaldt hans Døttre, hvis Mænd for størstedelen igjen satte dem overstyr.

—6—

Man læste nyligen i Dagen fra Skaane om et spædt Barn, som Moderen havde lagt fra

sig paa Marken, og blev bortført af en nedslaaende Ørn, hvorover Moderen, der fornam dets Skrig i Luften, blev afsindig. Et Sidestykke til dette sørgelige Tilfælde indtraf i den 70de Olympiade, eller 467 Aar for Christi Fødsel. Den store græske Sørgespildigter Æschylus blev nemlig ogsaa dræbt af en Ørn paa følgende Maade. Ørnen lod tilfældigviis en af den fangen Skildpadde, efter dette Slags Rovfugles Skik, falde ned fra Luften, og denne traf ulykkeligviis Digterens skaldede Hoved saa haardt, at han maatte opgive Aanden. — Den Ørn, der bortførte Barnet i Skaane, har formodentligen været en Landørn (Chrysaëtos, Goldadler), som undertiden kommer til vort Norden om Vinteren og anfalder Harer, Lam, unge Raaer rc.

—6—

Iblandt de forskende Reisende, af hvis udførligere Dagbøger Jordbeskrivelsen, samt Oldtidskundskaben om Orienten meget kan love sig at blive oplyst, hører Hr. Edv. Rüppell fra Frankfurt am Mayn. Man har foreløbige Reisebemærkninger fra ham, Tid efter anden meddeelte i det af Hr. v. Zach i Genua udgivne Tidsskrivt: correspondence astronomique. En Oversigt over hans Reiser, som han fra Cairo af i Foraaret 1822 har foretaget sig, og hvortil han fra Paschaen af Egypten har havt ønskelig Hjelp af Eskorter rc., læser man i Hall. allg. Lit. Zeit. Juni d. A. 136.

Quodlibet.

I Aaret 1212 samlede et Concilium sig i Paris, for at standse Geistlighedens Gjerrighed og Usædelighed. Ved Siden af overdreven Luxus i Guld og Kostbarheder fandtes da stor Usselhed; endog i Kongens Pallads sov man paa Halm! At bande var den Gang almindeligt i Paris; men man søgte dog at besmykke Ordet Dieu, og saaledes kom Ederne parbleu, ventrebleu rc. i Brug.

Ludvig XII. sagde: "jeg vil heller, at mine Hoffolk skulle lee over min Sparsommelighed, end mit Folk græde over min Ødselhed."

Præsterne i Paris udtænkte i hiin Tid hvert Middel til at forskaffe sig Penge, og solgte deres Velsignelser under alle Slags Navne, som Mark-, Have-, Brønd-, Drue-, Bønne-Velsignelse.

I Aaret 1304 maatte Prevoten i Paris give en høist fornedrende Opreisning, fordi han havde ladet en Skolediscipel, der var bleven overbeviist om at have begaaet et Mord, paagribe og hænge. Den bestod deri, at han maatte kysse den Hængte paa Munden.

Franz I. forbød Bogtrykkeriet ved en Anordning af 13 Jan. 1535, hvortil han fandt sig foranlediget ved Religionsurolighederne. — Det er omtrent det samme som at forbyde Ildens Brug for at forekomme Ildebrand.

Under Ludvig XIV. dannede Tiggerne i Paris et eget Corps, under et Overhoved, som kaldtes Coefre og havde et eget Sprog, der hedte Argot.

I Engelland ere Militairstraffene endnu yderst strænge. I Aaret 1822 fik en Soldat 300 Pidskeslag og maatte den femte Dag derpaa marschere fra Hull til York. Han døde af Koldfyr og dens Følger, og i den af Jury udstedte Act hedte det: at den Døde havde faaet 300 Slag og var død af samme og af Feber, Smerte og Svækkelse, som vare en Virkning deraf.

Man kom i et Selskab paa Tale om Lethe. En ung Dame spurgte: Skulde denne Thee være bedre end Congo-Thee?

En Mand der ved sin Ølflaske ved et Avisbord ret alvorligen studerede sin Avis, havde det Ønske, at faae at vide hvad det var for en Konge af Windsor, der nu opholder sig i England. Ethvert Øjeblik læser man, sagde han, "Am 10 dieses kam der König von Windsor hierhin." — "Gestern reiste der König von Windsor — — dahin." Avisskriveren burde dog give os nogen nærmere Efterretning om ham.

En Hr. Dr. G. L. Jerrer har udgivet et historisk Skrivt for Ungdommen under Titel: Gemälde aus der neuesten Völkergeschichte, von der französischen Revolution an bis auf unsere Zeiten; für die Jugend; i to Bind. I andet Bind læser man følgende Spørgsmaal: Er den af Hundredetusinder forbandede Davoust allerede faret til Helvede? og dertil Svaret: Desværre, endnu ikke. Gode Gud, hvor lang en Bane har Menneskeslægten endnu at vandre til Civilisation, naar en Historieskriver, en Dr. kan tillade sig slige Yttringer, og finde saadanne Spørgsmaal og Svar passende i en historisk Bog for Børn. (Lit. Conv. Bl. 209.)

Voltaire har givet en Strækning af den Kanalgade i Paris, hvor han boede, sit Navn. Midt i Staden er en anden med Rousseaus Navn. I Nærheden af den botaniske Have en med Buffons; omkring Odeum ere nogle Gader benævnte efter Corneille, Racine, Voltaire, Moliere, Crebillon. Ville Tydskerne, siger et tydsk Blad, ikke finde det ildeklingende, vel maaskee endog latterligt, at kalde Gader i tydske Stæder: Göthes, Schillers, Herders, Jean Paul's, Lessing's, Werner's eller Wieland's Gader? Vi Kjøbenhavnere have en Suhms Gade, men ej en Holbergs, en Ewalds, en Tordenskjolds; og Gader, som bare Hædersmænds Navne, f. Ex. en "Wigants", forandre vi Benævnelsen af. Den samme Forandrings-Skjebne møder vel i Tiden Christen-Bernikovs-Strædet og Hauser-Gaden.

Om Rossini udkom forrige Aar to Skrivter, som fortjene Opmærksomhed. Det ene: vie de

Rossini, par M. de Stendhal, udkom i Paris i 2 Dele, af hvilke den ene er prydet med Rossinis, den anden med Mozarts Portrait. Man læse Forfatterens Udtryk om sin Helt, for at skjønne hans Enthusiasme for ham. Efter Napoleons Død, begynder han, er en anden Mand fremtraadt, om hvem man dagligen taler i Moskov som i Neapel, i London som i Wien, i Paris som i Calcutta. Denne Mands Hæder kjender ej andre Grændser end Civilisationens o. s. v. Det andet Skrivts Titel er: Rossini's Leben und Treiben, vornehmlich nach den Nachrichten des Hrn. v. Stendhal geschildert und mit Urtheilen der Zeitgenossen über seinen musikalischen Charakter begleitet, von Amadeus Wendt (Prof.). Leipz. 1824. Ogsaa i Padua er udkommet et lidet Skrivt: Le Rossiniane, af Joseph Carpani. (See Tidsskrivtet Cäcilia. No. 4.)

Kong Victor Amadeus den Første blev spurgt om, hvorfor Jesuiterne ikke som andre Ordensgeistlige høres at synge i Chor. Rovfugle synge ikke, var hans Svar. (Cæc.)

A n e c d o t.

For adskillige Aar siden befandt en udenlandsk Fyrste sig i en Parlamentsforsamling. Han hørte her et Medlem af Oppositionen behandle Ministeren med en saa stor Familiaritet, at den maatte være ham, der kun var vant til et despotisk Hofs Sæder, høist paafaldende. Han spurgte sin Nabo: "Hvo er da denne Taler?" — "Det er Hr. Whitbread!" — "Hvorledes, Hr. Whitbread, Ølbryggeren?" — "Det forstaaer sig!" — "Hvorledes, tør en Brygger vove at tale saaledes til en Minister for de udenlandske Anliggender?" — "Hvorfor da ikke?" — "Og er denne Brygger reciperet i grande monde? Hvem er han gift med?" — "Lord Grey's Søster, en Dame, som er beslægtet med Kongen af Engelland." — "Er det muligt?" — "Meget muligt, Monseigneur! saa muligt, at kun De allene i denne Sahl kan forundre sig derover."

Qvindens Priis.

Efter Fr. L. Greve af Stolberg.

O, den Mand er lykkelig,
Som Gud gav en ædel Viv,
Skjøn og klog og dyderig,
Uden Falskhed, Duen liig.

Ja hans Lykkes Maal er stor,
Størst af alle paa vor Jord.
Ingen Kummer naaer den Mand,
Saadan Qvinde trøste kan!

Som for Maanen Skyen veeg,
Hver en Sorg sig let bortsneeg;
Hun hans Taarer kysser af,
Huld og tro indtil sin Grav.

River Hidsighed ham hen,
Han ei høre vil sin Ven,
I hans Barm er Vredes Ild,
Og hans Øie luer vild;

Da med blide Taarer huld
Hun ham favner ømhedsfuld:
Saadan falder Duggen sød
Qvægende i Blomstens Skjød!

Om end Armod til dem kom,
Ingen Time glædetom;
Thi han efter Dagen varm
Hviler sødt ved hendes Barm.

Engle vogte Søvnen mild,
Trykke begges Øine til!
Deres kydske Ægtebaand
Knyttede Guds Faderhaand.

Sønner skjænker Herren Mod,
Og for Dyden fyrigt Blod!
Styrker deres unge Arm,
Hjertet for alt Ædelt varm!

Yndig blomstrer Døttrene
Fromme og bluførdige,
Og med Moders Arvedeel,
Ædel Uskyld høi og reen.

Derfor glæder Fader sig,
Moderen ret inderlig;
Deres Tak i Tanke, Ord,
Priser høit Guds Godhed stor.

Guld lyksaliggjør kun Faa,
Falske Ære snart forgaae;
Stormand sjelden Lykken fandt,
Videnskab var ofte Tant;

Men en Qvinde ædel, brav
Gud os i sin Naade gav!
Ei blot som en jordisk Ven,
Selv til Fryd i Himmelen.

For Guds Aasyn vandre her,
Udi Livets Prøvelser:
Hisset Sjelens skjønne Baand
Herren knytter Haand i Haand!

E. Mülertz.

Om Fortougstene.

Blandt det, som udmærker vore Gader fremfor Gaderne i de meest glimrende europæiske Hovedstæder, høre unægteligen Fortougene, som især i den nyeste Tid ere blevne paa mange Steder udvidede og forbedrede, t. Ex. i Vimmelskaftet, Helliggeiststrædet 2c. Men hvad der gjør Fortougene i Kjøbenhavn, især om Efteraaret og Vinteren, farlige, ere de stundom skjævtliggende brede Fortougstene. Ved at glide paa disse med Foden komme Mange til Skade. Et særdeles Opsyn med, at disse Stene, saa meget som mueligt, ligge lige, kunde forebygge mangt et Uheld. Det burde paalægges hver Huusejer at sørge for, at disse Stene, naar de synke ned, lægges lige igjen, hvilket ikke kunde være af synderlig Bekostning for Vedkommende. —6—

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 88.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 1 November 1825.

Brev til Hr. Prof. Rask.

Roskilde 1825, d. 29 Sept.

Jeg lovede i min sidste Skrivelse halv om halv at skrive Dem lidt mere til i Anledning af Prof. Molbechs Breve til Dem og mig i Skilderiet. Dette Løfte opfylder jeg nu, endskønt jeg just ikke har stort at føje til det forhen sagte.

I Brevet til mig erklærer Prof. M., at han "ved hjemlet Brug forstår, at den er så gammel og almindelig, at den uden at trænge til nogen ny Teori opfylder Skriftens Hensigt ved almen Forståelighed"; og dette mener han bør og gjelde for Brugen af to Aer istædenfor å. Men ej at tale om, at den samme Slutning måtte ligeledes og med endnu større Kraft kunne være brugt til at forsvare Vedhængenhed ved ffu istædenfor v' imod Peder Syv på en Tid, da ingen brugte v: så er det dog en øjensynlig Forbedring af vort Alfabet, at bruge et godt passende Bogstav til at betegne Ålyden, fremfor at beholde to Bogstaver, der ikke på en naturlig Måde kunne betegne den. Vistnok kunde man ved Overenskomst gjerne betegne Ålyden ved to Exer eller xy, men unaturligt var det, at Vokallyden Å ikke skulde have et eget Bogstav, ligesåvel som alle de andre Vokåler og selve Konsonanterne? Jeg anser det for en Ufuldkommenhed ved det romerske Alfabet, at man intet eget Bogstav havde enten for Æ eller Ø, men dertil brugte to, ae og oe; og først i de sildigere Tider (siden Erasmus og Manutius) har man smeltet dem sammen til et Bogstav. Hvorfor ivrer Prof. M. ikke imod Nyhedsmanden Peder Syv? uden Tvivl fordi P. S. for længe siden er død og glemt, og De derimod lever og er berømt.

Prof. M. skriver (Skilderiet p. 917) "Naturligvis er denne Overenstemmelse (i Skrifttegnenes Brug) ringere, mindre fuldkommen jo længere Vi gå tilbage i Tiden, eller jo mindre Sproget endnu har opnået Fasthed og Uddannelse ved Skrifter." Jeg veed ikke om jeg fejler; men jeg tror lige tvertimod, at Overenstemmelse i Skrivebrug just er størst, jo længere Vi gå tilbage i Tiden. Jeg mener, at denne

Overenstemmelse måtte være en Følge af, at Skribenterne i Modersmålet vare færre og at disse tilsammen som Landets Lærde fulgte og anvendte den romerske Retskrivning. Deraf måtte det være, "at man fra de ældste Tider, man kjender til Skrift og skrevne Bøger i Norden, har ligesom Romerne kun brugt et Tegn for Ilyden" (Skilderiet p. 901 *). Deraf vel og, at man i gammel Dansk almindelig skrev fu eller ffu istæden for v, såsom man i det romerske Alfabet intet v havde, men dette Bogstav ikkun betegnede Vocalen u og således udtaltes **). Det er mærkeligt, at Peder Syv istædenfor fu og ffu skrev stundum enkelt v, men også fv, hvilken Skrivemåde har vedligeholdt sig hos os henved 200 År. I en kort

*) I Anledning af det Prof. M. (S. 5) siger at "j for i ikke har gammel Vedtægt for sig, må jeg dog bemærke, at Peder Syv ikke allene skriver: veje, Stjerne, gjør, fjer; men og ej, højt, fejre (Almindelige Danske Ordsprog, Kjøbenhafn 1682, p. 289 og 302). I en gammel Bog, hvori mine Forfædre have skrevet fra Slutningen af det 16 Hundredår, seer jeg og man har skrevet: ieg, wdj ꝛc.

**) Trængte Keiser Claudius end ikke igjennem med digamma Æolicum, så var Forslaget alligevel fornuftigt. Quinctilian siger: Non inutiliter Claudius Æolicam illem litteram adjecerat (J. O. I, 7.). Men kunde Kejser Claudius end ikke trænge igennem med det omvendte f, så er jeg dog vis på, Frederik VI. ved et blot Ønske eller eget Exempel vilde i mindre end et År få å hos os almindelig indført istæden for aa. Jeg mener og, at det Skandinaviske Litteraturselskabs Medlemmer må, i Overenstemmelse med deres ædle Øjemed, anse det for Pligt at bruge å istædenfor to Aer.

Opsats om hans Levnetsløb ser jeg, min Fader endnu 1764 skrev: blefven, og de Svenske skrive endnu hafva, skønt de i Talen ikke udtrykke Effet.

Prof. M. mener, at "å vilde sætte et Skillerum mellem ældre og nyere Dansk". Så satte P. Syv og et Skillerum, da han skrev v eller fv istædenfor ffu. Dersom og menig Mand efter nogle Generazioner ikke skulde kunne læse gammel Dansk med to Aer, så vil det egentlig læsende Publicum vistnok kunne læse det, ligesom jeg kan læse og forstå gammel Dansk med och, icke, gelder, thill, thid o. s. v., hvad enten det er trykt eller skrevet, skønt jeg ej har lagt mig derefter. Nogle af mine Venner have erklæret, at de finde det senere at skrive å end aa, eftersom de kunne skrive to Aer ligefrem, når de derimod må løfte Hånden op for at gøre Tøddel over a. Jeg må oprigtig tilstå, jeg finder det både lettere og næmmere at skrive å end to hele Aer. Hvad Tøddelen angår, da gør den mig ingen Ulejlighed, eftersom jeg så alligevel ofte nok løfter Hånden op for at sætte Tøddel over u og ö. At å også er hurtigere skrevet end aa, samt bekvemmere ved Stavelsers Deling i Enden af Linier, har en Student gjort mig opmærksom på. At to Aer i Begyndelsen af en Mening eller i Substantiver ere ubehagelige at skrive, eftersom man da skal have et stort og et lille a strax efter hinanden, mener jeg og, Enhver må føle. Prof. M. mener og, at to Aer ingen Forvirring kunne foranledige, og beder Dem vise sig et dansk Ord, hvori de tvende Aer udtales særskilt. Jeg veed ikke, om Prof. M. vil lade bibelske Navne, der ere indførte og bruges hos os, gjelde for danske Ord,

men de skulle jo dog i ethvert Tilfælde læses af den danske Almue; og giver jeg mig derfor den Frihed at erindre ham om Isaac, Aaron og Canaan. Jeg kan bevise, at nogle virkelig have læst det sidste Ord Canån. Jeg synes og et Stæd at have læst: ufraappellerlig. Navnet Knud Danaast er bekjendt.

Uagtet jeg tror, De har Ret hvad de fleste af Prof. M's. Ankeposter angår, så må jeg dog tilstå, De har åbenbare Uret hvad Klagepunktet under No. 3 (i Nr. 66 af Skilderiet) angår. De skriver nl. (Skilderiet S. 963), "at man i flere Hundredår ikke almindelig brugte aa, men enkelt a eller å med en Tøddel over". Da jeg læste disse Ord, tvivlede jeg ikke et Øjeblik på, det jo var en Skriv- eller Trykfejl istædenfor a med en Tøddel over. Men da Prof. M. ikke anser det for en Trykfejl eller lapsus calami, så har De unægtelig Uret i ikke at have anmeldt hin Trykfejl for enfoldige Læseres Skyld.

Dersom Christian IV havde Egenheder i sin Ortografie og ikke fulgte den almindelige Skrivemåde, som Prof. M. påstår (ibd. Nr. 4) så har han af gode Grunde foretrukket et enkelt a for både å og to Aer. Ået har han, formedelst Uvillien imod de Svenske, ikke villet betjene sig af, og to Aer har han heller ikke villet bruge, eftersom det var mere tysk end dansk Skrivebrug, og som sådant ikkun betegnede et langt a, der i Lyden er bestemt forskjelligt fra å. Når derimod o i mangfoldige Ord udtaltes og endnu udtales som å, så kunde et enkelt a ligeledes læses som å. Jeg må ved denne Lejlighed erindre, at jeg anser de to Aer istædenfor å at være os påført fra Tyskland, der i ældre som i nyere Tider har været Nordens Lærer.

Hvad e angår, må jeg endnu erindre, at uagtet jeg, som forhen sagt, vil kaste det bort, hvor det ej høres, så tror jeg dog, det ikke allevegne bør kastes bort, hvor det ikke tydelig udtales, f. E. i Enden af Ordene Ortografie, Filosofie og fl.; ti det burde udtales i deslige Ord, ligesom Vi tydelig udtale det i Ordet Sofie.

I Anledning af at De i Deres fuldst. Retskrivningslære udstøder Bogstaverne c, q, x og z, som ganske overflødige, må jeg bemærke, at jeg ligeledes ønsker vort Alfabet befriet fra c og q, det første og af den Grund, at det er så overmåde vanskeligt for Børn at lære at læse, idet de stedse ville læse det som s, i Overenstemmelse med dets Navn, ce. Derimod vil jeg gjerne beholde x og z, fordi de ere mere til Lettelse end til Besvær for dem der lære at læse. De ere at anse for en Forkortelse eller Næmhed ved Læsen. Jeg har i min Afhdl. om Læsekunstens Teorie viist, at det egentlig er de flere Konsonanter i de enkelte Stavelser, der gøre Læsningen vanskelig. Det er således langt lettere for Børn at læse Taxt end Takst. Også ved Skriven ere x og z såre bekvemme. Når jeg f. E. skriver hexe, kan ingen Tvivl opstå hos mig; derimod kunde jeg let være tvivlsom, om jeg burde heller skrive hegse eller hekse. Da der i de allerældste Tider ikke var x i det romerske Alfabet, så har man naturligviis indført det for dets Gavnligheds Skyld. Istædenfor derfor at give Slip på x og z ønskede jeg tvertimod man vilde danne og bruge nye Bogstaver istædenfor flere andre Konsonanter, især for ng, sk og st, der så idelig forekomme i vor Skrift. Istædenfor dette sidste brugte Græ-

kerne jo deres 5? Også ønskede jeg, at Vi havde om ikke nye Tegn for Tvelyddene, så dog en sådan nær Forbindelse af Vokalerne, som udgjøre dem, at Læseren strax kunde se, det var Tvelydde og at Vocalerne ikke skulde læses hver for sig, så at signum diæreseos af sig selv faldt bort. Da dette blev Tilfældet med ae og oe forvandledes de tilsidst til æ og ø, som særskilte Vocaltegn. Også har man jo i nogle Udgaver af Græske Bøger skrevet ει med et enkelt Tegn, når disse Vokaler skulde læses samlede.

I Anledning af at Prof. M. skriver (Skild. p. 1027) at hans ortografiske (?) Ordbog stemmer på det nærmeste overens med Videnskabersselskabets danske Ordbog, må jeg endnu tilføje et Par Ord. Uagtet jeg i mange År har været Medlem af V. S., så veed jeg dog ikke, at enten Selskabet eller Redaktøren for dets Ordbog har noget ortografisk System. Men det veed jeg, at ethvert af Selskabets Medlemmer ortograferer sine Arbejder således som han selv synes bedst. At efterfølgende Bearbejdere af dets Ordbog vedblive den Skrivemåde, som deres Forarbejdere have haft, er naturligt og godt for Ligheds og Enheds Skyld i hele Bogen. Såvidt jeg veed, have Vi endnu intet dansk Ortografiesystem. Vel have adskillige i de sidste 30 År skrevet Retskrivningslærer; men da de mere have foredraget Pluralitetens vaklende og indbyrdes forskjellige Skrivebrug end en på rigtig Grundsætning bygget Skrivemåde, så kan deres Retskrivningslærer ikke fortjene Navn af System. De Retskrivningslærer, jeg har set, have ikke engang givet en ordentlig Definizion på Retskrivning. Prof. M. veed ikke engang at gjøre Forskjel mellem Retskrivning og Skrivebrug, som jeg forhen har viist. Vor berømte Rector, Prof. Bloch, hvis Retskrivningslære endog anden Gang er oplagt, giver en Forklaring på Retskrivning, som heller ikke kan billiges. "Retskrivning, siger han (Dansk Sproglære, 2 Oplag, S. 255) består i et rigtigt Valg og behørig Anvendelse af de Tegn, hvormed vore Tanker skriftlig tilkjendegives." Men hvad har Retskrivning med vore Tanker at bestille? Jeg mener, Retskrivning sigter ikkun til vore Ord. Når jeg f. E. siger: "Filosofien er den første og ypperste af alle Videnskaber", så er Tanken den samme og lige rigtig, enten jeg skriver Filosofie med Ph eller F, den med eller uden d i Enden, første med ø eller y, ypperste med et eller to peer osv. Dog er det vistnok heller ikke så let at skrive gode Definizioner.

And. Gamborg.

Til de tre Metalbogstaver A. I. U., som Svar på deres Ansøgning i Aftenbladet Nr. 44.

Kære Bogstaver!

Det skulde göre mig ondt, om I befinde eder i virkelig Nød, især da I ere latinske og store til, men jeg håber at I dog for det første have fri Bolig i Nr. 57 på Østergade, og det er jo en stor Hjælp, forøvrigt må man indskrænke sig i disse Tider, c'est la dure necessité! Jeg beklager at jeg ikke kan skaffe eder nogen Pension, hverken af det nordiske Oldskriftselskabs Kasse, med hvilken jeg ikke indser hvad I have at göre, ej heller af min Skatolkasse, da I ganske uden mit Vidende og Villie have forsøgt at indtrænge eder, hvor I efter en J. Badens og en R. Nyerups Dom, såvelsom efter min

ringe Formening, intet havde at bestille. I vide jo selv af den gode gamle Kvartbog i eders Familie, hvad Katten gav tilkjende:

"at det langt bedre var, man havde blevet hjemme!"

Men da gjort Gjerning ikke står til at ændre, så vil jeg råde eder som en Ven, at tage W med, og alle fire at gå lige op til vor ortografiske C(ato) selv, der vist, ved at betragte eders rene Glands og Simpelheden i al eders Prydelse, vil opgive sit indgroede Nag til eder, og allergunstigst tillade, at I anbringes et andet Sted i Byen, hvor I ikke træde det danske Tungemål eller andre skikkelige Bogstaver for nær. Men for ej at støde en Mand, der er inexorabilis rationibus, og plejer at se mest på Biomstændigheder, mener jeg I burde vogte eder for, at indblande for mange uvedkommende Personer og Sager; I måtte derfor udsøge En, der er mindre Ordgyder og mere vant til Forretninger end den, der har opsat eders Ansøgning i Aftenbladet, som I kunde formå til at føre eders Andragende i Pennen. Iblandt eders Meriter kunne I anføre, at da eders Familie nu i 300 År af og til har gjort tro Tjeneste her i Riget, fra Hans Mikkelsens ny Testament 1524 at regne, hvor eders Forfædres livagtig udtrykte Billeder findes i Begyndelsen af alle Kapitlerne, til den Dag i Dag, hvor eders Sødskende ses afbildede på hver Gade ja næsten hvert Hus i Kongens By; så formene I ydmygeligen at kunne göre et Slags Fordring på Indfødsret i danske Indskrifter ligesåvelsom eders Arvefjender, de tyske Munkebogstaver.

Befalende eder for Resten en god Tålmodighed, forbliver jeg bestandig eders bevågne

R. Rask.

En Sag, som synes af stor Vigtighed for Staten, saavelsom for den private Oeconomie.

I Handels- og Industrietidenden No. 80 af 4de October d. A., findes anmeldt: "at man i Philadelphia har opfundet at bruge Vand istedetfor Brænde, ved at indrette en Ovn, hvorved et Værelse (a) kan varmes en heel Dag for omtrent 8 Rbß. Kul (b). Ovnen er dannet som en omvendt Kugle (c) med adskillige langagtige Aabninger nær ved Spidsen (d). Paa en Rist i Ovnen ligger en liden Deel Kul. Et Kar med Vand under Aabningen sikkrer en stadig Forsyning af Damp. Ved at gaae igjennem de brændende Kul (e) decomponeres de vandagtige Dunster, og der frembringes den mægtige Varme, som fremkommer ved Oxydens og Hydrogenens Forbrænding.

Da næst Føden Varmens Vedligeholdelse er det vigtigste for Menneskets Tilværelse, foreslaaes eller fremsættes som en Tanke, om et Selskab af nidkjere Patrioter vilde træde sammen, og ved et passende Sammenskud til at bestride Omkostningerne, vilde lade foranstalte de fornødne Forsøg, og meddele Forklaring og Over-

---

(a) Værelsets Størrelse anføres ikke; der gives store, der gives smaa.

(b) Er det Steenkul eller Trækul?

(c) Hvad er en omvendt Kugle? — jeg vendte en Kugle rundt, den blev en Kugle og stedse eensformig.

(d) Hvad er en Kugles Spidse?

(e) Hvorledes kan Kullene vedligeholdes brændende?

slag til Udførelsen i det Virkelige af deslige Indretninger, hvortil det synes Anmærkeren passende at indbyde vores lærde, erfarne og vidtberømte Professor i Physiken, Ridder Ørsted, til at iværksætte bemeldte Forsøg, og forevise eller bekjendtgjøre deres Udfald, imod Godtgjørelse for Udgiverne derved, at det kunde tjene til almindeligt Gavn og Bedste for Fædrenelandet. Den der i Videnskabernes og Kunsternes, samt de nyttige Opfindelsers Bane bliver staaende hvor han er, gaaer i Virkelighed tilbage. —9—

Indenlandske Efterretninger.

Hendes Majestæts, vor allernaadigste Dronnings høie Fødselsdag høitideligholdtes ved et godt Middagsmaaltid, ifølge Hans Majestæt Kongens allernaadigste Befaling, i samtlige Underviisningsanstalter for Underofficerer og Spillemænd, samt i de militaire Caserneskoler, der ere under Bestyrelse af Directionen for Garnisonsskolevæsenet.

163 Voxne og 225 Børn deeltoge i denne Fest.

Høit og lydeligt, simpelt men hjerteligt, lød disse Manges Velsignelse over den Konge, der sørger som Fader for dem Alle, og over Hans ophøiede Dronning, i Udraabet:

Længe leve Kongen og Dronningen!!!

Ligeledes havde det behaget Hans Majestæt Kongen, at skjenke samtlige Elever i Artilleriecorpsets Underofficeerskole, 64 i Tallet, og Børnene i den classenske Artillerie-Legatskole, der udgjorde 90, nemlig 34 Drenge og 56 Piger, et godt, rigeligt og velsmagende Middagsmaaltid. — Ved Underofficeerskolens Elever, som til denne Fest vare forsamlede i Skolens Locale i

Artilleriets Laboratoricaserner, vare de ved Skolen ansatte Officerer og Lærere overværende, og ved den classenske Legatskoles Børn, som vare forsamlede i denne Skoles Locale i Artilleriecaserne paa Christianshavn, var Skolecommissionen tilstede. — Efter fuldendte Maaltider, hvorunder de levende inderligste Ønsker for Deres Kongl. Majestæter udbragtes, frydede Eleverne og Børnene sig paa begge Steder, indtil ud paa Aftenen, ved Musik og Dands eller anden Leeg.

Hans Majestæt Kongen havde ogsaa viist den Naade at lade for Søe-Etatens Skolebørn indrette et Middagsmaaltid paa denne Dag. Paa Søeqvæsthuset vare Maaltider anrettede for 316 af de ældre Drenge, og paa Søe-Etatens Hospital for 205 af de yngre Drenge og 500 Piger. Altsaa i det Hele for 1021 Børn. — Skolecommissionernes Medlemmer, Skolernes Lærere, og flere af Etatens og Ungdommens Venner vare tilstede, og glædede sig ved Synet af saa mange Børn, hvis hele Udvortes vidnede om, at de vare under en tro og kjerlig Varetægt i deres unge Dage. Drengene raabde deres hjertelige Hurrah, og Pigerne istemmede en af Hr. Pastor Michelsen forfattet Sang til denne Høitidelighed.

I Anledning af Hds. Majest. Dronningens høie Fødseldag opførtes den 29de October paa det Kongl. Theater: Alfen som Page, nyt Tryllespil i 3 Acter af Theaulon, oversat til Herolds Musik af Ridder, Hr. Prof. Oehlenschläger, med tilhørende Dands. Æmnet har Lighed med Aladdin og Musiken er af det lette Slags, men dog fuld af Talent. Forfatteren har forvandlet Underlampen til en Klokke (clochette), der, som Klokke, har temmelig skurrende Lyd.

Aalborg, d. 26 October. I Gaar fandt her igjen en Højtidelighed Sted af det Slags, som yderst sjeldent foregaae. Man mindes, at en Planter i Herrens Viingaard den 9de Søndag efter Trinitatis d. A. her festligholdt et halvtredsindstyveaarigt Embedsførelses Jubilæum.

Nu kom Tidsfølgen til vort Stifts højærværdige Bisp, Hr. Rasmus Jansen, Commandør af Dannebrogen og Dannebrogsmand, som ogsaa nu i 50 Aar har røgtet det hellige Kald, at lære Christendommen fra sig. Mange af Stiftets og Nabostiftets gejstlige og nogle verdslige Embedsmænd vare komne her. Disse, saavelsom Stedets Gejstlighed og mange Honoratiores baade af den civile og af den militære Stand indfandt sig Kl. 11 hos Jubellæreren, og ledsagede ham i en højtidelig Procession fra Aalborgs smagfuldtbygte Bisperesidents til den ligeoverforstaaende St. Budolphi Kirke, hvor Amtsprovsten i Hals aabnede Højtideligheden ved en Tale, som holdtes for Alteret. Efter fornøden Sang besteg den højærværdige Jubellærer Prækestolen og talede, efter 1ste Mose Bogs 32, om Partriarchen Jacob og sig selv, og dette med den for Videnskabsmanden og Religionslæreren saa vel passende Beskedenhed. — Af hans Levnetsløb tillader Anmelderen sig her følgende Skizze: Rasmus Jansen er født i Horsens af velhavende, men ikke bemidlede Middelstandsfolk, som bestemte ham fra hans Barndom af til Studeringer. Faderen døde, da Sønnen kun var otte Aar gammel og endnu ikke kjendte Forskjel imellem Højre og Venstre. Moderen holdt ham siden i Skole, og ved Flid og Tarvelighed, som mindes af gamle Folk at have været større fordum, end nuomstunder, bragte han det til en hæderlig Attestats. Vor berømte Horrebow tog sig derefter af ham og Jansen blev Observator ved Kjøbenhavns Observatorium i nogle Aar. At Mathematikkens Studium ikke har staaet ham an, sees af hans Erklæring om at de Aar, han i Løbet af disse Forretninger tilbragte, vare spildte. Han blev siden Capellan i Holstebro, havde Ubehageligheder med Sognepræsten, søgte derfor og fik et andet Kald, nemlig Flade, Fladstrand (efter den nyere Terminologi: Frederikshavn) og Gjærum. Siden kom han til Nykjøbing, Lødderup og Elsø paa Mors og var der i 10 Aar. Han søgte imidlertid engang et andet Kald, som han ikke fik, og dette er den eneste Ansøgning, som han har i sin Levetid indgivet uden at erholde allernaadigst Bønhørelse. Strax efter blev han kaldet til Stiftsprovst i

Aarhuus, hvor han var i 13 Aar og forestod Bispetjenesten i fem Fjerdingaar. Derfra blev han for omtrent 19 Aar siden kaldet til Bisp i Aalborg. Han har aldrig i sin Levetid levet i Uenighed med Nogen (Holstebro undtagen), men i Aarhuus derimod profiteret meget af daglig Omgang med Stedets Lærde, hvoriblandt især i de Tider Stiftamtmanden den berømte Gehejmeraad Guldberg, var en af de anseeteste, og som meget opmuntrede ham til Fremgang i Studeringer, saaledes at han der gjenoprettede den Tid, som han i Kjøbenhavn i Candidataarene havde spildt ved at befatte sig med Allotria. Som Biskop her stod han først i Embedsforbindelse med den retskafne, charakterfaste, for nogle Aar siden afdøde Gehejmeconferentsraad von Pentz, og derefter med vor uforglemmelige Gehejmeconferentsraad v. Moltke, en Stjerne af første Rang blandt Embedsmænd. — Hans Højærværdigheds første Hustru bragte ham 14 Børn, hvoraf 6 nu leve, og heraf en Efterslægt af 60. Hans nuværende Frue er en Datter af den i vor Literatur berømte Arithmetiker, den yngre Cramer. — Efter Prædiken læste Hs. Højærværdighed Dr. Th. Claudi, som selv snart kan blive Jubellærer, en Collect, indrettet til Dagens Leilighed. — Høitideligheden vedvarede til Kl. 1. — Da Hs. Højærværdighed er, i Forhold til sin høje Alder, en meget stærk, rask Mand, saa er det et almindeligt Haab, endnu i mange Aar at see ham iblandt os.

Aalborg. Natten imellem den 6te og 7de Octbr. kom paa Grund norden Skagen, Skonnerten: Wolus, ført af Capt. John Anderson, kommende fra London, og bestemt til Hjemstedet Gothenborg, med Ladning af Kaffe, Sukker, Bomuld, Bomuldsgarn, Indigo og en Deel Medicin m. m. — 3 Mand af Besætningen kom i Land omtrent Kl. 12, for at faae Hjelp; men da Byens Folk med Baade kom tilstede for at hjelpe, var Skibet ei at finde. Man formoder at det har sat Coursen ad Norge til, da Vinden var sydlig og blæste en frisk Kuling. De 3 Personer som kom i Land fra Skonnerten, bleve med en svensk Fiskerbaad sendte til Sverrig. (Aarhuus Av.)

Blandede Efterretninger.

(Meddeelte.)

En Hr. Powys i Mureham, i Grevskabet Lancaster, tilbød for adskillige Aar siden i de offentlige Tidender den, der vilde paatage sig at tilbringe syv Aar uafbrudt i et underjordisk Værelse, som han til den Ende havde ladet indrette i sit Huus, og hvori sammes Beboer skulde forsynes med Bøger, musicalske Instrumenter, fortræffelig Kost, kort, med hvad han kun var istand til at ønske — en Livrente af 50 Pd. St. for al hans Levetid, paa det Vilkaar, at han den hele Tid ikke maatte have nogen Omgang med noget levende Væsen, og lade sit Haar, sit Skjæg og sine Negle voxe. Ingen troede, at Nogen vilde beqvemme sig til at indgaae saadanne Betingelser; men man erfarede siden, at det underjordiske Værelse virkeligen er beboet, og at Eremiten har tilbragt der fire Aar.

I Glentham, i Grevskabet Lincoln, lever en Gaas, som er hundrede Aar gammel. Dens Eier, en Hr. Hawkins, der for ikke længe siden afhændede sin Forpagtergaard, og tilligemed samme alle sine Møbler og Creature, gjorde en Undtagelse i Henseende til hiin Gaas, som havde levet i hans Familie i fire Led. For lang Tid siden havde hans Fader i Juletiden sendt alle de Gjæs, han havde paa sin Gaard, paa hiin nær, til Torvs, fordi den allerede den Gang agtedes som et Slags Patriarch. Snart derefter forsvandt den imidlertid, og man formodede, at den var bleven stjaalen af een af de mange omtrækkende Zigeunertropper; men efter omtrent fire Maaneders Forløb, indfandt den sig igjen, og det i Spidsen for en heel Flok unge Efterkommere, som hun eetsteds maa have udruget.

En Hr. v. Castiglione er nyligen ankommen til Petersborg fra Alexandrien med en af 1200 Numere bestaaende Samling af ægyptiske Oldsager, hvoriblandt 2 Mumier, 3 Statuer, 24 Malerier paa Træ og Steen, 154 Scarabæer 2c. Uden Tvivl vil denne meget kostbare Samling blive kjøbt af Keiseren, for at tjene til Grundlag for et ægyptisk Museum.

Kjøbenhavns Børs, den 1 November 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 207		
Species 210		
Specier solgtes til 12 Rbmk. $9\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	190	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$51\frac{1}{4}$	$51\frac{1}{2}$ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$87\frac{1}{2}$	88 Rbd. Sedl.
Dito Dito	$84\frac{1}{2}$	85 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	— Rbd. r. S.
Dito Dito	106	$106\frac{1}{2}$ i Sedler.
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	99	$99\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99	$99\frac{1}{2}$ Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99	$99\frac{1}{2}$ Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	104	$104\frac{1}{2}$ i Banco
4 pC. Dito nye	96	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterling.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Høecke, i store Helliggeiststrædet No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Høecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 89.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 5 November 1825.

Anmærkninger til Hr. Førstelærer H. N. Baches frimodige Yttringer om Skolelærernes Lønninger og indbyrdes Underviisning, i Skilderiet No. 56, 57, 59 og 61 d. A.

Deres Yttringer, gode Hr. Bache! har De kaldet frimodige, og sandelig! med Hensyn til hvad De har behaget at sige om Skolelærernes Lønninger, ere de vistnok meer end frimodige; hvilken Frimodighed Regjeringen, der har gjort saa meget for Skolelærernes Kaars Forbedring, og Deres Foresatte kun vil kunne tilgive Dem, ved ene at agte paa Deres Flid og Nidkjerhed i Deres Kalds Pligters Opfyldelse, og ved at skrive en Deel paa de Svagheders Regning, af hvilke De laborerer, og hvorover De fører Klage. Ved at læse Deres mindre vovede Yttringer om den indbyrdes Underviisning, kom jeg uvilkaarligen til at tænke paa den gamle Isaaks Ord i 1 Mosebogs 27 Cap. 22 V.: "Hænderne ere Esaus, men Røsten er Jacobs." — Behag nu at laane Øre til følgende Bemærkninger ved følgende Steder i Deres Yttringer.

Spalte 886 No. 56 udbryder De: "Man har ikke skammet sig ved offentligen at paastaae: at Skolelærernes Lønninger vare større end Præsternes". Da det maa formodes, at een af Landets Præster har gjort denne Paastand, burde De dog have udtrykket Sig beskednere, især da det paa evidenteste Maade er beviist, at Paastanden indeholder Sandhed. Behag at spørge Biskopperne i Aalborg, Viborg, Ribe og i Danmarks øvrige Stifter, eller det Kongelige danske Cancellie, og De vil da faae Troen i Hænderne.

"Striden ophørte, da Præsternes Byrder bleve lettede". Behag at læse dette Blads No. 14, 22 og 23 d. A.; der finder de Lettelsen at være = 0. Endvidere No. 35, 36, 37.

Spalte 887: "Lærernes Lønninger paa Landet ere heller ikke meget forbedrede." Naar Skolelærerne paa Landet maa faae den reglementerede Lønning uden Afdrag i Offer og Accidentser, og Tiderne ville tillade, at de til deres Boliger fik en Stue og et Par Kamre mere, end de paa de fleste Steder have, faae disse i Sandhed Alt hvad de behøve og bør have, naar de vælges af Bondestanden, og efter Landsfaderens Villie, tilkjendegivet i Reglementet af 10de Februari 1818, 4de §., ikke gjøre sig Fornødenheder, som overstige deres Kaar og Bestemmelse. Cancelliet bevilger nu og paa flere Steder, at Lønningerne maa gives dem uden Afdrag i Offer og Accidentser. Med Tiden ville vi vente og ønske dem større Huusrum, og da have de Alt hvad de fortjene og i deres Stilling behøve eller med Rette kunne gjøre Fordring paa.

Spalte 903 No. 57 siger De, "at anden Lærers ringe Løn og hans ugifte Stilling er Skyld i, at Skolen maa skifte Lærer hvert andet Aar." Kan man ei foreskrive ham visse Aar, som Kapellanen, Grønlandspræsten m. fl.? Hvor tidlig skal den unge Seminarist vel være Huusfader? Lad ham tjene for Rakel, som saa mange Ungersvende have maattet, i nogle Aar.

"Første Lærer har i Almindelighed 4 a 500 Rbd. rc.; og dog vil han ikke kunne leve uden i bitterste Armod." Regjeringens Plan er i Almindelighed, at Førstelæreren i Kjøbstædskolerne skulle være theologiske Candidater og ordinerede Katecheter, og ere de det, da kan og bør de kunne leve af 400 til 500 Rbd., fri Bolig, Brændsel og Offer af Menigheden, en 4 a 6 Aar. Enhver anden, som søger og faaer det den theologiske Kandidat bestemte Embede, maa finde sig i at miste Katechetens Emolumenter, da han ei kan opfylde hans partes, ligesom Studenten, der søger og faaer det Seminaristen bestemte Embede, maa finde sig i den Seminaristen tildeelte Lod. Meer end ½ Deel af Danmarks Præster have ei 400 a 500 Rbd. subtractis subtrahendis. Præsten er jo dog vel og en "Lygtepæl" paa Livets Vei, som lyser for de Reisende lige saa godt som Skolelærerne? De ønsker vist — saavidt jeg kan mærke — at lønnes højere end Landsbyepræsten. Jeg har intet derimod, min Ven! Deres Arbeide er vist nok langt møisommeligere end Landsbypræstens og ligesaa vigtig og nyttig for Stat og Samfund. Men skulde Embedsmændene i Staten lønnes efter deres Arbeide, maatte Soldaten og Underofficeren lønnes højere end Officeren, Copisten højere end Contoirchefen, Amtsfuldmægtigen højere end Amtmanden o. s. v.

Spalte 904: "Jeg tvivler paa, at Nogen kan ansee det allermindste af denne Beregning for overflødigt eller luxuriøst". Nei, saamæn! undtagen de 28 Rbd. til Hatte; thi hvori bestaaer dog "de øvrige Klæder", naar De ovenfor har beregnet 60 Rbdlr. til Klæde, 20 Rbdlr. til Skræderløn og Tillæg, og 80 Alen Lærred til Linned? Dog, Beregningen har jeg i det Hele intet imod.

Spalte 906: "Maaskee faaer han en Pension af 50 Rbd., som neppe er tilstrækkeligt til at leje et Kammer for, hvori han kan døe; maaskee Faa af dem, han viste Vei gjennem Livet, række ham nu en skjønsom og hjelpsom Haand". Med Skolelærernes Pension seer det knapt nok ud. Imidlertid have vi jo dog nu Hjelpekasser, og, har De været en troe Lærer, bør De have saa megen Tillid til vor faderlige Regjering og Deres Foresatte, at der vil blive sørget for Dem, naar Synet og Kræfterne forlade Dem. Saa utaknemmelige ere faa Fædre og Mødre eller Lærlinge, som have Evne, i Kjøbstæderne, at de ei skulle række Dem en hjelpsom Haand i Alderdom og Svaghed, især naar De med Embedsiver og Flid forener Blidhed i Væsen og Omgang, og et nøisomt og taknemmeligt Sind. Deres af Dem Selv forfattede Gravskrift, min Ven, er heel sørgelig, og indeholder en dygtig Reprimande til Regjeringen og Deres Foresatte, den De Selv maa forsvare.

Spalte 907 anfører De Anordningens Ord, som befaler: "at Kjøbstædlæreren skal have saa meget, at han kan leve anstændigt og fri for Næringssorger". Men at leve anstændigt og fri for Næringssorger er relativt; Vanen har gjort mange Ting til Fornødenheder, som rigtig nok ikke lade sig anskaffe med hiin Sum, men som og lykkeligviis let kunne undværes. Jeg maa her tilraabe Dem Lukans Ord: Discite qvam parva liceat producere vitam, & qvantum natura petat!

"Instituterne eller Privatskolerne berøve vist nok Lærerne i de offentlige Skoler i Kjøbstæderne de bedste og meest formuende Borgeres Børn; men hvo kan forbyde den dannede Borger at holde privat Lærer eller Institut? Smaaborgernes Børn ere som oftest meget usædelige og slet opdragne; de overgaae langt de fattige Indsidderes og Huusmænds Børn paa Landet i Usædelighed og Ureenlighed, og hos disse Børn ønsker vel ingen dannet Mand at have sine Børn siddende enten i eller uden for Skolen. At disse Lærere tjene bedre, maa De finde Sig i, ligesom Præsten maa finde sig i, at mangen Huus-

lærer hos Grever og rige Mænd lønnes bedre og rigere end han.

Kunde 2 a 3 Slags offentlige Skoler ei oprettes i de større Kjøbstæder? Instituterne vilde da bortfalde af sig selv.

Det øvrige i dette Stykke af Hr. Baches frimodige Yttringer, er atter en Klage over uskjønsomme Medborgere, hvis Kjerlighed, Agtelse og Yndest han visseligen ei vil kunne tilvende sig paa denne Maade, eller ved at dadle den velhavende Borgers Udgift til Livets anstændige Fornøjelser. Jeg beklager Dem, kjere Hr. Bache, men De maa tillade mig at sige Dem, at det kommer an paa en Hovedundersøgelse, om Deres Næringssorger, dem De ikke bør have, virkeligen have deres Kilde i de smaa Indkomster. De angiver Selv 4 a 500 Rbdlr., og minder mig derved om saa mangen brav Landsbypræst, om saa mangen duelig Civilbetjent i store og smaa Stæder, om saa mangen brav Skolelærer, som alle ikke engang have saameget, men komme alligevel ud, og have dog ikke allene Kone og Tyende, men undertiden 4 a 5 Børn at ernære. Mange saadanne komme baade igjennem uden at klage over Næringssorger, og gjøre ikke heller synderlig Gjeld. De er ikke i Stand til her at modsige mig, thi Beviserne for min Paastand ere allevegne at finde, og De maa altsaa vel tilstaae mig, at Deres Indkomster ikke ere Skyld i Deres Næringssorger. Gjør De Horatzes Ord til Deres Valgsprog: Multa petentibus desunt multa, Bene est, cui Deus obtulit pauca, qvod satis est, manu. De maa ikke gjøre Prætensioner, som Forsynet ei behøver at tilfredsstille. Fornuften maa tilbørlig vurdere Tingenes Værd og overeensstemmende dermed maa De afstikke Maalet for Deres Begjeringer. Naar den vrantne Lune overfalder Dem igjen, saa vil Lektüre af saadanne Skrifter, som indbyde til Livets vise Nydelse, gjøre Dem herlig Tjeneste.

Nu bestiger De, No. 59, Spalte 937, Dagens Pegasus, for paa den at forjage den onde Lune, der dog her, som der, saa kjendelig viser sig.

"Man klager", siger De, "over trykkende Afgifter til Skolerne, og Middelet, hvorved disse Afgifter kunde lettes, vil man ei nytte." Antaget, at færre Lærere kan bestride den indbyrdes Underviisning, er det maaskee muligt, at Afgiften i Kjøbstæderne kunde lettes, men paa Landet, hvor ingen Formindskelse af Lærere kan finde Sted, forøges de betydeligen ved Skolernes Udvidelse, de nye Indretninger af Skriverborde, Tabeller m. m., som alt er og bliver ubrugeligt i den øverste Afdeling, der nu maa have Læsebøger, andre Skrivebørde, andre Skrivematerialier. Skolernes Antal paa Landet kan faa Stæder formindskes, naar Børnene ei skal have over en Fjerdingvei til Skolen. Og denne Formindskelse af Skoler er skeet og kan skee uden den indbyrdes Underviisning. See Skilderiet No. 41 d. A.

Samme Spalte 938 har De anbragt et Spørgsmaalstegn ved Ordene: Danmarks Middagssol. De har Synd af at nægte eller drage Regjeringens Bestræbelser i de sidste 15 Aar for Almuens Kultur og Oplysning i Danmark i Tvivl. Hele Europa erkjender dem og deres herlige Frugter. "Indbyrdes Underviisning", siger De, "befatter sig kun med smaa Børn". Naar en Blind leder en Blind, siger Kristus, da falde de begge i Graven. Naar Barnet, kunde man vel sige, skal lære Barnet, da lære de begge Intet. Ja, tager man det ældre, næsten udlærte og ferme Skolebarn til at hjelpe Læreren under Arbeidet med de mindre Børn i Læsning, Skrivning og Regning, og vil man kalde det indbyrdes Underviisning, da have vi allerede i mange Aar havt denne Methode i enhver vel indrettet Skole i Danmark.

Spalte 939: "Saasnart Barnet har opnaaet den mekaniske Færdighed, træder han ud fra den indbyrdes Underviisning." Men her lærer Erfaring tillige, at de Børn, som nu ere saa bevandrede i Tabellerne og der viste saa megen Færdighed, næsten ei kunne stave, end mindre læse i Psalmebogen og de fiinstiiede Læsebøger. "Det er let", siger De, "at indsee, at et Antal af 20 Børn, som kjende Bogstaver og stave, er omtrent det højeste Antal, een Lærer kan undervise med Held." Jeg henviser til dette Blads No. 41. Hvorfor ei 30? naar hvert eller hver

andet Barn har sin Læsebog i Haanden og de fra Hjemmet af har lært saa taaleligt at læse i Bog, hvilket baade kan og bør skee overalt hvor Skolevæsenet har virket næsten i 20 Aar. De staae eller sidde dog nu lige for Lærerens Øine, og vende ham ei Ryggen, som er Tilfældet med den indbyrdes Underviisning.

Spalte 940: "Hvorledes een Mand til Fuldkommenhed kan undervise 60 forskjelligt dannede Børn paa een Tid, er en Gaade rc." Meer end 120 Børn har neppe nogen Landsbyskole i Danmark, altsaa 60 i hver Klasse og 30 i hver Afdeling. Medens Læreren læser i Bog med de 30, skrive de 30 Bogstaver eller Tal efter de paa den store Tavle foreskrevne Bogstaver og Tal, og omvendt. Kort, han gaaer frem med de 60 Smaa i 1ste Classe paa samme simple Maade, han bruger med de 60 Ældre i 2den Classe, efter en ham givet, af Commissionen eller Directionen approberet, Plan.

En redelig Præstemands Erfaringer i 16 Aar, i 2 forskjellige Menigheder, maa dog vel have samme Vægt som Deres Erfaringer, og naar De ei vil troe en Biskop Boisens og en Münters officielle Vidnesbyrd om disse Skolers Fortrinlighed, maa jeg bruge Jesu Ord: "Vee Dig Du lidet Troende!" Men førend De dømmer, da kom! prøv! og see med egne Øine hvad De ei vil troe.

Spalte 968: "Ikke alle have Tid til at sysle med deres Børns Underviisning." Jo vist have de Tid, megen Tid, især om Vinteren. Her taler De, i Sandhed, tvertimod egen og Alles Erfaring og bedre Overbeviisning.

"Den Tid, da Skoleunderviisningen kan indskrænkes til 1 a 2 Aar, er uøinelig langt borte for Kjøbstæderne, den er vist længere borte for Landet." Naar mener De da, at Frugten skal vise sig af den forbedrede Skoleunderviisning? Jeg forsikkrer Dem paa Ære, at der gives mange unge Forældre og Sødskende i Menighederne i Fyens, Sjellands og Lollands-Falsters Stifter, som allerede nu kan lære deres Børn de første Grunde i Læsning, Skrivning og Regning saa godt som mangen Seminarist. Hvorfor skulle vi ei kunne gjøre det samme som Islænderen, der ingen Skoler har, og hvor Faderen lærer sine Børn baade at læse og skrive?

I No. 61, Spalte 969: "Jeg har seet dem alle efter 2 Dages Øvelse at aflægge deres Prøve med 162 Børn." At Methoden kan læres i en Hast, veed vi; at Værket kan gaae hvor det skal gaae, veed vi og; men hvorledes gaaer det paa de fleste Steder? og nu Tidsspilden, Methoden fører med sig, og den Forlegenhed, Læreren sættes i, og den Standsning, som skeer i Arbeidet, naar Bihjelperne forsømme og blive borte — derom taler De ikke.

"Har man fundet Unoder", siger De, "da er det Lærerens og ei Methodens Skyld." Som De vil, min Ven! men saameget har jeg erfaret, at Manden med de hundrede Øine — om hvem Fabelen i min Phædrus taler — skal til at opdage og afværge Unoderne, som denne Methode, i Sandhed, giver Leilighed til. Og hvor sjelden findes han?

Spalte 970: "Naar hver Mand selv anskaffer, efter egen Leilighed, Læsebøger til sine Børn, saa taler man ikke om, at det koster meget; thi det hører til Tidens Overfladiskhed, ikke at undersøge saa nøje." En meget sand Bemærkning, som man ofte har Leilighed at gjøre. Her synes mig dog, at den ei er paa sit rette Sted; thi da Læsebøgerne dog skulle anskaffes, saasnart den indbyrdes Underviisning ophører, er den her anstillede Undersøgelse og Beregning ikke saa overfladisk som De troer. Nei, Hr. Bache, De er vel streng i Deres Domme.

"Det er ilde", siger De, "at de Tilfredse spille stumme Roller og lade de Utilfredse føre Ordet". De Tilfredse spille, sandelig, her ingen stum Rolle; læser De ei Meddelelserne i de Abrahamsonske Rapporter? Jeg kan ei begribe, hvorfor baade De og Abrahamson i denne Henseende hade Lyset og ønske, at de Utilfredse ei ville indføre deres Anskuelser i de offentlige Blade, hvor dog alle Methodens Yndere lade

sig høre, og hvor Udtog af de trykte Rapporter ideligen læses og offentliggjøres. Religionsstridigheder ere de eneste jeg, for de Svages Skyld, ei ønsker førte i offentlige Blade. Striden om den indbyrdes Underviisnings Methode er af en ganske anden Natur. Den er, med alt det Gode, den kan have hos sig, ei af saa væsentlig Værd, at Fædrenelandets og Oplysningens Vel beroer paa den. Skolevæsenet kan fremmes med den og uden den. Jeg hylder min gamle Rectors Valgsprog: "qvo simplicius eo rectius", og den Læremethode er og bliver evindelig den beste, som, indrettet efter denne Grundregel, fører til det ophøjede aandelige Maal, hvortil alt Skolevæsen bør sigte. Dixi.

—II—

Overpræsident Embedet i Kjøbenhavn.

Aar 1660 fik Kjøbenhavns Magistrat en Formand, under det Navn Præsident, og den første, som hertil beskikkedes, var Hans Nansen, der hidtil havde været Borgemester, men til Belønning for hans Nidkjerhed i at befordre Enevoldsregjeringens Indførelse, fik saadan Udnævnelse. Fra Aaret 1747 var Titelen: Overpræsident, og den første, som førte dette Navn, var Jacob Bendsen, der 1757 hertil beskikkedes, men 1750 fratraadte, da han udnævntes til Vicestatholder i Norge. En Liste over hvo der fra 1660 har været Præsidenter, og fra 1747 Overpræsidenter, findes i Jonges Kjøbenhavns Beskrivelse, 1 Deel, S. 115—17.

Den sidste Overpræsident, som af Jonge er nævnt, var Hr. Gotbart Albert Braem, Geheimeraad, Ridder (Storkors) af Dannebrog. Den 1 Oct. 1772 blev han udnævnt til Overpræsident. Tog Sæde i Raadstuen med den forrige Magistrat d 5 Oct. 1772. Døde 1788.

Hr. Adolph Siegfrid Greve von der Osten, beskikket til Overpræsident d. 25 Marts 1788. Han havde forhen været Minister ved det russiske Hof; siden i Neapel. 1770 Minister for de udenrigske Anliggender; efter Struensees

Afgang Medlem af Statsraadet. Afsked 1773. 1782 Justitiarius i Højesteret, og derfra 1788, som anført, Overpræsident. Døde 1794. Han havde gjort St. Hans Hospital til sin Universalarving. En Fundats for hans Legat er oprettet 11 Juni 1798, med Kongel. Confirm. af 13 Juli s. A. Beløbet var i alt 23333 Rdlr. 78 ß. See Penia. 1821. S. 86.

Hr. Christian Urne. Beskikket 17 Oct. 1794; tiltraadte 17 Nov. Entlediget 3 Marts 1809 efter Ansøgning, og aflagt med Geheimeconferentsraads Rang. Var Storkors af Dannebrog. Om ham see Hertels Beskrivelse over Aarhuus Domkirke, 1ste Afdelings 3die Hefte, S. 128—130.

Baron Adler. Beskikket 3 Marts 1809; var da Stiftsbefalingsmand over Fyens Stift, Kammerherre, Storkors af Dannebrog. Døde i Marts 1816.

Hs. Exc. Hr. Geheime-Conferenceraad W. J. A. Moltke, Storkors af Dannebrog og D. M., beskikket 22 Mai 1816. Var da Stiftbefalingsmand over Sjællands Stift.

Indenlandske Efterretninger.

Til den fuldstændige juridiske Examen havde i sidstafvigte Semester meldt sig 8 Studerende, af hvilke dog 2 ikke udholdt den skriftlige Prøve og 2 udebleve fra den mundtlige. Af de øvrige 4 erholdt 3 Characteren Laudabilem og 1 Haud illaudabilem. Til den danske juridiske Examen havde 17 Candidater meldt sig, hvilke alle underkastede sig den mundtlige Prøve, saaledes, at 10 erholdt Characteren Beqvem, 6 Ei Ubeqvem, og 1 blev afviist.

Qvæstionerne ved den fuldstændige juridiske Examen vare følgende:

1. Qvænam jura & obligationes oriuntur ex negotiorum gestione, et qvonam nituntur fundamento?

2. An et qvatenus occupatio rerum hostilium est modus acqvirendi dominium ex jure gentium universali?

3. Hvori bestaaer Forskjellen imellem den udvidende Fortolkning i egentlig Betydning, og den analogiske, og hvorledes oplyses denne Forskjel ved Exempler af vor Lovgivning?

4. An et qvatenus jure Romano propter læsionem enormem rescindebantur contractus, et num illa attenditur jure nostro?

5. Strækker det Curator paalagte Tilsyn med den Mindreaarige sig til alt dennes Gods, og hvorledes skal Tilsynet udøves med Hensyn til de den Mindreaarige tilhørende Capitaler?

6. Hvilke Love komme til Anvendelse i Henseende til Contracter, som ere indgaaede paa fremmede Steder, naar de her i Landet blive Gjenstand for Paatale?

7. Hvilke Betingelser udfordres til Anvendelsen af Lovens 6—18—8?

8. Hvorvidt kunne tvistende Parter med Retsvirkning forenes om at tilsidesætte Lovgivningens Forskrifter i Henseende til Processen?

Ved den danske juridiske Examen vare følgende Qvæstioner opgivne:

1. Hvori bestaaer Forskjellen mellem Nødret og Nødværgesret, og om og hvorvidt finder Nødret Sted efter almindelige Retsgrundsætninger?

2. Hvorledes skal der forholdes med Egtefællers Gods, i Tilfælde af Skilsmisse?

3. Hvad forstaaes ved det Nødstilfælde, som Lovens 5—2—65 omtaler, og er den i Lovstedet omhandlede Pantsætning ugyldig, dersom Creditor ikke tilveiebringer Beviis for, at Pantsætteren har været i Nød?

4. Hvorledes skulle de Ord i Lovens 5—7—1 og 5—8—14 "at gjemme som sit eget Gods" forstaaes?

5. Hvorledes skal den straffes, der forskaffer en Anden Giften, med hvilken han veed, at en Tredie skal dræbes?

6. Hvad forstaaes ved uafbeviislige Formodninger, og have vi Exempler derpaa i vor Lovgivning?

Odense, d. 1 Novbr. Deres Maj. vor allernaadigste Dronnings og Hds. K. H. Kronprindsessens fælleds Fødselsdag feiredes her, foruden flere selskabelige Sammenkomster, med Concert og Bal paa den store Raadhuussal Torsdag Aften, og Søndag Aften opførtes i samme Anledning paa Theatret Godset Sternberg eller den nye Herremand, hvorefter blev af Hr. Bigum fremsagt en hjertelig skjøn Epilog, og en Støtte med Bogstaverne M. C. bekrandsedes under hele Forsamlingens hjertelige Fryderaab og Velsignelses-Ønsker for begge høie, Landet saa dyrebare Personer. — Det Steinerske Skuespillerselskab har spillet her i to Aftener til almindeligt Bifald; kun Skade, at Skylregn og Storm (som især i Gaar var frygtelig) hindrede Mange fra at komme udenfor. Selskabet har gjort flere gode Acqvisitioner og opvækker grundede Forhaabninger om, at vi kunne nyde et godt Skuespil her i Modersmaalet. Dets Bestræbelser ville sikkert ogsaa vorde paaskjønnede, især naar der, efter Fleres Ønske, bliver indrettet ordentligt Abonnement. Comediehuset, der, som bekjendt, er kjøbt for Byens Regning, har allerede faaet væsentlige Forbedringer, især ved Maskineriet og nye Decorationer (dog ikke bekostede af de dertil for nogle Aar siden opsamlede Bidrag), og flere nyttige Indretninger ere i Vente.

Aalborg, d. 29 Octbr. Hendes Majestæt Dronningens og Hds. K. H. Kronprindsessens høje Fødselsdag festligholdtes i Gaar, saaledes som sædvanligt, af Aalborgs loyale Indbyggere. I Klubben Enigheden var et glimrende Bal i Aftes, og ved Spisebordet udbragtes oprigtige Skaaler for Kongehusets og Landets Velgaaende.

Hs. Høiærværdighed Hr. Biskop N. Jansen, Commandeur af Dannebroge, har i Borchs Avis No. 165 ladet bekjendtgjøre følgende: "Den Hengivenhed, som dette Stifts elskværdige

Geistlighed, saavelsom denne Byes agtværdige Embedsmænd og Borgerskab have givet mig idelige og umiskjendelige Beviser paa, under mit Embeds Førelse i 18 Aar, har i denne lange Tid gjort min Tjeneste let og behagelig. Endnu mere røre og glæde mig de Beviser paa Yndest og Hengivenhed, hvormed saavel Stiftets Geistlighed, som denne Byes Embedsmænd og gode Borgere have forenet sig om at hædre den 25de October, som den Dag, hvorpaa jeg fyldte mit 50de Embedsaar. For denne mig beviste Ære, bevidner jeg herved Enhver min hjerteligste Taknemmelighed. Ved en tro Opfyldelse af mine Pligter vil jeg stræbe de faa Dage, jeg endnu har tilbage, at virke som Foresat, som Embedsbroder og Ven, og i denne min Virksomhed give Enhver de redeligste Beviser paa min vedvarende Taknemmelighed og Hengivenhed. — Aalborg, den 28de October 1825."

Ligeledes har Hs. Høiærværdighed i samme Tidende ladet bekjendtgjøre følgende: "I Hensigt til de i denne Byes offentlige Tidender gjorte Anmeldelser om mit Jubilæum den 25de dennes, finder jeg mig nødsaget til at bemærke, at disse Anmeldelser ere skete uden mit Vidende og aldeles urigtige. — Aalborg, d. 28 October 1825."

Dette har givet Anledning til en bitter Indrykkelse i det følgende Nummer af samme Avis, hvori siges blandt andet: at den Urigtighed, at Hr. Biskoppen er anført at være Dannebrogsmand, hvilket han ikke er, er "vel ikke farligere, end at den lader sig tilgive. Alle de øvrige Data af hans Levnetsløb ere tagne efter hans egen Beretning fra Prækestolen, og enhver Urigtighed, som deri maatte befindes, hidrører altsaa fra H. H. selv og falder tilbage paa ham. I saa Fald giver hans høje Alder ham billigt Krav paa Skaansel og Overbærelse." 2c. 2c.

Viborg, d. 29 Octbr. Dannerfolkets Festdag, den 28de October, hvorved det Kongehuset trohengivne Folk mindedes vor allernaadigste Dronnings og Hds. Kongel. Høihed Kronprindsessens Fødselsfest, feiredes og her. Ved Dagens Komme saavelsom om Aftenen, lod Borgerbevæbningens Janitskarmusik sig høre i Gaderne. Om Formiddagen paraderede Borgerbevæbningen paa Torvet under dens Capitain Hr. T. P. Harder i Overværelse af Høivelbaarne Hr. Stiftsbefalingsmand Ridder Schønheyder — og udbragte et Vivat for disse Folket saa dyrebare høie Personer, der besvaredes med 3 Gange Hurra. Om Aftenen vare Stadens Embedsmænd og Indvaanere samlede til Spiisning hos Hr. Hagemann, derefter var sammesteds Bal. Til denne Fest havde Hr. Cancellieraad Borgermester Gundelach forfattet en Sang, der ved Bordet blev afsjungen og ledsaget med trohengivne Ønsker for hele Kongehusets Vel. — I Morgen gives i samme Anledning Comoedie af det dramatiske Selskab.

Lauenburg, d. 28de October.

I en værdig Høitideligholdelse af vor allernaadigste Dronnings Fødselsdag, stode Lauenburgs Beboere ei heller i Aar tilbage. Iblandt de Forsamlinger, som i dette Øjemed i Dag have fundet Sted, udmærkede sig især den herværende Dame-Forenings, som holdtes i Industrieskolens Locale. Til denne Skoles Vedligeholdelse blev Foreningen stiftet i det samme Aar, da Hertugdømmet forenedes med det danske Monarchie. En til Festen og Hensigten passende Tale af Hr. Pastor Uhthof forhøjede Festligheden, der endtes med Prøvelse af de tilstedeværende Børns Arbeider, og Præmiers Uddeling til de Piger, som havde udmærket sig.

Maatte dette nyttige, af den virksomme Lærer Hr. Stiewig, med betydelige Offere stiftede Institut endnu længe bestaae, til kommende Slægters Velsignelse, den bedste Løn for Alle, som gjøre sig fortjente af det! Maatte denne Høitid endnu ofte vende tilbage paa vor værdige, alt det Gode beskyttende Landsmoders Fødselsfest! (H. A. C. N. 105.)

Blandede Efterretninger.

I Engelland ere de saakaldte Trædemøller (Tread mills) blevne i en Tid af fire Aar indførte i 25 Straffeanstalter, og i Aaret 1823 allerede i 62 Fængsler. Meningerne om disse Møllers Nytte ere forskjellige. Nogle paastaae, at de, saavel i pecuniær som moralsk Henseende, ere af største Nytte, da de forene to ved Fængselsarbeiderne ikke let opnaaelige Øjemed: de ganske Uvidendes og Udueliges Sysselsættelse og den hele Masse af Fangers Afbenyttelse paa eengang, ikke allene uden Skade, men endog til Gavn for deres Sundhed; andre mene derimod, at de ere et meget upassende og skadeligt Strafemiddel, da de deri Arbeidendes Sundhed alt for meget maa lide derved, hvilket ogsaa synes meget rimeligt. Dertil kommer endnu, at Hjulene, formedelst deres store Høide og Sammensættelse, ere let sønderbrydelige. I Forbedringshuset i Cold-Bath-Fields gik i tre Maaneder en saadan Indretning 4 til 5 Gange i Stykker, hvorved de i Hjulet værende Fanger styrtede ned fra en betydelig Høide. Maskinens Stilling udfordrer en saadan Anstrængelse, at det er umuligt, at udholde den længer end en Fjerdingtime uafbrudt, og at man i Edinburgh kun lader Arbeidet fortsætte en halv Fjerdingtime. Efter sammes Forløb pleje Arbeiderne at dryppe af Sveed. Forvridelser og Qvæstninger ere heller ikke sjeldne derved. I Arsenalet i Toulon har man to Trædemøller, der sættes i Gang af 3 Galeislaver, som hver halve Time afløses. Men Arbeidet skal virke saa skadeligt paa Fangernes Sundhed, at de efter 5—6 Maaneders Forløb sædvanligen blive et Offer for den overdrevne Anstrængelse. Indretningen fortjener neppe nogen Efterligning i andre Staters Straffeanstalter, da den, efter Alt hvad man kan slutte, selv af dens ivrigste Anbefaleres Beretninger, der ere fulde af Selvmodsigelser, maa antage, at den, oprindeligen opfunden i en despotisk Stat — China — hverken passer til vort Aarhundredes menneskekjerlige Grundsætninger, eller opfylder den Nytte, man i Engelland troer at høste deraf.

Kjøbenhavns Børs, den 4 November 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 207		
Species 210		
Specier solgtes til 12 Rbmk. $9\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	$189\frac{1}{2}$	190 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	51	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$87\frac{1}{2}$	88 Rbd. Sedl.
Dito Dito	$84\frac{1}{2}$	85 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	$101\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	$106\frac{1}{4}$	$106\frac{3}{4}$ i Sedler.
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	99	$99\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99	$99\frac{1}{2}$ Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99	$99\frac{1}{2}$ Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	104	$104\frac{1}{2}$ i Banco
4 pC. Dito nye	$95\frac{1}{2}$	96 i Banco
Asiatiske Actier	91	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterling.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

* * *

I Anmeldelsen i Handels- og Industrie-Tidenden No. 80 d. A., angaaende den i Philadelphia indrettede brændesparende Ovn, staaer ved en Trykfeil Kugle istedetfor Kegle. Udgiverne have troet, at denne Trykfeil var saa let begribelig, at det var ufornødent at rette den i et følgende Nummer. Dette til Svar paa Spørgsmaalet i Kjøbenhavns Skilderie af 1ste Novbr. d. A.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Høecke, i store Helliggeiststræde No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Høecke.

Nyeste
Skilderie af Kiøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 90.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 8 November 1825.

Indbyrdes Underviisning vedkommende.

I Skilderiet No. 56—61 har Hr. Bache, Skolelærer i Randers, meddeelt endeel Bemærkninger om Skolelæreres Lønninger, om indbyrdes Underviisning m. m.; i hine findes upaatvivleligen mange tildeels overdrevne Klager og Fordringer; i disse Meget, som den nye Læremaades Venner kunde have ønsket anderledes. Dog fandtes deriblandt ikke, hvad klarligen fremtraadte som aabenbar Urigtighed; thi trængtes derved heller ikke til Besvarelse fra indbyrdes Underviisnings Venner.

Dette kan derimod ikke siges om de af Hr. "II" i No. 89 indførte Anmærkninger til Hr. Baches Yttringer, hvad den Part af disse angaae, der vedkomme indbyrdes Underviisning. Imidlertid forekommer det mig, som er det Meste, af Hvad der fremsættes, foranlediget ved Hr. "II"s Ubekjendtskab med den nye Læremaade.

I. Saadant vises umiskjendeligen ved den allerførste Fremsætning: "om Skoleudvidelse, nye Indretninger af "Skriveborde 2c., som Alt er og bliver "ubrugeligt i den øverste Afdeling, "der nu maa have Læsebøger, andre "Skriveborde, andre Skrivematerialier."

Hvilken Urigtighed i saa Ord! kun forklarlig derved, at Hr. "II" aldeles ikke kjender indbyrdes Underviisning i Landsbyeskoler. Skulle ældste Afdeling da ingen Læsebøger have før? Hvad skulde hindre ældste Afdeling at arbeide ved de Borde, indbyrdes Underviisning drives ved? at en Liste er anbragt paa dem, som Forskriverne (Tabellerne) kunne sættes til? hvilke ere da de andre Borde, der udfordres? hvilke ere de andre Skrivematerialier? mon ei alle de ældste Børn ved den indbyrdes Underviisning ogsaa skreve med Pen og Blæk? og gjorde de det ikke, hvad er vel iveien, at et Barn med Griffel og Tavle kan sidde arbeidende ved samme Bord, ved hvilket ellers arbeides med Blæk og Pen? Dog! hvi anføre mere om saa aabenbar Sag? hvi dvæle ved det Ugrundede i en

Paastand, hvis Urigtighed bevises af 7—800 Skoler her i Landet, i hvilke, som ellers hver Mand bekjendt, yngste Afdeling arbeider den halve Deel af Tiden, og ældste Afdeling den anden halve Deel, i samme Stue, ved samme Borde? Hvor skulde overalt i Almindelighed Landsbyskolen tage meer end een Skolestue, mere end eet Sæt Borde fra?

Nei, hverken Skoleudvidelse eller andre Borde behøves for indbyrdes Underviisnings Skyld. Hr. "II" vil maaskee indvende:

a. "Nogle Skoler ere dog blevne udvidede nu ved Indførelse af i. U."

kan gjerne være, men rimeligen trængte de alt før til Udvidelse og ere blevne det ved denne Leilighed; thi vel bør erindres, hvad allerede før fleregange er beviist, theoretiskt og practiskt i mange Skoler: at man i samme Local kan lade flere Børn arbeide efter indbyrdes Underviisning end efter den gamle Læremaade; naturligt, da i. U. paa eengang kan lade arbeide ved Bordene og ved de paa Væggene hængende Tabeller. Er Udvidelse skeet, er det altsaa ikke i. U.'s Skyld.

b. "Flere Skoler have ved denne Leilighed faaet Skraaborde istedenfor flade Borde."

Ja vel! men saadanne flade Borde, ved hvilke Børnene sidde paa begge Sider, ere altid en betydelig Mangel, følt mangfoldige Steder, hvilket over 500 Skoler i Landet bevise, der havde Borde, til at arbeide ved ikkun een Side af, længe inden i. U. indførtes.

Jeg vover derfor at troe at have beviist, at den Paastand:

"At i. U. fordrer Skoleudvidelse og andre "Skriveborde og Skrivematerialier, "hvilket Alt for øverste Afdeling er "ubrugeligt"

er en urigtig Fremsætning, Product af Hr. "II"'s Ubekjendtskab til Methoden.

2. Da det bør formodes, at Hr. "II" ved "den redelige Præstemand" mener sig selv, saa bør man ogsaa holde sig til den antagne Grund af Ubekjendtskab med i. U., naar Hr. "II" fremsætter:

"Naar Barnet skal lære Barnet, da lære de begge Intet."

Det seer ret artigt ud, kunde vel og et Dieblik blænde Den, der aldrig saae den Fremgang, Børn i en indbyrdes Underviisnings Skole gjøre (og saa er det vel ogsaa gaaet Hr. "II"), men hvad 100fold Erfaring trindt om i hele Riget viser, bør vel ansees overflødigt her at udvikle videre Beviis imod.

3. "Ja tager man det ældre, næsten udlærte og ferme Skolebarn", vedbliver Hr. "II", "til at hjelpe Læreren under Arbeidet med de mindre Børn, i Læsning, Skrivning og Regning, og vil man kalde det i. U., da have vi allerede i mange Aar havt denne Methode i enhver vel indrettet Skole i Danmark."

Ingensinde har nogen Ven af i. U. talet saa fordeelagtigt om den, som dette Angreb af Hr. "II". Vist har i. U. været i utallige Skoler, inden man begyndte i vore Dage at drive den systematiskt; Intet beviser mere dens Nytte og Nødvendighed end Hr. "II"'s Fremsætning. Men deri er den store Forskjel:

"at i. U. nu føres derved: at af de mindre Børn det ene lærer det andet, og at man ved den netop ikke, saaledes som Hr. "II" mener at det skeer i Danmarks vel indrettede Skoler, lader de næsten udlærte Børn hjelpe Læreren. Nei Hr. "II"! naar Børnene neppe ere halvt udlærte, netop ere komne gjennem Elementerne, da komme de i vore indb. Und. Skoler op i den øverste Afdeling, arbeide bestandigt selv og ere for sig selv, og have Intet med de mindre Børn at gjøre. Kun i yngste Afdeling er indb. Underv.; kun af de mindre Børn hjelpe de bedre Læreren ved de mindres Underviisning.

Hr. "II"s troede Angreb viser netop den nuværende indb. Underv. store, umiskjendelige Værd og dens Nødvendighed.

4. Hr. "II" paastaaer "at Erfaringen har lært, at de Børn, som nu ere saa bevandrede i Tabellerne, og der vise saa megen Færdighed, næsten ei kunne stave, end mindre læse i Psalmebogen og de fiinstilede Læsebøger."

Vil Hr. "II" tage et Barn, der er bevandret i den halve Tabelrække, og paa eengang sætte det til fiinstilet Bog, saa bliver rimeligen Udfaldet det samme, som naar man vil byde fiinstilet Bog til et Barn, der efter gammel Fremgangsmaade end sidder midt i sin ABC.

Mener Hr. "II" derimod saadant Barn, som efter at have gaaet Tabelrækken ordentligen igjennem og er kommen til at læse i Bog, og han da vil paastaae, at saadant Barn neppe kan stave, saa farer Hr. "II", al hans Forsikkring om Redelighed uagtet, upaatvivleligen med vitterlig Urigtighed. Han kjender neppe indb. Und. Fremgangsmaade med Udenadsstavningen; ingen Børneunderviisning gaaer saa vidt, saa grundigt med Staveøvelser. Dog, slig Paastand vil Hr. "II" neppe tillade sig, naar han først faaer seet en indbyrdes Underviisnings Skole, i hvilken de allerhøist anordnede Bestemmelser nøiagtigen overholdes.

At dette flere Steder ei skeer, ja det er meget ilde! men er det Methodens Skyld? at det imidlertid "paa de fleste Steder" ikke skulde skee, det er en Paastand, som Hr. "II" tillader sig, uden maaskee at føle den Bebrejdelse eller rettere Beskyldning, han gjør Fleertallet af vore hæderligste Geistlige, af vore dygtigste Skolemænd.

5. Mage til disse, jeg troer at turde sige det, letsindigen fremsatte Beskyldninger, er det, naar Hr. "II" beskylder indb. Underv.:

— for "Tidsspilde", medens den i samme Tid mangfoldiggjør de Arbeidende paa Eengang, sysselsætter Alle, bruger hvert Minut af Tiden;

— for "at give Leilighed til Unoder", medens den netop giver Orden, skjærper Opmærksomhed, lærer Lydighed, anspænder Kappelyst, forøger Flid;

— for "Standsning i Arbeidet, naar Bihjelperne blive borte eller forsømme", medens den netop ved sin Inddelingsmaade gjør det muligt at vedblive at arbeide og at arbeide fremad uden Ophold, i hvor Mange der end forsømme og i hvor Meget de end gjøre det. m. m.

Hr. "II" synes at finde det svært, naar Hr. Bache paastaaer "at alle Skolelærere i Randers efter 2 Dages Øvelse aflægge deres Prøve"; det finder jeg ogsaa. Her i Normalskolen bruge det største Antal Skolelærere 5 ja 6 Dage, altsaa den 3 dobbelte Tid for at lære Udførelsen af indbyrdes Underviisning. Kun mener jeg at indb. Und. maa ei lide fordi saadan Paastand fremsættes.

Hr. "II" anbefaler den Skoles Fortrinlighed, der ei har indb. Und. Han synes at henholde sig, hvad Overbeviisning til Fordeel for saadanne Skoler mod ind. Und. angaaer, til Vidnesbyrd af Hr. Biskop Boisen og af Hr. Biskop Münter, (anderledes synes idetmindste den hele Fremsætning Side 1431 ei at kunde forstaaes). Det er interessant i det Øieblik, hvor Hr. Biskop Boisen med uafbrudt Iver arbeider for ind. Und.'s Udbredelse, som dagligen bliver større og større i Laalands og Falsters Stift, hvor nu over Halvparten af hele Stiftets Geistlighed har erklæret sig for indb. Und. ja begyndt at lade den indføre i Skolerne, overeensstemmende paa det Nøiagtigste med de ellers anordnede Bestemmelser. Ogsaa har det behaget vor allernaadigste Herre, under 22 f. M. at lade udfærdige et eget allerhøiest Rescript til det kongelige danske Cancelli, med Befaling, at dette høie Collegium havde at tilkjendegive hiin værdige Overlærer for bemeldte Stifts Geistlighed, Hr. Biskop Boisen, Hans Majestæts allernaadigste Velbehag med den Iver og Virksomhed han viser for den indbyrdes Underviisning, en Naade der, som Biskoppen skriver, med dybeste Ærefrygt og med sandeste Glæde maa føles af ham, ved denne almeennyttige og herlige Sags udbredte og gode Fremgang.

Naar Hr. "II" endeligen behager at anføre: "Jeg kan ei begribe hvorfor baade De og "Abrahamson i denne Henseende hade Lyset "og ønske at de Utilfredse ei vilde indføre de-"res Anskuelser i de offentlige Blade rc."

— saa tillader jeg mig, med "Hr." II's Tilladelse, i hvor cavalierement han end har troet, at kunde nævne mig, samt at affærdige mig og hans egenlige Modstander Hr. Bache, til hvem jeg, da jeg aldeles ikke har den Ære i mindste Maade, at staae i nogetsomhelst Forhold til ham, vil overlade at svare for sig selv, at bemærke:

at Saadant vel rimeligen nærmest skal gaae paa Slutningen af min Besvarelse (her i Skilderiet No. 42) af Hr. Pastor Pontoppidans Angreb (i No. 41) paa den indbyrdes Underviisning, hvilket er saa meget des troligere, da Hr. "II" togange her beraaber sig paa bemeldte Stykke i No. 41, og her, ligesom Hr. Pastor Pontoppidan der, omtrent anfører de samme ugrundede Anker, og troer at finde Støtte mod indb. Und. hos Hr. Biskop Boisen, ei at tale om anden mærkelig Overeensstemmelse f. Ex. Bogstavantallet i Hr. Pastorens Navn o. s. v. Dog Hr. "II's" nære eller fjerne Stilling til Hr. Pastor Pontoppidan, er Sagen ei væsenligt vedkommende.

Hr. "II" tager Feil! Jeg tillader mig at troe, at jeg i disse 7 Aar har viist at Offenlighed ved offentligt omgribende Arbeid er mig kjær og dyrebar; at hvert Skridt der er skeet er offenligt fremlagt for hver Medborgers Øine; at hver Tvivl, der er fremsat, er offenligen afveiet. Men jeg har sagt til Hr. Pastor Pontoppidan, Hvad jeg her har den Ære at sige til Hr. "II", at det havde været mig kjærere, om

saadanne Angribere havde henvendt sig directe til mig, thi naar Den, der angriber, saa tydeligen viser, kun at kjende Sagen af nogen Læsning, af nogen Tale om den, maaskee af at have seet en slet Udførelse af den, da forekommer det mig, at Sagen selv Intet kan vinde ved deraf forekommende ugrundede Paastandes og deres Besvarelses Offenliggjørelse, og at den tænkende Læser kun saare lidet kan opbygges derved.

Endeligen tillader jeg mig at bemærke, at det hverken synes mig anstændigt eller passende, naar man blot underskriver sig "11", at beskylde nogen Medborger ved Navn, for at hade Lyset.

Kjøbenhavn, den 7 November 1825.

J. Abrahamson.

Havde Holberg i vore Dage kunnet finde nyt Stof til Satirer?

Dersom Holberg levede i vore Dage og ønskede at skrive flere satiriske Skildringer end han har leveret, vilde han da i vore Tiders Sæder, der saa godt vide at maskere deres svagere Sider, finde tilstrækkeligt og frugtbart Æmne? — Dette Spørgsmaals Besvarelse er vist nok en Undersøgelse værd.

Mange troe, at paa denne Mark, selv for en Holberg, intet er at høste mere, og at man kun behøver at give de af ham revsede Daarligheder andre og nyere Benævnelser, saa kunne hans Satirer lige saa godt gjelde for vore, som for hans Tider. Dette er vist nok anvendeligt paa den største Deel af hans satiriske Muses Fostere. Men ikke mindre vist er det, at havde han levet nu, vilde hans store Aand endnu finde Leilighed nok til at øve sin Kraft.

En Feil, som Holberg aldrig, og, maaskee med Hensyn til den Tid, han levede i, med største Grund, ikke rørte ved, var Skinhellighed. Saa tilbøielig han end var at kappes med Moliere om Krandsen, vovede han dog ikke at skildre en Tartüffe. Men neppe havde Menneskefrygt afholdt ham derfra nu, da man kun i Frankrige forbyder Opførelsen af Molieres Mesterstykke, og Mønstre havde han fundet flere af nu end i hans Dage, hvor Bigotterie og Qvækervæsen mere var en Følge af en indskrænket og omtaaget Forstand end af listig Forstillelse.

Som et Modstykke til hans adelige Don Ranudo kunde han faaet Anledning nok til at skrive en borgerlig; thi er det end ikke de sexten Ahner, som denne bryster sig af, saa er han dog ikke mindre opblæst af sine Penge, af sine Titeler og hans paa sin Rang pukkende Svoger- og Fetterskab, end hiin spanske Adelsmand.

I Jeppe paa Bjerget har han viist os en Bonde, der drikker Forstanden bort i Brændeviin, og, forvandlet til en Herremand, dømmer uskyldige Folk, uden Barmhjertighed, til at hænges; men hvor mangen Von og Us kunde han ikke nu have fundet, der drikker Forstanden bort i Medoc og Madera, og i sin Stilling ikke teer sig bedre end Jeppe?

I Magister Stygotius fremstillede han os en lærd Pedant, men som ikke passer mere til vore Tider. Nu maatte denne hedde Doctor istedetfor Magister, være klædt som en Friskfyr, efter den nuværende Modes Snit, og have reist udenlands paa sin Profession, som Mester Gert.

Gjerrighed har Holberg aldrig valgt til Gjenstand for sin revsende Satire, og mange paastaae, fordi han selv var meget tilbøielig til denne Lyde: en Beskyldning, som han forsvarer sig imod i hans Levnet, hvor han siger, at naar Gjerrighed er en Feil, saa er Ødselhed en Last, beraabende sig tillige paa, at hans Formue er bestemt til offentligt Brug og at han anvender mange Penge paa at kjøbe Bøger. Havde han levet i vore Dage, saa havde han neppe ladet det Slags lave Gnierie, der er fulgt oven paa en tøilesløs Ødselhed, slippe urevset. Fra den latterlige Side havde han vist de Mangfoldige, som nu knibe paa Skillingen, naar det gjelder om at oplyse deres Forstand, og ødsle med Dalere, naar det gjelder om at tilfredsstille deres Sandselighed og Forfængelighed.

I Jacob v. Tybo viste han os den stortalende Soldat; men istedet for at vælge en Stygotius til Contrast, havde han nu heller valgt een af de mange stortalende Pennehelte, der, udrustede med tilstrækkelig Uforskammenhed, ere sande Tyboer i den literaire Verden; snakke og domme om Alt, og heller ville at Folk skulle sige: der sidder en carnaliøsk Tunge paa dem, end tvivle paa deres Drabelighed — Karle, der have bidt Hovedet af al Skam, og sætte en Stolthed i at leve i et Slags literarisk Quarantaine, hvor ingen tør eller vil komme dem nær.

Poeter af det Slags, som i Holbergs Tid boede i Aabenraa, findes vel saare faa af nuomstunder, da de fleste Folk, der trænge til Fødselsdags-, Brude- eller Ligvers, forfærdige dem selv, hvorpaa man dagligen finder sørgelige Beviser nok baade i Adresseavisen og Statstidenden.

Men "Skribenter i Aabenraa" gives der i Skokketal, og hos dem kan man ikke allene faae det bedste Vers for 12 Skilling, som hos Manden i Aabenraa for hundrede Aar siden, men endog hele Afhandlinger, om hvilken Gjenstand det end skal være, ja endog Satirer og Skandskrifter for en billig Betaling, der aldeles ikke staaer i noget Forhold til de dyre Priser paa Livets andre Fornødenheder.

Ak, hvorfor opnaaede Holberg ikke en Drakenbergs Alder! Hvilke Erobringer kunde hans mesterlige Pen ikke have gjort i vore, paa satiriske Emner saa frugtbare Tider, i Satirens Rige! Vel forstaae Menneskene nu bedre end fordum at maskere sig, men hans kraftfulde Aand havde revet Masken af dem og vist dem i deres hele Nøgenhed.

—x—

Indenlandske Efterretninger.

Svendborg, d. 1 Novbr. I Løverdags Eftermiddag, lidet før Aften, indtraf den Ulykke, at en Jolle, hvori befandt sig 4 Mand, som vilde fra et Fartøi landsætte paa Langeland, blev af en Søestyrtning fyldt med Vand og sank paa Stedet, omtrent 2 Kabbellængder fra Land. De 3 Personer, hvoraf een var Apothekersvend, een Søemand og een Skomager, hvilken sidste boede paa Langeland, druknede; men den fjerde reddede sig ved Svømning. Skjøndt ganske udmattet opsøgde Denne en Jolle, hvormed han igjen roede til Fartøiet, hvorfra 2 andre Mænd gik iland, men vare, al Søgen uagtet, ei istand til at finde de Forulykkede. — Den her saa navnkundige Dame befinder sig nu i Kjøbenhavns Arrest.

Nyborg, den 3 Novbr. I Aftes og langt ud paa Natten saaes her en meget stærk Ild i Sjælland. Med Skibe, som i Dag ere ankomne fra Korsøer, har man ikke faaet nogen Vished

om Stedet, hvor den rasede, da Sprøiterne der endnu ikke vare komne tilbage; men efter Retningen at skjønne, har det været ad Nestved-Kanten.

Aalborg, d. 2 Novbr. Efter et haardt stormende Vejr i Søndags og Mandags med svære Byger af V. og V. N. V., havde vi i Gaar Morges et mere end sædvanligt Højvand, dog vides endnu ingen Skade at være foranlediget af Stormen, enten paa Kysten eller i Fjorden. — Torskfiskeriet udenfor Hals har i den sidste Tid været rigere end nogensinde. Sildfiskeriet i Fjorden har ligeledes været godt i dette Efteraar, og især udmærker Silden sig ved en fortrinlig Qualitet.

Aarhuus. Hds. Majestæt Dronningens Fødselsdag blev celebreret her med de sædvanlige Høitideligheder, og Himlens Lyksalighed nedbedt for den elskede Fyrstinde.

Blandede Efterretninger.

Om de Uralske Bjergværker, og om det Uralske Guldsand.

Uralbjergene deler sig i den store Bjergryg og de Guberlinskiske Bjerge; de sidste strække sig mod Sønden langt ind i de kirgisiske Ørkener (Stepper). Disse Bjerges højeste Spidse er den padwinskiske Klippe, som efter Cassinis Opgivende har en Høide af 6,365 Fod over det caspiske Havs Vandflade. Flere seilbare Floder befordre særdeles meget den indre Handelsforbindelse, saasom Kama, Ural, Belaja. Ved den fra Ural udstrømmende Flod Kolwa, forefaldt i 1472 et Feldtslag, hvis Følge var, at dette Gouvernement kom under russisk Herredømme. Uralbjergegnene kunne, efter sine Egenskaber, deles i tre Klasser: a) de høje og klippefulde Bjerge; disse ere skov- og vandrige, og det egentlige Sæde for Fabriker og Bjergværker af ethvert Slags; b) Højene; c) de bebyggede Dale, hvis Beboere have en god Afsætning for deres Frembringelser til deres Naboer paa Bjergene,

hvorved de erholde Midler til at udrede deres Afgivter til Regjeringen. Den uralske Bjergryg har en Mængde Huler, af hvilke mange ere mærkværdige. En af dem har fire Hvælvinger og Søiler af Iis; i en anden, Jermarkshule kaldet, skal Jermark, før Sibiriens Erobring, længe have havt sit Tilflugtssted. De meest righoldige Jerngruber i Uralbjergene findes i Særdeleshed i Bjerget Bladogat, 70 Verster fra Staden Orenburg; paa Magnetbjerget, inden for de kirgisiske Grændser; og endelig i de tagilkiske Bjerge, hvor det gamle Zobeljern, der er det bedste, erholdes. I Aaret 1719 gaves i Uralbjergene 26 Jernværker, nu tæller man der 99 Jern- og Støbeværker. I Følge de nyeste Beretninger vandt man i disse Værker 7 Mill. Pud Støbejern og 5 Mill. smeddet Jern. Bjergkyndige dele Jernet i tre Slags, det første og bedste Slags er det gamle Zobeljern, hvoraf meget tilvirkes paa Hhrr. v. Demidow og Jakovlev's Privatværker. Den er blød og meget skikket til Staalarbeider. De første Spor af Bjergværksdrivt paa den uralske Bjergryg, begynde ved Floden Nizza fra Aar 1623. I Aaret 1719 var der tilligemed Jernhytterne kun et Sølv- og 5 Kobberværker. Nu tælles der 35 Kobberhytter, et Svovl- og et Vitriolfabrik. Af Kobber virkes aarlig mod 155,000 Pud. Af Tin findes intet, af Bly og Sølv kun faa Spor. Som Hovedstapelplads for den indre Omsætning af disse Egnes Frembringelser, er Nischnei-Nowgorod; men for den udenlandske Søehavnene af Archangel, Petersborg og Taganrog.

(Udtogsviis af Bilag til allg. Zeit. 100.)

De mange Bjergværker og Smeltehytter i de uralske Bjergstrækninger have foraarsaget en saadan Udhugning af Skovene, at Driven maa tabe sig, og om kort Tid mange Steder ophøre. Et nyt Produkt er siden 1822 blevet af Vigtighed; det er nemlig det uralske Guldsand, som forhen kun gav ubetydeligt Resultat. I Foraaret 1823 blev en Bjergværkscommission, bestaaende af Senator Soymonoff og Professor Fuchs af Kasan, didsendt; hvilken Kommission i Aarets hele Sommer var beskjeftiget med Undersøgelser af den hele østlige Deel af Ural, og

bragte til de vigtigste Resultater, saa at dette Produkt siden har med en høist mærkelig Stigen givet betydelig Indtægt. Benævnelsen Guldsand er ikke den rigtigste, saasom Guldet hyppigere træffes i forvittrede Granit-, Qvartz-, Schørl- og Skifer-, end i Sand- og Leerlag. Rigest synes de forvittrede Qvarzschichter at være. I samme findes ofte Guld i Klumper af flere Solotniks Vægt; ja endog af flere Punds. Udvaskningsprocessen er ikke kostbar, hvilket giver saa meget større Fordeel. I Aaret 1822 udvaskedes 22 Pud, i Aaret 1823, 114 Pud, i Aaret 1824 circa 286 Pud, i alt 420 Pud, af Værdie omtrent 21 Millioner Rubler Bankassignationer. (Uddraget af Liter. Wochenblatt der Börsen-Halle. No. 1.)

1 Pud er 40 Pund; 1 Pund er 96 Solotnik, 100 russiske Pund lig 81 Pund dansk.

En fornem Lord, der boer i Nærheden af Ayterbury, havde foræret denne Stads Magistrat en stadselig Kurv med Fuglevildt. Mairen indbød ham til at hjelpe at fortære samme, og Indbydelsen blev antagen. Da Lorden var ankommen og førend man satte sig til Bords, præsenterede Mairen ham sin otteaarige Søn, der, efter hans Forsikkring, opvakte gode Foghaabninger. Lorden gjorde Drengen nogle Spørgsmaale, og erfarede, at han lærte de gamle Sprog. For at hædre den fornemme Gjæst havde man i Spisesahlen anbragt et prægtigen udziret Vaabenskjold, der viste dette Huses Vaabenmærker med Devise: fuimus, en af Virgil laant Hentydning paa Familiens foregivne Nedstammen fra de gamle britanniske Konger. Mairen, der gjerne vilde give sin Søn Leilighed til at aflægge en Prøve paa sin Sprogkundskab, opfordrede ham til at forklare dette latinske Ord. Men ulykkeligviis var det deelt i to Dele; den første Stavelse stod paa det ene Feldt til Venstre og den andet til Høire, og Drengen oversatte Ordet ligefrem med: fui, jeg var, mus, en Muus!

Professor Steffens har i afvigte Foraar holdt i Berlin Forelæsninger over naturhistoriske Gjenstande. Da han havde sluttet samme gjentog han dem in nuce for en glimrende Forsamling af Damer, og reiste derpaa igjen til Breslau.

Thorwaldsen har fuldendt en fortræffelig Løve, som han havde modelleret efter en levende Original.

I Berlin fandt man nyligen et stort Stykke afsprængt af en stor og ypperligt poleret Granitblok, bestemt til Postament for en Statue. For Opdagelsen af denne skjændige Gjerning er udlovet en Belønning.

Kjøbenhavns Børs, den 8 November 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 207		
Species 211		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 10½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	189½	190 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	50½	51 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	87¾	88 Rbd. Sedl.
Dito Dito	85	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101½	101¾ Rbd. r. S.
Dito Dito	107¼	107¾ i Sedler.
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	99	99½ Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99	99½ Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99	99½ Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	102½	103 i Banco
4 pC. Dito nye	95	95½ i Banco
Asiatiske Actier	91	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterling.

1 L. Sterl. beregnet til 14. Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 91.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 12 November 1825.

Dronning Lovise.

(I Anledning af hendes Ligs Forflyttelse til det ny Capel i Roeskilde Domkirke.)

Ebenchè d'alma valorosa e bella
L'onor sia poco pregio, è però quello,
Che si può dar maggiore
Alla virtute in terra.

C. Guarini.

Skal Harpen taus, med Sørgeflor omvunden,
Urørt af Dannerskjalden, evigt staae?
Og skal en herlig Tid, som længst henrunden,
I Glæmsels Hav umindet da forgaae?
Ja, skal en Aand, hvis Dyders Stjerne tindred'
Paa Danmarks Himmel med en hellig Glands,
Som Armods Nød i hele Livet lindred',
Ei smykkes med Siofnas Blomsterkrands?
— Dit Folk Du var, Lovise! den Tilbedte,
Men det, hvortil Din Mildhed Fødsel gav,
Det Held, som Du Uskyldighed beredte,
Nu synes jordet i Din kolde Grav.

Dog nei — end banke Hjerter for Dit Minde,
End sukker mangen Ædling ved Dit Savn,
Og blandt en yngre Slægt Du end skal finde
En Røst, der signer høit Dit hulde Navn.
Vel er det Gjemme lukt, hvori den Spæde
Opsendte taus til Gud sin Bøn for Dig,
Men sølvgraa Olding med fornyet Glæde,
Ved Staven vaklende erindrer sig:
At det var Dig, som Axelstad har givet
Et Tilflugtsted for Qvinden, som forladt,
Med Frygt for den, der skyldte hende Livet,
Fortvivlet vandred i den mørke Nat;
Som, i sin Kamp med dyrebare Pligter,
Omspændt af Qvalers rædselfulde Hær,
En skummel Fremtid hvert et Haabglimt fvigter;
Som driver, lig et Vrag, blandt blinde Skjær. —
Fra Bøddelsværdet frelstes mangen Moder,
Lovise! ved Din Ømheds milde Haand,
Og nyfødt Nor, Du ydede de Goder,
Der rantes det af Tidens grumme Aand. —
Et Diadem omstraalte Dig med Hæder,
Og Danmarks Krone Du paa Jorden bar;
Du nød en Dannebods — en Moders Glæder,
Og første Qvinde i Dit Land Du var;

Men Guldet ligt paa Sommerfuglens Vinger,
Er Høiheds Glimmer blot et gyldent Støv,
Naar Døden brat sit sorte Glavind svinger,
Den falder som et halvfortørret Løv;
Dog, naar Saphirer og Rubiner blegne,
Staa'r Dyden i sin fulde Morgenrød;
Den blomstrer end, naar Pyramider segne
Og trodser Magtens Vold og Tid og Død. —
Din Daad, Lovise, var Din bedste Løn,
Og aldrig trængte den til Smigertone;
Men stedse skal hver Danmarks ædle Søn
Dig række Skjønsomhedens Hæderskrone;
Den fuldt opvejer hver en Mindesteen,
Som Verden stundom endog Lasten reiser:
Det gyldne Tag, der skjuler mørske Been,
Og pragtfuldt over Støv og Orme kneiser.
Alt skaber Tidens Vælde om til Muld,
Endog det Herligste, som Jorden bærer;
Kun Dyden er et lueprøvet Guld,
Som Dødens gridske Ild selv ei fortærer.
Din Mindestøtte, o Lovise! staa'r,
Urokkeligt i hvert et Dannerhjerte;
Den reistes Dig midt i Din Alders Vaar,
Med Luen, som Du selv saa mægtigt nærte;
Den stande skal, saa længe som vor Jord
Har Sands og Aand for Kongelige Dyder,
Og lyse, som en Stjerne, i vort Nord,
Saalænge Dansk fra danske Læber lyder!

18—.

Odense's Omegn.

Af et Brev fra Kjøbenhavn.

..........Ja, min Ven! Odense er en vakker By, og har i senere Tid modtaget mange Forskjønnelser baade inden og udenom. Kirkerne

og Kirkegaardene ere vel vedligeholdte og smykkede, de offenlige Pladser vinde Dag for Dag, Boghandler Hempels Observatorium er synderligt til Pryd for Nørregade, Raadhuussalen er virkelig seeværdig, Byens Adgange fra Øst, Vest og Nord ere baade rummelige og smukke, ikke at tale om Eders — i Forhold til andre Middelstæder — gode Brolægning i Mængden af Hovedgaderne; thi mig er dette en absolut Forskjønnelse.

Og nu Eders smilende Omegn. Hvor ofte hentryller jeg mig ikke i denne med al dens Forskjellighed! Den er vistnok ikke pittoresk som Sundkysten, Svendborgs, Vordingborgs, Veiles eller Skanderborgs Egn; men den har noget saare Yndigt og Venligt ved sig; den er — synderlig nordud — mellem Fjorden og Næsbyhoveds Søe yderst tækkelig, bærer ogsaa et Frugtbarheds Præg, der, hvad mig idetmindste angaaer, er uadskilleligt fra Begrebet om det sande Skjønne: Træet har sin fulde Kraft, dets fyldte ei affvedne Krone sidder ikke paa Snur for Nordvesten, det ene Kornstraa skriger ikke til Næsten om Hjelp og Understøttelse, o. s. v.

Hvormeget er ikke og her nordud gjort for Naturen, af Lodseierne, hvor saare smukt er ei en Iversens, Kellinghusens, Leths, Froms, Duckers Anlæg? Hvor skjøn er ei den gjensidige Forbindelse mellem disse, som var den aftalt? Odense har paa Miles Afstand — undtager jeg maaskee Ulriksholm — intet Punct, hvor Naturen smagfuldere eller aandrigere er afbenyttet.

Naar jeg imellemstunder lader min Aand gjøre en lille Reise til Dig, være Du forvisset om, altid at finde mig der — i Canalegnen, hvor vi saa ofte Arm om Arm tilbragte de meest henrivende Sommeraftener, saae Seileren stille slynge sig frem mellem de tætte Smaalunde, kornrige Marker og blomstrende Enge, medens Landeveien, tæt jevnsides den lille Vandflade, Øjet neppe kunde opdage, var fyldt med raskkjørende Vogne og ilende Ridende, der her i eget Element — ligesom spottende Skibet, der

ei ret var i Sit, indhvirvlede det i tykken Støvsky!

Byens øvrige Omegn finder jeg og ret smuk, skjøndt Intet mod den Nordlige, Intet heller imod, hvad den kunne vorde; ville blot Lodseierne hist gjøre Halvdelen af hvad, de her have gjort, — hvad f. Ex. Aarhuus Borgere have gjort for deres By, der virkeligen i denne Henseende kan opstilles til Mynster paa Sands for og god Anvendelse af Localiteterne. Jeg vil her blot nævne den nydelige Tour rundtom Byen overalt i plantede Alleer.

En saadan Gang har virkeligen ogsaa — maa jeg saa kalde det? — en særegen Behagelighed; Borgeren seer her fra forskjellige Sider den kjære Plet, der indbefatter alle hans ligeindtil de kjæreste Erindringer i Livet; han er nær nok til en god Overskuelse: her ligger hans egen Arne, hist Vennens Huus; her den Riges Gaarde ved Siden af den Fattiges Hyttelil; hist det pragtfulde Haveanlæg tæt ved den lille Kaalhave; synes ham hist — endog ganske nær — det skjønne Tempel, hvor en elsket Lærer tolker ham Herrens Ord, et Tempel, hvor han — sund til Sjæl og Legeme aflagde sit Livs de vigtigste Løvter; seer han her den Legeplet, hvor han som Barn spøgede, og saa grant han føler:

"at ingensteds er Roserne saa røde,
og ingensteds er Tornene saa smaae,
og ingensteds er Dunene saa bløde,
som dem, vor Ungdoms Uskyld hvilte paa!"

Sandelig meer end paa enhver anden Tour træde paa en Saadan Erindringer frem, opstaae Tanker, der binde fastere til, hvad der er ret godt, knyttes saare fast. For gamle og svagelige Folk er en slig Vei om Byen ogsaa fra den Side anbefalelig, at man — trættet snarere, end man havde ventet det — kan komme ind igjen af nærmeste Byens Port; — man er — med faa Ord sagt — sit Hjem omtrent altid lige nær. De Mange, der i en saadan By jo maae eie Haver og Jorder ved en slig Spadseretour, have og selv en dobbelt Nydelse i Synet af Forbivandrende, Venner og Bekjendtere, pirres til

Forskjønnelse af deres eget lille Jordsmon, plante maaskee ved dette (hvor let og ubekosteligt der!) et Træ, vel endog et Lysthuus, hensætte en Bænk for Vandreren. Kortsagt: en Spadserevei rundtom en By er en herlig og langtfra ej en kostbar Nydelse for dens Beboere.

En saadan Gang vilde jeg, de brave Borgere i Odense skulle skjenke deres By. Saamegen Sands jeg virkeligen der har fundet for Naturen, tviler jeg ikke heller om, Vedkommende jo gjerne gjorde dette Offer, var blot Ideen faldet dem ind, og var den forresten udførlig.

Altid vant til, hvor jeg kommer, at more mig med Forestillingen om deslige Sager, — (det koster idetmindste Intet, skader ei heller, og snakke Folk derom, lee deraf — nu Herre Gud! lad dem snakke, Gjes kan ikke, siger Peder Syv:) — indrettede jeg — sidst jeg var hos Dig, denne Vei omtrent saaledes:

Følg mig kun ud af St. Jørgens Port, rid Din Pagasus, som jeg Min, og Phantasien skal stille Dig min Vei heel for Oje, om Du endnu kun halvveis seer den. Altsaa vi ere denne Stund udeaf St. Jørgens Port; nu om til Venstre! Her slynger en krum Sti — bred nok mangensteds for 4 Vogne — sig over Kræmmermarken. Denne Sti tænke Du Dig nu af Aalykkegaardens Eier, (der saa vakkert har prydet Egnen mellem sin Gaard og Canalen,) givet en bedre Retning, indkastet og beplantet med smukke Træer, og saaledes følge Du den til Nørreport. Hersra, min Ven! leder min ny Vei os langs Slotshaven, om af Vindegaden, (en nydelig Vei, der aldrig burde ligge, som den nu ligger:) forbi eller helst gjennem den ny Kirkegaard, dens Adgangs Allee, ad Assens Landevei og Gartner Petersens Have. Alle de Steder, hvor ei allerede her ere levende Hegn eller Træer ved Veiene, lader Du Din Phantasus plante dem. Maaskee troer Du ved Petersens Have og Aaen at see mit Non plus ultra, dog nei, min Pegasus har Vinger, den flyver over: Vi maae tilsøes, men Intet er hellere lettere end det; saa fortjent Hr. Peter=

ken har gjort sig af Badehuus=Indretningen, troer jeg ei andet, end at denne driftige Mand jo for en passelig Betaling lod Enhver, der ønskede det, i en Baad (hvoraf Flere altid ligge og maae ligge her,) sætte over hiinside Aaen. Det er endog rimeligt, man hos ham ville kunne erholde Frugter eller Forfriskninger af anden Slags, om de ønskedes. Hans nydelige Lysthuse tilbøde behagelige Hvilesteder. Havde man badet sig, man havde da en smuk Spadseretour enten ad den Vei, jeg allerede har nævnet; boede man i dens Nærhed, eller, havde man derimod sit Hjem i Byens sydlige Deel, gik nu Veien op over Høiderne, langs de af Hr. Petersen her anlagte Terrasser, og nu til Venstre, hvor Du ville inddrømme Dig i en lille Allee, der paa selve Høiderne følger den deilige Aadal lige til Slusen, hvor den løber i Philosophgangen, fortsættes derfra over Nonnebakken, sønden om Hr. Nissens smagfulde og Gjestgiver Larsens nysanlagte Have forbi Blegpladsene indtil Møllebroport. Og Du har da, min Ven! omtrent passeret rundt om Byen med mig. Gaae engang Veien selv; og, finder Du ikke, den kunne blive smuk, ja meget smuk, mangfoldig paa nye Udsigter, og nok var Anlægget værd; frakjender jeg Dig — Du tilgive mig det! — Sands og Øie for hvad Smukt er. Selve den lille Vandtour i Koget, ikke uligt gamle Charons Jolle — blev vistnok Mangen en behagelig Afvexling, og Poeten som Rimeren fik her ved Badehuus=Anstalten en viid Mark for sig, til at kante noget Prosa med Riim, og kalde det Poesie.

Altsaa søg at formaae Dine Medborgere til et sligt Anlæg, om det staaer i Din Magt; hvis ikke, saa rid Veien tidt — som i Dag — paa Din Indbildnings Pegasus. Saa ofte maa man dog behjelpe sig med den, ja, vee den, der Ingen har! Var jeg i Din vakkre By, vilde jeg med Raad og Daad hjelpe til, vandt det Almeenhedens Bifald. Jeg veed og, Du havde Villie til at gjøre, hvad Du kunde.

Jeg nævnede før: at min projecterte Vei rundt om gamle Odins By, skulde drages tæt

forbi eller endog gjennem den ny Kirkegaard, hvor let var ikke og det? En lille Laage i Nærheden af sal. Bergenhammers Hvilested, (til hvilken Nøglen kunne findes i Huset tæt derved,) og hele Sagen var færdig! Paa en Vandring rundt om Byen og de Levendes Boliger dvælede Mangen gjerne i vemodig Nydelse ved de Dødes tavse Boliger. Liv og Død og Liv i Død træder paa een Gang forunderligt indgribende frem. Sandeligen en Stræng berøres, hvis Vibration er stærkere end den skues og føles:

"O, den Grav, der aabner sig,
kun som Vugge gjemmer Dig!"

Vi have ofte talt sammen om disse — den nyere Tids udenbyes Kirkegaarde, (jeg bruger heller dette Udtryk end: Assistents, hvormed Menigmand saa ofte forener et heelt andet heterogent Begreb,) Du veed, jeg ynder ikke Monumenternes Hensættelse der. Saa smukke disse end forresten kunne være, virkeligen og stundum ere, er Grundvolden dog sjelden solid nok til, at de jo ofte vakle paa deres Fod og snart staae for Fald; ikke at tale om den Overlast, de saa jevnligt ere udsatte for af Raadheden, (hvad jeg engang har hørt, T. Thaarup — høilovlig Ihukommelse — kalde: "Nationens Eselsagtighed;") Kommer nu hertil Veirligets ødelæggende Indflydelse; at Pladserne saa ofte kunere leiede for en 20—30 Aar, — den Afdødes Gravmæle — hans paa Kirkegaarden hensatte representative Minde, er da i føie Tid som udstrøget af Jordens Overflade; naar Dette derimod — opstillet i Kirken, maaskee endog som Kunstværk til sand Prydelse for denne, — bevarede Erindringen om den Hensovede og den Plet, der gjemmer hans Muld, — i Aarhundreder. Man behøver jo kun at kaste et Blik paa de ofte 300 Aar gamle Træ=Epitaphier i vore Kirker, hvor længe ville disse endog af Steen have trodset Tiden under aaben Himmel — fritstaaende? Nei, de Gamles Smag er min: Kirken være det rette Depot for alle deslige Minder! Lad de Dødes Legemer hvile paa Kirkegaardene udenfor Byerne, lad dem her have deres egen stille Stad for sig, lad smykke deres Grave med den hvide Lillie, den blege Rose!

Stenen, Øjeblikkets Idee, muligt alskjøns Hensyn, Forfængelighed o. d. l. reiste, bærer visseligen ikke et saa umiskjendeligt Vidnesbyrd om, hvad den Hensovede var, som den i en Række af Aar kjerligt underholdte lille Jordhøi, hvis Blomster uden daglig Omhu snarligt skulle henvisne, ja aldrig engang, vædes den ei dagligen med kjerlig Taare, bære sin Kjerligheds Blomst. Et reent Demokratie være Kirkegaarden mig, hvor den sande Lighed dog først findes her paa Jorden, Fortjenesten hæve sig her ved egen Kraft! Det være den braskende, høitragende kolde Steen ei tilladt her i de Dødes Stad at drage Blikket fra den beskedne lille Blomst, der i sand Værd staaer langt høiere!

Kirken derimod er mig det rette Depot for alle saadanne Monumenter eller Gravmæler. Hvor dybt forbunden er ikke den reen religiøse Sands med Minderne om de forsvundne endog længst forsvundne Dage! hvor aldeles knytte disse, ved at forene Tid med Tid, Tiden til Evigheden! Paatrænger da ikke selve Historien sig — i hvad den her saa sandseligt har fremstillet — ligefra de Hensovedes Virkninger og Stillinger indtil Monumenternes særegne Behandlinger i religiøs og Kunst-Henseende, — som en Guds Aabenbaring om Menneskets Vilkaar og Førelse, Opdragelse og Udviklings Evne? Hvi gjøre alle hine Gravminder fra de længst forsvundne Dage et saa dybt Indtryk paa vort hele Væsen, naar vi træde ind udi vore Templer, uden netop af denne Aarsag?

Der vil i vore Kirker, naar et Seculum er henrunden, neppe findes en Erindring om vore Dage; de skulle synes, ei at have efterladt sig endog det mindste Eftermæle; der bliver et —! satirisk Hul i Historien, som — — — —; et Hul, hine Gravmæler paa vore udenbyes Kirkegaarde ei skulle kunne udfylde: langt før Udløbet af et sligt Tidsrum ere de hensmuldrede. Thi skulle og Enhver, som ville reise sine elskede Afdøde et Minde af nogen Varighed, sætte det ligesom før i selve Kirken eller tætop til Kirkens ydre Væg. Pillerne, Murene være som i gamle Dage dertil anvendte, og pryde skulle da

deslige Monumenter Templerne, enten de saa vare fritstaaende i Nischer, eller og udarbeidede i halvophøiet Steen eller Marmor og siden indmurede. Naturligviis var det en kyndig Commissions Sag, deels at undersøge og approbere Tegning og Indskrivt, deels at anvise Pladsen, og aldrig vilde eller maatte denne Commission antage Andet, end hvad der egnede sig til et Minde, værdigt Stedet, hvorpaa det sattes. Betaltes nu for Plads og Vedligeholdelse en dertil klækkelig Sum, der, naar Monumentet var i en reen simpel Stiil, ei kunde eller burde være stor, ville Omkostningerne hermed ei staae i noget Forhold til Reparationsudgivterne paa de udenbyes Monumenter! Hvad der af Slige i Kirkerne var af sand Kunstnerværd, blev i Aarhundreder en kirkelig Skat, og skjænkede den Hensovede en Udødelighed, hans Gjerninger maaskee mindst ventede sig. Man see de katholske Kirker ialmindelighed og flere af Vore!

At for Mindepladser paa den indre Kirkevæg betaltes meer end for Saadanne paa den Ydre, er naturligt. Bleve endeligen engang i Tiden disse Mindesmærker for mange, som vel ei saa snart var at befrygte, (colossalske maatte de jo ikke være, og da blev Rummet til slige ialmindelighed ikke saa lidet), saa vragede man, og tog de mindst Gode bort. Vist nok ville imidlertid, førend Saadant fandt Sted, Monumenterne have staaet langt længere end 20—30 Aar.

En anden Art af Gravmæler vilde, naar disse atter søgte til Kirkerne, maaskee letteligen opstaae, den nemlig: at sætte den Afdøde sit Minde i en ny Altertavle, ny Døbefond, skjænket Kirken istedenfor de Skrækkebilleder og Smagens Misfostere, der endnu saa mangensteds kun ere til Vanziir. Paa et beskedent lønligt Sted (bag Tavlen f. Ex.) kunne en Indskrift nævne Gavens Aarsag, den Døde o. s. v. Mig har det altid været en ubehagelig Følelse, naar jeg stundum paa Kirkegaarde har truffet det ene prunkende Mindesmærke ved det Andet, medens hine Kirkens Insignier (maa jeg saa kalde dem?) stode som Kunstens Vederstyggeligheder, der dog

langt skulle overleve Værker af en hundredfold bedre Smag; fordi hine vare inden, disse udenfor Kirken.

Endnu vil jeg kun ialmindelighed bemærke: at i Indskriven paa Kirkemonumentet over den Afdøde kunne en lille Henviisning antyde Pletten, hvor han hvilede paa Kirkegaarden.

Tilgiv nu, gode Ven! denne lange — altfor lange Disgression, der er nærved at synes Dig mit egenlige Emne aldeles uvedkommende, ja, hvad er værre, synes hartad mig selv det; imidlertid har jeg nu skrevet, og vil nødigt slette ud, det jeg skrev, lad os derfor atter standse ved et og andet Punkt i Eders Omegn, hvor Noget hist, Noget her lod sig sige: See f. Ex. det lille Stykke øde Land mellem Eders udenbyes Kirkegaards Allee og Husene langs med denne! Skulle Vedkommende ei, hvor det lod sig gjøre, hellere ville skjænke Beboerne af disse Huse det til Havepladser, (imod at Slige net anlagdes og vel vedligeholdtes), end at lade det ligge, som det nu ligger, saa tætved et Sted, der besøges saa ideligt som Kirkegaarden?

Skulle de, hvis Sag det kunne blive, ei være at formaae til, at gjøre den smukke Dæmning mellem Aalykkegaards- og Næsbyhovedsskov til en behagelig Spadserevei mellem Begge? Skulle et lille Gangtræ over den smalle Aae mellem Hunderupskoven og Fruens Bøge være nogen stor Sag til Forbindelse af disse, af deres Eier forresten saa vel smykkede, Skove? Dog nu til Byen selv. Et herligt Tempel er St. Knuds Kirke. Vi have faa, der kunne stride med den om Rangen: Her er et fortrinligt Forhold af alle Dele indbyrdes og af disse til det Hele, et fortrinligt Forhold af Længde til Brede og Høide, baade ind- og udvendigt, her er en høist tækkelig Simpelhed i Stilen.

Jeg veed ikke, hvorvidt den sande Smag tillader, at Kirken forneden er ligesom maskeret af alle de Træer, Kirkegaarden er fyldt med. Det seer ret hyggeligt ud, men ved en Bygning af den Natur er der vel meer Spørgsmaal om: den noksom kan falde i Øinene? og det kan den ikke, deels af denne Aarsag, deels formedelst de mange Bygninger, som altfor tætom belemre den: Overlærer Bruns Gaard og Gymnasiet ere Kirken endog i Brandtilfælde høist farlige, og burde aldrig opbygges igjen, friede Skjæbnen Kirken engang for dem. Hvad og selve Synet angaaer, er det vist, man maatte ønske, at kunne bortmane Latinskolen, Salomons Gaard og hvad Andet, ligger mellem Flakhaven og Kirken, der da ville vise sig i al sin Pragt og ei meer taale de omstaaende Træer.

Men een Fordring gjør Kirken høit til sin Menighed og Stadens Indvaanere, og det er paa en skjønnere, meer smagfuldt anbragt Indgang. Træder jeg ind i en Kirke, maa Totalindtrykket, i det jeg fra den rette Side ligesom overskuer Alt, være indgribende og talende baade til Hjerte og Sands: Indgangen maa derfor være midtfor. I St. Knuds Kirke altsaa der, hvor nu det eilskovske Epitaphium og Daaben er. Daaben synes mig meget værdigt at kunne anbringes i selve Koret, eller — om man saa fandt det smukkere, i eet af Kapellerne tætved dette, med en passelig Aabning til Koret; — det eilskovske Epitaphium derimod at kunne flyttes til det nuværende Vaabenhuus, naturligviis tilbørligen udziret — maaskee endog i Tiden med saadanne Mindesmærker, som de ovennævnte.

Indenfor den ny Kirkeport maatte en Vestibul anbringes, og udenfor — efter en Tegning i passende Stiil — en Buegang hvilende paa simple Colonner. Her skulle Vogne kunne kjøre ind under, og de Afstigende være betryggede mod Veirliget. Det er nu engang Tilfældet: at der ved alle Festligheder — Barnedaab, Brudevielser o. s. v. kjøres til Kirke; man ville derfor vide Vedkommende Tak for denne Indretning, der tillige blev en Forskjønnelse for Kirken. Da nu denne Side af Kirken er dens egenlige Façade, lod jeg og alle Træerne, ligesom det Stakitværk, der er foran Samme mellem Justitsraad Falbes Gaard og Latinskolen omtrent, borttage, planerede den nu langt større vordende

Plads, og anlagde endelig foran selve Indgangen en stor, med smukt Græs begroet, Grønning af en rund, aflang eller anden bestemt Figur, paa hvilken ingen Ligstene, Grave, eller deslige maatte findes. Synet vandt da — idetmindste her — en Vidde, det fattes; det herlige Tempel, blev dog fra een Side beskuelig, og Byens Indvaanere havde eet Punkt at vise Fremmede den skjønne Kirke fra. Rimeligviis ville da og de Huse, der havde denne Nydelse — til heldigere Tider — vorde smukkere opbygte, og saaledes en vakker Plads frembringes, man nu ei drømmer om. Enhver af Byens gode Borgere ville selve personligt overbevise sig, om jeg ikke har Ret!

En anden Plads har man virkelig meget forskjønnet, jeg mener naturligviis: Graabrødretorv. Imidlertid har mit projecterende Lune dog ogsaa her travlt: den lange nøgne Hospitalsmuur behager ikke mit Øje. Jeg anlagde derfor langs denne — ligeledes efter en smuk om endogsaa kun ganske simpel Tegning — en Række af Boder, der kunne udleies til Brug for Slagtere, Frugthandlere o. a. d., som fremtidigen kun der fik Tilladelse til at drive deres Handel. Det store Torv blev da ikke meer saa belemret, som det ofte nu er, og Korsgaden vandt et Rum (idetmindste hvad Fortoget angaaer paa dette allerbesøgteste Punkt af Byen), som Frugthandlerskér nu have besat, men som Gaden saa høiligt trænger til ved to derværende Gaardes yderst uheldige Stilling mod hverandre; — Virkning af at Odense ikke, det jeg og fremdeles vil ønske Staden, har været udsat for Ildsvaaders forherligende Indflydelse.

Vistnok var det i denne som i mange andre Henseender godt, om Byen ligesaavel som dens øvrige Medsystre havde een Grundtegning over sin nuværende Status, og en anden, der — aflempet efter Localiteterne — viste: hvad Form Byen i Tiden skulde vinde, for at en slig Tegning altid ved forefaldende Ildsvaader, Nedrivninger o. s. v. kunde — saavidt muligt — tjene til Regel og Rettesnor. Engang vilde dog Efterslægten være erkjendtlig derfor!

Nu lev vel min Ven! Du vil have seet, jeg end ikke med eet Ord hidindtil har berørt

Rosenbækken, eller hvad andet Navn, den ogsaa — maaskee meer passende — bærer, (et kjert Barn har mange Navne) og, ei sandt? Du er mig ikke utaknemmelig derfor! Tilgiv nu ogsaa: Du her faaer et aabent Brev, og ønsk mig ikke til Straf derfor, at skulle staae som en god ærlig potuansk Projectmager med Strikken om Halsen, færdig til at indsnøres, om mine Planer — som ubesindige og høist skadelige for Staten, ei vandt Almeenhedens Bifald. Jeg har jo dog egenligen kun phantaseret, og det ei engang i den callot-hofmannske Maneer, jeg har jo hverken politiseret eller bedrevet Poesie, (en ny overhaandtagende Synd, min Ven! der nuomstunder kunde fordre et ellevte Bud); thi skulde jeg og mene: "Hony soit, qui mal y pense!"

Ormont.

Antimystik.

Under Titel af: Ueber den Mysticismus, har Dr. phil. Ernst Stange udgivet en lille Bog, der afgiver en Stemme om en Gjenstand, som fortrinligen i vore Dage fortjener en strængere Drøftelse.

For at opstille den *rette Synspunkt, fra hvilken dette Anliggende maa bedømmes*, lader Forfatteren en kort Fremstilling af Menneskets aandelige Kræfter gaae foran, i det han demonstrerer det Forkastelige i Mysticisme deraf, at den ophæver Sjelekræfternes Harmonie, og udelukkende slaaer Rod i Følelsen og Phantasien.

Hr. Stange skildrer derpaa i 1ste Affnit Mysticismens Væsen, deler den i en falsk og en sand, og i det han bekæmper hin, søger han at forsvare dem, som man strax erklærer Krig, fordi de leve med varm Følelse, leve i Troen. Han skjelner endvidere mellem gammel og ny Mystik, og roser den gamle, men forkaster den nye, som stridende mod Christendommen. Heraf følger den nærmere Bestemmelse af Begrebet: en Sværmer.

I 2det Afsnit ere Kilderne til Mysticismus angivne. De findes: a.) i Mangel paa naturlig Forstand; b.) i eensidig Dannelse; c.) i Andres skadelige Exempel; d.) i Skjebnens Indflydelse; e.) i Tidsaandens Stemning, og tilsidst f.) i Katholicismen.

Det 3die Afsnit udbreder sig over Mysticismens Følger. a.) Den standser sand Aandsdannelse; b.) undergraver den rene Sædelighed; c.) hindrer broderlig Kjerlighed; d.) ophæver den sande Tro; e.) forstyrrer Borgersamfundets Vel; f.) enerverer Folkenes Kraft, og træder saaledes tilsidst g.) Menneskets Værdighed i Støvet.

I 4de Afsnit angives endnu 2 Midler til at arbeide mod Mysticismen, Fornuften nemlig, og Skriften.

Dette Skrift roses for Forfatterens redelige Villie til at virke for Lys og Sandhed, saavelsom og fordi det indeholder meget Godt og overvejelsesværdigt, og i vore Dage er et Ord til sin Tid. Dog var det at ønske, at Forf. meer ved klare og tvingende Beviser og ved større Fastholden paa sin Gjenstand, end ved godt meente Declamationer havde forsøgt at virke for den gode Sag.

(Merkur, Litblatt. No. 2. 1825.)

Snurrige Forfatter-Indfald.

I Shakespears Schauspiele, erläutert von Franz Horn, siger Forfatteren: "Naar man gjør os Tydske det Spørgsmaal: hvad have I opnaaet ved og med Shakespear? — saa pege vi først, med glad Stolthed, paa vor Götz von Berlichingen, og see os da vel med noget Mod omkring, tilføjende: hvad have I kjere andre Europæer at byde mod dette?"

Franz Theremin er i sin Bog: Die Lehre vom göttlichen Reiche, Berlin 1823, vred paa de lærde Skoler, hvor man udelukkende opdrager Ungdommen til at beundre det hedenske Old. Den burde, efter hans Formening, læse Chrestomathier af Kirkefædrene. Af Candidaterne maatte der, førend deres Ansættelse, kræves en formelig og udførlig Fremstilling af deres religiøse Overbevisning.

Kjøbenhavns Børs, den 11 November 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 207		
Species 211		
Specier solgtes til 12 Rbmk. $10\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	188	$188\frac{1}{2}$ Rb. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	50	$50\frac{1}{2}$ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$86\frac{1}{2}$	87 Rbd. Sedl.
Dito Dito	$83\frac{1}{2}$	84 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	$101\frac{1}{2}$	— Rbd. r. S.
Dito Dito	107	$107\frac{1}{2}$ i Sedler.
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	99	$99\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99	$99\frac{1}{2}$ Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99	$99\frac{1}{2}$ Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$102\frac{1}{2}$	103 i Banco
4 pC. Dito nye	95	— i Banco
Asiatiske Actier	91	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterling.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

(Hermed ½ Ark Tillæg.)

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Tillæg til Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn, No. 91.

Løverdagen den 12 November 1825.

Om Jødernes Udbredelse, og Tallet af dem over hele Jorden.

Vi finde den jødiske Nation udbredt over alle Verdens Dele, ingensteds som selvstændigt Folk, ej heller, med Undtagelse af en russisk og forskjellige arabiske Landsbyer, som eneste Beboere af nogetsomhelst Sted; men i Østerrige, i Rusland, i Polen, i Levanten udgjør de paa mange Steder en overvejende Deel af Befolkningen. Deres Antal har i de 25 Aarhundreder, der ere henrundne, siden den Tid da deres Rige stod i sin største Blomstring, under Kongerne David og Salomo, ikke forandret sig ret meget. Det talte eengang fire Millioner og deres nuværende Antal beregner man, som herefter sees, til henved 3,200,000.

De fleste Jøder ere i Europa; derpaa følger Nationens Vugge-Land, Orienten eller Asien; derpaa Afrika, tilsidst Amerika, og endeligen Australien, hvorhen de og have fundet.

I. I Europa regner man deres Tal saaledes:

	Personer.
1. I Rusland og Polen	658,908.
Ji St. Petersborg kun 850, Gouv. Podol 136,630, Gouv. Kiev 32000, Gouv. Wilna og Grodno 71,000, Gouv. Wolhynien 66,530.	
2. I den Østerrigske Stat	453,545.
De fleste i Galicien og Ungarn.	
3. I det osmanske Europa	321,000.
4. I de tydske Forbundsstater . . .	138,000.
Deraf i Bayern 53,400, i det Badenske 16,930, i Hamborg 8000.	
5. I den Preussiske Stat	134,980.
Fleest i Provindsen Posen, hvor Tallet er 52,668.	
6. I Kongeriget Nederlandene . . .	80,000.
Deraf i Amsterdam 20,000.	
	1,786,433.

	Personer.
Transport	1,786,433.
7. I Frankrig	60,000.
8. I Italien	36,900.
Deraf i Storhertugdømmet Toscana 15,000. I Rom og Ankona 15,000.	
9. I det brittiske Rige, nemlig i London, Dublin, og andre store Stæder; men kun det ringe Antal	12,000.
10. I Krakau har Jøderne, som i hele Polen, et Hjemmested	7300.
11. Paa de joniske Øer	7000.
12. I Sveitz kun tre jødiske Menigheder, nemlig i Aargau to, og i Genf en, tilsammen	1970.
13. I Sverige kun i enkelte af de større Stæder. I alt	450.
14. I Danmark	6000.
I alt i Europa 1,918,053.	

II. I Asien ere de fleste i det osmanniske Asien, hvor Tallet anslaaes til 300,000. Deraf i det nuværende Soliman ell. forrige Jerusalem 20,000. I Arabistan 200,000, i Hindustan 100,000, i Schina 60,000, i Turkestan 40,000, i Ivan 35,000, i det asiatiske Rusland 3000 . . . . 738,000.

III. I Afrika . . . . 504,000.
Deraf i Marokos og Fez 300,000. I Tunis 130,000, i Algier 30,000, i Habesch 20,000, i Tripoli 12,000, og i Egypten 12,000.

IV. I Amerika . . . . 5700.

V. I Australien . . . . 50.

3,165,803.

Naar man medregner 15,000 Samaritaner og 500 Ismaeliter . . . . . 15,500.

bliver Beløbet 3,181,303.

I Amerika finder man dem kun i de forenede nordamericanske Stater, hvor de (omtrent 5000) nyde lige Ret med de Amerikanske Borgere, og have Synagoger i Newport, Newyork, Philadelphia, Charlestown, og Savanna. I de nederlandske Kolonier Surinam, Curaçao og St. Eustaz ere omtrent 500, didkomne fra Holland. I de brittiske Kolonier Essequebo og Demerary ere omtrent 200, fra det Nederlandske Herredømmes Tid. I Australien har Sidney og Hobartstown nogle saa jødiske Familier, der udgjøre, som anført, omtrent 50 Personer. (Af en udførligere Beretning i N. geogr. Ephem. XVI B. 13 St. 1825. S. 385—406.)

De nordamerikanske Tidender have nylig indeholdt en mærkværdig Proklamation til Mosaiterne fra Mardochai Manuel Noah, Borger i de forenede Stater i Nordamerika, disses forhenværende Consul i Tunis, Over-Sherif i Newyork, Retsraad og af Guds Naade Gouvernør og Dommer over Israel. Han bekjendtgjør for samtlige over hele Jorden adspredte Mosaiter, at et Fristed er beredt for dem, "hvor de kunne nyde Fred, Beqvemmeligheder og Lykke" ꝛc. Dette Fristed er i Staten Newyork. Stedet, hvor Centralpunktet for samme, en ny Stad, med Navn Ararat, skal grundes, er den store Øe (Grand Island) i Niagarafloden, i faa Miles Afstand fra Ontario og Erie-Søerne. Proklamationen er dateret fra Buffalo i Staten Ny-York, paa den 2den Tisri i Aaret efter Verdens Skabelse 5535, som er den 15de September 1825, i det 50de Aar af Amerikas Uafhængighed, og underskreven af Dommer og midlertidig Secretair A. B. Seixos.

I Ny-Yorks Commercial-Advertiser læser man en udførlig Efterretning om den Høitidelighed, hvormed den jødiske Regjerings Gjenoprettelse og Valget af den første Dommer, i Hr. Noahs Person, gik for sig den 15de September i Buffalo.

Om Mardochai Manuel Noahs bekjendte Indbydelse.

(Meddeelt.)

Stor-Øen, i Staten New-York er omtrent $3\frac{1}{2}$ geographiske Qvadratmile stor og bestaaer af høit, stærkt med Skov begroet Land. Dens Kyster ere for det meste steile Klipper, men den har skjønne og sikkre Bugter for Fartøjer. Ved den har Ontario-Søen sit Udløb. Naar man betænker, at hele Øen kun er $3\frac{1}{2}$ □ Mile stor, og antager for hver Qvadratmil, endog den høist muelige Befolkning af 4 til 5000 Sjele, saa kan man, i det heldigste Tilfælde, ikke forudsætte, at den hele Befolkning paa denne Øe nogensinde kan blive større end 20,000 Sjele, Hovedstaden, som skal anlægges, uberegnet. Men da Hr. Noahs Hensigt er, at Stor-Øen kun skal tjene til Foreningspunct for de indbudne Colonister, saa gaaer hans Hovedbestræbelse maaskee meest ud paa, i sin Tid at udvide den attraaede Stat i Nyyork selv. Uagtet Hr. Noahs Plan synes at vidne om, at han er en Sværmer, thi hvorfor just indbyde jødiske Colonister? saa kan Nyyork selv dog virkeligen engang blive noget ret Betydeligt; thi ingen af de forenede Stater har saa vigtige Vande, der aabne saa store Udsigter til Handelsforbindelser, end netop hiin, og der er ingen Tvivl om, at der kun mangler en ret levende Handelsaand til at gjøre den til Americas Hoved-Handelsland. Den indbefatter omtrent 2470 geograph. □ Mile, eller saa meget som den nedersaxiske og vestphalske Kreds tilsammentagne. Den strækker sig fra Ø. til V. 74 g. Mile og fra S. til N. 68 g. Mile. Den er rig paa Mineralier, Skov, Planter, Haveværter, og ansees for Americas Kornkammer. Tænkeren kan ikke andet end studse, naar han der seer de herligste Landstrækninger forgjeves vente paa Dyrkere, medens man i Europa, under tusinde Drillerier, slaaes om en Haandbred Land, og Naturens rundeligste Gaver, overalt udøste under Americas herlige Himmel, uden at der findes Mennesker, der ville nyde dem, medens man selv i Ulvenes og Bjørnenes Fødelande i Europa strider om den Bid, man vil

putte i Munden. Rom blev ikke bygt paa een Dag, og America vil vel heller ikke saa ganske snart blive Verdens Rom; men høist sandsynligt er det, at dersom Europa vedbliver, saaledes som det tildeels har begyndt i de sidste ti Aar, at gaae tilbage, istedetfor at gaae fremad; naar vrange Statsgrundsætninger, fanatisk Munkeaand og ufornuftig Ringeagt for Menneskets første Rettigheder skal dræbe Flid, opmuntre Dovenskab, fremme Intolerance, forbittre det ene Menneske mod det andet, gjenoptænde gjensidigt Secthad, eengang slukt ved Fornuftens dyrekjøbte Seir over Dumhed og Overtro; kort, naar Europa med Magt skal styrtes tilbage i Middelalderes Mørke, saa maa og vil America snarere end man maaskee formoder, om just ikke ved det Noahske Project, saa dog paa andre Maader, drage dets bedste Kræfter, det vil sige, dets Velstand, Formue, kløgtigste Hoveder, omsider til sig, og det selv blive til hvad Romerstaten nu er, en Skygge af sin fordums Vælde — et Beenrad af en fordums Kæmpe — en Carricatur af sin forrige Storhed. Som en udbrændt Vulcan vil denne skjønne Verdensdeel da staae tilbage, ødelagt ved sin egen Kraft. Man vil reise fra America til Europa, som man nu reiser fra Europa til Grækenland, for at see et Athen i Ruiner og Socrates's og Xenophons Fædreneland i Barbarers Hænder.

Indenlandske Efterretninger.

I Dag har Universitetets aarlige Høitidelighed, i Anledning af Reformationsfesten, fundet Sted i Regentskirken. Det i den Anledning udgivne Indbydelsesskrivt er en af Hr. Prof. og Dr. J. L. Rasmussen forfattet latinsk Afhandling om Arabernes og Persernes Bekjendtskab til og Handel med Rusland og Skandinavien i Middelalderen. Over dette Emne har Hr. Forfatteren forhen, men som han siger, da med mindre Øvelse i at behandle arabiske Codices, udgivet en Afhandling, som blev trykt i Athene 1814; ogsaa oversat paa Svensk. (cf. Literatur Lex.)

Efter en af Hr. Professor Rasmussen holdt Tale, hvis Gjenstand var Persernes Mythe om Chezris Kilde, nævnede det philosophiske Facultets nuværende Decanus, Hr. Professor, Ridder Rahbek, med offentlig Roes de unge Mennesker, der med Udmærkelse havde bestaaet Examen artium, og som ere følgende fem: 1) Julius Henrik Wegener fra Herlufsholms Skole; 2) Jens Peter Georg Jensen, privat dimitteret her af Staden; 3) Lucas Frederik Scavenius fra Sorøe Academie; 4) Ernst Wilhelm Kolthoff, privat demitteret her af Staden; 5) Peter Tetens Zahrtmann fra Viborg Skole; hvorpaa Decanus til Slutning oplæste de øvrige Studerendes Navne, der i dette Aar ere blevne academiske Borgere.

Mariboe, d. 4de Novbr. Den skjønne og indholdsrige Bogsamling her i Mariboe, har i det sidste Bogsamlings-Aar faaet en, ikke ubetydelig, Tilvext af de berømteste Forfatteres nyeste Værker, og vil nu, da Directionen har udbetalt en Gjeld, der var paadraget Stiftelsen formedelst et Catalogs Trykning, bestandig blive formeret med nye udkommende saavel Videnskabs- som Moerskabsbøger. — Directionens bekjendte Omhue for Stiftelsens Tarv, er et trygt Borgen for, at Interessenterne ikke allene herefter vil kunne faae de samme Bøger til Læsning, som man i de private Læseselskaber opvartes med, men vist nok ligesaa godt valgte, foruden at de vil undgaae den Ubehagelighed, først at faae Bøger til Læsning 1 a 2 Aar efter at de ere udkomne, og tillige vinde det betydelige Gode, ikke at opvartes med defecte Værker.

Odense, d. 7 Novbr. Som en Følge af den stærke Storm, vi atter havde Natten imellem Løverdag og Søndag og det meste af Gaarsdagen, indtraf den Hamborger Brevpost først hertil efter Middag. Den sjællandske Brevpost fra i Gaar ankom hertil i Eftermiddag, ligesaa Pakkeposten. — Fra Tønningen meldes, at Lootsgalioten paa Eideren i den stærke Storm af V. N. V. den 1ste d. M. er revet løs fra sine Lænker, og indtil videre ligger bag den saakaldte Droogde. Ved Høivandet samme Dag

leed Digerne atter nogen Skade. Der paa Kysten laae circa 100 ladte Skibe, bestemte til Nordsøen.

Nyborg, d. 7de Novbr. Afvigte Løverdag Nat og Søndag rasede en saa stærk Storm af Vesten, at Samfærselen med Sjælland var ganske afbrudt. Hamborger Pakkepost maatte her ligge over til i Aftes Kl. 5, og Ridepostene, der kom sildigt, afgik nogle Timer efter. Af Mangel paa Vand i Corsøers Havn kunde Kjøbenhavns-Postene først afgaae derfra i Morges, og kom hertil i Dag Kl. 10. — Til Beroligelse for de Reisendes Venner kan meldes, at Børten for i Gaar først afgik i Morges. — Man har Skipper-Efterretninger om, at den Kieler-Paket fra Kjøbenhavn er først i forrige Uge indkommen til Albue uden Master. — Ildebranden i Sjelland var Espegaard ved Skjelskjør; alle Ladebygninger med den indavlede Sæd, nogle fede Sviin m. m. bleve Luernes Rov.

Aalborg, d. 7de Novbr. Det urolige Veir med Stormbyger og heftige Skylregn vedvarer daglig, og har især i Gaar og i Nat været meget haardt, ledsaget af usædvanligt høit Vand i Fjorden.

Aarhuus, d. 4 Novbr. I Gaar havde vi her, under en heftig Paalandsstorm, et overordentligt Høivande, som gjorde endeel Skade paa Bolværkerne.

Viborg. Søndagen d. 6te Novbr. gjentoges Festligheden i Anledning af den for Danmark saa kjere Tvillingfest: den 28de October, ved et Borgerbal paa Raadhuset. Under Maaltidet, hvori Stiftets høje Ovrighed, Magistraten og flere af Byens Embedsmænd deeltoge, udbragtes af Hs. Høivelbaarenhed, Hr. Stiftamtmand og Ridder Schønheyder, Skaaler i Anledning af Dagens Høitid, samt for Kongehuus og Rige. En af Kammerraad Just til Dagen forfattet Sang blev af det forsamlede Selskab afsjunget.

Blandede Efterretninger.

Uden for Engelland gjør man sig i Almindelighed en vrang Forestilling om det engelsk-ostindiske Compagnies Forfatning. I Aaret 1798 vare dets Indkomster 8,040,000 Pd. St; men Udgiverne derimod 8,120,000 Pd., altsaa et Deficit af 80,000 Pd. I Slutningen af Marquis Wellesley's kostbare Forvaltning 1806 vare Indtægterne 15,400,000 Pd. og Udgiverne 17,680,000 Pd., altsaa et Deficit af 2,280,000 Pd. Men desuagtet betaler Compagniet dog Interessenterne aarligen 10½ pC. i Udbytte, endskjøndt dets Gjeld allerede siden 1815 har været 6 Mill. i Engelland og 25,600,000 Pd. i Indien. Men til denne vedkjendte Gjeld af 31,600,000 Pd. maa endnu lægges 16 Mill., som man har vurderet for høit, og den hele Gjeld udgjør altsaa virkeligen 48 Mill. Compagniet maa derfor aarligen gjøre Laan, for at betale Actie-Eierne deres Udbytte.

Den poetiske Literatur har nu ogsaa sorte Medlemmer. En Hr. Saldanha, født paa Fernambucco, har udgivet et lidet Værk, som han helliger Brasiliens Venner. Det er trykt 1822 i Coimbra, hvor Forf. fuldendte sine Studier. Kraft, lyrisk Sving og Dybde skulle udmærke disse Digte. Det i forrige Aar i Paris udkomne Skrift om Haytis Uafhængighed, ved Hr. Dagneaux, en haytisk Godsejer, er blevet paa ny trykt i Port-au-Prince, men forsynet med Anmærkninger af to Haytier.

Der existerer et latinsk Værk af en vis J. H. Acker, hvilket i Aaret 1729 udkom i Altenburg under Titel af "Skrivepennenes Historie", men hvori man forgjeves vil søge endog den mindste Efterretning om Pennenes Opfindelse og Brug; thi denne mærkværdige Bog indeholder, hvilket man neppe skulde troe, slet Intet andet end Fortællinger om Lærde, som have skrevet meget og i lang Tid med een og samme Pen. Hvorover i Verden har man dog ikke skrevet!

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 92.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 15 November 1825.

Uhyret.

Auriculas asini habet.

Persius.

Sladder vankede Jorden omkring og søgte sig Mage,
men forgjæves; hvorhen han end kom, tillukkedes Døre.
Haab, Frimodigheds Ven, Forsonlighed, Himmelens Yndling,
Tillid, Sandhedens Pleiebarn, med Hjertet, det aabne,
Kjærlighed selv, — uagtet dens Borg, tilgjængelig altid,
som for en Rig, saa for Armodens Søn, oplader sig gierne —
Kjærlighed stængede Vinduer til og laasede Porte.
Og de det gjorde tilhobe; thi Beileren, Ædlingers Rædsel,
Alle bekjendt, var dem Alle forhadt, uønsket hans Komme.
Derfor ene omvankede han, smaasøgende Bruden,
værdig hans Haand og Favn, men søgte og søgte forgjæves.

Traad omsider han ned i mulmbedækkede Hule,
ned, hvor Øgler hos Fiirbeen boe, dem Sol ei belyste,
Morgen ei vakte, og Stjerners Krands har aldrig omduftet.
Det er hans Søsters Pallads. Løgn kaldes Navnet, hun bærer.
Hende han voldtog der i Fortvilelse. Avlet i Blodskam,
Fostret snart, fuldbaaret og født, foræredes Verden,
Gave Giverne værd, et udtrykt Billed af Begge.
Men i den Stund, det fra Moders Skjød gik over i Vugge,
vildt som Nordpolstormenes Stød, naar Aande de drage,
stønnede gjennem Hulen et Suk, Mordbrænderens Dødssuk

"ligt, et Suk, saa Hvælvingen klang, og Væggene skjalve.
Aander af Feigheds Æt begyndte da Sangen om Vuggen.
"Være Dig Hil, Störselskabers Drot, al Jorderigs Herre!
"Ufred herefter paa Jord, Mistro, Formummelse mellem
"Mennesker! Nære Dig Levendes Ry og Hensovedes Minde!
"Vox og trives derved! Tiltræd udruget Din Vandring
"om i evindelig Nat, useet, ustemplet af Lyset!
"Gange ad Tigrenes Sti Du paa Rov, vel födet, men aldrig
"mættet ved Menneskegraad! Du sluge, for atter at sulte,
"sulte, blot for at sluge igjen! Og, til at fordoble
"tifold Frygten for Dig, Dit Navn Bagvadskelsen vorde!"

F. Høegh-Guldberg.

Om de af Hr. Prof. Rask i Skilderiet No. 73 fremsatte Erindringer mod Hr. Dr. Theol., Prof. og Pastor Larsens geographiske Formodninger.

(Meddeelt.)

Uagtet det ikke kan negtes, at adskillige af Dr. og Prof. Larsens Forklaringer af danske Stæders og Byers Navne, efter det Engelske, Skotske og Irske, ere noget søgte, saa synes dog ogsaa nogle af dem at være saa vel grundede, at en videre Sammenligning og Drøjtelse vel

neppe vilde være saa unyttig, som man af Hr. Prof. Rask's Erindringer i No. 73 skulde troe. Med al den Agtelse, man skylder Professorens Lærdom og Skarpsindighed, tillader man sig derfor at fremsætte her nogle Bemærkninger mod hine Erindringer.

Om de fra Engelland hjemvandrede Forfædre og de første christelige Missionærer have bragt danske Stæders og Byers Navne hertil, eller om de, ved deres Udvandring herfra, have givet Stæder i Engelland deres Navne, gjør her intet til Sagen. Spørgsmaalet bliver kun: Ere adskillige af dem, der ligne hverandre, af fælles Oprindelse? Kan dette med sandsynlige Grunde godtgjøres, saa maa det Engelske ligesaa godt være den rette Kilde til visse saadanne Navnes Forklaring, som det Islandske. Vel siger Hr. Prof. Rask: "Da vore Forfædre vendte hjem fra Engelland og da bleve Kristne, var det engelske Sprog ikke til, ligesaalidt, som den skotske Sprogart deraf", og deri har han Ret. Men da man veed, at de Folkeslag, der erobrede Engelland og som gik under den almindelige Benævnelse, snart af Saxer, snart af Angler, bestode af Saxer, Angler og Jyder, hvilke sidste beboede Kent og Øen Wight (Humes Hist. T. I. P. 23.), saa kunne de Navne, disse Erobrere gave Stæder i Engelland, være teutoniske eller gothiske, altsaa tildeels jydske, eller, hvad der er det samme, danske. Dette kan have været skeet meget tidligen, endog længe førend Stæder af samme eller lignende Navne anlagdes i Danmark; thi allerede 477 ankom de første Saxer, under deres Anfører Ella, til Engelland, og blandt disse har der upaatvivleligen ogsaa været Danske, især Jyder, som ved deres

Hjemkomst, lige saa godt, kunne have opkaldt Stæder, de anlagde i Danmark efter saadanne, de allerede forhen havde anlagt i Engelland, som det er sandsynligt, at de, under deres Ophold i Engelland, have anlagt Stæder, de opkaldte efter saadanne, der allerede vare til i Danmark. Begge Dele lade sig tænke som muelige, og i begge Tilfælde maa, i tvivlsomme Punkter, hvor Ligheden mellem Navnene er stor, altsaa det ene Navn kunne lede paa Forklaringen af det andet. Dog, ingenlunde vil jeg nægte, at mange af vore Stæders Navne ere ældre end vor Forbindelse med Engelland, som man kan begynde at regne fra det femte Aarhundrede, hvilket er unægteligen et langt Tidsrum.

Hvad Hr. Prof. Rask's Erindringer angaaende enkelte Navne angaaer, da er Ligheden, saasom mellem Kallundborg og Callbury, Hærvig og Harvik, Holbek og Holbeach, vel neppe saa ganske ubetydelig. Pontoppidan i hans Atlas T. 3. mener, at Navnet Kallundborg kommer af Kaa-Lundborg efter de mange Kaaer, d. e. Alliker, som findes i den næstliggende Skov. Men denne Forklaring synes alt for søgt. Hvorfor skulde Kaalund (i Jylland) i Ordet Kaa mere have vedligeholdt sin Identitet end i Kallundborg? Og naar Kaaer have givet Anledning til et Navn, skulde det da ikke snarere være Kaalund end Kallundborg? Men ved at opsøge Oprindelsen til et Navn maa man ikke blive staaende ved eet, men stræbe at finde det i flere, og derhos i de forskjellige Sprog. Lægge vi nu Mærke til Navnet Kal, saa træffe vi det ikke allene i adskillige danske og svenske Stæders Benævnelser, som i Kalløe, Kallehauge, Kallebo, Calmar, men ogsaa i spanske, græske,

ja indiske Navne, som Cal—ahorra, eller Calaguria, Calcutta ꝛc. Det er i Almindelighed i de ved Havbugter liggende Stæders Navne som det Ord Kal findes, og det er vel mere end blot Gjetterie, naar man søger at forklare Stæders Navne efter deres naturlige Beliggenhed. Men nu kunde man spørge: I hvilket Sprog betegner Kal eller Kalle Hav-Bugt? Jeg svarer: i det Italienske. Deri hedder en Havbugt netop Cala, mueligen efter det Latinske og Græske, hvori det samme Ord betyder en Kølle (deraf nok dette ligesom det tydske Keile), maaskee fordi en Bugt har Skikkelse af en Kølle. Skulle nu alle de Navne paa Stæder, lige fra Ganges til Kallundborg, der begynde med Kal, ikke have een og samme Oprindelse? Skulde Kallund ikke være det samme som Bugtlund, Kallehauge som Bugthauge og Cal-Mar (mar eller mor, Mose) som Bugt-Mose?

Callbury kan være en Forkortning af Kallundborg, ligesom Aars af Aarhuus. Kallundborgs Havns ældste Benævnelse, Hærvig, udleder Pontoppidan deraf, at Krigshæren, som da især fegtede til Vands, havde i denne Vig sit Forsamlingssted, ligesom Harvik i Engelland — disse ere hans egne Ord — fik af danske Vikinger samme Navn. Man seer her, at Pontoppidan var af lige Mening med Prof. Larsen, der, efter hans egen Forsikkring, ikke har havt Pontoppidans Atlas ved Haanden og altsaa ikke confereret det. Vist nok findes Har, ikke som enkelt Ord i det Engelske, men det findes i Sammensætning, som i Har-bour (Herberg, Havn, Tilflugssted) og to har-bour (give Herberg). Harwik (en Hær-Vig) er altsaa analog med Har-bour, og, da

det engelske a udtales som æ med Hær—berg — altsaa en Vig, som en Hær kan tage sin Tilflugt til eller herberges i. Det engelske wich eller wik er aabenbar det samme som vig i Slesvig og weig i Braunsschweig.

Den Mening, at Aalborg kommer af Aal og Borg er vist nok i vore Dage almindelig, maaskee fordi, siden Pontoppidans Tid, ingen har agtet det Umagen værd, at undersøge dette, saavelsom saa mange andre Navnes ældste Oprindelse. Var det afgjort, at Aalborg kom af Aal, saa maatte Aldbrough og Allesbury vist nok hedde Eel-brough, naar det skulde bevise noget. Men Pontoppidan selv anfører tre, fra hinanden høist forskjellige Meninger. Nogle, siger han, søge Oprindelsen til Navnet i de mange Aal, som fangedes der; Andre i een af Odins Sønner, Alla, hvorfor Staden i de ældste Tider kaldtes Alabury, og atter Andre i Kong Algar, som byggede den og kaldte den Algerburg. Hvad beviser nu Islændernes Álá-bórg mere end Engellændernes Ald-brough eller Allesbury? Er der nogen større Grund for, at Aalborg hedder saaledes efter Aal, end Kallundborg efter Kaaer? Det er altsaa aldeles ikke nødvendigt at skrive Eel-borough, for at finde Lighed mellem det jydske og det engelske Navn. Islændernes Udtale og Skrivemaade kunne her neppe afgjøre Stridspunkten. Hvor man kan famle mellem en Odins Søn — en Kong Algar — og Aal, der maa Mørket vist nok være saa stort, at endog det mindste Lysglimt maa være os kjert, hvor det end kommer fra. Imidlertid vil jeg ingenlunde hermed bevise, at Aalborg ei kommer af Aal, men jeg har kun villet anføre det som et Exempel paa, hvor uenige Sproggrandskerne selv ere i deres Meninger om Oprindelsen til visse Stæders Navne. Selv Stædernes Vaaben kunne ikke altid tjene som uforkastelige Beviser, thi ogsaa Vaabnene kunne være opkomne i Tider, da den sande Anledning til Borgens og Landsbyens Benævnelse, allerede var halv glemt og Skrivemaaden usikker og ulige. Det samme er Tilfældet med Mynter fra Tider, hvor man ingen Sprogcritik havde, og hvor hver Myntmester stavede Stadens eller Stedets Navn efter sin Stavelsesmaade, som stundom kunde være maadelig nok. Man behøver kun at see hen til den saa forskjellige Maade Kjøbenhavn stavedes paa endnu for nogle Hundrede Aar siden, uagtet Staden dog, som bekjendt, neppe er 700 Aar gammel.

Den Formodning, at Grenaa er eet med Greenknow, eller Greenich eller Grenogh, finder jeg heller ikke saa aldeles ugrundet. Vel er gren et dansk Ord, høist forskjelligt fra eng. green, grøn; men i ældgamle danske Documenter (jvf. Pontopp. Atl. T. IV.) skrives Navnet netop Grinogh, Grindugh, Grindik, Grindow, Grindna, Grindu, Ginow, Gryndeh ꝛc. Pontoppidan, som selv skriver Grinaae, siger, at Nogle ville (nu ville Alle) at Byen skal kaldes Grenaae, fordi Kollind-Aa deler sig tæt Synden for samme; og Andre at Aaen i ældgamle Tider har været kaldet paa det Sted Grind (Led, Tralværk, Skranker). Men det synes urimeligt, at ville søge Navnets Betydning paa en saa lang Omvei, naar den kan findes nær mere. Det engelske green udtales, som bekjendt, som griin. Naar nu det saakaldte Grenaa i de ældste Skrifter skrives Grinogh, hvad skulde da vel hindre os fra at antage, at det er eet med det

engelske Greenough, især da det engelske ough udtales aa? Desuden forekommer jo det danske grøn i Grønsund, Grønholt ꝛc. lige saa tidt som det engelske green i engelske Stæders Navne. Dernæst betegner green ogsaa, i det Engelske, som Substantiv, en Vænge, Eng, Græsgang. Grenaa lader sig derfor mueligen forklare ved Engaa, analog med Engbund.

Ligheden mellem Holbæk og Holbeach er vel heller ikke saa ringe, som man af Moderindringerne skulde troe. Vel betegner beach i Engelsk Strandbred, men det behøver heller ikke at være Engelsk; man læse ea som æ, saa har man bæch, eller man udelade a, saa har man bach — følgeligen Hol-bæk i Dansk og Holbach i Tydsk, med hvilket sidste Navn et Grevskab i det Hohensteinske er benævnt. Men om man end ligefrem vilde antage beach for Strandbred, som man imidlertid ingen Grund har til, saa er Forskjellen mellem en Hellig-Bæk og Hellig—Strand i dette Tilfælde heller ikke saa stor. Desuden betegner beach ogsaa Bøg, skjøndt det i den Betydning sædvanligt skrives beech. Men sandsynligst er det her en Forkvakling af bæc eller bac (bach). Hol er rigtig nok intet enkelt Ord i det Engelske, men i Sammensætning findes det i holy og Holiness, hellig og Hellighed. Holbæk og Holbeach er altsaa det samme som Vebæk (Hellig-Bæk), ligesom Helligbæk i Angeln, hvor de første Christne samledes, for at døbes.

At det Islandske altid skulde være den rette Kilde til Forklaringen af gamle danske Stæders Navn, er vel neppe saa afgjort. Heller ikke synes de anførte Exempler Álá—borg,

Ár—ós at være et saa indlysende Beviis. Hvorfor søge Navnets Oprindelse saa langt borte? Eller skulde Jyderne udtale deres egne Stæders Navne urigtigere end Islænderne? Maa man ikke tvertimod antage, at netop Islænderne stundom ved deres Udtale let kunde vildledes? — Det er heller ikke sandsynligt, at man i Tider, da Bogtrykkeriet endnu ikke var opfundet, i det fjerne Island altid skrev de danske Stæders Navne saa rigtigen, at de islandske skriftlige Mindesmærker skulle kunne ubetinget betragtes som den eneste rette Kilde. Saaledes skjønnes ikke, hvorfor Viborg ei lige saa vel kan være Helligdommens Borg, som Helligdommens — Bjerg eller Stene efter det Islandske Ve-bjorg. Netop fordi Islænderne her lægge en Betydning i Stæders Navne, som nu ere dunkle, har man Grund til at formode, især der, hvor de saa ganske afvige fra Udtalen i Stæderne selv, som Álá-borg istedetfor Aalborg, at Islænderne oversatte Navnene efter den Betydning, de troede at burde forbinde dermed. Men mod oversatte Navne har man som oftest Aarsag til at have Mistanke, da Oversætteren saa let kan have hørt Feil eller være gaaet for vidt i sine Gisninger. Naar Aalborg saaledes i det Islandske oversættes med Álá-borg, saa giver det vist nok en Mening; men hvis denne Mening er den eneste rigtige, hvorfor skreve og udtalte da Jyderne selv ikke Aaleborg? Man siger jo Aalekiste, Aalestang o. s. v. Jyderne udtale det derimod Åalborg (som vi Old i Öldtid), men ikke som vi Ål i Ål (Eel).

Det bliver, efter de her fremsatte Grunde, en aldeles ikke usandsynlig historisk Formodning, at adskillige af de Stæder, især i Jylland, hvis

Navne nu ere os dunkle, muligen ere blevne opkaldte efter Stæder, som de gamle Jyder, i Forening med Angler og Saxer, anlagde i Engelland, og at de, netop ved Sammenblanding af Angelsaxisk med Dansk, ere blevne ukjendelige. Da Samqvemet mellem Danmark og Engelland varede henved fem Hundrede Aar, saa var der megen og idelig Anledning til saadan Sammenblanding. Det vilde derfor være at ønske, at man med lige saa stor Iver vilde søge Oplysninger til danske Ords nøiere Forklaring i det Engelske, som hidtil ene i det Islandske, da Udbyttet sikkert vilde være lønnende. Britterne selv, som gjøre saa meget for det Sanscritiske, havde maaskee gjort lige saa vel i at lægge sig noget mere efter det Islandske og Danske, der er deres eget Sprog saa nær beslægtet. Men hvad kan man vente af et Folk, der er saa ligegyldigt for visse fremmede Sprog, at selv dets første Historieskriver, Robertson, tilstaaer, at han ikke forstaaer Tydsk?

Jeg har aldrig troet, at etymologiske Undersøgelser, naar de skee med Sagkundskab, ere saa uvigtige og ufrugtbringende, som mange forestille sig, fremfor Alt naar de angaae Modersmaalet. Hvorfor skulde det være os mindre vigtigt, at kjende Oprindelsen til Navnene paa Stæder, der udgjorde Bestanddele af det Land, hvori vi fødtes, som at trænge ind i de gamle Grækeres og Romeres Archæologier? Jeg vil dermed langtfra paastaae, at det sidste ei skal skee, men jeg troer, at det første heller ikke bør forsømmes. Det, der almindeligen indvendes mod etymologiske Grandskninger er, at de som oftest maa betragtes som Gjetterie. Men deels er en rigtig etymologisk Slutning meer end

Gjetterie, deels gives der i Verden saa meget, som evigen er og vil blive Gjetteværk, men som man alligevel skriver tykke Bøger om. Jeg troer at der aldrig har været nogen fordeelagtigere Tidspunkt for det etymologiske Studium end netop nu, da i vort Fædreneland Mænd af Aand og udbredt Sprogkundskab gjøre sig et eget Kald af, at opsøge de fjerneste Kilder dertil. Men skulle Frugterne af disse store Bestræbelser blive hvad man er berettiget til at love sig deraf, saa maa For og Imod med Sindighed høres og prøves. Grunde bør fremsættes og veies mod Grunde, og den endelige Dom overlades til Tiden.

I det jeg vil slutte disse Bemærkninger støder jeg paa et Stykke om Slægtskabet mellem Sanscrit-Sproget og de vestslaviske Sprog, i Tillægsbladet (Bemerker) til Gubitz's Gesellschaffter, Juli 1825, hvis Forfatter med Rette siger: "At Sprogenes Sammenligning endnu tildeels er et Terra incognita, er en meget rigtig, men ogsaa vigtig Bemærkning i foranførte Stykke; men hvorledes skal det blive bedre? Hvo har Kraft og Videnskab til at omfatte alle Sprog? Hvo har Tid og Lyst dertil? Og hvo har Leilighed og egen Formue eller fremmed, klækkelig Understøttelse til saadanne Studier? Hvor er en Forening til et saa stort, verdenshistorisk Formaal, sluttet af endeel dygtige Mænd? Hvor er et Albion? Hvor Mæcenen, hvor Fædreneland, i hvilket ikke Propheterne maa bukke under for Avindens Gift? Hvor det Brød, som Konsten og Videnskaben jo for det meste løbe forgjeves efter? — indtil den kolde Grav. Hvorfor koste Opfindelserne og Opdagelserne Opfindernes og Opdagernes eget Brød og Stadepenge? og gjøre dem fattige?

Kun Capitain Parry seiler den sikkre og høie Hædersløn i Møde, og strander eller fryser ihjel."

Blandede Efterretninger.

Om Haiti.

Ved den Haitiske Fristats Anerkjendelse af den franske Moderstat har hiint Land faaet en ny og vigtig Betydning i det europæiske Statsliv. Enhver nøjere Kundskab om samme, maa derfor i dette Øjeblik være os velkommen. Den til Slaveriets Afskaffelse og den africanske Folkeslægts Forbedring nedsatte americanske Commission var det paalagt, at undersøge det haitiske Folks sædelige og politiske Tilstand, og følgende er Hovedindholdet af dens Beretning. Af de Mænds Fremstillinger, som have opholdt sig der, og af de der trykte offentlige Skrifter erfares, at Haiterne have gjort en Fremskridt i Dannelse og Forstandsforbedring, næsten, om ikke ganske, uden Mage i Folkenes Historie. — Offentlige Friskoler ere oprettede i større Mængde, end man, i Forhold til Befolkningens Fornødenheder, kjender til i europæiske Lande, og Lærlingerne vise en god Fremgang i deres Lærdomme. — Regjeringen er kraftfuld og, som det synes, fast. Den er republicansk i sin Form; Lovene gjennemgaaes vel af et lovgivende Corps, valgt af Folket, men det hedder dog, at Præsidentens Opsyn dermed har Overvægten, da den militaire Magt staaer til hans Raadighed. Han lader sig imidlertid ikke see, for at misbruge sin Myndighed; og det er aabenbart, at naar Opdragelsessystemet og den republicanske Regjeringsform saaledes vedbliver, vil, i en ikke fjern Tidspunkt, Magten virkeligen komme i Folkets og deres Repræsentanters Hænder. Inden Kundskab er almindeligen udbredt, maa den fornemste Indflydelse og Myndighed nødvendigen blive udøvet af faa modige og overordentlige Characterer, der ere gaaede den store Hob foran i Indsigt. — Den største Deel af Menneskene i alle Lande ere Daglønnere, der leve af deres Løn, og Mængden af de Levnetsmidler, der gives dem for deres Tjenester, er maaskee det bedste Særkjende, der kan erholdes angaaende Graden af den Lykke, de nyde, eller den virkelige Undertrykkelse, de lide. Vilde man paa denne Prøvesteen prøve Haiternes Tilstand, saa vilde man bestemt finde den bedre end noget europæisk Folks, og de forenede Staters Borgere vilde ikke være istand til at rose sig af nogen paafaldende Overlegenhed. De i haitiske Søhavne Arbeidendes Dagløn er en Dollar hver Dag, og Prisen paa Levnetsmidler er næsten den samme som i vore Havne. Folkenes Fornødenheder af Klæder, Huusly og Møbler ere de samme, som i vore Egne; saa at i det Hele Midlerne til hyggeligt Livsophold ere sandsynligviis ligesaa rundeligen i Besiddelse af de arbeidende Haitier, som af noget andet Lands Arbeidere paa Jorden. Denne Overflødighed er et ligesaa afgjort Beviis paa Regjeringens Mildhed, som et Vidnesbyrd om, at den ikke knuser Folket til Støv, ved Undertrykkelsens bestattende og eneberettigende Haand. — Haitis officielle Documenter og offentlige Journaler have saa meget udmærket sig ved Eiendommelighed i Stiil, Dybhed i Tanker og Rigtighed i Følelse, at mange have troet, at de maa have været et Værk af Fremmede, og ikke af de Personer, der udøve Myndigheden; thi de kunne ikke begribe, at indfødte Haitier havde opnaaet den Aandsfuldkommenhed, som disse Documenter vidne om. Til Gjensvar paa Tvivl af den Art siger Udgiveren af denne Stads (Philadelphias) National-Gazette, den agtværdigste Tidende i de Bostonske Stater, at en Herre fra den Plads, som i nogen Tid har opholdt sig i Haiti, og hvis Forsikkring fortjener ubetinget Tillid, erklærer, af egen Erfaring, at det er en uomtvistelig Kjendsgjerning, at de omtalte Bekjendtgjørelser ere virkeligen et Værk af dem, som Forfatterskabet tillægges. — Et Antal af Bostons Borgere har nyligen taget ivrig Deel i Haiternes Anliggender og skrevet med Iver til Fordeel for den Haitiske Uafhængigheds Anerkjendelse ved de forenede Stater. Een af samme, der har givet en saare fordeelagtig Skildring af Øens Tilstand, Indretninger og Udsigter, som Svar paa adskillige egennyttige Fremstillinger, forsikkrer, at han ikke har nogen personlig Interesse i Sagen; og at han

ikke havde andre Bevæggrunde end Fornuftens og Billighedens og de forenede Staters almindelige Tarv. — Det er behageligt at erfare, at Haitiernes Fremskridt ere saaledes, at de hver Dag formindske Tallet af deres Foragtere og Fjender, og forøge Tallet af dem, som ere overbeviste om de Sortes sædelige og aandige Evner. — Haiti er et Land af stor Interesse for Philosophen og Statsmanden, og især for de africanske Rettigheders Venner. Man kan haabe, at det vil vedblive at være et Land, der billigen kan betragtes som et Exempel til at gjendrive Fordommen mod de Sorte, og som et passende Tilflugtsted for farvede Folk, der ikke gide taale den Foragt, de ere fordømte til at lide i andre Lande. — Den nylige Forening af hele Øen under een Regjering, er beregnet paa at dæmpe Frygten for indbyrdes Sammenrottelser, som reiste sig deraf, at Spanierne vare i Besiddelse af een Part af Landet, og til at lade det blive betragtet som et mere passende Sted til Udvandring end tilforn. Regjeringens Politik mod Udvandrende er ædel, og for nogen Tid siden gik det ofte saavidt, at man betalte alle de Personers Befordring, der kom fra Europa eller America, for at bosætte sig; men da det fandtes, at under denne Indrømmelse slette Mennesker droge derind, hørte man op med denne Skik. — Efter at have betragtet Folket i Almindelighed, iagttaget dets Regjering og seet Frugterne af dets Regjering, er det naturligt, at vi ønske at see det i sin Enkelthed, for at blive nøjere bekjendte med samme. Følgende Udkast vil være interessant i saa Henseende. De lavere Stænders Dragt i Haiti er simpel, men net og reenlig. Mandfolkene bære en kort blaa Trøje af Uldentøi, med Vester og lange Beenklæder af hvidt Cattun. Fruentimmernes Dragt bestaae af en Cattuns Kjole og et Skjørt, med et Tørklæde, i Form af en Turban, bundet om Hovedet. Landboer, som jevnligen besøge Markederne i Stæderne, have et sundt og reenfærdigt Udseende. De ere alle, indtil de laveste, klædte, og i Almindelighed røber deres Ansigter

Tilfredshed og Lykke. De haitiske Qvinder have den almindelige Feil (som Nogle kalde det) at være meget for Pynt; og det meste af deres Fortjeneste øde de paa dette Slags Overdaad. De unge Fruentimmer ere sædvanligen tækkelige og endog smukke af Figur. De af en underordnet Rang ere, som vi have hørt, ikke saa nøieregnende i at stifte uanstændige Forbindelser. Den offentlige Mening har endnu ikke brændemærket dette Brud paa selskabelige Pligter, saa at den kan afholde dem fra en Sædvane, ulastelig i deres Forfædres Tid.

(Af Edinburgh Review. Jan. 1825.)

Kjøbenhavns Børs, den 15 November 1825.

Hamburg 2 M.		à
a vista 207		
Species 211		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 10½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	188	— Rbd. Sedl.
Svensk. Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	50	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	85¾	86 Rbd. Sedl.
Dito Dito	83	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101½	102 Rbd. r. S.
Dito Dito	107½	108 i Sedler.
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	99	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99	99½ Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99	99½ Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103	— i Banco
4 pC. Dito nye	95	— i Banco
Asiatiske Actier	91	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterling.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Toogtyvende Aargang. No. 93.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 19 November 1825.

Gjensvar paa de i dette Blads No. 73 mod mine geographiske Formodninger i No. 71 af samme Blad fremsatte Indvendinger.

Ανεχεσθε αλληλων εν αγαπη.
Paulus.

I No. 73 af dette Blad er der fremsat nogle Indvendinger mod den af mig yttrede Formodning, at adskillige danske Stæders og Byers Navne, paa Grund af deres indbyrdes Lighed, kunde snarere have sin Afstammelse fra Engelland end Danmark. Samme Formodning forkastes der, som "aldeles ugrundet", og der erklæres, "at vi ingen Forklaringer derpaa behøve", ja endog, "at vi ingen ville have", og endelig "at det er ligesaa megen Tidsspilde at fremsætte, som at afvise dem."

Det var nu rigtig nok en haard Tiltale; men derimod er jo intet at sige, da den er Moden, og jeg har intet andet at svare i den Henseende end: didicisse fideliter artes emollit mores nec sinit esse feros.

Ligheden imellem de af mig anførte og sammenlignede Stæders og Byers Navne er vel deri meget bleven bestridt, men da den dog mod Slutningen er indrømmet, saa kunde jeg aldeles forbigaae den. Men for at Ingen skal troe, at jeg uden nogen Grund har anstillet denne Sammenligning, skal jeg til Slutningen nærmere oplyse de paaankede Sammenligninger og prøve de mod min Hypothese opstillede Exempler.

Hovedspørgsmaalet er dette: Ere de Stæders og Byers Navne, som jeg i ovenmeldte Afhandling har sammenlignet, og mange flere, som jeg siden har fundet, og som jeg maaskee nærmere skal fremsætte, komne fra Danmark over til England, eller fra England over til Danmark? hvor have de først faaet deres Oprindelse? Jeg formodede, at de danske Navne nedstammede fra Engelske. Mine Grunde derfor ere disse:

1. Fra den fjerneste Alderdom lige indtil at Kristendommen under Knud den Store og

Eftermand havde fæstet fast Fod i Danmark, beskrives dette som et lidet beboet og temmeligt øde Land, hvis Indvaanere, af Mangel paa den fornødne Næring i det haarde, kolde, af store Skove bedækkede Land, maatte paa Søen og ved Røverier paa alle Kyster søge det Ophold og den Næring, Landet nægtede dem. Overvejer man de Beretninger, Pytheas, Julius Cæsar, Diodor, Strabo, Pomp. Mela, Plinius, Tacitus og Andre om de germaniske og skandinaviske Folkeslag give os; saa har den største Vildhed og Raahed fundet Sted der, og som det var der, saa var det sikkerlig ogsaa i Danmark — om ikke endnu værre. Dette vedblev i Danmark uden nogen mærkelig Forandring i de følgende Aarhundreder, lige til Danmark kom under et Hoved, og Kristendommen under Harald Blaatand, Svend Tveskjæg, Knud den Store og Svend Estridsen gjorde Fremgang og blev almindelig indført, og selv da, uagtet al den Umage, Knud den Store gjorde sig for at cultivere Landet og Indvaanerne, var Danmark endnu øde, fattigt og tildeels folketomt. Adam af Bremen, der levede i Svend Estrithsens Tid (1047—1076) skriver om Danmark: at alt Landet i Jylland var paa hans Tid ufrugtbart og næsten øde, undtagen ved Floderne og Fjorderne, hvor der forefandtes store Stæder, som Ribe, Aarhuus, Odense, Roeskilde, Slesvig; at paa Landet boede der kun faa Mennesker, for den ufrugtbare Jords Skyld, og ved Søekysterne Ingen, af Frygt for Søerøverne. Sjælland havde Overflod af Korn og stridbare Mænd, men den nordlige Deel laae dog øde, saa og flere Strækninger ved Kysterne; ogsaa inde i Landet, ja selv i Skaane, som han ellers anseer for den bedste Provinds, vare der øde Steder. I samme Tid beskrives England, i det mindste fra det rommerske Herredømmes Tid, saa temmeligt kultiveret. Kristendommen er allerede indført igjen i det 6te Aarhundrede, efterat den ved Angelsaxernes Indfald næsten var gaaet til Grunde, og Angelsaxen er bleven Kristen. Irland var meget tidligt cultiveret og kristnet, og medens det hele nordlige Europa ligger i det vildeste Barbarie, og selv det sydlige stedse synker dybere og dybere ned i Uvidenhedens og Overtroens Svælg, blomstrer Videnskaber og Kunster i England under Angelsaxerne; sender det Missionairer over til Frankrig og Tydskland og til Norden, og en Konge som Alfred den Store sidder paa Angelsaxernes Trone. Der var allerede af Rommerne anlagt Stæder, Byer, Veje; med Kristendommen var kommet Videnskaber, Kultur, Kunster, alt i sit fulde Blomster. — Hvor tør jeg nu med meest Rimelighed forudsætte Stæder, Byer, Folkemængde, alt det der giver Stæder og Byer Tilværelse og Navn, enten i det kultiverede og allerede da efter Tiderne rige England, eller i det øde, med store Skove bedækkede og af Sørøvere idelig plagede Danmark? enten i det mildere Klima i Oceanet, eller i det stivfrosne og skovbedækkede Norden? enten der hvor Kristendom, Videnskaber og Konster blomstre, eller der hvor man, lige indtil Kristendommens Indførelse i det 9de og 10de Aarh., ei kjendte en Skygge deraf? Jeg kunde ikke være tvivlraadig. Jeg søgte dem i England, førend jeg torde søge dem i Danmark.

2. Angelsaxerne, der i det 5te Aarhundrede (449) droge til England under Hingst og Horst, beboede Landet fra Eiderens Udløb indtil Rhinens Udløb og maaskee længer syd, og udstrakte

sine Kyster over en stor Strækning Land, som deels i Holland, deels paa vestfalske, holsteenske og slesvigske Kyster nu er undergaaet. At der skulle have været Jyder fra det nordlige Jylland deriblandt, paastaaes vel, men er tvivlsomt, og med Hensyn paa, at disse skulle have besat Wight og de lige over for liggende Kyster, usandsynligt; de kom senere. Disse Angelsaxer erobrede Landet, og satte sig der ret faste, bleve kristnede og civiliserede. Længe derefter kom der Danske til England, Normanner til Irland og Skotland, oprettede, de første Riger i Ostangeln og Northumberland, og de sidste i Irland. Men da de kom, er England ikke et folketomt Land. Stæder og Byer ere der i Mængde, og endnu paa den Tid er Danmark øde og skovbedækket; saa ere Stæderne og Byerne der; de kunde altsaa ikke føre de Stæders og Byers Navne derover, som de selv ikke havde. Angelsaxerne havde da alt ført baade deres Sprog og deres Stæders og Byers Navne derover, og disse Navnes Oprindelse, hvor bleve de da at søge, hvis de ikke ere blevne til i England? i de Lande, formeente jeg, som Angelsaxerne forlod, fra Eideren til Syd ud over Rhinens daværende Munding, og altsaa ikke i Danmark.

3. Skulle de egentlige Danske norden for Eideren og saa videre østen ud, have som Hedninger givet Stæderne og Byerne i England de Navne, de nu have, saa er det dog meget forunderligt, at vi iblandt disse Stæder ikke finde et Leire — et Odense — et Roeskilde — et Slesvig — et Jellinge — et Upsala — et Sigtuna; thi disse vare deres største og vigtigste Stæder og nogle af dem paa det nøjeste forbundne med deres Religion. Dette skulde man

dog troe. Men da jeg endnu ikke har fundet dette, saa staaer jeg ogsaa endnu i den Formening, at det er ikke de hedenske Danske, der bragte danske Stæders og Byers Navne over til England, men omvendt, Engellænderne, der senere bragte dem over til os. Ligesaa forunderligt er det, at Normanner, der stifter 3 Riger i Irland, Dublin, Limmerich og Waterford, ikke fører deres norske, svenske eller danske Stæders Navne over til Irland, men lod dem beholde de irske, og at man i Irland finder saa saare lidet Spor til normanniske Stædsnavne. Jeg formeente, som jeg endnu formener, at Landet var stærkt bebygget og at ingen Leilighed var til at anlægge Stæder og Byer, og at man, vant til at flakke om paa Havet, uden egentlig Hjemstand, ingen Stedsnavne indførte, og ikke brød sig om de danske Stedsnavne, der baade vare faa, og egentlig kun Navne paa en Samling af ringe Røghytter og Stokbygninger. Det er vist i det Hele taget — enkelte Undtagelser gjøre intet til Sagen — gaaet de Danske og Normannerne, ligesom det gik Englænderne, da de kom til Indien. De forefandt et af Byer og Stæder opfyldt Land; de havde derfor ingen Leilighed til at anvende de engelske Navne der, og gjorde det heller ikke.

4. Endskjøndt det er aabenbart, at den største Deel Stædsnavne i England, især i de østlige Provindser, ere angelsaxiske, i snevrere Forstand germaniske, plattydske, saa er det dog nok vist, at ikke alle ere det, men at der findes Endelser og Grundord i Stædernes og Byernes Navne, der have sin Oprindelse deels i det gamle Sprog før Romernes Ankomst, deels i det Romerske, deels i de Nationers Sprog, hvoraf det Angelsaxiske, i videre Forstand, befindes sam-

mensat, Latin, Fransk, Belgisk. Saaledes ere Endelserne paa borrow, borrough, bury, stead, torp, wold, well, worth, ping, lowe o. fl. angelsaxisk i snever Forstand, men Endelserne tou, town, berry, fort, castle, court, staple, comb, dyll, wood og mange flere, synes at maatte søges i andre Sprog, i det latinske, franske, belgiske, gæliske, frisiske og andre Sprog, og da jeg fandt en stor Deel Stædsnavne, der ende sig saaledes, saa kunde jeg ikke vel troe, at disse vare førte fra Danmark derover, men tvertimod fra andre Lande og Folk, som i Forbindelse med Angelsaxerne havde i en Række af flere Aarhundreder jevnligen besøgt England.

5. Er det Sandhed som paastaaes, at det islandske Sprog er det egentlige ældgamle Danske og identisk med det Angelsaxiske, som de Angler og Saxer, og senere de Danske og Normanner, have ført over til England, saa er det dog underligt, at man i de angelsaxiske Stædsnavne eller i deres Endelser ikke forefinder det islandske Sprogs Former eller de islandske Stæders og Byers Navne der. Jeg erindrer ikke at have stødt paa nogen Stads eller Byes Navn i England, som var saaledes dannet som de islandske Stædsnavne ere det. Noget Spor maatte der dog blive tilbage. Jeg har desaarsag ikke kunnet falde paa at udlede de engelske Stædsnavne af det Islandske, hvilket jeg formener snarere er gammelt Norsk; thi derfra kom jo Islands første Beboere, og med de norske Stædsnavne har dog de islandske nogen mere Ligning; men saavidt jeg skjønner, meget mindre end de danske og engelske. Feiler jeg, saa skulde det gjøre mig ondt. Fordom er det i det mindste ikke.

6. Af Angelsaxerne, som vare udvandrede

i det 5te Seculum, kom der nok slet ingen, og af de i de senere Aarhundreder indtil Knud den Stores Tider som Vikinger udvandrede Danske og Normanner, kom der vist nok ikke mange tilbage til Danmark. De der muligen kom hjem igjen, vare Krigere, der vedbleve deres Haandværk som Sørøvere, der den Tid baade var ærefuldt og fordeelagtigt, især paa de engelske og franske Kyster. Men i Knud den Stores Tid, efterat han havde undertvunget England og drog hjem igjen, fulgte mange tilbage, og især medbragte han Bisper, Prælater, Præster, Munke og Kjøbmænd fra England, der her forbleve, stiftede Stæder og Byer, byggede Kirker og Klostere, og disse er det, jeg fornemmelig formoder at have ført de angelsaxiske, saavelsom andre Stædsnavne over til os fra deres engelske og skotske og irske Fædreneland, og at vi altsaa der og ikke her have at søge Oprindelsen dertil.

(Slutningen følger.)

---

* * *

Da Flere have forespurgt sig hos mig, Hvad jeg har meent med mit, i Skilderiets 92de Nummer indrykkede lille Digt "Uhyret", tjener herved Alle til Gjensvar: at jeg aldeles ikke har meent Andet, end jeg havde meent, om jeg i Prosa havde yttret, at al Bagvadskelse er een af de allerafskyeligste Laster, en Sandhed, hvorom vi vel tilhobe ere enige.

F. Høegh-Guldberg.

Indenlandske Efterretninger.

Løverdagen d. 12te Novbr. d. A. holdtes i Regentskirken Universitetets aarlige Høitidelig-

hed i Anledning af Luthers Reformation og Kjøbenhavns Universitets Restauration ved Hoisalig Kong Christian den 3die. Professor i de orientalske Sprog Dr. J. L. Rasmussen holdt en latinsk Tale, der udviklede og anvendte den persiske Mythe om Chezris Kilde, Udødelighedens og Visdommens Symbol. Derpaa fremstod Hr. Professor Ridder Rahbek, det philosophiske Facultets Decanus, og efter en kort Opmuntrings- og Lykønskningstale gav Efterretning om Udfaldet af den i dette Aars October holdte Examen Artium, hvoraf saaes, at af de 170 Studerende, der vare anmeldte til Examen Artium, bleve 5 befundne værdige til encomium publicum, 94 Laudabiles, 61 Haud illaudabiles, 2 Non contemnendi, 5 forlode Examen, 2 udholdt ikke Examen, og 1 erklæredes immaturus. De Udmærkede, som ere nævnte i dette Blads No. 91, bleve fremkaldte og offentligen roste, og samtlige antagne Dimittender bleve proclamerede som det Kjøbenhavnske Universitets Medborgere.

Til anden Examens første og anden Deel havde anmeldt sig 145; deraf indstillede sig 143, af hvilke 9 erklæredes værdige til Karakteren Laudabilis & publico encomio ornati, nemlig: Christian Werliin; Hardenach Otto Conrad Laub; Christian Peter Bierring; Otto Frederik Müller; Hans Matthias Wilhelm Lunding; Christian Frederich Schow; Emil Wesenberg; Enoch Christian Krarup, og Caspar Gerhard Clemens Funch. Karakteren Laudabilis erholdt 95, Haud illaud. 44, non contemn. 2, og tvende udholdt ikke Examen.

Til den theol. Embedsexamen i October Qvartal 1825 meldte sig 14 Studiosi Theologiæ, hvoraf 2 erholdt Karakteren Laudabilem & quidem egregie, 7 Laudabilem, 2 Haud illaudabilem og 3 Non contemnendum.

Til den theol. Examens skriftlige Deel opgaves følgende Qvæstioner:

1. Quænam consilia atque effectus mortis Christi ab ipso ejusque apostolis nominatim Paulo commemorantur.
2. 2 Pet. 3, 1—17.
3. Ps. 20.
4. Præmissa brevi enarratione de bonis litteris seculo decimo quinto renatis exponantur merita Laurentii Vallæ, Johannis Reuchlini et Erasmi Rotterodami de theologia atque ecclesia emendanda.
5. Ostendatur quantum sit virtutis præsidium in cultu Dei publico juxta præcepta religionis christianæ instituto.
6. Exponatur notio atque usus anthropomorphismi subtilioris, ita ut ab anthropomorphismo crassiori rite distingvatur.

I Begyndelsen af dette Aar berettede Tidenderne, at nogle Bønder i Jylland havde fundet et Guldblik, som man antog for Laaget af et Drikkekar eller Drikkehorn. Da dette blev sendt til den Kgl. Commission for Oldsagers Opbevaring, fandt man, at det var en uforlignelig Guldbracteat, paa det herligste forsynet med Zirater og Rande, og saa stor, at den endog overgaaer den berømte Schefferske i Stokholm. Den holder henved tre Tommer i Gjennemsnit. Desværre findes ingen Skrift paa dette Pragtstykke. Det er blevet optaget i det Kgl. Museum for Oldsager.

En nye sindrig Indretning af Anemometre eller Blæst- og Stormmaalere, er udfundet af Hr. H. F. Hellesen, som derpaa er meddeelt Patent. Det kan hver Dag, Søndag undtagen, fra 10 til 12 og fra 2—4 tages i Øjesyn paa Østergade No. 54, 1ste Sal, i Industriemagazinet, hvor og modtages Bestillinger paa samme. Prisen paa et saadant Instrument er fra 10 Rbd. 3 Mk. til 12 Rbdl. Sedler og Tegn.

Aarhuus, d. 11 Novbr. I Gaar Aftes og i Nat havde vi atter et frygteligt Uveir med høit Vande. En i Tirsdags ankommen Flensborger fortæller, at det i de senere Nætter havde tordnet og lynet overordentlig stærkt.

Viborg, d. 9 Novbr. Heftige Storme, Regn og Hagelbyger rase Nat og Dag i de sidste Uger, hvorefter man kan vente Ulykkestidender fra de Søfarende. — Kjøbenhavnsposten for i Dag kom sildig.

Aalborg, d. 10de Novbr. En næsten uhyre Mængde slagtede Gjæs ere i Gaar bragte over Fjorden fra Vensyssel, og dog reves og sledes man saaledes om dem ved Færgebroen, at Politiet maatte lægge sig derimellem. — En god slagtet Gaas kjøbtes for 2 Mk. 8 ß.

En i Marstal hjemmehørende Skipper løb i forrige Uge med sin førende Jagt fra Kjøbenhavn for at gaae til Svendborg. Fordi han manglede Proviant, kastede han Anker udenfor Egelykke paa Langeland. Som Passagerer havde han en Apothekersvend Fog og en Skomager ombord. Da disse havde Lyst til at komme iland, steeg de tilligemed Skipperen og en Matros, i en fra Fartøiet udsat Baad, som, fordi den var overlæsset med Salt, uden at man veed hvorfor Skipperen vilde have dette i Land, sank ikke langt fra Skibet, og de fandt Alle, undtagen Skipperen, der reddede sig ved at svømme, deres Død i Havet, paa en Tid, da dette var ganske stille. Ligene af disse Forulykkede ere allerede fundne, og hos Apothekersvenden fandtes et Brev fra hans Forældre, hvori han var gratuleret for vel overstaaet Examen. Skipperens Uefterrettelighed har saaledes været Aarsag til 3de Menneskers Død.

(Aarhuus Av. af 15 Novbr.)

Blandede Efterretninger.

(Meddeelte.)

En psychologisk Mærkelighed.

Den bekjendte Comtesse de Genlis fortæller i 4de Bind af sine "Mémoires": hvorlunde hun, paa sin Flugt i Revolutionstiden, opholdt sig nogle Maaneder i et Closter i Schweitz og fandt der en ung Pige, Antonia ved Navn, 19 Aar gammel, meget vakker. Vi lade nu

Forfatterinden selv tale. "Nogle Maaneder forud var Antonia i det Øieblik, hun skulde gjøre et fordeelagtigt Parti, hvortil hun havde sine Forældres Samtykke, og som hun af eget Hjertes Valg havde bestemt sig for, bleven forladt paa den grusomste Maade af sin Forlovede. Denne hans Troløshed virkede paa den ulykkelige unge Piges Forstand; hun blev stødeviis vanvittig; alle Anfaldene ledsagedes af Raseri, og saadanne Anstød havde hun næsten to Gange hver Uge; men i Mellemrummene var hun fuldeligen ved sin Samling, og hendes Sind var da blidt i høi Grad. En Dag, efterat hun havde været Tilhørerinde ved vore musicalske Øvelser, saae hun mig tage en liden Flaske med Lugtende op af Lommen, fik Lyst at lugte dertil og blev saa henrykt ved denne Nydelse, at hun, trods sin naturlige Tilbageholdenhed, bad mig indstændigen forære hende Flasken. Jeg nølede eet Øieblik med at svare; fordi en ganske egen Tanke faldt mig strax ind derved. Min kjære Antonia! sagde jeg omsider, De kræver der et uhyre stort Offer af mig, og Alt, hvad jeg kan gjøre, er at laane Dem disse lugtende Sager; thi, jeg maa bekjende det, jeg er, som De, et Bytte for det samme fæle Tilfælde, der plager Dem, og derimod er saadanne Vellugtsmidler den meest paalidelige Lægedom. Det Øieblik, jeg mærker blot i mindste Maade til at mit Onde vil komme, lugter jeg kun til Flasken, og jeg kan da forebygge Udbruddet. Ved disse Ord kastede Antonia sig, svømmende i Taarer, for mine Fødder og besvor mig, dog endeligen at laane hende denne kostbare Skat. Længe lod jeg det lade, som jeg satte mig derimod, for ret at vække hendes Iver for at faae den; men omsider gav jeg efter og forærede hende den, i det jeg paa eengang huskede, at jeg jo kunde tage mig en anden Flaske. Aldrig har en urimelig Idee haft bedre Følger; i samme Øieblik, Antonia fornam til de første Mindelser af et Anfald, skyndte hun sig at lugte til Flasken, og den beroligede Indbildningskraft bragte hende i en fuldeligen fornuftig Tilstand. Hun tilbragte paa den Viis sex Uger og tre Dage uden at have selv den ringeste Mindelse af noget Anfald; og i de ti Maaneder, hun havde opholdt sig i

Closteret, havde man aldrig seet hende flere end fire Dage fri derfor. Ja! man havde endog bemærket, at i de sidste tre Maaneder kom Anfaldene hurtigere paa hverandre. Hele Closteret ansaae hende for aldeles helbredet; men efter hine sex Uger fulgte dog et lidet let Anstød. Da dette syntes at bedrøve hende saare meget, trøstede jeg hende med den Forsikring, at det kom sig kun deraf, at det Lugtende havde mistet sin Kraft, men at jeg skulde skaffe hende et nyt Glas, der ganske skulde bevirke hendes Helbredelse. Medens dette tildrog sig, nødsagedes jeg til at tage derfra og for stedse at forlade den stakkels Antonia, der udgjød Taarer, i det hun sagde mig Farvel. For at berolige hendes Indbildingskraft, gjorde jeg hende kjendt med to, eller tre Slags lugtende Sager, som efter mine Ord kunde tjene istedetfor dem, jeg havde opofret hende. Denne Tildragelse gav mig fuld Vished om: at det maaskee var meget muligt at helbrede den Vanvittighed, der yttrer sig stødeviis, naar man efterhaanden beroligede Indbildningskraften ved Forhaabninger; thi at bringe et betydeligt Mellemrum tilveie imellem Anfaldene er visseligen en Begyndelse til Helbredelse. Jeg overgiver denne Sag til de Mænds Betænkning, der, uendeligen visere end jeg, alt med Held have behandlet dette frygtelige Onde." D—d—d.

Dr. F. Antommarchi fortæller i sin Bog om Napoleons sidste Levedage følgende: "Jeg begav mig ved min Tilbagekomst fra Helena, efter foregaaende Indbydelse, til Forhøret i Geheimeraadet. Man ønskede at faae Oplysning om St. Helenas Himmel. Jeg gav et tilstrækkeligt Svar. Og Longwood, er dets Beliggenhed sund? — Afskyelig; kold, varm, tør, fugtig. Den sammenblander de climatiske Yderligheder og skifter dagligen tyve Gange Veirligt. — Climatet havde dog vel ingen Indflydelse paa General Bonapartes Sundhed? — Det har lagt ham i Graven. — Hvorledes det? Han døde jo af en arvelig Sygdom? — Arvelige Sygdomme ere et af den rigtigere Lægevidenskab forkastet Hjernespind. Det er Breden, der voldte hans Død. — Troer De det? — Jeg er overbeviist derom. — Men hans Fader? — Hans Fader døde af Kræft i den nedre Mavemunding, og Napoleon af en chronisk Mave- og Leverbetændelse. Han havde ligesaalidet arvet sin Faders Sygdom, som sit Genie. Alting udgik af hans Personlighed. Alting havde sit Sæde i ham. — Vilde den samme Sygdom have rammet ham i Europa? — Den er kun under St. Helenas Brede endemisk. — Sæt, man havde sendt ham til et andet Sted? — Saa vilde han leve endnu. — Selv om Forflyttelsen havde fundet Sted i de sidste Maaneder? — Selv da; thi han var af en stærk Legemsbeskaffenhed. Climatet behøvede to Aar for at ødelægge den. — Var den Byld, der dræbte ham, ikke ældre? — Nei, den var ikke. — Det er sørgeligt. — Vist nok. — Men Verdens Rolighed beroede derpaa. — Imidlertid — ... Visselig, sagde et Medlem af Geheimeraadet, han havde anden Gang vendt op og ned paa Europa. — Om dette politiske Spørgsmaal formaaer jeg ikke at dømme. Men der gaves ligesaa sikkre og mindre farlige Stationer. — Hvo vidste, at St. Helena var saa usundt? — Parlamentet, det Kgl. Societet, hele Verden. Almindeligen bekjendte ere de derværende Dødelister. De bevise, at ingen opnaaer der det fyrgetyvende Aar, uden at Døden eller den moralske Intethed ødelægger ham. — Dette Svar fornærmede een af Raadet. — Hvad Magt ligger, naar Alt kommer til Alt, paa General Bonapartes Død? Den befriede os fra en uforsonlig Fjende, og drog ham selv ud af en sørgelig Forfatning, som han aldrig vilde bleven forløst af. — Disse ere ikke, svarede jeg samme Medlem, de Forsikkringer, som den derværende Statholder gav os. — Statholderen? — Ja, Statholderen. Deres Excellence lader ham ikke vederfares Ret. Han var en Mand, som efterkom sine Forskrifter. — Hvorfor lod han da ikke Bonapartes Legeme kaste i ulædsket Kalk? saa var Afguden aldeles opløst. Det havde vi helst ønsket. — Excellencen havde blottet sig; jeg havde intet videre at sige og begav mig bort.

Om Bøgers høje Priis i ældre Tider kan man gjøre sig et Begreb af følgende Kjendsgjerninger. For en Afskrift af Prædikener af en Halberstadtsk Biskop, hvilke nutildags, om de endnu existerede, vilde blive brugte af Bogbinderen, betalte en Grevinde af Anjou 200 Faar og 15 Malter Korn. (En Malter er et Kornmaal, der paa forskjellige Steder er ulige, hvorom her ej uden Vidtløftighed kan gives Forklaring.) Da Despoten Ludvig XI. af det medicinske Facultet i Paris laante en Arabisk Læges Værker, maatte han sætte en stor Deel af sit Sølvtøj i Pant, og desuden stille en betydelig Caution. — Man har endnu et Brev, hvori Lupus, Abbed af Ferrieres, i Aaret 855 paa den meest rørende Maade anraaber Pave Benedikt III. om, at laane hans Kloster den hell. Hieronymus's Forklaring af Jeremias, samt Cicero's og Qvintilians Skrifter om Veltalenheden (en synderlig Sammenstilling), og helligen lover, at disse Værker, saasnart som mueligt, skulde blive afskrevne og sendte tilbage: "thi", føjer Abbeden til, "der gives i Frankrig vel enkelte Stykker af disse Skrifter, men intet fuldstændigt Exemplar." I Forbigaaende seer man heraf, at det pavelige Bibliothek allerede i det 9de Aarhundrede var i Ry for at være vel forsynet endog med Classikere. Men man seer tillige, at den Tids Munke ogsaa havde Smag for classisk Lærdom, og at der ikke fattedes dem Lyst til Læsning, ja endog til Afskrivning, naar de blot ikke manglede Bøger og Skrivematerialier. Muratori gjør herved følgende Bemærkning: "Hvor megen Tak skylde vi ikke hiin Tids Munke, at de Dag og Nat beskjeftigede sig med Bøgers Afskriven for at mangfoldiggjøre dem, og bevare dem for Efterverdenen; og hvor maae vi skamme os, naar vi, trods vor Rigdom paa Bøger og andre Oplysningens-Midler, ere langt mere lade og uvidende, end hine vare." Lad det trøste os, at den gode Muratori skrev i det attende og ej i det nittende Aarhundrede!

(Schubert.)

Kjøbenhavns Børs, den 18 November 1825.

Hamburg 2 M.	à	
a vista 207		
Species 211		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 10½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Species-sedler pr. 100 Specier	185½	186 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	50	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	85½	85¾ Rbd. Sedl.
Dito Dito	82½	82¾ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101½	102 Rbd. r. S.
Dito Dito	107½	108 i Sedler.
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	98½	99 Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	102½	103 i Banco
4 pC. Dito nye	94½	95 i Banco
Asiatiske Actier	91	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterling.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Nedsat Priis paa Bladet
Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn.

Fra Nytaar 1826 af bliver Prisen paa ovennævnte Blad nedsat fra 15 Mark til 12 Mark Qvartalet. Ugentligen udgaae i det mindste to Ark. Subscriptionen modtages saavel hos Bogtrykker Höecke, i store Helliggeiststrædet No. 144, som hos Forlæggeren, i Frederiksberggaden No. 33, 1ste Sal.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 94.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 22 November 1825.

Om
Nar
og de dermed beslægtede Udtryk.

(En Forelæsning, holden i Societetet de cursu sensus communis propagando.)

Naar man siger om en Person, at han er en Nar, saa mener man upaatvivlelig, at han er naragtig, og det synes at være den eneste forklarlige Grund, hvorfor man siger det. Men hvorledes er man nu kommen til denne Mening? Er det Personens Gjerning eller Snak: er det den Mine, han giver sig, eller den Dragt, han bærer, som giver Anledningen? Jeg veed det ikke ret; jeg troer, det kan være noget af alle tre Dele. Det er ingen Sag for Os, mine Damer og Herrer! at gaae ud paa Gaden, op i Gemakker, ind i Stuer, der tage en enkelt Nar ved Ærmet, trække ham frem og sige: See, der staaer en Nar! men forklar Os nu, hvorved adskiller denne Person sig fra alle andre Mennesker? Dette bliver saa meget desto vanskeligere, da der findes Høivise, som have paastaaet, at alle Mennesker ere Narre. Sagen bliver meget alvorlig, mine Venner! ifald den Høivise ikke her har gjort en naragtig Paastand.

Den statistiske Folkemængde af Narrene bliver rigtignok meget stor efter det gamle Ordsprog: Man (ɔ: Enhver) skal slide et Par Narresko eller to; men Sagen bliver egentlig saa utydelig, fordi man i daglig Tale er altfor hastig, altfor villig, til at uddele denne Titulatur. *Man maa i denne som i anden Rang gjøre Forskjel paa de titulaire Raader og paa de virkelige eller tjenstgjørende.* Narrenes Corps svinder meget ind, naar man derfra undtager alle Dumrianer og Skurke, og det bør man; Corpset selv bør holde paa sin Ære. Man kan slet ikke kaldes Nar, fordi man har et naturligt Talent til dumme Streger; eller ledes af et Fatum, eller et Organ, der fører til Steilen. Nei, for at være Nar, maa man absolut være naragtig, ligesom man for at være Tyv, maa være tyvagtig; men ligesom der gives Tyve, man ikke tør straffe, saa gives der nar-

agtige Folk, som man ikke tør kalde Narre. Om det er deres Beskedenhed eller nogen anden Dyd, som bevæger dem til at fratrue eller frabede sig denne Titel, kan jeg her ikke afgjøre.

Naar man tager en Person og stiller ham i en af den store Cirkels 360 Grader, f. Ex. i Graden tre, saa kommer det meget an paa, i hvilken Grad man selv staaer, i det man betragter ham. Paa den Vinkel, hvori man er sat, paa det Objectivglas eller Subjectivglas, hvormed man seer hen til ham, kommer det an, om man skal kalde ham Nar eller ikke. Staaer Beskueren nemlig i Graden 45, saa maa han naturligviis see den Beskuede fra en anden Side, ofte i en anden Skikkelse, end den, der staaer i den modsatte Grad, nemlig 225. Disse to Beskuere staae i Opposition mod hinanden, og just derfor kunne de ikke beskue den samme Ting paa lige Maade. Da man desuden ikke kan antage, at Rummet indenfor den store Cirkels Peripheri er ganske tomt, saa kommer ogsaa meget an paa, hvad Vind det er, i det to see over til hinanden, hvad de skulle sige om hinanden; thi Vinden forandrer, som man veed, meget den Luft, det Gas, den tykkere eller tyndere Taage, hvorigjennem man seer, saa at den Gjenstand, der i det ene Øjeblik synes at være et Kirketaarn, kan i det næste sees som en Veirmølle, og kort efter finder man maaskee, at det er en Oxe, som tygger Drøv. Denne Straalebrækning i forskjellige Vinkler foraarsager meget ofte, at En seer Kæmper og Glorier, hvor en Anden kun seer Dværge og Lygtemænd; En betragter det ligegyldig som en simpel Kabuds, for hvilket den Anden bøier sig ærbødig som for en Pavehue.

Heraf, haaber jeg, er det klart, at man bør være opmærksom, see sig nøje for, inden man kalder en Person en Nar. Der ere to Ting, som her maa komme i Betragtning; for det første, om Personen virkelig er naragtig; for det andet, om man tør sige det. Men hvor meget man end formindsker Narrenes Antal, der bliver endda meer end nok tilbage; der bliver saa mange, at man ængstes for at røre ved dem, helst da man seer saa mange høifornemme og høilærde Mænd imellem Medlemmerne. Der er heller ikke noget Selskab, hvori der hersker saa megen esprit du corps, som i dette; man kunde maaskee her fordanske dette Ord ved Legemsaand eller rettere Kropaand.

Der fortælles om de vilde Oxer, at naar Ulven vil anfalde dem, saa stille de sig i en Runddeel, stikke Bagdelene sammen og vise Ulven deres bevæbnede Hoveder. Narrene gjøre det modsatte; de stille sig, som der fortælles om de vilde Heste, stikke Hovederne sammen og værge sig med den Deel, som hos dem er den stærkeste. De ere især kjendelige paa den sympathetiske Enighed, hvormed de stikke Hovederne sammen, saasnart der høres, lugtes eller sees noget, som de ansee for Satire. Der er ingen, der har en saa bestemt Antipathi mod Katte, som Narrene og deres Aandsforvandte have mod Satiren, den de altid kalde med et andet Navn, f. Ex. Bespottelse, Injurie, Pasqvil o. s. v. Saasnart der lader sig mærke den mindste Vind eller Lyd af den, bliver der strax Allarm i Leiren eller i Raadet, og vil Generalfiskalen ikke hjelpe dem i Nøden, saa stole de ganske vist paa Fanden.

Ja, kunde man spørge, hvori sees da nu egentlig det Naragtige? M. H. og D.! det

sees ikke altid i Speilet. Det er overalt umuligt at angive nogen bestemt Form, som hentyder paa Naragtigheden; det kommer, som sagt, an paa Straalebrækningen, og en Sky er en Sky, enten den er stor eller lille, sort eller rød. Man bør søge Grundspiren til denne Udmærkelse i Menneskets Indre. Man kan ansee en Nar, en virkelig Nar, for en Art Helt; han har en fix Idee, en bestemt Hensigt, for hvilken han med Mod og Selvfornægtelse opofrer alt andet, om det endog er meget hæderligere og bedre. Salomon siger om ham: Ordsprog XXVIII, 16: han forlader sig paa sit Hjerte.

Man har meget godmodige, uskadelige Narre; f. Ex. A er en Nar efter Conchylier, B efter Mandeltærte, D efter Fruentimmer. Det kan man for det meste lee ad; men Sagen bliver alvorlig, naar den naragtige Hensigt, den fixe Idee hefter sig paa mere vigtige Ting, f. Ex. E vil være General, uagtet han hverken har Mod i Farer eller mindste Talent til at ordne en Hær. Hvad vil der blive af, om vi faae Krig? Ved et Manøvre kan han sagtens spille sin Rolle. F er en Nar efter hans Excellences Gunst; hvad vil der blive af for Os, ifald hans Excellence ikke vaagner? Hvad vil der blive af for F, naar Hs. Exc. vaagner? Saalænge han sover, kan F sagtens spille sin Rolle. G er en Nar efter Navn af Reformator, han vil spille en Luthers Rolle, eller i Mangel deraf en Carlstadts. Hvad vil der blive af, ifald han faaer beskyttende Opmuntring? eller blot ifald man bilder ham ind, at han er en betydelig Person? Saalænge man lader, som man ikke hører paa hans Ordgyderi, har det ingen Fare. Men baade med E og F og G kan det

gaae saa vidt, at Politiet maa blande sig deri; da bliver det Naragtige alvorligt, og vi gjøre bedst i at tie derom.

Der forekommer i daglig Tale nogle Udtryk, som bruges eenstydige med Nar, f. Ex. Daare, Taabe, Gæk, men som i sig selv ere meget forskjellige derfra. Vi komme ikke til nogen rigtig Anskuelse af Forskjelligheden, om vi end tage Hensyn til de gængse Talemaader:

Han løber med Liimstangen.
Han har en Skrue løs.
Han har Fluer i Hovedet.
Hans Hoved er foret inden i med Kalvehjerne.

Den sidste Casus er ikke omtalt i Cranioskopien, og den første Talemaade er næsten uforstaaelig, da den ædle Falkejagt er gangen af Brug hos os og Falkoneerkonsten er uddød. Naar det hedder om En, at han har en Skrue løs, saa kunde man ligesaa godt sige, at han har en for fast; og med Fluerne kommer det meget an paa, om de ere Spanske Fluer, St. Peders Fluer, Spyfluer, Kæmpefluer ꝛc. ꝛc., men hvilken af disse Fraser passer nu paa Narren? hvilken paa Daaren eller Gækken; det er ikke ret tydeligt, før man faaer et rigtigt System færdigt om disse Væsner. Vi kunde sagtens anføre flere Phraser, men de vilde maaskee kun forvirre, og vi vilde nødig være saa vidtløftige, at vi skadede den kjere Tydelighed.

Nar er en positiv Størrelse, Daare er en negativ; det vil sige, Narren har for megen Kraft, eller rettere, den samlet paa eet Maal; Daaren har for liden Kraft, eller han spreder den for meget; han kan ikke have noget Maal, og synes han at have det, saa forandrer det sig

hvert Øjeblik for ham. Dersom han havde et Maal, saa vilde han aldrig naae det, thi han kan ikke anvende de rette Midler; har han end begyndt derpaa, saa vil enhver Nar, Gæk eller Skurk let faae ham til at forandre baade Mening og Forhold.

Narren kan gjerne være sin egen og andres naragtige Herre; det kan Daaren ikke; fødtes han til Herre, saa bør han forsigtig overlade Styrelsen til sin Kone, eller hvem han ellers har Fortrolighed til; han befinder sig kun vel under Andres Veiledning. Vil han engang slaae sig løs, forledes han af Medgang eller Hofgunst til at være næsviis, selvraadig, storsnudet, saa bliver han til en utaalelig Nar, fordi han slet ikke duer til taaleligt at spille den Rolle, han har paataget sig.

Man kjender Daarerne ligesom Ephraemiterne paa Mælet eller Talen; forstandig, ordentlig Tale er det Schiboleth, som er deres Mund for vanskeligt. En Daare handler undertiden meget betænksomt, men det er just hans Ulykke, at han betænker sig; han bør, som Kong Augusts Ministre, altid kun betænke sig paa, hvad han skulde gjort i Gaar; men aldrig vove sig til den Betænkning, hvad han skulde gjøre i Morgen. Saasnart en Nar betænker sig, træder han ud af sin Rolle; han skal uden Betænkning hige efter sit Maal, og det er da muligt, at man endog beundrer ham, overgyder ham med Gunst og Ærestitler.

Daarlig kalder vor Almue undertiden den, som er syg, og det viser, at Daarlighed er en Svaghed; men den kan neppe helbredes. Det samme mener Salomon: Ordspr. XXVII, 22: "Dersom Du støder en Daare i Morteren med

Støderen midt iblandt Gryn, skal dog ikke hans Daarlighed vige fra ham." Naragtighed kan modtage mange Modificationer af Stand og Opdragelse, af Medgang og Modgang, af Tugt og Formaning; den kan tilsidst ganske ophøre, og da træder Narren ud af sit Corps. Det er ikke altid at han faaer en god Pension.

Endnu mindre end Daarlighed kan Taabelighed helbredes, thi den er en højere Grad af Svaghed, en dybere Astheni, der grændser for nær til delirium. Taaben seer ikke nogen Ting, saaledes som den er; den staaer ham for høit eller for lavt, den synes ham for stor eller for lille. Der er to Ting, som han aldrig kan lære: at forstaae det simple og ikke at forstaae det ubegribelige. Man kan slet ikke overbevise ham om, at tre og to aldrig kan være fire eller sex; han svarer kun, man kan dog aldrig vide det; og hvad det værste er, han skriver maaskee en Bog, for at bevise sin Mening, og der findes altid de, som troe, han har Ret. Taaberne ere egentlig kun brugbare i Masse; den enkelte tjener kun til, at en eller anden kan trøste sig med: jeg er dog ikke saa taabelig som han.

Gæk er hverken Nar eller Daare, endnu mindre Taabe; han driver blot Gækkeri; han er en Art Harleqvin paa Verdenstheatret, og naar han gjør det med Talent og Godmodighed, saa er han en meget brugbar og nyttig Person, thi han faaer Folk til at lee. Man leer ad Gækken, fordi han morer; naar man leer ad Daaren, saa er det blandet med Medynk; leer man ad Narren, saa er man tit uforsigtig, tit — sig selv nærmest. Dog efter Talebrugen kan Gæk baade staae som Subject og Object; man hedder Gæk baade naar man gækker andre og

naar man selv bliver gækket; i sidste Tilfælde er Stillingen just ikke den hæderligste eller behageligste; men det kan møde den bedste, og levius fit patientia, quicquid corrigere est nefas, ɔ: Skjebnen, som ei kan ændres, bliver taaleligere ved Taalmod.

Jeg haaber, at jeg saa tydeligt som mueligt og raadeligt kan være, har adskilt disse Personaliteter fra hverandre. Adskillige store Navne i Historien kunde levere os gode Exempler til alle Arterne, men man bør stedse tænke paa Straalebrækningen, og man gjør bedst i, at see efter hvad Vinden er, før man nævner nogen af dem. Man seer ikke eens under Roms og Kjøbenhavns Polhøide, og Vinden har forandret sig meget i de sidste tretten Aar.

Tager man Naragtighed, Daarskab og Gækkeri og deler hver i 100 lige Dele; dertil Forstand, eller om man heller vil kalde det Fornuft, Intelligents, eller deslige, ligeledes deelt i 100 Dele; tænker man sig nu disse fire Arter forenede i alle mulige Forhold, saa har man derved Blandingen af en uendelig Mængde menneskelige Sammensætninger her i Verden, lige fra Socrates af indtil den Ustyrligste paa Bidstrup. En Sammensætning af rene og pure hundrede Dele Forstand er utænkelig i vort Samfund; den vilde være utaalelig der; jeg frygter for, at man endnu vilde byde den Giftbægeret eller Korset; den maa tempereres ved Tilsætninger af de tre andre Arter. Dette beviser, at vi maa og bør bedømme hverandre med Mildhed og Skaansel, for ikke at faae Rang mellem de utaalelige Narre.

Ved den store Mængde Skatteringer, der opstaae af denne Blanding, kan man ikke undres

over, at der fremkommer en næsten uoverseelig Mængde Benævnelser i det daglige Liv, hvilke skulle betegne Blandingsgraderne; f. Ex. fjantet, folsk, gal, ravgal, svinedum, tompet eller tompig o. s. v.; item Bengel, Laps, Qvast o s. v.; item Abekat, Gaas, Hest, Torsk, Æsel, Østers o. s. v. Jeg vilde overskride denne Forelæsnings Grændser, ifald jeg gav mig til, nøjere at forklare disse Benævnelser og bringe dem under deres rette Rubriker. Jeg haaber, m. D. og H.! at de forstaae hverandre indbyrdes, og at de forstaae mig; ellers har mit hele Foredrag været en taabelig Narrestreg, og den faaer da at gaae imellem de Andres.

—ζ—

Indenlandske Efterretninger.

Mandagen den 7 November Kl. 12 fandt en academisk Høitidelighed Sted i Regentskirken. Hr. Daniel Frederik Eschricht, Landphysicus paa Bornholm, der havde forhen den 6te October 1825 offentlig forsvaret sammesteds sin Dissertation: de functionibus nervorum faciei & olfactus organi, for den medicinske Doctorgrad, creeredes nu, ifølge erholdt allerhøjeste Tilladelse, til Doctor Medicinæ, af Hr. Professor, Dr. Med. O. Bang, med de sædvanlige Ceremonier, ved hvilken Leilighed den af Regjeringen autoriserede Doctor-Ring overraktes Hr. Eschricht.

Promotor indledede denne Akt ved en latinsk Tale, der handlede om Ufuldkommenheden af de medicinske Systemer, som ikke ere byggede paa Physiologie.

Det af Hr. Etatsraad Ridder Thorlacius i denne Anledning forfattede Program handlede: de sacris et sapientia Æthiopum juxta Heliodorum.

Svendborg, d. 15 Novbr. 1825. Ved i Tirsdags Aftes den 8 d. M. Kl. over 10 at klare Brændeviin hos Kjøbmand N. Madsen her i Byen, kom Karlen for nær med Lyset til Værkets Piber, hvorved der gik Ild i alt Brændevinet. Ilden fik Overhaand, i det Man, for at dæmpe, vilde lade Brændevinet løbe af Kjedelen, men hvorved Hatten slog op derfra. Luerne slog da ud af Væggenes Trækhuller i Brænderiehuset, og søgde under Taget, hvor Ilden fandt Næring i det paa Loftet værende Foder og Høe. Imidlertid blev strax gjort Anskrig, saa Byens Sprøiter tililede, og uagtet Luerne allerede flere Steder paa begge Tagets Sider viste sig, var Man dog saa heldig, ved Brandredskabernes Fortræffelighed, Folkets Raskhed, og ved ei at bryde Hul paa Taget før Ilden var omringet og Sprøiterne i Orden, for ikke at give Ilden Luft, ganske at dæmpe Ilden efter 1½ Times Arbeide. Ved at paagyde Foderet Vand, blev det de brave Arbeidere muligt at udkaste samme, ihvorvel Faren for selv at brænde stundom viiste sig. Et Held var det, at Veiret just da netop var næsten stille; thi det kunde ellers have seet farligt nok ud, da de Fleste have Foering paa deres Lofter.

Fra Ribe klages ogsaa over de uafbrudte svære Storme og Regnskyl, som havde raset i den sidste Ugestid, og daglig havde Floden truet med at hjemsøge Beboerne i deres Huse. I en af disse stormfulde Nætter strandede et Barkskib, ført af Capt. Th. C. Anchersen, kommende fra Norge med Tømmer og bestemt til Holland, paa Mannø Strand. Mandskabet blev bjerget; men Skibet skal ikke staae til Redning. — Da Passagen imellem Agger og Harboøre ei til alle Tider er sikker, saa er der truffet den Foranstaltning, at den Rejsende i Agger altid kan erholde en gaaende Vejviser for 40 ß., og en kjørende for 1 Rbdlr. 32 ß. I Rønn kan derimod ikkun erholdes en gaaende.

Blandede Efterretninger.

(Meddeelte.)

Den nuregjerende Konge af Portugal Johan VI., er 58 Aar gammel, af almindelig Størrelse, og af megen Blidhed og Godlidenhed. Hans Moders Svagelighed tvang ham til i Aaret 1796, at stille sig i Spidsen for Statsraadet, som paatog sig Overbestyrelsen af de offentlige Anliggender. Fire Aar sildigere erklærede han sig formeligen som Regent, ved hvilken Leilighed Ministeren Scraba da Sylvas Partie, ved dets Banlysning, blev undertrykt. — Monarken staaer sædvanligen op Kl. 6 om Morgenen. Han sysselsætter sig med sine Ministere fra Kl. 9 til 2. Han spiser bestandigen allene og modtager sin Familie først siden, hvorpaa han gaaer paa Jagt eller er tilstede ved en eller anden kirkelig Ceremonie. Om Aftenen giver han atter Audience og modtager Indberetninger om de om Dagen afgjorte Sager. Man har derved aldrig hørt ham tale i en afgjørende Tone, og de Ord: "Jeg vil saa have det", undslippe ham aldrig. Personlig god, venlig og meget folkelig, henviser han Afgjørelsen altid til sine Ministere. Ved den franske Armees Nærmelse gik han til Brasilien, hvorfra Engellænderne igjen have bragt ham til Europa, og paa denne Maade forberededes den store Colonialrevolution, der skilte Sønnen fra Faderen og hvis Følger endnu ikke ere at beregne. — Det arvelige Had mod Spanierne er et uudslukkeligt Træk i Portugisernes Characteer. Dronningen er omtrent 50 Aar gammel, og har ikke førend i de sidste Tider fundet Leilighed til at udvikle sin Characteer og sine sande Hensigter. — Kongens ældste Søn, nu Keiser af Brasilien, er 26 Aar gammel og gift med en østerrigsk Erkehertuginde. I hans Sindelag ligner han mere sin Moder end Johan VI. Som Arving af Portugals Trone fører han Titel af en "Hertug af Brasilien." Kongen regierer over en Befolkning af 2 Mill. Sjele, hvoraf Geistligheden allene udgjør over en Tiendedeel, og eier to Tredjedele af alle Besiddelser i hele Riget.

Den berømte Lancaster opholder sig nu i Sydamerica, hvor han har begivet sig hen, for at udbrede sin Underviisnings naade. Efter et Brev fra ham, dat. Carracas d. 2 Febr. d. A., er han i denne Tid i Færd med at oprette en Mesterskole. Han anlægger der ogsaa et Maleriegallerie, der skal tjene til at foranledige mange Spørgsmaale og til Forklaring i Læsetimerne. Han haabede at stifte en Skole af første Rang, hvori der skulde gives Undervisning i Spansk, Engelsk og andre Sprog. Der gives, siger han i sit Brev, nu ingen Engellænder, som, udenfor sit Fædreneland, har saa mange Midler i Hænderne til at være sit Fædreneland nyttig som jeg, og det derved, at jeg gjør Forkjerligheden til dets Literatur almeenherskende, udbreder en viis Oplysning og stiller Fordelene af en Forbindelse med samme i det klareste Lys. — Han anlægger ogsaa en Tegneskole, et mineralsk og naturhistorisk Cabinet og en liden Samling af physicalske Instrumenter. Iveren for Videnskaberne forøges med hver Dag, men dette Lands Genius har saa længe sukket under Despotismen, at dens Opsving endnu er svagt og ufuldkomment.

Som et Bevis paa Rigdommens Forøgelse i Engelland anføres, at i Aaret 1765 gaves kun 12,904 Overdaadighedsvogne med fire Hjul i Landet, og nu udgjør deres Tal 26,729, hvortil endnu maa regnes 45,856 tohjulede Kjøretøier. Den Gang gaves kun 36 Karetmagere i London, som holdt omtrent 4000 Arbeidere; nu gives 130 med 140,000 Arbeidere.

Prof. C. Bernoulli i Schweiz har udgivet et Skrift om Latins Undværlighed for Ustuderede — et i vore Dage vigtigt Vink for alle dem, der troe, at alle Embeder uden Forskjel ikkun bør besættes med Studerende. Han mener, at en Mand, der ikke skal tilhøre Videnskaberne, Lærdommen, kort Lærestanden, maa undervises i ganske andre Ting end Latin og Græsk, nemlig i Mathematik, Physik, Geographie, Historie og Modersmaalet. "De gamle Sprog tjene til lærd Dannelse, de nyere til Uddannelse for Livet, Handel og Industrie. Fremmede

Sprog bidrage vel ualmindelig meget til bedre at forstaae Modersmaalet, men de fremmede Sprog behøve just ikke nødvendigen at være Latin og Græsk, hvori Lærlingerne selv dog aldrig bringe det til nogen Fuldkommenhed, fordi disse Sprog ere døde, med mindre at de blive Philologer. Hvad i Skolerne læres af fremmede Sprog er kun det Almindelige, og dette findes i hvert dannet Sprog. Er det blot Aanden i Classikerne, som det gjelder om at lære, saa komme latinske Disciple vel neppe til større Kundskab derom, end man kan faae af gode Oversættelser, hvorpaa der ikke er nogen Mangel."

Quodlibet.

I Göthes Journal: Kunst und Alterthum, læses et Brev fra Schiller til ham, hvori det hedder: "Det er et meget mærkeligt Særsyn, hvorledes Deres anskuende Natur saa godt fordrages med Philosophien og stedse derved oplives og styrkes. Maatte kun en underordnet Genius, een af dem, der netop boe og bygge paa Universiteterne, lægge den sidste Haand paa Deres Ideer, for at samle dem, redigere dem taaleligen og saaledes bevare dem for Verden; thi De selv vil altid opsætte denne Forretning, fordi det egentlige Didactiske aldeles ikke ligger i Deres Natur. De er ret egentligen egnet til, at arves og udplyndres af Andre endnu medens De lever, saaledes som allerede adskillige Gange er mødt Dem og endnu mere vilde møde Dem, naar kun Folk bedre forstode at benytte Deres Fordeel." — Denne fine Compliment af Schiller har Dr. og Prof. F. C. J. Schütz taget for ramme Alvor og udgivet et Værk i to Bind, under Titel: Göthes Philosophie — aus seine sämmtlichen poetischen u. wissenschaftlichen Werken. Her gaae Schillers Ord bogstaveligen i Opfyldelse:

"Wie doch ein einziger Reicher so viele
Bettler in Nahrung
Setzt! Wenn die Könige bau'n, haben die
Kärrner zu thun."

Af System skal der, efter en Rec. Dom i Hall. L. Zeit., ikke være noget Spor her, undtaget det skulde være Modsigelsens System, i det mindste Uordenens; thi ofte staae Tanker, der, i deres Adskilthed, synes at modsige hinanden, ved Siden af hinanden, og i de fleste er ingen synderlig Ideeforbindelse synlig.

Ozondi, Doctor og Professor i Medicinen og Chirurgien, indbyder til Subscription paa et Værk, der, naar det virkeligen svarer til hvad det lover, maa gjøre Epoke i Lægevidenskabens Historie. Det er nemligen en ny, tilforladelig Lægemaade af den veneriske Syge i alle dens Former. — I Indbydelsen siger han, at der endnu ikke gives nogen tilforladelig Lægemaade af Syphilis, uagtet samme i flere end 300 Aar behandles med Qvægsølv. Naar de ydre Tegn ere forsvundne, hører man op med Brugen af dette Middel, uden at have nogen vis Overbevisning om, at Helbredelsen er skeet fra Grunden af. Ikke sjeldent bryder, efter kort Tids Forløb, Sygdommen frem igjen i samme eller en anden Skikkelse, f. Ex. Smerter i forskjellige Dele af Legemet, Hovedgigt, Sliden i Lemmerne ꝛc., som falskeligen tilskrives ganske andre Aarsager og forgjeves behandles med en Mængde Midler, Badecurer ꝛc. Først efter i en lang Række af Aar at have prøvet sin Methode, selv i de meest indgroede Former, og, efter at ti Aar ere henrundne, siden han opdagede den, vover han at bekjendtgjøre den offentligen. Han har i den Tid radical helbredet derved 8000 Syge, og deriblandt saadanne, som deels i 15 og flere Aar have lidt af dette Onde, deels af Andre ere blevne opgivne og han selv førend denne Methodes Opdagelse, ikke kunde helbrede. Hos Ingen af alle disse Helbredte er Sygdommen i denne lange Tid igjen udbrudt. Curen varede ikke længer end fire Uger. Man tager kun eengang hver anden Dag nogen Medicin. Der fremkommer ingen Salivation.

Kjøbenhavns Børs, den 22 November 1825.

Hamburg 2 M. a vista 207		à
Species 211		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 10½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	—	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	49½	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	84½	85 Rbd. Sedl.
Dito Dito	82	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	101½ Rbd. r. S.
Dito Dito	107	107½ i Sedler.
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	98	98½ Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	102	— i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	91	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterling.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Nedsat Priis paa Bladet
Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn.

Fra Nytaar 1826 af bliver Prisen paa ovennævnte Blad nedsat fra 15 Mark til 12 Mark Qvartalet. Ugentligen udgaae i det mindste to Ark. Subscriptionen modtages saavel hos Bogtrykker Höecke, i store Helliggeiststræde No. 144, som hos Forlæggeren, i Frederiksberggaden No. 33, 1ste Sal.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 95.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 26 November 1825.

Hvorvidt fortjener Phrænologien at agtes paa og studeres?

En Indbydelse til et Cursus af Forelæsninger over denne Videnskab

af

Dr. Med. Otto.

Den Tid er visinok forbi, da man ikke hørte Phrænologien eller Galls og Spurzheims Hjernelære nævne uden et tvetydigt Smiil, eller maaskee endog uden Tilføjelse af lidt Spot og Satire; de Kjæmpeskridt, Læren har gjort; de uendelig mange Erfaringer og Kjendsgjerninger, der ere blevne befundne at stadfæste den; det reen-videnskabelige, herlige philosophiske Lys, hvori den for Tiden pranger, har nu ladet de Fleste mere eller mindre paaskjønne den, og man har næsten almindeligen indseet, hvor særdeles den, især som Videnskab og Sjælelære, fortjener Opmærksomhed og Undersøgelse. Allerede ved at betænke, at det er Mennesket, og, endnu mere, Menneskets Aand, hvorom Lærens Granskninger dreje sig, vil man erkjende, at den behandler en Gjenstand, der ikke kan være interessantere eller lærerigere; men kun den, der noget mere har helliget sig til dens Studium, vil indsee, til hvor uendelig vigtige, uendelig store og uendelig interessante Undersøgelser og Resultater den endnu fører. Overbeviisningen om, at ikke Enhver indseer de store Fortrin og Fordele, den i Sammenligning med ethvert andet foregaaende philosophisk System om den menneskelige Aand besidder, er det, der tilskynder mig til, her korteligen at udvikle disse; jeg haaber, at de ville forekomme Alle indlysende og føre til den Slutning, at ingen Aandsphilosophie, hvormed man hidtil er fremkommen, tør kaldes saa fyldestgjørende eller har givet os Udsigter til saameget sandt Udbytte, og til saamange vigtige practiske Anvendelser i Livet som Phrænologien. —

For det Første bestaaer Mennesket, saaledes som det her paa Jorden lever og aander, af et aandeligt tænkende Princip, og et materielt Legeme. Det tænkende Princip kan som saadant ikke selv vorde en Gjenstand for philosophiske Undersøgelser, da det, saavidt vi vide, i dette Liv hverken kan virke, eller indvirkes paa uden ved Hjelp af legemlige Organer. Hverken de sublimeste Producter af en Digters Følelse eller Indbildningskraft, eller de kraftigste Beviser hos en begeistret Taler, kunne virke paa vor Aand uden gjennem et materielt Øje eller et materielt Øre. Vor tiltagende Kraft i Forhold som vi skride op fra Barndom til Manddom, og vor aftagende Styrke som vi stige ned fra Manddommen til Graven, paaminder os ligeledes om

Sjælens Forening med Støvet. Hvis derfor i dette Liv Organisation er saa uomgjængelig nødvendig til Aandsevnernes Yttring og besidder en saa stor Indflydelse derpaa, saa er intet menneskeligt philosophisk System berettiget til at bære dette Navn, som forsømmer dens Indflydelse og Indvirkning, og behandler Aanden som et ubundent frit Væsen; — og dog ere de første og største Philosopher fuldkommen tause om Aandens Organer, ligesom om Aandens Functioner fuldførtes uafhængigen af Legemet! Phrænologen derimod betragter Mennesket saaledes, som det virkeligen er til, og stræber efter at efterspore de Love, som styre Forbindelsen af Aanden og Organerne, dog uden at forsøge at opdage hiins eller disses egentlige Væsen, eller at forklare Maaden, hvorpaa de ere forenede. Den Fremgangsmaade, som han følger, nemlig den, at sammenligne en vis Aandsevnes Yttring med Udviklingen af et vist Organ i Hjernen, er derfor philosophisk i dette Ords strengeste Betydning.

For det Andet tale Philosopherne og Menneskene i Almindelighed om "Aandsevnerne", ligesom om de forbandt noget virkeligen bestemt Begreb med dette Udtryk; men spørge vi, hvor mange Evner de da antage, saa finde vi, at selv Tilværelsen af Evnerne hos dem ventileres og strides om. Naar vi betragte Menneskene i det store Samfund, saa bemærke vi de største Forskjelligheder i deres Forstandsevner og moralske Anlæg; eet Individ er godmodigt og overbærende; et andet er strængt og intollerant; Denne udmærker sig i een Green af Tænkning; Hiin i en anden, derfra fuldkommen forskjellig. Der gives Idioter, der ere fuldkommen berøvede al anden Tænkeevne og Forstand, men meget vel kunne synge og spille; medens at der gives Mennesker med den største Forstand og Skarpsind i andre Henseender, der ikke vel kunne lære eller fatte en Tone. Ethvert Menneske med sund almindelig Fornuft vil deraf erholde den Overbeviisning, at den menneskelige Aand bestaaer af flere fra hinanden forskjellige Evner; at de ere tildelte nogle Mennesker i en større og andre i en mindre Grad; men at Ingen besidder dem alle i lige Grad, eller aldeles er berøvet nogen af dem. Heraf slutter man i Almindelighed, at Aandens Evner ere flere. Men dog modsætte sig mange Metaphysikere denne Mening, og antage, at hvad vi kalde Aandens Evner kun ere forskjellige Maader, hvorpaa Sjælen kan vise sig, eller forskjellige Tilstande i Sjælen. Men hvis Evnerne ikke ere andet end forskjellige Virkemaader af een udelelig Aand, hvorledes kunne vi da forklare os hine ovennævnte Kjendsgjerninger, at eet Individ besidder stor Evne til at vise sin Aand paa een Maade, og derimod meget liden til at yttre den paa en anden? Hvorledes kunne vi da forklare os alle hine mærkværdige Phænomener, som finde Sted i Afsindighedstilstande? Selv Cretins, der, som vi vide, næsten ikke besidde et eneste Glimt af højere Forstand, fødes undertiden med et stort særeget Talent til at male eller til Musiken. Der gives Afsindige, hvor snart denne eller hiin Evne eller Drift viser sig i den højeste Virksomhed, medens den øvrige Forstand staaer paa det laveste Trin. At Metaphysikerne nægtede den Sandhed om Evnernes Fleerhed, der synes saa indlysende, maa have været, fordi de, istedetfor i Erfaringen og i det daglige Liv at anstille deres Undersøgelser, kun sluttede fra sig selv; thi naar vi tænke, synes rigtig nok eet tænkende og følende Princip at virke, og det er kun med stor Vanskelighed at vi opdage de Adskillelser i vore Evner, som Kjendsgjerninger, Iagttagelser af Andre, fremstille os, lede os til at antage. — Phrænologien kan ikke andet end formindske og bortfjerne det Mørke, der endnu indhyller dette længe omtvistede Spørgsmaal. Hvis vi lægge Mærke til Hjernens Udvikling, og see, at Alle, der have en stor Fremstaaenhed paa den øverste Deel af Panden, besidde et udmærket Talent til at slutte og dømme rigtigen, til at forbinde Aarsag og Virkning sammen, til den højere Philosophie, og at de, hvis Hoveder netop ere tilbagefaldende i denne Deel, ikke have Talent derfor, men endog Vanskelighed med rigtigen at forstaae og fatte hvad der nærmere berører Logiken, maa dog vel Enhver fatte og indsee, at en særegen Aandsevne er forbunden med denne Deel af Hjernen, og vi kunne da ved Hjelp af

Jagttagelser lære dens Væsen at kjende. Hvis vi fortsætte vore Undersøgelser, og bemærke en Sidedeel af Hjernen (for Vittighed f. Ex.) meget stor, og Individet, der har den saa, udmærker sig ved vittige og lunefulde Indfald, medens, naar der derimod er en Huulhed tilstede, Individet ikke har den mindste Sands for Vittighedsværker eller gode Indfald, saa have vi igjen Data til at antage en anden Aandsevne, og see os istand til at bestemme dens Functioner. Hvis vi nu efter flere udstrakte Jagttagelser endnu finde andre Evner blandt de moralske, f. E. Retsfølelse, Godmodighed, Ærbødighedsfølelse, ligeledes at være samtidige med særskilte Dele af Hjernen, og yttrende en Virksomhed i Forhold til Organernes Størrelse, vil Tilværelsen af disse Evner og Følelser, som særegne, adskilte og uafhængige, være bestemt og vis! Og finde vi nu ogsaa, at ved en indre Virksomhed i et Organ en Tilbøjelighed, Følelse eller Forstandsevne, dermed forbunden, vækkes til Yttring, saa ville de Vanskeligheder, der ellers ligge i Vejen for Forklaringen af en fremstikkende Evne eller Drift i Afsind, forsvinde. (Saasom Organet for Tonesands hos en Cretin; eller mechanisk Kunstsands, Ødelæggelsesdrift o. s. v.) Denne Fleerhed af Evner, som Phrænologien saaledes lærer, er fuldkommen overeensstemmende med Talebrug og almindelig Fornufttro, og Intet synes mere naturligt, end at disse Evner, ligesom det er Tilfældet med de fem bekjendte Sandser, have særskilte Organer. Det er derfor kun de reen speculative Philosopher, der deri kunne øine noget Ugrundet og Usandt, og deres Indvendinger derimod vilde rimeligviis og forsvinde, naar de blot vilde skjænke Phrænologien den Opmærksomhed, som den, i Forhold til sin Vigtighed, har Grund til at gjøre Krav paa.

Den tredie Fordeel, som Phrænologien har fremfor andre philosophiske Systemer, oprinder af de svage Forhold, hvori de metaphysiske Systemer om Aandens Philosophie staae til Menneskenes virkelige Anlæg og Talenter, og deres deraf følgende saare indskrænkede Nytte; man har fra de ældste Tider derover med Rette klaget. Phrænologiens Grundsætninger der-

imod ere istand til at forklare os alle de forskjellige Følelser og intellectuelle Evner hos forskjellige Individer, og dette ikke ved en vilkaarlig Brug af Ord, eller ved en Opfindelse af Evner, afpasset til hvert Tilfælde, men ved en streng Anvendelse af bestemte phrænologiske Principer, der ere blevne forkyndte at være væsentlige Dele af Videnskaben. Medens at den ene Metaphysiker antager visse Evner, forkaster en anden dem; ingen Enighed, ingen Overeensstemmelse! derimod forstaae alle Phrænologer hinanden og maae være enige med hinanden, da det er Erfaringen og Kjendsgjerninger, der styre deres Videnskab. Vi kunde gjennemgaae, hvorledes Metaphysikerne enten aldeles ikke tale om, eller forkaste Evner og Tilbøjeligheder, som den blotte Beskuelse af hvad der gaaer for sig i Verden maa lede hen til at antage; men dette vilde føre os for vidt; de, som ere indviede i Metaphysiken, ville ikke kunne benægte os dette. Kun maae vi endnu i denne Henseende berøre, hvor lidet de metaphysiske Systemer, med Hensyn til Forstandsevnerne, ere istand til at forklare os det daglige Livs Phænomener. De inddele de intellectuelle Evner i Opfatning, Hukommelse, Indbildningskraft og Dømmekraft; enhver af disse antagne Evner omtales af dem paa en ganske almindelig Maade, og paa denne Maade ledes man da til at troe, at den, der besidder en udmærket Grad af *Opfatningsevne i een Henseende*, ogsaa *besidder den i andre Henseender*; eller at den, der godt kan erindre een Green af Kundskaber, een Klasse af Sager, og skulde have en lige saa stor Erindringsevne i enhver anden. Men hvor modstridende al Erfaring og Kjendsgjerninger ere ikke disse fra Metaphysikernes Præmisser nødvendigen flydende Slutninger? Een har jo en udmærket Evne til at opfatte Farver, en Anden til at opfatte Toner; en Tredie har en ypperlig Hukommelse for alle mathematiske Gjenstande, og kan ikke erindre det Mindste af Naturhistorien eller lære et eneste lille Digt udenad; en Fjerde udmærker sig fortrinligen i en eller anden Videnskab, uden dog at besidde nogensomhelst højere philosophisk Dømmekraft o. s. v. Metaphysikernes Grundsætninger ere med deres almindelige Evner, Opfatning, Hukommelse o. s. v.

paa ingen Maade istand til at forklare os dette; medens at Phrænologen paa det fuldkomneste og meest fyldestgjørende gjør det. Det er ved Iagttagelser fundet, at Evnen til at opfatte Toner er forbunden med en vis Deel af Hjernen, og at, dersom denne Deel er stor hos et Individ, vil han besidde en udmærket Lethed i at opfatte og erindre Toner. Dette er imidlertid en særskilt Evne, og dens Tilstedeværelse i en høi Grad berettiger os ikke til at slutte, at Individet besidder ligesaa stor Opfatning og Hukommelse i Henseende til andre. Tvertimod, hvis hos et andet Individ den Deel af Hjernen, der er bleven opdaget for at være Organet for "Causalitet" er meget udviklet, og dersom "Tonesandsen" er liden, vil han udmærke sig ved sund Hukommelse og Dømmekraft i Henseende til Gjenstande, hvortil der hører abstract Tænkning, men være fuldkommen ude af Stand til at opfatte og erindre en eneste Tone.

For det Fjerde, om vi endog vilde tilstaae, at det er lykkets Metaphysikerne at analysere Aandsevnerne paa en fyldestgjørende Maade, og at de have givet os et correct System om den menneskelige Aands Philosophie, saa maa dog bemærkes, at Evnerne ere tilstede i forskjellig Grad og forskjellige Forhold hos forskjellige Personer; at hine Philosopher ikke have udviklet Virkningen af saadanne Forskjelligheder paa Individernes Anlæg og Talenter, og at den practiske Anvendelse og Nytte deraf fuldkommen fattes. Dersom Methaphysiken skal være af nogensomhelst Frugter, saa maa just denne practiske Nytte ventes og fordres. Chemien vilde kun være af liden practisk Nytte, hvis den blot gjorde sine Docentere istand til at holde smukke og aandrige Forelæsninger over Naturens Elementarstoffer, men ikke istand til at forene disse saaledes, at velgjørende practiske Resultater deraf fløde; og dog er dette netop Metaphysikens nuværende Tilstand! Dens Tilhængere gjøre ikke Fordring paa mere end at have udpeget Aandens Elementarprinciper, og nogle af dens Love, og lade os Virkningerne af deres Forbindelser fuldkommen uforklarede. Resultatet af Forskjellighederne i Forbindelserne er imidlertid at gjøre et Individ skikket til eet Hverv og uduligt til et andet, og derfor kan en Aandsphilosophie ikke vorde practisk nyttig, før den giver os Midler ihænde til at skaffe os de bestemte Grader at kjende, i hvilke de oprindelige Evner hos hvert særskilt Individ ere forenede. Hvis Forældre f. Ex. kunde forskaffe sig rigtige Anskuelser over den relative Styrke af de forskjellige Aandsevner hos deres Børn, vilde de efter fornuftige Gisninger kunne slutte sig til det, hvortil disse havde Kald; de vilde kunne skjelne, i hvad Retning deres naturlige Styrke og Svaghed laae, og kunde benytte sig saaledes af Evnerne, at de udviklede det ene Sæt, og gave slip paa at vække det andet. Det er aabenlyst, at dersom Videnskaben om Aandsevnerne var ligesaa fuldkommen som Chemien eller Physiken, vilde Samfundet nu høste Nytte af dens Dyrkelse, og dersom, hvad selv Metaphysikeren maa tilstaae og som enhver Anden maa indsee, dette endnu, efter saa megen Anstrængelse, som derpaa er anvendt, er saa langt fra at være Tilfældet, bør vi dog idetmindste lytte til et System, der giver os Haab om at opklare disse mørke Udsigter!

Phrænologien lover os heri de største Forventninger. De, som antage den for sand, paastaae ikke alene, at særegne Aandsevner af Naturen ere forbundne med særegne Dele i Hjernen; men og, at den medfødte Kraft i hver oprindelig Tilbøielighed og ethvert Talent staaer i nøieste Forhold til Organets Størrelse; og, hvis dette er Tilfældet, maa ved Opmærksomhed paa den relative Størrelse i de forskjellige Hjernedele hos ethvert Individ den naturlige Kraft i hans forskjellige Aandsevne og paa en correct og philosophisk Maade kunne opdages. Naar f. Ex. Organerne for Idealitet, Lyst til det Vidunderlige og Haab hos En befindes at være store, og derimod de for Forsigtighed og høiere Eftertanke smaae, bemærkes hans Anlæg at være Munterhed og Livlighed, men hans Forstandskræfter overfladiske og indskrænkede; hvis derimod Organerne for Forsigtighed, Retsfølelse, Fasthed og den høiere Eftertanke bemærkes at være store, vil Individet befindes at være alvorligt,

forsigtigt, kløgtigt. Med Kundskaber af denne Art vil man med det største Haab om Fremgang kunne opdrage sine Børn til det, hvortil disse fortrinligen have Kald, og hvori de ville kunne gjøre meest Lykke.

For det Femte ere Aandsevnernes Yttringer underkastede Afsind; og en sand Theorie om Aandens Philosophie maa indeholde Grundsætninger, der ere istand til at forklare Aandens Phænomener baade i den sunde og i den syge Tilstand. Men den sædvanlige Fremgangsmaade i Samfundet i Tilfælde af Afsindighed afgiver et paafaldende Beviis paa, hvad Mening man i Almindelighed har om den Kundskab til Aanden, som de metaphysiske Philosopher besidde. Unge Studerende bivaane Forelæsninger over Logiken og Moralen, hvor Aandsevnerne og Lovene for dem omtales og udvikles, og de anvende mange af deres private Timer paa at læse og fatte Kant, Fichte, Locke, Reid og Brown; men naar et Spørgsmaal opstaaer om et Individs Aandsforfatning, der mistænkes for Vanvid, tager da Juristen sin Tilflugt til disse Herrer, eller deres Professorer, for at faae at vide, hvorledes det i Virkeligheden forholder sig med dennes eller hiins Sjæletilstand? Nei! Saa lidet mene de, at disse vide om Aanden i sin Sygdoms-Tilstand, at de tye til Lægen, som rimeligviis aldrig har studeret Metaphysiken, og kun lidet bryde sig om en metaphysisk Professors Attest i den Henseende. Kort! Aanden i sin sunde Tilstand studeres for Tiden ved Universiteterne og hjemme som en fuldkommen abstract Videnskab, der staaer i lidet eller intet Forhold til det Practiske i Livet, og med saa lidet Hensyn til Legemet, som om Aanden her i Verden slet ikke var i Forbindelse med noget Materielt; men ikke saasnart vorde Aandens Yttringer syge, førend alle disse Speculationer gives slip paa som unyttige, og Lægen kaldes for at bestemme, om Afsind er til, og uden Hensyn til Metaphysiken at udkaste en Kurmethode. En saadan forunderlig Modsigelse kunde ikke finde Sted, om Phrænologien antoges som den sande Aandsphilosophie. Phrænologen betragter Aandens Evner som til alle Tider i Forbindelse med

Organerne; han studerer Virkningerne af enhver Tilstand i Organisationen paa deres Yttringer, og ved at betragte et Tilfælde af Aandsafsind, finder han ikke, som Metaphysikeren, sine Kundskaber fuldkommen uanvendelige eller berøvede practisk Nytte, men hans Philosophie breder Lys over Symptomerne, og kan derfor virke i Forening med Medicinen til at udkaste en passende Lægemethode!

For det Sjette udspringe Lovene, Sæderne og Skikkene i Samfundet fra Menneskenes oprindelige Evner og Anlæg; men, førend det er muligt at give en fyldestgjørende Analyse af disse, og at udpege hvor meget hine beroe paa disse, maae vi for en stor Deel forblive i Tvivl, om mange af de Skikke og Sæder, som Menneskene maae iagttage, ere de nødvendige Dictater af Naturen, Resultater af Tidsforholdene eller Hændelsen, eller blot Misbrug af Autoriteter, indstiftede under forskjellige Regjeringsformer, til een Parts Fordeel paa de øvriges Bekostning. I at grandske efter Grundsætninger for Smag og Dom i Literaturen og de skjønne Kunster, er det klart, og ogsaa hiin incorrecte Anskuelse af Aandens Evner, og Virkningerne af deres Forbindelse er af største Vigtighed. Saalænge disse Punkter forblive i Mørke, vil Arroganze og Paastand hos et Par Enkelte uden Indskrænkning *kunne finde Sted*; deres Producter *hæves til* Mønstre, og Almeenheden underkastes feilfulde Moders Herredømme istedetfor en correct Smags Forskrifter — Phrænologien derimod giver os den fortreffeligste Nøgle til at løse alle hine Phænomener.

Disse ere de Fordele, som Phrænologien er istand til at skjænke os, og nu spørge vi, om den ikke i høieste Grad fortjener at kjendes og prøves?

For efter Evne selv at bidrage hertil og *til* Udbredelsen af en Videnskab, om hvis Sandhed jeg føler mig berettiget til at være overbeviist, har jeg, som bekjendt, allerede udgivet et dansk Værk derom; og at have faaet de *umiskjendeligste* Beviser paa at det har opnaaet det tilsig-

sede Øiemed, i Forbindelse med mine senere Afhandlinger i Ny Hygæa, har været saa heldigt at henvende almindelig fornyet Opmærksomhed paa denne Sag, er mig sandeligen den herligste Løn; men jeg er ikke saa ubeskeden at tilegne mig, hvad der ene og alene maa skrives paa den interessante Gjenstands Regning. Hiint mit Skrift kan imidlertid kun ansees som et Slags Haandbog; og meget, maaskee det Interessanteste, har jeg derfor deri maattet lade urørt og uomtalt. Jeg tager mig af den Grund den Frihed at indbyde mine ærede Landsmænd til et fuldstændigt Cursus af Forelæsninger over Phrænologien, som skulle oplyses ved Hjernens Dissection, en Mængde Hjerneskaller, Kobbere og en stor Samling af Afstøbninger af Berømtes og Berygtedes Hoveder, hvilken jeg har anskaffen mig fra Edinburgh. Forelæsningerne begynde Søndagen d. 4de December Kl. 12 i Selskabet Nordias Værelser paa lille Kjøbmagergade No. 2 og fortsættes fremdeles hver Søndag. For imidlertid nogenlunde at dække de ikke ubetydelige Omkostninger, hvori Anskaffelsen af hiin Samling har sat mig, haaber jeg, man ikke vil finde det ubilligt, at Adgangen betales med 5 Rbdlr. Adgangskort erholdes hos de Herrer Brummer, Reitzel og i den Gyldendahlske Boglade.

Gjensvar paa de i dette Blads No. 73 mod mine geographiske Formodninger i No. 71 af samme Blad fremsatte Indvendinger.

(Slutning; see No. 93.)

Efter i det Foregaaende at have fremsat Grunde for mine Formodninger, tillader jeg mig endnu noget nøjere at oplyse de af mig sammenlignede, men i Skilderiet No. 73 angrebne Stedsnavne, samt at belyse de, der ere fremsatte som et Mønster, jeg burde efterfølge, og jeg vil haabe, at det deraf vil blive klart, at jeg heller ikke der har sammenlignet uden Grund, endskjøndt jeg ingenlunde paastaaer, at jeg har fundet det Rigtige, men kun at det jeg har fremført synes rigtigere end det Sædvanlige og det mod mig Fremsatte.

Jeg havde sammenlignet Aalborg med det Eng. Allbrough og Allesbury, fornemmelig med det første, fordi det udtales Oldboro eller Aalboro, og jeg hentede deres Etymol. fra All eller Old. Jeg troede denne Oprindelse kunde være rimeligere end den sædvanlige af Aal ɔ: en Borg for Aal eller en Borg af Aal = en Aaleborg. Nu er det vel sandt, at der fanges Aal ved Aalborg, men det skeer jo saa mange Steder i langt større Mængde, hvilke dog ikke derfor hede Aalborg. At den i de ældste islandske Sagar hedder Álaborg, vidner om, at min Etymologie ikke er saa slet, thi Ála er der ikke vort Aal, men vort Alle, udtalt paa Norsk.

Børglum havde jeg sammenlignet med Borlum i Skotland. Jeg fandt det ikke sandsynligt, at det efter Ælnothus skulde have sit Navn af Burlina, en Dame, som engang skal have ejet det. Det skrives i gamle Documenter Burlum og Byrlum. Der forekommer og et Bordlum, der ogsaa skrives Borlum, i Slesvig, men dertil vides heller ingen Oplysning. Jeg troede da, at da intet her var at finde, kunde der muelig i det skotske Sprog findes det, man her forgjeves søgte. Skulde nu det ikke der findes, saa er Stedet i gl. Doc. skrevet Claustrum Burølaund, der leder til en bedre Etymologie end det af Burlina. Men jeg afgjør intet. Jeg vilde kun sammenligne; oplyse er det som oftest umuligt, da ikke allene Stæderne, men og deres Navne har i Tidens Længde undergaaet mange Forandringer. Men hvad der nu er umueligt, er det derfor ikke altid. Der er da dog vundet noget derved; Sammenligning er gjort, og de sammenlignede Stædsnavne angivne. Den sindige, billige og kundskabsrige Kritiker kan nu lettere dømme, og han modtager med Tak ethvert Bidrag, der gives ham, selv om det er meget maadeligere end det, jeg her har leveret det resp. Publicum.

Kallundborg havde jeg sammenlignet med Callbury og Charlbury, fordi jeg fandt, at det dunkle Navn derved noget kunde oplyses og bedre end af det Sædvanlige, hvorefter det skal være Kaaernes Lund og Borg ɔ: Allikernes L. og B. Enhver seer nok, at dette var ligesaa urigtigt som Aalborg af Aalenesborg. Jeg meente at den kunde have hedt Karlsborg, der siden kunde være gaaet over til Karlensborg — Kallensborg — Kallundborg. Det skrives og i ældre Documenter undertiden Kallendeborgh. Nu seer jeg, at man finder derudi synlig 3 Dele Kal—lund—borg, samt at man ikke veed, hvad Call paa engelsk er, heller ikke om dette call skal udledes af det danske Kal eller det hebraiske (!) Kal. Da det engelske call er det danske kalde, saa faaer man efter den Etymologie det alt for meget sigende Navn: Kald—lunden—borg. Men dette er dog vist neppe rigtigt. Der kunde maaskee være dem, der med samme Ret vilde sige, at der i Navnet Kallundborg ikkun laae synlig 2 Dele, nemlig Kallun og borg ɔ: Borg af Kallun; men det var vist ligesaa urigtigt som hint. Stædet skrives i gamle Documenter Callundeborre, Kaalundeborg, Kalendeborrig, Callundhæborrigh, Kalundeborghe. Det engelske borrough, bury synes mig her er tydeligt. Paa Latin hedder det Callunda og det meget tidligt. Er det rigtigt, stadfæstes dog derved noget min Etymologie: Carlslund, hvortil siden er føjet Borg, da Stædet blev Fæstning.

Hærvig, havde jeg sagt, var maaskee eet med Harwich. Jeg tvivler ingenlunde derpaa; thi her er temmelig sikker Etymologie, hentet fra Englands Harwick, men ikke fra det danske Hærvig. I Danmark var Hærvig et Fiskerleje, men i England er Harwich bekjendt af et Søeslag mellem de Danske og Engelske 884. Her synes mig er et tydeligt Beviis for at et Stædsnavn er kommet over til os og ikke vice versa. cfr. Camden p. 326.

Jeg havde sammenlignet Grenaae med Greenknow og Greenogh, fordi jeg fandt, at Byens Navn fordum er skrevet Grinogh, Grinow, Grindow, og at den sædvanlige Udledelse af

Grin—aae ingen Hjemmel havde for sig, da Aaen der løber ved Byen aldrig har hedt Grinaae men Diursaae og endelig fordi det engelske green ɔ: grøn passer godt paa en Aae, der løber gjennem en tør og sort Lynghede. Udledelsen af det islandske Grind-Jarder, vide Pontop. Atl. IV. 267., Crates terræ, cancelli terræ er søgt saa langt borte, at det medrette maa forkastes.

Den der ikke kan see, at det eng. Holbeach er eet Navn med det danske Holbek, synes ikke at have noget Kald til at være Kritiker. En Englænder udtaler det Holbitsch, en Dansk Holbek. Der kan da neppe være nogen Tvivl om Ligheden. Imidlertid ligger det engelske ligesom det danske Holbek inde i en dyb Bugt paa en lav, marskagtig Strandbred; hverken igjennem eller ved det danske Holbek eller det engelske, gaaer der nogen Bæk, hvoraf den kunde have faaet Navnet —bek. Det er det engelske bitsch en Strandbred. Pontoppidans og Fleres Formodning om en Holy-bæk, og Resenii om en Holzbach ere begge grundede paa den Bæk, som man i Tanken har dannet sig, men som ikke findes in natura. Den anførte Etymologie af Holebitsch synes rimeligst. Det engelske Navn synes og her at være overført til Sjelland og Jylland.

Hvad der er sagt om de øvrige Stæders og Byers Navne: Fladstrand, Græsholm, Holme, Sandvig, Nyborg, Ringsted, Taarnborg og Taarnby, nemlig *"at de forgjeves jevnføres med engelske Navne"*, vil jeg lade staae ved sit Værd, indtil Beviset for at denne Sammenligning virkelig er forgjeves, bliver ført, og da skal jeg ikke undlade at svare derpaa, saa godt jeg kan. Men Magtsprog i den lærde Republik lader jeg, som jeg enten ikke seer eller ikke hører; thi de ere der aldeles paa deres urigtige Sted.

Det paastaaes imod mig, pag. 1157: at saavidt man kan forstaae, saa ere de gamle Stæders og Byers Navne alle islandske eller oldnordiske, og som Exempler anføres Aarhuus, Assens, Horsens, Haderslev, Viborg, Mors. Jeg tillader mig derved at anmærke:

Aarhuus udledes der af Aros ɔ: Flodmunding; saaledes Torfæus og efter ham alle Andre.

Men uden at tale om, at os er Latin, saa heed Aarhuus Aros længe før det kom til at ligge ved Aamundingen, hvor det nu ligger; allerede da det laae 1 Miil oppe i Landet paa Liisberg Bänke, og altsaa er jo Torfæi Etymologie her aldeles urigtig. Flodmundingen og Staden ved Flodmundingen ere ogsaa to forskjellige Ting. Den heed Aros — Arus — Arhusia — Aarhuus, og saaledes dannede Aarhuus sig af Arus og Aros, da h engang var indført i Navnet.

Assens udledes der af Asa—nes ɔ: Asernes Næs. Altsaa skulde dette Navn gaae meget høit op i den hedenske Old. Jeg tvivler. Det indsees heller ikke, hvi Assens i Fyen og Jylland skulle have faaet saadan en Forandring, at Asa-næs var blevet til Assens der, medens Asnæs i Odsherred og Asnæs ved Callundborg bleve uforandrede. Desuden mangle Assens i Fyen og i Jylland Næsset. Oprindelsen er nok ubekjendt; dog vilde jeg heller udlede det af Adser, Asser, Ascher, et bekjendt Mandsnavn, hvoraf vi have Asserstrup, Asserboe, Assendrup og Astrup ɔ: Asseos—torp. Næs i vore Stædsnavne er heller ikke altid det vi nu kalde Næs, Eng. Næse eller Head.

Horsens formenes, ligesom Assens, at være Hors—nes. Aldeles ikke. Saavel den der slagne Bracteat med Hesten, paa gammelt Jydsk: Horsen, som Stædets ældgamle Segl med Hesten, og Benævnelsen Horsenes, Horsnesse Bye, viser Oprindelsen. Her er heller intet Næs. Det ligger 3 Mile inde i Landet ved en Fjord; ligesaa ligger Horsham 3 a 4 Miil inde i Landet i England. De kunne derfor meget godt sammenlignes, saavidt jeg skjønner.

Haderslev er i Navnet aldeles eet med Hathersley i Devonshire, som viser os hen paa det ældre Hothers—lev eller Leif ɔ: Hothers Opholdssted, Bye eller Ejendom.

At Viborgs ældste og rigtige Navn skal have været Vebjørg, derom tvivler jeg meget. Wlnothus, som var en Englænder, siger, at den har hedt Wigbierg ɔ: Krigsgudens Bjerg. Kan være muligt. Der er et Wigborough i Essex, som muligt har været Wln. bekjendt. Men at den aldrig her i Danmark har hedt Vebjørg, viser den sidste Stavelse tydeligt nok, ligesom og det latinske Wiborgs, Wiburgum. Ligesaalidet behøver Mors at udledes af det islandske Mars—ey. Vi finde ikke langt fra hiint Wigborough i Essex. E. og W. Marsey paa en Øe af samme Navn, hvorfor det er rimeligt, at Navnet er kommet over til os; muligt og at det nedstammer, som Pontoppidan vil, af Mar, det gl. danske Hest, hvoraf endnu Marføl, Marplag, Marshall og Marstal haves; altsaa en Øe besat med Heste ɔ: et vildt Stutterie, som der fordum endnu fandtes paa Hesseløen og flere Steder.

Det sees altsaa heraf, at om end det Islandske kan yde subsidiair Hjelp til at forstaae enkelte gamle danske Stædsnavne; saa maa man dog først søge samme i det Angelsaxiske, som jeg kaldte Engelsk, og de dermed forvandte Sprog, end i det Islandske.

Den sikkreste Maade at komme til Kundskab om de omtvistede Stædsnavne ere førte fra Danmark over til England, eller omvendt, som jeg — imod den almindelige Mening — har formodet, vil være at oplyse, i hvilket af disse Lande de først nævnes og altsaa først have været til. Men da jeg til disse Undersøgelser hverken har det fornødne lærde Apparat, heller ikke derpaa kan anvende den dertil behøvende Tid — maa jeg overlade denne Undersøgelse til Andre, der have disse Apparater og derpaa kunne anvende den fornødne Tid. Undersøgelsen vil ikke være uvigtig for vor ældre Historie og de Monumenter, vi fra de Tider have.

Den 4de October 1825.

Dr. J. H. Larsen.

(Hermed ½ Ark Tillæg.)

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Tillæg til Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn, No. 95.

Løverdagen den 26 November 1825.

Quodlibet.

At de Tydske gjerne ville mores, hedder det i Lit. Conversationsblatt 192 d. A., bevise de endnu dagligen i Antal tiltagende Morskabsblade, og at de i den Henseende ere meget nøisomme, bevise de fleste af dem, der ordentligen synes at lægge an paa at prøve, hvor langt denne Nøisomhed monne gaae. Almeenhedens største Mishandling formaaer ikke at dræbe et Blad, naar det eengang har faaet et Slags Navn. Med Rette ankes over Maculaturpapiret, der gaaer itu, naar man kun rører derved; over de alenlange, intetsigende Correspondenz-Artikler angaaende Skuespilkonsten, der voxe i samme Grad, som hiin synker; over de evige Oversættelser og Udtoge, hvilke, ligesaa vel som Theaterkritiker, maa af Almeenheden betales Snese Gange; over Skjødesløsheden, Uvidenheden og Flauheden i Valget af Mottoer; over de væmmelige Rimerier, der tilbydes den som Digte osv. — Disse Klager kunde endnu forøges med mange, f. Ex. den usle Jagt efter Ord-, Tryk- og Bogstavfeil, som kunne findes endog i det meest classiske Arbeider, og som kun forraader Jægernes egen Aandsnæverhed *); de lave Personligheder og Nidanfald, der pirre Hoben; den Vigtighed og Bitterhed, hvormed der tales og ivres mod smaa Ting og smaa Folk, medens man enten aldeles tier eller kun taler panegyrisk om store Ting og store Folk; den aandige Fattigdom, som, i Forening med physisk Armod, bringer visse Redacteurer, til med Gridskhed at snappe efter Alt, hvad der sendes dem, og for en lav Vindings Skyld at tjene til Skjærmbrædt for hver formummet Usling ꝛc. ꝛc.

*) Man kan med Rette anvende paa dem Göthes Ord:
"Mit Worten lässt sich trefflich streiten,
Mit Worten ein System bereiten;
An Worte lässt sig trefflich glauben,
Von einem Wort lässt sich kein Jota rauben."

Et mærkværdigt Skrift er udkommet i Stokholm om Levningerne af Tycho Brahes Stjerneborg og Uranienborg paa Øen Hveen, egentligen et Udtog af Biskop Faxes Indberetning til det physiographiske Selskab i Lund. Deraf sees, at Tycho Brahes astronomiske Bygninger bleve opførte 1576 og hans Observatorium subterraneum eller crypticum, 70 Skridt derfra, 1585, under Navn af Stjerneborg. Dog, efterat Tycho havde forladt sit Fædreneland, bleve hans Indretninger ikke allene aldeles forsømte, men endog ødelagte, i Følge en Beretning af Hr. Huet, som forsikkrer, at, da han besøgte Øen 1652, brugte man den gamle Borgs Stene til at opføre en ny. Godsejerne paa Øen, besjelede af en ganske modsat Tænkemaade, besluttede, da Jorderne skulde udstykkes, at Levningerne af Tychos Borg skulde bevares som et dyrebart Minde, og de meente endog, at den var bedst skikket til en Skoles Oprettelse og et Hospital for Sognets Fattige. Men denne Plan er endnu ikke bleven udført. Paa Stedet har man iøvrigt opdaget et Brudstykke af en Steen, hvorpaa læses med gyldne Bogstaver:

Nec fasces nec opes
Sola artis
Sceptra perennant.

I et i Christiania i afvigte Aar udkomme lidet Skrift: Statsoeconomisk Anskuelse, 140 S. 8vo, siger den unævnte Forfatter: at førend Fraskillelsen var det stedse Danmarks Med, at opmuntre i Norge Fiskeriet, Bjergværksdriften og Udførslen af Trælast, medens det ganske forsømte Agerdyrkningen, hvorved danske Under-

saatter fandt der et sikkert og fordeelagtigt Torv for deres Jordfrembringelser. Aarligen indføres i Norge 600,000 Tønder Sædevarer, og 333,400 Tdr. andet Korn til Brændevinsbrænding. (Forf. glemmer her at omtale Krigsaarene, da danske Undersaatter hverken fandt noget sikkert eller fordeelagtigt Korntorv i Norge, men hvor dette Riges Forsynelse med Sædevarer kostede Danmark uberegnelige Summer.) Skriftet opfordrer Norge til at gjøre sig nu uafhængigt i saa Henseende, hvilket Forf. mener er meget muligt, da af en Flade, bestaaende af 3,640 Qvadratmiil, hidtil kun 300 ere opdyrkede, og adskillige europæiske Lande, hvis Clima tilforn var ligesaa strængt som Norges, ikke allene brødføde sig selv, men ogsaa have et meget stort Forraad til Udførsel. Dette skyldte de Skovenes Borthugning, hvorved Temperaturen formildedes. Norge er meget skikket til det samme, og ved en god Forstbestyrelses Indførelse kunde man, uden at forstyrre denne Green af Landets Rigdom, omskabe til Agerland mange Skovstrækninger, hvis frivillige Frembringelser nu kun ere lidet nyttige og stundom endog aldeles unyttige for Handelen. Forf. foreslaaer til den Ende at oprette ved det norske Universitet en Lærestol for Agerdyrkningen og Stats-Oeconomien.

(Den norske Forfatter har Uret i at sige, at Danmarks Regjering ei gjorde noget for Norges Agerdyrknings Bedste. Vi ville her blot nævne de Kongel. Resol. af 10 Aug. og 13 Nov. 1775, 26 Oct. 1792; see Thaarups Stat. II. D. 178. 198 o. fl. — fremdeles hvad i Kong Frederik Vs Tid blev gjort for Rydninger i Norge; see Holbergs Stat. 3die Udgave, S. 614, og meget mere, som her ei er Stedet at udvikle.)

(Redakt. Anmærkn.)

Indenlandske Efterretninger.

Til den for de ustuderede Jurister i dette Aars October og November afholdte præliminaire Examen, indstillede sig 31, af hvilke 7 bleve antagne med Roes, 22 Antagne, Een

antoges ei til mundtlig Prøve, formedelst den danske Stiils Ringhed, og Een udholdt ikke den mundtlige Prøve.

Aarhuus, d. 22 Novbr. En Baad, hvori 3 Mænd fra Kysing, som vilde over til et Bryllup paa Samsøe, er forulykket, og et af Ligene er drevet iland ved Samsøe. To af de Forulykkede efterlade sig en talrig Familie.

Blandede Efterretninger.

Beskrivelse af Monumentet ved Waterloo.

En Englænder, der i afvigte Sommer gjorde en Rejse paa Fastlandet, besøgte ogsaa Sletterne ved Waterloo, og giver følgende Beskrivelse af det Monument, som der er blevet opreist. Et kæmpemæssigt Arbejde, hvorved Mennesker, Heste og Vogne i stort Antal vare beskjeftigede, tiltrak sig min Opmærksomhed. Jeg erfarede at man der arbejdede paa det Mindesmærke, som den Nederlandske Regjering lader opføre paa den Plet, hvor Hertugen af Wellington og de, som med ham havde Andeel i Dagens Hæder, havde staaet og hvorfra han udsendte de Befalinger, som afgjorde den store Begivenhed. Uden endnu at være færdigt gjør dette Monument en højst imponerende Virkning. Det er en Jordhøj i conisk Form og af uhyre Størrelse, eftersom dets Basis har henved 700 Fod i Gjennemsnit eller 2160 i Omkredsen. Dens Højde er 200, Toppens Gjennemsnit 100 Fod. Rundt omkring snoe sig to Kjøreveje spiralformigt i Vejret, paa hvilke Vognene ganske mageligt kunne komme op til det Øverste af Højen, og ved hvis Hjelp de til Værkets Fuldbringelse fornødne Materialier blive opbragte. I Midten befinder en fra Grunden af opmuret Pille sig, som endnu ikke har opnaaet sin bestemte Højde. Den skal nemlig rage 60 Fod op over Højens østlige Spidse og saaledes i det Hele udgjøre en Højde af 260 Fod. Dens Bestemmelse er at tjene en Løve (det Belgiske Vaaben) af 21 Fods Længde og 12 Fods Højde til Piedestal. Denne Løve, som

allerede er færdig, venter kun paa Værkets Fuldførelse for at blive opstillet. Man har alt i halvandet Aar arbejdet paa Højen, og førend den bliver færdig saaledes som den ovenfor er beskreven, torde vel endnu 6 Maaneder hengaae. I det første Aar vare 2000 Mennesker, 600 Heste og saa mange Vogne, der kunde faae Plads, beskjeftigede dermed, og dette Antal er nu kun af den Aarsag formindsket, at dette store Værk nu nærmer sig sin Ende. Saavidt Anlægget allerede er fremrykket, giver det en saare underholdende Aspect, formedelst de mange Vogne, Heste, Mennesker, som bevæge sig op og ned i Sneglegangen. (Forkortet af L. W. d. V. H. 33)

London.

En overordentlig Afsætning har Henriette Wilson's bekjendte memoirs havt, hvori hun ligefrem fortæller sit Levnet, og hvorledes mange af Englands berømte Mænd, Hertugen af Wellington o. fl. skulle have besøgt hende. Ikkun den højere Klasse havde Adgang til hendes Gunstbeviisninger. Der gives forskjellige Udgaver af Skrivtet, ej at tale om Eftertrykkene. En af Udgaverne har illuminerede Kobbere, hvoriblandt et som forestiller Henriettes lille Kammer, ogsaa en Scene med den nævnte Hertug. (Man har Skrivtet nu oversat baade paa fransk og tydsk.) — Det er dog ikke det første i sit Slags i England. 1750 udgav nemlig en Constantia Philips en lignende Bog, men hun fandt ikke hvad Henriette Wilson har fundet i Boghandler Stockdale, en Forlægger, der tager til Takke med en Fordeel, der neppe kan ansees værdig. Man anmærker om denne Stockdale, at han er ci-devant Medlem af et Selskab til Lasternes Undertrykkelse. — Om en af Fortidens Personer af Henriette Wilsons Klasse, en Sophie Baddeley, som havde megen Lighed med Henr. W., men var dog skjønnere, og mindre sunken, udkom for endeel Aar siden et Skrivt, der ogsaa sætter Læseren ind i de Adeliges Kredse; den blev udgivet af en af Heltindens Veninder, og havde paa nogen Maade en moralsk Tendents, ved at skildre saadanne Ulykkeliges Skjebne, naar Alderen kommer. Mærkeligt er det, at i denne Bog forekommer Faderen til en Stormand, der i Jettes memoirs spiller en vigtig Rolle. Men hvor paafaldende en Forskjel. Han kunde knapt bogstavere, Sønnen derimod forelæste Jette Shakespear. (Udtogsviis af Lit. Conv. Blatt. Aug. 1825. 181.)

China.

Udtog af et Brev fra den chinesiske Grændse, hvilket læses i den Asiatiske Courrier, som udkommer i Petersburg. "Ved de Oversvømmelser og den slette Høst, som nu i 3 Aar (1822, 23 og 24) har fundet Sted i China, er i Peking bevirket stor Mangel og Dyrtid, hvorved Dødeligheden der har tiltaget. — Den nuregjerende Bogdokan (Keiser) styrer sit Folk med Mildhed. Hans første Minister hedder Soun-Tchjoun-Tan; det er den samme, som i Aaret 1794 i Jekhe modtog Lord Macartney's Gesandtskab, og hvem det i Aaret 1816 blev paalagt at modtage Lord Amherst. Generalen Agouy, en Sønnesøn af Ministeren, er, efter ham, den meest betydende Person. Nu gives der ved dette Hof ikke mere saa mægtige og indflydelsesrige Mænd, som under Keiser Tsia-Tsing's Regjering. Det Manschuriske Sprog kommer ud af Brug, og den militaire Disciplin geraader i Forfald. Den russiske Mission i Peking, som, Archimandriten iberegnet, tæller 8 Medlemmer, nyder Regjeringens Beskyttelse og Bevaagenhed. Man har den Hensigt, i de russiske Capeller at holde Gudstjenesten i det chinesiske Sprog, og een af Missionairerne er beskjeftiget med at oversætte den christelige Religions Lærdomme paa chinesisk. Der befinder sig nu i Peking kun trende portugisiske Missionairer, Biskoppen Pje og de Geistlige Ribeira og Havn. Deres Congregation bestaaer af chinesiske Munke; man taaler vel i China den catholske Religion, men der høres dog Intet om at antage nye Missionairer.

(A. Z.)

Den meget mærkelige Stad Barcelona deles i to ganske forskjellige Dele, hvilke ved en lang

Gade, kaldet Rambla, ere adskilte. Omkring Staden løber en høi Muur og dybe Grave, hvilke kun henimod Kastellet afbrydes ved en skjøn Esplanade. Den vestlig og nordvestlig for Rambla liggende Deel af Staden udgjør som en ny Stad, hvis Gader ere temmelig brede og Husene afvexlende med Lyst- og Kjøkkenhaver. Gammelstaden derimod er meget tætbygget; den har trange Gader, stærk Befolkning, Huse af 3 til 4 Stokværks Høide, slet Brolægning, i hvis Midte løber en to Fod dyb Rende, der vel er belagt med Dækstene, men meget ufuldkomment. Det meget høit liggende Kastel er ikkun i et halvt Flinteskuds Afstand fra Havnen. Ligeoverfor samme ligger Fortet Montjoui, 600 Fod høit over Havets Overflade. Ligeover for Havnen paa en Landtunge ligger Barcelonetta, først bygget 1750 efter en meget regelmæssig Plan, med brede, snorlige, vel broelagte, reenlige Gader, uden hin dybe Rende; mod Østen er en sandig, af Havet overskyllet Grund, mod Vesten paa Havets Bredder er Klippegrund. Mellem Barcelonetta og Barcelona er en liden Flod. Barcelonettas Landtunge hjelper til at danne Stadens Havn, som er af omtrent 100 Toisers Brede og betydelig dyb. Man erindrer hvorledes Barcelona i Aaret 1821 blev hjemsøgt af den gule Feber, som den 29de Juni s. A. ved et Skib fra Havanna først blev tilført Staden, ligesom strax efter flere Skibe indkom med lige Sygdom. 16 til 17000 Mennesker bleve af Sygdommen henrevne; blandt dem over 50 Chirurger. Nogle Skrivter om denne Sygdom recens. i Gött. gel. Anz. d. A. 90 St.

I Kambridge talede man i et Selskab med megen Roes om en nylig der holdt Prædiken: "Den er fortræffelig — sagde en af de Tilstedeværende — men den er stjaalen af en Postille." Denne Yttring blev forebragt Præsten, som, efter at have erfaret hiins Navn, begav sig til ham, og forlangte af ham, at han skulde tilbagekalde sit Udsagn. Denne svarede ham: "Jeg er vel ikke nogensinde vant til at tage min Mening tilbage, men denne Gang kan jeg sandelig gjøre

det uden ringeste Betænkning. Jeg erklærer da, og indrømmer det, at De ingenlunde har stjaalet Deres Prædiken af Postillen; thi jeg har nylig igjen efterseet den Bog, hvori jeg tidligere havde læst den, og endnu fundet den ganske heel og fuldstændig deri!"

En vis Hr. Groove havde i flere Aar havt den Vane, hver Dag at gaae en Spadseretour rundt omkring St. James Park. En af hans Venner, som engang mødte ham i Piccadilly, spurgte ham, om han endnu bestandig gjorde sin sædvanlige Spadseregang. "Nei, svarede Hr. Groove, jeg er nu bleven gammel og bliver altsaa snarere træt; jeg gaaer derfor kun halvt omkring Parken, og vender da strax om igjen."

Kjøbenhavns Børs, den 25 November 1825.

Hamburg 2 M.		à
a vista 207		
Species 211		
Specier solgtes til		
12 Rbmk. 10½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler		
pr. 100 Specier	185½	186 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler		
pr. Rdlr. Rigsgjeld	50	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	86	86½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	83	83½ i Banco
Nationalbank Obligationer		
(af Laanet 4 Febr. 1820)	101	101½ Rbd. r. S.
Dito Dito	107	107½ i Sedler.
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl.		
Renter pr. 6 Januar	98	98½ Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819		
Bmk. 3000	99	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99	— Banco
6 pC. norsk Laan		
ved Hambro & Søn	102	102½ i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	91	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterling.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Tootyvende Aargang. No. 96.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 29 November 1825.

Breve
om danske Videnskabsmænd og deres Skrifter.

Her, k. V., det omtalte Skrift [1]), som nylig er udkommet paa Boghandler Brummers Forlag. Dets unge, haabefulde Forfatter [2]) har ladet dette sit første offentlige literære Arbeide efter sit Haandskrift oversætte paa Tydsk, for at skaffe det et større Publicum. Det er et meget roesværdigt Vidnesbyrd om Granskning, Flid og Interesse for det Studium, som han med Held dyrker. I Særdeleshed synes han ogsaa, at have bestræbt sig for en fuldstændig Literatur, som unægtelig i et Skrift af dettes Tendents maatte være noget ei Uvæsentligt. Desto meer forundrede det mig, blandt alle de mange Autorer, hvis Navne, Værker, Afhandlinger o. s. v. her opregnes, ikke at have fundet vor aandrige og lærde Landsmand, J. W. Neergaard omtalt, uagtet dennes Værker om de med hiint academiske Priisskrifts Indhold saa nær beslægtede Emner netop høre til Tidsrummet, som vort medicinske Facultets Priisopgave for de Studerende i Aaret 1824 betegner. Denne, vistnok tilfældige og ufrivillige Udeladelse af en i flere Henseender saare fortjent Medborgers videnskabelige Arbeider, var mig saa meget mere paafaldende, da de i Tydskland af dette Videnskabsfags Ypperste ere blevne omtalte og bedømte paa en Forfatteren saare udmærkende, ham og hans Fædreneland hædrende, Maade. Disse Værker ere (paa eet nær, der har fristet en besynderlig Skjebne) udkomne i Tydskland og maaskee derfor i Danmark ikke blevne almindeligen bekjendte; jeg tør altsaa haabe, at en kort Notits om dem og deres Forfatter ikke vil være Dig — eller maaskee Flere — uvelkommen.

[1]) Physiologische Resultate der Vivisectionen neuerer Zeit. Eine von der Universität in Kopenhagen gekrönte Preisschrift. Von P. W. Lund. Aus dem Dänischen übersetzt. 336 Sider i 8vo.

[2]) som nu gjør en naturvidenskabelig Reise til Brasilien.

Medens Neergaard var Lector ved den Kgl. Veterinærskole i Kjøbenhavn, drog han — efterat have ved Forelæsninger og videnskabelig Virksomhed [3]) bidraget til denne Læreanstalts Flor, — paa Regjeringens Bekostning til Göttingen, det Universitet, som vor uforglemmelige Tyge Rothe saa sandt kaldte "Musernes Dronning" [4]). Efter her i $1\frac{1}{2}$ Aar at have

[3]) I Aaret 1800 udkom "Danske Benævnelser til Hestens Anatomie, Bygning og Behandling, bestemte til Brug ved Underviisningen i den Kongelige Danske Dyrlægeskole. Samlede og udgivne af E. Viborg og J. W. Neergaard. (Skriftet er tilegnet sal. Prof. J. Baden.) I Fortalen siges: "at den første Deel af en udførlig Udarbeidelse af Hestens Anatomie snart kan ventes fra Neergaard."

[4]) "O det herlige Göttingen! der blev en "Samling af Lærdoms Mænd, hvilke overgave sig "ene til Videnskaberne og bleve derved høitagtede "Læremestere i Europa. Til den liden Stad "sender Kongen af Engelland sine Sønner, og "hvor mangen høit ophøiet Mand har der "dannet sig til at være en Videnskabers Mand sin "hele Levetid igjennem og søgt Ære i at være "det, i Forening med at være Minister eller i "anden Maade saare ypperlig." Tyge Rothe i Bogen om nogle Danmarks og Norges Fordringer. ꝛc. Khvn. 1788. S. 81. — I de senere Aar naaede Göttingens Celebritet sin største Høide. Efter offentlige Blade var de Studerendes Antal der i Fjor 1700, medens andre fordum berømte Universiteters Frequents — især Jenas, der efterhaanden tabte de fleste af sine ypperste Lærere, — saare betydeligen aftog.

fortsat sine Studier under en Blumenbachs, Wrisbergs, Beckmanns og flere dets berømte Lærere, udarbeidede han Skriftet: Commentatio anatomico-physiologica, sistens disquisitionem, an verum organorum digestioni inservientium discrimen inter animalia herbivora, carnivora & omnivora reperiatur? 82 Sider i Qvarto, med 3 Kobb., der, da det udkom, tildrog sig saa megen Opmærksomhed, at det medicinske Facultet paa Universitetet i Göttingen, for at hædre de Indsigter, som N. i dette Skrift havde lagt for Dagen, overraskede ham med et Diplom, som Doctor Medicinæ [5]). Nu holdt han i Göttingen over adskillige af Veterinærvidenskabens Dele Forelæsninger, der — hvilket paa tydske Universiteter sjeldent er Tilfældet med Privatdocenters — bleve talrigt besøgte [6]).

Under sit Ophold i Berlin underkastede N. hiint Skrift en ny udvidet Undersøgelse, hvis Resultat var et Værk, som der 1806 udkom i den bekjendte Reimerske Boghandling under følgende Titel: Vergleichende Anatomie und Physiologie der Verdauungswerkzeuge der Säugethiere und Vögel. Durchaus nach eigener Zergliederung dargestellt von J. W. Neergaard, Dr. ꝛc. Nebst einer Vorrede von J. F. Blumenbach; 273 Sider i stor 8vo, med 6 Kobbere. I Fortalen (Pag. XIX) siger Naturviden-

[5]) I det af Universitetet ved denne Anledning udstedte Diplom kaldes han "vir scriptorum jam editorum in patria æque qvam apud exteros celeberrimus."

[6]) ved hvilke han, efter Heynes offentlige Erklæring "erhvervede sig udmærket Agtelse for videnskabelige Kundskaber."

skabens i hele Europa ærede Veteran, den herlige Blumenbach: "Dette Vink om den sammenlignende Anatomies høje Værd for Naturhistorie, Physiologie og Veterinærvidenskab kunde neppe finde et mere passende eller hensigtsmæssigere Sted, end i Fortalen til et zootomisk Værk, — hvis mangesidigen interessante Æmne ligesaa meget som den frugtbare, til et Mynster tjenende Maade, hvorpaa dette her er behandlet, netop selv er det gyldigste Vidnesbyrd om hiints Sandhed; — til et Værk, hvilket, som Læsere, der ere Naturens Fortrolige, paa hver dets Side maa føle, heelt igjennem og med største Nøiagtighed er øst af den; — og hvis Forfatter, en værdig og elsket Discipel af hans og min uforglemmelige Ven, vor dyrebare Abildgaard, derved slutter sig til sine ypperlige Landsmænd og classiske Forgængere i Zootomiens hensigtsmæssige Studium, blandt hvilke jeg her blot vil nævne en Nic. Steensen [7]), en Ole Borch, en Thomas Bartholin og en Ole Worm; fire Mænd, hvis Skrifter jeg forhen har studeret med den samme mangfoldigen store Belærelse, hvormed jeg nu benytter dette riigholdige Værk." — — — Ogsaa andre Lærde ydede det udmærket Bifald [8]).

I samme Aar udkom Neergaards Beyträge zur vergleichenden Anatomie, Thierarzneykunde und Naturgeschichte, 152 Sider 8vo med 2 Kobbere. Dette Skrift fandt ligeledes blandt Tydsklands Lærde en meget gunstig Modtagelse [9]).

Disse Værker forskaffede Neergaard den videnskabelige Ære, at vorde den 15de November 1806 valgt til corresponderende Medlem af det Kongelige Videnskabernes Selskab i Göttingen. Valget blev ham tilkjendegivet ved en hæderfuld Skrivelse fra dette høitagtede Sam-

---

[7]) der, efter sin Tids Viis, latiniserede sit Navn og kaldte sig Nicolaus Steno. Efterat have forladt Danmark, apostaserede han, blev Catholik og indvikledes desaarsag i theologiske Stridigheder. (Thi det har baade i ældre og nyere Tider, ogsaa i vort Fædreneland, været Lægers Arvesynd, at qvaksalve paa Theologien, hvorom ved en anden Leilighed.) Ogsaa Sjellands lærde Biskop Dr. Bagger, berygtet Ihukommelse, udgav et latinsk Skrift imod ham. Steno's Levnetsbeskrivelse har Italieneren Manni (den samme, der har skrevet Ald. Manutii og Boccaz's Biographier) 1775 udgivet i Florenz (Vita di Niccolo Stenone), et Skrift, som her til Lands er saa lidet bekjendt, at det end ikke af vor store og berømte Literator, Nyerup, er blevet bemærket. (S. Notitsen om Steno i Literaturlexiconet.) — Til en dansk Biographie af hiin vor mærkværdige Landsmand har Nic. Hemmingii, Brochmands, Svanes, H. Gramms og J. Langebeks ypperlige Biograph, Hr. Prof. J. Møller leveret os Bidrag. See: Authentiske Efterretninger om Niels Stenos Overgang til den katholske Kirke. Med en Forerindring om Apostasier i Almindelighed, samt et Udkast til Stenos Levnetsbeskrivelse. Meddeelt af Hr. Professoren i hans theol. Bibliothek XX, S. 219—275.

[8]) f. Ex. i Götting. Gelehrte Anzeigen 1806, S. 1513 flg., hvor det kaldes "ein treffliches, reichhaltiges Werk."

[9]) l. c. S. 1895 og i flere af Tydsklands critiske Journaler.

funds Secretær, den forevigede Heyne (en Mand, hvis udødelige Navn ikke er nogensomhelst Videnskabs Dyrker ubekjendt), der selv havde foreslaaet ham.

Da N. i Aaret 1809 under Krigen hjemkom til Danmark, tilskyndte Fædrelandskjerlighed ham til at tage Krigstjeneste. Han blev ansat som Cornet ved det Sjællandske Rytterregiment, og holdt, medens han freqventerede Exerceerskolen for Officerer i Kjøbenhavn, Forelæsninger over Veterinærvidenskaben for Officererne ved Livgarden til Hest.

Efterat have nedlagt sine Embeder ved Veterinærskolen og ved Remontecommissionen, levede han, sandende hiint Cicero's Udsagn: "nihil agricultura dulcius, nihil libero homine dignius", paa sin Eiendomsgaard, Antvorskovs Ladegaardsparcel, hvor han udmærkede sig som indsigtsfuld og virksom Landoeconom. Det Kongl. Landhuusholdningsselskab overdrog ham meer end eet vigtigt Hverv i denne hans nye Virkekreds.

Her udgav han 1823 (paa Bonniers Forlag) Naturbeschreibung der Zähne des Pferdes mit Rücksicht auf andere Thiere. Nebst einer Anleitung, das Alter des Pferdes durch Hülfe äusserer Merkmahle zu bestimmen. Mit (VIII) Kupfertafeln. Rechtmässige [10]) Ausgabe, 91 Sider i stor Quarto [11]).

I samme Aar erholdt N. Allernaadigst Befaling, at indgive umiddelbar til Hs. Majestæt Kongen Selv Forslag til det Danske Remontevæsens hensigtsmæssigere Indretning. Dette Forslag, som af Allerhøistsamme uden Forandring blev sanctioneret, har havt den betydelige Besparelse for H. M. Kasse til Følge, at omtrent $2\frac{1}{2}$ Remonteheste nu ikkun koste hvad een eneste før Aaret 1823 kostede.

Efter hiin Landeiendoms Salg har Neergaard privatiseret i Kjøbenhavn, hvor han sidste Vinter holdt offentlige Forelæsninger over Temperamentslæren, som ikke faa af Hovedstadens hæderværdigste Videnskabsmænd bivaanede. — — Gid det Rygte maatte være usandt, at han agter at forlade Fædrenelandet, for at søge Hjem og Virkekreds i et fjernt og fremmed Land! Beklage det maatte enhver ægte Videnskabeligheds Ven, om en Mand af hans Aand, Indsigter, Energie og uegennyttige Gavnelyst, ogsaa skulde tabes for Fædrenelandet!

(Fortsættes.)

---

[10]) Anledningen til dette Tillæg paa Titelen forklarer Fortalen. Forlæggeren — en Latitudinarier i Handelsmoralen! — fandt det ærligt og uskyldigt, Forfatteren aldeles uafvidende, at falholde Bogen i Tydskland, — inden den var fuldendt. "Der fattedes (Fort. S. 4.) hele Ark, Kobbere o. s. v." Forf. — der først erfarede dette Stratagem af en (i Øvrigt gunstig) Recension af en Bog, hvis Tilværelse var ham aldeles ubekjendt, og som Forlæggeren havde forsynet med Titelblad, — yttrer sig i Fortalen med billig Indignation om denne Fremfærd.

[11]) Dette Neergaards Skrift kalder Blumenbach i sit classiske Værk: Handbuch der vergleichenden Anatomie, 3te Ausg. 1824, Pag. 55 "ein Muster."

Om danske Stedsnavnes Forklaring af Engelsk.

Errare humanum est, sed nullius nisi stulti in errore perseverare.

Hr. Prof. og Dr. J. H. Larsen har i Skilderiet Nr. 93. og 95. ikke blot forsvaret sine forhen fremsatte engelske Forklaringer af vore Stedsnavne; men endog forøget dem med nogle, som jeg vilde forklare af det islandske, og vist at "man først må søge samme i det Angelsaksiske (som han kaldte Engelsk) og de dermed forvandte Sprog, end i det Islandske." (sic) Han har gjort det med ligeså megen Beskjedenhed og Korthed, på blot henved 7 Kvartsider, som uimodståelig Lærdom og Fynd. Nr. 93. indeholder således, foruden Indledningen, 6 mærkelige Punkter, hvoraf man ser 1) at Danmark, trods Kimbrernes, Ragnar Lodbroks, Jomsvikingernes og Svend Tveskægs Tog, endnu efter 1050 var "øde, fattigt og tildels folketomt." Det havde vel altså ingen Byer og Stæder, men Folkene (hvor der vare nogle!) boede formodentlig i hule Træstammer, der ingen Navne behøvede.

2) At "Angelsakserne beboede Landet fra Ejderens Udløb indtil Rinens Udløb og måskje længere syd (!), og udstrakte sine Kyster over en stor Strækning Land, som nu er undergået." Jeg beklager at jeg ikke vidste dette, da jeg skrev Fortalen til min frisiske Sproglære, samt at Forfatteren ikke oplyser, om de boede ovenpå eller nedenunder Friserne, der ellers, som bekjendt, havde det meste af denne Strækning inde?

3) At Endelserne i de engelske Stedsnavne: "borrow, borrough, bury, stead, wold, well, ping, lowe o. fl. ere angelsaksiske i snæver Forstand." Rimeligvis er Angelsaksisk i snæver Forstand, det som taltes af Angelsakserne sönden for Rinen, ti det Sprog, som de der boede i Engelland talte, hvorover jeg har skrevet en Sproglære, vedkjender sig ikke noget eneste af disse Ord i denne Form. — "Men Endelserne: ton, town, berry, fort, castle, court, staple, comb, dyll, wood og mange flere synes at måtte søges i andre Sprog, i det latinske, franske, belgiske (?), gæliske, frisiske og andre Sprog." Her ser man tydelig Forfatterens Lærdom, og den der vilde tænke på at udlede disse Endelser af angels. tún, isl. berg, angels. castel, curt, stepel, camb (en Fjældhammer, isl. kambr), isl. dæld, eng. wood; — ja han måtte "synes ikke at have noget Kald til at være Kritiker!"

4) "Er det Sandhed, som påstås, at det islandske er det egentlige ældgamle Danske, og identisk *med det angelsaksiske" (så var det vist nok tosset af mig at skrive to forskjellige Sproglærer over dem, og klogt af Prof. Larsen aldrig at tage disse Bøger i Hånd; men åbne sig ganske andre Kundskabskilder. Dog vi gå videre i Teksten om det angelsaksiske)*, "som de Angler og Sakser og senere de Danske og Normanner have ført til England; så er det dog underligt, at man i de angelsaks. Stedsnavne ikke forefinder — de islandske Stæders og Byers Navne!" Ja hvem der kjender den isl. Geografi og har læst at Skalholt er den störste Stad! må nok undres over at hverken de Danske eller Normannerne i 10. 11. Hundredår have opkaldt

de berömteste islandske "Stæder og Byer." Dette Argument er hartad noget af det artigste og mest overbevisende.

I Nr. 95. gjennemgår Forf. de fleste af de forhen fremsatte og af mig modsagte Navneforklaringer; man kan jo ikke synge en god Vise for tidt. Heraf ses da nu at Ålborg ikke kommer af isl. Álaborg, d. Åle-borg, "ti Ála er ikke vort Ål, men vort Alle, udtalt på Norsk!" Et interessant Bidrag til Hallagers norske Ordbog. — Hærvig ikke af Hær og Vig, men af Englands Harwich; ti "I Danmark var Hærvig (Kallundborg) et Fiskerleje; men i England er Harwich bekjendt af et Søslag imellem de Danske og Engelske 884." — "et tydeligt Bevis for at et Stedsnavn er kommet over til os, og ikke vice versa, cfr. Camden p. 326!" Dette Bevis er ligeså fortræffeligt, som Forklaringen af Navnet. — Horsens "aldeles ikke" af Hors-næs, som jeg mente; "Såvel den der slagne Brakteat med Hesten, på gammel Jydsk: Horsen (på ny Fynsk: Horset), som Stedets ældgamle Segl med Hesten og Benævnelsen Horsenes, Horsnesse By, viser Oprindelsen!" Dette var den allerførste Punkt, hvori jeg tiltrådte Forfs. Mening, og jeg erklærer med Fornöjelse at jeg herefter aldeles ikke vil udlede dette Navn af Hors-næs; men af Horsenes eller Horsnesse By. — Assens ikke af Ása—nes; men af "Adser, Asser, Ascher." Hvem dette har været oplyses ikke; måskje den samme gode Mand, som Assyrien har Navn efter? Skulde ikke Issefjorden have sit Navn af st. Issaschar? Udledelsen af det isl. Isafjördr — er vel "søgt så langt borte, at det med rette må forkastes." — At

forklare Fladstrand, Græsholm, Holme, Sandvig, Nyborg, Ringsted, Tårnborg, Tårnby o. desl. af det engelske, havde jeg erklæret forgjeves; men ikke beviîst det! Når Beviset derfor bliver ført: "skal jeg (Prof. Larsen) ikke undlade at svare derpå, så godt som jeg kan; men Magtsprog i den lærde Republik lader jeg som jeg enten ikke ser eller ikke hører." Jeg (Rask) vèd ikke hvorledes jeg bedst skal undskylde det Magtsprog, at kalde sligt "forgjeves" ja hvad mere er: noget som "vi ikke behøve og ikke ville have" o. s. v. ti det var egentlig hertil og ingenlunde til Profs. hele Forklaringsmåde af det engelske, disse mine Ord henhørte. Hvad óm jeg forsøgte nogle lignende Forklaringer efter bedste Evne? Herved vil Sagen måskje tillige vorde mere indlysende. Først da: Vesterport, burde vel egentligen skrives med W, da den ud. Tv. har sit Navn af det eng. West; port findes også i flere engelske Navne; f. E. Gasport, Portsmouth, så og i andre med Engelsk forvandte Sprog, f. E. portug. Oporto eller Porto, hvor o kun er en Artikel ligesom også i flere Sprog; f. E. Taheiti og Otaheiti. — Vestergade af eng. West, Vesten, og gate, en Port; Vesterport er nl. vist flyttet, og har, da den blev først anlagt, ligget der hvor Vestergade nu er. — Gåsegaden af det alt anførte Gosport, bare med gate isteden for port. Udledelsen af det isl. gata vilde være alt for søgt; man må jo "dog først søge til det Angelsaksiske, som jeg (Larsen) kaldte Engelsk, og de dermed forvandte Sprog", hvor også den klare Oprindelse til disse Navne findes! Ja da Danmark var så "øde og folketomt", så har Norge vel været det endnu mere; det indses derfor

ikke, hvor de Norske lettere kunde få nogle Navne fra end fra England; jeg vilde da foreslå at udlede Lindesnæs af Landsend, Arendal af Arundel, Tönsberg, i ældre Skrifter Tunsberg, af Tunbridge. Ja hvem ved om ikke Rusland har sit Navn af Rutland, Kiev af Kew, et Lystslot med en berömt Have. Sommerfelt 6te Opl. S. 160.

R. Rask.

Om sydamericanske Landes Forlehning til tydske Kjøbmænd ved Keiser Carl V.

Erobringen af den skjønne Provinds, hvis Middelpunkt er Søen Marakaibo, kostede Spanierne kun lidet; men neppe begyndte deres Anfører at nyde Frugterne af sine Bestræbelser og sin gode Adfærd, førend han saae sig nødsaget til, at overlade sin Post til Fremmede, der ikke forstode at benytte hans Exempel. Allerede i det næste Aar (1528) forlangte Welserne, rige Kjøbmænd i Augsburg, som havde forstrakt Keiseren med mange Penge, og nu havde hørt tale om Venezuela, som et guldrigt Land, samme overladt af denne Monark, som en Erstatning. De fik det, under følgende Betingelser: De skulde fuldende dets Erobring; paa hele Strækningen af det overladte Land skulde de anlægge to Stæder og tre Fæstninger; til den Ende skulde de hverve i det mindste 300 Mand, og desuden endnu stille 50 tydske Bjergfolk, der skulde fordeles i alle af Caistlianerne i Indien besatte Provindser. Disse Betingelser maatte opfyldes i en Tid af et Aar. Endnu blev fastsat, at de nye Eiere kunde gjøre Indianerne til Slaver, naar disse ikke godvilligen vilde underkaste sig, paa det Vilkaar, nøie at rette sig efter Anordningen, der var bleven fastsat i Henseende til deres Opdragelse. Det skulde ogsaa være dem tilladt, at kjøbe saadanne Indianere, der allerede forhen vare blevne gjorte til Slaver. Der blev

desuden endnu tilstaaet dem saare mange Fordele. — Den, som Welserne overdroge at grunde deres Colonie, var en Tydsker, ved Navn Alfinger, og de medgave ham Barthelemy Sailer, som Repræsentant. Disse to Mænd ankom henimod Begyndelsen af Aaret 1529; de havde to Skibe, ombord paa hvilke der fandtes 400 Mand Fodfolk og 80 Heste. D'Ampuez, den Gang Gouverneur over denne Provinds, havde meget gjerne beholdt sin Post, men han saae snart, at dette ikke var muieligt; det var endnu en Lykke for ham, at man tillod ham at trække sig tilbage paa tre smaa Øer, som Keiseren havde forbeholdt ham. Han reiste derfor derhen, tagende den hele Lyksalighed med sig, som Venezuela havde nydt under hans Regjering. De fleste af de ankomne Tydske vare Lutheranere, endskjøndt man havde tvunget disse til at medbringe en god Deel Dominicanere, saa var dog de Vantroes Sjelefrelse deres mindste Sorg. De havde ingen anden Hensigt, end at sammenskrabe Guld, og Alt hvad den meest rasende Gjerrighed og den vildeste Dyriskhed kunde anvende paa at forskaffe samme, gjorde de paa nogle Millioner Indvaaneres Bekostning, der grusomt bleve ombragte af dem. — Et af de første Slagtoffere, som de vilde bringe deres Gjerrighed, var Cazike Maurane; de lagde ham paa Pinebænken, for at faae at vide af ham, hvor hans Guld var, og sandsynligviis vilde han død under deres Hænder, havde han ikke været saa heldig, at undflye til hans Bjerge, hvorhen de forgjeves forfulgte ham. Derpaa trængte de over Søen Marakaibo langt frem i Landet, og søgte overalt Miner; men af nogen fast Bopæl vilde de intet vide. De trængte endog ind i Gouvernementet St. Martha, og overalt, hvor de satte deres Fod, efterlode de blodige Spor. Indianerne bragte dem næsten Alt, hvad de af Guld eiede, og mange kom dem endog med Forfriskninger i Møde, i det Haab, at blive mildere behandlede; men ganske det Modsatte skete; dette bragte de Vilde til Fortvivlelse, og deres Tyranner selv maatte snart føle de sørgeligste Følger deraf. Alfinger traf endeligen sin Mand; han blev adskillige Gange slaaet og hans Folk i kort Tid aldeles tilintetgjorte; thi de, som undkom Fjendens Pile, døde snart af

de overordentlige Strabadser, som deres umættelige Tørst efter Guld paadrog dem. — Der havde udbredt sig et Rygte, at dybt inde i Landet fandtes et Huus af puurt Guld. Da intet gjør Folk saa lettroende som en heftig Lidenskab, saa besluttede Alfinger, ikke at standse førend han var kommen i Besiddelse af denne Skat. Men han maatte over lange Strækninger, hvor han ikke var sikker paa at finde Levnetsmidler. Han samlede meget Mundforraad og belæssede et Antal Negere dermed, som han havde ladet sammensmedde som Galeislaver, og hver af dem med en Lænke om Halsen havde en større Byrde at slæbe, end man vilde paabyrde et Muulæsel. Af Græmmelse og Udmattelse styrtede den største Deel af dem, og ligesom een af disse Ulykkelige segnede under sin Byrde, huggede man strax Hovedet af ham, for ikke at spilde for megen Tid med at tage ham Halsjernet af. Imidlertid opdagede man bestandigen ikke det gyldne Huus, og Alfinger selv tilsatte Livet paa dette eventyrlige Tog. Hans Repræsentant, der sandsynligviis var hans Efterfølger, overlevede ham ikke længe, og da denne Provinds, som var blottet for Folk og i den sørgeligste Tilstand, længe ikke igjen blev besat af Welser, saa troede den Kongelige Audienz at burde paatage sig denne Post, og saaledes kom Venezuela igjen under de spanske Kongers Overherredømme.

Hr. Pichot, den franske Oversætter af to af W. Scotts Romaner, har for ikke længe siden besøgt denne store Digter i Edinburgh. Han leverer følgende Skildring af ham. "Jeg saae en middelaldrende Mand af en Vært, der af Naturen syntes bestemt at glimre ved en Indtryk gjørende Holding, havde han ikke været fordømt til, ved en haltende Fod at støtte sig, ved hvert Skridt, paa en Stok. Han har meget Utvunget, ja jeg kunde sige Bondeagtigt, i sit Væsen. Han bar en grøn Kjole med kort afskaarne Skjøder, vide Beenklæder, med eet Ord, i hans Klædedragt var intet Paafaldende. Hverken hans Ansigt eller Træk havde noget Elskværdigt. Han har graae Øine med nedhængende Øienbryne, tyndt Haar, som begynder at blive graat, en fremstaaende Overlæbe, og den hele Underdeel af hans Ansigt har et ganske almindeligt Udtryk.

Kjøbenhavns Børs, den 29 November 1825.

Hamburg 2 M. a vista 207		à
Species 211		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 10½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	185½	186 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	50	50½ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	86	86½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	83	83½ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101½	— Rbd. r. S.
Dito Dito	107¼	107¾ i Sedler.
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	98	98½ Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99	99½ Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99	99½ Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	102½	103 i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	91	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	61½	62 L. Sterling.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höecke, i store Helliggeiststrædet No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 97.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 3 December 1825.

Om den Raskiske Tone i videnskabelig Polemik.

Opposita, juxta se posita, magis illucescunt.

"Skiondt det Etymologiske Studium var et af dem, han havde anvendt megen Tid og Flid paa, saa var han dog ei af de lærde Folk, der hænge sig ved Ord og Bogstaver og som i Bagateller vise deres Lærdom, ligesaa lidet som han var af den Slags Lærde, der vilde tyrannisere over andres Tanker, men han med største Beskedenhed tog og gav Raison; en Egenskab, der savnes hos mange."

Hielmstierne om Gram.

Enhver dannet Mand, og end mere hver dannet Videnskabsmand, maa alt for længe siden have fundet den Tone, Professor Rask fører som Polemiker, paafaldende, upassende, ofte endog latterlig. En ny Prøve af den fra al Urbanitet, al literarisk Anstændighed og Høflighed fiernede Polemik, hvori hiin Sproglærde med synligt Velbehag ved den mindste givne Leilighed fordyber sig, finde vi i hans Replik mod Dr. og Professor Larsen i No. 96 af dette Ugeskrift. Lad Professor Rask endog have materialiter Ret i mange af hans Indvendinger imod danske Stednavnes Udledning af engelske: saa kan dog intet, uden hans egen Foragt for enhver Mening, enhver offentlig Yttring om Gienstande, der vedkomme Sprog og Sprogvidenskab, af Andre, end ham selv — en Foragt, som han saa saare gierne i Ord og Udtryk overfører paa Personen — berettige ham til den uanstændige Tone, hvori han i bemeldte Nummer af Skilderiet vil vise sin Modstander til Rette. — At han her, som sædvanligen i sin Polemik, springer over de Punkter, hvori han enten føler sig giendreven, eller ikke stærk nok til med et Magtsprog at møde Modstanderen — at han stikler paa dennes Ubeskedenhed og Vidtløftighed *), imedens han

*) Indtil Latterlighed gientager Prof. Rask i ethvert polemisk Stykke den Bebreidelse: at hans Modstandere ere for vidtløftige. Nemlig enhver tilstrækkelig Udvikling af de Sætninger, der strides om, og særdeles en-

selv endnu aldrig i sit Liv har kiendt Beskedenhed, og sielden forstaaer at være kort, uden hvor han tillige er plump: Dette hører saa ganske til hans sædvanlige Fremgangsmaade, at det ei vil forundre Nogen, der har opholdt sig ved at giennemlæse Professor Rasks Arbeider i Dagbladene.

Men hvortil fører den Maneer, som han udelukkende hylder i sine kritiske og polemiske Ordfeider? Hvad udretter han med den Licents, hvorved han troer sig beføiet til enhver Uartighed imod den, han som Sprogforsker vil modsige? — med den uheldige Jagt efter Vittighed, Ironie og Satire, hvorved han kun blotter sin totale Mangel paa det attiske Salt, i hvis Sted han troer at kunne sætte nogle Haandfulde grovt Køkkensalt og modbydeligt Bittersalt, som han kaster sin Modstander i Ansigtet? — Langt fra at virke noget til at fremme en mere udbredt Interesse for det nordiske Sprogstudium, for kritiske og historiske Undersøgelser af Modersmaalet, bevirker han snarere hos dannede Mænd en Modbydelighed for Materier, som den, der skulde behandle dem med mest Indsigt og Sagkyndighed, følgelig med den største Grundighed og den mest uvidenskabelige Rolighed, kun behandler med Smagløshed, lidenskabelig Raahed og ubegrændset Selvtillid. — At Professor Rask skader og nedsætter sig

hver Giendrivelse af hans egne Meninger, kalder han Vidtløftighed. Hvortil denne uophørlige Repetition? — Det bliver enhvers Sag, at skrive kort, eller vidtløftigt, som han finder for godt; og Læsernes Sag at dømme, om der skrives for vidtløftigt.

selv, ved at vise Publicum, at der hører mere til at være en aandsfuld Sproglærd og Sprogkritiker, end Færdighed i at skrive Grammatiker, og mere til at imponere dette Publicum, end at fylde Dagbladene med uartige polemiske Artikler, hvoraf det videnskabelige Udbytte som oftest kun er ringe: dette kan ingen formene ham. Men ønskeligt var det, at hans Fremgangsmaade ikke maatte virke ufordeelagtigt paa den offentlige Mening om Værdien af Bidrag og Undersøgelser, hørende til nordisk og dansk Sprogkritik; og at den uanstændige Tone, den myndige Stolthed, og den haanlige, men som oftest ved sin Plumphed sløve Spot, hvormed han behandler enhver literarisk Modstander, ikke maa hindre Nogen fra at publicere Undersøgelser og Bemærkninger af hiin Art — om endog Vedkommende havde den Dristighed, at være af anden Mening, end Prof. Rask.

Vel vide vi, at dette er nok til at have Uret inden for de Grændser, hvortil Professorens Sprogdespotisme naaer; men man kan trøste sig med, at disse Grændser, uden for hans Indbildning, kun ere snevre; at de Midler, han i et Par Aars Tid har anvendt for at udvide dem, mere og mere have aabnet Øinene paa de med sund Fornuft begavede Danske, som nu uden Vanskelighed ere i Stand til at erkjende: at man ei behøvede at reise til Island, Stockholm, Finland og Indien, for at lære os, at skrive Dansk paa en ny Maneer; og endelig, at dersom Udbyttet af Lærdom i Modersmaalets Kilder og Udspring, i dets Oldsager og i Kundskab om beslægtede Sprogformer, skulde blive en Tragten efter at kue Aanden under Formens Herredømme, og sætte en smagløs Tilbagegang til det i Tiden Uddøde, i Ste-

det for en fri og levende Udvikling: saa vil ethvert Middel, det være ved egne Kræfter eller Andres Medhielp, være for svagt til at grunde noget saadant Despotie i Literaturens og Sprogets Rige.

C. Molbech.

Skrivelse fra Corsøer.

"Men nu et Raad jeg giver dig,
Som var bestandig fulgt af mig:
Korsørianske Ven!
Mod klog, mod taabelig Kritik
Spids aldrig Pen!"

Wessel.

Endeligen seer jeg af Dit sidste Brev, kjere Svoger, at vi stakkels Corsørianere nu ogsaa ere bragte paa Skuepladsen. Det undres jeg aldeles ikke over; hvad skal ikke derhen — Konger og Børstenbindere, Prindser og Galeislaver! Du skriver mig, at Du har moret Dig saa kosteligen, ved at see Vaudevillen Kong Salomon og Jørgen Hattemager opføres i Mandags, især ved de nydelige Melodier og det raske Spil. Du føjer til, at Stykket har gjort furore. Jeg veed ikke egentligen hvad det Ord skal betyde, men jeg kan nok slutte mig til, at det skal sige saa meget som at Folk ere ligesom gale derefter. Jeg vilde heller ikke kunne sige hvad Vaudeville er, dersom min ældste Datter, Fikke, der har lært Fransk i Institutet, ikke havde oversat det for mig med Hvad-de-ville, og min Søn Peter, der gaaer i Latinskole, med Quodlibet, og vor

Bosvend, der har tjent hos en fransk Kræmmer i Randers, med "Mad for Mons." Hvad nu Stykkets Værd angaaer, da kan jeg, som læg Mand, ikke bedømme samme, men det maa nok være betydeligt, eftersom Du skriver, at Stykket har gjort furore. Men hvad Originaliteten angaaer, da forekommer det mig, efter Alt hvad Du skriver mig om Indholdet, at jeg engang har seet noget Lignende for mange Aar siden i et Stykke, der kaldtes Indtoget, hvoraf dette maaskee er Udtoget. Dog, det er noget, som de Herrer Komedielærde maa undersøge. Men da vor Byes Bedste, som Du veed, altid har ligget mig meget paa Hjerte, saa kan jeg ikke nægte, at det gjør mig mere Ondt for den, end for Kong Salomon eller Jørgen Hattemager, at see den saa ufortjent gjøres Løjer med paa Hovedstadens Skueplads. Vor Fetter Hattemageren, og min Nabo Tobaksspinderen ere færdige at gaae i Graven over den Spot og Spee, der er viist. Jeg har forestillet dem, at det er lutter Løjer, og trøstet dem med, at ingen forstandig Mand kan finde det sandsynligt, at Indbyggerne i en By som Corsøer — Jens Baggesens Fødeby — hvor Hamborger Post gjennempasserer hver Uge to Gange, hvor Birckner har været Præst og hans Minde sees paa Kirkegaarden; hvor der haves et Læeselskab og en Telegraph, hvor der næsten hver Dag gaae Reisende over til og fra, baade med Børtsmakkerne og Postjagten ꝛc., endnu i Aaret 1825 kunde være saa enfoldige, for ei at sige taabelige, at antage en fattig forløben Jøde fra Hamburg, for een af de første Banquierer i Europa — blot fordi han hedder Goldkalb og har en gammel Sølvmors Slaaprok paa, — eller bære sig i det Hele saa naragtigen

ad. Jeg har tillige forestillet dem, at Hvad-de-ville-Skrivere i Almindelighed kun ville have Løjer, hvor de end skulle tage dem fra. Men det vilde altsammen ikke hjelpe. De vedbleve begge at paastaae, at vor gode gamle By er blameret og de selv paa det skammeligste torterede. Tobakspinderen har svoret paa, at han, ved Leilighed, skal opvarte Ophavsmanden til dette Spilop med en Priis Tobak, der nok skal betage ham Lysten til i Fremtiden at skjæmte med Tobakspindere, og Hattemager * har besluttet at formaae alle sine Laugsbrødre i hele Landet til, aldrig at forfærdige, oppudse eller vende nogen sort eller hvid, rund eller trekantet, daglig eller Doctorhat for ham eller nogen af hans Tilhængere. — Jeg, for min Deel, der, som Folk i Byen sige, skal være meent med Kjøbmanden, giver Forfatteren en god Dag, da jeg er en Mand, der kan svare Enhver sit, og sige med Tydsken: "Thue Recht und scheue den Teufel nicht." Kan Kong Salomon tie til, at han tretusind Aar efter hans Død trækkes frem paa Skuepladsen, saa kan, bitterdød, Jørgen Hattemager vel ogsaa gjøre det. Imidlertid er vor Fetter, alle de Forestillinger uagtede, jeg hidtil har gjort ham, nær ved at løbe af sit gode Skind, og i fire Dage har intet Menneske kunnet saa meget som faae oppudset eller kantet en Hat hos ham, hvorover der er opstaaet stor Forlegenhed her i Byen. Han har den hele Tid været beskjeftiget med at udarbeide en Klage over Vedkommende, saalunde lydende:

Underdanig Pro Memoria!

"Det er noksom vitterligt og bekjendt for Alle og Enhver, at Hattemagerprofessionen er eet af de respectableste Haandværker, eftersom Keisere og Konger, Doctorer og Professorer trænge til samme, for at skinne i deres ægte Glands og Glorie. Ogsaa er Hatten et Symbolum paa de tappre Schweizeres Frihed. Men alt dette uagtet og uagtet den Agt og Anseelse, Undertegnede altid har staaet i blandt sine Laugsbrødre og Medborgere, er der dog skeet den vederstyggeligste Misbrug af hans Person og hans Navn, ved et Stykke, betitlet Vaudeville eller Kong Salomon og Jørgen Hattemager, hvori man har afmalet mig og min Datter som vi gaae og staae. Hvad der kan have givet Autor Anledning hertil vide vi ikke; men da vi begge ere offentligen prostituerede derved, saa bede vi underdanig, at Vedkommende maatte drages til Ansvar o. s. v." — Endnu er Klagen ikke indleveret, men der er ingen Tvivl om, at det med det første vil skee. — Iøvrigt kan Du ikke forestille Dig, kjere Svoger, hvilken Sensation den hele Sag har gjort her i Byen. Der skulde netop have været Bal, samme Aften, da Avisen med Bekjendtgjørelsen om Stykkets Opførelse indløb, men der blev intet af Ballet. Somme Folk frygte for at alt, hvad vi foretage os, i Fremtiden vil bringes paa Skuepladsen. Men jeg haaber, at det har ingen Nød, og at man i Tider, hvor man er saa meget for Forandring, de næste Gange vil trække andre Kjøbstæder frem.

Din hengivne Svoger.

Enkelte Optegnelser til Kong Christian 6tes Regjeringstids Historie.

(Meest efter den Tids Aviser.)

1742. April. "Den Commission, der i October Maaned (1741) blev anordnet, for at efterse

Tilstanden af Flaaden med Tilbehør, er nu førend Hs. Kgl. Majestæts Afreise bragt til Ende. Da samme, efterat have efterseet og besigtiget alting paa det nøjeste, har befundet alle Hans Majestæts Orlogsskibe og Fregatter i saa ypperlig Stand, og saa overflødig forsynet med al erforderlig Tilbehør, at den paa første Ordre kan eqviperes og gaae i Søen; da og tilligemed Anledning af denne Commission er fremlagt og beviist, hvor meget considerabel en Summa ved Hs. Exc. Hr. Geheimeconferentsraad og Intendant de Marine Greve af Danneskjold-Samsøes Administration er bleven profiteret for Hs. Kgl. Maj., hvorfore høistbemeldte Hs. Kgl. Maj., for at give et aabenbare Kjendetegn af Hans Hyldest og Naade imod Greven for den af Ham førte Direction, men især for at overbevise al Verden, hvor ugrundet og usandfærdig de om Flaaden ei at være i Stand, udspredte Rygter har været, haver udi den Ordre, hvorved denne Commission hæves nu, da Flaaden, tvertimod det udspredte Spargement, er befunden i Flor og ønskelig Stand, alvorligen anbefalet alle Hans Undersaatter, Høje og Lave, sær de af Søe-Etaten, at entholde sig fra alle saadanne for Hans Flaades Renomee skadelige og aldeles ugrundede Rygter at udsprede, under Cassation, naar de den ei beviisliggjøre, og at ansees uværdige til Kongens Tjeneste, saa og paa Grevens Livstid, som et Kjendetegn paa Hans Naade og Velbehag med hans udviste tro Tjeneste, tillagt bemeldte Hs. Excell. Hr. Greven for hans Livstid 7000 Rdlr. aarlig (som 1 pCt. af det der i hans Administration for Hs. Maj. er profiteret) og hans Grevinde efter hans Død 4000 Rdlr. aarlig; iligemaade har Hs. Maj. tillagt Viceadmiral Suhm, som Chef af Holmen, Characteer af Admiral og 1000 Rdlr. aarlig Augmentation, og Takkelmester Capitain Schumacher 400 Rdlr. Denne saa naaderige Belønning og Kgl. Generositet og Retfærdighed, beteed paa saa naadig og en Maade, hvis Lige i Historien neppe skal findes, har forvoldt en almindelig Glæde for alle tro Tjenere og Undersaatter over saa naadig en Monarks i saa distingveret en Maade udviste Retfærdighed og genereuse Belønning mod den, der tjener Ham med Flid, Iver og Nidkjerhed."

1744. Den 27de Marts blev her i Waisenhusets Kirke af Capellanen Hr. Qvist døbt en Jødepige, tilforn kaldet Bente, nu Sophia Christiana. Hendes Faddere vare: Hs. Excell. Hr. Geheimeconferentsraad v. Holstein, Hr. Hofpr. Bluhme, Hr. Justisraad Falsen, Hr. Dr. Wøldike, Hr. Prof. Pontoppidan, item Frue Conferentsraadinde Brandt og Frue Leth. Først blev efter Prædiken holdt en Tale, over de Ord: at een af Stridsmændene aabnede hans Side med et Spyd, og der udgik strax Blod og Vand. Siden blev hun offentlig examineret, og derpaa døbt.

1744. Tirsdagen d. 28de April behagede det Hs. Kgl. Høihed, vores naadigste Kronprinds, at fornøje sig med et meget brillant og prægtigt Carrousel og Ridderspil, som var deelt i 2de Qvadriller, af hvilke Han Selv i egen høje Person anførte den første, og Hans Høifyrstelige Durchlauchtighed, Marggreven af Culmbach og Statholder, den 2den og fidste. Optoget dertil skete om Eftermiddagen henved 3 Slet, i skjønneste Orden, fra Deres Kongel. Høiheders Palais, Charlottenborg, hvorfra Hs. Kgl. Høihed Kronprindsen med sin Qvadrille tog Touren paa høire Haand omkring Kredsen, over Kongens Nytorv, Østergaden, Amagertorv, Høibroe- og Stræde, over Slotspladsen, gjennem Alleeporten ind i Ridehuset paa det Kongel. Residentsslot Christiansborg; da derimod Hs. Durchlauchtighed Marggreven med sin Qvadrille drog paa venstre Haand fra Slottet Charlottenborg omkring Kredsen, ned om Canalen, forbi Holmens Kirke, over Holmensbroe og Slotspladsen ind i bemeldte Ridehuset ved det Kgl. Residentsslot. Hvor da Ridderspillet gik for sig med adskillige veløvede Exercicer, og vedvarede under idelig Musik og en stor Deel Tilskuere, indtil om Aftenen mellem 6 og 7, da begge Qvadrillerne ligeledes gjorde ovenmeldte Retour til Slottet Charlottenborg, hvor de samtlige Herrer og Carrouselets Cavalierer havde den Naade, at spise til Aften ved Deres Kongelige Høiheders Taffel.

Ved Optoget brugtes følgende Orden:

Første Qvadrille. Vagten, bestaaende af en Overofficeer, en Vagtmester

og 24 Mand af den Kgl. Livgarde til Hest. Hoffoureren, tre Kongelige Trompetere i eet Geled, Paukerne allene, atter tre Kgl. Trompetere, den Kgl. Overberider Wendorf paa en Skolehest; derefter fulgte 6 Hs. Kgl. Høiheds Haandheste, som bleve førte efter hinanden af Staldkarle. Efter disse Riddernes af den første Qvadrilles Haandheste, som ligeledes førtes af Staldkarle. Kronprindsens Løbere, Laquaier og Pager med Landser, Javelliner og Skildter.

Siden kom: 1) Hans Kongel Høihed som Chef og Anfører; derefter parviis 2) Hs. Durchl. Prindsen af Würtemberg-Oels; 3 og 4) Geheimeconf. Raaderne Baron v. Gersdorff, og v. Holstein; 5) Kammerherre og Cammandeurcapit. Greve af Danneskjold-Laurvig; 6) Overhofmester v. Plessen; 7) Overkammerjunker v. d. Lühe; 8) Marschal v. Moltke; 4) Hovmester v. Qvalen. For hvert Par gik 3 Lakejer med Lantser, Javelliner og Skildter. Derefter fulgte atter en Overofficeer med en Vagtmester og 24 Mand af Garden tii Hest, som sluttede Troppen.

Anden Qvadrille. Trainet og Ordenen herved var ligesom ved den første, undtagen at istedenfor Overberideren reed en Berider. De deri værende Cavallerer, som rede Par og Par, vare følgende: 1) Hans Høifyrstelige Durchlauchtighed, Marggreven af Culmbach, Statholder, som Chef og Anfører; 2—6) Kammerherrerne, Oberstlieut. Greve af Danneskjold-Laurvig, Hofjægermester v. Gram, Greve af Knuth, Staldmester v. Bülow, Greve af Rantzau til Rasdorff. 7—8) Kammerjunkerne Baron Teuffel v. Pirchensee, og Baron v. Wense. 9) Major v. Schulenborg.

Ved Siden af begge Qvadriller rede Husarer, for at holde det overalt tiltrængende Folk til Side.

(Fortsættes.)

Indenlandske Efterretninger.

Nyborg, den 28 November. Afvigte Løverdag og Søndag havde vi atter en stærk Orcanstorm af Syd- og Nordvest. Om Morgenen saacs et stærkt Lyn, hvorpaa fulgte et Tordenskrald og Hagel. En Jagt fra Troense, tilhørende Skpr. Henning Jacobsen, er dreven iland paa Slipshavn, dog venter Man at faae den bjerget. I den forrige Storm er, efter Skipperberetninger, den engelske Brig Richard, Capit. John Rennisen, bestemt fra Kiel til England med 6687 Tdr. Byg, forliist paa Jydland. Hamborger Pakke- og Brevpost kom først hertil Søndag Aften og maatte ligge over til i Morges Kl. 5. Begge Kjøbenhavns Posterne kom først i Middags. (Her ved Odense var bemeldte Storm ogsaa frygtelig, og om Natten mellem Kl. 12 og 1 kom især et Vindstød, hvorved Husene rystede.)

Aalborg, d. 28 Novbr. I Gaar, d. 27de, med den foregaaende Nat rasede her igjen et rædsomt Stormveir med heftige Orcanbyger, tildeels med Torden og Lynild, Hagl og Regn, først af S. V., siden af V. og af V. N. V. Uveiret aftog mod Aften. Her skete vel egentlig ingen stor Skade, men det er meget at befrygte, at de mange Skibe, som forleden gik Sundet ud, have havt en meget haard Dyst, og vistnok nogle ere komne til Skade paa Jyllands farlige Vestkyst. Vandet voxte derefter i Aftes til en Høide paa $1\frac{1}{2}$ Tommer nær Vandhøiden den 4de Februar. Bolværker og Plankeværker mod Fjorden bleve noget beskadigede. — En gammelagtig Tydsker, som flikkede paa og stundom solgte Nyrnberger Træuhre, arresteredes forleden Aften, for i en Værtshuustrætte at have jaget sin Modstander en Kniv i Brystet. Den Saarede skal dog være i god Bedring.

Viborg, d. 28 Novbr. Efter flere Dages Regn og Slud havde vi i Gaar, Natten til 27de Novbr., en svær Orcanstorm af S. V., der fra Kl. 3 Morgen var stærkest; den rystede Husene og Vindstødene lignede i Lyden Torden; Hagel og Regnbyger afbrød ikke dens Heftighed. Uveiret vedvarede i Gaar den 27de hele Dagen; om Aftenen Kl. $9\frac{1}{2}$ tordnede og lynede det stærkt i

Stormen, hvis Voldsomhed vist nok atter har lukt mangen Sømands Øie.

Blandede Efterretninger.

Statistiske Notizer over Sierra Leona.

I Aaret 1817 var Befolkningen i den Englænderne tilhørende Kolonie, Sierra Leona, 9,873 Sjele, af hvilke 7,743 som Negerslaver vare opbragte af engelske Fartøjer og førte dertil. I Aaret 1822 var den stegen til 15,081, hvoriblandt 9,876 befriede Negre, og i Aaret 1823 talte man i Sierra Leona 16,671 Negre, af hvilke 11,000 vare befriede Slaver. — Før Aaret 1811 trak Regjeringen ingen Indkomster af denne Kolonie. I det nævnte Aars 6 sidste Maaneder beløb de sig til 101 Lstrl. 5 Sh.; i Aaret 1823 til 8720 Lstrl. 8 Sh. — Udførselsartiklerne bestaae i raat Læder, Tigerhuder, Maatter, Guldsand, udstoppede Fugle, Honning, Indigo, Kaffe, Riis og adskillige Fabricata, hvis plumpe Form vise, at de mechaniske Kunster i Sierra Leona endnu ere i deres Barndom. — Værdien af de indførte Artikler udgjorde i Aaret 1817 72,516 Lstrl.; i Aaret 1823 120,442 Lst. og i Aaret 1824 80,917 Lstrl. — I Aaret 1817 talte man 400 Skolebesøgende, i Aaret 1823 2460. De af de engelske Skibe befriede Negere blive forenede i Landsbyer, hvor de leve under Missionairernes og Skolelærernes Opsyn. Den Opdragelse, de erholde, har havt de meest velgjørende Følger. Da Sierra Leona's Befolkning kun udgjorde 4000 Sjele, bleve 40 Individer stillede for Retten; 10 Aar senere, da Kolonien talte fire Gange saa mange Indbyggere, bleve kun sex henrettede, og det Ingen af Beboerne i de Landsbyer, som ere Missionairernes Underviisning og Styrelse betroede.

(Bilag til A. Z. 317.)

Dette Blad har nylig benævnt Trædemøllerne som et Straf-Arbeide for Fanger. I Tidsskrivtet: Criminalistische Beyträge, von

M. A. Hudtwalker, Dr. d. R. und Senator in Hamburg, und Karl Trummer, Dr. der Rechte u. Advocat daselbst, Hamburg 1824. 8. 1 B. 1 H., har førstnævnte givet en interessant Afhandling herover. (See Ergbl. zur Jen. allg. Lit. Zeit. No. 23.)

Lord Mansfield ønskede meget at leve længe. Hver Gang han examinerede gamle Mænd spurgte han dem derfor, hvilket Levnet de havde ført. En gammel Mand, som Lorden engang gjorde dette Spørgsmaal, svarede: "jeg har aldrig i mit Liv været beskjænket." Lorden henvendte sig nu til en ung Retsstuderende og sagde: "læg ret Mærke til det, unge Menneske! Manden har aldrig været beskjænket!" Snart derefter traadte en endnu ældre Mand ind i Værelset. Denne gjorde Lorden det sædvanlige Spørgsmaal. "I Halvtredsindstyve Aar, svarede Manden, Deres Herlighed, er jeg aldrig gaaet ædru til Sengs." — "Har De hørt, Deres Herlighed, sagde det unge Menneske, denne Mand her, der seer saa sund og frisk ud, er aldrig gaaet uden beskjænket til Sengs." — "Ja, hvad beviser det andet, svarede Lorden, end at for et Slags Træ er Fugtigheden og for et andet Tørheden gavnlig?"

Lordcantsler Whaitmann siger i den 26de Maxime af sit geniale lille Værk om Hunde: "Den bedste Modgift mod Vandskræk eller den bedste Maade at bevare sig mod Hundebid er Mundkurven. Vel kan jeg begribe, at det ikke er behageligt, at bære en Mundkurv paa Snuden. Hvor mange Folk vilde ikke blive gale, dersom man i en eneste Uge vilde hænge dem en saadan Laas for Munden? og Hundene, det maa vi tilstaae, have jo ogsaa deres Følelse." — Ved at paalægge Hunde en Mundkurv kan man vogte sig for gale Hundes Bid. Vel — Men hvorledes vogte sig for et galt Menneskes Bid?

Til
Augusta Jetsmark, fød Bindseil,
i Anledning af den 25de Novbr. 1825.

Vemod, Taarer, Savn og bitter Smerte,
Fylde Jordeskrankens snevre Rum;
Bryde, ak! saa mangt et bedre Hjerte,
Gjøre, ak! saa mangen Læbe stum.

Dog — Alkjerlighedens milde Fader
Prøver sine Børn ved Smerten kun —
Og han aldrig Haab og Taal forlader,
Under Prøvens mørke Rædselstund!

Smerten drager til Guds Faderhjerte,
Fjerner langt fra Jordens usle Tant,
Rækker os den lyse Himmelkjerte,
Som i Mørket Vei mod Hjemmet fandt.

Fader, Moder og en øm Veninde,
Saae Du, ak saa brat! at vandre did:
Derfor see vi nu Din Taare rinde,
Derfor smiler Du ei meer saa blid.

O Augusta! viid, jeg ærer Smerten,
Som Du føler ved de tunge Savn;
Men jeg peger og mod Himmelkjerten,
Som Dig drager til Guds Faderfavn.

Ogsaa jeg har prøvet bitter Smerte —
Ogsaa jeg har baaret tunge Savn —
Men jeg greb saa fast den Himmelkjerte,
Og den lyser mig til Fredens Havn.

Lad ei Tungsind mørkne Dine Dage,
Lad os see, Du atter smile kan;
O Augusta! Du har meer tilbage:
Dine hulde Børn, Din ædle Mand!

Riv Dig, med Dit himmelrene Hjerte,
Med Din stærke Aands, den hele Kraft,

Riv Dig løs fra Savnets bittre Smerte,
Og giv kun en blid Erindring Magt!

Daglig modnende for Evigheden,
For det Land, vi sikkert stunde til,
Lad os saae i Haab og Taal herneden,
Indtil Høstens Dag os kalde vil!

Da — paa Gjenforenings store Morgen —
Læse vi i Skjebnens store Bog —
Takke Gud, som Glæde, Savn og Sorgen,
Os saa viis og faderlig tilvog.

Sophie Bohnhoff.

Kjøbenhavns Børs, den 2 December 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 207		
Species 211		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 10½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	186½	187 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	50	50½ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	87	87½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	84½	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	101½ Rbd. r.S.
Dito Dito	107	107½ i Sedler.
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	98	98½ Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99	99½ Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99	99½ Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	102½	103 i Banco
4 pC. Dito nye	93	94 i Banco
Asiatiske Actier	91	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterling.

I L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Toogtyvende Aargang. No. 98.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 6 December 1825.

Det klare Maaneskin!

At Solen og Stjernerne have deres eget Lys, eller, om jeg saa maa sige, ere Himmel-Selvejer-Lys, det har alle Tiders Astronomer, saavidt mig er bekjendt, været aldeles enige om, hvor modsigende deres Beretninger end ellers have været; selv er jeg af flere Grunde overbeviist om Rigtigheden af denne Paastand, hvilken jeg derfor uden videre, indtil den skulde blive imodsagt, antager for utvivlsom.

Hvad derimod angaaer den Paastand: at Maanen og Planeterne ere mørke som Jorden, og kun skinne paa Himmelen som Speile ved det Lys, de faae fra Solen, da har jeg selv en Tidlang troet paa denne for ufeilbarlig udgivne Gjetning; men Eftertanke og Erfaring have lært mig, at den er aldeles urigtig, og at disse Himmellegemer ogsaa, i deres lyse Punkter, have deres eget Lys ligesom Solen, kun af en anden Beskaffenhed og meget mindre Styrke.

Endskjøndt Maanens imod os vendende Side i Nymaane er aldeles unddraget Solens Lys, see vi den desuagtet i klart Veir, naar den er over Horizonten, kun noget dunklere, med et svagt hvidt og graaagtigt Lys, ligesom fordunklet Kobber, og kunne tydeligt skjelne dens lyse Punkter, hvoriblandt i Særdeleshed Aristarchus, Manilius og Heraclides skinne paa dens graaagtige Bund. Ligeledes paa andre Tider, naar kun en Deel af den mod os vendende Maaneskive er oplyst af Solen, see vi den ikke desto mindre, naar Veiret ellers er fuldkomment klart, i hele sin Runding, dog saaledes, at den af Solen uoplyste Deel naturligviis kun sees dunkelt, omtrent som i Nymaane.

Indtil man har beviist, at den af Solen uoplyste Maanedeel paa foranførte Tider, naar den saaledes sees paa Himmelen, skulde kunne erholde sit Lys ved Reflexion af Solens Skin paa Jorden, hvilket Erfaring, ved nemlig at betragte den af Solen beskinnede Jord fra høie Steder, aldeles modsiger, mener jeg det heraf allerede er godtgjort, at Maanen har et eget

svagt Lys. Dette bekræftes endvidere derved, at man i totale Sol- og Maaneformørkelser kan see Lyspunkter i Maanen *), hvilke dog paa den Tid unægtelig hverken directe eller ved Reflection kunne være oplyste af Solen, og altsaa maa skinne ved deres eget Lys.

Og endelig nødes vi til at troe, at Maanens lyse Punkter maa have et eget, skjøndt svagt, Lys, da vi ellers umueligt kunne tilfredsstillende forklare os de Observationer, vi hvert Maaneskifte have Leilighed at gjøre; thi vi see i af- og tiltagende Maane meget ofte klart lysende Punkter noget ude i den ellers af Solen uoplyste Deel. Dette har man, som bekjendt, søgt at forklare ved at antage, at de lyse Punkter vare Bjerge. Nu kan det vel ikke nægtes, at dersom disse Punkter vare Bjerge, saa vilde Solstraalerne før falde paa dem, end paa de omliggende Dale, og det var saaledes meget rimeligt, at de saaes klart oplyste noget ude i den af Solen ellers uoplyste Deel; men dersom dette var Aarsag til, at vi see klart lysende Punkter noget ude i den ellers af Solen uoplyste Deel af Maanen, saa indseer Enhver letteligen, at Dalene, naar Solstraalerne faldt omtrent lodrette paa dem (omkring Midten af Fuldmaanen), da maatte blive ligesaa klart oplyste, som Bjergene, da det nemlig er uden for al Tvivl, at Solstraalerne just sammenpresses i Dale. Da dette nu ikke indtræffer, i det tvertimod de mørke Steder under alle Belysninger

*) Saaledes som f. Ex. i Solformørkelserne af 1715 af Louville, og 24 Juni 1778 af Don Ulloa, samt i Maaneformørkelsen den 22de October 1790 af Bugge er seet.

uforanderligen blive mørke, ligesom de lyse paa enhver Tid sees klare, saa er det følgeligen umueligt, at Ujevnhed i Maanens Overflade kan være Aarsag til dens forskjellige Klarhed, og til at dens lyse Punkter kunne sees klart noget ude i dens ellers af Solen uoplyste Deel.

Derimod forklares alle Observationer om Maanens forskjellige Udseende, som hidtil ere gjorte, paa det nøiagtigste, ved ligefrem at troe sine Øine, som vise, at Maanen i sine klare Punkter har sit eget Lys ligesom Solen, kun meget svagere.

Da bliver det let begribeligt, at i det Øjeblik Solstraalerne kunne berøre et af Maanens Lyspunkter, det da strax sees klart, endskjøndt dets mørke Omgivelser naturligviis ligesaavel ere mørke paa den Tid, som under alle andre Belysninger, endogsaa naar Solstraalerne falde lodrette paa dem. Forhen har jeg viist, at kun under denne Forudsætning er det forklarligt, hvorledes den af Solen uoplyste Maanedeel desuagtet kan sees paa Himmelen, og Enhver indseer strax, at det da ogsaa er forklarligt, hvorfor Maanens mørke Steder vedblivende beholde deres dunkle Udseende, omendskjøndt Solstraalerne falde næsten lodrette paa dem.

Saaledes mener jeg at have viist, at Maanen i sine lyse Punkter har sit eget Lys, skjøndt meget svagere end Solens, og følgeligen, hvor urimeligt det er at anvende sin Tid paa at maale Maanebjerge og beskrive dens Byer og Casteller, som vi ikke vide at være til i Virkeligheden, uden som en fix Idee i adskillige Astronomers Hjerner, ikke at tale om deres Daarlighed, der med Hr. Gruithousen gjør Slutninger

fra disse indbildte Maanebjerge til deres Beboere, som de tænke sig smaae, røde og rundladne af Ansigt, men meget skarpsindige og behændige m. a. m. d., og vi nødes til at tilstaae, at det er os aldeles ubekjendt, om der ere Skabninger paa Maanen eller ikke.

Maanen, som det os nærmeste Himmellegeme, kunne vi naturligviis meget nøjere betragte, end de fjernere Planeter. Ikke destomindre vide vi dog, at disse i mange Maader ligne Maanen, da vi nemlig tydelig see i dem forskjellige stærkere lysende Punkter ligesom i den; om Merkurius, Venus og Mars vide vi bestemt, at deres Lys, paa deres Gang omkring Solen, fordunkles ligesom Maanens, saaledes, at de Steder paa dem, der ikke ere oplyste af Solen, i Almindelighed ikke kunne sees fra Jorden, og om alle Planeterne vide vi, at de, ligesom Maanen, have en meget lettere Atmosphære end Jorden. Enhver indseer nu letteligen, at da ikke den nærmere Maane kan skinne paa Himmelen som et Speil, uden at have et eget Lys, saa er det saa meget mere umueligt, at de fjernere Planeter og Cometer kunne ikke allene sees, men endogsaa tydeligt skjelnes af forskjellig Klarhed i enkelte Punkter, uden i disse at have et eget, skjøndt svagere, Lys end Solen, hvilken naturligviis udspreder sine Straaler i hele Universet, og maaskee endogsaa oplyser Stjernernes imod den vendte Side, stærkere end deres anden Halvdeel ved sit eget Lys skinner.

A. Aschlund.

Bemærkninger ved Recensionen over

Digte af Christian Deichmann.

(Litteraturtidenden; No. 43.)

---

*) Idet jeg skrider til et Intet mindre end behageligt Værk, det, at forsvare mig imod Recensenten, er det naturligviis ikke min Hensigt, at opholde Læseren paa Steder, der ikke have bestemt Hensyn til mine Digte. Saaledes vil jeg ikke lade ham dvæle i Recensentens Vieridelund, da det desuden der maa see slemt ud, siden hans Muser lade den bevoxe med Buske og Tjørnkrat (S. 674). Heller ikke vil jeg trætte Læseren med de Steder, hvor Rec., muligen med Hensyn til mine Digte, under endeel Omsvøb, synes at savne een eller anden Bøn om Recensentnaade. Aldrig have hine Indledninger smagt mig, i hvilke Digteren selv erkjender sit Værk for slet, men beder om Overbærelse. Enten ere de blot tilsyneladende, og da er en saadan falsk Beskedenhed langt farligere end aaben Ubeskedenhed, eller de ere oprigtige, og da røber det tilvisse saavel Selvforagt som Foragt for Almeenheden, at byde den hvad vi selv finde slet. Jeg antog, at mine Digte vare gode, og at de, efter hiint staffeldtske Udtryk, kunde bidrage ikke *blot til Mængden*, men ogsaa til Mangfoldigheden i Fædrelandets skjønne Litteratur; ellers vare de aldrig komne for Lyset; og jeg foragter i lige Grad Recensentbarmhjertighed, som jeg kræver Sagkundskab hos ham, og i saa Fald med Glæde vil benytte hvert grundet Vink, han giver mig.

---

*) Man antage ikke, at jeg er falden fra det Retskrivningssystem, vor fortjente Prof. Rask har fremsat! men i mine Digte har jeg, desværre! fulgt et andet, og da jeg flere Gange maa henholde mig til dem, blev det nødvendigt at beholde den Dragt, i hvilken de forekom Rec. dunkle eller uforstaaelige.

Naar fremdeles Rec. fortæller os, at Begynderen ikke er Mester, da ville vi stundom indrømme ham det; men naar han paastaaer, at Begynderen ikke skulde kunne finde Tilfredsstilling i Sangen, fordi han ei er Mester, da synes han at være lige saa fjern fra Kjendskab til Mennesketets som til Kunstens indre Natur. Der var derfor intet Urimeligt i den Virkning, det frembragte hos mig, hvor Rec. raskt hen vil skildre min Personlighed, og hvorledes Poesiens Væsen greb mig, i Følgende:

"Det synes, som ikke blot en ungdommelig, mod Poesiens Maal henvendt Varme, men en virkelig indvortes Trang, der i det mindste er den første Betingelse for al Begeistring, har ført Forfatteren ud paa den Vei, hvor han troer at maatte søge en Tilfredsstilling for denne Trang, som han i sit egentlige Studium (Krigsvidenskaben) eller i sine Sysler og Livsforhold ei kan finde." (S. 674.)

Og Side 680:

"I hans Bryst slaaer sikkert et varmt, for det Høie, Hellige og Skiønne aabent Hierte. En vækket Sands har ledet hans Aands Virksomhed fra Tingenes Yderside til en dybere Eftertanke over Livets indre Væsen."

Thi, uagtet jeg paa ingen Maade betvivler den fandenske Sætning, at selv den største Digter ikke kan dølge sin Characteer for den tænkende Læser, faldt mig dog, netop med Hensyn til Rec., den Scene ind, hvor Hamlet rækker Guildenstern en Fløite, som denne Hofmand, der kom for at udgrunde ham, ikke forstaaer at behandle.

Men, for at komme til Digtene igjen, da mener Rec., at Phantasi vel næppe er det rigeste Element i deres Forfatters Digterevne, og at en Feil er hyppig hos ham, den: at ville lade Tanken med Vægt og Betydning herske overalt. I og for sig selv, indseer jeg virkeligen ikke, at det Sidste kan være en Feil, eller nogen Læser ukjært, der ønsker at tænke ved Læsningen; ligesom jeg, med Hensyn til det Første, henviser til Digtene, hvor en saadan Læser vil finde, at de næsten alle, selv flere af de episk-lyriske, bære Aftryk af Phantasien, og skylde den Tilværet. Heller ikke veed jeg, hvad Rec. forstaaer ved Phantasi, naar han siger:

"Den er vel heller ei saa fattig hos vor nyeste Digter, at han trænger til den sædvanlige Nødhielp, rhetorisk Ordfylde, eller Jagt efter moraliserende Forstandighed, for at dække en saadan Fattigdom". (S. 676.)

Og S. 677:

"Det er selv for den største Digter umuligt, at tænke saa overhaands meget, eller at lægge en usædvanlig og betydende Tanke i ethvert Ord, enhver Verslinie, især naar Phantasien ikke reent skal slaaes i Bolt og Lænker." *)

Om Rec. forvexler det Allegoriske i Fremstillingen med Phantasi i udstrakt Betydning, eller paa hvilke Afveie han er, bliver vanskeligt at bestemme; men Mangel paa Phantasi lader sig lige saa lidt dække ved Ordfylde, som Phantasien selv slaaes i Bolt og Lænker, fordi en Digter lader Tanken udtale sig Skridt for Skridt med Fremstillingen, og det gjør vistnok altid den største Digter.

Efter denne foregaaende Indledning gaaer Rec. over til min Prolog, og udpeger følgende Linier af den:

Det kolde, tunge, sløve Hverdagsliv,
hvor Selvsot svinger seirende sit Scepter,
— — — — — — — —
er Intet for den himmellystne Kunst.
— — — — — — — —
Kun, hvor sig Livet yttrer glødende
af Kraft, om stundom end den ledte vild,

---

*) For at undgaae Bebreidelser for Ukyndighed i Modersmaalet, bemærker jeg, at jeg følger Recensentens Ortographi overalt, hvor jeg anfører hans egne Ord. Mindre samvittighedsfuld har han været imod mig.

i høi Bevidsthed af sit Slægtskab med
det Aandigste, ved dyb Erkjendelse
af Kunsten selv, er det for Kunsten modent.

Her standser han, og istedetfor mine følgende Vers:

Og er den Slægt, som Kunstneren medfødtes,
kun Afgudsdyrkere af Enkeltheden,
med Haan i Skjoldet for det Hellige,
og derfor toneløs i Liv som Død;

indflætter han:

"Og er den Slægt, blandt hvilken Konstneren voxede op, kun "Afgudsdyrkere af Enkeltheden", og derfor "toneløs i Liv og Død.""

Da det ikke er for at spare Plads, kan jeg ikke indsee nogen anden Grund end en Lyst til at forandre mit "medfødtes" til "voxede op." — Med fuldt Overlæg har jeg imidlertid valgt det almindelige: medfødtes, fordi Meningen var: naar den mod det Bedre stræbende Kunstner, ikke paa noget enkelt Sted især, men overalt traf en Hob Smaae, der satte eens Priis paa Form og Materie, saa kunde de lige saa lidt være Genstande for hans Kunst, som hans Kunst Føde for dem. — — Efter ovennævnte Forandring gaaer Rec. videre og vedbliver at anføre af Prologen hvad der lige knytter sig til det Foregaaende:

Da skrider freidigt han fra Skranken ud,
mod graanet Oldtids manekrandste Gravsteen.
(Rec. har maanekrandste.)
— — — — — — — — — — — —
Hist aabnes Sagas Favntag ham fortroligt,
her tumler han sig sødt i Gaadens Lande,
og Synerne, som svæve ham forbi,
han trykker sanddru af i Tonens Gips.

Enhver, der ikke læser og anfører med den dybeste Tankeløshed, vil naturligviis føle et Savn ved at komme til den 4de her udskrevne Linie, og Grunden ligger i den 3dies Udeladelse:

— — Gravsteen,
og mod et Vente, Phantasien skaber.
Hist aabnes o. s. v.

Jeg vil ikke tale om det Urigtige i saaledes at sønderlemme en Forfatters Skildringer, under Bedømmelsen af dem; men en Rec., som jeg vistnok ikke kan anklage for Tankerigdom, skulde dog være lidt varsom ved at afskjære, især hos en Digter, som han selv bebreider for at ville lade Tanken med Vægt og Betydning herske overalt. — — Efter saaledes at have raadet Bod paa Recensentens Skjødesløshed, ville vi høre hvad han siger om selve Linierne, eller om Digterens Attraa, at skride ud fra det Nærværende, og opfatte og skildre de Syner, Mindets og Haabets Riger byde ham.

"Dette er en hos den unge, af Aandens Trang kaldede Digter temmelig almindelig Synsmaade og Tankegang, som dog, for sig selv betragtet, ikke giver ham meget andet end en negativ Betingelse for Poesien."

Altsaa: det giver kun en negativ Betingelse for Poesien, at Digteren udmaler de Syner, Erindringen og Forventningen rækker ham. Skulde det da give en positiv, ret trælbunden at dvæle ved sit Nu, og skildre det? — Da Rec. (S. 680) siger, at han ikke vil trættes med Nogen om Det, som kan være Genstand for Kunsten; saa vil jeg troe, at han ikke har meent hvad han her har sagt; thi Sætningen, vi have for os, synes virkeligen at røbe negativ Fornuft.

(Fortsættes.)

Om syv Landsbyer i det russiske Gouvernement Cherson, som beboes og dyrkes alene af Israeliter.

(Meddeelt)

I Anledning af de nylig læste offentlige Efterretninger, angaaende landlig Boesætning af Israeliter, paa en Øe i en af de nordamerikanske Floder i Provindsen Ny-York, maatte det maaskee ikke være Læserne imod, at see udførligere nogle forhen offentliggjorte korte Efterretninger om syv, siden 1808 af Israeliter ene beboede og dyrkede, Landsbyer i den russiske Pro-

vinds Cherson, af et Brev fra den Ene af to der Sammenreisende, skrevet i Juni Maaned 1823.

Hr. Nahum Funkelstein, født i Litthauen, i Sklow, var paa en Reise i Forretninger i Cherson, da han for femten Aar siden hørte, at en skrækkelig Hungersnød truede ganske at tilintetgjøre en Mængde af hans Landsmænd med Familier i de Egne. Han raadte dem derfor, at opdyrke den ubeboede Strækning ikke langt fra Nikolaew. Han henvendte sig broderligen for dem til det russiske Hof, og udvirkede for enhver Familie 200 Rubler i Bankassignationer, samt et Par Stude, en Hest og en Koe. Herved blev Grundvolden lagt til de syv Landsbyer af følgende ebraiske Navne: Jefe Nahr, Nahr taw, S'de Menuche (to Byer, hver paa sin Side af Floden), Har Schefer, Kominke, Jaser. Om den Førstnævnte, Jefe Nahr, berettes i Særdeleshed: den ligger fem Mile fra Nikolaew, i en meget skjøn Egn ved Ingul, og beboes af omtrent 50 Familier alle uden Undtagelse Israeliter, som dyrke deres Marker meget flittigt og godt. Deres Koner og Døttre ere ret vakre og flittige i deres landlige Forretninger. Vel have ogsaa de været underkastede den der i Egnen hyppige Misvært; men dog intet Aar savnet Brød. Man finder ikke en eneste Familie, som jo har 5 à 6 Køer, 1 Par Stude, 1 Par Heste, og en god Deel Fjerkræe. Deres Smør og Ost behandle de saa godt, at omboende Christne betale det høiere end hvad der bringes fra andre Byer. De have alle Slags duelige Haandværkere selv. En Synagoge er under Bygning, af egne Bygningsfolk alene. Af Brændeviin drikke de langt mindre, end omboende christne Bønder.

Foranstaaende er uddraget af et aftrykt Originalbrev fra den Reisende til Hr. Marcus Auspitz i Brody som, med et eget Brev af Dato: Brody d. 23de Sept. 1823, har, ved Hr. Banquier Marcus Bernstein, paa hans Reise til Leipzig, sendt det aftrykte Originalbrev til Udgiveren af Sulamith, et Tidsskrift til Culturs og Humanitets Befordring iblandt Israeliterne, Hr. Dr. David Fränkel, hertugelig anhalt-dessauisk Director for de israelitiske Skoler. Efterhaanden tør vel haabes flere og flere Beviser paa, hvor vildfarende deres Mening er, som ansee Israeliterne uskikkede til selv at lægge Haand paa Landbrugs-Arbeiderne.

Hr. Nahum Funkelstein, skjøndt en formuende og anseet Mand, opdrog selv for Alvor sine egne Sønner og Døttre i Landbrugs-Arbeiderne.

For Paalideligheden af samtlige Efterretninger erklære de tre ovennævnte Mænd sig at indestaae, som Alle skulle være særdeles agtede Mænd i deres Kredse.

(Randers Av.)

Indenlandske Efterretninger.

Odense, d. 2 December. Sludveiret varede til i Onsdags Eftermiddag, da Vinden gik til Nordost og bragte os den første Vinter-Act med stærk Frost og Sneefog, saa Kanefarten alt i Gaar kunde begynde. Det fryser endnu i Dag, og henimod Aften begyndte det atter med Sneefog. Kjøbenhavns Brevpost indtraf allerede i Onsdags Aftes; men Hamborger Brevpost først i Gaar Eftermiddag Kl. 4. — Et Jagtskib her fra Byen, Forellen, ført af Skpr. Jacob Rasmussen, er ogsaa afvigte Søndag Nat indstrandet paa Refsnæs Odde paa Sjælland, Skibet itusslagen og det Meste af Ladningen, der bestod af Smør og Stykgods, udskyllet. Skipperen, en fattig, men stræbsom Mand, og eneste medhavende Matros ere begge druknede og deres Liig fundne paa Strandbredden, hvorimod det lykkedes en anden Søemand, ved Navn Rasmus Nielsen, der var med som Passageer, at redde sig i Land. Efter hans Udsagn havde Skibet, som Fredagen den 25 Novbr. seilede fra Odense, ligget for Anker ved Samsøe Løverdag og Søndag; men Søndag Eftermiddag havde den voldsomme Storm iturevet Ankertouget og det var drevet i Søen. Kort efter tabtes Roret og Seilene bleve sønderrevne, hvorpaa Skibet kantrede, og en voldsom Søestyrtning kastede Skipperen og Matrosen overbord. Bemeldte Søemand frelste sig i Masten, for kort derpaa at

springe i Bølgerne og søge at svømme iland, hvilket med megen Anstrængelse og forslaaede Hænder omsider lykkedes ham.

Frederikshavn, den 27de November. Et paa Qvale=Grunden staaende engelsk Brigskibs Skrog befindes der paa 3 Favne Vand, og til Bedste for de passerende Fartøjer er bestemt, at Briggens ene Mast bliver efterladt staaende. Skibet, omtrent 150 Commerce=Læster drægtigt, er ved almindeligt højt Vand aldeles overskyllet.

Ribe, d. 29 Novbr. Hvad man her længe havde befrygtet er desværre! gaaet i Opfyldelse. Under en svær Storm af N. V., der reiste sig Natten imellem Løverdag og Søndag sidst, gik Floden, som sædvanlig under Storm, over sine Bredder, og da Vinden Søndag Eftermiddag blev mere sydlig, saa steeg den omtrent til samme Høide som ifjor den 14 Novbr. og ødelagde derved det Meste af hvad Man havde faaet istandsat efter Stormfloden mellem 3 og 4 Febr. d. A. Dammen Sønden for Byen, hvis Istandsættelse efter hiin Flod kostede næsten et halvt Aars Arbeide, er nu atter ødelagt; Stampemøllen med Sluseværk, de andre Møller og Broerne have taget betydelig Skade. Ængstelsen, hvori den truende Fare satte os, forstørredes denne Gang noget over Middag ved det frygtelige Brandraab og Stormklokkens Lyd. Der var nemlig kommet Ild i et Kakkelovnsrør paa anden Etage af Hr. Sadelmager Ehlers Gaard, der beboes af Leiefolk; men uagtet den rasende Storm, saa blev dog Ilden, ved de hurtig tililende Folks Hjelp og Sprøiternes Anvendelse, snart slukket, til stor Lykke for den nordre Deel af Byen fra Meldamsbroen af, der ellers sikkerlig var afbrændt. Blandt de for Faren udsatte Bygninger var ogsaa den, hvori det Kongel. Postkontoir er. Den konst. Postmester Hr. Sørensen fik imidlertid alle Brevskaber og Pengesager bragte i Sikkerhed. Henimod Aften lagde Stormen sig og Vandet faldt saaledes, at Gaderne kunde passeres, men det staaer endnu i Dag blank over Engene. I Gaar havde vi stille og diset Veir, i Dag ved Flodtid, Kl. omtrent 7 Morgen, rørte Vinden sig noget af S. V., men lagde sig siden. Desværre vil sikkerlig atter spørges megen Søeskade.

Aarhuus, den 1ste Decbr. Vi har nu Vinter her; Gaderne ligge tilsneede og Vinduesruderne blomstre. I Søndags raste her den hele Dag og Nat en frygtelig Orcanstorm, som til Lykke for Byen var fralands. Man kan tænke sig dens Heftighed, at to Vogne med Reisende blæste om paa Landeveien. En Jagt fra Haderslev kom herind uden Anker og Toug, et andet Skib saae man fra Norsminde af at kappe sine Ankere og sætte ud igjen. Men hvor haard denne Storm end var, havde vi dog i Gaar en endnu langt værre, eftersom den var paalands med overordentligt Høivande, der gjorde megen Skade paa Bolværkerne; Bølgerne sloge over Havnebroen, og gik ind i Husene, som ligge nær derved, saa Tømmer og Brædder, som laae opstablede ved Havnens nordre Side, fløde imellem hverandre, samt nedskyllede en Deel af den saakaldte Skolebakke (en Spadseregang ved Havet) saaledes, at den paa nogle Steder neppe kan passeres. — I Mandags ankom her paa Rheden Briggen Thetis, tilhørende Hr. Agent Meulengracht & Søn hersteds, efter 10 Aars Fraværelse paa Fragtreise. Capitain Hertz, som førte den herfra, døde for endeel Aar siden paa St. Thomas, hvorpaa daværende Styrmand Andersen blev Skibsfører, og nu har bragt det hid. I Stormen sidste Søndag havde den mistet sit ene Anker og Toug, men havde lykkeligviis faaet et nyt ud til sig, førend den sidste Storm kom paa. — Den 2den Decbr. I Aften har vi atter igjen en frygtelig Storm, og Vandet stiger alt mere og mere. — Fra Ebeltoft meldes, at der paa Elsegrundene er forliist en Sønderborger Galease, bestemt til Engelland. — Her i Byen afgik i Fjor ved Døden Enken efter forhenværende Toldkasserer Lund, Mad. Elisabeth Lund, efter hvis Testamente, foruden enkelte Summer til private Trængende, nu er uddeelt 33 Rbd. 2 Mk. til Fattige og Huusarme her i Byen, og 16 Rbd. 4 Mk. legeret Vistoft Skole paa Mols til Indkjøb af nyttige Almueskrifter for Landsbyeungdommen. Et følgeværdigt Exempel for Flere, til Gavmildhed mod det Offentlige.

Om den molbechske Tone og uvidenskabelige Fejdekunst.

Hvad udretter han med den Licens, hvorved han tror sig beføjet til enhver Uartighed imod den, han som Sprogforsker vil modsige?

C. Molbech.

Uvidenskabeligt kan jeg vel med Rette kalde Prof. Molbechs Angreb i Skilderiet Nr. 97; da han ikke anfører nogen eneste Grund, og aldeles ikke indlader sig i Sagen, som der tvistedes om, nl. om vore danske Stedsnavne ere at forklare af det engelske? Han holder sig i det Sted til min Tone i det hele, som han finder "upassende ofte endog latterlig!" — til min ringe Person, "som selv endnu (siger han) aldrig har kjendt Beskjedenhed, og sjælden forstår at være kort, uden hvor han tillige er plump!" — til min Behandlingsmåde, som skal bestå i "Smagløshed, lidenskabelig Råhed, og ubegrændset Selvtillid!" Men han anfører ikke noget eneste Bevis*) for alt dette. Forøvrigt taler han bestandig om: "uanstændig Tone, myndig Stolthed, hånlig men oftest ved sin Plumphed sløv Spot, Despoti i Literaturens og Sprogets Rige!" o.s.v. og med alle disse Blomster overstrør han mig i *en ham uvedkommende Sag*, uden allerfjærneste Anledning fra min Side!

Se her Robert oder der Mann wie er sein soll! Se således bör en ret Professors Pen gå! For at lære sådant må man rejse til Paris, London og Rom! Dersom Prof. Larsen hylder samme Grundsætninger, så beder jeg ham gunstig undskylde, at jeg ikke har tiltalt ham efter den molbechske Talekunst. Publikum vil visseligen ikke forandre sin Dom om hvad der er sandt og anstændigt, fordi Prof. M. søger at strø det Sand (eller hvad man skal kalde det) i Öjnene, — det er jo så hans Vane! Jeg indskyder mig rolig under dets Kjendelse, og erklærer at jeg aldrig af Prof. Molbechs Uartigheder skal lade mig afholde fra at sige min Mening om hvad jeg tror at forstå, og på den Måde, som jeg efter bedste Skön anser passende til Emnet.

Jeg med hans Galde ham foragter og beler,
jeg Vid og Lærdom ej, men idel Ondskab ser.

R. Rask.

*) Uden det skulde være, hvor han siger at jeg "stikler på Modstanderens Ubeskjedenhed og Vidtløftighed". Jeg har ikke anvendt disse Ord, men hvis jeg end havde anvendt dem, så burde han vel, når han vilde bevise noget dermed, godtgöre at Modstanderen ikke havde gjort sig skyldig i disse Fejl; ti Ubeskjedenhed klæder virkelig ingen, og Vidtløftighed tjener kun til at forvirre Begreberne og fordunkle Sandheden.

Kjøbenhavns Børs, den 6 December 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 207		
Species 211		
Specier solgtes til 12 Rbmk. $10\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	186	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	50	$50\frac{1}{2}$ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	83	$83\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	80	$80\frac{1}{2}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	$101\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	107	$107\frac{1}{2}$ i Sedler.
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	102	— i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	91	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterling.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Tooogtyvende Aargang. No. 99.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 10 December 1825.

En Skuemynt i Anledning af Børsens tohundredeaarige Jubilæum.

Kjøbenhavns Handelsstand har, i Anledning af det tohundredeaarige Jubilæum, som 1824 indfaldt for Hovedstadens Børs, som Kong Christian den Fjerde lod opføre og 1624 indvie, ladet præge en Skuemynt. Den blev beskrevet i Dagen f. A. No. 312. — Paa Forsiden fremstilles Kong Christian den Fjerdes Brystbillede i den Stilling og Dragt, som man af Carl v. Manderns Malerier saa vel kjender, med Elephantordenen og den Christian eiendommelige Marlok eller Haarfletning, nedhængende fra venstre Side. — Bagsiden angiver den egentlige Hensigt af Skuemynten, med skjønsom Erindring om Kong Christians for 200 Aar siden viste Forsorg for sin Hovedstad, ved at give den en Børs. De af Christian ved Indgangen til Børsen anordnede Sindbilleder ansaaes meest passende at betegne dette. Neptun og Merkur fremstilles fremtrædende for at offre hiin en Egekrands og denne en Laurbærkrands paa det til Christians Minde opreiste Alter, hvilket er betegnet med hans Navnetræk foroven, og paa Fodstykket ved Afbildningen af Børsens Portal, med Omskrift: Han stod som Helt ved höjen Mast — Af Havets Skjöd min Borg han reiste. Nederst staaer: To Sekler svandt. End staaer Kong Christians Börs 1824. Stemplet er forfærdiget af Hr. Secretair og Bogholder A. C. Muhle.

Kjøbenhavns Børs.

Børsen, den ældste og vigtigste af de Handelen og Søefarten vedkommende Bygninger i Hovedstaden, blev under Kong Christian den Fjerde opført paa Slotsholmen paa en Grund, som var indtaget fra Havnen og med store Bekostninger indpælet og opfyldt, paa den Maade, at Børsbygningen har en Kanal paa hver Side. Paa det Sted, hvor denne Bygning staaer, gik forhen store Skibe. Man siger, at denne Bygning, nemlig en Deel af den, forhen har staaet i Calmar, og at Kong Christian den Fjerde, efterat have indtaget Calmar 1611, lod den afbryde, og lod dens Steenbilleder og Taarn bringe til Kjøbenhavn, hvor det da til Børsbygningen blev anvendt.

1622 skeete Begyndelsen med Børsens Anlæg. Med Raskhed blev Arbeidet drevet; inden to Aar vare rundne stod Bygningen reist; men da den tydske Krig 1625—29 derefter opstod, blev nogen Standsning i den indvendige Indretning og Udziring, ligesom og den østlige Portal ei blev færdig førend 1642. Børsen er af

203 Alens Længde, 33¾ Alens Brede, af to Etager eller Stokværk. Den var fra Begyndelsen af friliggende paa alle Sider; fik i vore Tider en Forbindelse, ved en Gang, med den sønden for opførte Bankbygning. Dens to lange Façader ere, efter den gothiske Architectur, prydede med en Mængde Billedhugger-Arbeide i Sandsteen, nemlig Billeder i Form af Termer, bærende begge Etagers Hovedgesimser, og ulige af Figurer og Forestillinger. For begge Ender ere Portaler. Den vestlige, som vender ud mod Slotspladsen og udgjør Hovedindgangen, er den skjønneste. Opgangen dertil er skraae opad, paa Siderne steenlagt, og indsluttet med et opmuret Brystværn, beklædt med Sandsteen; i Midten beplantet med nogle Træer. Paa bemeldte Brystværns yderste Ende sees to Billedhugger-Arbeider: Det ene mod Cancellie-Bygningen er Mercurii Billede; det andet mod Holmens Kirke er Neptuns. Den vestlige Portals Støtteværk af toskansk Orden er af italiensk Marmor. Johannes de Embda Steenwinkel (som var Tycho Brahes Bygmester, og som siden opførte runde Taarn her), har opført Portalet, og paa samme er anbragt en lang latinsk Indskrivt, saa lydende: Quod regno reique publicæ ac populo Dano felix ac fortunatum velit qui ob jugem filii Jesu Christi intercessionem res tribuit faustas, quique mercimoniis, omnique bonæ rei augendæ præest, ter optimus, ter maximus, Deus *Pater, Filius, & Spiritus Sanctus*, Byrsam, quam vides, Danicam, Christianus IVtus Danorum, Norigorum, Slavorum, Gothorumque rex potentissimus, pater patriæ optimus, boni publici curator felicissimus, laudabili regum magnorum exemplo & serio studio augendi regna sua viris, censu, emporiis, non furtivis Mercurii & Lavernæ artibus, sed, quod princeps & primum est, divinæ gloriæ, & quod proximum, emptorum venditorumque fructuosis usibus sacratam, dicatamque voluit. Anno a Christo nato MDCXXIV.

Professor Nyrup har 1816 givet Indskrivten paa Dansk i fri Oversættelse saaledes:

"Land og Rige til Lykke og Gavn! Himmelens Forsyn, som, for Jesu Christi Forbøns

Skyld i Handel og Vandel beskjæres Held og Flor give hertil sin Naade. I Navn Gud Faders, Søns og den hellig Aands.

Christian den Fjerde,

Konge til Danmark og Norge, de Venders og Gothers, Landets Fader og Statsoekonomiens heldige Bestyrer, følgende andre Potentaters priselige Exempel, og brændende af Begjerlighed efter at forøge Danmarks Folkemængde, Velstand og Handel, indvier, Anno 1624

Kjøbenhavns Børs,

ikke til Lurendreierie, og andre Underfundigheds Skalkekonster, men til Guds Ære, og til redelige Kjøberes og Sælgeres Nytte og Beqvemmelighed."

Den østre Endes Portal ligner den vestlige, er forsynet med selvsamme Indskrivt, men har Aarstallet 1640.

Hvad ellers Børsbygningens Udvortes angaaer, da er det Nederste af Muren af Qvadersteen, og det øvrige af Teglsteen, med mange Lister og Snirkler til Stads, alt af den fine gullandske Sandsteen.

Taget er af Blye, ligesom ogsaa det midt paa samme staaende spidse Taarn. Dette er af en egen Opfindelse, da dets Spiir dannes af fire Drager eller Lindorme, som hvile paa deres Buge, og vende Hovederne ned ad til de fire Verdens Hjørner. Deres Haler slynge eller snoe de tilsammen omkring hinanden opad i Vejret, saa at deraf tilsidst bliver en Spids, der endes med tre Kroner, den ene over den anden, og et Fløj. Taarnets Høide fra Gadens Horizont til Fløiknappen er 88 Alen. Dette Børstaarn blev for Brøstfældigheds Skyld 1775 nedtaget, og et nyt efter samme Bygningsmaade igjen opført, paa hvilket Fløjen den 20 Juni 1777 blev opsat.

At Børsen har to Etager er oven nævnt. Den underste bestaaer i lutter hvelvede, 6 Alen høie Kjeldere, hvis Plan er næsten horizontal

med Gaden, og som ere indrettede til, at Kræmmere, fra Oprindelsen Hørkræmmere, heri kunne indlægge og dagligen falholde deres Hør, Hamp, Jern, Kakkelovne, Tjere og Tran, Sild, Salt, og slige Varer. Da Børsen ligger imellem to Kanaler og alle disse Boder gaae tvers fra den ene Side til den anden, saa ydes derved den store Beqvemmelighed, at Fartøier og Pramme kunne lige ud for hver Bods Dør fra begge Siderne lægge til Bolværket og der losse og lade.

Disse Boders Antal udgjør en Snees.

De fire sidste under Børsens østlige Ende værende brandfrie Hvelvinger vare, i Række af Aar for Banken, og de hos den pantsatte Kostbarheder.

Den øverste og høieste Etage af Børsen har egentligen tre Afdelinger.

I den vestlige Ende eller allerførst, man fra Slotspladsen af igjennem Hovedportalen træder ind i Bygningen, har man en stor og rummelig Plads, der strækker sig tversover til begge Sider af Børsen, og er afsat med 10 fritstaaende Træecolonner, som bære Loftet. Her er Kjøbmændenes daglige Forsamlingsplads i Børstiden, som er i Middagstimerne Klokken tolv til to; og ved en Børs-Anordning af 22 Dec. 1808 bestemmes Reglerne for Børsens Holdelse.

Strax ved Indgangen af Børssalen er paa den ene Side Søeassurance-Compagniets Contoir; paa den anden Side Grosserernes Forsamlingssal.

Den mellemste og største Deel af Børsen er afdeelt i en Mængde Kjøbmandskramboder og Boglader. De fleste af disse Boder vende ud til to Gjennemgange langs igjennem Bygningen, og man seer her alle Slags Alen- og Isenkram, Speile, Lysekroner og andre Glasvarer, Boehave, Kufferter, Bøger og Landkorter, Galanterivarer m. m.

Den yderste eller tredie Deel af Børsen bestaaer og af nogle Contoirer, saasom for Brandforsikringen, m. fl.

Den første af disse tre nævnte Afdelinger, nemlig den vestlige, er begrændset af to Konstværker, hvormed man i vore Tider har prydet Bygningen. Det ene er en Sal af amphithratralsk Form, som faaer Belysning saavel ovenfra som fra Siderne, og er forsynet med Borde, og gradvis over hinanden ophøiede Bænke; Alt indrettet saaledes, at her er et meget beqvemt Lokale til Børsauktioners Holdelse.

Det andet Konstværk er et Malerie, som Kjøbenhavns Grosserer-Societet har bekostet, der skulde fremstille Børsens Stifter, den udødelige Kong Christian den Fjerde, i saadan Handling, som kunde passe til Stedet for hvilket Maleriet blev bestemt. Konstneren, Historiemaler F. Højer, valgte til Gjenstand for sin Composition, det Besøg Kongen som ung Prinds gjorde Tycho Brahe paa Hveen i Aaret 1592. Prindsen, erkjendende Videnskabeligheds Værd, hyldende især de mathematiske og mekaniske Videnskaber, hvis Indflydelse paa Søefart og Handel, der er saa vigtige for Dannerstaten, han ved sin tidlige Opdragelse til Søemandskab havde lært at skjønne, vilde vise den berømte Lærde, og den udmærkede Astronom sin Agtelse.

Bemærkninger ved Recensionen over Digte af Christian Deichmann.

(Slutning; see forr. No.)

Rec. faaer derpaa, som det lader, pludselígen isinde at være Digter, og sammendynger derfor en Mængde Lignelser paa Erindring og Anelse; men, Gud skee Lov! ogsaa dette Raseri ophører, og han vender tilbage til Prologen, hvor Digteren beretter,

at til sine smaae,
her for vort Blik fremstilte Malerier
— — — — — —
han heller kaared' Farver, som — maaskee
uvante — fjerne ham en Mængdes Bifald,

end han opfriskeď vante Penselstrøg,
hvad, eller ordneď efter Tactens Lov
en kunstløs Hverdagsverdens golde Udbrud.
(Rec. har kunstlet. Tungt er det i saa
faae Blade at finde saa mange Læsefeil.)

"Hvad disse golde Udbrud angaae", siger Rec., "saa vil han ikke lære Digteren det, han sikkert maa vide, at det Golde aldrig ligger i Stoffet; men kun hos den, som behandler det. For Digteren er intet konstløst, intet ufrugtbart. Hans Øie seer det Betydende, det Skiønne, hvor Andre ikke ere i Stand til at opdage det." Fremdeles: "At Hverdagslivet ikke er konstløst, har saa mangen Digter beviist."

Hvad det Golde angaaer, da hører der vistnok ingen gold Dristighed til at fremføre en saadan Sætning; men hvis en Fornuftig stræbte at behandle den, for omsider at see det Betydende, og ligefuldt al hans Stræben efter at afrunde den til en Mening var forgjæves; vilde det da ikke være for haardt, Herr' Rec.! at kalde ham gold? Udtrykket synes ret egenligen at have sit Hjem i den organiske Verden; men hvis en omhyggelig Havemand afskjar de golde Skud i sin Have, fordi han ikke kunde see det Betydende, det Skjønne ved dem, maatte der dog virkeligen en god Deel Uretfærdighed til at fradømme hine Skud det Golde, og tildømme ham det. Hvis fremdeles en Recensent fremtraadte med en Sætning, som denne: Poesien kan lige saa lidt undvære den skjønne Form, som den begeistrende Idee, og en Digter ikke kunde opdage det Betydende i en Recension, hvor han mødte saadanne golde Udbrud; vilde det dog vistnok være lidt ubilligt, at tillægge Digteren den Saftløshed, ved hvilken Recensenten bliver en Goldrecensent. (Jf. Goldamme.) —. — Tydeligen har jeg lagt min Mening for Dagen, at Digteren seer det Skjønne, det Betydende, hvor Andre ikke ere i Stand til at opdage det, og det forekommer mig sælsomt, at en Bebreidelse for at have indskrænket hans Virkekreds skulde møde mig, der vistnok snarere har affat den for stor end for lille. Man behøver kun med ringe

Opmærksomhed at læse mit "Digterkald", for heelt igjennem at finde mit Udsagn godtgjort; men just med Hensyn til Digterøiets Kraft i Sammenligning med Andres, vil man træffe paa følgende Linier:

Og hvor i Natten Tanken higer
lovforskende mod Stjerners Hær,
did Du (Poesien) paa lette Vinger stiger,
i rastløs Stræben efter Mer'.
Du skuer ordnede Systemer,
hvor Newton kun et Øde fandt,
dybt grundet Lov, hvor kun Problemer
begrændset Verdens Viisdom bandt.
(Digtene; S. 12.)

At derimod Intet skulde være kunstløst, Intet ufrugtbart for Digteren, synes at være en Paastand, der er lige saa let at sætte paa Papiret, som vanskelig at gjøre gyldig. Vistnok er det den store Digters Særkjende, at han veed at gjøre hver Genstand, han vil behandle, til sin egen; men at han skal kunne behandle alle, finde alle værdige til at være Genstande for Kunst, kan man dog vel ei ret for Alvor forlange. En Ørk, hvor Øiet kun mødte golde Sanddynger, en Vanskabning, hvis Personlighed intet Mærkværdigt besad, et sløvt Hverdagsmenneske, hvis hele Levnet bestod i, at han veltede sig fra Vuggen til Graven, bleve efter denne Kunsttheori da i og for sig selv værdige Genstande for Maleren, Billedhuggeren, Digteren. Jeg veed ret vel, at f. Ex. den dramatiske Digter ofte maa skildre Genstande, der aldrig vilde have foresvævet ham som Lyriker; men de fremtræde da kun som nødvendig Omgivelse, som Midler til at afrunde det Hele, der greb hans Kunstneraand. Aldrig har jeg imidlertid antaget, at Hverdagslivet er kunstløst, en Mening, som Recensenten synes at ville paatvinge mig; thi, skjøndt jeg ikke giver Idyllen just en særdeles høi Plads iblandt de forskjellige Digteslags, har jeg dog fundet for megen Nydelse ved endeel idylliske Digte, til at jeg skulde udstøde dem fra Kunstens Rige. Ogsaa peger jeg tydeligen saavel herpaa, som paa det Liv, jeg anseer uden Værd for Kunsten, i Følgende:

Du (Poesien) smiler blidt i Fredens Skygge,
lovsjunger gavnrig Stræbens Id,
udtoner Hyttens stille Lykke,
og Lidenskabers vilde Strid;
Du fløiter Harmoniens Trille,
og maler Himmelelskovs Baand,
hvor, Sandsen fjern, bag helligt Stille
i Aanden født sig taber Aand.
Og kun, hvor Livet svagt hensmelter
i ingen Last, i ingen Dyd,
i Sløvheds vante Dynd sig velter,
der fjerner sig Din Guddomslyd.
(Digtene; S. 18.)

Skulde det da virkeligen være nødvendigt, at fortælle min Recensent: idyllifkt er ikke Hverdagslivet, det kolde, tunge, sløve; thi saaledes nævner jeg det udtrykkeligen i min Prolog, hvilket han synes at glemme. Langt anderledes har ogsaa min Rec. i Telegraphen fundet hiin Anskuelse; man læse Begyndelsen til hans Bedømmelse! *)

Rec. siger fremdeles:

"Digteren maa kun aldrig glemme, at hvor end Poesien henter sit Stof, kan den ligesaa lidt undvære den skjønne Form, som den begeistrende Idee."

Sætningen er sat saa afgjort frem, at man næsten skulde troe, den indeholdt en dyb, almindeligen antagen Sandhed. Den behøver imidlertid ingen Gjendrivelse; thi om end Rec. sætter lige Priis paa Sjæl og Legeme, vil jeg dog ikke antage, at just Mange sværge til hans Fane. Hvorom Alting er, da maa det være den Digter, der med inderlig Kjærlighed til Kunstens egenlige Væsen stræber at modne sig til den, langt kjærere at stige end at synke paa Recensentens Vægtskaal; thi, efter hans Anskuelse, maatte ved et Kunstværk Tabet være lige, enten det manglede den skjønne Form, eller den begeistrende Idee. Hvor urimeligt! Lad Hiin være forsømt, og Denne tilstede! Værket er ligefuldt et Kunstværk, et — shakespearsk Drama, som vistnok idetmindste stundom lader Meget at ønske med Hensyn til det Ydre; men lad Denne mangle, og Hiin være nok saa omhyggeligen pleiet! Værket er og bliver en kalket Grav, et — befriet Israel.

Iøvrigt er jeg langt fra at tilsidesætte Formens Krav; Rec. tør derimod i Almindelighed ikke kalde den Form skjøn, hvilken, som han siger, jeg fortrinligen synes at hylde. Han anklager mig fremdeles for Ligegyldighed og Skjødesløshed imod Sprog og Sprogformer o. s. v. o. s. v. Jeg maa gjøre Rec. opmærksom paa, at Digteren ikke kan hylde nogen Form i Særdeleshed, men at han maa vælge den, som stemmer overeens med Aanden i hans Digt, hvis han ikke paa Halvveien vil straffes for en tankeløs Forkjærlighed til en vis Form. Med Hensyn til Sproget, da er Recensentens Sprog mig Borgen for, at han ikke forstaaer at bedømme Nogens. Jeg er mig selv bevidst, ved alle mine Arbeider at have tænkt paa Sproget, hvilket af flere Fornuftige har været erkjendt, og i den nævnte Bedømmelse omtales netop Sproget og Formen i mine Digte saaledes: "paa de fleste Steder spores et heldigt og længe øvet Talent for den poetiske Velklang; Omhyggelighed for Sproget vil ei heller miskjendes, ja endog Sprogtalent." Ogsaa i "Dagen", No. 155, hvor mine Digte anmældes, meddeles eet af dem, "hvoraf", som det hedder, "Digterens Aand og hans Omhu for Sprog og Versification vil kunne erkjendes." — At jeg har inverteret paa flere Steder, hvor det kunde synes unødvendigt, er skeet, fordi jeg vilde tvinge Læseren til at dvæle ved saadanne Steder. Ofte har jeg ogsaa af de kjendte Ord i Sproget dannet andre, naar hine ikke udfoldede det Begreb, den Følelse, jeg vilde skildre. Herved er imidlertid, efter Recensentens Mening, fremkommen en saadan Mængde af dunkle Udtryk, at han med Lethed kunde fylde en halv Side med dem. Ja! jeg troer endog, at han kunde afskrive hele Bogen; thi

*) I Telegraphen No. 2 og 3; en Bedømmelse, som indeholder mange Vink, jeg taknemmeligen skal benytte, skjøndt jeg ikke er enig med dens Forfatter i alle Puncter.

for en Rec., der ikke kjender Ord, som: Tilvær, svige, helme, o. s. v., maae vel alle Digtene synes dunkle. Han udpeger imidlertid nogle enkelte, og lad dem selv ikke høre til de ganske vante, vi træffe i Omgangssproget, saa kunne de dog vel ikke afføde en absolut Fordømmelse. De ere:

Evighedens Straffedampe. Er dette Udtryk saa dunkelt, at man ikke skulde kunne forstaae under det: den Straf, som i Evigheden venter Synderen? Jeg veed selv ikke, hvad anden Betydning der skulde ligge i det.

Aldrighelmet Baal. At Den, der ikke kjender det ganske almindelige Verb: "at svige", standser, fordi han ikke forstaaer det sjeldnere: "at helme", kunde ikke forundre mig. "Helme" er omtrent eenstydende med "ophøre", og "aldrighelmet Baal" derfor: et Baal, som aldrig ophører.

Eensheds Vexelskin. Man vil finde det i følgende Vers af Digtet: Elskeren og Lillien:

Ha! hvad Eensheds Vexelskin!
Varme af en lige Flamme,
anden, dog saa ganske hiin,
andre Toner, dog de samme.

Er det saa urimeligt, saa uforstaaeligt, at udtrykke Eenshed midt i Forskjellighed paa denne Maade?

Vexlets store Dag. Skulde der være saa dunkelt, at kalde den Dag saaledes, paa hvilken vi vexle det Jordiske med et Hisset?

Bølgens dybe Leer. Havets dybe Bund har dog vist Rec. hørt. Hvormangen Digter har ikke upaaanket anvendt Leer istedetfor Støv, Jord? men at anvende det for Havets Bund skulde afføde Dunkelhed? "Materia pro materiato" er jo iøvrigt almindeligt nok i hele Digtverdenen.

Haabets Gru.

"Besee vi Haabet alfor nøie,
forsvinder det blandt Tvivl og Frygt",

siger Ewald. Maaskee Rec. er ukjendt med, at Haabet kun alfor ofte have hine Ledsagere.

Tomme Drømmes Vente; Ventets lyse Rige. Flere Steder i mine Digte har jeg brugt "Vente" for hvad vor Forventning, vort Haab, vor Tro udmale os. Jeg kan ikke indsee noget Feilagtigt heri, saa meget mindre, som vi eie Ordet substantivisk i vort Sprog, med en lignende, skjøndt maaskee ikke saa udstrakt Betydning. At det hos Mange er sammensmeltet med Præpositionen "i" til et Adverb omstøder ikke dets Tilvær, da saa mangfoldige Substantiver have havt denne Skjebne, og dog bruges som Substantiver i og for sig selv. Paa samme Maade har jeg, skjøndt næppe oftere end een Gang, anvendt Vorde substantiviskt. Vi kjende Alle et "Komme"; hvorfor da ikke et "Vorde"? Muligen er denne Frihed utilladt; men at det ikke for nogen tænkende Læser kan være en Anstødsteen, føler jeg tilfulde.

Derimod har Rec. Ret, naar han udmærker: "stede, formæles Støv, skilt" ved følgende Linier:

Bliv mit Ønske, Skjebne! evigt døv!
Eet jeg veed, at vi mod Graven stede,
at vi Alle snart formæles Støv.
— — — — — —
Sorg og Savn mit Tilvær blev,
skilt Din Barms den hulde Stemme.

"Stede" er urigtigt, og muligen kan det glæde Rec., at jeg alt for længe siden har forandret det. Ogsaa vil jeg troe, at Præpositionerne ikke maae være udeladte i de to andre Tilfælde, skjøndt jeg vil tvivle paa, at Nogen derfor skulde misforstaae dem. At han udmærker "Tilvær" indseer jeg ingen Grund til. Dog! Kronen er tilbage; men vi ville høre ham selv:

"Det er heller aldrig endnu forekommet Rec., at en dansk Digter i den Grad foer vild i sit Modersmaal, at han kunde skrive:

Svig, christne Præst! til intet er tilbage;
i Stedet for: Ti, christne Præst!"

Om det tydske "schweigen" (der virkeligen, jeg forsikkrer Rec., er: at tie) har bragt Rec. til at antage det danske "svige" for eenstydende med "tie", skal jeg ikke kunne afgjøre; men vi eie tilvisse saavel Verbet: "at svige", som Substantivet: "Svig". Foruden i flere Tilfælde anvendes det ogsaa, hvor et givet Løvte ikke holdes, og den christne Præst lover just i den foregaaende Linie hvad han ikke kan holde:

"det næste Solglimt vorder blidt";

hvorved da det valgte Ord kommer lige paa sin rette Plads. Hvorom Alting er, saa havde sikkert Rec. gjort bedre i at tie her, end saaledes at svige endog ved de billigste Forventninger, man kunde have. Men hvad skulle vi tænke om en Rec., der hvert Dieblik støder imod Consequence og ganske almindelige Sprogregler? "Troesbekjendelse, skiøn, Hielp; hvad disse golde Udbrud angaae", hvor han forverler Betydningen af Subject og Object; o. s. m. f. Hvad skulle vi fremdeles tænke om en Rec., der, hvor han vil bevise, at jeg kan skrive et smukt og sprogrigtigt Digt, anfører 16 meget korte Linier af mine Digte, og i disse begaaer 13 Feil, som sandeligen ikke ere mine? Jeg henviser til mine Digte og hans Recension; Læseren sammenligne!

Saaledes er den Recension beskaffen, ved hvilken formodetligen Staven skulde brydes over mine Digte. Jeg slutter med at minde Rec. om, at Ros og Dadel kunne være negative, og at i en Recension, hvor Mangel paa Sagkundskab er parret med Uhøflighed, maa nødvendigviis Dadlen være negativ. Jeg kan saaledes med Rolighed sætte mig ud over den, og kun Rosen blev mig da smertefuld, hvis jeg ikke tillige vidste, at i en Recension, hvor det ædlere Meed tabes af Sigte, at oplyse og lede, og hvor som oftest Bigrunde styre Recensenten, der priser han stundom imod sin Villie, for at vinde et Skin af Sanddruhed. Iøvrigt har jeg langt bedre Brug for Tiden, end at skrive nogen Commentar over mine Digte, eller fremtidigen at indlade mig i noget Forsvar imod Angreb af en Beskaffenhed som denne Recensents. Jeg lover helligt, fra det Dieblik jeg skulde antage hans

Grundsætninger, aldrig at forsøge noget Kunstarbeide; men, indtil da, skal det være mig kjært, om mine Digte selv maae være mig et bedre Forsvar end den klareste Deduction om Recensentudueligheð.

Chr. Deichmann.

Foreløbig Erklæring til Forfatteren af Stykket om Landsbypræsternes sande (?) Kaar og Stilling i No. 82, 84, 85.

Tak, Hr. Dommer! Tak, min Ven!
Høres Saul at tale;
Kan jeg tjene ham igjen,
Har han at befale.

Heibergs Laterna magica.

Til at gjendrive alle de Skjevheder og misledende Anskuelser *) det ovenanførte Product, overfladigen og fornemt belærende, har stræbt at

*) Forfatteren betjener sig hyppigt af Noter, hvilket just ikke pleier at betegne en god Stilist; men hans Exempels Efterligning kan jo ikke beskjemme. Her altsaa den Første: Mod Slutningen af sin Expectoration, hvor det synes, han ret har stræbt at concentrere sin cardo rei, siger han: "Landsbypræsterne have intet at besvære sig over; de have selv søgt deres Kald." Hvilken Argumentation! Efter at have, ligesom andre Embedsmænd, anvendt deres Ungdoms og Manddoms Tid paa at danne sig til en Virkekreds, hvori Udsigter til Udkomme aabnedes dem, staaer der dem da nu anden Udvei tilbage, end at søge Arbeide og Brød i det, hvortil de have Duelighed? "Det gaaer dem", hedder det videre, "ikke nær saa slemt som de civile Embedsmænd, hvis Gage for 20 Aar siden

gjøre gjeldende, vilde det Rum, som dertil i dette Blad kan indrømmes, blive for indskrænket. Thi, hvorimeget de geistlige Embeder i de sidste Decennier ere blevne forringede deels ved egennyttige Besiddere, deels ved feilende og anmasſende Raadgivere, men i alt Fald ved Mangel paa ret Indsigt i og pligtmæssig Omhu for Standens sande Tarv: det kan kun til uimodsigelig Evidents oplyses ved detaillerede Efterretninger om en Mængde Kalds senere Skjebne i Landets forskjellige Egne. Til at indhente disse udfordres Tid, og de poetiserende Dr. Primroser *) ville vel betakke sig for at give dem;

var 800 Specier, og nu, efter Myntfodens Nedsættelse, kun 500 Sp." Man nævne mig en eneste civil Embedsmand, som for 20 Aar siden havde enten samme Gage eller samme Embede som nu, medens jeg kunde nævne 100 og atter 100 Præster i 20 til 30 Aar i de selvsamme Embeder, som imidlertid ere blevne 3 eller i det mindste 2 Fjerdedele forringede siden 1805. — Hvor snever er ikke den Kreds, i hvilken Forfatterens Anskuelse har indknebet den talrige Classe af Præster, fra den ældste til den yngste, for at faae dem til at passe i den af ham vilkaarligen opstilte Rangforordning! Men hvad Capitainer og Premierlieutenanter angaaer, da giver Opholdet i de større Stæder, saavelsom og den temmelig overflødige Tid, Tjenesten levner dem, Leilighed nok til at erhverve Endeel foruden Gagen, saafremt de ellers have Præsternes Duelighed og forberedende Dannelse. Og saavel de, som Cancellisterne — den eneste civile Classe, Forfatterens comparative Skarpsindighed har kunnet udfinde — og alle øvrige fastgagerede Embedsmænd, erholde jo, efter flere eller færre Aar ikke blot høiere Rang, men og meer indbringende Poster, medens Præstens Stilling meget ofte, især i Proprietairkald, er hans non plus ultra. Desuden er jo, efter Forfatterens egen Maalestok, alle Levnetsmidlers nuværende lave Priis et Tillæg til de Fastgageredes Løn, der i det mindste nu for Tiden er saa temmeligt æqvivalent for Nedsættelsen ved Bankforordningen, hvilken dog de fleste af dem betragtede som en Velgjerning, da den udkom, med Hensyn til Courantsedlernes ringe Værd, med hvilke deres Gage betaltes.

*) Det er ingen Kunst at moralisere for den, som kan clarere alle sine Udgifter med Offer og Accidentser, og hverken har Folkeløn, Driftcapital, eller Pension, Renter og Afdrag at udrede. Men hvad Hold der ellers er i denne Hr. Doctors Beregninger oplyser følgende Factum, "hvad enten det antages at være fingeret eller ikke". For nogle Dage siden kom jeg til en af mine Venner i Hovedstaden, der yngre og mindre duelig Academicus end jeg, dog er Contoirchef med 1200 Rbd. Gage, just da han stod i Samtale med en mig bekjendt skikkelig, men fattig Bonde, af hvem han havde kjøbt Havre. Thi da min Ven, —raaden, først kommer paa Contoiret Kl. 12, og ender sit Dagværk der paa et Par Timer, har han en skjønne Tid tilovers, som han, der veed at aagre med sit Pund, anvender til at fortjene eet, stundom to Tusind Rbd. til udenom, hvorfor han kan holde sig Eqvipage og spille sin L'hombre som en Matador. Jeppe, saa heed Bonden, klagede over Tiderne. "Du har dog virkelig altfor megen Tendents til Klynken, min kjere J.! Hvor mange Børn har Du?" tog min Ven til Gjenmæle. (Det undrer den høifornemme Forfatter, at ingen Præst endnu har gjort det samme imod Beklagelserne. Det vil sige: Han undres over, at de ikke prale af det de ei have og ikke lyve i egen Pung.) "13, Hr. —raad!" var Svaret. "Er Du taabelig, Jeppe! 13 Børn — og Du klager! Du har større faste Indkomster end jeg, som kun har 3. Hør engang. Hvor mange af Dine Børn ere confirmerede"? "De 7." "Nu vel; Du og Kone og 7 Børn fortæ-

(½ Ark Tillæg følger.)

men saavist som intet enten af Tidstryk eller anden fjendtlig Indvirkning paalagt Aag vil kunne bringe Frimodighed og Sandhedskjerlighed til Taushed hos den største Deel af Standens Medlemmer, saavist ville Bidrag til et saadant Værk — et Supplement til Dannemarks nyeste Kirkehistorie — ligesaa glædeligt som rundeligt vorde meddeelte. Naar det kommer for Lyset, vil det sætte Enhver, som det er meer om Sandhed at gjøre, end den høimælede Herre, istand til at dømme saavel om Standen selv, som dens Talsmænd med langt større Upartiskhed og Tilforladelighed end en for de $\frac{99}{100}$ Dele af Præsterne uanvendelig og altsaa i sig selv enfoldig Anviisning, der afviser Beklagelser, grundede paa factiske af alle Sagkyndige erkjendte Omstændigheder, som lutter Jeremiader, ugrundet Klynkeri, Magtsprog og usselt Smøreri *).

hver 1 Mk. daglig, det er 447 Rbd. 3 Mk. aarligt. De 6 andre Børn hver 8 ß. daglig, er 182 Rbdlr. 3 Mk.; tilsammen 630 Rbd. reen Indtægt aarligt. Naar jeg nu fra mine 1200 Rbd. drager hvad jeg giver ud til Huusleie, Ildebrand, Doctor, mine Børns Underviisning og Tjenestefolk, hvilket koster mig 6 til 700 Rbdlr. vel maalt, men Dig slet Intet, saa tjener Du simple Bonde jo mere end jeg. Nei, Jeppe! Du maae ikke klynke; an honest man is the noblest work of God. Og hvor let kan Du ikke anbringe Dine Børn. En lader Du faae en Gaard. Naar han lader pløie til Hælvten, faaer han jo Alt for Intet; det seer man paa Dr. Primrose. En anden sætter Du paa et Seminarium." Jeppe meente, det kostede for meget. "Ei Snak", vedblev hiin, "lad ham kun fare til Søes i nogle Aar, saa tjener han hvad han behøver paa Seminariet og mere til; dixi et liberavi animam meam."

*) Foruden disse smukke Sager gaaer Herrens Anviisning især ud paa at indprænte Præsterne Huusflid, Tarvelighed og fremfor Alt Besparelser — Noget, som Hver der kjen-

*Men med ærefrygtsfuld Tillid som med grundet Haab seer Standen op til sin Konge. Ham har Himlen naadig forlenet, ligesom hans christeligmilde Fædre, et Hjerte, som medens det kjærligt omfatter alle hans troe og hengivne Undersaatter *) dog især henvender sin Omhu paa dem, hvis Kaar ere de tungeste. For fast sidder han paa sine Fædres Stol, til at den lede, fneverhjertede Seelenverkooper, Staten, hvorom der nu ideligt sophisteres, vil være istand til at rokke den **). For klart er hans Blik, til at*

der Danmark længer end fra Vesterbro til Damhuset, veed forlængst at udøves i høieste Grad, ikke blot af Præsterne, men af alle Landmænd.

*) Hvo kan nægte Præsterne Ret til at nævnes blandt disse? Betalte de ikke, endog med Opofrelser, Savn og Laan, Skatter og Paalæg saalænge det var dem muligt? Men nu, da ingen flere Besparelser ere at gjøre, ingen Indskrænkninger længer kunne forslaae, ingen Laan ere at faae, er det det dem, man demonstrere contra hvad man vil, umuligt.

**) At Staten udøver den Ret, at beskatte Præsterne, have disse saa længe og saa føleligt fornummet, at det neppe vil falde Nogen ind at bestride den. Men ellers forskriver den sig nok ligesaa meget fra 1660 som fra 1536. Synderligt er det imidlertid at see, hvad den Stat maa tjene til Skjul for og bære Skyld for. "Staten har ingen Grund", siger Herren l. c., "til at fritage Præsterne for Skat meer end andre Landmænd." Jeg mener dog det er klart som Dagen for hver, som ei forsætligt lukker Øinene, at naar Jorder ere dem tillagte, hvis Indtægt er endeel af deres Embedsløn, bortfalder denne aldeles under nærværende Forhold. "Men Tienden er deres rette Løn", hedder det. Er denne nu ikke beheftet og beskattet ligesaavel som hine? Nei, mine velbyrdige, velbaarne og

det vil kunne lykkes avindsyge Demonstrationer at vildlede det eller blænde det saa, at det ei igjennem disse skulde skue den egennyttige Tendents, at de faa Hundreder, som sultføde Landsbypræsterne, fremdeles, som hidtil, skulle formindskes ved Afgifter til Finantser og Bank, for at alle de øvrige saakaldte højere (— men hvis Høihed dog nok meest bestaaer i den selvbehagelige Vigtighed, hvormed man i dem seer ned paa de andre —) Embeders Tusender kunne endvidere forblive ubeskaarne.

---

høivelbaarne Herrer! Staten har visselig længe ikke taget Hensyn til Præsterne uden for at beklippe deres Indtægter; derimod har Hs. Majestæt Kongen oftere understøttet geistlige Mænd, som vare i Trang, ligesom han for 3 Aar siden viste sin allernaadigste Villie, at forunde hele Standen Lettelse.

Christian den Andens Grav.

Hvilken sælsom Sorg og Glæde
Trænger i mit Bryst.
Hen jeg vil til Graven træde;
Thi her er saa tyst.
Under disse Flisestene,
I sit Fædreland,
Hviler sine trætte Bene
En landsflygtig Mand.

Stor og Lille her i Livet,
Han mod Skjebnen stred;
Men med Døden selv ei givet
Blev ham Dødens Fred.
Fræk, paa Stimandsviis, man sprængte
Kongegrav og Steen,
Arme Christian! og trængte
Ind til dine Been.

Var det ikke nok, o Konning!
At som fredløs Mand

Bort du maatte med din Dronning
Flygte fra dit Land? —
Var det ikke nok, at bunden
Som en Fange haard,
Dine Oldingsaar var svunden
I en Ormegaard? —

Arme Christian! du tvinger
Taarer i min Sjæl!
Selv ei Døden Ro dig bringer
Paa den haarde Fjæl.
Men St. Knud vil fromt beskytte
Nu sin Ætling vist;
Thi han bygde dig en Hytte
I sin Kirke hist.

Hos din Fader og din Moder
Hviler dine Been,
Hos din Søn og hos din Broder
Under Marmorsteen.
Ingen kunstig Stytte priser
Pralende et Savn;
Thi en simpel Indskrift viser
Kun dit Kongenavn.

Men i Livet selv du ikke
Elskte Storheds Tant,
Trolig holdt du ved de Skikke
Som du simple fandt.
Kjæk du stækte Hovmods Vinge
Med dit Sværd og Skjold,
Stod for Bonden selv paa Thinge
Som en Stridsmand bold.

Derfor maatte du plat standse
I dit store Værk;
Avind hærded skarp sin Landse
Som en Kæmpe stærk.
Mange kalde dig den Onde —
Mon de kjende dig?
Du, som ømt den ringe Bonde
Skjærmed djærvelig!

Kun de store Omrids minder
Om hvad du var her,
Mens den simple Aarsag svinder
I et Aftenskjær.

Ak, men hvo tør dømme Daaden
For trehundred Aar —
Ingen Furen seer som Baaden
Udi Havet gaaer!

Ingen Storm skal meer dig vugge
Ud paa Livets Hav,
Hvor de falske Bølger dukke
Op af Skummets Grav;
Hvor, selv med den bedste Villie,
Mangen Kæmper gleed,
Naar han paa den glatte Tillie
Ene stod og streed.

M. Winther.

Indenlandske Efterretninger.

Odense, d. 6 Decbr. Heel glædeligt er det at see, hvorledes det er lykkedes en Fyenboe, Hr. C. A. Muhle, Sekretair og Bogholder ved den Kongel. grønlandske og færøiske Handel, at udgrave den Medaille, Kjøbenhavns Handelsstand har ladet præge i Anledning af Børsens tohundredaarige Jubilæum 1824. Forsiden forestiller Børsens Opbygger, Danmarks uforglemmelige Christian den Fjerdes Brystbillede, og Bagsiden Mercur og Neptun ofrende paa det til hans Minde opreiste Alter. — Denne unge Mand blev Student 1803, dyrkede, efter at have fuldendt sit academiske Kursus, som Yndlingsstudium Graveerkunsten, og har nu bragt det til en Færdighed, der gjør ham og Fædrelandet Ære. Et Expl. af Medaillen er til Eftersyn her paa Adressekontoiret, hvor den og anskaffes efter Bestilling. Prisen er (foruden Porto-Godtgjørelse) 7 Rbd. r. S. for et Sølv-Exempl. og 2 Rbd. for et Exempl. i Bronze med tilhørende Etuis. — Den strænge Vinter fik snart Ende. Alt i Løverdags begyndte Tøeveiret, som siden har vedvaret med tyk Taage og Regn. — Til Nyborg er indkommet med Havarie den engelske Brig Lovely Nelly, Capit. William Lakey, fra Kiel til Leith med Byg.

Aalborg, d. 3 Decbr. En Strømpekræmmer fra Viborg-Egnen hængte sig forleden Nat. — Et Par Stridsmænd hug Hænderne istykker paa hinanden en foregaaende. — Til Skorsteensild har der været Begyndelse et Par Steder, men som kvaltes itide. — I Dag sneer det med tyk Luft og Kuling O. S. O. Frosten synes for denne Gang at være forbi.

Aarhuus, d. 3 Dec. Under den skrækkelige Storm i Gaar Aftes hørte man tre Nødskud fra den paa Rheden liggende Brig Thetis, som nylig var kommen hjem efter 10 Aars Fraværelse. Det var ikke muligt at komme den til Hjelp i nogen Maade, thi Brændingerne vare saa frygtelige, at ingen Magt formaaede at trænge igjennem. Man saae dens Ødelæggelse imøde med ængstelig Bekymring, og tænkte kun paa Menneskernes Redning. Hvad man befrygtede, gik for sig: Skibet blev drevet ind paa Land, men kom lykkeligviis til at staae fast imellem nogle Sandbanker ved Batteriet tæt uden for Middelgades Port, hvor det staaer nok saa smukt paa sin Kjøl, uden betydelig Skade. I Dag strømme en Mængde Mennesker derud, for at see det lykkelige Skibbrud. — Mindre heldig var et Skib, som kom fra Gothenborg og var bestemt til Horsens, der er strandet ved Norsminde, og, efter Forlydende, ikke staaer til at redde. — En hjemkommen Kjøbenhavnsfarer har paa sin Hidreise seet to store Skibe synke med Top og Tavl. I Søndags Aftes forliste en Jagt, bestemt fra Odense til Kjøbenhavn, paa Refsnæs; kun een Passageer frelste Livet. Samme Dag drev en Galease, som laae udenfor den østre Broe i Callundborg og ladede, for begge sine Ankere ind paa Land og slog et Hul i Bunden.

Lemvig, den 1ste Decbr. Atter har den stærke Storm anrettet store Ødelæggelser her i Egnen. Den 26de og 27de November var her et frygteligt Uveir, hvis Lige ingen har kjendt; Vesterhavet, der allerede ved Stormen den 4de Februar sidstleden havde borttaget Klitbakkerne, trængte med en frygtelig Magt frem og overskyllede næsten hele Harboøere Land. Canalen ved Nørre Langer aabnede sig og bortrev eller

ødelagde de fleste fra sidste Uveir tilbageblevne Steder og Gaarde, bortskyllede de Ulykkeliges Bohave, og selv reddede de ikkun med Nød og Neppe deres Liv ved til Hjelp kommende Baade fra Thyboerøn. Flere Familier ere blevne huusvilde og mange have lidt betydelig Skade paa deres Eiendomme. — I Fjaltring Sogn tilsatte 4 Mennesker Livet, der vare satte over en nylig af Havet dannet Canal, for, ifølge deres Stilling som Strandfogder, at varetage deres Pligter ved Havet. Gud veed, hvad sørgelige Efterretninger der ville lyde søndenfra! I Gaar anrettede den stærke Nordostvind ligeledes megen Skade paa Harboøre, i det Liimfjorden steeg betydeligt over sine Grændser og oversvømmede Landet.

I Kjøbstaden Hobro voldte denne stærke orkanagtige Storm et Højvande i Fjorden, som man ikke i mange Aar havde Magen til. Vandet skjulte Broens Rækværk. Fra Kjøbmand Dues Gaard og høiere op i Gaden til Apotheket stod Vandet, saa at man seilede med Baade i Gaden. — Kreaturene dreves op i Byen, for ikke at omkomme.

I Viborg rasede Orcanen i fuld Maade og gjentoges med Snefog Natten til den 3die Decbr. Frosten med Nordost bebudede Vinter, men i Gaar har atter Tøeveir med Taage endt den korte Vinter.

Blandede Efterretninger.

Da Wildenow i Aaret 1800 skrev sine Species plantarum, anførte han 39 Arter Roser, som Persoon i sit Enchiridium forøgede til 45. L. Trattinick derimod opregner nu i sin 1824 udgivne Synodus botanica 206 Species, af hvilke 37 ere aldeles nye, eller i det mindste saadanne, hvis Navne maatte forandres. I en Note anmærkes, at, selv under Værkets

Trykning, adskillige nye ere blevne fundne, saa at Antallet af nu bekjendte Rose-Arter er steget til 240.

Astronomen Fischer i Wien ansees nu almindeligen for een af de bedste Veirpropheter. Endeel af hans Forudsigelser angaaende indeværende Aar, ere allerede gaaede i Opfyldelse, og den af ham bebudede Hede og Tørke i Juli ere ikke udeblevne. Efter hans Paastand hidrørte dette Aars store Hede derfra, at Solen denne Gang ingen Pletter har.

Kjøbenhavns Børs, den 9 December 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 207		
Species 210		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 9½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	187	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	50	50½ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	84	84½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	81½	82 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	— Rbd. r. S.
Dito Dito	106	106½ i Sedler.
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	98	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	102	102½ i Banco
4 pC. Dito nye	93	— i Banco
Asiatiske Actier	91	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	59½	60 L. Sterling.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Tooogtyvende Aargang. No. 100.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 13 December 1825.

Anmældelse af en ny Lommebog.

Undertegnede, — der længe har meent, at, ligesom der gives Lommebøger med et Bibelsprog til hver Dag i Ugen, kunde der og gjøres et meget nyttigt Udvalg af verdslig Viisdom til Brug og Beroligelse ved forekommende Leiligheder, eller hver Dag i Ugen, — har herved den Ære at fremlægge Prøve paa en saadan, af hans Læsning sammensanket Lommebog, som med det Første vil udkomme; og vælger han da dertil den tyvende Afdeling af samme, eller den, han har givet Overskriften:

Litteraturen.

1.

Det er forbi med en ulærd Nar, det Dieblik han er kommen saa vidt, at han snakker Galskab. Med den lærde Nar derimod see vi det aldeles Modsatte. Hans Lykke er gjort, og hans Ros befæstet, det Dieblik han begynder at tale, eller at skrive Galskab. Thi de Fleste, skjøndt de egenligen ere sig bevidste, at de Intet forstaae deraf, ere enten for mistroiske imod deres egen Forstand, til at blive vaer, at Skylden ligger ikke hos dem, eller for dumme, til at mærke, og følgeligen for forfængelige, til at tilstaae, at de Intet have forstaaet. Jo mere da den lærde Nar taler Galskab, des lydeligere skrige de dumme Narre over "Tegn og underlige Gjerninger"; desto ivrigere forvride de deres Hoveder, for at finde Mening i det høitonende Galskab. Og saaledes skeer det da tidt, at Sværmeriet hos een Eneste bemægter sig et heelt Folk, og at, saa længe slig Galskabsmode staaer, reiser man Altaré til Ære for den Mand, hvem man til andre Tider, uden at gjøre mange Omstændigheder med ham, vilde have forsørget i et Hospital. Wieland; Die Abderiten, 2tes Buch, 4 Kapitel.

2.

Nu lee vi over ham; men, hvor længe vil det vare, inden vi begynde at finde noget

ganske Overordenligt i hans Narriskhed? Sammesteds.

3.

Det Raseri, at sige noget Nyt, hvor tidt har ikke det forledet til at sige noget Urimeligt! Voltaire; Dictionnaire philosophique, Artikel Homme.

4.

Man har altid Uret, naar man er ondskabsfuld. Jeg holder uendeligen meer af selv den Eiegodhed, der grændser lige til Eenfoldighed endog, end af Alt det, der hedder Ondskab. Det hører ingen Andre, end Dyrene, til, at bide og kradse. Midlertid gives der Mennesker, hvem den sorteste Bitterhed er det femte Element. De indaande Beedskhed, som et andet, eller, rettere sagt, et skikkeligt Menneske indaander Luft. Deres Tunge er en Ragekniv, deres Pen en Dolk. Lettres récréatives et morales.

5.

Hvis nogensinde en anden Omar kom igjen tilsyne paa Jorden, jeg ilede hen at kaste mig ned for hans Fødder og, i det jeg bad om Naade for de faa gode Skrifter, Verden eier, skulde jeg være den Første til at række hans Haand Faklen, for at stikke Ild paa hele Resten. *Arnaud*, Nouvelles historiques.

6.

Ingen Mennesker have mindre Grund til at være stolte af Hvad man kalder almindeligt Bifald, end Scribenterne. Almindeligt Bifald er sædvanligviis Middelmaadighedens Deel. Horatius nøiedes med faa Læsere; og faa Læsere har han haft lige til den Dag

idag, uagtet han er i Hvermands Haand. Forfattere af hans Art kunne gjøre vis Regning paa, at Aanden i deres Arbeider, eller Det netop, der er det smukkeste og bedste deri, er aldeles spildt for de fleste Læsere. Wieland.

7.

Ei med sin Skjebne Nogen er tilfreds,
med sin Forstand slet Ingen utilfreds.
Mdme Deshoulières.

8.

Hærtuginde de Chaulnes fandt den ene Feil ved de fleste skjønne Aander, at de ingen Aand havde.

9.

Hvad opdager man ei, naar man først eengang har sat sig det i Hovedet, at opdage vil man! Wieland.

10.

Saadanne Kjævlerier have, høisttaget, kun Interesse, for denne Hovedstads Indvaanere, og selv kun for dem blandt samme, der, trods det ydre Skin af Storstadsaand, dog ikke kunne aflægge Smaabyestænkemaaden. Morgenblatt, April 1819.

11.

En Philosoph forbliver dog i Grunden,
var han saa stoisk end som nogen Steen,
aldeles lig os Andre. Havde selv
slet Intet her den Ære at behage
ham, da behager han sig selv. Røg Du
ham ind med Virak og vær vis derpaa:
erkjendlig er han! Wieland.

12.

En ubetinget Tro paa symboliske Skrifter og kirkelige Lærebestemmelser, den, selv mange af vore protestantiske Medaldrende nu ønskede frempiint igjen, er allerede halv Catholicismus; og, havde ei Reformatorerne revet sig, hvor tungt dette endog maa have faldet dem, løs derfra, vi havde da nu ingen mod al Tvang i Troessager protesterende evangelisk Kirke. A. H. Niemeyer, Beobachtungen auf Reisen, 3 Band.

13.

Erkjender Du, hvilket Du dog maa, at Du saa tidt forud har bedraget Dig, hvorfor er Du da altid saa meget vis paa Din Sag?

Laharpe, Lycée, 15 Bind.

14.

Det er, jeg tilstaaer det jo, en umaneerlig Fornøielse, at beklage sig og at sætte ud paa. Det er saa sødt, efterat have spiist femerske Gryn, lollandske Ærter, vordingborgske Skinker, iislandsk Lammekjød, Fladstrands Østers, holsteensk Smør, Thyboost, efterat have drukket fyensk Mjød, jydsk Most, siellandsk Frugtviin, det er saa sødt, siger jeg, mens man har nok at tage vare med Fordøielsen af Alt dette, at beklage det ulykkelige Land, der har leveret alle disse Lækkerheder. Reiser udenlands, mine Herrer! og I skulle faae at see, hvor mange andre Steder I blive bedre fødte, bedre lædskede, bedre husede, bedre klædte og bedre kjørte! **Voltaire**, Dictionnaire philosophique, Artikel Population.

15.

Partiaanden, vise den sig under hvilket Banner den vil, er let at kjende paa sin Ufordrageligheed, paa sin Forfølgesyge. Væbnet med Fordreielser og Skjældsord siger den til os: "Du skal tænke, som jeg vil! Ellers fatter jeg Mistanke til Dig. Du skal tale, netop som jeg vil! Ellers er Du en Forbryder." Partiaanden tiltager sig den Ret, at trænge ind i vor Samvittighed og læse i vort Hjertes Inderste, en Eneret, der hører ellers kun Gud til, ham, den eneste Anklager uden Lidenskab, den eneste Dommer, der ei kan tage feil. Discours de *M. Jay* i Les Hermites en prison.

16.

Hvad, Broder! hører Du
De Herrer der, som mene, at de kunne
vel haane os ustraffede? Hvad tykkes
Dig?

"Gjør som jeg! Lad Du dem bare skumle!
"Alt deres Vaas gjør os jo ikke værre,
"som heller ikke bedre; haane de os,
"let kan det være, at imorgen de
"fortryde det, see Narre i sig selv
"og havde gjerne tiet ganske stille.
"Der løber Mange om af det Slags Folk
"i Landet, mene meget om sig selv,
"ansee sig for de rette Spøgefugle
"og sagle Alting ud, hvad der dem kommer
"imellem Tænderne. For min Deel jeg
"slet ikke lægger Mærke til, Hvad de
"fortælle; og, selv naar de høiest tale,
"er det for mig, som de taug' ganske stille."

Ved Gud, Hr. Broder! Du har ganske Ret!
Fra nu af maae for mig de kagle, som

dem lyster, til de sove ind derved!
En Nar, der lægger Mærke til det!

Wieland, Geron.

17.

Manden, som billigt, adskille vi vel fra hans Krave;
Kokke ei Alle de ere, som Knive mon have.

Wieland, Der neue Amadis.

18.

Som der i Litteraturen gives Maanedsduer, Skader, Papagøier, alle Arter af Abekatte, Græshopper, Myg, Aal, Torsk o. s. v., gives der ogsaa deels Høns, som ikke gjøre Andet, end kagle, endog naar det er bare Vindæg, de lægge, deels gamle Jomfruer, der, ufrugtbare selv, hade al Frugtbarhed og godte sig ved at sige Ondt om hele Verden. Mine Høns ere de 10000 Forfattere, som mene, at ene deres Æg ere velforsynede med baade Blomme og Hvide; men mine gamle Jomfruer ere den allerstørste Deel af Recensenterne, de med og de uden Boutik. Et Haandskrift fra iaar, ifjor, iforfjor o. s. v.

L'Editeur.

Indenlandske Efterretninger.

Aalborg, 7de December. I disse Dage indkom her under Havari Kuffen Salvator, Cap. Marcus Reimert af og til Christiansand med Rug, Gryn og Fedevarer. Den havde kappet Toug og Sejl og taget mere Skade under Muldberg. Lasten er tildeels oplosset og befunden ubeskadiget. — I Gaar indkom ligeledes Slupen Twe Gebröder, Capt. J. G. Lukau af og fra Danzig, bestemt til Hull med Been. Den havde stødt ved Læsø og faaet en svær Læk. — Ligeledes i Gaar Kuffen Die gute Eintracht, Capt. Krøger af Lübeck fra Riga til Schiedam med 90 Læster Byg. Den huggede ogsaa ved Læsø og blev meget læk. — Med disse og andre hertil komne Skibe nordfra erfares, at der er skeet frygtelig Søskade i Kattegattet i de sidste gruelige Orkanstorme. Ved Læsø skal være 11 Vrag. Mange Skibe ere kantrede eller sunkne i aaben Søe, hvorved Besætningen have fundet deres Død i Bølgerne. I Nærheden af forommeldte Slup kantrede ved Læsø en stor Engelsk Brig og ved Skagen en Tydsk Galease, uden at det var muligt at komme til at redde Folkene. Andre Vrag dreve afmastede og uden Besætning. Af en 25 Skibe, i Flode, med hvilke bemeldte Slup den 19de eller 20de f. M. gik Sundet ud, ere de fleste blevne et Offer for Vinterstormens ubekæmpelige Vælde. — Natten imellem den 24 og 25de November er paa Rødhuus Forstrand, omtrent ½ Miil norden for Tranumstrandgaard, indstrandet uden levende Folks Medfølge en Brig, som strax aldeles adskiltes, og, tilligemed Ladningen, der bestaaer af Østersøiske Planker og nogle Ege-Skibsnagler, opdrev paa Stranden, hvor det vil blive bjerget; et gammelt Engelsk Flag, sammenbundet som Sjov, er fundet, og paa Storbaadens Spejl er malet uden paa: Thorpe Arnold of Hull og inden i: James Hurst.

Skagen, den 2den December. Under 27de f. M. indstrandede paa Raaberg Strand en Svensk Brig, Fama kaldet, ført af Capt. J. F. Halleen, kommende fra St. Ubes, med en Ladning Salt og Frugter, bestemt til Hjemstedet Borga. Briggen er Vrag, dens Takkelage er bjerget, og solgt nogle Frugter. — Ligeledes er under 1ste Dennes indstrandet følgende Skibe: 1) Skibet Fædrenelandet, ført af Capt. C. J. Eesving, hjemmehørende i, og kommende fra Abo med Planker og Bjelker. Skibet er total Vrag. 2) Briggen Venus, ført af Capt. S. Ch. Lindwed, hjemme i Kjøbenhavn, kommende fra Færøe med Tran,

Fier, Fisk og Uldgods, bestemt til Hjemstedet. Skibet er ganske sønderslagen, og kun lidet af Takkelagen er bjerget, men circa 400 Tdr. Tran m. m. Ubetydeligt. 3) Galeasen Betriebsom, hjemme i Lübek, Capit. Johann P. Holst, kommende fra Riga med Hørfrøe, bestemt til Antwerpen; af Ladningen er endeel bjerget, men Skibet er aldeles Vrag. — Foruden disse 3de er endvidere samme Tid indstrandet en Brig med Hør, Hamp og Talg, samt en Galease med Hørfrø og Fier, der begge ere istykkerslagne og Folkene druknede.

Frederikshavn, den 4de Decbr. Uhyre Søskade er arriveret her paa Kysten i det sidste stormende Veirligt. Stranden fra Skagen hertil ligger fuld af Vrag. Ved Sæbye er strandet 2 Skibe, ladede med Viin og Bjelker; en Galease er funden i Søen med Trælast; en Tremaster har man seet drive her forbi, uden at kunne faae fat paa den; her ved Byen er paa Grund med kappede Master 2de Brigger, ladede med Tjære, Potaske og Bjelker, og paa Skagen staaer 6 Skibe, hvis Ladninger Anm. ikke kjender, men efter Rygtet har nogle af dem Hørfrø og Tran.

Randers, den 3die December. I mange Aar have vi ikke havt et saa overordentligt Høivand, som i Onsdags Aftes, efter en foregaaende heftig østlig Storm. Fra de nærmeste Kjøbmandsgaarde maatte Beboerne flytte deres Kreature længere op i Byen, og i Smaastederne nede paa Bryggen var Vandet meget nær ved at gaae ind af Vinduerne. Det var stegen 5 Fod, om ikke mere, over dets sædvanlige Høide. Længere ud paa Aftenen faldt det igjen.

Aalborg, d. 8 December. Reisende vesterfra berette, at Nordsøen er i de sidste Ugers Uveir paa tre Steder brækket igjennem den smalle Landtange, som imellem Agger og Harboøre forbinder Provindserne Thy og Harsyssel, og at Vejen der er nu aldeles ikke at befare. — Nordenfor Hals er inddrevet to store Master, maaskee fra den store, her forhen ommeldte, engelske Brig, som stod paa Dvalegrunden. Ogsaa staaer sammesteds paa Stranden en norsk Slup. — Ved Læsø skal, efter Søfolks Beretning, 26 Skibe være forulykkede i det sidste Uveir. — Vinden holder sig O. og O. t. N. og dog tøer det.

Veile. Her i Nabolavet er forefalden alvorlige Skjermydsler mellem endeel Smuglere og nogle Toldbetjenter herfra Byen. — I forrige Maaneds første Dage har en Koe viist den vist sjeldne Frugtbarhed hos en Bonde, Knud Madsen i Kokjer, Tyrstrup Sogn, en halv Miil fra Christiansfeldt, at føde fire Kalve i een Time, som alle vare muntre og velskabte.

(Aarhuus Av.)

Blandede Efterretninger.

Rochlitz siger i sin Bog über neuere Tonkunst, at de, der have været uheldige i egne Arbeider, og som, overgivende sig til Utilfredshed, forsage Selvskaben, fulde af lønlig Ærgrelse og Harme, danne hine Cohorter af Critikere eller critiserende Correspondenter, der kun leve af Andres Mangler og Ufuldkommenheder, og derfor næsten ene gaae ud paa at opspore disse, udhæve dem, og holde deres Fester over Byttet. Slemt! Man vilde ikke begribe, hvorfor dette Broderskab saa talrigt forplanter sig og udbreder sig overalt, dersom man ikke vidste, at det tærer af Alt, hvad andre frembringe, aldrig savner Næring, og at en kjek, dristig Tilgriben i behageligt smigrende Selvbedrag af Aandsoverlegenhed, ogsaa giver et Slags Anseelse, især siden den Tid, det i Selskabet gjelder for et Kjendetegn paa egen indere Kraft og Sikkerhed, og man troer, at En, som med meer eller mindre Grund dadler, maa ogsaa kunne gjøre det bedre, men at det, hvad der er offentligen fremlagt, som et bekjendtgjort Konstværk, ingen Rettigheder har.

Det ældste og vigtigste Archiv i Europa er det vaticanske i Rom. Dets Oprindelse maa søges i det fjerde Aarhundredes Mørke eller i eet af de tidligere Aarhundreder. Allerede i Gregor den Stores Brev i Slutningen af det sjette Aarhundrede omtales det som en Samling, der allerede længe havde været til. Ved Skjødesløshed, Plyndring og Brand har det lidt overordentlige Tab, uden at den reddede Deel tillader nogen Sammenligning med nogen muelig anden lignende Samling; Petri Nøgle er endnu Nøglen til Middelalderen. Man erfarede, trods denne Samlings Henbringelse til Paris, end ikke engang i det Store, hvad der fandtes; ligesaalidet som overhovet nogen veed det; det kunde være, at det gik under, ukjendt og ubeklaget af sine naturlige Venner. Det fordum i Engelsburg opbevarede Archiv er nu forenet i elleve store Sahle i Vaticanet. Det bestaaer af Documenter og Haandskrifter. Documenternes Antal og Alder lade sig ikke bestemme; den ældste Keiserlige Original skal være Otto I. bekjendte Foræring. Den hele Anstalts Hovedskat ere 2016 Bind pavelige Regestea, som næsten i uafbrudt Rad ere bevarede som officielle, med mange til deres Oplysning indskudte, stedse samtidige Breve og Documenter af Embedsmænd eller andre Autoriteter fra Innocenz III. Tid af. Dr. G. H. Pertz, Secretair ved det Kgl. Archiv i Hannover, der, som Udgiver af Monumenta *Germaniæ medii ævi* blev sendt til Wien og derpaa til Italien, har, under sit Ophold i Rom, med mageløs Flid, undersøgt hiint Archiv. Men det Stof, han der forefandt, var saa overordentligt, at han maatte indskrænke sin Virksomhed, og at han af 24,000 Breve kun fik gjennemlæst 2016! — Resultaterne af hans Grandskninger i de af ham besøgte Bibliotheker og Archiver i Wien og Italien, læses i hans interessante Værk: Italienische Reise vom November 1821 bis August 1823, Hannover 1824. 8. 514 S.

Mariane Colston har i Aaret 1822 udgivet et Værk under Titel: Journal of a tour in France, Switzerland and Italy, during the years 1819—20. Værket er forsynet med 50 Blade i Steentryk efter Originaltegninger, optagne i Italien, Alperne og Pyrenæerne, hvilke sidste skulle være af større Værd end Texten. Derimod er der 1820 udkommet et andet Skrift: The Diary of an Invalid, being the Journal of a tour in Portugal, Italy, Switzerland and France, in the years 1817—18—19, by H. Matthews, uden Kobbere, der indeholder mange læseværdige Bemærkninger. Vi anføre deraf følgende Noticer: Paa sin Reise til Italien gik Forf. over Lissabon, hvor han først besaae Vandledningen ved Cintra, der skal være den største i Europa. Buen af Middelpunctet nedentil er 7 franske Fod viid og 236 høi. Han bebreider sine Landsmænd med Rette, at de ikke engang have givet den berømte Fielding paa den engelske Kirkegaard en — Steen. — Pasquinade paa et nygift Par; Manden hedte Cæsar og Konen Roma: Cave, Cæsar, ne tua roma respublica fiat. — Marforio: Cæsar imperat. Pasquino: Ergo coronabitur. — Under Forf. Ophold i Rom fandtes der 2000 Engellændere; de begunstiges ved hver Leilighed meget. — Den barbariske Mishandling af den berømte Mad. Sevigné's og Petrarcas Lauras jordiske Levninger berettes: I den franske Revolutions Rædselstid blev Slottet i Griguan ødelagt, Familiebegravelsen, paa Grund af Blykisterne, opbrukne, det balsamerede, fuldkomment vel bevarede og glimrende klædte Lig af den første navnkundige Forfatterinde, afklædt og nøgent gjengivet Støvet. Samme Skjebne havde Lauras balsamerede Mumie i Avignon.

Stivelse blev første Gang indført i det 16de Aarhundrede i Engelland, men ikke førend i Elisabeths Tid blev det almindeligen Mode at stive Lintøi. Den Kgl. Kudskes Kone, en Hollænderinde, der forstod denne Konst, vandt Dronningens Bevaagenhed, og hun ansattes til at have Overopsynet over den Kgl. Vask. De adelige og fornemme Fruentimmer henvendte sig nu til Hollænderinden, for at lære Konsten af

hende. Fra nu af saae man i Damernes Sale Fade med Stivelse og deslige andre Ting, som vi nu kun finde i Vaskerstuerne. Galskabet gik saavidt, at en Flamlænderinde, Dinghen Vanden Plasse, blev kaldet til London, som Professorinde i Stivekonsten. Hun blev af den høje Adel modtagen med Enthusiasme og hendes Lectioner betalte man med 5 Pd. Sterl. og 1 Pd, fik hun i Douceur for Underviisning i Konsten. — Da Dronning Elisabeth begyndte at blive gammel, lod hun udgaae en Forordning, at Ingen maatte bære stivet Tøi, dyppet i Blaat. Men Engellænderinderne adløde ei hendes Befaling, og hun lod nu udgaae en anden Forordning, dat. 27 Juni 1596, hvori det blev forbudet, under Straf af Dronningens Mishag og Fængsel paa Allerhøiststammes Naade.

For at vaske colørt Cattun eller Sirtz saaledes, at det hverken taber Farve eller Glands, betjener man sig nu i Engelland af et Riis-Afkog. Man tager dertil 2 Pd. Riis, 8 Pægel Vand, og lader Risen koge ganske blød. Derpaa tager man Vandet af Ilden, kommer det i et Kar og lader det afkjøles. I dette Afkog vasker man Tøjet. Man lader derpaa en anden Portion Riis koge som forhen; naar denne er tagen af Ilden, afsier man Risen og kommer den i varmt Vand. I dette vaskes Tøjet ganske reent; man vrider det, dypper det i Flydenheden, hvori Risen er bleven kogt, og hænger det op. Denne Flydenhed giver Tøjet Glands og Stivhed. Efterat det er tørret, bliver det glittet; thi Strygningen med Strygejernet tager Glandsen bort.

Blandinger.

(Efter Premontval, Pope og flere.)

Det bedste og det værste Møde.

Paa en Vei, enten i Staden eller paa Landet, enten i en Udørk eller i en Lystskov, paa

Fastlandet eller paa en Øe, hvilket er det bedste og hvilket er det værste Møde, som et Menneske kan faae? Skulde det rigtigste Svar ikke være: at møde et andet Menneske?

Modtagelse.

Har I aldrig vandret paa visse moradsige Grunde, opfyldte med stygge eller plagende Dyr? Nu stikkende Myg, nu qvækkende Frøer, nu en hvislende Slange? Lige Beskaffenhed har det med de første Trin, som Dyden gjør paa Livets sumpige Veje, hvor skadelige Mennesker, stikkende, qvækkende, hvislende flyve eller krybe eller snige sig frem. Skal Vandringsmanden tage Stok eller Stene, for at slaae sig fri? Nei, gaae tilside, og vandre sin rolige Gang.

Viintræet.

Pope tillader mig at sige om de Lærde, hvad han siger om Menneskene i Almindelighed: Et Menneske ligner Viintræet, og behøver ligesom dette noget at støtte sig ved. Den Lærde bærer som Viintræet ypperlige Frugter, men uden Bistand og Tilstød kryber han kun ved Jorden og hans Frugter blive ei nyttige.

De yderste Midler mod Bagtalelsens Sting.

Der ere Saar, som man ikke kan læge uden at udvide dem og gjøre dybe Skaar deri. Der ere nogle, paa hvilke man maa knuse det forgiftige Dyr, som har gjort dem.

Tvende Slags Utaknemmelighed.

Den ene bestaaer i ikke at erkjende de Tjenester, som man har beviist os; den anden, at man ikke vil modtage Gjentjeneste af dem, som man har været saa heldig at kunne yde nogen Tjeneste.

I Recensioner og Kritiker er det et sikkert Kjendetegn paa retskaffen og upartisk Tænkemaade og Sandhedskjerlighed, naar de gjorte Anmærkninger blot holde sig til Sagen, ligesom det ringeste Træk af personligt Angreb røber ei blot en ond Aand, men og en slet Sag.

Et Menneske er hæslig, er liden af Vært, har kun maadelig Forstand. Man hvisker mig i Øret: han har 10,000 Rdlrs. aarlige Indkomster. Nu vel. Det gaaer jo ham allene an. Jeg vil hverken befinde mig bedre eller være derved; og mine Øine blive jo de samme som førend denne Hvisken. (Bruyere.)

Den Uforsøgte det som noget Stort betragter,
Naar han med store Folk i Selskab findes kan.
Men den som er forsøgt, sig høist lyksalig agter,
Naar uden Frygt og Haab han seer de Store an.

Den ædle Fattigdom.

Ariste er fattig, og skylder deels sine møisommelige Arbeider, deels ædle Venners Bistand, at han og Familie, under Modgangens Stød, dog har det Nødtørftige; men han har en Sjel og et Hjerte, som er højere end hans Lykke; og naar man hører ham sige: "min Fattigdom", erkjender man hos ham den store Rigdom, "det ædle Hjerte", som Tusinder, der sige: mine Midler, mine Herregaarde, mine Skibe ꝛc., ikke have.

Tilstaaelse.

Et Menneske bør aldrig skamme sig ved at tilstaae, at han har Uret. En saadan Tilstaaelse er og som om han sagde: at han er fornuftigere eller sindigere, eller bedre i Dag end han var i Gaar.

Kjøbenhavns Børs, den 13 December 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 207		
Species 209		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 8½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	188½	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	50	50½ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	86	86½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	83	83½ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	101½ Rbd. r. S.
Dito Dito	105½	106 i Sedler.
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	98	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99	99½ Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99	99½ Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	102	— i Banco
4 pC. Dito nye	93	— i Banco
Asiatiske Actier	91	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	61	61½ L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Nedsat Priis paa Bladet Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn.

Fra Nytaar 1826 af bliver Prisen paa ovennævnte Blad nedsat fra 15 Mark til 12 Mark Qvartalet. Ugentligen udgaae i det mindste to Ark. Subscriptionen modtages saavel hos Bogtrykker Höecke, i store Helliggeiststrædet No. 144, som hos Forlæggeren, i Frederiksberggaden No. 33, 1ste Sal.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 101.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 17 December 1825.

Om St. Petri Pige-Friskole, stiftet af afdøde Dr. Balthasar Münter, og om det saakaldte Opmuntringsselskab for Børnene i samme Skole.

Foranlediget af en i Schleswig-Holstein-Lauenburgsche Provinzialberichte for Aaret 1824, andet Qvartalhæfte, Side 21 og 22 meddeelt Beskrivelse over en Festivitæt i den tydske Pige-skole i Kjøbenhavn, blev siden i samme Tidskrifts fjerde Qvartalhæfte, Side 145—148 givet følgende Rettelse, angaaende den tydske Pige-Friskole i Kjøbenhavn *).

At tage feil er menneskeligt. Denne ældgamle Sandhed stadfæster sig og ved den i det 2det Qvartalhefte af dette Tidsskrift for Aaret 1824 Side 21 og 22 indrykkede Beskrivelse af en Festivitæt i den tydske Pigeskole i Kjøbenhavn *). Men da velgjørende Samfund og Skolefester ingenlunde ere ligegyldige Gjenstande for Menneske- og Børnevenner, og en rigtig, paa Sandhed grundet, Fremstilling af disse synes at tilraabe os: gak hen og gjør ligesaa! saa kunne følgende Linier sætte Læserne af disse Blade istand til at rette hiin Beskrivelse **).

*) Da det Kjøbenhavnske Publikum paa en saa udmærket Maade har viist sin Deeltagelse for den herværende St. Petri Pige-Friskole, at endog deraf et saakaldet Opmuntrings-Selskab har dannet sig, der nu i endeel Aar vedvarende har virket til den nævnte Skoles Fremme: saa torde vel en Oversættelse af den i ovennævnte Tidsskrift indførte, Skolen vedkommende, Rettelse ikke være uvelkommen for Skilderiets Læsere, og det saa meget mindre, da samme tillige i tilføiede Noter giver en tro Fremstilling om Anledningen til denne velgjørende Stiftelses Oprettelse og sammes aarligen tiltagende Fremvært.

*) Den fandt Sted d. 6te Decbr. 1820, og det den 16de Gang.

**) Forfatteren af den nævnte Beskrivelse havde nemlig udtrykt sig saaledes: "Eine öffentliche

Ikke en, til St. Petri Menighed hørende, Snedkermester, kaldet Bramsen, har stiftet det, til Opmuntring for Børnene i den af den afdøde Hr. Dr. Balthasar Münter for Menigheden grundede Pige-Friskole, bestaaende Samfund; men Opmuntringsselskabet er stiftet af hiin Skoles Lærer Jens Andreas Bramsen, der vel i sine yngre Aar har været Snedkersvend, og som saadan i 6½ Aar har opholdt sig i Tydsklands og Schweiz's fortrinligste Stæder, men som ved sin Hjemkomst, af Tilbøielighed til Skolefaget, 1792, i en Alder af

Ankündigung in den Zeitungen hatte die Vertheilung der Prämien unter die, dazu ausersehenen, Kinder dieser Schule, und zugleich ein Concert der Liebhaber angekündigt. Ob es nun hauptsächlich die nicht leicht verfehlte Wirkung dieser letztern, oder die Theilnahme an dem Fortgange der Schule seyn mogte, genug die, drei bis vier hundert (Antallet af de Tilstædeværende var omtrent fem hundrede) Personen starke, Versammlung konnte nur mit Mühe in dem dazu erbetenen, ziemlich geräumigen, Saale der, unter der Benennung des freundschaftlichen Vereins bestehenden, Gesellschaft Raum finden. Diese Feier betraf eine der deutschen und zu Petri Gemeinde gehörigen ursprünglichen Armenschulen, welche durch einen zu selbiger gehörenden Tischlermeister, Bramsen genannt, mit rühmlicher Beharrlichkeit ist gestiftet worden, und fortdauernd durch ihn selbst als Lehrer versehen wird. Nach dem Aufhören der Musik, welche hierbei nur als Nebensache in Betracht kommen kann", ꝛc.

28 Aar, indgik i det, ved den danske Regjerings vise Foranstaltning oprettede Skolelærerseminarium paa Blaagaard ved Kjøbenhavn. Anbefalet af dette Seminariums Lærere, modtog han den 1ste October 1795 en Lærerplads ved den daværende tydske Hofpræsts (nuværende Superintendent i Lüneborg) Hr. C. J. R. Christianis Opdragelsesanstalt. I Slutningen af Aaret 1799 blev Skoleembedet ved den foranførte tydske Pigeskole uansøgt tilbudet ham af Skolecommissionen ved St. Petri Menighed. Han forlod derfor den 2den April 1800 hiint Institut, og blev d. 23de s. M. ansat som Lærer ved den nævnte Skole.

En Amateur-Concert var ikke anmeldt, heller ikke fandt en saadan Sted, men kun Sang med Instrumentalaccompagnement. Om derimod en saadan ved en festlig Forsamling af velgjørende Menneske- og Børnevenner var at ansee som en Bisag, maatte vel drages i Tvivl af enhver Fordomsfri, og det saa meget mere, da de af Hr. Professor Sander, og af den længere hen endnu engang omtalte Hr. A. D. Heger til denne Høitid forfattede Sange og Chor, med de af Andre her ligeledes vedføiede Psalmer, stode i den nøieste Forbindelse med denne festlige Dags Handlinger. De vare allesammen componerede for Sang og Instrumentalaccompagnement af ovennævnte Hr. A. D. Heger, Katechet ved den tydske, og Organist ved begge reformerte Menigheder her i Staden, og bleve under hans Anførsel, i Samqvem med 18 Tenor- og Bassangere firestemmig affungen af Real-Pigeskolens *) og Pige-Friskolens Børn, deels

*) Real-Pigeskolens Elever betitles paa denne festlige Dag med Benævnelsen "Selskabets

for og deels efter Talen. Det til Accompagnementet med henimod 30 Instrumentister besatte Orchester var dennegang, som ved de foregaaende holdte høitidelige Forsamlinger, tilveiebragt ved Hr. Cancellieraad Thornam. Dog maatte, for at gjøre Accompagnementet fuldstændigt, 8 Musici betales, som havde en Udgift af 18 Rbd. 48 ß. til Følge.

Foruden disse Nettelser kunde det maaskee interessere Læserne af nærværende Blade, at erfare, at Forsamlingen paa denne festlige Dag bragte Stiftelsen det rige Offer af 396 Rbdlr. 13 ß. Tælles denne Summa til Stiftelsens øvrige Indkomster, saa udgjør dette Aars samlede Indtægt 1063 Rbd. 85 ß. Deraf anvendtes 766 Rbdlr. $52\frac{1}{2}$ ß. til Bedste for Børnene, og til at bestride andre Stiftelsen vedkommende

Udgifter. Af Overskudet bleve 400 Rbd. Sølv i Kongelige Obligationer lagte til Fondet, som derved er steget til den betydelige Høide af 6086 Rbdlr. 64 ß. Sølv. Foruden et Varebeholdt af Værdi 30 Rbdlr. 48 ß., forbleve i rede Penge 20 Rbdlr. 32 ß. i Kassen. Ved Slutningen af Aaret 1823 besad Stiftelsen en Kapital af 6886 Rbdlr. 64 ß. Sølv i Kongelige Obligationer, 25 Rbdlr. 80 ß. i Varer og 61 Rbd. 61 ß. i rede Penge.

De forestaaende Aar, tør man haabe, ville ikke staae tilbage for de forløbne, med Hensyn paa denne, for fattige Børn saa velgjørende Stiftelse, især naar den, i dette Aar af den nævnte Lærer udgivne Samling af Sange, betitlet "Lieder für das frühere und reifere Alter, mit Melodien in Ziffern",

---

Repræsentantinder", fordi dette Samfund den 23de Februar 1804 blev stiftet af deres Forgængerinder, Eleverne i Madame Inger Marie Bramsens (den ovennævnte Lærer Bramsens Hustru) Underviisnings-Institut. Anledningen hertil gav Salzmanns 1803 udgivne Første Underviisning i Sædelæren for Børn af 8 til 10 Aars Alder. Den titnævnte Lærer J. A. Bramsen benyttede nemlig samme, for at gjøre sin Kones Disciplinder bekjendte med Sædelæren; og da han var kommen til Underholdningen over Bogens syttende Afdeling, blev eenstemmig besluttet, at efterligne hine sammesteds beskrevne gode Børn, ved at nægte sig mangen ellers tilladt Nydelse, for at kunde glæde de bedre blandt deres fattige Medsøstre i Friskolen. Wilhelmine Rohleder, nuværende Fru Majorinde Holtermann i Tronhjem, og Skolens vedvarende Velgjørerinde, kjøbte endnu samme Dag en Spaanæske, der endnu betragtes som en Helligdom, for deri at opbevare de Bidrag, man ventede. Disse udgjorde ogsaa allerede den følgende Dag 16 ß., og Wilhelmine Rohleder blev ansat til Bogholderinde ved dette Samfund. Saa liden var Planten, men som ved Læreren Hr. Bramsens uegennyttige Pleie er fremvoxet til et betydeligt Træ.

En Protokol, som føres af ham, giver den nøiagtigste Underretning om Stiftelsen og sammes Fremgang, ligesom og de aarlig trykte Regnskaber tilkjendegive de respect. Medlemmer Anvendelsen af de indkomne Bidrag.

skulde finde en gunstig Modtagelse i Hertugdømmene. Denne, paa Opmuntringsselskabets Bekostning, til Bedste for St. Petri Pige-Friskole, trykte, 12 Ark stærke, Samling i stor 8vo, indeholder, tilligemed en Beskrivelse over Ziffrenes Brug som Tonetegn, 267 lærerige og muntre Sange med yndede Melodier, hvoraf flere ere udsatte for to, tre eller fire Stemmer. Smukt indbunden sælges den for 14 Mk. hos Udgiveren, paa store Kjøbmagergade No. 2 *).

Siden er General-Regnskabet for Aaret 1824 for bemeldte Opmuntringsselskab udkommet. Det er 48 Sider i stor Octav, og sælges til Fordeel for Stiftelsen, indheftet for 2 Mk., eller hvad Skolens Velyndere mere maatte behage at give, hos Forfatteren, oftnævnte Hr. J. A. Bramsen, paa store Kjøbmagergade No. 2,

*) Dette Skrift fortjener med den fulde Ret, som Hensigtsmæssighed og Fortræffelighed kun kan tilveiebringe, at indføres i alle de tydske Skoler i vore Hertugdømmer, hvor man veed at agte en melodisk Sangs høie og udmærkede Værd —; det hører i alle de Forældres Hænder, der tilbørligen forstaae at sætte Priis paa denne vigtige Gjenstand af den offentlige Opdragelse hos deres Børn. Vel staaer det efter Arkenes Antal noget høit i Prisen; men agter man paa Sangenes fortræffelige Valg, paa deres Mængde og tydelige Melodiesætning, saa vilde endda denne Udgift, især da den ydes en velgjørende Stiftelse, altid kun være et ringe Offer, i Forhold til det Gode, som derved blev fremmet. Redact.

anden Sal i Sidehuset. Dette Selskab havde d. 31 Dec. 1824 en rentebærende Kapital, bestaaende i Kongelige Obligationer af Beløb 6886 Rbdlr. 64 ß. Sølv. En Beholdning i indbundne Præmiebøger for 22 Rbd. 82 ß., og Contant 38 Rbd. 83 ß. De i Aarets Løb udbetalte Præmier, bestaaende i Klædningsstykker, Confirmationsklæder, Underviisnings- og Arbeids-Apparater 2c., udgjorde 425 Rbd. 32 ß. Pigefriskolen har en liden Bogsamling, bestaaende af 822 Bind, som aarlig forøges, og for hvilken Udgivten i bemeldte Aar var 56 Rbd. 12 ß. Siden Selskabets Stiftelse have 347 Børn modtaget Præmier 2c. for 5709 Rbd. 14½ ß.

Indenlandske Efterretninger.

Lolland, d. 8 Decbr. Fra Kramnitze og Rødbye berettes hvorledes Højvandet der i Natten til d. 1 d. M. voxede til en frygtelig Højde. Ved Daggry omtrent Kl. 7 var det paa sit højeste Punkt og saavidt Øjet, da Dagen indfandt sig, kunde skue, saaes henud over Kramnitze slet intet andet end Vand, da dette ganske havde overskyllet Den Litz, naar undtages den paa samme værende Bygning. Ogsaa Den Lang leed betydeligt. Skjøndt ingen Mennesker eller Kreaturer forulykkedes i Rødbye, ere Beboerne dog at beklage, da flere Brønde og samtlige Vandsteder for Kreaturer bleve fyldte med Saltvand, foruden at Byens Jorder ogsaa overskylledes af dette; men fremfor Alle leed Ejeren af Den Litz betydeligt. — Vandet, der var omtrent 4 Alen over det sædvanlige Flodemaal, stod en heel Dag saa højt paa bemeldte Øe, at Skipper Adam, der var stationeret ved Kramnitze, gik om Formiddagen Kl. 10 med en Baad, som fører 30 Tønder Korn, lige over Øen, gik derefter norden om Rødbye, og til Alles Forundring, kastede sit Anker ved denne Byes østre Port, hvor en Sejler vist aldrig har været seet før. Om Eftermiddagen (thi Vandet sank meget langsomt) sej-

lede Adam, med fuld Last i Baaden, samme Vej tilbage. — Ogsaa i den øvrige sydlige Deel af Lolland sporedes bemeldte rædsomme Højvand. — Ved Toldstedet Bandholm voxede Vandet bemeldte Morgen 6 Fod over dets sædvanlige Flodemaal. Ogsaa fra Naskov berettes om Højvandet, som overgik det, hvortil det var steget hiin rædselfulde 3 Novbr. Beboerne ved Stranden blev især hjemsøgte; thi paa adskillige Steder gik Vandet ind i deres Boliger.

Odense. Af de 110 Børn, som i Lahns Stiftelse for hjelpeløse Børn nyde Underviisning, have desuden i dette Aar 33 faaet Understøttelse i Kostpenge, fra 1 Mk. til 3 Mk. 12 ß. ugentlig, som i Alt beløber sig til 517 Rbd. 5 Mk. I Klæder er uddeelt til Drengebørnene: 30 Trøier, 30 Par Beenklæder, 34 Stkr. Linned, 28 Par Strømper og 28 Par Træskoe; til Pigebørnene: 18 Kjoler, 48 Stkr. Linned, 15 Forklæder, 6 Par Strømper, 3 Halstørklæder, 2 Klokker og 3 Par Skoe. Desuden ere 5 Drenge og 19 Piger forsynede med hver en fuldstændig Klædning til deres Konfirmation. (Hempels Av.)

Blandede Efterretninger.

Til Lessings Minde i hans Fødestad Camenz har man anseet Oprettelsen af en Barmhjertigheds-Stiftelse at være en skjøn Anledning, og Dr. Bönisch har stor Fortjeneste af at have virket herfor. Subskriptionen har havt megen god Fremgang. Hele Summen af Pengebidragene beløber sig nu allerede til over 10,000 Rthlr. Kongen af Sachsen har confirmeret denne Stiftelse, og selv skjenket saa stor en Sum, som udfordres til 2 Sygesenges Vedligeholdelse.

Ved de offentlige Blade, men især ved "Morgenblatt" No. 116 og 117, er det bekjendtgjort, at et Selskab i Stutgart, der med Navnet "Liederkranz" er stiftet, med Formaal, at virke til Sangens Forædling, har besluttet, aarligen at holde en Mindefest for Schiller, og at denne Fest første Gang blev høitideligholdt d. 9 Mai d. A. (Schillers Dødsdag). Et Forsøg paa en Subskription til Oprettelse af et den udødelige Digter værdigt Mindesstykke, blev sat i Forbindelse med Festen, og Undertegnelsen havde samme Dag en lykkelig Begyndelse. En Indbydelse til Subskription er udstædt under 12 Mai d. A. fra hint Samfunds Bestyrelse. Det er deri opgivet som en foreløbig Underretning, at man vil forskaffe Schillers colossale Marmorbyste ved Danneckers Mesterhaand, og i et passende Lokale fremstille samme. Men Fremstillingsmaaden, og det øvrige Udførelsen vedkommende, vil beroe paa Udfaldet af Subskriptionen. (H. A. C. N. 118. Bil.)

For Göthe blev i Weimar d. 7 Nov. en herlig Jubelfest holdt, i Anledning af at det den Dag var 50 Aar siden han, som Dr. Göthe, først indtraf i Weimar. Ganske tidlig om Morgenen, da han vaagnede, overraskedes han med en passende Chorsang under et Havevindue i hans Soveværelse, og den hele Dag igjennem, indtil den sildigste Aften, var den største Afvexling af sindrigt Spil og blid Alvor i en skjøn Anordning af Musers og Hyldings-Offere i Sange, Lykønskninger, Gjestebud, Theaterforlystelse, Serenader. Kl. 9 havde Familiens syngende Damer og Veninder, vel 40 i Tallet, indfundet sig i Husets Sal, og modtoge den indtrædende Olding med en af Professor Riemer digtet, af Musikdirecteur Carl Eberwein componeret Jubelcantate. Weimars Flissus, Ilm, taler med Nymphen. Iblandt andet hedder det i Ilmgudens Mund:

Er kam, mir unvergeßlich lebt die Stunde,
Aurora führt' ihn mit heran,
mit Götterschönheit angethan,
im Auge Gluth und Zauberton im Munde
und aller Anmuth, aller Gaben voll,
ein Jüngling des Olympus, ein Apoll!
So war, dem königlichen Freund zu dienen,
er einst Admet in Hellas Thal erschienen.
Und in der neu verschönten Flur
ward offenbar des nahen Gottes Spur.

Alle Ministre og højere Statsembedsmænd, Professorer fra Jena, andre Fremmede og Jubeloldingen høitagtende Personer af alle Stænder vare nu og mødte. Statsminister v. Fritsch overrakte Hr. v. Göthe en Storhertugelig Haandskrivelse, tilligemed en, efter Hans Kongelige Høiheds egen Opgave, af Brandt i Berlin udført Skuemynt, der paa Forsiden viser Storhertugens og Storhertugindens forenede Billeder, og paa Bagsiden Göthes med følgende fra den ene Side over paa den anden løbende Indskrift: "Carl August und Luise Göthen." Kl. 10 havde Digteren den Ære at see Hs. Kgl. Høihed Storhertugen, tilligemed alle de øvrige Medlemmer af det høje Fyrstehuus hos sig. Imidlertid havde hans Venner forsamlet sig i det Storhertugelige Bibliotheks Sal, hvor hans Marmorbyste (af Rauch i Berlin) var opstillet med en grøn Laurbærkrands. Her bleve adskillige Musikstykker af Hummels Composition opførte og Kanzler v. Müller holdt en til Festen passende Tale. Ved denne Leilighed erholdt Bibliotheket til Foræring et Brev, hvori Göthes Forældre havde for 50 Aar siden tilmeldt en Ven i Algier, daværende Kongel. dansk Consul Schönborn, deres Søns Ansættelse i Weimar. Et Selskab af 200 Personer forsamlede sig derpaa til et festligt Maaltid paa Domhuset. Om Aftenen blev, paa Allerhøjeste Befaling, opført i Skuespilhuset Iphigenia efter en Prolog, forfattet af Kanzler Müller. Da Oldingen begav sig hjem fra Theatret, vare Husene illuminerede paa den Plads, hvor hans Huus staaer. Han befandt sig saa vel, at han endnu samme Aften kunde beværte en Kreds af Venner. Ogsaa Collegierne, Universitetet i Jena, Statsraadet i Weimar og mange enkelte Mænd i Storhertugdømmet, have ved Æresbeviisninger, Foræringer og anordnede Festligheder stræbt at vise den hæderlige Jubelolding, der er sit Fædrenelands Stolthed, den velfortjente Ære. (Udtogsviis af Bilag til Allg. Zeit. 325; cf. Dagen No. 282.)

For den tydske Horaz, Ramler, bliver i Colberg opreist et Minde, hvortil Krigsraad Müchler opfordrer til Bidrag. Ramler døde 1798.

Allerede længe var hos Mange den Tanke vaagnet, at opreise et Mindesmærke for den uforglemmelige Stifter af det Hallise Waisenhuus og de dermed forbundne, deres Virksomhed til alle Dele af den beboede Jord udstrækkende Anstalter, August Hermann Franke. Betydelige Bidrag indkom, og bortfjernede alle Tvivl om Muligheden af Forslagets Udførelse. Valget faldt paa et støbt Billed. Rauch færdiggjorde nu Modellen til følgende Gruppe. Man seer Manden af den stærke Tro og kraftige Daad, Franke, iført hiin ærværdige Talar, som engang forvandledes fra Augustiner-Chorkappe til evangeliske Præsters Embedsdragt. Ved hans Side staae tvende Børn af forskjellig Alder; hans venstre Haand hviler velsignende paa den mindste, bedende og endnu kun den legemlige Plejes Velgjørenhed følende Drengs Hoved, i det han kjerligen betragter ham. Hans Høire viser mod Himlen, hvorfra Hjelpen er kommen, betydende den større Dreng, som har en Bog under Armen, og i hvis Miner de lysere Ideers Opvaagnen er tilsyne, at didhen, og ikke til ham, skal han vende sin Tak. Hvor skjønt er i denne Idee Mesterens gamle, i saa mange protestantiske Kirker afskildrede Ord: Lader de smaa Børn komme til mig! anvendte til Mindesmærket for en Mand, hvis hele Liv var en Commentar til dette himmelske Udsagn! Det har allerede viist sig, at kun Halvdelen af de Udgifter, som gjøres fornødne, naar den over 6 Fod høje Gruppe skal støbes i Bronze og Fodstykket blot udføres i Sandsteen, kan dækkes med den forhaandenværende Sum. Rauchs Model dertil var hele November igjennem udstillet til Skue i den Nicolaiske Boghandling, og tvende Hædersmænd, Kgl. Geheime-Overregjeringsraaderne Körner og Streckfuß, den første bekjendt som Udgiver af Schillers Værker og Fader til Digteren Theodor Körner, den anden som genial Oversætter af de store italienske Digtere, have erklæret sig beredvillige til Modtagelse af frem-

deles indkommende Bidrag, og man haaber, at disse nu først ville tilstrømme i fuldt Maal. (Forkortet fra Allg. Zeit., Bil. 326.)

"Bidrag til Skildring af Culturens og Velstandens Fremskridt i de forenede Stater." Under denne Overskrift meddeler Stockholmerbladet "Argus den Tredie" følgende interessante Noticer:

"Noget af det Beundringsværdigste, man træffer paa i de forenede Stater, er Canal-Anlægene, hvoraf endeel allerede ere fuldendte, andre deres Fuldendelse nær og andre igjen nylig paabegyndte eller projecterede. De overgaae Alt hvad den gamle Verden af dette Slags har at fremvise. 10,000 Skibe passerede allerede ifjor den endnu ikke ganske (men, ifølge Efterretninger fra Newyork af 1ste Novbr., nu fuldkommen færdige og den 26 October ved Kanonsalver aabnede) store Canal i Staten Newyork, som skal forbinde Erie-Søen med Hudsons-Floden, der løber ud ved Newyork, og ved en anden Canal, imellem Erie og Ohio, tilveiebringe en Vand-Communication inde i Landet imellem Newyork og Neworleans. Hvad Indflydelse, Canal-Communication i dette vidtløftige Land vil have, kan man slutte deraf, at der strax, ligesom ved et Trylleslag, er opstaaet Stæder og Landsbyer i Mængde, langs Canal-Linien. Staden Newyork har allerede nu 200,000 Indvaanere; om 15 Aar vil den vistnok have det dobbelte Antal og om 30 Aar være den tredie Stad, med Hensyn til Folkemængden, og den anden, om ikke den første Handelsstad i den hele civiliserede Verden. Hvilken vigtig Indflydelse Dampseiladsen vil have paa Nordamerikas indre Communication, kan man let forestille sig. Der er nylig gjort en anden Opdagelse, som ogsaa vil virke meget i denne Henseende. Man havde længe troet, at den øvre Missoure var altfor grund til at kunne vorde seilbar; men Gen. Atkinson har opfunden et Slags Fartøier af en egen Construction, hvormed hele Flodstrækningen uden mindste Vanskelighed kan befares. Opfindelsens Hensigtsmæssighed har allerede stadfæstet sig, og den er saa meget mere vigtig, da Regjeringen agter at anlægge et Etablissement ved Udløbet af Columbia-Floden i det stille Hav og formelig tage Besiddelse af den store Landstrækning paa Nordamerikas Vestkyst, imellem de mexikanske og russiske Besiddelser; et Forehavende, som vistnok vil bringe Størstedelen af den for den ostindisk-chinesiske-Commerce saa vigtige Peltsværks-Handel i Amerikanernes Hænder. Utrolig hurtig ere de vestlige Provindser fra deres Vildheds-Tilstand gaaet over til Civilisation; skjøndt Befolkningen, da denne Civilisation begyndte, var ikkun liden og Regjeringens Kræfter svage. Ur-Beboerne, dengang endnu i deres største Vildhed, og stedse farlige Naboer for de amerikanske Colonister, leve nu, med enkelte Undtagelser, i Fred og hurtigt tiltagende Civilisation, formedelst den nordamerikanske Regjerings philanthropiske Foranstaltninger; ikke at regne de senere opfundne Hjælpemidler, Vexel-Underviisning, Dampskibsfart ꝛc. Og allerede er ogsaa denne ny Cultur i fuld Fremskridt op ad Missuri-Floden. For at anføre et Exempel paa den literaire Cultur i disse fjerne Egne, fortæller en engelsk Reisende: at i St. Louis, den sidste Stad ved Mississippi og kun et Par Miil fra dens Forening med Missouri, havde man allerede overalt læst Walter Scotts Værker (paa en Tid, da endnu kun meget faa af dem vare bekjendte i Sverrig), og selv the fortunes of Nigel, som først var udkommen to Maaneder før hans Afreise fra England, var ved hans Ankomst til St. Louis allerede almindelig læst der. Som værdigt Sidestykke til de store Canal-Anlæg i de nordre og midterste Stater, kan man betragte de forbausende Vei-Anlæg imellem de østlige og vestlige Stater. Den iaar paabegyndte Chaussee imellem Washington og Neworleans, paa 180 svenske (270 tydske) Miil i lige Linie, er et større Foretagende end noget af samme Slags i den gamle Verden. De ved sidste Congres fremlagte officielle Documenter indeholde forbausende Beviser paa Fabrikernes og Industriens Fremvært og de uhyre Capitaler, som heri erlægges. Selv de dannende Kunster mangle

i Nordamerika ikke Opmuntring. Man finder ogsaa allerede paa mange Steder Museumer oprettede. De forenede Staters religieuse Constitution kan siges at være det, der meest udmærker dem fremfor den gamle Verden. Man finder her den inderligste Religieusitet, paa en for Europæerne fast ubegribelig Maade, forenet med den allerstørste Tolerance. Men man maa erindre sig, at der i de forenede Stater ikke gives nogen saakaldet Stats-Religion; at Kirken der ikke er nogen Stats-Anstalt, men en ydre politisk Organisation, og at Præsterne der ikke ere Statens Tjenere, men endnu meget mindre dens Herrer. Katholiker, Jøder, Protestanter, Herrnhuter o. s. v. leve her fredeligt tilsammen, og Katholicismen, som i den gamle Verden snart frygtes og afskyes som Despotiets beqvemmeste Larve, snart offentlig eller hemmelig begunstiges og prises, som det sikkreste Værn imod Oprørsaand, fordrager sig her fuldkommen med den fri Statsform, der søger saa meget som mueligt at rense fra jordisk Tant og menneskelige Luner den selskabelige Orden og Loven, der ogsaa bør være ligesaa fri derfor som selve Religionen." (R. A. 151.)

En af de i Konsthistorien mærkelige Mænd var Vivant Denon, Baron. Han er født 4 Jan. 1747 i Charlons-sur-Saône af adelige Forældre. Hans Levnet deler sig i to Dele; den første som Diplomat, Reisende, Konstner; i den anden var han aldeles opofret Konsterne. Han gjorde med Napoleon Toget til Ægypten. To Aar efter Tilbagekomsten blev han udnævnt til General-Directeur over Museerne i den franske Stat. Fra 1815 privatiserede han. Blandt hans Skrivter er hans Reise til Ægypten især bekjendt. Mange historiske, og biographiske Noticer om franske Malere gav han i Gallerie des hommes celebres. Han havde gjort mange Samlinger til et Værk: Konstens Historie fra de ældste Tider indtil vore Dage. Flere duelige Konstnere vare satte i Arbeide med lithographiske Blade, som skulde høre dertil; Texten vilde han selv skrive; men Værket blev ikke færdigt, dog have hans Neveuer lovet at see deres Onkels Plan fuldført, og Værket ved sagkyndige og duelige Mænd udgivet. Denon var Kobberstikker, og de Blade man har fra hans Haand stige til et betydeligt Antal. Han døde i Paris 27 April 1825. Han var Ridder af Æreslegionen, af den russiske St. Anne-Orden, af den Bajerske Krones Orden. En necrologisk Notice om ham, af P. A. Coupin, læses i Revue encycl. Juli 1825 S. 30-41, ledsaget med hans Portrait.

Kjøbenhavns Børs, den 16 December 1825.

Hamburg 2 M.		à
a vista 206		
Species 208		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 7½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	186	186½ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	50	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	85½	86 Rbd. Sedl.
Dito Dito	83	83½ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	101½ Rbd. r. S.
Dito Dito	105	105½ i Sedler.
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	98	98½ Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99	99½ Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99	99½ Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	102	102½ i Banco
4 pC. Dito nye	93½	94 i Banco
Asiatiske Actier	87	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	61½	62 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 102.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 20 December 1825.

Thalias Urtheil.

Thalia (zu Jörgel).

Was willst du hier mit deinen Späschen
In meines Tempels Heiligthum?
Die hört man ja in jedem Gäßchen,
Und wär' es noch so eng und krumm.

Jörgel.

Ach, schöne Frau, ich bitte sehr,
So ernst das Ding nicht zu tractiren;
Die Leute wollen jetzt nichts mehr,
Als einzig nur das Harcelliren;
Das Zwerchfell will erschüttert sein,
Und wär' die Weise auch nicht fein.
Der Hüte Schicksal haben Spiele,
Nicht auf die Güte sehen viele;
Sind sie nur modisch aufgestutzt,
Ein jeder gern sich damit putzt;
Wenn blos sie in die Augen prallen,
Sie allen Thoren sehr gefallen.
Zwar weiß ich, daß der ganze Plunder
Ist an und für sich fast ein Nichts;
Doch ist er immerfort ein Zunder
Des Lachens und des Lachgedichts;
Und Lachen will die feine Welt
Nun einmal für das liebe Geld;
Denn von Geschmack sie ist gar eigen,
Das kann selbst Mozarts Titus zeigen;
Zwar nicht man ihn mit Pfeifen jagte,
Wie einst die Elster, die Verzagte;
Doch in der Hoffnung ganz betrogen
Der Keiser ist davon gezogen.
Den Zapfenstreich, den will man haben,
An Jörgel will die Welt sich laben;
Das ist nun einmal Geist der Zeit,
Und ohne den, man treibt's nicht weit,
Nicht in den Staaten, nicht in Kunst,
Wo Alles strebt nach seiner Gunst.
Wär' er auch ein wahrer Kobold,
So steht man doch in seinem Sold.
Das ist der Geist, dem man muß fröhnen,
Und nie im Künstlertreiben höhnen;
Die Zeit an sich ist äußerst schwer,
Die Casse jeden Abend leer,
Und mit dem William Schakespear

Verdient man kaum ein' Flasche Bier.
Das Personal ist auch nicht eben,
Der Anzahl nach, gering daneben;
Ein jedes Weib wünscht einen Mann,
Und Kinderschaaren wachsen an.
Der Tod entreißt wohl oft Artisten,
Läßt uns aber Pensionisten.
Im Ganzen ist das Drangsal groß,
Und Armuth, ach! der Mehrsten Loos.
Man tadelt hart der Staten Schulden,
Und borget selbst fast jeden Gulden.
In solchen Zeiten, edle Frau,
Man nimmt's mit Kunst nicht so genau;
Wenn man mit Bajas kann floriren,
Man nicht mit Hamlet mag crepiren;
Was man durch Kunst nicht jetzt erringt,
Man durch ein Gassenlied ersingt.

Thalia.

Dem Lachen ist ein Ziel gesetzt —
Was meine Würde grob verletzt,
Sich nie des Tempels Hallen näh're,
Wo Kunst verschwistert ist mit Ehre!
Im Lachen selbst vergesset nie,
Daß ihr seid Menschen und nicht Vieh!

(zu Goldkalb)

Und du, in dieser Bajastracht,
Was hat denn dich hieher gebracht?

Goldkalb.

Ich kam unlängst vom Dreckwall her,
Und wollte ganz und gar nichts mehr,
Als nur mit Dreckwall-Späßchen wecken
Die Taterwelt in allen Ecken;
Und das Lachen da erzwingen

Wo die Zeiten traurig klingen.
Ich hatte Hut und Rock verloren,
War bettelarm, wie einst geboren
Ich nackend diese Welt betrat,
Schier ohne Hülfe, ohne Rath.
Ich ließ mich dann zum Schächer werben,
Als Goldkalb, ohne Gold und Kalb;
Was thut man nicht um sieben Erben
Und der getreuen Gattinn halb?
Doch, das muß selbst der Neid mir lassen,
Ich bin ein Goldkalb für die Cassen.

Thalia.

Fort zum Dreckwall mit euch beiden!
Der Dreckwall mag an euch sich weiden;
Denn solche Schnurren, solche Streiche
Sind ganz verbannt aus meinem Reiche!
Was wollt ihr hier in diesen Hallen,
Wo nur die wahren Künstler wallen,
Wo nur das Volk sich bilden muß
In einem edleren Genuß?
Die Bretter, wo mein Holberg glänzt,
Man nicht mit Dreckwall-Laub bekränzt;
"Hinfüro sei mein Tempel frei
Von jeder Mode-Tyrannei!"

X.

(Meddeelt.)

Forskjellige Noticer om det danske Sprog, og Bidrag til det Spørgsmaals Besvarelse, hvilke danske Forfattere have skrevet om Sprogene, især det Danske?

Naar man tænker sig de mange danske Mænd, der have gjort sig fortjente af det danske

Sprog og dets Forbedring, blandt de Ældre en Peder Syv og Jens Højsgaard, blandt de Nyere en Abrahamson, Jac. Baden, S. N. J. Bloch, J. H. Bärens, M. Fr. G. Bøgh, C. Fr. Dichman, Ludv. Heiberg, Fr. Høegh-Guldberg, Molbech, Nissen, Nyerup, Rask, Sporon, og undersøger derpaa hvad det er man seer nu for Tiden en enkelt, af nogle Tilhængere med Navnet god Stilist begavet, broutende Skribler, har at gjøre sig til af, kan man ei andet end smile. Vi bede nogle Noticer til Bidrag til Sprogets Historie optagne i Skilderiet, hvis Læsere vi troe ikke skulle finde dem uinteressante.

I.

I Aaret 1812 skrev en fortjent dansk Lærd følgende: "At ingen Forfatter altid er sig selv lig i sin Retskrivning, kan oplyses ved utallige Exempler, tagne af vore nulevende beste klassiske Forfattere og Sproglærere. Men jeg indskrænker mig til nogle faa, som jeg har udtegnet af Sporons og Høegh-Guldbergs Skrifter, fordi disse Forfattere ere døde, og tillige ere nævnte til Commissionen for Universitetet og de lærde Skoler. Sporon fordobler saaledes Vokalen "E" midt inde i Ordene, og skriver: formeeres, Heede, Greene, aleene, Deele, meere, Beskeedenhed o. s. v. Derimod fordobler han ikke sammesteds Vokalen I, men skriver: afviger, affiger, beriger, uagtet Grunden til Fordoblingen her er den samme. Man finder hos ham Brugen af Æ sædvanligere end hos andre gode Skribentere, og saaledes Kjækhed, Forskjæl, Skjændsel. Han skriver Got og Ont. Professor Heiberg har derfor aldeles beføjet rettet denne af udmærkede Skribentere forkastede Retskrivning, i sin Udgave af Sporons eenstydige Ord. Saaledes findes fremdeles hos Sporon merke, men bemærke (og dette i en Fortale, i hvis Slutning han omhyggelig har rettet smaa Trykfeil, som allene til aleene) i sit slags, beste, blandt, iblant, Spørsmaal. Selv i Brugen af de store Begyndelsesbogstaver og Tegnsætninger er han sig ikke allevegne selv lig, eller at anbefale. Dette vil tildeels sees af de udmærkede Ord i følgende her passende Sted. "Naar man spørger: Ved hvilke Midler et Sprog beqvemmest dyrkes og forbedres? saa er det uden Tvivl rigtigt svaret, naar man siger: At det skeer ved Skrifter. Men naar nu nogen ogsaa spurgde: hvorledes et Sprog lettest forqvakles? veed jeg vist ikke hvad nogen i Korthed skulde svare rimeligere end dette: At det ogsaa skeer ved Skrifter."

"Hos Høegh-Guldberg den ældre, hvis Retskrivning forekommer mig at være endnu mere korrekt end Sporons, findes samme Anomalie i Henseende til Vokalerne E og I. Han skriver tillige: Tvil, undertiden heller istædenfor eller; Overlæggelse, Spørgsmaal og Val, men valgte; vi ville, men vi kan; Lære-Bygning, men Tænkekraft, Godt og Ondt, snart med snart uden D; setter, nedlegger, men læmper; negter og nægter. Han skriver: Trappevis, adskildt, beste, det Nærværende, Tingenes Løb o. s. v."

"En Retskrivning, som er fuldkommen conseqvent, finder man saaledes neppe hos de Skribentere, der have anvendt adskillige Aar paa at grandske over Modersmaalet. Man finder den end ikke hos Forfattere, som skreve Gram-

matiker i Modersmaalet, eller gave Undervisning deri, og gjennemgik andres Udarbeidelser; en Vei til at blive consequent i sin Retskrivning der af alle, efter hvad Sagens Natur og Erfaring lærer, dog er den sikkerste."

"Det vil for Mange være paafaldende, at finde Uovereensstemmelse i Retskrivningen hos Nationens klassiske Skribentere. Kaste vi imidlertid et Blik paa Fortidens Maade at undervise i Modersmaalet, og paa Retskrivningens Natur, vil der findes god Grund til ikke længer at antage det for noget Særsyn."

"I de fleste andre Videnskaber fik Mængden af Nutidens Skribentere i deres Ungdom dog en mere eller mindre grundig Undervisning; man lagde en vis Haandbog til Grund. Men meget faa lærte Modersmaalet, og end færre lærte det grundigt. Nu haves maaskee formange Grammatiker. Dengang havde man ikke en eneste hensigtsmæssig. En Følge deraf var denne, at Modersmaalet behandledes overfladeligt. Hvormange af os bleve, for blot at nævne nogle Exempler, gjorte opmærksomme paa Constructionen, eller Ordenes rigtige Sted i en Sætning, hvilket i det danske Sprog er saa meget mere vigtigt, som vi have faa Casus, gjorte opmærksomme paa Sprogets Natur, dets Fordele og Mangler? hvormange af os blev givet grundige Regler for Sprogets Retskrivning og Grunde for den?"

"Igjennem den i mange Aar udenadlærte, ikke altid forstaaede latinske Grammatik, eller igjennem den vigtigere græske Grammatik, fordi det græske Sprog noget nær staaer i nøjere Forbindelse med det Danske end det Latinske,

bibragtes Studentere uformærkt nogle Grunde af almindelig Grammatik. Men de fleste andre Statsborgere havde i det mindste ikke noget klart Begreb om de første Elementer, hvad et Verbum, Adverbium, en Conjunction o. s. v. er. De skreve maaskee ethvert Ord paa en vis Maade, men kjendte ingen Regler, hvorfor de skreve det saaledes og ikke anderledes. De havde seet Andre bruge disse Bogstaver, eller og Læreren havde befalet: "Saaledes bør det skrives", uden at give Grunde derfor. Som selvtænkende Mænd fik de fleste, de studerte som de ustuderte, siden mange Sysler, der ikke gave dem Tid til igjennem Torne og Tidsler at vælge det Brugbare, som findes hos de ældre Sproggrandskere, f. Ex. Peder Syv, Pontoppidan, Pouelsen, Gerner, Schulz, Højsgaard, og til selv at danne sig sikkre Regler. Fasthed i Retskrivningen kan altsaa ikke med Grund ventes førend efter Aarene 1782 og 1783. Fra disse Aar, da Baden holdt Forelæsninger over Modersmaalet, begynder en nye Periode i dets Kultur. I Aaret 1785 udkom disse Forelæsninger, eller hans resonnerede Grammatik, og nu havde baade Skribentere og Lærere først noget Godt og Smagfuldt at holde sig til."

"Retskrivnings Natur nævnte jeg som en anden rimelig Aarsag hvi den megen Uovereensstemmelse i Orthographien ikke kan være os paafaldende. Dens Natur medfører uimodsigeligt, at Arbeidet for endeel er mekanisk, og derved trættende. Orthographie læres bedst og bringes lettest til Færdighed og Ensformighed i Ungdommen. Tænkes der først paa den i Manddommen, vil den mere ansees for Bi-

sag. I Sprogtegn finder den med vigtigere Ideer sysselsatte Sjæl ikke Lyst. Erfaring stadfæster ogsaa, at Sprog og deres conseqvente Retskrivning bedst læres i Ungdommen. "Manden, siger Dichmann, holder sig mekanisk til den Retskrivning, Barnet blev vant til."

"Men om vi end hos en enkelt Forfatter kunde finde Rigtighed, Enhed og Overeensstemmelse, saa vilde det dog være betænkeligt, at lægge hans Retskrivning til Grund. Retskrivningen maa jo være den, som flere af de bedste Skribentere bruge. Ihre tør derfor ikke heller, i sine Forelæsninger over det svenske Sprog, raade til at binde sig til nogen Særskilts Skrivemaade. Heller bør vi, med Peder Syv, følge de gode Skribentere, naar de ere visse, reise og fælde dem, naar de ere uvisse og tvivlraadige, forklare dem, hvor de ere mørke, skye dem, hvor de ere falske."

II.

Naar man vil nævne de danske Mænd der ved Skrivter, Afhandlinger, Kritiker have arbeidet for, eller grandsket over, enten Sprog i Almindelighed, eller over fremmede Sprog, eller, hvad disse Noticer især skulle gjelde, over det danske Sprog, dets Grammatik og Retskrivning, dets Historie, enkelte Ord o. s. v. da kunde man gaae frem enten i chronologisk eller alphabetisk Orden. Her bruges den sidstnævnte.

Aagaard, Knud. I hans Beskrivelse over Tørninglehn, 1815, er et Capitel om det danske Sprogs Skjebne og Grændser. S. 46-62 (forhen i Athene, Mai 1815). — Et andet Afsnit, S. 220-231, angaaer "provincielle Ord og Talemaader."

Abel, Iver, har skrevet om de orientalske Sprog; ogsaa om det grønlandske. I Tidsrummet fra 1766-1783.

Abrahamson, Werner Hans Fred. Døde 1812. I 40 Aar var han Lærer i det danske Sprog ved to offentlige Læreanstalter (Artilleriekadet- og Landkadet-Akademierne). Et af hans første trykte Arbeider, Sproget vedkommende, er det Forslag han i Minerva, Novbr. 1789, gav om en egen Figur til Vocalen Å. Mere herom i Iris 1791. II. 47. — 1793 gjennemgik han i de lærde Tidender (No. 9 o. f.) Badens Grammatik, og gav Anledning til at Baden i et og andet fraveeg sine forrige Meninger. I samme Tidende 1794 (No. 45, S. 705-711) skrev han en Kritik over den danske Ordbog; fremdeles har han baade før og siden, ved mange grundige Recensioner vaaget saavel over Sprogets Reenhed overhovedet, som dets Retskrivning i Særdeleshed. Man har nylig læst (i Telegraphen, 5te Aarg., 1825, No. 15) nogle Yttringer han, som Medlem af Selskabet til de skjønne Videnskabers Forfremmelse, skrev, om "almindelige Grundsætninger ved dansk Orthographies Bestemmelse." Han havde en udstrakt Kundskab i det gamle nordiske Tungemaal. Han udgav 1801: Bendix Langes Dänische Sprachlehre für Deutsche, 2te ganz umgearbeitete Aufl. (705 S. 8.), rec. i Lærde Efterretn. 1802 No. 5. S. 65-71, af R. Nyerup. Af Langes Skrivt, som første Gang udkom 1787 i Kjøbenhavn, er her næsten ei andet Spor tilbage, end Navnet paa Titelbladet. — 1804 udgav han: Todes neue dänische Grammatik für Deutsche, 2te ganz umgearbeitete u. sehr vermehrte Auflage. — 1812: Versuch einer vollständigen dänischen Sprachlehre für Deutsche, mit kritischen Be-

merkungen (799 S. 8., in Commission bey Fr. Brummer). Denne sidste er egentlig et nyt, heelt igjennem revideret, Oplag af hin Sproglære fra 1801. — I Skrivtets orthographiske Deel finde vi, at han vel gik en Middelvei imellem de modstridige Meninger, men dog heldede meest til den nyere populaire Orthographie. Han skrev f. Ex. heel, Leer, Steen, Soel, — fremdeles: Kadet, Sitron, Sosietet — Han skrev Kompagnie og Harmonie, men Politi, Hykleri — Han brugte Jod foran, men "i" efter en anden Vokal — skrev Fjende (S. 42) som Tostavelsesord, men tilføjede, at man ligesaa rigtig skrev Fiende som Trestavelsesord; — han brugte som Adverbier: iovermorgen, imorges ꝛc., og bemærkede (S. 246), at hvor Ordets Sammensætning er skeet af en Præposition og et Substantivs Genitiv, er Brugen vaklende, dog meest heldende til Adskillelse, saasom: til Aars, til Ankers, til Bogs, til Sengs ꝛc., men ogsaa tilværks, tildeels, tilfals. — Skrivtet maae gjennemstuderes for at kjende denne af Sproget fortjente Lærdes fulgte Regler. — I øvrigt skrev han af og til enkelte Notizer, saaledes i Dagen 1807 No. 89 om Ordet Gjenfærd — s. A. No. 161 Ordet: Ildsvaade — i Borgervennen 1810 No. 24-25. "Tydsk-Dansk", o. s. fr. — I det skandinaviske Literaturselskabs Skrivter 1807, 2det Bind, finder man fra ham: Anmærkninger om Ordet "Diærv" — og Anmærkninger til Professor Schyttes Samlinger af Ord fra Lofoten. — Et tydsk-dansk Lexikon efterlod han i Haandskrivt.

Amberg, H. Chr., udgav: Tydsk-Dansk og Dansk-Tydsk Ordbog I—III. Khvn. 1797-1810. 8. Foran den 1ste Deel skrev J. Baden

om det tydske Sprogs og den tydske Litteraturs Værdie for Danske.

Amberg, Herman. Havde betydelig Andeel i det af hans nysnævnte Broder H. C. Amberg udgivne tydske Lexicon.

Anchersen, Søren, døde 1781. Skrev latinske Grammatiker.

Anchersen, Math. Specil. defectus Lexicorum Rabbenicorum. Havn. 1704. 4.

Andersen, Gudmund. Paa Latin: Gudmundus Andreæ. Lexicon Islandicum, edid. P. Resenius.

Angel, Henr. Aug. Ledetraad ved mundtlig Underviisning i det danske Sprogs Retskrivning for Trøndere. Tronhjem 1813. 8.

v. Aphelen, Hans. Døde 1779. Skrev i Tidsrummet fra 1754 fransk-danske, og dansk-franske Ordbøger — tydsk-dansk og dansk-tydsk Ordbog — fransk Sproglære — fransk Sprogøvelse.

Arentz, Fr. Chr. Holberg. Udgav 1784 i Bergen: Nomenclator hebraicus. 4.

Arnesen, Jon, udgav latinsk-islandske grammaticalske og lexicographiske Skrivter i Aarene 1733-8.

Axelsen, Cort, paa Latin: Conradus Aslacus, udgav grammatica hebræa. Havn. 1608 & 1689.

(Fortsættes.)

Blandede Efterretninger.

(Meddeelte.)

Af Culturplanter dyrker England nu omtrent 300 Æblesorter, omtrent ligesaa mange Pærer, 100 Arter Færskener, 50 Sorter Nectariner, 30 Aprikossorter, 150 Sorter Blommer, 100

Sorter Kirsebær, 30 Figen, 200 Stikkelsbær, 20 Jordbær, 20 Ananas. Ikke mindre riig er Ziirblomsternes Cultur, af hvilke man har 200 Hyacinther, ligesaa mange Narcisser, 300 Tulipaner, 100 Crocus, 100 Tuberoser, 400 Georginer, 300 Ranunkler, 200 Anemoner o. s. fr. — Haverne i Kew, Liverpool, Edinburgh o. fl., besidde og cultivere for nærværende Tid imod 13000 Species Planter. Som et ypperligt Værk om Havedyrkning anbefales: An Encyclopädia of Gardening, by J. C. Loudon, udkommet i London 1822, med 600 Afbildninger. Det er oversat paa tydsk med Steentryks Afbildninger, udkommet fra det Weimarske Industri-Contoir 1824, rec. i Hermes, s. A. 3 St. S. 43-63. Forfatteren er baade Praktiker og Lærd. Han har, førend han udgav dette Skrivt, berejst hele Europa fra Skotland til Neapel, fra Madrid til Moskau, og hans Skrivt indeholder mange interessante historiske Notizer over Havevæsenet i England, Frankrig, Tydskland, det polske Rige, og den russiske Kejserstat. — I sidstnævnte store Rige er Haven i Pawlowsk mærkværdig, begyndt 1780 efter Englænderen Browns Udkast, fuldendt af nuværende Besidderinde Kejserinde-Moderen. Hr. Weinmann, sammes Director, nævnes som en højst udmærket Mand. Til Kejserindens smaa Yndlingsblomster behøves aarligen imod 30000 Potter, saasom mange Planter, f. Ex. de hvide Lilier, maa tre Gange omverles. — Mange af vore Eng-Blomster ere der Stellage-Planter. Af Ridderspore, Kornblomster, Nillikker og Reseder skeer der Udsaaening om Foraaret pundeviis i Mistbænke.

I Unterhaltungsblätter f. Septbr. d. A. anmeldes Falsens Norges Historie &c. Anm. siger: Det er at beklage, at Forfatteren ikke har været istand til at skrive sit Værk i Kjøbenhavn; thi det var ham umueligt, at faae sammensøgt i hele Norge saa mange Materialier, som han allerede der vilde have fundet samlede. Han har derfor kun kunnet raadføre sig med de for lang Tid siden udkomne Værker af Snorro Sturlesen, Torfæus, Schönning og Suhm. Den første skrev i Begyndelsen af det trettende Aarhundrede og kan betragtes som autentisk (?), da derimod de tre andre fortjene mindre Tillid i Henseende til ældre Begivenheder (?). Det er mærkværdigt, at de gamle Saga'r, der ere forfattede i det islandske Sprog, kunne betragtes som de bedste Hjelpemidler til at forfatte Norges Historie, fordi Borgerkrige og Ildebrande have ødelagt alle øvrige Haandskrifter. — Det første Bind af dette Værk indeholder Norges Historie fra den højeste Alderdom indtil Aaret 1036. Det andet strækker sig til 1177, det tredie til 1240 og endeligen det fjerde til 1319. Man siger, at den vanskeligste Deel af Værket er endt, og at det nu ikke ved sammes Fortsættelse vil mangle Forf. paa paalidelige Hjelpemidler.

Af de officielle Beretninger, som den engelske Regjering har ladet kundgjøre, sees, at fra 1ste Januar 1824 indtil Slutningen af Juni samme Aar, ere blevne prægede Guldmynter for 5,040,300 Pd. Sterl. og Sølvmynter for 3,294,025 Pd. St. Udsendt er der, fra 1 Januar 1824 til Slutningen af Juni 1825, fra Engelland, i Følge Toldlisterne: i Guldmynter 8,550,000 Livres, i Sølvmynter 3,230,379 Livres og uden Angivelse ved Tolden: 3,200,000 L., i alt 16,973,379 Livres eller henved 1 Mill. Pd. Sterl.

For at give et Begreb om Befolkningens hurtige Tilvært i de forenede Stater, behøver man kun at henvende Opmærksomheden paa New-York. Denne Stat, som i Aaret 1731 kun talte 50,281 Indbyggere paa sin hele Udstrækning, havde fyrgetyve Aar derefter tre Gange saa mange Beboere, og 1821 var deres Tal steget til 1,872,812. Fra 1810 til 1820 var Tilværten 413,763 Indb., adspredte i 161 nye Byer og 315 Landsbyer, anlagte paa de ubeboede Steder. Men meest mærkeligt er Forvandlingen af Landsbyen Lockport i Niagara, strax efterat Canalen, paa hvis Bred den ligger, var færdig. I Juli Maaned 1822 bestod den kun af 3 Familier; 5 Maaneder derefter fandtes der 2 Apo-

theker, 4 Magaziner, 5 Gjæstgiversteder, 50 Huse, 337 Indbyggere og en Tidende for Byen og dens Omegn.

I Neapel er Advocaternes Stand den eneste Profession, der kan bringe en Mand nogenlunde i Veiret. Det er mueligt paa denne Vei at opnaae endog de meest udmærkede Poster. Advocaterne have i en vis Henseende den bedste Deel af Ejendommene i hele Riget i deres Hænder, thi der gives maaskee ikke en eneste Ejendomsbesidder, der jo har to eller tre Processer svævende for Retterne. Det er een af Landets største Plager; thi en Proces er her en nødvendig Følge af Eiendom. Adskillige af de fortrinligste Familier have Processer, der allerede over i hundrede Aar uafbrudte fortsættes, og for hvilke de aarligen udsætte en bestemt Sum af deres Indtægt. Imidlertid blive Processerne stedse paa een og samme Punkt og opsluge Capitalen.

Dersom de Tydske ved alle Leiligheder nedrive de Franskes dramatiske Smag, saa give de Franske dem heri heller intet efter. Saaledes læses i Revue encyclopédique Bemærkninger over de gode og slette dramatiske Forandringer, oplæste i det franske Academie 1825 af Lemercier, hvori der gaaes dygtigen løs paa de berømteste tydske Dramatikere og deres Værker, saasom Schillers Maria Stuart, Brud af Messina, Wallenstein, Don Carlos, Goethes Faust, Werners 24 Febr. Om den romantiske Poesie siger Forf., at han ikke veed, hvad den egentligen skal betegne, med mindre det skal være Friheden, at skildre Alt uden Valg og uden Regler, det vil sige Arternes Forvirring. Hvad der synes mig klart, vedbliver han, er: at der kun gives tre fuldkomne dramatiske Literaturer i Verden: den græske, den italienske og den franske.

Kjobenhavns Børs, den 20 December 1825.

Hamburg 2 M.	à	
a vista 207		
Species 209		
Specier solgtes til 12 Rbmk. $8\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	189	— Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	50	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$81\frac{3}{4}$	82 Rbd. Sedl,
Dito Dito	79	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	$101\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	$105\frac{1}{2}$	106 i Sedler.
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99	$99\frac{1}{2}$ Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99	$99\frac{1}{2}$ Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	102	— i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	87	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	58	— L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

---

* * *

En Embedsmands Datter af Dannelse, som til Fuldkommenhed forstaaer alle Fruentimmer-Haandarbeider, samt Modepynt og Skrædersyning efter Maal, og har Øvelse i at undervise, tilbyder sig, for moderat Betaling, timevis at veilede honnette Familiers Børn i deres eget Hjem. Reflecterende behage at afgive en Billet, med Udskrift: No. 20, paa dette Blads Contoir, i store Helliggeiststræde No. 144, 2 Sal.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt hos J. H. Hoecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 103.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 24 December 1825.

Hvo, som kan hjelpe sig-selv, plejer sjeldent at anmode Andre derom.

Et Beløb af henimod 29 Millioner Rbd. Bankheftelse viser alt for tydeligt, at det kun har været meget faa Grund-Debitorer mueligt, at kunne løskjøbe sig fra Bankhæftelsen; thi saalænge denne ikke er indbetalt med rede Sølv, er man ikke befriet fra at være Bankens Debitor, og maa tilsvare de 6½ pC. Rente. Kunde derfor alle Grund-Debitorerne indbetale deres Hæftelser med rede Sølv, saa var Banken derved sat istand til at indkalde sine Sedler, for at lade dem omverle med rede Sølv, og man havde naaet det foresatte Maal. Et Forslag dertil er det Forfatteren vil søge at udkaste.

Grund-Debitorerne smigre sig vel med Haabet om at kunne forvente Nedsættelse i deres Renter til Banken; (jeg troer det ikke); men saadant var, efter min Mening, at fornærme dem, der havde indbetalt deres Hæftelser, med mindre man vilde affinde sig med disse om et Slags Godtgjørelse; ligesaalidet er det at forvente, at Banken vil anvende nogen Udgivt, for derved at kunne inddrage sine Sedler mod rede Sølv. (I Tidens Længde har den sine Sedler for intet.) Endeligen har det sine Vanskeligheder for Banken, formedelst dens Obligationsgjeld, samt med de $\frac{5}{6}$ Dele af Jorder og Tiender, der tilhører Finantserne, og hvoraf Banken kun nyder Renten. Altsaa kan man ikke ret vel haabe, at Banken vil gjøre Operationer til Fordeel for Grund-Debitorerne.

Skal Grund-Debitorerne derfor kunne vente Nedsættelse i deres Rente, og Nationen befries fra Agiotage i Pengevæsenet, da er det fornødent, at Forslaget maa rettes til Hhrr. Banquiers.

Mine Herrer Banquiers! Det er Dem vist ikke ubekjendt, at Finantserne have været saa heldige at forskaffe sig et engelsk Laan til 3 pC., og derfor opsagt mange Millioner, der have staaet i et ældre engelsk, samt i et hamborgsk Laan, og endeligen i indenrigske Effecter, der bare mere end 4 pC. Rente. Disse Capitaler,

der saaledes udbetales, mener jeg, ville være til Deres Tjeneste, naar De udstædte en Indbydelse til Pengeverdenen paa følgende Conditioner.

1.) At de indskudte Capitaler anvendtes til at indfrie Bankhæftelsen med.

2.) Indskudene maatte skee i rede Sølv eller Guld.

3.) Til Sikkerhed for de indskudte Capitaler blev givet som Hypothek: En Hovedobligation med Specificering af de cederte Obligationer, der forbleve deponerede hos Nationalbanken.

4.) Dhrr. Banquierer svarte 4 pC. aarlig Rente, som halvaarligen erlagdes af dem med 2 pCt.

5.) Et voxende (stigende) Fond anlagdes af de Capitaler, som indkom fra Bankdebitorer, der indfriede deres deponerede Hæftelser, og med dette Fond blev i Tiden at afdrage paa Hovedlaanet. Da denne Transaction skulde skee til Fordeel for Grund-Debitorerne, troer jeg ikke, at disse kunne have imod følgende Conditioner:

1.) At det blev Dhrr. Banquiers tilladt at indfrie Bankhæftelserne hos Banken, hvor samme skulde forblive et urokkeligt Hypothek for Banquiererne, indtil man havde indfriet samme, med Capital og paaløbende Renter.

2.) Det første Aar efter Indfrielsen burde der svares til Dhrr. Banquiers $6\frac{1}{2}$ pC. Rente, hvoraf nemlig de $2\frac{1}{2}$ pC. skulde ansees som Dækning af Omkostninger og Provision, men de paafølgende Aar burde kun svares 5 pC. Rente, hvoraf den ene antages til Omkostninger og Provision.

3.) Forventes med Rette, at Grund-Debitorerne vilde sørge for i rette Tid at erlægge

deres Renter, uden nogen Sammenkomst af Prokuratorer og Execution. At der ved en saa indviklet Transaction som denne (paa Grund af de mange Debitorer), jo vilde finde adskillige Vanskeligheder Sted, derom tvivles ikke; men har man Nidkjerhed for Sagen, saa troer jeg nok, ved Hjelp af Fortjenesten og Bankens Føjelighed, at det kunde bringes dertil: a.) At Banquererne indtraadte som Creditorer for den cederede Andeel af Hæftelser, istedetfor Banken, som før var det. b.) At denne Andeel af Bankhæftelse-Debitorer maatte forblive i den Stilling til Banken, som de før have været, i Henseende til Indbetaling af Renter og Hæftelsers Indfrielse, blot med den Forandring af $6\frac{1}{2}$ pC. Rente til 5 pC. i det 2det Aar. c.) At Banquererne kunde hente hos Banken de indkomne Renter og Hæftelsers Afdrag. d.) Endeligen maatte Banquererne selv arrangere sig med Banken, hvad Omkostninger de skulde betale, fordi Transactionen gik igjennem Bankens Forretninger. Banken selv har jo, ved at have imodtaget Valuta i rede Sølv og Guld fra Banquiererne, erklæret sig, ingen videre Deel og Lod at have i den Deel af cedeerte Obligationer, der kunde udgjøre saa stor en Sum, som den klingende Valuta havde udgjort.

Til den hele Transaction troer jeg nok at 2 Mill. Lstrl., eller 18 Mill. Rbd. rede Sølv, ville være tilstrækkelige, da den hele circulerende Masse udgjør omtrent 21 Mill. Sedler, hvoraf Banken selv eier omtrent 3 Mill. Disse skulle vel ingen have Lyst til at indfrie med rede Sølv, hvorfor de altsaa maatte gaae lige med rede Sølv, indtil Bankens Laane-Debitorer forskaffede Banken dem tilbage. Desforuden bliver der

en Garantie af 10 à 11 Millioner Bankhæftelse for Banken at disponere over, hvorved den i Tiden kan inddrage de resterende Sedler.

Den Deel af den handlende og producerende Verden, der gjør sin Avance paa Vare-Calculationer, og ikke i Speculation af Bons, vil vist være Dhrr. Banquiers meget forbundne, naar disse vilde gjøre en Transaction, der kunde forskaffe en fast Eenhed i Pengevæsenet, og hjelpe dem af med Sølv- og Navneværdie. Det nytter ikke de Handlende saa meget, at Banken er bemidlet, som det skader dem, naar deres Kunder ere forarmede, hvilket vil blive Følgen, naar den nominelle Formue gaaer over til virkelig Formue for Banken.

Følgende 2de tilføjede Betragtninger troer jeg heller ikke ville vække mindre Interesse for et fast Pengevæsen.

1.) Jo mere Guld og Sølv Europa erholder fra America og der forbliver i Handelen som Betalingsmiddel, jo mere vil det virke til at trykke Coursen paa de Staters Seddelcredit, hvis Handels Betalingsmiddel fornemmeligen bestaaer deri; thi Guldets og Sølvets Tiltagen fortrænger Seddelen, som et overflødigt Creditmiddel, fra Handelen, og denne vil derfor kun blive søgt ved unaturligen anspændte Handelskræfter.

2.) Guld- og Sølvmynt har noget Materielt ved sig, der giver det udvortes Respect, og faaer derfor i Besidderens Øine en større Værd end et Creditbeviis eller et Kobbertegn, paa lige nominel Benævnelse; vilde altsaa sikkerligen tilveiebringe en m[illegible] retfærdig og reel Maalestok for Detailha[illegible], Haandværksløn,

Folkeløn rc. Derved forskaanedes desforuden Sølv- og Guldmynten fra at blive en Vareartikel, der kun tilkom Seddelen.

J. G.

Nogle Bemærkninger,

i Anledning af Aristoteles Paastand om berømte og navnkundige Familier, hvis Børn og Afkom have været dem ganske ulige enten i Henseende til Sjelsevner, eller og til det moralske Forhold,

af

Hans Christian Clausen,
Sognepræst for Nordbye Menighed paa Fanøe.

Den store Konstdommer og skarpsindige Philosoph Aristoteles har, i et af ham udgivet Skrivt, kaldet Rhetorik, gjort den Bemærkning: "Det gaaer med visse Familier, som nogle Jordproducter, der naae en vis Vext, men derefter tabe deres Fortrinlighed. Dette har og været Tilfældet med visse gode og velagtede Familier, der til en vis Tid have frembragt ypperlige og fortræffelige Mænd, *men efter nogen Tids Forløb er deres Afkom vanslægtet*, henfalden til Ryggesløshed, raae og uslebne Sæder, hvorpaa Alcibiades og den ældre Dionysius fremstiller Beviis; saa har man og Exempel, at Personer, der af Naturen vare udrustede med en sund og gjennemtrængende Dømmekraft, og derhos været saare virksomme, have havt Børn, der tabte sig i Ørkesløshed, og vare sløve paa Forstanden; til Beviis herpaa kan Cimons, Pericles og Socrates Børn tjene *). Det være mig *tilladt*,

*) Johann Matthias Gesners griechische Chrestomathie. Uebersetzt und erleutert von Johann David Büchling, S. 187—188.

med nogle Exempler, tagne saavel af den ældre, som nyere Historie, at vise, at alle Tiders Erfaring har stadfæstet Sandheden og Rigtigheden af ovenanførte Aristoteles Bemærkning.

Cicero, en af de ypperligste og fortræffeligste Mænd, Romerstaten nogensinde har eiet, var stor som Philosoph, Taler, Lovkyndig og Statskyndig, havde en eneste Søn, som han sendte til Athenen, for at høre den berømte Philosoph Cratips Forelæsninger. Cicero, der som Skribent har belært, veiledet, glædet og fornøjet mange, skrev og et lærerigt Skrift, der handler om Pligterne, til sin Søn, imedens han opholdt sig i Athenen. Dog, den unge Cicero, hvis Naturel syntes at være godt, traadte hverken i Faderens eller hans Læremesters Fodspor; da Faderen døde, forfaldt han og blev drikfældig i en saa høi Grad, at han paa eengang kunde udtømme 2de Stob Viin, som efter det nuomstunder brugelige Maal udgjør 6 Kander *).

Aar 37 efter Christi Fødsel blev Cajus Caligula Keiser i Rom. Mange glædede og fornøiede sig herover, og troede, at Caligula vilde regjere vel og viselig, eftersom hans Fader Germanicus havde levet som en dydig og retskaffen Mand, og desuden nedstammede han fra berømte og agtværdige Forfædre, saavel fra Faderens som Moderens Side. Nu troede (saa skriver Sextus Aurelius Victor, der levede i det 4de Aarhundrede efter Chr. Fødsel) kloge og erfarne Folk, at Caligula vilde bestræbe sig for at ligne sine Forfædre, men dette faldt ganske anderledes ud, ret ligesom ved Naturens Lov, der idelig, og som det synes med Flid, frembringer onde Børn af gode Forældre, tossede eller vanvittige af lærde, eller og saadanne, der ere det Modsatte af hvad deres Forældre vare. Ved at see deslige Exempler have adskillige Vise holdt Savnet af Børn for en Lykke" *).

*) Herom kan læses Samuelis Rachelli Commentarius in M. T. Ciceronis de officiis libros tres; pag. 2. At de gamle Romere ved visse Leiligheder drak dygtig, sees af Horats og andre fleres Værker. Svetonius, der ellers ikke har fortiet Julius Cæsars Lyder og Udyder, roser ham for hans Maadehold i Mad og Drikke. "At han var meget afholden i Viin, have selv hans Fiender ikke nægtet. M. Cato plejede at sige, at Cæsar var den eneste af alle, der var gaaet ædrue til at omvælte Staten. Den danske Oversættelse, 1ste Deel, 53 Cap.

Da Keiser Antonius, med Tilnavn Pius, afgik ved Døden i Aaret 161, tiltraadte Marcus Aurelius Antoninus Regjeringen efter ham, og det i en heel vanskelig og farlig Tid. Det lod til, som om det havde været ude med Romerstaten, dersom den ei havde eiet en saa ypperlig

*) De Cæsaribus c. 3. Prudentissimus qvisqve similem fore suis credebat, qvod longe secus, qvasi naturæ lege, qvæ crebro tamqvam ex industria malos e bonis, agrestres e doctioribus, et ceteros hujuscemodi seu contra gignit. Qvo demum exemplo sapientium plures caruisse liberis utilius duxerunt. Om en vis berømt Digter ved Navn Opitzen, der døde 1639, fortælles: Han døde i den ugifte Stand, efterfølgende Epaminondas Exempel, der troede at gavne Fædrenelandet ved at døe barnløs, mere end den navnkundige Peloridas, der vel var Fader til en Søn, men som var Familiens og Tidsalderens Skamplet. Colerii verdeutsche Lobrede auf Opitzen, 68 §.

Regent *). Alting syntes at forene sig til sammes Undergang. Tiberfloden oversvømmede en stor Deel af Rom, opslugede Fæe, Agre, og foraarsagede dyr Tid. Paa Vandflod fulgte Ildebrand udi adskillige Stæder, smitsomme Sygdomme, som ødelagte hvad Ild og Vand havde sparet. Allevegne saaes Krigsluen antændt mod Romerstaten. Partherne overfaldt den romerske Armee i Armenien under deres Konges Vologesi Anførsel, og trængde derpaa ind i Syrien og fordrev derfra Statholderen Attelius Cornelianus. Catterne, et Folk, der skal have beboet det nuværende Hessen, det Fuldaiske og Vetterau, rasede med Ild og Sværd i adskillige Egne af Tydskland, der stode under Roms Herredømme. Britterne begyndte og at sætte sig i Bevægelse. I endeel Provindser vare Indvaanerne saa forarmede, at de ei kunde betale de dem paalagte Afgivter; Aar efter andet forøgedes Skatterestancerne, saa at de omsider ei kunde blive betalte. Deslige Ulykker og Elendigheder, der sammensnoede sig med hinanden, havde imidlertid til Følge, at uagtet M. A. Antoninus styrede og regjerede med Klogskab, levede tarvelig og var sparsommelig, saa blev dog Skatkammeret udtømmet. En Krig med Marcomannerne, et Folkeslag, der boede i det nuværende Böhmen, var uundgaaelig; men hertil udkrævedes Penge, og eftersom Skatkammeret var, som meldt, udlændset, og det ei heller var raadeligt at paabyde flere Skatter, saa, for at raade Bod paa denne Pengemangel, fattede M. A. Antoninus

*) Sextus Aurelius Victor skriver i sit Værk: epitome de Cæsaribus, 16 C., saaledes om denne Keiser: Nisi ad illa tempora natus esset, profecto qvasi uno lapsu ruissent omnia status romani.

den Beslutning, offentlig at lade sine Meubler og videre Huusgeraad, som han meente at kunne undvære, sælge. Men da det ei var private Folk tilladt at bruge eller eie Sølv- eller Guldservice, ei heller at anskaffe sig saadanne Mobilier, der blot vare passende for fyrstelige Personer, saa blev Forbudet herimod ophævet, og alle og enhver meddeelt Frihed til ved bemeldte Auction at kjøbe, hvad de havde Lyst og Leilighed til. Auctionen begyndte Aar 172 og vedvarede udi 2de Maaneder, og nu solgtes en stor Mængde Pretiosa, saasom Ædelstene, Skilderier, Skaaler, Tapeter, Guld og Sølv, Hestetøi, Glas, Huusgeraad, Klæder, samt en stor Deel Perler; paa denne Maade tilveiebragtes den behøvende Pengesum til Krigens Førelse. Ved denne Leilighed, siger en vis Skribent Hoffmann, der har udgivet en Beskrivelse over bemeldte Keisers Liv og Levnet *), lod det sig see, at adskillige Romere havde Penge nok til at kjøbe disse kostbare Sager, endskjøndt de tilforn havde vægret sig ved, til deres egen Sikkerhed, at undsætte en saa from og retsindig Keiser med deres Midler.

Men saa vel og viselig, som denne Keiser styrede Romerriget, og det i kritiske Tider, saa dydig og ædel han var, saa daarlig, udædisk og grusom opførte Sønnen L. Aurelius Commodus sig, da han i Aaret 180 tiltraadte Regjeringen efter Faderens Død. Han ejede ingen af Faderens Dyder og priisværdige Egenskaber; det eneste, hvorved han efter Historieskriveren Eutropius's Udsigende forhvervede sig nogen Fortjeneste, var dette, at han fægtede vel og lykkeligt imod Germannerne *). Som udvortes Men-

*) Dette Skrift er fra tydsk oversat paa dansk, og trykt i Aaret 1752 i Odense.

**) Breviarium historiæ romanæ. Lib. 8, 7.

neske skal han have havt et skjønt og smukt Udseende, men hvortil det Indvortes ei svarede; thi han slægtede i dette Stykke Nero og Caligula mere paa end sin Fader. I Letfærdighed, Gjerrighed og Tyrannie skal han have overgaaet de slettceste af hans Formænd. Han lod sig lede og regjere af ildesindede og slettænkende Personer, der af Trælle vare blevne frigivne; disse, som han skjenkede sin Fortrolighed, dreve Handel med Embeders Salg, og selv undsaae han sig ikke for at dele med dem de deraf indkomne Fordele. For at komme til Penge lod han mod vedtagen Skik og Orden, udnævne for et Aar 25 Consuler. Da han nu havde regjeret 12 Aar, og var ved sit slette og grusomme Forhold baade hadet og foragtet, blev han paa en pludselig og voldsom Maade bragt af Dage. Nogle mene, at det er skeet ved Forgift, Andre at han er bleven qvalt. Men hvilken mærkelig Forskjel imellem Faderen og Sønnen! den første øvede ved adskillige Leiligheder mere end hvad streng Pligt, Lov og den Religion, han var oplært udi, fordrede *). (Sluttes i næste No.)

*) Nogle raadede ham til at skille sig af med hans Gemahlinde Faustina, da hendes Forhold var saare anstødeligt, men han gav til Gjensvar, saa burde jeg og give Medgivten tilbage, thi Antoninus erindrede sig, at han havde faaet Keiserdømmet af hendes Fader Antonius den Fromme, og vilde heller selv taale Uret, end gjøre sig skyldig i nogen Utaknemmelighed mod sin Velgjører. Adskillige have lastet M. A. Antoninus for nogle Forfølgelser, som han tillod mod de Christne. Det er ei Sted her at afhandle denne Materie. Dog er adskilligt bleven anført af upartiske Skribentere til Undskyldning for hans Forhold i denne Henseende. Herom kan læses: Christliche Kirkengeschichte v. Schröck, 3 Th., S. 88-98.

Indenlandske Efterretninger.

Odense, d. 20 Decbr. I Aftes opførtes paa herværende Theater for næsten fuldt Huus og med udeelt Bifald Intermezzet eller Landjunkeren i Berlin. Skuespiller-Personalet er atter nylig bleven forøget med endeel gode Subjekter og viser umiskjendelig Bestræbelse efter at fortjene Publikums Tilfredshed. — For et Par Mark kan Man her i denne Tid gjøre den behageligste Lystreise til de seeværdigste Stæder, uden enten at behøve Heste og Vogn eller Dampbefordring, ved blot at gaae hen paa Komediehuussalen hvor Dhrr. Bolt & Co. have opstilt deres optiske Panorama. Samme er siden deres sidste Ophold her bleven forsynet med mange nye og skjønne Perspektiver, hvoraf i disse Dage blandt andre findes udstilt: Udsigt fra Hamborg Vold mod Vesten, Raadhuset i Altona, optaget i det Dieblik Tallotteriet trækkes, Havnene ved Porto-Ferrajo paa Korsika, Toulon, Marseille og Genua, den nye Børs i St. Petersburg, Salomons Tempel i Jerusalem rc. Man maa beundre den skuffende Liighed af Naturen, hvorved Tilskueren ligesom hentrylles paa hine det store Verdenstheaters mærkelige Scener.

Blandede Efterretninger.

(Meddeelte.)

Zacharias Moore var en rig Engellænder. Han havde 25,000 Pd. i aarlige Indkomster, og dog var han allerede i sit fyrgetyvende Aar aldeles ødelagt ved sin Uklogskab og Ødselhed. Ministere, Generaler, Oberster havde spist hos ham, levet af hans Penge; han bad nu ikke om Credit, ikke om Mad, men om en Plads og de forskaffede ham — man betænke hvilken Naade — en Fændrikspost! Mandens Skjebne paa den ene Side og Utaknemmeligheden paa den anden gav Anledning til det Epigram, som, under Navn af Epitaphium, var i Omløb:

Zacharias Moore,
Et levende Minde
Om de Stores Venskab og Høimod.

Efterat han med de fleste Store
I tre Kongeriger
Tredive Aar havde levet i Fortrolighed;
Efterat de havde vist ham den Ære
At hjelpe ham fortære en uhyre Formue,
Hjalp de høje Venner ham
Af Taknemmelighed
For hine skjønne Dage og glade Aftener ved deres
Forbønner,
I hans Alders syv og fyrgetyvende Aar,
Til en Fændrikspost;
Hvilken han for Tiden i Gibraltar
1756
forestaaer.

I Ægypten ville Manufacturerne ikke ret lykkes. Bomuldsspinderierne kaste kun lidt af sig. En Klædefabrik i Boulac er nær ved at gaae ind. Meest indbringer Salpeterfabricationen; den leverer aarligen 3000 Centner Salpeter, som Vicekongen betaler med 25,000 Fr. En Million Morbærtræer ere blevne forplantede fra Syrien, for at befordre Silkeavlen.

I det Pariser Academie har Hr. v. Humbold for ikke længe siden fremlagt en Prøve af et Stykke Meteorjern, der var nedfaldet ved St. Fé de Bogota og veiede 3,500 Pd.

I Edinburgh oplevede man nyligen den literariske Mærkværdighed, at medens (d. 15 Juni d. A.) Forlæggeren af Walter Scotts nyeste Roman, Tales of the Crusaders (Fortællingerne om Korsfarerne) lod dette Værk udgaae, blev næste Dag den anden Fortælling deraf, Talismanen, given som Skuespil i 5 Acter paa Stadens Skueplads, under utrolig Trængsel og med største Bifald, i fuld Pomp af orientalsk Scenerie og Costume.

Naar man undtager Talma og Mars, som siden Napoleons Tid nyde en stor Gratification, saa lønnes Medlemmerne af det første Theater i Paris meget usselt. De have kun $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ eller heel Deel af Indtægten. En heel Deel var under Napoleon maanedligen omtrent 7—800 Rbd.

— nu er den 75 og i April 1825 endog kun omtrent 30. En Fjerdedeel altsaa kun 7 til 8 Rbd.

Den første Concertmester og Musikdirectør i Berlin, Möser, har nyligen, i Anledning af Prindsesse Louises Formæling med Prinds Friedrich af Nederlandene, forfattet en Fakkeldans, for hvilken han har modtaget fra de allerhøjeste og højeste Herskaber tre skjønne Tobaksdaaser og tre Brillantringe. Möser agtede at reise til Paris og lade sig paa sin Gjennemreise høre paa adskillige Steder. I Henseende til hans Spils Delicatesse, forenet med Færdighed, Kraft og Kjekhed, paastaaer Berliner Blade, gives der kun een Möser. — Theaterdigteren Adolph Bäuerle i Berlin har for et i Anledning af den østerrigske Keisers Fødselsdag forfattet Prisdigt, som han har oversendt Kongen af Preussen, erholdt af Majestæten en stor Guldmedaille.

Kjøbenhavns Børs, den 23 December 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 208		
Species 211		
Specier solgtes til 12 Rbmk. $10\frac{1}{2}$ ß.		
Bank=Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	188	— Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	50	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	79	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	$75\frac{1}{2}$	76 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	$101\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	$106\frac{1}{2}$	107 i Sedler.
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	98	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99	$99\frac{1}{2}$ Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99	$99\frac{1}{2}$ Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	101	$101\frac{1}{2}$ i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	87	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	57	— L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Johannes Herman Höecke.*)

Hora, dies et vita fugit, manet unica virtus.

Er det kun den, der sad paa Trone,
Hvis Bortgang Taarer lokke kan?
Har Borgerdyden ei sin Krone,
Der pryder hver en Dannemand?
Vel er den kun af flettet Løv,
Men hædrer dog den Ædles Støv.

En Borger nyligt gik til Hvile,
En Mand, som virked' uden Bram;
Som ofte roligt saaes at smile,
Naar Skjebnens Pile ramte ham;
Hvis Hjerte for hver Broder slog
Og Deel i Andres Modgang tog.

Henfarne Ven, som bort er dragen
Fra Støvets mørke Jammerdal,
Ei meer Du hører Stormes Bragen,
Ei meer Du føler Livets Qval;
Her Døden knuste Snekkens Stavn,
Hist finder den sin trygge Havn.

Den Konst, som Lys paa Jorden tændte,
Du dyrked' med en sjelden Aand;
Af ædel Nidkjerhed Du brændte
For Alt, som blev betro't Din Haand;
Dens Frugt bar altid Præg af Dig,
Thi Kilden er sit Udspring lig.

Stor var Din Virksomhed hernede,
Skjønt Du i Stilhed øved' den;
Du vilde Brødres Held berede,
Det Gode fandt en Ven i Dig;
Men hvad til Løn Dig Verden gav
Var i det Hele kun en — Grav.

Ak, ingen Sønner, ingen Mage
Begræde nu Dit kolde Leer!
Men høit dog lyder mangen Klage,
Ved Tanken at Du er ei meer,
Fra mangen Moder, mangen Søn,
Som Du husvalede i Løn!

Den lune Grav nu trygt omhegner
Den nys Forklartes vundne Fred;
Ei her et Marmor koldt betegner
Den brave Borgers Hvilested;
Hans Marmorstøtte er hans Id,
Hans Sarcophag hans Borgerflid.

*) Om hans Bogtrykkerie læser man i den af Hr. Professor Nyerup forfattede "Kjøbenhavns Bogtrykkeriers Historie, fra Begyndelsen til Dato", i Seidelins "Læsendes Aarbog for 1800" følgende: Poul Herman Höecke (den nu Afdødes Fader) var Svend i det Bogtrykkerie, som Ludolf Henrik Lillie (der først var Factor hos Brødrene Berling, men 1755 satte sig selv ned) havde anlagt. Efter Lillies Død blev Höecke, ved at givte sig 1765 med Enken, selv Ejer deraf. Hos ham blev trykt den kritiske Tilskuer, Grandison, Clarisse, Münters Predigten og Vorträge, den franske Oversættelse af Mallings store og gode Handlinger. De Boghandlere, for hvilke han især arbeidede, have været først Gyldendal og Proft; i sildigere Tider Soldin og Tikjøb. Han døde 1800; og Bogtrykkeriet blev fortsat af hans i andet Ægteskab efterlevende Enke. — — Fra denne Tid af forestod den ældste Søn, den nu afdøde Johannes Hermann Höecke, Bogtrykkeriet, indtil Moderen i Foraaret 1818, formedelst tiltagende Alder og Svaghed, afstod ham samme. Her er blandt andet bleven trykt dette Tidsskrivt, fra dets Begyndelse af; ligesom og fra Aaret 1807 til 1813 Penia.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 104.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 27 December 1825.

Keiser Alexander.

Med Lynets Hurtighed og Tordenens Bulder forplanter den uventede Efterretning sig, at Keiser Alexander I. af Rusland er død d. 1 Dec. i Taganrog, gjennem hele Europa. En saa mægtig Monarks Død, midt i sin kraftfuldeste Alder, kunde ikke andet end opvække en almindelig Sensation. Keiseren var født d. 23 (12te) Dec. 1777, og opnaaede saaledes, paa elleve Dage nær, en Alder af 49 Aar. Hans Fader var Keiser Paul I. (Petrowitsch). Catharina II., hans Bedstemoder, havde paataget sig Omsorgen for hans Opdragelse, for at danne ham til en Regent, der kunde fuldende det af Peter den Store begyndte og hende selv fortsatte Kjæmpeværk. Denne, især fra Forstandens Side, saa sjeldne Herskerinde vilde ikke, at hendes Sønnesøn skulde opdrages af Paul, men hun udkastede en Opdragelsesplan for ham, og overdrog dens Udførelse til hans Overhofmester, Greve Nicolaus Soltikow. At den blandt andet skulde have indeholdt den Forskrift, at Storfyrsten ikke maatte undervises i Musik, synes i det mindste ikke overenstemmende med Carrs Beretning, at en Engellænder, G—, ved Skatkammeret, kort før Pauls Død, ideligen havde spillet Duetter paa Fløite med Alexander. De Lærere, som Keiserinden valgte til Prindsen, vare Laharpe, Prof. Kraft og den berømte Pallas. Den første var en Discipel af Voltaire, og een af de meest agtede franske Literatorer i det 18de Aarhundrede; den anden en grundig Videnskabsmand, der underviste Prindsen i *Experimentalphysiken*, og den tredie en navnkundig Naturhistoriker. Den forhen nævnte unge Engellænder blev opdragen med ham, og havde i tidligere Aar været hans Legebroder. Dette ansees ogsaa for Aarsagen til hans nøje Kundskab om det engelske Folks Sæder og Sprog. Ligesom han var omgiven af Engellændere, for hvilken Nation man syntes at indgyde ham en særdeles Forkjerlighed, saaledes var hans Broder, Constantin, kun omgiven af Grækere og havde græske Ammer. Cathrine ønskede at see Alexander tidligen gift, og allerede d. 9 Oct. 1793, altsaa i hans femtende Aar, blev han formælet med Elisabeth Alexiewna (forhen

Louise Marie Auguste) en Datter af Arveprinds Carl Ludvig af Baden. Otte Aar derefter, i hans 23 Aar, besteg han sin Faders, Paul Istes Trone. Hans første Skridt var, at slutte Fred med Engelland, og i sit Rige indførte han strax Forandringer, der viste, hvor forskjellige hans Grundsætninger vare fra hans Faders. Omstændighederne vare hans Plan, at civilisere sit Folk, saa meget gunstigere, som netop sex Uger efter hans Tronbestigelse Freden i Luneville blev sluttet. Men hvor tilbøjelig han end var til at vedligeholde Freden, saa syntes det ham dog, under de daværende politiske Forhold, ikke længe muligt, og 1805 traadte han med Engelland, Østerrige og Sverrig i Forbund mod Frankrig. Men det lod ikke at de russiske Hære kunde udvirke noget Stort udenfor Rigets Grændser. Efterat Alexander havde været Vidne til Slaget ved Austerlitz og Østerriges Forsoning med Frankrige, drog han med sin Armee tilbage til Rusland, uden imidlertid selv at have sluttet Fred med Frankrige; men Grunden til hans venskabelige Forhold med Kong Fredrich Wilhelm III. af Preussen lagdes samme Aar, da de begge, ved Fredrich den Stores Kiste i Potsdam, sluttede et høitideligt Forbund, hvis store Virkninger viste sig siden, da Napoleon drev sin Herskesyge alt for vidt. Allerede i Aarene 1806—7 udbrød Krigen igjen med forøget Iver; men hidtil havde ingen Franskmand betraadt Ruslands Bund, som det franske Hovedqvarteer, ved Tilsitslaget, dog var kommet saa nær. Nu kom d. 9 Juni 1807, da de to mægtigste Monarker paa det faste Land af Europa, som Venner, rakte hinanden Haanden til Forsoning, og dette paa en Tømmerflaade i Niemen, og lovede tilsælles at arbeide til eet stort Maal: Fredens Opnaaelse. Den Gang ahnede det ingen, at sex Aar derefter Napoleon vilde sætte sig paa Czarernes Trone i Moscou og derpaa, af Luerne fordreven derfra, flygte i en Slæde til Paris, eller at Alexander i denne Frankrigs Hovedstad, vilde foreskrive dette Kjæmperige Love. Foranlediget ved sit Løvte, at hævde det mod Storbritannien valgte Fastlandssystem, fortsatte han den allerede tidligere mod Porten begyndte Krig, og en Kamp med Sverrig udbrød, hvorved dette sidste Rige mistede sit Kornkammer: Finland, og den første Stat tabte en skjøn Landstrækning indtil Pruth. Endnu i 1808 var Alexander Napoleons Bundsforvandt og havde forenet sig med ham om, at tilbyde Storbritannien Fred; han havde endog næste Aar givet ham i den ny Krig mod Østerrige et Hjelpecorps, for hvilket han fik en gallizisk Provinds. Baandet mellem begge syntes uopløseligt, da det pludseligen ved en, i sig selv ikke betydelig, Omstændighed, blev sønderrevet. Den, som har nok, vil have mere, og Napoleon, der nu besad saa mange Kroner, at han, for at lette sig selv Byrden, maatte dele dem med sine Brødre, havde forenet det lille Hertugdømme Oldenborg, som skyldte Ruslands Høimodighed sin Tilværelse, med Frankrige, trods Keiser Alexanders Indsigelse derimod. En Spænding mellem begge Monarker opstod, og forøgedes ved Ruslands gjenoprettede Handelsforhold med Storbritannien. Den ubetydelige Gnist optændtes til en mægtig Lue, som drog den bekjendte store Catastrophe efter sig, der styrtede den franske Keisertrone og gav Europa sin gamle Form tilbage. Alexanders Værk var den hellige Alliance, hvis Formaal er, at forebygge enhver Revolution i Europa. — Hvad hans Personlighed angaaer,

da har et Øjenvidne, Engellænderen Carr, for atten Aar siden leveret følgende Skilderie af ham: "Han har et fuldt, meget skjønt Ansigt, af noget bleg Farve, og blaae Øine. Af Figur er han høi, før og velproportioneret, men da han ikke hører godt, saa bukker han sig sædvanligen ned til den Talende." — Keiserinden var kun fjorten Aar, da hun blev formælet med ham, og et saa tidligt Ægteskab berettigede med Grund til det Haab, som Catharine II. saa levende nærede, at det vilde forskaffe hende mange Afkom. Men dette blev saa langt fra Tilfældet, at Keiseren døde endog aldeles børneløs. Hans ældste Broder Constantin Pawlowitsch Cæsarowitsch er allerede d. 8 Dec. bleven proclameret til Keiser, under Navn af Constantin I., og d. 9de hyldet. Den ny Keiser er født d. 8de Mai 1779 og formælet første Gang 26 Febr. 1796 med Anne Feodorowna (Juliane Henriette Ulrike) Prindsesse af Sachsen Coburg-Saalfeld, født 23 Sept. 1780, som siden igjen vendte hjem til sit Fædrenehof.

Hint pludselige Dødsfald har frembragt en mageløs Bestyrtelse i Handelen med Statspapirer. Efterretningen derom indtraf just paa en Tid, da Pengemangelen og den stegne Disconto havde foraarsaget den største Forlegenhed og tvunget adskillige betydelige Huse i Engelland til at standse med Betalingen. Der manglede kun endnu et saadant Stød, for at gjøre Forvirringen fuldkommen. Saa omskiftelige ere alle menneskelige Anliggender! Endnu i Fjor paastodes, at der var en saadan Overflødighed paa Penge, og saa liden Leilighed til at anbringe dem, at Discontoen kun var to til 2½ pC. — nu er denne Overflødighed med eet saa forsvunden, at Discontoen staaer i 9 til 10 pC. Endnu i Sommer stode alle 4 pC. Obligationer mellem 90 og 100 — nu i nogle og 70.

—11—

Nogle Bemærkninger,

i Anledning af Aristoteles Paastand om berømte og navnkundige Familier, hvis Børn og Afkom have været dem ganske ulige enten i Henseende til Sjelsevner, eller og til det moralske Forhold.

(Slutning; see forr. No.)

I Aaret 395 efter Chr. Fødsel døde Keiser Theodosius. Denne Herre, navnkundig ved mærkværdige og paafaldende Tildragelser og en Iværksætter af store Foretagender, har Historien givet det Tilnavn den Store. Ved Døden efterlod han sig tvende Sønner, Arcadius og Honorius. Om den første fortæller Bower i sin Pavehistorie 3 Deel S. 164—165 følgende: Faderen lod ham give en omhyggelig Opdragelse og saasnart han havde antaget ham til Medregent, lod han ham alle Benaadninger underskrive, for i Tide at vænne ham til Mildhed og Blidhed, der maa agtes for det største og dyrebareste Klenodie udi en Regents Krone. Til Oberhovmester var Arsenes bleven valgt, en Person, der med fortrinlige Kundskaber og Indsigter forbandt christelig Dyd og Retsindighed. Imidlertid, saaledes dømmer Bower, kunde den bedste Underviisning ei bibringe Arcadium, hvad Naturen og Naaden ei havde nedlagt hos ham. Har der nogensinde været en næsten ubegribelig Forskiel imellem Fader og Søn, da har dette havt Sted hos Theodosius og Arcadius, med Hensyn saavel til Legemet som Siælen. Det Skilderie, hedder det

endvidere, som den Tids Historieskrivere udkaste over Arcadius, er ei lysteligt at læse. Han var, sige de, efter det udvortes Menneske slet dannet, blottet for al Munterhed og Kraft. Hans Stemme lød slæbende, og udi et uformeligt Hoved fandtes et Par søvnagtige og næsten tillukkede Øine, som han sielden oplod. Hans Aands Beskaffenhed lignede hans Legems *). Han var dorsk og døsig, heel ubeqvem til at tænke, og kunde hverken resolvere sig til det ene eller til det andet. I hans Siæl var Alt saa øde og tomt, som om han ei nogensinde havde havt en Arsenes til Læremester; det som han saare godt havde lært af ham, var, at han skrev ziirligt og smukt. Grusomhed kan man ei beskylde ham for; thi han havde hverken Mod eller Forstand til at stifte Ondt af stor Betydenhed; imidlertid er den af ham udviste Godhed og Blidhed i mangfoldige Tilfælde snarere at regne ham til Last og Brøde, end til Roes og Berømmelse.. "Jeg erindrer mig, skriver J. Bloch, p. t. Biskop over Viborg Stift, ved at omtale den Charakteer-Ulighed, der fandt Sted hos Theodosius og Arcadius, at have læst hos Plato den meget rigtige Anmærkning, at saavel i Gammelpersien, som i andre Asiens Despotier, var kun Hovedet og Stifteren for ethvert Dynastie en overordentlig Mand, men hans Efterfølgere yderst uduelige" **). Ligesaa gik det i Romer-Monarkiet.

*) Historien fremstiller ellers adskillige Exempler paa, at i Legemer, hvis udvortes Skikkelse har været ringe og uanseelig, have boet Sjele, udmærkede med store Aands- og Sindsgaver. Dette var Tilfældet med Æsopus og Goldsmit, hvilke vare uanseelige af Vert, men besad meer end almindelige Aandsgaver. S. Conversations-Lexicon 4de Bind 1ste Hefte, S. 167-168.

**) Synesius om Fyrstevælde, S. 12-13.

Aar 1567 blev Jonas Justus, en Søn af den lærde, brave og retsindige Justus Jonas, der af alle Kræfter var Luther behielpelig til at fremme Reformationsværket, henrettet paa Slotspladsen i Kiøbenhavn. Hans Brøde skal have bestaaet derudi, at han smedede paa en hemmelig Sammenrottelse, i Forening med Hertug Joh. Friderich af Sachsen Weimar og sammes Tilhængere, Wilhelm Grumbach og Dr. Pontanus, mod den østerrigske Keiser. Saasnart dette rygtedes, blev han erklæret i Acten, og maatte rømme Tydskland; dog, dette anfegtede ham saare lidet, han som hidindtil var Theolog, begyndte at studere Lovkyndigheden, og reiste som Sachsisk-Weimarsk Gesandt til Sverrig, hvor han indlod sig med Kong Erich i et hemmeligt, og derhos mod al Ret og Billighed stridende Forbund mod Keiseren af Østerrig, Kongen af Danmark, og Hertugen af Chur-Sachsen. Imidlertid blev Jonas Justus opbragt i Østersøen af den danske Søecapitain Sylvester Franc, d. 24 Dec. 1566, efterat have i Forveien kastet alle sine hemmelige Brevskaber over Bord. Derpaa blev han bragt til Kiøbenhavn, og sad fængslet nogle Maaneder i blaae Taarn, indtil der fra Keiseren og Hertugen af Sachsen indløb Efterretning, at Hertug Johan Friderich var taget fangen, Gotha indtaget, Grumbach med Pontanus og flere vare blevne henrettede; derhos bade de, at lignende Straf og maatte overgaae Jonas Justus, som deres fælleds Fiende. Dette skeete og. Hofpræsten Christopher Knopf og Mag. Hans Thomsen ledsagede ham til Retterpladsen. For disse Mænd skriftede og bekiendte han med Vemodighed, at han saa letsindig havde forladt sit Kald og Herrens Veie. Til de Omkringstaaende holdt han en rørende Formaningstale, og paamindede især Lærde og Geistlige at speile sig

i hans Exempel, og ei at menge sig i dem uvedkommende verdslige Forretninger; derpaa blev han halshugget. I hans Fængsel skrev han følgende Linier:

Quid juvat in numeros scire atqve revolvere casus,
Si facienda fugis, si fugienda facis.

D. e. hvad nytter det at have Kundskab om mangehaande Ting og at have læst meget, naar man skyer det, som burde giøres, og giør det, som burde skyes *).

Den i Engelland stigende Luxus, skriver Archenholtz **), forvolder at man ingen Grændser sætter for de sædvanlige Udsvævelser, som ere saa almindelige. Et sørgeligt Bevis paa disses Følger gav i dette Aar (1788) Mr. Bechford, den eneste Søn af hin store Patriot, hvis Billedstøtte staaer i Guildhall. Denne unge Mand, som 1770, ved hans Faders Død, arvede en Formue af 30000 Pund Sterlings aarlig Indkomst, havde faaet en ypperlig Opdragelse, og besøgt de vigtigste Lande i Europa under Brydones Anførsel, denne Bechford blev nu, formedelst uhyre Gield, en Indbygger af Fleet-Fængselet. Bechfords Forhold og Opførsel tiener imidlertid til Bevis paa, at den bedste Opdragelse og Underviisning stundom løber frugtesløs af. — Sturtz, der stod i nøie Bekiendtskab med Statsministeren Grev Johann Hartwig Ernst von Bernstorf, har berettet, at Ungdommens Opdragelse og Skolernes Forbedring var en Sag af

*) Pontoppidans Kirchen-Historie des Reichs Dännemarck, 3ter Theil, S. 410-411.

**) Udsigt over det Brittiske Folks Historie for Aaret 1788, efter den danske Oversættelse 1ste Bind, S. 308.

Vigtighed for denne ædle Herres Hierte, "men dette, føier Sturtz til, er ikke blot een Regierings, ikke et Aarhundredes Arbeide, og det synes ikke, at en ganske Omstyrtning af den nuværende Forfatning letter Sagen. Enhver Forbedring af den selskabelige Orden skrider ikke frem ved Spring, men gradeviis, og kiæmper længe mod Tidens Fordomme og Omstændigheder. Ved Love og Statuter befordres vel noget Godt, men dog ei meget; thi hvo kan forordne eller paabyde og paanøde Viisdom og Dyd" *). Baade ældre og nyere Erfaringer stadfæste Rigtigheden i Sturtz's Paastand, at Love, Statuter og velorganiserede Skoler ei have Vægt nok til at bevirke og fremskynde nogen sand Dyd og Gudsfrygt. Ved Undersøgelse, skriver Stiftsprovst J. Paludan Møller, vil man finde, at Læsning, Regning, Skrivning, Forstands- og Hukommelses-Øvelser i mange Skoler allerede have giort en lykkelig Fremgang; men hvor sieldent er det ikke at finde en Skole, hvor sand Religiøsitet har fæstet Rødder, og begyndt at voxe glædelig frem i de unge Hierter **). Meget sandt, men og saare begribeligt ***); thi ihvordan man end ender og vender det, saa vil man ei nogensinde bringe det dertil, at sand Religiøsitet vil slaae dybe Rødder udi en Skole eller nogen Underviisningsanstalt; der ere mangfoldige Ting, som langt lettere lade sig lære, end at være Herre

*) Handbuch der schönen Wissenschaften 2 Theil, S. 160, v. Johann Heinrich Martin Ernesti.

**) Videnskabelige Forhandlinger ved Fyens Stifts Landemode 1ste Binds 1ste Hefte, S. 20.

***) Om denne Materie kan læses Saurins Prædiken, som er indrykket i Bastholms geistlige Talekonst, S. 335.

over sit eget Hierte; dette sidste lader sig vel ikke lære i vore Børneskoler. Det var ikke Krigsskolerne, men andre sammenstødende Omstændigheder, der dannede Romerne til et tappert og stridbart Folk. Den Underviisning, Paulus og Luther fik i deres Ungdom, kan fra een og anden Side have havt en gavnlig Indflydelse paa deres Dannelse; dog samme bevirkede ei, at Religiøsitet og Dyd slog dybe Rødder i deres Hierter; det var først efter megen Kamp, Aarvaagenhed, Øvelse i Selvfornegtelse, at de seirede over Naturens Vanart, og bleve rodfæstede i Troe og Gudsfrygt, og hvo der ei beflitter sig paa at efterligne disse Personer, hos den vil den bedste Dannelse og Opdragelse saare lidet gavne. Det gaaer stundom en Lærer som en Læge, der med al sin Kunst og Lægemidler ei kan helbrede Patienten, naar Naturen ei vil hielpe selv til. Dog nok herom.

---

*   *
*

Med den om Fredagen 9de December 1825 ankomne *udenlandske Post*, indløb den sørgelige Efterretning: at Kammerherre **Hermann Løvenskiold**, Ridder af Dannebroge og Deputeret i det Danske Cancellie, er død i Frankrig paa en Bade-Reise.

Denne fortreffelige Mand var født i Porsgrund i Norge den 24de Januarii 1783. I en Alder af $3\frac{1}{2}$ Aar kom han i mine Forældres Huus paa Løvenborg i Siælland, og blev der opdragen med mig, hans gandske jevnaldrende Næstsødskendebarn. Han blev Student i Aaret 1800, giennemgik i det følgende Krigs-Aar, som ansat Premier-Lieutenant ved Landværnet, den militaire Exerceer-Skole, tog i Aaret 1803 latinsk juridisk Examen, blev 1804 Kammerjunker og Auscultant i Rentekammeret, begav sig samme Aar til Göttingen, hvor han studerede i 2 Aar og reisede siden 1 Aar i Holland, Frankrig og Engelland. Hjemkommen til Fædrenelandet efter 3 Aars Fraværelse, giennemgik han atter Exerceer-Skolen (han var ved tiltrædende Udenlands-Reise bleven Capitain), og fik et Compagnie at commandere, af de nye annecteerte Batailloner. I Efteraaret 1808 blev han sendt til Jylland, som Medlem af Commissionen for Norges Providering, hvilken besværlige Post han beklædde med en beundringsværdig Iver og Duelighed, selv paa sin allerede da svækkede Helbreds Bekostning. 1810 blev han constitueret Amtmand i Weile, og gik da ud af det Militaire. Tidlig i 1811 udnævnedes han til Amtmand i Holbeks Amt. 1812 i Januarii blev han benaadet med Kammerherre-Nøglen og faa Dage derefter med Dannebrog-Ordenens Ridderkors. I October 1813 indlod han sig i Egteskab med Frøken **Sophie Hedevig** Baronesse af **Adeler**, som Aaret derpaa skjenkede ham en Datter. I det følgende Aar maatte han formedelst tiltagende Svaghed, paa nogen Tid fjerne sig fra Forretningerne og, da hans Tilstand blev værre, gandske opgive dem paa 2 Aar. 1817 traadte han paa ny ind og blev Amtmand i Svendborg-Amt, i hvilken Post han forblev i $4\frac{1}{2}$ Aar, indtil Hans Majestæt i Februarii 1822 beskikkede ham til Deputeret i sit Danske Cancellie. I de sidste 5 a 6 Aar havde han raadspurgt adskillige Læger, underkastet sig strenge Cure og, med allernaadigst Tilladelse, foretaget tvende Reiser til tydske Bade, alt uden Nytte. Hans Kræfter aftoge mere og mere, saa at han næsten ikke længer kunde arbeide. Omsider anbefalede Lægerne en Reise til de sydlige Climater. Den tiltraaddes i October 1824, under hans Venners bedste Haab — men ak! de varmeste Ønsker og den omhyggeligste Pleje formaaede ikke at redde ham. Efter langvarige, næsten uafbrudte, haarde Lidelser, som han udstod med urokkelig Kraft og Taalmodighed lige til Enden, hensov han i Montpellier den 24de November 1825, da han endnu manglede 2 Maaneder i 43 Aar.

Jeg vil ikke bestræbe mig for, Stykke for Stykke, at opregne den Afdødes virkelige høye

Dyder, hans elskværdige, almeennyttige, sjeldne Egenskaber, thi deels kunde jeg faae Udseende af at være partisk, fordi jeg elskede ham saa høyt, deels vilde jeg da blive alt for vidtløftig. Kun dette være sagt: at han syntes skabt til at forsøde Livet for Enhver, som han stod i Forbindelse med, saavel i offentlige som private Forhold. Allerede som Barn var han sine Læreres, Husets Folks og Godsets Bønders Yndling; som ungt Menneske indtog han, ved sin Venlighed og Beskedenhed, sit sindige Mod og sin lyse Forstand; og sandelig — Manden opfyldte rigeligen de Forventninger, som Barnet og Ynglingen havde vakt. Hvo nævnede Hermann Løvenskiold uden med Agtelse? Hvo kjendte ham uden at elske ham? Det er neppe formeget sagt: at der var kun een Stemme om ham, i alle de forskjellige Egne, hvor han virkede som Embedsmand. Hans Foresatte vare trygge for Udfaldet af enhver Sag, der betroedes i hans Haand; hans Undergivne lykønskede sig til at være ham subordineerte, thi han gjorde dem Pligten kier og Byrden let. Hvad var han ikke, med en saadan Embeds-Duelighed og Virksomhed og et saa ædelt Hjerte, bleven for Fædrenelandet, hvis det havde behaget Gud at lade ham leve længere! — Hans tidlige Bortgang kan vel saaledes med Føye kaldes et Almeentab, og paa den Grund vover jeg at haabe: at disse Linier ey uden Interesse ville læses. Hvad hans elskværdige efterladte Kone og haabefulde Datter, hans Sødskende og nærmeste Venner, Ældre og Yngre have tabt — det mægter min Pen ikke at udtrykke!!! — — — Han forlod os, men hans lysende Exempel er os tilbage, og i dette Bekræftelsen paa den Sandhed: at en god Samvittigheds Fred og fast Gudsfrygt eene formaae at give Blidhed under Lidelser og Styrke i Dødens Stund, og at det er igjennem Trængseler at Gud vil føre Menneskene til Fuldkommenhed, til sin Himmel, hvor Frelseren er gangen hen at berede os Sted og vil gjenforeene de Adskilte.

Løvenborg den 24de December 1825.

Carl Løvenskiold.

Indenlandske Efterretninger.

Aalborg, d. 17de Decbr. Kyøe Hovedgaard, blev i Forgaars ved 6te Auction pr. Commission tilslaget Hr. Prokurator Dannisøe for 9,315 Rbd. Sølv. Ved 3die Auction blev kun buden 3,300 Rbd. — I næste Uge holdes der Auctioner ved Frederikshavn over det Bjergede af Briggerne Fama, Neptunus og Christine den første. Den 21de holdes Auction paa Thorup Strand over det, som er bjerget fra det indstrandede Fregatskib Allart fra Skotland.

Viborg, d. 17de Decbr. Sundhedspolitiet har paalagt samtlige Handlende, inden denne Maaneds Udgang at have afskaffet de Malm- eller Kobberhaner, hvorigjennem de aftappe Eddike og andre sure Vare, og inden den Tid at have forskaffet sig Horn- eller Træehaner til det nævnte Brug.

Ebbeltoft. Den paa Elsegaards Forstrand indstrandede Galease heed: den unge Tobias, ført af Capt. Frost og var paa sin Hjemreise fra Hull til Sønderborg. Natten efter at den var indstrandet blev den aldeles sønderslaaet.

Aarhuus, d. 17 Decbr. Det Beckerske Skuespillerselskab vedligeholder endnu, skjøndt dets Personale er meget indskrænket, den Yndest, som det fra sin første Hidkomst har gjort sig fortjent til. Det udfører Stykker, som man skulde troe var umuligt at give her, med en sjelden Præcision, der viser Agtelse for Publikum, som ogsaa veed at skjønne paa det. Blandt de vanskelige Stykker, som ere givne her, nævnes: Johanna Montfaucon, Deodata, Alma og Elfride, Johann af Finland ꝛc. Blandt dem, som kunne ventes, ere: Salomons Dom, Bestormelsen af Smolensk, Moses af Klingmann, ꝛc. Det var ret behageligt om Byens skuespilsøgende Publikum maatte beholde dette Selskab her noget længere end til Nytaar, til hvilken Tid man siger, at det vil forlade Aarhuus. — Briggen Thetis, som strandede her for 14 Dage siden, er, efter at have losset hele sin Ladning ubeskadiget,

og efterat den tregange, formedelst Hugning i Grunden, havde været blevet fuldt af Vand og pompet læns igjen, igaar kommen lykkelig og vel ind i Havnen, paa det nær at dens Kobberforhudning var næsten heel skamferet.

Sæby, d. 21 Decbr. I forrige Uge fremstod det Uhæld, omtrent $\frac{1}{2}$ Fjerdingvei fra Sæbye, at Postbaaden fra Læsø kantrede med 2de Mænd, som føre Posten; nogle Fiskere i Sæbye bleve opmærksomme paa de Ulykkelige; 6 Mand fik strax sat i en Baad, og i et uroligt Vejr, med Livsfare vovede sig ud imellem 2de frygtelige Elementer, og efter megen Anstrængelse naaede at faae Mændene hentede i Baaden. I en ynkværdig Forfatning bleve de førte i Land, men ved strax anbragte Midler og Lægedom, befinde begge Mænd sig nu igjen friske, og kunne fortsætte deres sædvanlige Postrejser. Heldigviis er Postsækken med Brevene bleven funden.

Veile. Her er nedsat en Kommission i Anledning af Smuglerbataillen.

Blandede Efterretninger.

(Meddeelte.)

Spaniens Finantser.

Den spanske Regjerings Finantser udgjorde i Aaret 1808 henved 150 Millioner franske Franker, nemlig paa Halvøen 110 og fra America, efter Lønningernes Fradragelse, 40 Mill. Geistlighedens Finantser bestode paa samme Tid, efter den af Finantsministeren Canga-Arguellas i Aaret 1821 gjorte Indberetning, af Tienderne i 150 Mill. og Indtægten af Grundeiendommene og Husene i 50 Mill. Ialt 200 Mill. Efter Finantscommissionens officielle Beretning udgjorde Geistligheden i Aaret 1822: 16,344 Præster, hvis aarlige Løn var 18,096; 5771 Vicarier: 2,106,415. 16,489 andre Geistlige; 6,091,485. 13,244 Præster paa Patrimonial-Renter: 4,834,060. 61,077 Munke: 22,293,105. 32,500 Nonner. Ialt 145,425, hvortil endnu komme 44,575 Personer, der befinde sig i Geistlighedens Tjeneste: følgeligen i det Hele 190,000, hvilkes Underhold koster 53,421,745 Fr. De nuværende Statsindtægter udgjøre ikke meget over 50 Mill., hvorved der opstaaer et aarligt Deficit af 100 Mill.

I Aaret 1720 skeete en Folketælling i China, efter hvilken Befolkningen udgjorde 30 Mill. og Husenes Tal 8 Mill. Hovedstaden bestaaer af et Dusin Stæder og en Mængde Flekker, Landsbyer og Forværker, som, alle i Forening, danne een Stad, der tæller næsten ligesaa mange Indbyggere som hele Frankrig.

Kjøbenhavns Børs, den 27 December 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 209		
Species 212		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 11$\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	190	190$\frac{1}{2}$ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	50	50$\frac{1}{2}$ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	80	80$\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	76$\frac{1}{2}$	77 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	— Rbd. r. S.
Dito Dito	107	107$\frac{1}{2}$ i Sedler.
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	98	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100	— i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	87	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	56	57 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Bocs Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Toogtyvende Aargang. No. 105.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 31 December 1825.

Forslag til en ny Næringsvei.

Tiderne ere besværlige, Mundene mange, det daglige Brød, i sin udstrakte Betydning, kostbart. Stedse fødes Flere, fordi Ægtestanden bliver en alt mere og mere yndet Stand, og Folkeformerelsen bliver saa meget større, som Vaccinationen har gjort saa betydeligt et Indgreb i Dødens ældgamle Rettigheder. Selv Medicinalvæsenet bidrager sit til, saa meget som mueligt, at formindske dens Offere, og Præmier ere udsatte, for at udrive af dens Gab dem, som den allerede halv har sluget. Vel har man, for at skaffe Overbefolkningen tilbørlig Føde, opfundet rumfordsk Suppe og Beenpulver, som ere meget nærende. Men der hører mere til det daglige Brød end det blotte Livsophold. Ei at tale om Caffe, Thee, Sukker, som ere blevne ligesaa uundværlige, som det kjere Brød, saa vil man ogsaa gjerne være Folk lig, naar man kommer blandt Folk; besøge Charlottenlund og Dyrehaugen, i det mindste eengang om Ugen, saalænge Teltene ere der; naar Lunden oplives af en ganske anden Sang end Philomeles, og Dyrehaugen flyes af Kronhjorter og Daadyr; være Medlem af et Par Klubber; have et Par abonnerede Pladser i Skuespilhuset o. s. v. I en Tidspunkt, da det daglige Brød har saa udstrakt en Betydning, er det ikke nok, at Patrioten pønser paa Midler til at stille Hunger og Tørst, eller paa Planer til at sende Levningerne af Overbefolkningen til de nikobarske Øer, han maa ogsaa udtænke Næringsveje, hvorved Folk kunne leve anstændigen, som det i vore Dage hedder.

At saadanne Næringsveie bør være lovlige, derom er der intet Spørgsmaal; thi af ulovlige gives der jo allerede mange. Blandt de lovlige Veje hører ogsaa den: at fremtræde som Sandhedens Talsmand og den i sine Rettigheder Krænkedes Forfegter, bevæbnet med Vittighedens og Spydighedens tveæggede Sværd; det vil sige, mod en passende Erstatning. Menneskene have fra Arilds Tid gottet sig ved, at see Skjæven i deres Næstes Øje, uden at blive Bjelken vaer i deres eget, og ligesom den Enes

Ulykke sædvanligen er den Andens Lykke, saaledes gives der ingen nok saa giftig Skampion i Skriftriget, at den jo behager Mange; intet nok saa blandet Selskab, hvor man jo morer sig ved Bagvaskelse. Lichtenberg siger endog: "den Maxime af Rochefaucault: dans l'adversité de nos meilleurs amis, nous trouvons toujours quelque chose, qui ne nous deplait pas (I vore bedste Venners Modgang findes stedse noget, som ikke mishager os) klinger rigtig nok besynderligt, men den, som nægter dens Sandhed, forstaaer den enten ikke, eller kjender ikke sig selv." Det er vist, at Skoftiseren, Critiseren og Blameren &c. — saafremt Rochefoucault og Lichtenberg ellers have Ret — i og for sig allerede have noget Anbefalende for Mange. Man troer altid mere den Dadlende end den Rosende. Denne det menneskelige Hjertes svage Side have Satirikere som Corporal Sigvard Lykke &c. ogsaa tilfulde kjendt, og denne nøje Kundskab skyldte vel ogsaa Balthasar von Veltenheim, Mine Hændelser o. s. v. deres Tilværelse. Disse satiriske Arbeider fandt i deres Tid deres Publicum, og fødte deres Forfatter, om just ikke med Capuner og Tokajer, saa dog med Punsch, Aqvavit og Mad, saa kraftig som ved noget sluttet Bord, ja skaffede den brave Mand mangen glad Dag og Aften. Muueligt vilde vor Tids Lykke'r endnu kunne gjøre Lykke i vore Dage, da man ikke holder af Lovtaler, end ikke over en Absalon eller Daniel Rantzau, men desto mere af Satirer. Der gives imidlertid adskillige Aarsager, hvorfor ogsaa hiint ellers saa indbringende Fag, saa godt som de fleste andre Leveveje, er blevet forfusket. Fremfor Alt mangler Nervus rerum gerendarum — Pengene — der have for mange andre Afløbsrender — f. Ex. Kirsten Piils Kilde, Charlottenlunds Telte, Dampskibets Ildkjedel, Klubværtens Kjøkken, Viin- og Ølhandlerens Flasker, Pharaobordet o. s. v., kort lutter legemlige Baale, der kræve Offere, som Aandens Fordringer, af hvilken Natur de end maatte være, maa staae tilbage for. Ogsaa maa Satiren i vore Dage mere indskrænke sig til mindre Folk og mindre Ting, og tør ikke, som den for samme lykkelige Periode, vove sig ud paa Jagt efter store Folk og store Ting. Bønhasernes Tal er blevet Legio; alle ville satirisere, critisere, udskjælde &c., hvortil kommer, at Folk, som Holberg siger om sig selv, ere blevne saa skolevante, at de end ikke bryde sig mere om Stadssatirikernes Sporer, Pidske og Tyremier. Man har bragt det heri til en Stoicismus, der fortjener Beundring, ja saavidt, at selv de Paagjeldende ikke bryde sig mere om at læse dem? Et Beviis paa denne dagligen tiltagende Mangel paa Omskindethed er den fuldkomne Ligegyldighed for at kjøbe saadanne Skrifter, naar de ikke ere rene Pasqviller, hvorved altsaa saa mangen kostbar Juveel af Satire og Persiflage bortskrabes af blinde Høns og Haner, der holde mere af det ubetydeligste Bygkorn i den store Gjødningdynge af sandselige Morskaber. Folk snorksove, lig Jeppe Bjerg, som man kan lægge i en grevelig Seng eller ophænge i en Galge, uden at han vaagner derved. Man kan skrige sig hæs, som Bajaz i Dyrehaugen, æde Ild, lege med maskerede Abekatte, slaae paa Tromme, gjøre sig til Nar i hele Verdens Øine, og raabe: kommen Sie herein! kommen Sie herein! Jetzt geht's løs! Nehmen Sie Billet! uden at en Eneste tager en Billet eller gaaer ind i Fjælleboden, eller endog kun lægger Mærke til Skraalet. Det er altsaa

afgjort, at skal Satiren i vore Dage gjøre Lykke, som i Sigvard Lykkes Tid, saa maa den forene det Nyttige med det Behagelige, det Sandselige med det Aandige. Den trykte Satire kan være god nok for den, som kan læse, men da de fleste, som nuomstunder kunne betale saadanne Producter, kunne neppe læse dem, saa er det nødvendigt, at forskaffe sig et ikke-læsende, men derimod betalende Publicum, som holder af Satiren, naar den bibringes det paa den rigtige Maade. En saadan Maade faldt mig ind, da jeg nyligen gik over Volden ud til Toldboden, og huskede paa den Vippegalge, som, fra Arilds Tid, stod paa det saakaldte Grønland, men siden flyttedes ud paa Toldbodveien. Paa denne bleve alle Stikbreve og Navnebrændemærkelser opslagne. Da den Gang Læsning af trykte Sager ikke var saa almindelig, saa morede de Forbigaaende sig med at læse de paa denne Critical Review opslagne Bekjendtgjørelser, og det var for den, som engang Holberg selv stod og læste, da en Matros spurgte ham: "Hvad bestiller du her? Dersom Du stod der, stod Du g. m. ikke her!" Denne Vippegalge blev borttagen — af hvilken Aarsag vides ikke; om der siden fandtes flere ærlige Folk eller den ved Vanen ikke gjorde mere noget Indtryk paa de Forbigaaende, og derfor savnede Læsere — nok er det, den gik ind som en anden offentlig Moniteur, af Mangel paa offentlig Understøttelse. Dersom nu en Mand, der ønskede sig et Levebrød, vilde kjøbe eller leje en stor Hauge udenfor een af Portene og lade oprette der en saadan Vippegalge, hvor Hovedstadens Chronique scandaleuse kunde findes in nuce, og hvor visse dertil bestemte Forelæsere, der maatte være Karle, som havde Been i Næsen, og ikke vare bange for deres Skind, kunde holde passende Forelæsninger, under Harmoniemusik og tilbørlig Opvartning med alle muelige Slags Forfriskninger, saa er jeg overbeviist om, at et saadant Institut vilde kunne føde sin Mand. Indretningen vilde være ny og original, og istedet for at man nu gaaer ind paa et offentligt Sted for at see hvad der staaer for Nyt i Aviserne, vilde da de fleste Herrer og Damer gaae ind i et saadant Huus, for at see hvad og hvem der staaer opslaaet paa Vippegalgen.

—a—

Om Napoleon og Fouchés Mindeværdigheder.

I Edinburgh Review, April 1825 læses en udførlig Bedømmelse over Memoires pour l'histoire de France sous Napoleon. Ecrits à Saint Helena sous la dictée de l'Empereur, og Memoires de Joseph Fouché rc. Rec. begynder saaledes: Characteren af en Mand, der regjerede Verden saalænge, som Napoleon, kan, efter al Rimelighed, ikke blive upartisk bedømt saa kort efter hans Død. Hvo tør, endog nu, vove at sige, at et Væsen, der nu har forladt Skuepladsen, har ikke i nogen Henseende havt Indflydelse paa hans Tarv, hans Følelser eller hans Meninger? eller ved at erindre sig hans Livs daadfulde Historie kan paastaae med Tacitus: "Neque ira, neque studio motus, quorum causas procul habeo?" I Frankrig især kan man vente Meningsforskjelligheden meest fremstikkende; og det Sande er følgeligen, at hver Classe og Stand i Selskabet har en særskilt Mening i Henseende til den afdøde Keiser. Hæren tæn-

ker paa een Maade, Borgerne paa en anden; Manufacturernes Classe tænker forskjelligt fra Agerdyrkernes; Daglønnerne og Bønderne fra Selskabets Middelclasse og de Retslærde fra Physikernes. De samme modsigende Følelser kunne findes efter en stor Maalestok iblandt alle Europas Nationer. Tydskland og Italien, Spanien og Schveiz, Østerrige og Polen, Holland og Belgien, alle ere forskjellige i deres Mening om hans Characteer; og selv Engellands Mening, uagtet den ikke stemmer overeens med nogen af de andres, har været gunstigere for ham siden hans Fald end den har været det i hans højeste Lykke. — Denne store Forskjellighed i Meningen om denne overordentlige Mand, hidrørte ikke saa meget fra en virkelig Modsætning i Interesse, som fra Stillingernes og Underretningernes Forskjellighed blandt Dommerne: Armeen, der saae ham ene i Marken, kunde ikke have samme Meninger som de, der saae ham i Forbindelse med hans politiske Indretninger; de tydske Stater, hvis Love og Friheder, han kuldkastede, kunde ikke betragte ham med samme Følelser, som de italienske, blandt hvilke han gjenoprettede Rolighed og Orden, og foreslog Uafhængighedens Gjenindførsel. "Siden ti Aar, sige Udgiverne af hans Mindeværdigheder, have mange skrevet om Napoleon; enhver vilde sige hvad han vidste; mange have sagt hvad de ikke vide. Bestyrerne, Krigsmændene, Forfatterne af alle Nationer have villet bedømme ham: hele Verden talte om ham — undtagen han selv. Han bryder omsider Tausheden; og det paa en høitidelig Maade. — Men, indvender den engelske Rec., er dette at bryde Tausheden? var det Napoleons Hensigt, at lægge de hemmelige Drivfjedre for Dagen, der have sat Verden i Bevægelse, fra hans første Fremtrædelse paa dens Skueplads indtil dette sidste Optrin af Skuespillet? Faae vi her at see en Forklaring af Bevæggrundene til enhver af hans Livs vigtigste Handlinger? Vil han stille de Mænd blot, der have handlet som hans Redskaber og Midlerne hvorved han underkastede dem sine Hensigter? — den Modstand han mødte hos de Brave — de Tilskyndelser til Tyrannie, der indgaves ham af Krybere? — og Characteren af dem, han betragtede som frygtelige? Det vilde være forgjeves, troe vi, at vente at see slig en Bekjendelse, selv om Forfatteren var død i Bod og Bedring. En saa ubetinget Oprigtighed, frygte vi, er ikke at haabe, i nogen muelig Forsikkring, et Menneske giver sine Medmennesker — da det ligefrem forudsætter en fuldkommen Ligegyldighed for Andres Meninger eller saadan en Grad af Usædelighed, at det ikke tillader Begrebet om Ondt og Godt: Men Napoleon var hverken i den ene eller den anden Stilling. Hans varmeste Beundrere have ingensteds nægtet, at han havde baade Feil og Svagheder at gjøre rede for; og hans bittreste Fjender paastaae ikke, at han var blottet for moralsk Følelse eller ufølsom for Skam. Napoleon befandt sig virkeligen, naar man seer tilbage paa hans forgangne Liv, i en Stilling, aldeles ikke ualmindelig; han var sig Handlinger bevidst, som han følte vare strafværdige og i lige Grad uvillig til at nægte eller aabenbart at tilstaae dem. Ingen Stilling kan være mere ugunstig for Forfatteren af Mindeværdigheder; thi den tvinger ham uophørligen til at være paa sin Post og udelukker al Aabenhjertighed og Tillid. — Der er to andre Omstændigheder, der bidrage til at svække Interessen for hans Værk. Saalænge Napoleon vedbliver at være blot Sol=

dat, synes han ikke at have lært andet end hvad der kan læres i Marken eller i en Fiendes Land. Da han arvede den højeste Magt, fandt han sig som andre Monarker udelukken fra al fortrolig Omgang med almindelige Folk; han saae ene paa Masken istedetfor paa det virkelige Menneske; Etiquetten og Ceremonie skjulte Hjertets Bevægelser. Med Menneskeheden var han derfor ufuldkomment bekjendt; han havde ikke tilstrækkelig Høimodighed, eller tilstrækkelig Foragt for den offentlige Mening, at levere et uforstilt Malerie af det, som han var bekjendt med — hans egen store og overordentlige Sjel. — De interessanteste Omstændigheder af hans Liv ere de, da han, ikke istand til at naae sit Ojemed ved den blotte Udøvelse af Myndighed, var tvungen til at overlade sig en Tidlang til Verdens Lidenskaber og blive deres Redskab, for tilsidst at gjøre sig selv til deres Herre. Disse Omstændigheder ere rigtig nok ikke mange; de kunne indskrænkes til tre, fire; den første da han slog sig til Nationalconventet, mod de oprørske Pariser; den anden, da han skulde seire over Mahomeds Tilhængere i Ægypten; den tredie, da han fandt det fornødent, at skuffe Hovederne for de forskjellige Factioner i Frankrige, for at omstyrte Constitutionen og opnaae den højeste Magt; og den sidste, og langt fra den største og hæderligste, da han, i Aaret 1815, næsten ganske allene vendte tilbage, for atter at tage i Besiddelse det Rige, hvorfra Europas forenede Magter havde fordrevet ham. Men naar Napoleon selv hverken kunde eller vilde løse sin Regjerings hemmelige Historie, saa er det som ønskes, en god Grad bleven suppleret ved hans Politieminister Fouché, hvis Mindeskrifter ere eet af de meest underholdende og, vi kunne sige, meest lærerige Værker, der i Frankrig ere udkomne siden den Keiserlige Regjerings Omstyrtning. — Dersom det ikke allerede er fuldkomment klart af Fouchés politiske Løbebane, at han var en Mand, aldeles uden Grundsætninger, som offrede sin personlige Fordeel hver Følelse, og brugte Frihedens Sprog og andægtig Hengivenhed næsten ene som det bedste Middel til at naae sit Maal, saa vilde hans Mindeværdigheder sætte det uden for al Tvivl. Han beretter de mange Begivenheder, hvori han spillede en Rolle, hvorledes deres Characteer end er, med en beundringsværdig N a i v i t e t — han tilstaaer de meest vanærende Handlinger, uden mindste Förstillelse, og synes intet Øjeblik at tvivle paa, at hver forstandig Mand, dersom han havde befundet sig i samme Omstændigheder, vilde netop have handlet som han. Denne fuldkomne Mangel paa sædelig Følelse, i Forening med hans udelukkende Midler til Underretning, gjorde ham til den meest underholdende og vi tvivle ikke paa, til den meest nøiagtige Fortæller af de Begivenheder, han har været Vidne til. Hans Mindeskrifter kunne betragtes som et Supplement til Napoleons; de udfylde Hullerne og kaste et Lys paa Keiserens Fortælling. Vist nok ere Fouchés Mindeværdigheder blevne erklærede for falske af hans Søn. Men det er imidlertid aldeles ikke at undres over; thi der gives vel ikke mange Sønner, der skjøtte om at have en saadan Fader. Men Udgiveren paastaaer dristigen, at have faaet dem af Ex-Ministerens Ven, at være i Besiddelse af Originalhaandskriftet og trodser lovligt Søgsmaal. Man behøver desuden kun at læse dem, for at overtyde Enhver om, at de ere skrevne af En, der har taget en vigtig Deel i Revolutionen og er fuldeligen bekjendt med alle

dens enkelte Omstændigheder. — Hvad Napoleons Mindeskrifter angaaer, da mener Rec. at uagtet de ofte mangle Sanddruhed, vilde de alligevel have været overordentlig interessante, dersom deres Offentliggjørelse havde været betroet til Udgivere, der vare deres Kald mere voxne. Men saaledes, som det nu er, have de ladet hver Ting blive i Forvirring. Napoleon læste i sin Landsforvisning hvert Værk af Vigtighed, der stod i Forbindelse med Begivenhederne af hans Regjering. Under denne Læsning pleiede han at dictere een af hans Ledsagere de Betragtninger, der faldt ham ind; han rettede de Vildfarelser, han opdagede, og søgte at gjendrive de Beskyldninger, man gjorde ham. Hans Mindeværdigheder ere, for en stor Deel, sammensatte af saadanne Anmærkninger; men sædvanligen saa forvirrede og uordentlige i deres Sammenstilling, at de maa sætte dem, der forsøge at læse dem, uden foregaaende Kundskab om Gjenstanden, i største Forlegenhed. — Fouchés Mindeværdigheder derimod ere ordnede med mere Methode; de fremstille Begivenhederne efter Tidsordenen og besidde et andet Slags Interesse. Man skulde troe, naar man læser dem, at man gjennemgaaer en fransk Oversættelse af Tacitus, hvis man ikke mindedes, ved bestandigen at støde paa nyere Navne om, at det er en samtidig Regjerings Historie. Ved Napoleons Hof møde vi igjen alle de Intriger, de hemmelige Anklagelser, den Mistillid, den Frygt, og, endog i en vis Grad, de Grusomheder og Udsvævelser af Tiberius's. Selv Seirene, der udgjøre den meest glimrende Side af hans Regjering, tabe deres Fortryllelse i Exministerens Skrift; thi vi see der, at Guldet virkede mere end Generalernes Talenter eller Soldaternes Tapperhed. De østerrigske Armeer vare ikke mindre ubestikkelige end de spanske Hærførere.

Den Sammensværgelse, som oprettede en Militairregjering i Frankrige, fremkaldte adskillige Mænd, der i en vis Grad have spillet en mærkværdig Rolle i det offentlige Liv. Hvad er bleven deres Skjebne? Det er et Spørgsmaal, ikke uden Interesse, og kan korteligen blive besvaret. — Murat, der anførte Militairmagten mod Nationalforsamlingen, blev Prinds, Storhertug og siden Konge. Men han blev stødt fra Tronen, landsforviist, tvungen til at søge Sikkerhed i Skjulthed, greben af Soldaterne, forhørt af en Militaircommission, og skudt. — Berthier, der understøttede Sammensværgelsen, og som ogsaa havde Deel i Toget til St. Domingo, blev Prinds og Storhertug. Han blev kastet ud af et Vindue og døde paa Steenbroen. — Lannes, der var med i Forhandlingerne i St. Cloud, blev Hertug og Marchal af Frankrig, og døde snart derefter i et Feldtslag. — Sieyes, som, næst Buonaparte, var den vigtigste Anfører for Sammensværgelsen, erholdt i rede Penge Belønningen for sit skjændige Forræderie, blev udstødt fra Regjeringen og foragtet af Napoleon selv; han levede i Landsforvisning, og foruden en Ven, som vilde modtage eller vedkjende sig ham. — Regnault de St. d'Angely blev Statsraad, men snart landsforvist, fandt sig foragtet og uden Penge, blev afsindig og døde i denne Tilstand. — Fouché blev Hertug og Minister, bedragede begge Partier og blev forladt og afskyet af Alle, — skrev sine Mindeværdigheder og døde landsforvist. — Real blev Politiepræfect og Statsraad. Han lever i Landsforvisning. — Bonlay de la Meurthe, der siden blev Statsraad, har ogsaa deelt

Skjebne med Real. — Moreau, der var Medhjelper i den store Sammensværgelse, blev siden anklaget for et andet Complot mod Buonaparte selv. Han døde i den russiske Armees Rækker, dødeligen saaret af en Canonkugle, fægtende mod Napoleon. — Cabanis, der ligeledes holdt Lyset for Buonapartes Konstgreb, havde den Svaghed, at modtage en Plads i Senatet, og døde af Sorg over at have været et Redskab til sit Fædrenelands Undertrykkelse. — Chenier vilde intet modtage af Buonaparte, vedblev at være fattig, skrev til Forsvar for Frihedens Sag, og døde, uden at være istand til at udgive sine Skrifter. Drillerier forkortede hans Dage. — To Personer ere blevne tilbage, hvis Skjebne vi ikke vove at forudsige. Lucien Buonaparte og Talleyrand. — Hvad Helten i Stykket selv angaaer, saa lad Læserne, hvis det vi allerede have sagt er utilstrækkeligt, og hvis de ønske at faae et tydeligere Begreb om den Lyksalighed, han nød — gjøre sig bekjendte med Exministerens Skrift og Fortællingen om hvad der fandt Sted paa St. Helena. Stor var han upaatvivleligen — stor i Talent og i Lykke; ingen nyere Potentat kunde maale sig med ham; og af Naturen var han ikke uden Egenskaber, der berettigede ham til Kjerlighed og Høiagtelse. Men god var han upaatvivleligen ikke. Hans Frafald fra Frihedens Sag blev uheldigt for hans Hæder, hans Sikkerhed og hans Livsnydelse; og medens det er umueligt, ikke at sørge over Tilintetgjørelsen af de gyldne Udsigter, som hans Magt og de gode Leiligheder, han havde, synes at aabne i Begyndelsen af hans Bane, kunne vi dog ikke andet end skjønne, at den Gjengjeldelse var retfærdig, som omstyrtede en Militairdespots Trone, og knuste, under Magtens Jernhaand, den vældige Høvding, der med Vold havde kuldkastet sit Fædrenelands Frihed.

—b—

Blandede Efterretninger.

(Meddeelte fra en anden Haand.)

At see Bonden bære Alderdommens graahærdede Krone er en Sjeldenhed, og dersom Naturen nogensinde giver ham denne, som Salomon kalder det, Prydelse, da skeer det i Almindelighed, meget sildig. Jeg har kjendt, sagde afdøde Pastor Jonge, (i sit interessante Skrivt om den nordsjellandske Landalmues Karakteer, 2c.) Folk af Bondestanden som, efter Talemaaden, var langt henne i den fjerde Snees, men hos hvilke ikke et eneste graat Haar var synligt. Hvad er ellers Aarsagen til dette Phænomen, som hos Adskillige yttrer sig saa meget tidlig? Nogle meene det er Kulde, Strabads og Haarets jevnlige Udsættelse for den frie Luft, som udtørrer dets fine Canaler; men Bonden beviser det Modsatte. Andre siger, af det er Svækkelse i den indvortes Legems-Oeconomie; men jeg har kjendt Skræddere og Vævere, som ikke vare stærke, og dog ikke, som Bonden siger, graahovede; atter Andre, hvor pludselig Frygt hastig har frembragt dette Særsyn. Saaledes beretter Historien, at den franske Kong Henrich den Tredies Knebelsbart blev hvidt i faa Timer, da man bragte ham Efterretning om det Nemourske Edict, og Professor Garinis Hovedhaar blev paa en Nat sneehvidt, da han maatte høre at Havet havde opslugt en heel Kasse Manuskripter, som han ventede fra Konstantinopel: Et Tilfælde, saa bedrøveligt for en Bogelsker, at det maatte synes at kunne gjøre endog hans Paryk graa.

Cartesius røber en stor Partiskhed deri, at han ikke kunde lide andre end skelende Øine, fordi hans Kjæreste skelede.

Naar een, som ellers ikke skeler, i det han fortæller noget, skeler og seer paa Tippen af sin

Næse, saa er, siger en Philosoph, gjerne det han siger: Løgn.

Franklin paastaaer, og bevidner med sit Exempel, som Bogtrykkersvend hos Watt i London, at han, som blot Vanddrikker, (hvorfor Man og kaldte ham: den amerikanske Vandmand,) kunde bære i een Haand hvad neppe nogen af hans 50 Medarbeidere, som vare umaadelige Øldrikkere, kunde tvinge med begge Hænder.

Mennesker i Almindelighed, (endogsaa de Bedre) og især Fruentimrene, (endogsaa de Bedste) undersøge kun meget nøje, naar der handles om noget Godt. Det Onde troe de glat væk uden Betænkning.

Man vil (siger Hauch, i sin Afhandling om Luft-Electricitet), om man endog undertiden hørte tale om Mennesker, som vare ihielslagne ved Lynilden, lettelig, ved at sammenligne Mængden af disse, og de som døde af Forkjølelse, finde, at enhver Anledning til Forkjølelse var langt frygteligere end Tordenveir, og at paa ethvert Sted, i et Aar f. Ex., flere døe af Følgerne efter Dandsen, end maaskee i hundrede Aar af Lynilden; at altsaa Musiken ved ethvert Bal meget før fortjente at ansees som Dødsbudskab end et Tordenskrald; saa meget mere, som det sidste stedse forkynder, at Faren er forbi, istedet for at det første burde erindre om den forestaaende muelige Fare. Dog! de skadelige Følger som denne Sammenligning maatte have for vore Selskaber og Forlystelser ere saa betydelige, at jeg ikke vil tilraade nogen (og allermindst det smukke Kjøn) at anstille den med Alvorlighed.

Hastigheden med hvilken Lyden forplantes igjennem den athmosphæriske Luft er ved forskjellige Forsøg befunden at være 1072 Fod i en Secunde, hvoraf følger, at de imellem Lynglimtet og Tordenskraldet forløbne Secunder netop angiver hvor mange Gange 1072 Fod Frastanden er i hvilken den electriske Explosion har havt Sted.

Norden har havt et Skuespil, det eneste Exempel i den romerske Kirkes Histórier, da en mægtig Prælat, (Diederik Slaghæk), den første efter Kongen i alle nordiske Riger, blev sat fangen (den 17 Jan.), pinlig forhørt og faa Dage derpaa, den 22 Januari 1522, i Nuncii Overværelse, og under hans Auctoritet, hængt og derpaa brændt paa Torvet i Kjøbenhavn. (Münters Christian 2dens Reformations Forsøg.)

Kjøbenhavns Børs, den 30 December 1825.

		à
Hamburg 2 M. a vista 208		
Species 211		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 10½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	188	— Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	50	50½ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	81	81½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	78	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	— Rbd. r. S.
Dito Dito	106¾	107¼ i Sedler.
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99	99½ Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99	99½ Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100	— i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	87	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	57	— L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.